ɪᴘ.25.Pl.5.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
32
3 B
9

THEOLOGIÆ MORALIS DECALOGALIS

Per modum Conferentiarum
CASIBUS PRACTICIS
ILLUSTRATÆ ET APPLICATÆ
Ad Uſum
Tum Curatorum, tum præſertim pro animarum Cura Examinandorum
Pars III.
IN
SECUNDUM, TERTIUM & QUARTUM
PRÆCEPTUM DECALOGI;
DE
BLASPHEMIA, JURAMENTIS, ac VOTIS,
Nec non
De Obligatione audiendi Sacrum, & feriandi; Item de obligationibus filiorum erga Parentes, inferiorum erga Superiores, & vice verſa.

A U T H O R E
P. Fr. BENJAMIN ELBEL,
Ordinis FF. Minorum Recollectorum,
Almæ Provinciæ noſtræ Argentinæ ſeu Superioris Germaniæ SS. Theologiæ Lectore Jubilato.

Editio ſecunda.

AUGUSTÆ VINDEL.
Sumptibus MATHIÆ WOLFF, Bibliopolæ.
MDCCXXXVI.

Licentia Ordinis.

EGo infraſcriptus totius Ordinis S. P. N. Franciſci Fratrum Minorum Definitor, Nationis verò Germano-Belgicæ Recollectorum ſive de ſtrictiori obſervantia Commiſſarius Generalis, Reverendo Patri Fr. BENJAMIN ELBEL, ejusdem Ordinis S. Theologiæ Lectori Jubilato, Provinciarum noſtrarum Argentinenſis, ſive Germaniæ Superioris Cuſtodi Cuſtodum, Saxoniæ S. Crucis verò Viſitatori actuali, Tertiam Partem Theologiæ Decalogalis, à ſe compoſitam, & à diverſis Patribus Ordinis noſtri Theologis, quà ſpecialiter deputatis Cenſoribus examinatam & approbatam, Typo publico ſubjiciendi, facultatem facio præſentibus, Officii Sigillo, meóque Chirographo ſignatis. Monaſteri Weſtphaliæ 21. Februarii 1735.

Fr. Godefridus Stüve mpr.

FACULTAS
Admodum Rev. P. Miniſtri Provincialis.

EGo F. Bonifacius Schmid, Ord. FF. Min. Recollectorum, Provinciæ Argentinæ, ſeu Germaniæ Superioris, Miniſter Provincialis, hiſce facultatem concedo, quantùm in me eſt, ut *Pars III. Theologiæ Moralis Decalogalis, per modum Conferentiarum caſibus practicis applicatæ, de Juramentis & Votis*, Authore R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, necnon Almæ noſtræ Provinciæ Cuſtodum Cuſtode actuali, compoſita, atque à Theologis ad id deputatis lecta, & cenſurata, prælo dari poſſit. In cujus fidem has Officii mei ſigillô munitas dedi, Söfflingæ ad S. Claram in domo noſtra Confeſſionali, die 22. Februarii 1735.

Fr. Bonifacius Schmid,
qui ſuprà mppr.

Pri-

Privilegium Cæſareum.

Cùm S. Cæſareæ Majeſtatis Privilegio cautum ſit omnibus & ſingulis Typographis, & Bibliopolis, ne libros à Noſtri Ordinis Patribus editos, vel impoſterum edendos, imprimant, recudant, aut alibi recuſos, intra S. R. Imperii, Regnorúmque ac Ditionum hæreditariarum Domûs Auſtriacæ fines adducant, vendant, vel diſtrahant absque aſſenſu, & facultate dictorum Patrum ſub graviſſima mulcta &c. &c. Hinc Ego F. Bonifacius Schmid, Ord. FF. Min. S. Franciſci Recollect. Provinciæ Argentinæ, ſeu Germaniæ Superioris Miniſter Provincialis, D. Mathiæ Wolff, Bibliopolæ Auguſtano facultatem concedo, dictô Privilegiô utendi in impreſſione *Partis III. Theologiæ Moralis Decalogalis per modum Conferentiarum caſibus practicis applicata, de Juramentis & Votis* &c. à Rev. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, & Almæ noſtræ Provinciæ Cuſtodum Cuſtode actuali, compoſitæ. In quorum fidem has manu mea ſubſcriptas, & Officii mei ſigillô munitas dedi, Söfflingæ ad S. Claram in domo noſtra Confeſſionali, die 22. Februarii 1735.

Fr. Bonifacius Schmid,
qui ſuprà mppr.

Approbatio Theologica I.

TErtiam quoque Partem Theologiæ Decalogalis R. A. P. Benjamin Elbel SS. Theologiæ Lectoris Jubilati, & Almæ Provinciæ noſtræ Alemanniæ Superioris Cuſtodum Cuſtodis actualis, pro debito Commiſſionis meæ luſtravi ſtudiosè; eandemque de ſecundo, tertio, & quarto Decalogi Præcepto tam profundè, eruditè, & ad limam Chriſtianæ morum inſtitutionis exactè differentem comperi, ut illâ nihil ad docendum melius, nihil ad ſequendum ſecurius, meô quidem judicio, poſſit deſiderari. Unde cùm hic Tractatus tam quo ad doctrinæ puritatem, quàm quoad ſcientiæ ubertatem cum anterioribus ejusdem eximii Authoris de palma certet, eum non minùs, ac illos, ad ſingularem Curatorum, & Curandorum utilitatem, publicè videndum & legendum exponi oportere cenſeo. Ex Conventu noſtro ad B. V. aſſumptam Salisburgi die 2. Februarii 1735.

F. Cherubinus Mayr,
SS. Theol. Lector. Ordinarius.

Appro-

Approbatio Theologica II.

DE mandato A.R.P. Miniſtri Provincialis, Theologiæ Moralis Decalogalis, per modum Conferentiarum Caſibus practicis illuſtratæ, & applicatæ Partem III. *De Juramentis, & Votis*, à R. P. Benjamin Elbel, SS. Theologiæ Lectore Jubilato, nec non Almæ noſtræ Provinciæ Argent. ſeu Germaniæ Superioris FF. Min. S. P. Franciſci Recollect. Cuſtode actuali, compoſitam, eâ, quâ par eſt mentis attentione, & magna animi oblectatione perluſtravi, in qua; quia nihil Orthodoxæ fidei regulis, nihil bonorum morum integritati contrarium continetur; quin immò difficultates materiam præſentem concernentes, Casúsque præterea non ficti, ſed facti potiùs, mira claritate proponuntur, & producuntur, ac inſigni ſoliditate per reſolutiones tum ex SS. Litteris, tum ex Juribus, tum ex probatis Authoribus, permagnâ ſanè induſtriâ, depromptas (evitato per omnia duplici, laxitatis nimirùm, rigoríſque exceſſu) diſſolvuntur, & deciduntur; eandem non minùs, ac alias à præfato Authore præteritis proximè abhinc annîs Theologiæ Moralis Partes typis evulgatas, omnibus, quibus Cura animarum aut commiſſa, aut committenda eſt, utiliſſimam, & ut luce publica perfruatur, digniſſimam cenſeo ex Conventu noſtro Salisburgenſi ad D. Virginem in Cœlos aſſumptam die Menſis Febr. 2. A. 1735.

F. Florentius Zöbele,
SS. Theolog. Lect. Ord.

Approbatio Cenſoris.

IN hac tertia parte Theologiæ Moralis Decalogalis Clariſſimus Author conſueta ſoliditate & claritate Orbem litterarium denuo illuſtrat, prioribusque ſuis elucubrationibus novum ſplendorem affundit, quam proin applauſu & lectione digniſſimam cenſeo. Aug Vind. 26. Martii 1735.

Imprimatur H. S.
In abſentia Reverendiſſimi Domini Vic. Gen.
Franciſcus Ignatius L.B. de Guggler,
Officialis mppr. die 29. Martii 1735.

Franc. Joſ. de Handl,
SS. Theol. Lic. Rev. & Seren. Princ. & Episc. Aug. Conſil. Eccleſ. Maj. Ranit. & Libr. Cenſor. nec non inſig. Eccleſ. ad S. Mauritium Canonicus, & Parochus.

Ad

Ad Lectorem benevolum.

NOn eſt, cur in reddenda ratione ſcribendi vel methodi hactenus obſervatæ me detineam: fortaſſis ex opuſculis hactenus emanatis jamjam de his conſtabit. Seriem nihilominus materiarum in hoc opuſculo contentarum breviſſimè ob oculos ponendam cenſui. Tractando de 2do Decalogi præcepto: *Non aſſumes Nomen Domini DEI tui in vanum.* Exodi 20. agimus de Blasphemia, de Juramentis, ac Votis, de horum obligatione, deobligatione &c. 3tium Decalogi præceptum: *Memento ut diem Sabbati ſanctifices* examinando, diſcutimus obligationem audiendi Sacrum, feriandi, ſeu abſtinendi ab operibus ſervilibus: huic materiæ per modum appendicis quaſi ſubnectimus nonnullas Conferentias de obligatione jejunii Eccleſiaſtici, & cauſis inde excuſantibus &c. Denique quartum Decalogi præceptum: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam &c.* diſcutiendo, methodo

)(5 con-

conferentiali pertractamus obligationem filiorum erga Parentes, inferiorum erga Superiores &c. ac vice verſa Parentum erga filios, Superiorum erga ſubditos &c. Velut ex ſequentibus pagellis omnium Conferentiarum Elenchum exhibentibus perſpicere licet cuilibet.

Materia hæc, ùt ſummè practica, ita, ni fallor, cuivis Confeſſariorum ſcitu ſummopere eſt neceſſaria, & ad animarum ſalutem proficua. Tu benevole Lector, ſi eo, quô ego ſcripſi, animo materiam hanc perlegeris, eundem mecum ſcopum attinges, dum enim animarum ſalutem exinde promoveris, Deum infinito amore dignum unà mecum pro modulo tuo glorificabis. Vale, & bene fruere.

ELEN-

ELENCHUS CONFERENTIARUM ET CASUUM.

Conferentia I.

De Blasphemia. Pag. 1.

C A S U S.

I. Cujusdam Mariti, qui nedum contra Uxorem, ſed & contra Deum excandeſcens, imaginem Crucifixi indignè tractavit. 12.

II. De quodam Auriga ſeſe accuſante, quòd blasphemaverit & maledixerit hominibus & equis &c. 16.

III. De alio quodam, qui animô terrendi & pecunias extorquendi in Clericum protulit verba blasphema. 20.

Conferentia II.

De natura & diſtinctione Juramentorum. 30.

C A S U S.

I. Cujusdam puellæ ruſticanæ ſe accuſantis, quòd bis contra jusjurandum egerit. 42.

II. Cujusdam militis deſertoris (ùt vocant) quem Confeſſarius voluit adſtringere, ut ad caſtra reverteretur. 46.

III. De

III. De quodam Mercatore, aſſueto ſuas merces verbis juramentum ſonantibus extollere, & quidem contra mentem. 50.

Conferentia III.

De conditionibus ad validum juramentum requiſitis, nec non de interpretatione & obligatione juramentorum. 58.

CASUS.

I. De quodam famulo, quem Dominus jurejurando adſtrinxerat, tum ad ferendum ſibi auxilium in excudenda moneta ſpuria, tum etiam ad ſilentium. 80.

II. De quadam puella, quæ jurejurando ſe obligaverat ad fugiendum omne commercium cum quodam Juvene, ejusdémque Parentibus. 83.

III. De quodam Patrefamilias, qui juraverat, quod incolam velit domo ſua ejicere &c. 86.

Conferentia IV.

De conditionibus ad licitum juramentum requiſitis. 101.

CASUS.

I. Cujusdam Automatarii, qui alium concivem ob non præſtitam ſolutionem horologii coram Judice convenit. 109.

II. Cujusdam Domicellæ, quæ jurejurando ſeſe adſtrinxerat ad nubendum etiam contra voluntatem Parentum. 112.

III. De quodam milite anſerum fure, & inductore aliorum ad pejerandum. 117.

Conferentia V.

De juramento ficto, nec non de amphibologico. 126.

CASUS.

I. Cujuſdam Canonici, qui ante actum electionis juramentum *de eligendo digniore* depoſuerat ſine animo jurandi, præciſè per modum cæremoniæ politicæ. 146.

II. Cujuſdam Mercatoris, qui creditore nimium prætendente ſimpliciter negavit, ſe ei aliquid debere, juſſus propterea coram Judice juramentô ſeſe purgare. 152.

III. De quadam puerpera non nupta, quæ prolem adſcripſerat ſuo amaſio, tametſi ipſamet dubitaverit, an non ab alio conceperit. 155.

Conferentia VI.

De adjuratione, præſertim dæmonum. 169.

CASUS.

I. De quodam plebejo ad Confeſſarium aſportante diabolum in ſarcinula, & deſiderante ab eodem liberari. 184.

II. De quodam Sacerdote, actu exorcizante Energumenum. 187.

III. Cujuſdam lanionis, aſſueto adjurare vitulos eo fine, ut illos cicuraret. 191.

Conferentia VII.

De natura, diſtinctione, & materia votorum. 198.

CASUS.

I. De quodam Juvene, qui ſuo Confeſſario coram Deo promiſerat, ſe deinceps altera die ſemper

ſemper jejunaturum, caſu quo pridie certum quoddam vitium incidiſſet. 212.

II. Cujusdam puellæ, quæ intuitu laureolæ in cœlo obtinendæ virginitatem ſuam perpetuò devoverat B. Virgini Mariæ. 216.

III. Cujusdam Conjugatæ, quæ ſeſe obſtrinxerat voto certis diebus jejunandi, ſi deinceps ex congreſſu maritali nunquam ampliùs evaderet gravida. 221.

Conferentia VIII.

De obligatione, & interpretatione votorum. 230.

CASUS.

I. Cujusdam prædivitis, qui votô ſeſe obſtrinxerat, deinceps quotidie pauperem quendam ſtudioſum alendi. 244.

II. De quibusdam Religioſis, recuſantibus jejunare in vigilia S. M. Floriani propter votum ab ipſorum Prælato factum. 249.

III. Cujusdam prædivitis, hæredibus ſuis notabile votum, aliáque pia legata, non ſine præjudicio legitimæ ſolvenda relinquentis. 254.

Conferentia IX.

De votorum deobligatione, præſertim per irritationem. 263.

CASUS.

I. Cujusdam Domicellæ, quæ voverat ingredi Monaſterium S. Ordinis Benedictini. 277.

II. De quodam Religioſo, qui quà ſæcularis adhuc voverat diebus Sabbatinis perpetuò abſtinere à vino. 281.

III. Cu-

III. Cujusdam Conjugatæ, quæ voverat caſtitatem perpetuam etiam in matrimonio ſervare. 254.

Conferentia X.

De diſpenſatione votorum, & juramentorum 295.

C A S U S.

I. Cujusdam Sponſæ, interrogantis, an ſtante voto caſtitatis poſſit tutâ conſcientia nubere? 306.

II. Cujusdam Parentis, deſiderantis diſpenſari in voto procurandi paramenta eccleſiaſtica filio ſuo Religioſo primitias celebraturo. 312.

III. De quodam Juvene, petente à Confeſſario diſpenſari in voto caſtitatis, tempore gravis infirmitatis ſub conditione recuperandæ ſanitatis emiſſo. 316.

Conferentia XI.

De commutatione votorum, & juramentorum. 327.

C A S U S.

I. Cujusdam pœnitentis, qui petiît commutationem voti in favorem cujusdam Eccleſiæ facti, & à R. D. Parocho ejusdem Eccleſiæ acceptati. 345.

II. Cujusdam pœnitentis, qui & luſum & potum exceſſivum ſub voto pœnali ſibimet interdixerat, ſed ſine effectu. 349.

III. Cujusdam perſonæ conjugatæ, quæ votum peregrinationis ſibimet mutaverat in quotidia-

dianam auditionem Sacri: poſtea tamen à Confeſſario petiît illud aliter comũtari. 355.

Conferentia XII.

In tertium Præceptum Decalogi.

De obligatione audiendi Sacrum. 368.

CASUS.

I. Cujusdam perſonæ dubitantis, an ſatisfecerit huic præcepto, eò quòd per notabilem partem Sacrificii fuerit intenta confeſſioni deponendæ. 382.

II. Cujusdam pœnitentis, qui juſſus duo audire Sacra, interfuit quidem duobus, ſed ſimul à diverſis Sacerdotibus lectis. 387.

III. Cujusdam Nobilis, qui Româ obtinuit licentiam audiendi Sacrum in ſuo Oratorio privato infirmitatis tempore, quô Eccleſiam accedere non poſſet. 391

Conferentia XIII.

De cauſis excuſantibus ab auditione Sacri. 406

CASUS.

I. De quodam Comite Catholico, qui ut alium Acatholicum præveniret, in die feſto inſtituit venationem clamoroſam. 420.

II. De quodam Parente, qui proles ſuas noluit ad Divina mittere, ne fortè in itinere ab aliis ſeducerentur. 424.

III. Cujusdam peregrini, dubitantis, utrum non teneatur intereſſe divinis in quodam Feſto particulari loci, ubi per unum, alterumvè diem fuerat commoratus. 427.

Conferentia XIV.

De Obligatione feriandi, ſeu abſtinendi ab operibus ſervilibus. 438

C A S U S.

I. Cujusdam Sartoris acuti, contendentis, exercitium ſuæ artis eſſe ab Eccleſia permiſſum, vel certè permittendum, etiam diebus feſtivis. 457

II. De quodam Comite, qui Conjugem ſuam prægnantem in feſtis Pentecoſtalibus fecit per famulos ſuos in lectica aliò aſportari. 461

III. De quibusdam Ruſticis, qui tempore meſſis ſegetes die feſtivo collegerunt in horreum irrequiſito R. D. Parocho. 465

Conferentia XV.

De natura, ſeu eſſentia jejunii Eccleſiaſtici. 473

C A S U S.

I. Cujusdam pauperculæ, quæ die jejunii deſtituta oleo & butyro pro ſe ſuisque miſeris prolibus præparavit cibum ex farina frixa in ſebo & ſagimine. 490

II. Cujusdam Paraſiti ſoliti aſſidere cum aliis etiam diebus jejunii convivio per quatuor vel quinque horas protracto. 493

III. De quodam Bibulo aſſueto ſingulis quaſi diebus etiam jejuniorum ſeſe ingurgitare potu exceſſivo. 497

Conferentia XVI.

De Obligatione, Subjecto, & Tempore jejunii Eccleſiaſtici. 509

CASUS.

I. Cujusdam militis carnes comedentis in pervigilio immaculatæ Conceptionis, non obſtante quòd eadem die in Diœceſi fuerit præceptum jejunium. 525
II. De quodam Concionatore tempore Quadrageſimæ ter vel quater per ſeptimanam ad populum dicente, ſed non jejunante &c. 530
III. De duobus Studioſis, tempore vacantiarum peregrinantibus more ſolito, minimè tamen ſervantibus jejunium. 534

Conferentia XVII.

De Collatiuncula Veſpertina. 545

CASUS.

I. De quodam aſſueto tempore Quadrageſimæ in cœna ſumere duplicem portionem, quatenus hoc modo facilius poſſet eſſe contentus refectiuncula 555
II. Cujusdam, qui pro refectiuncula præter alios cibos ſolus comedit portionem lactucæ pro quatuor perſonis præparatæ, idque per modum medicinæ, ut ipſe ajebat. 559
III. Cujusdam honeſti viri, qui quantumvis modicum comedendo ſentit ſe planè ſaturari tam in cœna, quàm in refectiuncula. 562

Conferentia XVIII.

De Cauſis excuſantibus à jejunio Eccleſiaſtico. 571

CA-

C A S U S.

I. Cujusdam, qui oblatâ pecuniâ à Medico obtinuit teſtimonium, quòd indigeat eſu carnium, 583

I. Cujusdam pœnitentis, qui ad initium Quadrageſimæ ob aliqualem infirmitatem diſpenſatus in jejunio, poſtea recuperata etiam valetudine perrexit ſumere ſecundam refectionem. 588

III. De quodam ruſtico, qui, tametſi potuiſſet, ſtantibus etiam laboribus ſuis, non tamen abſtinuit à pluribus refectionibus, ſed ab eſu carnium duntaxat 592

Conferentia XIX.

De Obligatione pietatis & obſervantiæ Parentibus debitæ. 604

C A S U S.

I. Cujusdam Filii, qui Parenti ſuo decrepito negaverat pecunias pro hauſtu extraordinario. 617

II. Cujusdam Puellæ ſciſcitantis, an non invitis etiam Parentibus ſibi liceat nubere militi haud ignobili, neque indigno. 621

III. Cujusdam Uxoratæ, hinc ex parte ſui Parentis graviter decumbentis, illinc ex parte Mariti ſibi contradicentis valde afflictæ & anguſtiatæ. 625

Conferentia XX.

De Obligatione Parentum erga Filios. 636

CASUS.

I. Cujusdam puellæ luxurioſæ, quæ ob iteratam imprægnationem à parentibus ſuis derelicta, duos gemellos recenter natos occidit. 649

II. De quodam parvulo, qui Catechiſtæ reſpondendo mirum in modum confudit Matrem prope adſtantem. 654

III. De quodam Malefactore, qui ad mortem condemnatus ſupra ſcalas elevatus, & in manibus carnificis conſtitutus, Parentem ſuum de neglecta educationis debita cura accuſavit. 658

Conferentia XXI.

De Obligatione Superiorum erga ſubditos, & vice verſa ſubditorum erga Superiores. 667

CASUS.

I. De quodam ruſtico, qui ſuum Parochum inſigniter decepit in ſolutione decimarum. 683

II. De quodam marito, qui ob diſtortos uxoris mores eandem cum prolibus domi reliquit, caſtra ſecutus. 688

III. De quodam famulo, qui in odium cujusdam alterius conſervi aliquoties notabiliter damnificavit ſuum Dominum Poſtarum Præfectum. 692

CON-

CONFERENTIA PRIMA.

De Blaſphemia.

SUMMARIUM.

1. Vi ſecundi Præcepti Decalogalis prohibetur inhonoratio Divini Nominis.
2. Nomine blaſphemiæ intelligitur verbum convitii vel contumeliæ adverſus Deum;
3. Hæc quinque potiſſimùm modis fieri poteſt.
4. Blaſphemia alia dicitur directa, alia indirecta: alia hæreticalis, alia non hæreticalis ſeu ſimplex.
5. Maledicta in Sanctos vel res ſacras quà tales, meritò dicuntur blaſphemiæ.
6. Non item ſi fiant ſub alia ratione, ſine omni relatione ad Deum.
7. Blaſphemia ex ſuo genere eſt peccatum mortale graviſſimum.
8. Unde rarò admodùm excuſari poteſt à culpa mortali, niſi fortè defectu inadvertentiæ aut indeliberationis.

9. Omnes quidem blaſphemiæ quà tales ſunt ejuſdem ſpeciei;
10. Nihilominus ratione diverſarum circumſtantiarum non raro contrahunt diverſas malitias in confeſſione neceſſariò exprimendas.
11. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Mariti, qui nedum contra uxorem, ſed & contra Deum excandeſcens, imaginem Crucifixi indignè tractaverat;
12. Propter eáque velut blasphemus ad extremum ſupplicium juſtiſſimè fuit condemnatus.
13. Quomodo vel quando pœnæ de jure in blasphemos ſtatutæ ſubſtent arbitrio Judicis.
14. Reſolvitur Caſus II. de quodam Auriga ſeſe accuſante, quòd blasphemaverit & maledixerit tum hominibus, tum etiam beſtiis, præſertim equis ſuis.
15. Quidnam Confeſſario circa hujusmodi pœnitentem obſervandum vel indagandum ſit.
16. Et an poſſit, vel debeat abſolvi, præſertim ſi deprehendatur habituatus, & inveteratus in ſimilibus peccatis.
17. Reſolvitur Caſus III. de alio quodam, qui in Clericum verba blasphema effutiit, non quidem animô blasphemandi vel Deum injuriandi, ſed terrendi eundem Clericum, & ab eo pecuniam extorquendi.
18. Quô non obſtante dici poteſt ac debet verus blasphemus.
19. Propter eáque incurriſſe Caſum reſervatum, ſi Caſus ſupponatur factus in loco vel Diœceſi, ubi blaſphemia formalis reſervatur Epiſcopo.
20. Qui creaturis ſine ordine ad Deum ſumptis maledicunt, nequeunt dici blasphemi.

21. Quin

21. Quin immò ſubinde in certis quibusdam circumſtantiis ab omni culpa excuſari poſſunt.
22. Quid judicii de illis, qui maledicunt pluviis, vento, vel elementis &c.
23. An, vel quando blasphemiæ ſint arguendi, qui verbis Sacræ Scripturæ abutuntur?
24. Inſinuantur breviter aliæ nonnullæ propoſitiones peſſimè ſonantes, & hoc ipſo à Confeſſario diſſuadendæ pœnitentibus.
25. Quo modô Confeſſario practicè procedendum, vel quid interrogandum, dum pœnitens germanicè ſeſe accuſando ſimpliciter dicit: Er habe geſcholten, geflucht und geſchworen?
26. Qui ex perverſa conſuetudine blasphemare Deum, aut creaturis maledicere ſolent, tenentur ſub reatu gravis culpæ hujusmodi abuſum deponere.
27. Quibus motivis aut mediis ab hac peſſima conſuetudine pœnitentes à Confeſſariis dimovendi ſunt.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Blasphemis.

QUæres primò, quidnam per ſecundum Decalogi præceptum nobis prohibeatur?

℞. Prohibetur nobis inhonoratio Divini Nominis, veluti liquet ex ipſo tenore præcepti ita ſonantis: *Non aſſumes Nomen Domini Dei tui in vanum. Exod. c. 20. v. 7.* 2.

A 2 Quem-

Quemadmodum autem Nomen Dei quatuor potiſſimum modis honorari poteſt, ſcilicet 1. illud frequenter cum reverentia pronuntiando, 2. invocando & laudando, 3. per illud jurando. 4tò denique vovendo & promittendo; ita ex oppoſito ſanctiſſimum illud Nomen quatuor modis ſeu peccatis oppoſitis inhonorari poteſt, ſcilicet 1. ſine reverentia vel devotione quamlibet ob cauſam impertinentem, ex conſuetudine quaſi, irreverenter pronuntiando, 2. illud blasphemando, 3. temerè jurando ſeu in teſtimonium invocando, 4. vovendo ac promittendo, aſt ſine animo ſervandi promiſſum &c. Primus modus inhonorandi utpote non graviter injurioſus vel peccaminoſus nihil nobis faceſſit negotii pro praxi, bene tamen reliqui tres; de quibus in ſubſequentibus Conferentiis plura. Itaque

Quæres jam 2dò, quid ſit blasphemia, & quot modis hæc committi poſſit aut ſoleat?

2. ℞. ad primam partem hujus quæſiti. Blasphemia propriè dicta eſt verbum maledictionis, convitii ſive contumeliæ adverſus Deum. Ita *in re communiſſimè* Doctores teſte Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 5. diſt. 3. n. 54.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *verbum* ſeu etiam *locutio contumelia &c.* Blasphemia namque ex ſua natura opponitur

nitur laudi divinæ, quemadmodum ergo laus divina præcipuè conſiſtit in verbis aut locutione, quibus Dei Majeſtas, bonitas, munificentia vel alia attributa extolluntur &c. ita è contrario blaſphemia propriè dicta præcipuè conſiſtit in verbis ſeu etiam locutione contumelioſa adverſus DEUM &c. licèt Reiffenſtuel, Illſung, Babenſtuber, Michel & alii non abs re putent, aliquando etiam blaſphemiam committi poſſe factis, utputa ſi quis in cœlum frendeat dentibus, exſpuat, vel medium digitum monſtret &c. quia inquit Illſung *tr. 5. diſp. 3. n. 293.* non tantùm per ſonum vocis, ſed etiam per ſcripturam & alia ſigna externa Dei contumeliam loqui poſſumus. Dicitur 2dò. *adverſus Deum*, in quantum ſcilicet hôc modo minuitur laus & honor Dei: unde qui de Deo ipſo, vel de B. Virgine aliíſve Sanctis quatenus ſunt aliquid Dei &c. malevolè aut perversè loquitur, blaſphemus dici debet; ſicut enim Deus in Sanctis ſuis, eorúmque gloria veriſſimè laudatur, ita ex oppoſito ſi Sancti quà tales inhonorentur aut vilipendantur conviтiis impetiti, Deus quodammodo vilificatur & contemnitur non ſine blaſphemia. Dixi etiam: *Blaſphemia propriè talis* eſt verbum convitii adverſus Deum &c. ut per hoc innuerem, nomine blaſphemiæ in latiori ſenſu intellectæ intelligi poſſe quod-

vis maledictum, quô honor aut dignitas alicujus etiam hominis læditur: at verò hodiè Theologi nomine blasphemiæ non intelligunt niſi verbum contumelioſum in Deum, quô ſcilicet divinæ Majeſtati detrahitur, veluti jam pridem advertit D. Auguſtinus *lib. 2. de moribus Manichæor. c. 11.* ubi ait: *Eſt autem blaſphemia, cùm aliqua mala dicuntur de bonis. Itaque jam vulgò blaſphemia non accipitur, niſi mala verba de Deo dicere: de hominibus namque dubitari poteſt: Deus autem ſine controverſia bonus eſt.*

3. ℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Blasphemia quinque potiſſimùm modis committi poteſt ac ſolet. Primò. Cùm Deo aliquid tribuitur, quod ei non convenit, ſed potiùs repugnat, ùt ſi dicatur crudelis, injuſtus &c. 2. Dum ei aliquid conveniens negatur v. g. quòd ſit omnipotens, omniſcius, providus &c. 3. Dum creaturæ tribuitur id, quod eſt Deo proprium, veluti ſubinde faciunt perverſi & laſcivi amatores, appellando perſonam amatam Deum aut Deam, omne bonum, ſuam beatitudinem &c. 4. Dum de Deo vera quidem dicuntur, ſed irreverenter, utputa jurando per corpus & ſanguinem Chriſti ex indignatione vel iracundia contra Deum. 5. Denique dum convitia vel contumeliæ jaciuntur in Beatiſſimam Virginem aut Cœlites, quatenus ſunt amici Dei,

Dei, vel à Deo ſpecialiter honorati &c. Ita poſt Filliucium Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. a. 1. n. 3.*

Quæres 3tiò, quotuplex ſit blasphemia?

℞. breviter. Blasphemia mox deſcripta rectè partitur 1. in *directam & indirectam.* 2. in *hæreticam & non hæreticam*, ſeu ſimplicem. Ita *ex communi* Doctorum Sporer *tr. 2. in Decalog. c. 10. ſect. 3. n. 12.* Directa blasphemia appellatur, quæ fit cum directa ſeu expreſſa intentione inhonorandi Deum, ejusdémve honori detrahendi: quæ ſi ſola mente duntaxat fiat, dicitur merè interna ſeu etiam *cordis*, ſi autem oretenus ſimul proferantur hujusmodi verba, dicitur blasphemia *cordis & oris ſimul.* Addunt alii blasphemiam *realem* ſeu *operis* aut *facti*, quam appellant tunc, dum quis ſecundùm dicta *n. 2.* ſignis externis ceu quibusdam characteribus mentis internæ internuntiis v. g. exſpuendo in cœlum, pugnum illuc monſtrando &c. Deum inhonorare nititur &c. Indirecta blasphemia appellatur, quæ fit cum virtuali tantùm ſeu interpretativa intentione inhonorandi Deum, veluti contingit, dum quis ſcienter & deliberatè loquitur verba divinæ Majeſtatis inhonorativa, eſto proferens contemptum Dei poſitivè non intendat, modò advertat hujusmodi verba eſſe diminutiva honoris divini, & nihilominus ſeriosè 4.

illa proferat; hôc ipſo enim virtualiter cenſetur, imò convincitur velle blaſphemare Deum: utraque hæc blaſphemia rectè appellatur *formalis*, id eſt, malitiâ blaſphemiæ quodammodo informata, ut diſtinguatur à blaſphemia merùm *materiali*, quæ tunc fit, dum verba honoris divini diminutiva vel merùm inadvertenter proferuntur, vel advertenter quidem, ſed in talibus circumſtantiis, in quibus ſatis liquet, ea non proferri ſeriò, vel animô inhonorandi DEum, prout ſubinde in theatris contingere natum eſt.

Porrò blaſphemia hæretica appellatur, dum verba ſenſum orthodoxæ fidei contrarium exprimunt, ùt ſi quis diceret: proh *Deum injuſtum, inſipientem!* &c. Quodſi talis blaſphemia proferatur ſine interno aſſenſu, à nonnullis *hæreticalis* appellari conſuevit. Non hæretica dicitur, dum aliquid contumelioſum erga DEum, non tamen fidei contrarium profertur; ùt ſi quis dicat: *Velit, nolítve Deus hoc vel illud, nihilominus faciam:* aut modô optativo v. g. *pereat Deus* &c. vel denique irriſorio, prout olim fecerunt Judæi erga Chriſtum Dominum dicendo: *Vah qui deſtruis templum Dei!* Videatur Henno *in decalog. diſp. 2. q. 1. concluſ. 2.* vel Sporer *loc. proximè cit.*

Quæres 4tò, an maledicta in homines Sanctos, vel in res ſacras dici poſſint blaſphemiæ?

℟. Si

℞. Si fiant erga Sanctos aut res ſacras quà tales, id eſt, quatenus ſunt aliquid ſanctum vel honorem Dei concernens, verè blaſphemiæ ſunt, & dici merentur. Ita communiſſimè DD. Sanchez *lib. 2. in decalog. c. 32. n. 27.* Filliuc. *tr. 25. c. 1. n. 19.* Laymann, Sporer & alii. Ratio eſt: quia talis injuria ultimatò redundat in Deum, velut etiam inter homines injuria Miniſtro Principis quà tali illata, cenſetur illata Principi: unde etiam S. Thomas *2. 2. q. 13. a. 1. ad 2.* ait, ſicut Deus in Sanctis ſuis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis efficit; ita & blaſphemia, quæ fit in Sanctos, ex conſequente in Deum redundat. Eadem eſt ratio de injuria rebus ſanctis quà talibus illata. 5.

Dixi tamen: *in Sanctos, vel res ſacras quà tales*, id eſt cum habitudine ſaltem virtuali in Deum; nam ſi hujusmodi contumeliæ effutiantur in Sanctos non ut Sancti ſunt, ſed ut homines fragiles aut defectuoſi fuêrunt &c. quibus nunc ſtatus beatitudinis fuit collatus, non committitur blaſphemia, ſed aliud peccatum contra virtutem duliæ Sanctis debitam juxta dicta *in tract. 2. in decalog. Confer.* 14. *n. 431.* Hujus culpæ rei efficiuntur, qui contra Protoparentes velut transgreſſores divinæ legis murmurant, item, qui S. Petrum calvum piſcatorem, S. Carolum Borromæum naſonem, 6.

SS. Criſpum & Criſpinianum ſutores appellant, vel qui de his profanas cantilenas componunt, aut compoſitas decantant, quæ quidem, ſi ex levitate vel joci causâ duntaxat fiant, à culpa mortali excuſari poſſunt, minimè verò ſi fiant ex contemptu vel Indignatione aliáve paſſione erga Sanctos concepta, uti benè advertit Sanchez *cit. n. 22.* Laymann *lib. 4. tr.* 10. *c. 6. n.* 14. Spoter *tr. 2. in decalog. c. 10. n.* 14. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. a. 1. n. 9.*

Quæres 5tò, quale vel quantum peccatum ſit blaſphemia?

7. ℞. Eſt ex ſuo genere peccatum mortale, & quidem graviſſimum. Ratio liquet ex hactenus dictis: quia blaſphemia ex ſua natura involvit graviſſimam injuriam erga divinam Majeſtatem, proptereáque *Levit. 24. v. 16.* fuit prohibita ſub pœna mortis. Unde à culpa mortali, nunquam excuſari poteſt ob parvitatem materiæ juxta *communiſſimam DD.* videndam apud Sanchez *lib. 2. decalog. c. 32. n. 40.* Bonacinam, & alios.

8. Dixi rurſus *ex ſuo genere*, ut per hoc innuerem, poſſe ſubin (rariùs tamen, ob nimis evidentem deordinationem in ea repertam) excuſari à peccato mortali, formali, ídque ob indeliberationem, aut prædominantem paſſionem v. g. iracundiæ, vi cujus homo ita pertubari poteſt, ut tam

citò

citò ſeſe recolligere, aut ad rectæ rationis regulas ſe reflectere non valeat. Minimè tamen à peccato mortali excuſandi ſunt illi, qui blaſphemando utuntur formulis quibusdam quaſi exquiſitis ad blaſphemandum, quin potiùs de talibus præſumendum eſt, quòd nedum *ore*, ſed & *corde* blaſphemare intenderint, prout bene advertit Illſung *tr. 5. diſp. 3. n. 95. circa fin.* idque in foro externo præſertim præſumi debet, ubi non obſtante allegatione motûs, vel indeliberationis procedi ſolet, adeóque talis homo velut blaſphemus debet puniri, ait Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. ſect. 3. n. 22.*

Quæres 6tò, an omnes blaſphemiæ ſint ejusdem ſpeciei?

℞ In ratione blaſphemiæ præcisè probabiliùs omnes ſunt ejusdem ſpeciei. Ita Azorius *tom.* I. *lib. 9. c. 28. q. 10.* Filliuc. *tr. 25. c. 1. n. 25.* Illſung *l. cit. n.* 294. Ratio eſt: quia omnes blaſphemiæ, quà tales conveniunt in ratione inhonorandi Deum, eſto in modo tendendi aut inhonorandi D. Majeſtatem nonnihil disconveniant: ergo quemadmodum omnes diffamationes in ratione diffamiæ, omnes item hæreſes in ratione hæreſeos, omnia denique perjuria in ratione perjurii conveniunt; ita pariter omnes blaſphemiæ in ratione blaſphemiæ, ſive dein ſupponantur 9.

tur immediatè Deo illatæ, ſive mediatè, id eſt, inhonorando Sanctos quà tales &c.

10. Dixi tamen: *in ratione blasphemiæ præcisè;* certum quippe eſt, quòd blasphemia ratione diverſarum circumſtantiarum, diverſas, etiam ſpecie diſtinctas malitias contrahant: ſic enim absque dubio blasphemia hæreticalis quà talis ſpecie differt à non hæreticali: ſimiliter blasphemia facta cum ſcandalo vel perjurio, idololatria vel odio Dei &c. procul dubio ſpecie morali differt à blasphemia ſimplici, utpute facta ſine ſcandalo aut perjurio &c. atque hinc hujusmodi circumſtantiæ in actu confeſſionis neceſſariò ſunt exprimendæ ſecundùm *omnes.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Blasphemis.

CASUS PRIMUS.

Titius ab uxore ſua exacerbatus, nedum eidem uxori & prolibus ſuis maledixit, ſed & in DEum (à quo tam malignam uxorem ſortitus fuerat) excandeſcens, pileum ſuum contra Crucifixi imaginem in quodam elatiori angulo cubiculi (uti aſſolent) expoſitam projecit,

jecit, ita, ut eadem effigies hujus impetu dejecta utroque brachio truncata remanſerit, truncatam verò, neſcio quibus injuriis affecerit. Re ab uxore ad judicem delata Titius nedum in vincula conjectus, verùm inſuper ut blaſphemus capitis condemnatus ſuit; quod ſupplitium cum ingenti compunctione cordis ſubiit, eandem Crucifixi imaginem nedum copioſis lacrymis & oſculis deliniens, ſed & propriis manibus ſecum deſerens usque ad locum ſupplicii. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. An Titius fuerit verè blaſphemus? 2. An propterea potuerit juſtè capitis condemnari?

℞. Titium verè blaſphemum eſſe ob injurias imagini Crucifixi illatas. Et licèt Sanchez, Caſtropalao, aliique plures bene doceant, eum, qui factô duntaxat injurioſus eſt Deo, Sacrilegum potiùs dicendum eſſe, quàm blaſphemum, quandoquidem blaſphemia ſecundùm dicta in verbo ſeu locutione potiùs, quàm in facto conſiſtit; practicè tamen loquendo minimè dubitandum videtur, quin Titius noſter blaſphemis adnumerandus ſit, quippe qui facto tam indigno tamque injurioſo Salvatori noſtro, ſatis expreſſit vilipenſionem & contemptum Dei animo conceptum; quemadmodum etiam in humanis nedum verbis, ſed & factis non raro exprimitur mens vel injuria erga proximum, juxta illud Apoſtoli *Tit. 1. v. 16. Confitentur ſe* **11.**

noſſe

noſſe Deum, factis autem negant: ergo & Titius noſter dici poteſt verè blaſphemus, ſin minùs verbalis, ſaltem realis: immò nec dubitandum, quin & plura verba injurioſa erga Deum vel Chriſtum Dominum effutîerit. Videatur R. D. Auguſt. Michel *in Theolog. Canon-Morali tom. 2. appendice. 2. §. 9. num. 8. foliô mihi 820.*

12. ℟. Si Titius memoratas injurias erga Deum & imaginem Crucifixi voluntariè, & ſatis ſibi præſens (quod Judici examinandum relinquimus) exercuit, pòtuit etiam juſtè capitis condemnari. Enimverò præterquam quòd mortis ſupplicium jam pridem à Deo in blaſphemos fuerit decretum *Levit. 24. v. 16.* inſuper & in jure civili *Authent. collat. 6. tit. 6. Novella 77. c. 1. §. 2.* ſtatutum hoc renovatum legitur, blaſphemos ſcilicet ultimô ſupplicio eſſe afficiendos. Idipſum habetur deciſum à Carolo V. *conſtitut. crimin. art. 106.* Et quamvis juſtiſſimus rigor pœnarum (inquit R. P. Reiffenſtuel *lib. 5. decret. tit. 26. n. 23.*) contra blaſphemos pluribus in locis ob invaleſcentem abuſum blaſphemandi exactè non obſervetur, tamen rectè monet Clarus §. *Blaſphemia n. 3.* cum aliis ibidem allegatis, id fieri ex defectu juſtitiæ & Religionis; cùm utraque hæc virtus exigat, ut nil magis puniatur, & terrore pœnæ exſtirpetur, quàm blaſphemia, utpote vitium omnium maximum.

At,

At, inquies, eſto graviſſimæ pœnæ tam jure civili, quàm Canonico etiam, in blaſphemos fuerint olim ſtatutæ, utpura excommunicatio in laicum, & depoſitio in Clericum (ferendæ, non latæ ſententiæ) *Can.* 10. *c.* 22. *q.* 1. Item ignominioſa ſtatio præ foribus Eccleſiæ nudo capite & pedibus, fune collo injecto, *cap.* 2. *de Maledicis.* Incarceratio vel miſſio ad triremes *in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ.* 9. & aliis Bullis, præſertim Julii III. & Pii V.; nihilominus fatentur Catholici etiam Doctores, nominatim Azorius *tom.* 1. *l.* 9. *c.* 28. *q.* 9. Filliucius *tr.* 25. *n.* 32. & alii plures, hujuſmodi pœnas hodie non eſſe uſu receptas, ſed totum hoc negotium quantùm ad punitionem blaſphemorum arbitrio Judicis permitti: ergo cùm aliunde conſtet, interpretatione legum pœnas moliendas potius eſſe, quàm aſperandas. *l. interpretatione ff. de pœnis.* & odia eſſe reſtringenda *per cap. odia de R. J. in 6to.*; hinc dicendum potiùs videtur, quòd Judex in noſtro caſu Titium capitis condemnando injuſtè egerit.

13. ℞. Azorium *loc. cit.* ſolùm loqui de pœna Canonica ſeu graviſſima pœnitentia à Confeſſario juxta conſtitutionem Concilii Lateranenſis blaſphemo injungenda, quam dicit hodie non ampliùs eſſe in uſu: non autem loquitur de aliis pœnis. Et licèt Filliu-

Filliucius *locô citato* videatur etiam loqui de pœna capitis; contrarium tamen conſtat ex ſpecie facti in noſtro caſu, & in aliis pluribus. Unde non abs re R. D. Michel *loc. prox, cit. n. 13.* ait: *In enormibus blaſphemiis præſertim realibus adhuc hodie ad capitale ſupplicium procedi ſolet.* Verùm cùm hæc non tam forum Confeſſarii, quàm Judicis politici concernant: hinc ne videamur velle falcem mittere in alienam meſſem, eorum conſcientiis relinquimus hoc negotium, quòd noverint ſecundùm leges communes aut municipales, vel denique ſecundùm approbatas conſuetudines locorum tractandum, ſeu decidendum.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius conditione Auriga fatetur, ſe ſæpiùs blaſphemâſſe & maledixiſſe nedum domeſticis ſuis, ſed vel maximè etiam equis, ſeu (ut germanicis utamur terminis) Er habe offt geſcholten / *ſacramentiert* und gefluecht über Leuth und Vich: *hunc cùm Confeſſarius nonnihil reprehendere aut ſeriùs dehortari voluit, repoſuit ille: Domine equidem libentiſſimè abſtinerem à ſimilibus, at verò uſus jamjam videtur invaluiſſe, ut nec homines neque jumenta ampliùs obtemperent, priusquàm blaſphemias & execrationes audiant. Immò verò (ſubdidit idem) jam ſæpiùs rem tentavi, equos meos*

meos per nomen Domini adhortando, & quaſi obſecrando ad laborandum &c. ſed in caſſum: quamprimùm verò blasphemare, iisdémque maledicere incapi, pariter & ipſi opus ſuum ſtrenuè fuerunt executi. Jam ad noſtrum propoſitum quæritur primò, quidnam Confeſſarius habeat obſervare circa talem pœnitentem? 2dò an tutâ conſcientia poſſit eundem abſolvere non obſtante, quòd videatur prorſus incorrigibilis & inveteratus peccator?

℟. ad primum quæſitum. Confeſſarius 14. in tali caſu debet indagare, an pœnitens revera fuerit uſus terminis blasphemis, utputa dicendo: *mille Sacramenta* &c. *perdat vos ſanguis Chriſti* &c. tunc enim probabiliùs (ſaltem per ſe loquendo) peccâſſet mortaliter toties quoties. Et ratio hujus eſt: Quia quemadmodum fides nos obligat ad nunquam proferenda talia verba, quibus vera fides negatur; ita virtus Religionis nos adſtringit ſub gravi culpa ad nunquam proferenda talia verba, quibus Deo aut rebus divinis gravis injuria irrogatur; quemadmodum ergo in priori caſu per ſe loquendo graviter peccatur, eſto fortaſſis proferens verba non tam intendat negare fidem, quàm v. g. evadere periculum ſibi imminens; ita & in poſteriori caſu per ſe loquendo graviter peccatur contra virtutem Religionis. 2dò debuit Sempronio eximi ſiniſtra & prorſus Deo in-

injurioſa perſuaſio, quòd ſcilicet blasphemando plus effici poſſit, quàm orando &c. prorſus inquam impia & injurioſa eſt hæc perſuaſio; animalia quippe non tam terreri vel ad laborem impelli poſſunt blasphemiis, quàm aliis clamoribus aut verberibus, prout experientia probat. Videantur de hoc Illſung *tr. 5. diſp. 3. n. 295.* vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art.* 1. *n. 8.*

15. Dixi tamen: *Si revera uſus fuerit terminis ſeu verbis blasphemis*; nam ſecus dicendum, ſi (uti quamplures faciunt) ex fine non blasphemandi verba ita immutavit aut dimidiavit, ut non ampliùs ſignificarent rem ſacram, & per conſequens nec blasphemiam, ùt ſi locô: GOtts Sacrament dixit: botts Salament / vel Saprement aut Saffrement &c. quia hæc & ſimilia verba non continent injurioſam locutionem vel inhonorationem Dei aut rei ſacræ, veluti cuivis terminos intelligenti aut perpendenti patebit: ergo ex hoc ſuppoſito Sempronius noſter non commiſiſſet veram blasphemiam, eſto fortaſſis adhuc potuiſſet peccare graviter ratione ſcandali, ſi fortè alii audientes exiſtimâſſent eum revera protuliſſe verba blasphema ſeu inhonorativa Sacramentorum vel Dei. Prout ſapienter advertit R. P. Claudius de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 252.* Gobat, Tamburinus & alii plures.

R. jam

℟. jam ad 2dum ſub data diſtinctione. 16.
Nam ſi revera non protulit verba contumelioſa erga DEum ſeu blasphemantia, poteſt ac debet abſolvi citra omnem controverſiam. At verò ſi verba verè blasphema, & Deo injurioſa proferre aſſuevit, ſeriosè dehortandus eſt à ſimilibus, & admonendus, ut pro viribus conetur peſſimam hanc conſuetudinem deponere; ſecus enim velut deſtitutus efficaci propoſito in materia neceſſaria, non foret capax abſolutionis, veluti ex hactenus dictis conſtare poteſt.

Porrò ſi verba ſupponantur non continere adeò enormem contumeliam in Deum vel Sacramenta, nec falſitatem aliquam hæreticam, ut ſi blasphemus ſimpliciter ſoleat proferre *Sacramenta, Dei Sacramenta, Chriſma, Crux Chriſti &c.* omninò à peccato mortali excuſari poſſunt. Similiter imprecationes, quas milites vel ruſtici, aut aurigæ faciunt in ſua jumenta vel ſubditos, à mortali peccato excuſandos cenſent quamplures Doctores, eò quòd hæc & ſimilia non fiant ſeriò, vel non ſatis deliberatè. Ita Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. n. 24.* Gobat, Laymann, itémque Matthæucci, Cajetanus, Toletus, & alii plures, quos refert & ſequitur Filliucius *tr. 25. n. 31.* & R. D. Auguſtinus Michel *loc. cit. n. 5.* Quô ſuppoſito Sempronius noſter faciliùs ad-

huc poteſt abſolvi, tametſi omnes Doctores moneant, pœnitentes ab hujusmodi corruptelis ſeriò eſſe dehortandos à Confeſſariis.

CASUS TERTIUS.

Cajus fatetur, ſe aliquando Clericum quemdam violenter adegiſſe ad dandas ſibi pecunias, eô verò id recuſante & multùm tergiverſante, ſe porrò in hæc verba (haud equidem animô blasphemandi, ſed præcisè terrorem incutiendi) prorupiſſe : Du million tauſent Sacraments Pfaff : *diabolus me in mille fruſta diſcerpat, niſi te vel in minimo adhuc tergiverſantem ſine mora occidero. Quin & ulteriùs majoris terroris incutiendi causâ breviarium manibus ejusdem Clerici ereptum (fuerat enim is actu occupatus in perſolvendo penſo ſuo canonico) projeciſſe in terram, Sanctorúmque imagines inde delapſas ac diſperſas pedibus conculcâſſe, quatenus ſe hoc modô monſtraret totum quantum in rabiem actum. Jam ad noſtrum propoſitum quæri poteſt de Cajo 1. an dici poſſit aut debeat blasphemus? 2. an non incurrerit caſum reſervatum blasphemiæ formalis, qui in nonnullis Diœceſibus, nominatim in Paſſavienſi, ſolet reſervari Reverendiſſimo ac Celſiſſimo Ordinario?*

27. ℞. ad primum quæſitum, Cajum verè dicendum eſſe blasphemum; quia, ut ex ſpecie

ſpecie facti liquet, protulit verba nedum in Sacerdotem, ſed & in ipſum DEUM ſummopere contumelioſa, ob vilipenſionem, & contemptibilem, immò verò de ſe hæreticam etiam multiplicationem Sacramentorum. Ita poſt Tannerum, Laymannum & Gobat, Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. n. 20.* meritò ſubdens, patibulo, ligno, igne, & orco dignos eſſe ribaldos illos, qui conſueverunt eructare tonnas, milliones, & integras galeras Sacramentorum, quorum è cenſu procul dubio fuit Cajus noſter, ex meritis de condigno ad altiora, furcam ſcilicet, promotus.

At, inquies fortaſſis, Cajus non ſupponitur habuiſſe animum inhonorandi Deum vel Sacramenta, ſed ſolùm incutiendi terrorem per hujusmodi verba, & hoc modô extorquendi pecunias, quas quantumvis bonis, immò verò optimis etiam verbis nunquam impetrâſſet: eſto proin ob hanc injuſtam extorſionem graviter deliquerit nedum contra charitatem, ſed & contra juſtitiam (de quo nemo dubitat) revera tamen blasphemiam non commiſit.

℞ negando hanc conſequentiam; nam ad rationem blasphemiæ minimè neceſſum eſt, ut quis habeat poſitivum animum inhonorandi Deum (quod verè diabolicum eſſet, & raro admodum inter verè fideles contingere natum) ſed ſufficit, quòd quis 18.

verba DEum inhonorantia proferat in iis circumſtantiis, in quibus ab aliis creditur ſeriò loqui: ferè quemadmodum ad veram infamiam vel contumeliam proximo inferendam ſatis eſt, quòd proferas verba eundem vilificantia, ita, ut hæc ab aliis ùt verè talia & animo ſeriô prolata apprehendantur, eſto fortaſſis non habueris ſerium animum eundem diffamandi, prout rectè arguit Caſtropalao *part. 3. tr. 17. diſp. 2. pu. 2.* §. 1. *n. 3.* Sanchez, Suarez, Valentia & alii. Secus dicendum meritò exiſtimat Illſung *locô citato*, eúmque ſecutus Babenſtuber ubi ſuprà *art. 1. n. 8.* ſi verba blasphema proferantur in talibus circumſtantiis, in quibus alii bene apprehendunt, ea non proferri ſeriò, ſed merùm materialiter, prout fieri poſſet in theatris ſeu comœdiis, ubi nonnunquam idololatria repræſentari ſolet, utique ſine omni peccato. Vide etiam, ſi placet, de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 250.* vel Gobat *alphabeto quadruplici part. 3. de blasphemia, caſu 20.*

19. ℟. jam ad alterum quæſitum ejusdem caſus, Cajum probabiliùs incurriſſe caſum reſervatum blasphemiæ. Et ratio hujus liquet ex proximè dictis: quia revera protulit verba blasphema: ídque potiſſimùm præſumendum eſt pro foro externo, utpote in quo nullatenus conſtat, eum dicta verba non niſi materialiter, & præcisè animô

mô terrorem incutiendi uſurpâſſe, licèt hanc ob cauſam in foro conſcientiæ fortaſſis excuſari poſſit à formali blasphemia, & per conſequens à pœna reſervationis. Cæterùm ex eo præcisè, quòd breviarium in terram projecerit, & imagines inde delapſas pedibus conculcaverit, potiùs Sacrilegus dici meretur, quàm blasphemus: & licèt ſuo modô ſecundùm dicta *n*. 2. dici poſſit blasphemus realis: quia tamen decreta reſervativa caſuum velut reſtrictiva poteſtatis jurisdictionis odioſa ſunt, & hôc ipſo ſtrictè interpretanda; hinc non videntur extendenda ad blasphemiam realem, ſed potiùs reſtringenda ad verbalem duntaxat, ceu blasphemiam propriè talem.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, non eſſe condemnandos blasphemiæ illos, qui proximo ſuo (vel etiam jumentis) maledicunt, ſeu mala imprecantur, v. g. mortem, fulmen, furcam, rotam, aliamve infirmitatem. Ratio eſt: quia ſimilia maledicta non ſolent effundere in hominem quatenus is eſt creatura Dei aut aliquid dicens ordinem ad Deum, ſed potiùs quatenus eſt creatura ſuo modô culpabilis vel 20.

defectibilis, aut certè eo fine, ut indignationem conceptam vel iram exprimant. Tametſi autem ſimilia maledicta per ſe loquendo ſint graviter peccaminoſa, nihilominùs quia plerúmque fieri ſolent ex ſubitanea commotione, inadvertentia, aut certè non animô ſerio; hinc plerumque in praxi fiunt absque peccato mortali: nam ſi hujusmodi pœnitentes interrogentur, an hujusmodi mala ſeriò exoptârint, plerumque reſpondent, quòd non; immò verò quòd ægerrimè tuliſſent, ſi quid ſimile eveniſſet. Videatur Sporer *tr. 2. in decalog. c. 10. ſect. 3. n. 25.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 1. n. 10.*

21. Quinimmo hujusmodi maledictiones in res præſertim inanimatas non raro ob honeſtum finem factæ excuſari poſſunt ab omni culpa, veluti plura nobis exſtant exempla ex ſacris paginis, è quibus habetur, quòd David maledixerit montibus Gelboe ob interfectos ibi Saulem & Jonatham. Similiter Job & Jeremias leguntur maledixiſſe diei ac nocti, in qua nati & concepti fuêre, ſcilicet ob peccatum originale tunc incurſum &c. Simili modo absque omni peccato maledicimus diabolo, velut incitatori & authori omnis malitiæ: licitè inſuper & ſanctè unusquisque maledicit horæ, diei, vel occaſioni, qua ſeductus vel ad offendendum Deum ceu ſummum bonum noſtrum inductus fuit.

Sed

Sed quid tenendum, inquies fortaſſis, de iis, qui maledicunt vento, pluviæ, igni, aliisve Elementis?

℞. Similia maledicta plerumque fieri absque mortali peccato; eò quòd non fiant erga elementa, quatenus ſunt aliquid Dei, vel quatenus DEus iisdem utitur ad caſtiganda noſtra peccata, ſed præcisè ad exprimendam indignationem vel averſionem erga malum nobis inde imminens; quæ expreſſio graviter non eſt peccaminoſa; quandoquidem affectus maledicentis vi hujus nullô modo redundet in Deum. At verò ſi filius maledicat horæ, in qua conceptus vel natus fuit, ídque in odium & averſionem ſuorum Parentum, præſertim ſi hoc exprobret in faciem illorum, nemo facilè eundem excuſabit à peccato mortali nedum contra charitatem, ſed & contra pietatem parentibus debitam, veluti ſana ratio cuivis prudentum facilè dictabit. Sporer *loc. cit. n. 25. fin.* 22.

Colliges 2dò, eum, qui verbis vel textibus Sacræ Scripturæ abutitur ad jocos profanos, reprehenſione quidem dignum eſſe, non tamen propriè blasphemum, eò quòd hujusmodi verba non ſupponantur contumelioſa Deo, modò absque contemptu, & non nimis frequenter fiant. At verò, ſi quis abutatur verbis Sacræ Scripturæ ad impia, utputa Canticis Canticorum ad laſciva, 23.

ſciva, prout de nonnullis impiiſſimis & ſceleratis hominibus legitur, procul dubio committitur peccatum mortale blaſphemiæ orco dignum, uti poſt Tambur. & Gobat rectè docet de la Croix *lib. 3. p.* 1. *251.*

Dices rurſus: ſed quid tenendum de ſequentibus formulis: 1. *Stultus es*, inquit nonnemo, *tametſi DEum haberes Patrem.* 2. Alius ait: *Hoc quod dico, tam eſt verum, quàm verè Deus vivit*, aut: *quàm verè Deus in cœlo exiſtit.* 3. *Bone DEus!* audiuntur ſubin alii dicere, *quid feci tibi, quòd me tam durè tractes?*

24. ℞. Has & ſimiles formulas excuſari poſſe, licèt ægrè à blaſphemia, & prima quidem, in hoc ſenſu intellecta, quòd hic vel ille homo ſit ſtultus, tametſi ſupponeretur habere Patrem tam ſapientem, quàm Deus eſt ſapiens. 2da. ſi hoc modò intelligatur, quòd, quemadmodum DEus non poteſt non vivere vel non exiſtere in cœlo, ita & hoc aſſertum non poſſit non eſſe verum, eò quòd à parte rei res ita ſe habeat, uti aſſeritur. 3tia denique formula excuſari poteſt, ſi ſumatur vel intelligatur præcisè in ſenſu admirantis vel non ſcientis, quam ob cauſam Deus hanc vel illam gravem tribulationem ſibi immiſerit. Verùm quia hujusmodi propoſitiones peſſimè ſonant, & hoc ipſo quòd pias fidelium aures lædant, de ſe natæ ſint præbere ſcanda-

ſcandalum audientibus, vel minùs intelligentibus: hinc prorſus interdicendæ ſunt à Confeſſario, & à Fidelibus nunquam uſurpandæ, prout cum P. Sporer & aliis bene monet de la Croix *loc. cit. n.* 254.

Colliges 3tiò, à Confeſſario cautè tractandum & examinandum eſſe pœnitentem, qui (uti ſimpliciores ſanè ſæpiſſimè faciunt) ſeſe accuſando nihil aliud dicit germanicè, quàm Herr geſcholten/ geflucht und geſchwört. Enimverò oportet præ primis ſcire quidnam intelligant per hujusmodi terminos, utpote multùm inter ſe differentes; nam ſchelten Germanorum idiomate idem ſignificat, ac blaſphemare: fluechen idem, ac maledicere, ſeu malè imprecari: ſchwören idem, ac jurare: & hoc ipsô quòd ſimpliciores ſoleant in ſacro tribunali confundere dictos terminos, aut certè, non niſi generaliter & admodum rudè ſe exprimere; tunc neceſſum eſt, ut in ſimili caſu Confeſſarius ſtudeat ſupplere defectum, examinando pœnitentem, quibusnam verbis fuerit uſus? Et ſiquidem deprehenderit verba revera non fuiſſe blasphema aut certè dubia, mitiùs tractari debet pœnitens, neque cenſeri incurriſſe caſum reſervatum: ſi verò verbis verè blasphemis fuit uſus, interrogandum porrò erit, an hæc protulerit verô animo inhonorandi Deum; nam hæc intentio foret 25.

indi-

indicium cujusdam odii vel averſionis erga Deum concepti, & hôc ipſo diſtincti peccati à blasphemia: ſi autem dicat, ſe minimè intendiſſe Deo maledicere vel inhonorare Eundem, ſed ex ira erga hominem vel jumentum concepta ſimilia protuliſſe, non tam graviter deliquiſſe cenſendus eſt, licet reipſa blasphemiam commiſerit, modò ſupponatur apprehendiſſe viliPenſionem Dei, vel rei ſacræ, hujuſcemodi verbis expreſſam. Videatur Tamburinus *lib. 2. in decalog. c. 6. §. 4. n. 19.* vel Laymann *lib. 4. tr. 10. c. 6. n. 12.*

26. Colliges 4tò, eos, qui ex perverſa conſuetudine blasphemare ſolent, aut maledicere creaturis, ſæpiùs quidem à peccato mortali formaliter tali excuſari poſſe, idque ob nimiam præcipitantiam & indeliberationem, paſſionémve prædominantem; nihilominùs manere obligatos ſub reatu mortalis peccati ad dandam operam in ordine ad deponendam hanc pravam & peſſimam conſuetudinem.

Ratio eſt: quia conſuetudo perverſa ſeu habitus vitioſus inclinare ſolet ad verba blasphemiæ, & hôc ipſo hominem conſtituere in periculo blasphemandi ſaltem materialiter, & fortè alios audientes ſcandalizandi: ergo tenetur contra hanc perverſam conſuetudinem luctari; ſecus enim blasphemiæ velut indirectè & in cauſa voluntа-

luntariæ meritò eidem imputari deberent ad culpam, ita, ut per ſe loquendo in actu Confeſſionis teneretur nedum exprimere numerum blasphemiarum, verùm inſuper conſuetudinem blasphemandi voluntariè retentam, ceu diſtinctum peccatum, juxta *communem Doctorum* videndam apud Laymannum *lib.* 1. *tr.* 2. *c.* 3. *n.* 6. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *art.* 1. *n.* 7. de la Croix *ubi ſuprà n.* 249.

At, inquies fortaſſis, quibus ergo motivis aut mediis retrahendus eſt talis pœnitens ab hujusmodi perverſa conſuetudine?

℟. Motiva (nî fallor) ſatis efficacia erunt 1. quòd blasphemando Deum ſine cauſa graviſſimè offendat, & hôc ipſo 2. Divinam Nemeſin contra ſemetipſum provocet, 3. proximum ſcandalizet, & honeſtioribus ſaltem ſe ipſum odioſum reddat, ſibique 4. iraſcendo vitam abbreviet &c. Medicinæ locô autem eidem ſalubriter præſcribi poteſt 1. ut ſæpiùs contra hanc peſſimam conſuetudinem animum obfirmet, firmiter ſcilicet proponendo, quòd deinceps ab ejusmodi verbis velit omnino abſtinere, aut certè 2. verba ita immutare, ut non ampliùs ſignificent blasphemiam. 3. quòd ſi denuo quacunque demum occaſione vel paſſione in hujusmodi verba proruperit, velit illico ſeipſum caſtigare, v. g. recitando Pater noſter & Ave Maria, 27.

aut

aut devotè tundendo pectus, aſpiciendo Crucifixi imaginem, cum propoſito imitandi exemplum patientiæ &c. Plura hujusmodi remedia dictabit unctio Spiritus Sancti: quocirca vel maximè etiam habenda erit conſideratio perſonarum; quod enim uni prudenter, alteri fortaſſis ſine nota imprudentiæ conſuli, aut præſcribi non poſſet, veluti pariter experientia docet Medicos corporis. Videatur Pontas *in diction. caſ. V. blasphemia caſ. 2.*

CONFERENTIA SECUNDA.

De natura & diſtinctione Juramentorum.

SUMMARIUM.

28. Juramentum idem eſt, ac invocatio Divini Nominis in teſtimonium &c.
29. Ad quod eſſentialiter requiruntur duæ conditiones.
30. Per ſe loquendo licitum eſt jurare, ſervatis tamen certis conditionibus & circumſtantiis.

31. In-

31. Inſinuatur breviter diſtinctio juramentorum, tum ex parte rei juratæ, tùm etiam ex parte modi jurandi petita.
32. Quid ſit juramentum aſſertorium, & quid promiſſorium?
33. Quid juramentum explicitum, & quid implicitum?
34. Quid juramentum ſimplex, & quid ſolenne?
35. Quid juramentum judiciale, & quotuplex; & quid extrajudiciale?
36. Quænam conditiones requirantur ad hoc, ut quis in judicio licitè juret.
37. Quid ſit juramentum conteſtatorium, & quid execratorium?
38. Ubi verba jurandi fuère dubia, à Confeſſario examinanda eſt mens, & intentio jurantis.
39. Præſertim dum juravit per creaturas.
40. In foro externo à Judice ſolent attendi verba, quibus jurans fuit uſus, & aliæ circumſtantiæ.
41. Reſolvitur Caſus I. cujusdam puellæ ruſticæ ſeſe accuſantis, quòd bina vice egerit contra jusjurandum.
42. An hæc agendo contra fidem ſponſalitiam revera peccaverit contra virtutem Religionis.
43. Et quid, ſi dicat, ſponſum priùs egiſſe contra eandem fidem ſeu fidelitatem ſponſaliorum.
44. Reſolvitur Caſus II. cujusdam militis deſertoris, uti vocant, quem Confeſſarius voluit adſtringere, ut ad caſtra reverteretur.
45. Utrum ex eo, quòd cum aliis commilitonibus in ſignum juramenti duos digitos elevaverit, dicendus ſit verè juràſſe?
46. An verè jurent, qui interponunt fidem Sacerdotalem, vel fidem Nobilium?

47. Re-

47. Reſolvitur Caſus III. de quodam Mercatore aſſueto ſuas merces contra mentem verbis juramentum ſonantibus extollere.

48. Unde per ſe loquendo cenſeri debet perjurus.

49. In praxi tamen ad ferendum congruum judicium Confeſſarius debet uti una alterave cautela.

50. Quemadmodum omnia juramenta quà talia ſunt ejusdem ſpeciei; ita viciſſim omnia perjuria.

51. Per accidens tamen multæ aliæ peccatorum ſpecies conjungi ſolent perjuriis.

52. Affirmantes vel negantes aliquod per modum ſponſionis, dici non poſſunt, neque debent, verè jurare.

53. Afferuntur breviter nonnullæ aliæ formulæ à vero juramento alienæ.

54. Falsò jurans committit graviſſimum peccatum perjurii dictum.

55. Quando, vel quomodo Confeſſarii, Concionatores & Catechiſtæ debeant auditores ſuos dehortari à conſuetudine jurandi, vel etiam in hac materia errantes inſtruere.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus circa naturam Juramenti.

QUæres primò, quid ſit Juramentum? & quænam conditiones ad hujus naturam eſſentialiter requirantur?

℞. ad

℟. ad primum: Juramentum ùt ſic rectè deſcribitur, quòd ſit invocatio Divini Nominis in teſtimonium alicujus rei. Ita DD. *communiſſimè*. Explico breviſſimè. Dicitur 1. *invocatio*, ut detur intelligi, juramentum eſſe actum Religionis, & quidem latriæ; nam ùt ait S. Hieronymus *in cap. 5. Matth. Qui jurat, aut veneratur, aut diligit Eum, per quem jurat*. Poteſt autem hæc invocatio fieri dupliciter, ſcilicet vel 1. expreſsè, ut dum quis dicit: *Teſtor Deum* &c. vel implicitè, ùt ſi quis dicit: *Teſtis ſit mihi cælum & terra* &c. quia hôc modo cenſetur invocare Auctorem ſeu Creatorem cœli ac terræ; unde & nata eſt illa diviſio juramenti in ex- & implicitum, prout mox dicetur. Dicitur 2dò *in teſtimonium* &c. ut per hoc innuatur finis juramenti, qui eſt, dictis fidem facere, & alterum de re jurata reddere ſecurum, quod aptiùs fieri nequiret, quàm recurrendo & implorando teſtimonium Dei, quippe qui ſolus infallibilis eſt in tantum, ut nec falli poſſit, neque fallere, uti bene notant Laymann, Filliucius, & alii DD. 28.

℟. jam ad alteram partèm quæſiti. Ad naturam veri juramenti eſſentialiter requiruntur duæ conditiones, 1mò ut fiat per verum, & non per falſum aliquem Deum, per diabolum vel aliam quamlibet creaturam. 2. Ut fiat animô & intentione ju- 29.

randi, ſeu implorandi teſtimonii Divini. Ita *in re communiter Doctores.* Ratio prioris eſt: quia juramentum fit in ordine ad confirmandam aliquam veritatem, & quidem teſtimoniô firmiſſimo ac infallibili: atqui ſolus verus Deus, utpote falli & fallere neſcius poteſt reddere teſtimonium firmiſſimum & infallibile: ergo &c.

Ratio autem poſterioris eſt: quia vis juramenti pendet ab intentione loquentis, ſicut vis voti ab intentione & mente voventis; ergo quemadmodum votum ſine intentione vovendi à parte rei nullum eſt; ita & juramentum ſine intentione jurandi ſeu invocandi Deum in teſtem; nam actus non operantur ultra intentionem agentis. Illud tamen poſt Tannerum ſapienter notat R. D. Michel *Theolog. can-mor. tom. 2. part. 2.* §. 4. *pu. 4. n. 20. fol. 478.* ſcilicet non ſemper neceſſum eſſe, ut interveniat formalis intentio jurandi, ſed ſufficere virtualem, quæ tunc præſumitur intervenire, quando quis uſurpat verba juratoria in ſenſu uſitato, etſi expreſsè & formaliter non cogitet de invocando divino teſtimonio.

Quæres 2dò, ſitnè licitum jurare?

30. ℟. Per ſe loquendo omnino licet, at ſervatis duntaxat certis circumſtantiis & conditionibus. Ita *omnes Catholici.*

Ratio

Ratio hujus petenda eſt tum ex illo *Deuter. 6. Dominum Deum tuum timebis, ac per nomen ejus jurabis;* tum etiam, quia juramentum debitis conditionibus (de quibus in proxima Conferentia) veſtitum, eſt actus latriæ & Religionis: ergo rectè exhibetur Deo; hac de cauſa Doctor Gentium in ſuis Epiſtolis ſæpiùs juráſſe legitur, & nedum in jure civili, ſed & Canonico certa juramenta pro diverſitate perſonarum & conditione officiorum præſcribuntur & præcipiuntur. Nec obſtat, quòd Jacobus Apoſtolus in ſua Epiſtola, immò verò Chriſtus ipſe *Matth. 5.* videantur prohibuiſſe omne juramentum; nam per illa verba ſolùm prohibetur, ne paſſim, & facilè, vel temerè absque neceſſitate aut reliquis conditionibus juretur, uti benè interpretatur Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. pu. 3. n. 1.* eúmque ſecutus Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. a. 2. n. 12.* Quænam autem conditiones requirantur ad hoc, ut licitè etiam juretur, dicemus *Conferent. 4ta à n. 93.*

Quæres 3tiò, quotuplex ſit juramentum?

℟. Juramentum ùt ſic prima ſuî diviſione rectè diſtinguitur ex parte *rei juratæ* in aſſertorium & promiſſorium: 31.

Ex parte modi jurandi dividitur 1. in explicitum & implicitum. 2. in ſimplex & ſolenne. 3. in judiciale, & extrajudiciale.

4. in conteſtatorium & execratorium. Ita Henno *tract. in decalog. diſp.* 2. *q.* 2. *art.* 3. Ratio hujus partitionis conſtabit ampliùs ex jamjam dicendis. Unde pro majori claritate

Quæres jam 4tò, quid ſit juramentum aſſertorium, & quid promiſſorium?

32. ℟. Juramentum aſſertorium eſt, quô ſub invocatione Divini Nominis aliquid præſens aut præteritum aſſeritur; ùt ſi quis dicat: Teſtor Deum, me eſſe innocentem: juro per Deum, me hoc vel illud feciſſe v. g. ſolviſſe debitum &c. Promiſſorium dicitur quô aliquid promiſſum ut futurum confirmatur; ùt ſi quis dicat: juro me tot & tot daturum pauperibus, vel ad pias cauſas &c. vel Deus ſit mihi teſtis, quòd velim hanc vel illam ducere in conjugem &c. Huc pariter revocari poteſt ac debet juramentum comminatorium, id eſt, illud, quô quis jurat, ſe hanc vel illam pœnam inflicturum delinquenti &c. Illud porrò diſcriminis advertunt Doctores inter juramentum aſſertorium, & promiſſorium, quòd ad illud priùs non requiratur, niſi una veritas, rei ſcilicet, quæ aſſeritur: ad poſterius autem, id eſt, promiſſorium requiritur duplex, ſcilicet 1. quòd jurans habeat hîc & nunc intentionem exequendi promiſſum, & 2. quòd hoc ſuum promiſſum revera exequatur. Cæterùm quomodo

modo peccetur, ſi quis juret ſine veritate, dicemus paulò inferiùs *Confer. 4ta à n. 95.*

Quæres 5tò, quid ſit juramentum explicitum, & quid implicitum?

℞. Explicitum illud appellatur, quod 33.
fit cum expreſſa invocatione Dei, utputa dicendo: *Juro per Deum: Deus ſit mihi teſtis:* vel, *ſic me Deus adjuvet:* vel, *diſpeream, diabolus me rapiat &c. niſi ita ſit &c.* Vel Germanicè loquendo: Auf mein Ayd: auf mein Seel: So wahr GOtt lebt: So wahr GOtt im Himmel iſt &c. Implicitum juramentum appellatur, quando juratur per tales creaturas, in quibus Deus ſpecialiter relucet, utputa *per Cœlum, per Fidem Catholicam, per Deiparam, per Sanctos &c.*

Quæres 6tò, quid ſit juramentum ſimplex, & quid ſolenne?

℞. Juramentum ſimplex nuncupatur, 34.
quod fit communi & placita jurandi formulâ abſque ulla ceremonia: ſolenne è contra appellatur, quod fit cum forma aliquâ ſeu ritu ſolenni ex præſcripto juris, utputa manus aut priorum digitorum elevatione, eorúmve poſitione ſupra librum Evangelii, vel ſupra pectus, quod alio nomine vocari ſolet Juramentum corporale (germanicè) ein Cörperlicher Ayd.

Quæres 7timò, quid intelligatur nomine juramenti extrajudicialis, & quid nomine judicialis?

 ℞. Ex-

35. ℞. Extrajudiciale illud appellari, quod ſine Judice; judiciale verò, quod coram Judice legitimo deponitur, veluti ex ipſo nomine utriusque datur intelligi. Hoc poſterius, judiciale ſcilicet, adhuc multipliciter partitur à Juriſtis; nam 1. aliud vocant *calumniæ*, & *malitiæ*, aliud *credulitatis* & *veritatis*, de quibus fuſiſſimè tractant Juriſtæ *ad tit. de juram. cælum. & de teſtibus*; ad quos proin Lectorem remittimus. 2. Aliud appellant *litis deciſorium*, & aliud *juramentum in litem*. Juramentum in litem dicunt, quo lis, ſive res, de qua in lite contenditur, æſtimatur, eſtque juramentum *veræ æſtimationis*, vel *affectionis*, vel *ſuper intereſſe ſingulari*. Juramentum litis deciſivum eſt, quod præſtatur ab alterutrâ parte litigante litis finiendæ gratiâ, in defectu aliarum probationum: Et hoc, caſu quo ab alterutra parti collitiganti defertur approbante Judice dicitur *voluntarium*, vel quia *à volente* defertur, vel quia altera pars delatum non tenetur niſi *volens* acceptare. At verò ſi hoc juramentum ob defectum probationum alterutri parti litigantium deferatur ab ipſo Judice, ſive ex officio, ſive ad inſtantiam alterius partis, in ordine ad indagandam veritatem, appellatur juramentum *neceſſarium*, idque in cauſis criminalibus vocari ſolet *purgatorium*, quia eo mediante reus quodammodo purgatur à cri-

crimine: in cauſis autem civilibus dicitur *ſuppletorium*, ſeu ſuppletivum alterius ſufficientis probationis. Videantur de his Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 5.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. ſect.* 1. *n. 15.* Pichler *in Compend. J.C. lib. 2. tit. 24. n. 2.* vel Reiffenſtuel *eodem tit.* §. 1. *à n. 11.*

At inquies, quænam conditiones neceſſariæ ſunt de jure communi ad hoc, ut quis in judicio licitè juret?

℞. breviter cum P. Henno *l. cit. art. 3. concl. 2.* tres requiri. 1. Ut jurans ſit jejunus. *cap.* 16. *22. q. 5.* ſed hoc tantùm de conſilio eſt, non de præcepto, ait idem. 2. Ut juramentum non deponatur diebus dominicis aut feſtis, niſi pro bono pacis, aut piæ cauſæ. *c. 5. de feriis.* 3. Ut is, qui jurat, non ſit in judicio de perjurio convictus & damnatus, nec impubes, vel ſi ſit Clericus, nec juret, nec teſtificetur, nec præſtet juramentum de calumnia (id eſt, jurando, quòd cauſam moveat bona fide, & non animô calumniandi) coram laico ſine licentia ſui Epiſcopi: poteſt tamen Clericus hoc facere, ſi à laico non cogatur ad illud faciendum, nec ipſum Superiorem agnoſcat. *per cap. 22. causâ 22. q. 5.* Ita *Doctor citatus.* 36.

Quæres octavò, quid ſit juramentum conteſtatorium & quid execratorium?

 ℞. Con-

37. ℞. Conteſtatorium illud appellatur, in quo Deus ſimpliciter vocatur in teſtem, ſive de re præſenti, ſive de præterita aut futura, utputa dicendo: teſtor Deum, quòd ſemper fuerim, quòd ſim hodie, & ſemper futurus Catholicus &c. Execratorium dicitur illud, quô nobis vel alteri aliquid mali imprecamur quaſi ſub conditione, niſi hoc vel illud, quod aſſerimus verum ſit, & ſic quodammodo nos metipſos divinæ ultioni ſubmittimus, invocando Deum in teſtem, immò & in vindicem, ut is pœnam infligat, niſi verum loquamur. Et hæc juramenta inter homines ſunt valde frequentia ac familiaria, veluti ampliùs patebit ex dictis in caſibus ſubſequentibus.

Quæres 9nò, quid judicii à Confeſſario ferendum ſit, caſu quo intelligit, illum qui juravit, uſum fuiſſe verbis ambiguis, aut ſuô modo dubiis?

38. ℞. cum P. Tamburino *lib. 3. in decalog. cap.* 1. §. *3, n. 6.* Sporer *tr. 3. c. 1. n.* 9. & aliis pluribus, in foro conſcientiæ à Confeſſario ſemper eſſe attendendum ad mentem ſeu intentionem jurantis. Vel enim is poſitivè intendit Deum invocare in teſtem, vel hoc poſitivè non intendit, ſeu non voluit, vel denique omnino præſcidit ab utroque; ita ut nec poſitivè intenderit invocare, neque etiam poſitivè in-

tende-

tenderit non invocare divinum teſtimonium? Si primum, cenſendus eſt juraſſe, quibuscunque demum verbis quantumvis dubiis fuerit uſus. Si ſecundum, rurſus liquet, eum revera non juraſſe. Si denique tertium, concludendum rurſus eſt, quòd revera non juraverit; enimverò qui abſtrahit ab invocatione & non invocatione Dei, dici non poteſt Deum invocare, ùt de ſe liquet. Hac regula bene obſervata, facilè erit diſcernere, an pœnitens juraverit nec ne?

At quid, ais, de illis cenſendum, qui jurant per creaturas?

℞. Diſtinguendum eſſe & attendendum, 39.
an juraverit per talem creaturam, in qua Dei bonitas ſpecialiter relucet, vel cujus invocatione Dei memoria excitari ſolet vel non? Si prius: cenſendum eſt & præſumendum pro juramento, non item ſi poſterius. Ratio diſparitatis eſt: quia qui jurat per creaturam, in qua bonitas Dei ſpecialiter relucet, aut quæ ſpecialem Dei cognitionem ingerit, cenſetur implicitè appellare Creatorem. Unde qui jurat per cœlum, meritò creditur appellare Creatorem cœli velut reſidentem in eo loco &c. non item qui jurat v. g. per ſuam barbam, vel per ſuum capillum &c. talis enim in prudentum exiſtimatione jocari potiùs, quàm jurare voluiſſe, reputatur, præſertim in foro interno.

40\. Dixi: *in foro interno* &c. Nam in foro externo à Judice attendi ſolet ad verba prolata, quæ, ſi ex ſua natura ſeu inſtitutione hominum, vel in talibus circumſtantiis, ex uſu aut conſuetudine loci &c. juramentum ſonent, ſolet pariter præſumi pro juramento: ſecus ſi neque ex ſua natura, neque etiam ex circumſtantiis ſignificent juramentum. Ita Doctores allegati, eóſque ſecutus Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 8.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de natura Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titia puella ruſtica ſponſo ſuo jam pridem ſeſe obligaverat ad ſervandam fidem, & quidem ſequentibus verbis: Neque Deus habeat partem in me, neque ego in Regno cœlorum, niſi tibi ſoli (*Sponſo ſcilicet*) ſervavero fidem; *inſuper cùm nuper ob frequentiores relapſus occaſione chorearum & hoſpitii cum eodem Sponſo frequentati Confeſſarius noluiſſet eam abſolvere, prorupit in hæc verba:* Domine Sacroſancta Euchariſtia non ampliùs tangat linguam meam, ſi deinceps

vel

vel ſemel adhuc cum ſponſo meo hoſpitium frequentavero. *Jam verò fatetur eadem, quòd ab ultima confeſſione ſua ſemel cum ſponſo, & alia vice cum alio quodam frequentaverit hoſpitium, & inſuper huic poſteriori corporis ſui copiam fecerit. Quam ob rem dubitare licet* 1. *an Confeſſarius in hoc caſu potuerit eſſe contentus ſine ulteriori indagine?* 2. *an Titia condemnanda ſit duplicis perjurii contra virtutem Religionis?*

℞. ad primum. Confeſſarius non debuit eſſe contentus ſine ulteriori examine; 41. eſto enim multi Doctores exiſtiment, nihil ampliùs eſſe interrogandum, caſu quo verba clarè ſignificant juramentum, veluti verba Titiæ noſtræ ſignificant; fallit tamen hoc non rarò apud perſonas plebeas & ſimpliciores, quippe quæ ſubin utuntur verbis revera juramentum continentibus, quin tamen vim juramenti apprehendant; ſubin autem exiſtimant ſe revera jurare, & ſpecialem obligationem contrahere, dum reipſa utuntur verbis nec umbram juramenti comprehendentibus: atqui Titia noſtra ſupponitur fuiſſe communi de plebe: debuit proin interrogari à Confeſſario 1. an proferendo præfata verba apprehenderit ſpecialem obligationem, & ſeſe ſub juramento voluerit obligare in utroque caſu? 2. an etiam illo tempore, quô hoſpitium frequentavit, vel uſum corporis conceſſit,

fuerit

fuerit memor promiſſionis tum Confeſſario, tum etiam ſponſo factæ, & an exiſtimaverit ſe committere gravius peccatum ob prædictam promiſſionem? 3. Inſuper oportuit indagare, ob quam cauſam frequentaverit hoſpitium, vel non ſervaverit fidem ſponſo? Ratio hujus patebit proximè. Unde

42. ℞. ad 2dum quæſitum. Titia probabiliùs condemnanda videtur duplicis perjurii. Ratio eſt: quia bis in materia gravi egit contra fidem juratam; utraque enim formula mox recenſita continet verum juramentum imprecatorium, quô Titia grande malum à Deo Vindice ſibi irrogari voluit, caſu quo non ſtaret promiſſis. Dixi tamen *probabiliùs condemnandam videri*; ſecus quippe dicendum foret, ſi Titia habuiſſet juſtam cauſam cum ſponſo accedendi hoſpitium, utputa quia ob nuptias vel aliam ſolennitatem illud declinare non potuit; aut certè, quia prævidit in tali occaſione nullum prorſus ſubeſſe periculum peccandi v. g. ob præſentiam Parentum, aliorúmvè amicorum &c. Vel ſi habuiſſet juſtam cauſam non ampliùs ſervandi fidem ſuo ſponſo &c. aut contra fidem eidem promiſſam oſculum duntaxat, aut tactum impudicum admiſiſſet: quibus ſuppoſitis à peccato mortali perjurii potuiſſet excuſari; non enim veroſimile eſt, quòd voluerit

ſeſe

ſeſe jurejurando adſtringere vel ad non ingrediendum hoſpitium, vel ad ſervandam fidem ſponſalitiam in iis circumſtantiis, in quibus aliunde non ampliùs teneretur fidem ſervare, aut ab ingreſſu hoſpitii moraliter non poſſet abſtinere, velut ampliùs conſtabit ex dicendis *in Conferent. proxima à n. 67. ubi de interpretatione juramentorum.*

Sed quid, ſi Titia Confeſſario reſpondeat, ſe ideò alteri poteſtatem corporis ſui feciſſe, quia audiverat, ſponſum priùs fidem fregiſſe, habendo rem cum alia?

℟. Si de hoc moraliter certò conſtaret, 43.
Titia admittendo alium revera non egiſſet contra juramentum fidelitatis, eſto fortaſſis ex conſcientia erronea putaverit, ſe contra agere. Ratio eſt: quia ſponſi ſeſe obligando ad ſervandam fidem, ſemper cenſentur ſaltem tacitè ſubintelligere conditionem, *ſi, & quamdiu altera compars fidem ſervaverit;* ſecus enim *frangenti fidem, fides frangetur eidem* juxta *c. 75. de R. J. in 6tò.* Juramentum autem ſequitur conditionem actûs: ergo ubi moraliter certò conſtat, quòd ſponſus modô præfato fidem ſponſalitiam fregerit, ſponſa nedum ab obligatione ejusdem fidei ſponſalitiæ, ſed inſuper etiam à juramento ſuperaddito abſolvitur. Dixi rurſus: *Si moraliter certò conſtet;* quamdiu enim de hoc non conſtat, ſed

ſed prudenter dubitare licet, tamdiu ſponſalia, (& conſequenter etiam juramentum adjectum) manent in poſſeſſione valoris certi, & obligationis; tum quia in dubio non debet præſumi delictum *l. meritò ff. pro ſocio*; tum etiam quia ob delictum dubium nemini poteſt vel debet auferri jus certum ſemel acquiſitum.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius rogabundus petiit à quodam Confeſſario matrimonialiter copulari cuidam puellæ ſibi deſponſatæ; examinatus verò quis ſit & unde? reſpondit candidè, ſe haud nuper caſtra deſeruiſſe, tum quia in Italiam, utpote ſibi valde inviſam, noluit ampliùs ire; tum etiam quia à ſuo Duce hactenus non potuit obtinere licentiam ducendi uxorem. Confeſſarius id audiens, mi bone Vir, ajebat: noveris procul dubio, dimitti non poſſe peccatum, niſi reſtituatur ablatum: tu teipſum, & quidem contra jusjurandum abſtuliſti, vel potiùs ſubtraxiſti è caſtris, ſi ergo nolis redire, ego te non poſſum abſolvere, multò minùs matrimonialiter copulare, quandoquidem non ſum Parochus. Sempronius è contra replicavit: Domine, inquiens, ego nunquam intendi memet jurejurando adſtringere, eſto aliorum more, dum jurandi formula nobis fuit prælecta, duos elevaverim digitos in ſignum juramenti. De cætero

ſciat,

ſciat, me non ampliùs rediturum ad caſtra, neque poſſe redire ſine diſpendio vitæ: ſi ergo nolit me abſolvere, malo manere ligatus peccatorum vinculis, quàm ſune aut catenula ſuſpendi in patibulo. Quæritur jam 1. an Confeſſarius prudenter egerit Sempronium quodammodo adſtringendo ad redeundum, & tergiverſantem dimittendo ſine abſolutione? 2. an Sempronius more aliorum elevando duos priores digitos revera non juraverit, conſequenter & deſerendo caſtra perjurii reus ſit?

℟. ad prius quæſitum, Confeſſarium imprudenter & malè egiſſe adſtringendo Sempronium ad reditum; cùm enim is ſine evidenti periculo vitæ redire non potuerit, profectò ad hoc ſine nota imprudentiæ à Confeſſario adſtringi nec potuit, neque debuit, multò minùs ob tergiverſationem privari beneficio abſolutionis. Illud autem effatum D. Auguſtini: *Non dimittitur peccatum* &c. intelligit S. Doctor cum grano ſalis, ſcilicet tunc non dimitti, quando reſtitutio non fit, tametſi poſſet fieri: quô ſuppoſito pœnitens nequit dici verè contritus aut retractans ſuum peccatum: non item quando reſtitutio moraliter eſt impoſſibilis, prout accidit in noſtro caſu, ad quem proin illud principium non niſi ineptè & imprudenter applicari potuit; quandoquidem apud omnes in confeſſo eſt, impoſſibilitatem phyſicam vel moralem 44.

lem excuſare ab onere reſtitutionis, veluti conſtare poteſt ex iis, quæ diximus *de Reſtitut. c.* 12. *n.* 325. Aliter diſcurrendum foret, datô, quòd Sempronius abſque tali periculo potuiſſet reverti ad caſtra; quod, cùm prudenter præſumi non poſſit, eô ipſo etiam à Confeſſario non debet ſuaderi, multò minùs præcipi.

45. ℞. jam ad poſterius quæſitum. Si Sempronius revera nunquam habuit animum jurandi, revera coram Deo perjurus dici non poteſt ex eo, quod deſeruerit caſtra (licèt fortaſſis tunc graviter deliquerit, dum ſe jurare ſimulavit) Ratio hujus colligi poteſt ex dictis *n.* 29. nam ad verum juramentum eſſentialiter requiritur animus & intentiò jurandi, & ſe obligandi; prout teſte Thoma Sanchez omnes Doctores fatentur: ergo hâc præciſa juramentum nullùm fuit. Dixi tamen: *coram Deo*, ſeu etiam in foro conſcientiæ &c. Nam in foro fori procul dubio haberetur pro perjuro, & ut talis puniretur; tum quia ad verum juramentum, & quidem ſolemne, ſufficit elevatio digitorum, facta in ſignum invocationis teſtimonii divini; tùm etiam quia in hoc foro (in quo de contraria intentione vel mente Sempronii nihil conſtat) præſumitur voluiſſe elevando digitos facere id, quod fuit juſſus, & quod alii commilitones fecerunt: at, alii verè

verè jurârunt, & præſumuntur voluiſſe jurare elevando duos priores digitos: ergo &c. Quin & in foro conſcientiæ idipſum præſumendum foret de Sempronio, caſu quo is habet intentionem faciendi id, quod mandatum fuerat, vel quod alii commilitones fecerunt; hoc quippe modò convinceretur voluiſſe ſaltem implicitè invocare Deum in teſtem.

Sed quid, inquies, tenendum eſt de illis, qui dum aliquid affirmant vel promittunt, ſolent interponere fidem Sacerdotalem, vel fidem Nobilitatis, utputa germanicè dicendo: Bey meinen Prieſterlichen Ehren: ſo wahr ich Prieſter bin: vel, ſo wahr ich ein ehrlicher Cavalier bin: bey Cavalliers Parole? &c.

℞. Multi inſignes Doctores exiſtimant, 46.
per hujusmodi verba non fieri verum juramentum, neque interponi auctoritatem divinam, ſed fidem vel auctoritatem humanam duntaxat, id, quod haud obſcurè deduci poſſe exiſtimant ex Jure Canon. *cap. ſi quis Presbyter c. 2. q. 4.* ubi habetur: *Presbyter verò vice juramenti per ſanctam conſecrationem interrogetur: quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent:* ergo ſupponitur, interrogare, vel etiam affirmare aliquid per ſanctam conſecrationem, non eſſe idem ac jurare. Alii tamen Doctores exiſtimant, quòd Sacerdos interponens fidem

Sacerdotalem, vel Princeps fidem Principis &c. verè jurent, ſaltem in iis circumſtantiis, in quibus exigi ſolet juramentum, ita ut teneantur in utroque foro præſtare omnia, perinde, ac ſi jurâſſent per Evangelia: idem eſt, inquit de la Croix, ſi in judicio jurâſti v. g. per fidem Nobilis, quando tenebaris jurare per DEum: & certè multi Pſeudo-Politici potiùs Religioni aut piaculo ſibi ducerent non præſtare id, quod ſub fide Nobilis ſeu bey Cavalliers Parole, quàm quòd per verum juramentum præſtandum promiſerunt. Unde non immeritò Sanchez, Dicaſtillo, Gobat *tr.* 11. *n.* 488. aliique ajunt, hujusmodi verba etiam extra judicium deliberatè prolata per conſuetudinem accipi & haberi velut juramenta. Videatur de la Croix *l.* 3. *p.* 1. *n.* 258.

CASUS TERTIUS.

CAjus Mercator merces ſuas Emptoribus nedum commendare, ſed & mirum in modum extollere aſſolet: ubi verò advertit, dictis ſuis ab aliis ſidem non adhiberi, ad hanc reconciliandam addit: per animam meam: per meum juramentum, ſeu germanicè: auf mein Aydt: ita res ſe habet, puniat me Deus, ſi verum non eſt: *alia vice dicit:* coram Deo loquor: in meam conſcientiam: quàm

verè

verè vivo; quàm verè ſum homo &c. hæc merx non eſt vitiata: mihi conſtat tanti &c. *hac & ſimilia Cajus ſæpius, quàm par eſt, dixiſſe ſe refert, etiam tunc, quando evidenter ſcivit, rem aliter ſe habere, utputa merces eſſe vitiatas, tantò ſibi pretio non veniſſe &c. unde fatetur quidem, quòd ſæpiùs contra mentem fuerit locutus, at verò quod inſuper perjeraverit, ne verbulô quidem inſinuat; hinc dubium relinquitur, an prædicta formulæ revera contineant jusjurandum? 2. An Cajus à Confeſſario condemnandus ſit perjurii?*

℟. ad primum quæſitum hujus Caſus; 47. tres priores formulas verum continere juramentum, ſive aſſertorium, ſive execratorium; quandoquidem per eas Deus verè invocatur in teſtem veritatis, aut vindicem perjurii. Poſteriores verò quatuor formulæ non continent verum juramentum; quia per eas Deus non invocatur in teſtem, ſed per primam ſolùm ſignificatur, Deum habere notitiam illius aſſerti &c. per 2dam, quòd loquens ita in animo & conſcientia ſua ſentiat &c. per 3tiam & 4tam, quòd quàm verè Deus non poteſt eſſe non Deus; vel homo non homo, ita pariter hoc aſſertum, utpote à parte rei ſubſiſtens, non poſſit non eſſe verum, vel (ut exponit Buſenbaum apud de la Croix *cit. n.* 256.) hoc eſſe verum ſuô modo, ſicut alterum, puta quòd Deus ſit Deus, & homo ſit homo

mo &c. eſt verum. Nihilominus R. D. Auguſt. Michel *Theolog. can-moral. tom. 2. part. 2. pu. 4. n. 17.* Sanchez *l. 3. in decalog. c. 2. n. 7.* Illſung & alii plures rectè advertunt, quòd ſi hujusmodi verba *DEus ſcit: coram Deo loquor* &c. proferantur non merùm enuntiativè, ſed vero animô Deum in teſtem invocandi &c. ea ſint ſignum veri juramenti; quandoquidem juramentum in quantum eſt actus externus, pendet ex intentione jurantis: & quòd hac intentione ſæpiùs uſurpentur prædicta verba, vel inde haud obſcurè colligere fas eſt, quòd aliàs ſola pronuntiatio vel enuntiatio dictorum verborum parum haberet vigoris in ordine ad conciliandam fidem dictis.

48. ℞. jam ad alterum quæſitum, per ſe loquendo præſumendum eſſe, Cajum toties pieràſſe, quoties tribus prioribus formulis proximè allegatis contra mentem fuit uſus Ratio liquet ex dictis: quia dictæ formulæ reipſa continent verum juramentum: ergo quisquis illis utitur ad confirmandam falſitatem ſui dicti, pejerat; conſequenter mortaliter peccat ſecundùm *omnes*.

49. Dixi: *per ſe loquendo* &c. Ut innuerem, quòd dum pœnitens fatetur, ſe mendaciter juràſſe per animam, per conſcientiam ſuam, non illico citra ulterius examen condemnandus ſit perjurii, ſed interrogandus,

dus, an verè intenderit jurare, & Deum per hujusmodi verba invocare vel non? ſi non, non eſt in praxi condemnandus perjurii. Si fateatur, ſe hoc intendiſſe, erit condemnandus perjurii, & ulteriùs examinandus, quoties id contigerit. Neque verò dubium, quin ſimpliciores præſertim à mortali peccato perjurii excuſari quandoque poſſint ob inconſiderationem & incuriam aliquam, qua fit, ut quantumvis uſurpent formulas juratorias, puta, dicendo: per animam meam: puniat me Deus &c. revera tamen non apprehendant, ſe propterea graviter peccare, eò præſertim, quòd non ſeriò exoptent ſibi talia mala: licèt agnoſcant aliam rationem malitiæ quaſi in confuſo non magni momenti, proptereáque ſeſe accuſare ſolent in confeſſione. Sapienter autem monent Doctores univerſim, bujusmodi pœnitentes eſſe ſeriò dehortandos ob periculum formalis perjurii, ſcandali &c. partim etiam inſtruendos, ut ſi quidem hanc inveteratam conſuetudinem tam facilè deponere nequeant, affirmando immò & jurando hanc vel illam mercem tanti, vel pluries etiam ſibi conſtare &c. tacitè ſubintelligant, eam ſibi tanti conſtare computato & attento non ſolo & præciſo pretio mercis, ſed æſtimato ſimul labore, cura, periculo, expenſis hinc inde factis &c. Videantur de hoc Babenſtuber

tr. 5. *diſp.* 3. *art.* 2. *n.* 9. *&* *n.* 20. Gobat *cit.* *tr.* 11. *n.* 672. *&* 529. Sporer *tr.* 3. *c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 41. de la Croix *l.* 3. *p.* 1. *n.* 301. vel Kreſslinger *addit.* 4. *ad Theolog. mor.* *R. P. Reiffenſtuel tr.* 6. *diſt.* 2. *poſt.* *n.* 30.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

50. Colliges ex hactenus dictis primò, quòd, quemadmodum omnia juramenta in ratione juramenti ſunt ejusdem ſpeciei; omnia quippe eſſentialiter conſiſtunt in invocatione Divini Nominis in teſtimonium &c. ita pariter omnia perjuria in ratione perjurii: & ſicut juramentum debitis conditionibus veſtitum importat actum Religionis latriæ dictum; ita perjurium actum irreligioſitatis, Deo ſummopere præjudicioſum, ut proin in praxi parum referat, fueritne juramentum vel perjurium in judicio vel extra, cum, vel ſine ſolennitate factum; hæc enim merùm contingenter & per accidens ſe habent in ordine ad illud, uti benè advertit Henno *in decalog. diſp.* 2. *q.* 2. *art.* 3. *concl.* 3.

51. Dixi tamen: *In ratione juramenti aut perjurii eſſe ejusdem ſpeciei*; per quod minimè negârim, quin perjurii falſum jurando poſſit committere diverſa ſpecie peccata; enimverò qui falſum jurat per mortem, per caput

put Chriſti, per SS. Euchariſtiæ Sacramentum, præter perjurium inſuper committit blasphemiam; qui cum execratione ſui, lædit charitatem ſibi debitam; qui contra voluntatem Superioris legitimè præcipientis, ultrà perjurium committit inobedientiam; qui cum damno vel præjudicio tertii, injuſtitiam, ùt de ſe ſatis liquet: ideoque præter peccatum perjurii tenetur inſuper explicare in confeſſione aliud peccatum annexum per modum acceſſorii ſecundùm *omnes.*

Colliges 2dò, non committi juramentum, dum aliquid aſſeritur vel negatur per modum ſponſionis, utputa dicendo: *Amputentur mihi aures & nares, niſi ita res ſe habeat: dabo caput: non ſim homo ingenuus: moriar, ſi hoc non ſit verum.* 52

Ratio liquet ex hactenus dictis: ubi enim non intervenit invocatio Divini Nominis in teſtimonium veritatis, ibi nullum intervenit juramentum: atqui in his caſibus & formulis non fit invocatio Divini Nominis: ergo &c. Secus dicendum foret, ſi quis diceret: *Puniat me DEus &c. auferat mihi vitam, niſi verum loquar; faciat me obmuteſcere* &c. Videatur Sanchez *lib. 3. moral. c. 2. n. 42.* Buſenbaum apud *de la Croix cit. n. 256. VI.*

Colliges 3tiò, pariter non eſſe juramenta, dum aliqui dicunt: *verè: certè: in veri-* 53

tate: fide boni viri: fide boni Chriſtiani &c. vel: *quàm verè ſol lucet: quàm verè hìc ſto, ſedeo, ambulo* &c. aut ſi quis dicat: *quod aſſero, eſt de fide; eſt inſtar fidei: eſt Evangelium &c.* Quia in his omnibus non intervenit invocatio Divini Nominis, veluti conſideranti patebit: unde ſi re ipſa id quod aſſeritur, falſum ſit, committitur mendacium quidem, non tamen perjurium. Videatur Laymann *lib. 3. c. 2. n. 4.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 1. n. 4.* Kreſslinger *addit. 1. poſt. n. 11. Theolog. mor. tr. 6. diſt. 2.*

54. Colliges 4tò, illum, qui falsò jurat, reipsâ jurare, & hôc ipſo committere peccatum perjurii non ſine graviſſima offenſa Dei. Ratio eſt: quia tametſi non velit, ut Deus teſtetur ſuam falſitatem, cùm ſciat, hoc prorſus eſſe impoſſibile; nihilominus quantum in ſe eſt, vult, & invocat Deum, ut teſtetur, id quod falsò aſſerit, eſſe verum: & in hoc conſiſtit graviſſima malitia perjurii: ferè quemadmodum ille, qui materiam ineptam conſecraret, adhuc committeret graviſſimum Sacrilegium; quia quantum eſt in ſe, ſignificat, hoc eſſe Sacramentum, ſeu ſignum collativum gratiæ ex inſtitutione Chriſti, licèt re ipſa Sacramentum non ſit. Videatur Caſtropalao *part. 3. tr. 14. diſp. 1. pu. 1. n. 8.* vel de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 259.*

55. Colliges tandem 5tò, Confeſſariis, Concionatoribus & Catechiſtis incumbere, ut

non

non ſolùm peſſimas conſuetudines & abuſum jurandi dedoceant ſuos auditores, demonſtrando iisdem grande animarum periculum, quod communiter incurrere ſolent ſive pejerando, ſive etiam alios ſcandalizando, & hôc ipſo Divinam Nemeſin contra ſe ipſos provocando &c. Verùm ut inſuper erudiant illos, quos advertunt laborare aliqua ignorantia vel ſiniſtra opinione circa hanc materiam, quam valdè frequenter deprehendent in communi plebe; alii namque revera ſæpiùs, quàm par eſt, jurant, eſto minimè apprehendant aut putent ſe jurare, dum proferunt verba juramentum ſonantia &c. qui, tametſi ſtante vel ſuppoſitâ ignorantia invincibili formalem injuriam Deo non irrogent, irrogant tamen materialem, quam quivis prudens Confeſſarius vel Concionator tenetur pro viribus impedire ſecundùm dicta *de pœnitentia, ubi de officio Confeſſarii.* Alii èontra inveniuntur, qui quaſi quodlibet verbum velut juramentum apprehendunt, ùt dum dicunt: *verè: in veritate: non ſim homo: moriar &c. niſi ſit verum &c.* Et hi propterea inſtrui debent, ne protinus ex conſcientia erronea delinquendo Deum offendant, veluti ſapienter advertunt Leſſius *l. cit.* & Buſenbaum apud *de la Croix cit. n. 256.*

CONFERENTIA TERTIA.

De conditionibus ad validum Juramentum requiſitis, nec non de interpretatione & obligatione Juramentorum.

SUMMARIUM.

56. Ad validum juramentum præter intentionem jurandi inſuper neceſſum eſt, ut fiat cum libertate perfecta, & (ſi ſit promiſſorium) cum intentione ſeſe obligandi.
57. Valet nihilominus juramentum gravi metu etiam injuſtè incuſſo extortum.
58. Ad valorem juramenti promiſſorii requiritur, ut ſit de re honeſta ac licita, & (ſi ſit Deo immediatè factum) non impeditiva majoris boni.
59. At verò ſi ſit homini factum, valet, modò ſit de re honeſta. ſeu non mala moraliter & peccaminoſa.
60. Non valet juramentum præſtandi id, quod eſt lege prohibitum, benè verò id, quod eſt lege permiſſum.

61. Con-

61. Contractus de jure naturæ invalidi, vel quomodocunque illiciti, non firmantur juramentô.
62. Neque illi, qui in favorem privatorum lege poſitiva ſunt irritati, licèt hi ex virtute Religionis debeant ſervari.
63. Afferuntur breviter nonnulla exempla hujusmodi contractuum.
64. Quanti referat, nôſſe, an tales contractus juramentò firmentur, vel non firmentur.
65. Quô ſenſu intelligi debeat, cùm dicitur, *juramentum ſortiri conditiones actûs, cui adjicitur.*
66. Quô item ſenſu verum ſit, quòd *acceſſorium ſequatur principale.*
67. Juramenta in foro externo ſunt ſtrictè interpretanda, in interno autem juxta mentem jurantis;
68. Niſi iſte ſupponatur in dolo & fraude juràſſe ad decipiendum alterum.
69. Juramenta autem tangentia materiam juris debent interpretari juxta diſpoſitionem juris.
70. Quæ, & quot conditiones fictione juris in omni juramento promiſſorio tacitè ſubintelligantur.
71. In juramento promiſſorio duplex veritas notatur.
72. Quo ſenſu intelligi debeat, dum quæritur, *qualiter obliget juramentum promiſſorium?*
73. Omne juramentum promiſſorium in materia gravi obligat graviter: in materia levi leviter.
74. Reſolvitur Caſus I. de quodam famulo, quem Dominus ſuus jurejurando adſtrinxerat tum ad ferendum ſibi auxilium in excudenda moneta ſpuria, tum etiam ad ſervandum ſilentium in hac cauſa.

75. Fa-

75. Famulus iſte vi juramenti non tenebatur ad ſervandum ſilentium.
76. Quid à Confeſſario eidem fuerit ſuadendum in hac cauſa.
77. Reſolvitur Caſus II. de quadam puella, quæ jurejurando ſeſe adſtrinxerat tum ad fugiendum omne commercium cum Parentibus cujusdam Juvenis, tum etiam ad non ampliùs accedendum domum illorum.
78. Quo non obſtante licitè accederet illam domum præcisè animo contrahendi ſponſalia cum illo Juvene.
79. Nec eſt, cur propterea timeat malum exitum matrimonii.
80. Reſolvitur Caſus III. de quodam cive, qui jurejurando ſe obligavit ad expellendum alium civem domo ſua ob non obſervatum juramentum de non ampliùs ludendo.
81. An, quantum, vel quomodo obliget juramentum non ampliùs ludendi, & quando contra hoc graviter delinquatur.
82. Dictus Paterfamilias vi ſui juramenti probabiliter non tenetur civem illum domo ſua ejicere.
83. Et quid, ſi is poſitive juràſſet, quòd illum non velit expellere.
84. Amentes & Ebrii non ſunt capaces ad deponendum verum juramentum.
85. Juramentum promiſſorium factum cum, vel ex errore circa ſubſtantiam rei promiſſæ nullum eſt, bene verò factum cum errore circa aliquid merum accidentale.
86. Juramentum factum circa rem indifferentem quà talem, nullius eſt roboris.
87. Similiter juramenta parentum de caſtigandis

aut

aut puniendis prolibus plerumque nullius ſunt valoris.

88. Juramentum de faciendo quocunque opere illicito nullum eſt, non item juramentum de ſolvenda mercede pro tali opere jam præſtito.

89. An, vel quando contra juramentuum ſuum peccet Medicus, qui graviter decumbentem non admonet de confeſſione deponenda.

90. Quomodo obligent juramenta de ſervandis ſub roſa iis, quæ in Electionibus, Capitulis aut Congregationibus tractantur.

91. Quantum obliget juramentum de ſervandis certis quibusdam conſtitutionibus Univerſitatum vel Collegiorum.

92. Quo modô nonnulli Officiales contra juramentum fidelitatis peccent, dum ſua officia non ſatìs diligenter aut fideliter adminiſtrant.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa valorem, obligationem & interpretationem Juramentorum.

QUæres primò, quænam conditiones requirantur ad hoc, ut juramentum valeat, & obliget?

℞. ad hoc quæſitum primò. Præter intentionem jurandi jam ſuprà *n.* 29. requiſitam, inſuper ad hoc, ut juramentum promiſſorium valeat & obliget, neceſſum eſt, ut fiat cum libertate perfecta, & 2. cum inten- 56.

intentione ſeſe obligandi, eſto talis fortaſſis non habeat intentionem adimplendi id, quod juratò promiſit. Ita ex communi DD. Sporer *tr. 3. in decalog. c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 17. Ratio prioris eſt: quia obligatio, quam parit juramentum, eſt graviſſima, utpote nata ſtringere ſub reatu peccati mortalis: ergo ad hanc introducendam neceſſaria eſt libertas ſufficiens ad mortaliter peccandum: atqui ad hoc requiritur libertas perfecta ſecundùm dicta *in tr. pralim. de actibus hum. Confer.* 1. *n.* 10. ergo etiam ad juramentum. Ratio poſterioris eſt: quia juramentum promiſſorium velut acceſſorium ſequitur naturam promiſſionis: atqui promiſſiò ſine intentione ſe obligandi nulla eſt, bene verò facta ſine intentione adimplendi id, quod fuit promiſſum, veluti conſtat à pari de promiſſione ſponſalitia, ad quam juxtà communiſſimam DD. requiritur libertas plena & perfecta, cum intentione ſe obligandi, non tamen intentio ſtandi promiſſis; quia actualis contractus matrimonii velut actus ſecundus eſt ſeparabilis ab actu primo obligationis ſponſalitiæ, quemadmodum actualis redditio debiti, vel obſervatio fidei matrimonialis ſeparabilis eſt ab obligatione ſervandi fidem conjugalem, veluti experientia multiplex probat.

Sed quid, inquies, de valore juramenti gravi metu injuſtè incuſſo extorti tenendum eſt?

℟. ex

℞. ex communiſſima Doctorum: tale juramentum validum eſt & obligat, modò res promiſſa præſtari poſſit moraliter, & ſine peccato. Ratio eſt: quia *omne juramentum voluntarium, quod non vergit in interitum ſalutis ob reverentiam divini Nominis debet obſervari,* prout expreſsè habetur *c. ſi verò. de Jurejur.* & *c. ad audientiam. de his, quæ vi metusvè cauſâ.* Atqui tale juramentum gravi metu extortum eſt & manet ſimpliciter voluntarium: ſiquidem metus quantumvis gravis (niſi uſum rationis ſupponatur omnino ſubvertiſſe) non tollit ſimpliciter voluntarium, eſto reddat involuntarium ſecundùm quid; ex altera etiam parte, eô ipsô quòd res promiſſa absque peccato præſtari valeat, non vergit in interitum ſalutis: ergo debet obſervari. Quisquis ergò injuſto invaſori juratò promiſit ſolvere tantam vel tantam ſummam, tenetur ſolvere, ob rationem jam datam: quo non obſtante poteſt à Judice petere reſtitutionem in integrum, niſi ſimul juráſſet, quòd non ampliùs velit petere talem reſtitutionem. Et datô etiam quòd ab invaſore injuſtè fuiſſet adactus ad jurandum, de non repetenda tali ſumma, neque etiam de unquam accuſando injuſto invaſore, teneretur quidem vi juramenti abſtinere à repetitione ſummæ, non tamen ab accuſatione; cùm enim plurimum interſit, ut 57.

hu-

hujusmodi injuſti invaſores denuntientur & puniantur à Judicibus; hinc juramentum de non denuntiando, utpote factum de re illicita, non obligat, ſaltem in caſu, quo talis delatio videtur neceſſaria ad pacem Reipublicæ, & avertendam injuriam bono publico pernicioſam. Videantur de hoc Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 7. n. 2.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 62.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 57.*

58. ℞. jam ad prius quæſitum 2dò. Ad hoc, ut juramentum promiſſorium valeat & obliget, debet eſſe de re honeſta & licita, aut certè moraliter non mala, & 2. ſiquidem Deo immediatè ſit factum, debet eſſe non impeditivum majoris boni. Ita *omnes*. Ratio prioris eſt: quia abſolutè repugnat quempiam per actum Religionis (uti eſt juramentum) obligari poſſe ad aliquid peccaminoſum; quidquid enim peccaminoſum eſt, eô ipſo faciendum non eſt: profectò ſi juramentum ad hoc adſtringeret, non ampliùs eſſet actus Religionis: ergo ad hoc, ut juramentum valeat & obliget, debet eſſe de objecto honeſto moraliter; Id quod etiam innuitur *Reg. 58. J. in 6to.* ubi habetur: *Non eſt obligatorium, contra bonos mores præſtitum juramentum.*

Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia juramentum & votum pari paſſu ambulant, utriusque proin eſt par ratio & conditio: me-

atqui ut votum valeat, debet eſſe de meliori bono, aut certè non impeditivum majoris boni: ergo & juramentum; ſecus enim per talem promiſſionem Deo exiguum præſtaretur obſequium, veluti cuivis rem ponderanti patebit.

Dixi autem: *Siquidem Deo immediatè ſit factum &c.* Nam ad hoc, ut valeat juramentum promiſſorium homini factum, ſufficit rem promiſſam eſſe honeſtam, ita ut absque peccato præſtari poſſit, tametſi obſtet majori perfectioni &c. 59.

Ratio eſt: quia in juramento homini facto non attenditur, an materia ſit magis vel minùs honeſta aut proficua ad ſalutem & honorem Dei (uti fieri debet in juramento promiſſorio Deo immediatè facto) ſed ſolùm attenditur, an ſit utilis illi, cui facta fuit: atqui poteſt eſſe utilis promiſſario, eſto ſit minùs proficua ad honorem Dei aut ſalutem promittentis: ergo. Unde Doctores rectè inferunt, quòd ſi juràſti v. g. Titio pauperi in eleëmoſynam dare decem &c. hoc juramentnm ſine conſenſu Titii promiſſarii mutare non valeas in aliud opus abſolutè perfectius, uti eſſet 100. dare aliis pauperibus, fortaſſis magis indigentibus, ſicut tamen mutari poſſet, ſi promiſſio fuiſſet immediatè Deo facta. Etenim homo non ſolet attendere ad id, quod eſt ſimpliciter perfectius vel melius, (uti Deus, qui

nullius indiget) ſed ad id, quod ſibi eſt utilius: atqui Titio pauperi utilius eſt accipere decem, quàm 100. erogari in alios quantumvis pauperes: ergo præſumi non poteſt nec debet, quòd in talem commutationem conſentiat. Videatur de his Sporer *cit. tr. 3. in decalog. c. 1. ſect. 2. n.* 37. Henno *in decalog. diſp. 2. q. 2. artic. 4. concl. 5.*

Quæres 2dò, an valeat juramentum de præſtando aliquid, quod eſt lege prohibitum?

60. ℞. Nunquam valet tale juramentum: bene tamen 2. valet de præſtando id, quod eſt lege permiſſum duntaxat. Ita Tamburinus *in decalog. lib. 3. c. 3. §. 5. n.* 42. referens pro eadem Regula Onate *tom.* 1. *de contr. tr. 4. diſp.* 11. *ſect. 2. n.* 49. Idipſum tenet Caſtropalao *part. 3. tr.* 17. *diſput.* 2. *pu. 8. n. 7.* Ratio prioris colligi poteſt ex proximè dictis *n.* 58. quod enim fit contra legem juſtam prohibentem, fieri nequit ſine peccato; & dato etiam, quòd leges illud prohiberent præcisè ſub pœna & non ſub culpa, certum tamen eſt, quòd contrafaciens agat contra bonum publicum, dum non ſervatur lex juſta Superiorum: atqui juramentum nequit eſſe vinculum iniquitatis, neque etiam obligare ad id, quod eſt contra bonos mores: ergo &c. Ratio autem poſterioris eſt: quia quod fit contra leges merùm permittentes ex ſe non eſt malum,

lum, uti ſupponitur. Neque etiam ex lege, quippe quæ ſupponitur permiſſiva: ergo. Res hæc clarior fiet exemplis mox *n.* 63. adducendis.

Quæres 3tiò, an juramentum additum contractui per leges irrito valeat, & an contractum firmet, ita quidem, ut non ſolùm ex virtute Religionis ſervari debeat promiſſum, ſed etiam ex juſtitia, ac proin promiſſario jus juſtitiæ tribuat?

℟. Ad hanc quæſtionem primò. Quando contractus de jure naturæ nullus eſt, aut in præjudicium tertii vergens, vel aliunde quocunque demum ex capite illicitus, tunc juramento nullatenus firmatur: quin immò tale juramentum eſt irritum & nullius prorſus valoris. Ita unanimis & certa ſententia Doctorum. Liquet ratio hujus ex proximè dictis: nam tale juramentum foret vinculum iniquitatis, & hôc ipſo non eſſet actus Religionis; conſequenter non eſt verum juramentum, ſed blaſphemia potiùs. Hinc ſequitur juramentum de celebrandis nuptiis cum impedimento dirimente quocunque, nullum eſſe. 61.

℟. 2dò ad idem quæſitum. Quando contractus per leges civiles fuit irritatus, & quidem in favorem privatorum duntaxat, tunc juramentum ſuperadditum valet quidem in tantum, ut ex virtute Religionis debeat adimpleri promiſſum; at 2. non fir- 62.

 mat

mat contractum ita, ut promiſſario tribuat jus juſtitiæ. Pars prior hujus reſolutionis eſt recepta ab omnibus: quia ſecundùm dicta *n. 57.* omne juramentum non vergens in interitum ſalutis, ob reverentiam Divini Nominis debet obſervari. Poſterior autem pars contra Azorium, Sanchez & alios non paucos ſuſtinetur à Tamburino *in decalog. c. 3. c, 3. §. 6. n. 6*, Sporer *tr. 3. c.* 1. *ſect. 2. n.* 53. Henno *ubi ſuprà diſp. 2. q. 2. art.* 7. *concluſ. 1.* Felice Poteſtate *in Exam. Confeſſar. tom. 1. part.* 2. *c.* 2. *n.* 1639. & ex Juriſtis eandem tenent Wieſtner *de jurejur. n. 78.* Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 2. tit. 24. n. 7.* Ratio hujus poſterioris partis inde deducitur: quia juramentum neque ex ſua natura habet vim firmandi hujusmodi contractus nullos, neque eandem habet ex lege. Non ex ſe: quia ſolùm obligat ex virtute Religionis, ùt de ſe clarum: inſuper contractui ſolùm eſt quid acceſſorium: ergo hunc relinquit in ſuo eſſe: ergo ubi is nullus eſt, relinquit nullum. Neque id habet ex jure poſitivo: eſto enim jura dicant, quòd talis contractus ob reverentiam Divini Nominis ſervari debeat *cap. cùm contingat 28. de jurejur. cap. quamvis. de pactis in 6to.* Item *c. Ad aures. 3. & c. cùm dilectus. 6. de his quæ vi metúsvè.* quod & nos gratis fatemur; nullo tamen verbulô innuunt, quòd debeat ſervari ex juſtitia: ergo cùm jura aliun-

aliunde doceant nos, odia eſſe reſtringenda, nullatenus dici debet, quòd juramentum pariat onus juſtitiæ, quod utique eſſet valde odioſum, & hôc ipſo ſine claro jure non imponendum humeris hominum. Dixi tamen: *Juramentô non firmari contractus in favorem privatorum irritatos, ſervandos nihilominus eſſe ex virtute Religionis &c.*

Nam ſi contractus ſit irritatus propter bonum publicum, tunc juramentum ne quidem ex virtute Religionis ſtringit ad ſui executionem. Ratio diſparitatis inter utrumque eſt hæc, quia privati renuntiare poſſunt favori propter ſe principaliter introducto: & hôc ipſo, quòd actui per leges poſitivas irritato adjiciant juramentum abſque peccato obſervabile, præſumuntur voluiſſe renuntiare: at verò favori publico, vel ſpectanti principaliter bonum publicum, nullus privatus poteſt renuntiare *c*. 12. *de foro compet.* ergo nec juramento ſe ad id adſtringere.

Ex his autem ſequitur 1. quòd ſi fœmina malè & nulliter alienavit prædium dotale, vel ſi fecit teſtamentum ob defectum ſolennitatis de jure requiſitæ nullum, adjecit tamen juramentum, quô promiſit non revocare alienationem aut teſtamentum taliter factum, tenebitur ſervare juramentum: idem tenendum eſt 2. ſi filia dote contenta cum juramento renuntiet hæreditati pater- 63.

næ, vel 3. ſi Minor ſine auctoritate Curatoris juramento celebret contractum. 4. ſi quis donat ultra 500. ſolidos juratò absque inſinuatione apud Judicem &c. Videantur de his Pichler *loc. cit. n.* 6. vel Reiffenſtuel *lib.* 2. *decret. tit.* 24. §. 4. *n.* 127.

At, inquies fortaſſis, reſolutio mox data *n.* 62. videtur prorſus vana, & merùm de lana caprina: ſi enim (uti nos faſſi ſumus) talis teneatur ſtare contractui, & ſolvere vi juramenti, quid juvat aſſerere vel manutenere, eum non teneri ex juſtitia?

64. ℞. Hanc controverſiam non eſſe de lana caprina, nec ſine cauſa multùm agitari inter Doctores; Enimverò ſi dicatur, quòd talis contractus juramento firmetur, ita ut inde oriatur obligatio juſtitiæ, pariter fatendum foret 1, hanc obligationem tranſire ad hæredes jurantis, ad quos non tranſiret, ſola obligatio juramenti. 2. fatendum foret, relaxatô etiam juramento manere obligationem juſtitiæ. 3. Hoc juramentum tam facilè relaxari non poſſe propter jus Promiſſario inde aquiſitum. Plures adhuc alias ſequelas inde deducit Caſtropalao *cit. diſp.* 2. *pu.* 9. §. 1. quem vide, ſi placet.

Quæres 4tò, quô ſenſu verum ſit, quòd juramentum ſortiatur conditiones & qualitates actûs, cui adjicitur?

65. ℞. Hoc dictum non eſſe univerſaliter verum; certum quippe eſt ex hactenus dictis, poſſe

poſſe juramentum eſſe validum, eſto contractus, cui adjectum fuerat, ſit invalidus. Similiter poteſt actus eſſe revocabilis, non item juramentum; nam ſi propoſuiſti duntaxat, dare eleemoſynam, exercere hoc vel illud opus charitatis, penes te ſtabit revocare hujusmodi propoſitum, aſt, ſi hoc confirmâſti juramentô, non amplius manet tibi liberum revocare juramentum hoc, vel propoſitum juratum, ſed teneris illud ob reverentiam Divini Nominis exequi. Dicendum itaque breviter eſt, quòd juramentum ſequatur naturam actûs, cui adjicitur, non quoad obligationem, nec quoad eſſe firmum vel irritum, ſed 1. quoad ſenſum verborum, ita, ut ſi cum juramento promiſiſti v. g. 10. flor. tenearis decem tantùm & non plures ſolvere. Item 2. quoad rationem liciti vel illiciti. 3. inſuper quoad alias conditiones ſeu limitationes, in contractu vel de jure, vel de conſuetudine recepta, tacitè incluſas, de quibus mox *num. 70.* plura diſſeremus. Videantur de hoc Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 42. dubit. 6. n. 32.* Illſung *tr. 4. diſp. 3. n.* 233. vel de la Croix *lib. 2. part. 1. n.* 315.

Dices contra hanc reſolutionem. per *cap. 42. de R. I. in 6to. acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*: ergo quotiescunque actus principalis (puta contractus &c.) eſt nullus, pariter juramentum velut quid acceſſo-

ceſſorium nullum eſſe debet, & nullius prorſus valoris.

66. ℞ Diſtinguendo & explicando illam Regulam. Acceſſorium congruit ſequi naturam principalis, quando in illo acceſſorio non reperitur ſpecialis ratio, *concedo*. Si reperiatur ſpecialis ratio, ob quam corruente etiam principali ſuſtineri debeat acceſſorium, prout in juramento occurrit reverentia divinæ auctoritatis in teſtem invocatæ, *nego*. In hoc ſenſu dictam regulam exponunt Abbas *c, debitores. de jurejur. n.* 2. eúmque ſecutus Reiffenſtuel *eodem tit. n.* 99.

Quæres 5tò, quomodo juramenta ſint interpretanda?

67. ℞. 1. Juramentum in foro externo ſtrictè interpretari debet, & nequaquam extendi ultra proprietatem verborum. 2. In foro autem interno debet interpretari juxta mentem jurantis, niſi hic ſupponatur in dolo vel fraude juraſſe ad decipiendum alterum. Ratio prioris eſt: quia ubicunque de introducenda nova obligatione agitur, debet fieri ſtricta interpretatio, juxta *cap. odia. reſtringi.* 15. *de R. I. in 6to.* atqui hic agitur de introducenda nova obligatione: ergo &c. Ita Abbas *de jurejur. cap. Clericus.* Suarez *lib.* 2. *de juram. c.* 32. Pirhing. *eod. tit. n.* 102. Ratio autem poſterioris eſt: quia *actus agentium* (in foro interno præcipuè) *non operantur ultra intentionem eorum l.* 10. *ff. de ll.*

l. non

l. non omnis. 19. ff. de Reb. cred. ſi cert. petatur. ergo juramentum in foro interno interpretari debet juxta mentem jurantis. Hinc D. Gregorius relatus *can. Humanæ aures. c. 22. q. 5.* ſapienter dixit: *Humanæ aures verba noſtra talia judicant, qualia foris ſonant: divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proſeruntur.* Quòdſi tamen de ipſa jurantis intentione non conſtet, tunc etiam in foro animæ ac pœnitentiali ſtrictè interpretandum eſſe juramentum, rectè monet Reiffenſtuel *ubi ſuprà §. 2. n. 33.*

Dictum verò fuit: *Niſi jurans ſupponatur in dolo vel fraude juràſſe ad decipiendum &c.* 68.
Hôc enim ſuppoſito juramentum non juxta mentem & intentionem jurantis, ſed juxta intentionem recipientis interpretandum eſſe cum S. Thoma *2. 2. q. 89. art. 7. ad 4tum.* tenet Sanchez *in decalog. lib. 3. c. 10. n. 14.* Covarruvias, Navarrus & alii. Idque propterea: tum *quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent. c. ſedes 15. de Reſcript.* tum etiam, *quia non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. l. non debet 74. ff. de Reg. Jur.* atqui utrumque contingeret, caſu quo tale juramentum doloſum juxta mentem jurantis, non verò juxta mentem accipientis deberet interpretari. Et certè ſi ſecus fieret à quopiam, fraudulentus deceptor in conſcientia teneretur virtute juſtitiæ ante omnem ſententiam Judicis ad re-

ſarciendum omne damnum vi ſui juramenti doloſi illatum.

69. ℞. jam ad idem quæſitum 2dò. Quando juramentum tangit materiam juris, id eſt, talem, de qua jus ipſum diſponit, tunc interpretari debet juxta diſpoſitionem juris communis. Ita *ex communi DD.* Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 9. n. 2.* Pirhing *l. 2. decret. tit. 24. n. 107.* Ratio eſt: quia in omni juramento promiſſorio fictione juris tacitè ſubintelligitur conditio, quod jurans velit id præſtare *ſalva auctoritate Superioris*, qualis eſt Legislator ſupremus: ergo debet interpretari juxta mentem Legislatoris jure communi manifeſtatam & declaratam. Ex quo Reiffenſtuel *cit. §. 2. à n. 38.* infert 1. Clericum, qui juravit perpetuam reſidentiam, hôc non obſtante poſſe in caſibus à jure permiſſis abeſſe. 2. Eum, qui juravit ſe pariturum Judici, vel mandatis Eccleſiæ, poſſe appellare, caſu quo ſe injuſtè gravatum ſentit. 3. Illum qui jurejurando promiſit, ſe non revelaturum ſecretum aut conſilium alterius, poſſe nihilominus absque piàculo revelare conſilium malum ac pernicioſum Reipublicæ. Plures hujusmodi ſequelæ videri poterunt apud Sanchez *cit. c. 14.* Laymann *c. 9.* & Reiffenſtuel *loc. proximè citato.*

Quæres 6tò, quot vel quænam conditiones omni juramento promiſſorio fictione juris tacitè cenſeantur inexiſtere?

℞. In

℟. In omni juramento promiſſorio (non item in aſſertorio) fictione juris tacitè ſubintelliguntur ſequentes conditiones 1. *ſi potuero.* 2. *Salvo jure & auctoritate Superiorum.* 3. *Si is, cui ſit promiſſio, acceptet, vel non remittat obligationem.* 4. *Si res in eodem ſtatu permanſerint, ſive notabiliter mutata non fuerint.* 5. *Si & altera pars fidem ſervaverit.* Ita *communiſſimè* Doctores. Accipe breviter rationem ſingulorum & majorem declarationem. 70.

I. Ratio primi eſt: quia nemo cenſetur ſe voluiſſe obligare ad id, quod eſt impoſſibile phyſicè: immò neque ad id, quod eſt impoſſibile moraliter, ita ſcilicet, ut ſine permagna difficultate præſtari non poſſit, niſi talem difficultatem præviderit, & tamen jurejurando ſponte ſe obligaverit. Attamen ſi una pars objecti promiſſi maneat poſſibilis, & altera reddatur impoſſibilis, manet obligatio ſervandi, ſeu etiam præſtandi id, quod eſt poſſibile, uti ſi jurandô promiſiſti peregrinationem ad ædem Lauretanam & ſimul oblationem certam v. g. in cera aut pecunia, & unum non poſſis benè verò alterutrum, teneris. Ita Laymann *lib. 4. tr. 3. c. 9. n. 4.* Sporer *tr. 3. c. 1. ſect. 2. n. 77.*

II. Ratio ſecundi eſt: quia nemo poteſt ſe obligare in præjudicium Superioris, prout ampliùs conſtabit ex dicendis *de votis Conſer. 7.*

ſer. 7. à n. 184. Et hoc claré deciſum legitur *c. venientes 19. de jurejur.* ibi. *cùm prædictum juramentum vos excuſare non poſſit, in quo debet intelligi jus Superioris exceptum.* Omnes.

III. Ratio tertii eſt: quia quemadmodùm omnis promiſſio, ita & omnis obligatio juramenti promiſſorii, utpote quod ſecundùm dicta ſequitur naturam promiſſionis, dependet à voluntate promiſſarii ſive creditoris: ergo ſi is, cui jurando aliquid promiſiſti, remittat hanc obligationem ſive tacitè ſive expreſsè, tu manes ſolutus ſeu deobligatus; nam quivis poteſt jurì ſuo cedere.

IV. Ratio quarti eſt: quia notabilis mutatio (prudentum arbitriô decernenda) variat quodammodo objectum, ita, ut ad hoc promittentis intentionem ſe nullatenus extendiſſe, prudenter credatur. Hac de cauſa ab omnibus abſolvitur ſponſus ab obligatione etiam jurata ſponſalium, caſu quo ex poſt facto ſponſa cum alio fuerit fornicata, vel morbum incurabilem, paupertatémque inciderit. Sicut & ille, qui gratuitò aliquid promiſit, abſolvendus eſt, caſu quo promiſſarius ante hujus executionem ſe exhibeat ingratum.

V. Ratio denique quinti (quod duntaxat locum habet in promiſſione mutua v.g. ſponſalium) deſumitur ex illo *c. 75. de R. I.*

in

in 6tô, ubi dicitur ; *Fruſtra ſibi quis fidem poſtulat ab eo ſervari, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat.*

Quæres 7timò, qualis & quanta ſit obligatio juramenti promiſſorii?

Ante reſponſionem directam notandum & ſupponendum eſt primò, in omni juramento promiſſorio duas affirmari veritates. Una *de præſenti* (quæ dicitur primaria) quòd ſcilicet jurans habeat animum præſtandi & adimplendi id, quod promiſit: altera (quæ appellatur ſecundaria) *de futuro*, quòd nempe ſuo tempore præſtiturus ſit id, quod promiſit, ſive promittat Deo immediatè v. g. peregrinationem certam: & tunc nuncupatur *votum juratum*, ſive homini v. g. matrimonium &c. & tunc appellatur *jurata promiſſio humana.* Quocirca extra omnem controverſiam videtur, eum, qui jurat ſine omni animo adimplendi promiſſum, peccare mortaliter & committere perjurium; ſiquidem Deum invocat in teſtem falſitatis. Unde 71.

Notandum eſt 2dò, impræſentiarum 72. duntaxat dubitari, an, vel quantum obliget juramentum promiſſorium ad præſtandum id, quod fuit promiſſum: inſuper hæc quæſtio debet ſolùm intelligi de juramento valido; nam quòd juramentum invalidum nullam prorſus pariat obligationem, apud omnes in confeſſo eſt; etenim *Non entis nulla*

nulla ſunt qualitates l. 23. C. de probat. Item *Non entis nulla eſt operatio argum. l. 208. ff. de R. I.* Hac de cauſa non tenetur ſtare promiſſis, qui juravit ſe facturum aliquid illicitum v. g. occiſurum hominem privata auctoritate, procuraturum abortum &c. vel aliquid per leges ſaltem impoſſibile, puta contracturum matrimonium cum impedimento dirimente, vel qui Deo immediatè promiſit aliquid merùm indifferens, aut impeditivum etiam majoris boni. His velut certis ſuppoſitis.

73. ℟. ad præſens quæſitum: Juramentum promiſſorium, ſive Deo, ſive etiam homini factum obligat ad ſui executionem ſub gravi peccato, quando res promiſſa eſt gravis: at verò 2. ubi hæc non eſt gravis, ſed levis duntaxat momenti, probabiliùs non obligat, niſi ſub culpa veniali. Prior pars hujus reſolutionis eſt recepta ab omnibus. 2dam verò partem tenent Caſtropalao *part. 3. tr. 14. diſp. 1. pu. 6. n. 8.* Cardenas *in 2. criſi diſſert. 17. n. 19.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 52.* de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 305.* Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 2. art. 4. concl. 3.* & alii contra Leſſium, Dicaſtillo, Matthæucci, & alios nonnullos, volentes, etiam illum, qui jurejurando promiſit v. g. unicum tantùm Pater & Ave, peccare mortaliter omittendo illud. Ratio autem prioris partis hujus noſtræ reſolutio-

tio-

tionis eſt: quia reverentia & fidelitas juramento, vel potiùs ipſi Deo in teſtem vocato debita exigit, ut res jurata executioni mandetur: ergo ubi res promiſſa eſt gravis, debet obligare graviter; ſequitur enim naturam promiſſionis, uti jam dictum fuit. Ratio autem poſterioris eſt: quia qui non adimplet id, quod promiſit, non mentitur propterea, veluti expreſsè docet S. Thomas 2. 2. q. 110. *art.* 3. *ad* 5. ſequentibus verbis: *Qui aliquid promittit, ſi habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur; quia non loquitur contra id, quod gerit in mente: ſi verò non faciat id, quod promiſit, tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutat:* ergo talis juxta D. Thomam non agit contra veritatem, ſed contra fidelitatem duntaxat: at, qui contra fidelitatem ſolùm agit in materia levi, non peccat niſi leviter juxta *communem doctrinam* apud Lugo *diſput.* 23. *de juſtit. n.* 92. Neque verum eſt, quòd (ùt ait Dicaſtillo) Deus per tale juramentum invocetur in teſtem & fidejuſſorem veritatis futuræ, quæ ſi non ſervetur, eô ipſo redditur teſtis falſitatis, non ſine graviſſima injuria; non enim à jurante vocatur in teſtem veritatis futuræ, ſed in teſtem veritatis præſentis, ſeu voluntatis quam jurans actu habet, adimplendi ſcilicet id, quod promiſit, & quaſi in fidejuſſorem hujus obligationis ſubſtituit, quæ,

ta-

tametſi non impleatur, ſemper adhuc manet, ſed ratione materiæ poteſt eſſe gravis vel levis. Ita vix non in terminis R. P. Claudius de la Croix *locô proximè citato.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa valorem, obligationem & interpretationem Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titio famulo herus ſuus ſanctè promiſerat largam recompenſationem, modò is jurejurando ſibi repromitteret fidelem in opere, ad quod aſſumeretur, aſſiſtentiam & perpetuum ſilentium: quô obtento idem herus Titio ſub roſa, ut ajunt, concredidit & monſtravit diverſa inſtrumenta ad excudendam monetam neceſſaria, poſtulans ut ſe adjuvaret nedum ad excudendam, ſed etiam ad diſtrahendam monetam falſam. Titius malleum inter & incudem conſtitutum ſe ſentiens, partim largioris recompenſationis amore allectus, partim etiam Religionis zelo, ob præſtitum ſcilicet juramentum, ductus, Dominum ſuum per aliquod tempus fideliter adjuvit, non ſine permagno fœnore. Jam verò nedum timore ultionis, caſu quo res patefieret, ſibi imminentis, ſed & conſcientiæ ſtimulis

lis exagitatus, ſciſcitatur è Confeſſario 1. an vi juramenti teneatur protinus Dominum ſuum adjuvare in præfato opere & ſervare ſilentium, an verò 2dò potiùs teneatur rem locò ſuo manifeſtare, tum ad declinandam pœnam, tum etiam ad avertendum damnum Reipublicæ inde ſecuturum? Quid Confeſſarius Titio reſpondebit?

℞. ad primum quæſitum, Titium nec 74.
teneri neque etiam poſſe deinceps tutâ conſcientia Dominum ſuum adjuvare; tum quia tale adjutorium eſt prorſus illicitum, utpote juſtis legibus contrarium, & bono publico ſummopere perniciosſum; tum etiam quia ſecundùm dicta *n.* 58. & 60. juramentum nequit eſſe vinculum iniquitatis per *cap.* 18. *de jurejurand.* ergo vi hujus Titius nequit adſtringi ad ferendum auxilium ſuo hero, vel ad diſtrahendam monetam ſpuriam; tum denique, quia ſecundùm dicta *n.* 70. omnis jurans fictione juris cenſetur ſaltem tacitè ſubintelligere hanc conditionem: *ſi moraliter poſſim* præſtare id, quod exigitur: atqui Titius moraliter non potuit obſequi ſuo Domino in hac cauſa, utpote non minùs peccaminoſa, quàm periculoſa vitæ ac famæ: ergo &c.

℞. jam ad ſecundum. Titius vi jura- 75.
menti non tenetur ad ſervandum ſilentium; non enim oportet, ut juramentum evadat iniquitatis fomentum. Nec refert, quòd

obſervatio ſilentii videatur res de ſe indifferens: omne autem juramentum etiam de re indifferente præſtitum proximo, ſit obſervandum per dicta *n.* 59. Enimverò in hoc caſu obſervatio ſilentii non ampliùs manet indifferens, ſed potiùs evadit mala, utpote pernicioſa bono publico, quod virtute juſtitiæ legalis quivis homo privatùs tenetur pro viribus impedire: ergo Titius vi juramenti non tenetur ad ſervandum ſilentium, ſed ex charitate & juſtitia legali potiùs obligatur ad manifeſtandum, ſaltem per ſe loqueudo.

76. Dico notanter: *ſaltem per ſe loquendo*, ut innuam, quòd Confeſſarius in hoc caſu aliiſque ſimilibus non debeat eſſe nimis præceps, neque illico præcipere pœnitenti, ut rem manifeſtet Judici aut Principi &c. Cùm enim id fieri nequeat abſque periculo vitæ ſaltem hero, ſin minùs famulo imminente, poſſet Confeſſarius exinde incurrere notam irregularitatis. Eò proin Confeſſarius ſtudia & conſilia ſua impendat, oportet, ut modô ac via ſecuriori damna tam Clienti, quàm Communitati imminentia avertat; quem in finem juvabit bene ponderare 1. an Herus ille non poſſit à concepto ſcelere dimoveri per admonitionem ſeu correctionem fraternam? vel 2. an non ſaltem per minas, utputa per litteras ignota manu ſcriptas eidem proponen-

do

do periculum manifeſtationis, & conſequenter etiam capitis? 3. an huic Clienti non expediat fuga, aut declinatio hujus ſervitii, ſaltem ſub alio titulo aut prætextu?

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella haud ignobilis ſæpiùs convenire aſſueverat quendam juvenem paris conditionis; verùm hujusmodi conventicula nedum Parentibus ejusdem juvenis, ſed & aliis fuerê multùm inviſa atque ſuſpecta; inde (ùt communiter aſſolet) natæ ſunt diverſa murmurationes, immò & detractiones, quas, ubi Sempronia inaudîit, jurejurando ſeſe adſtrinxit 1. quòd deinceps cum illo juvene (à quo jam pridem ſeducta fuerat) non ſolùm nihil ampliùs negotii aut commercii velit habere, ſed inſuper 2. & domum & parentes ejusdem (à quibus potiſſimùm rumorem ſparſum fuiſſe intellexerat) cane pejus & angue fugere. Tandem (neſcio quô diſponente) ab ipſismet Parentibus utriusque partis agitari captum eſt de matrimonio Semproniam inter, & dictum Juvenem celebrando. Hinc Sempronia juramenti ſui haud ignara vel immemor ſciſcitatur è Confeſſore ſuo 1. an ſtante juramento ſibi liceat habere quoddam comercium cum parentibus dicti Juvenis? 2. an domum vel Juvenem ſibi liceat accedere ob ſponſalia celebranda? 3. denique, an non juſtè timere debeat, ſtatum matrimonialem fore

ſibi ter infauſtum, ſi contra juramentum nupſerit eidem Juveni? Quid ad hac Confeſſor?

77. ℞. ad primum quæſitum, Semproniam ſtante & non obſtante juramento poſſe inire familiaritatem & commercium cum parentibus dicti juvenis. Ratio eſt: quia juramentum, in quantum ſe extendit ad fugam commercii cum parentibus, proceſſit non intuitu Religionis, ſed potiùs ex vindicta, averſione vel odio erga parentes concepto, & hôc ipſo fuit nullum, utpote de re mala & charitati proximo debitæ contraria. Hac de cauſa Sporer & noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. P, Sargar Confer.* 104. *n.* 220. aliique Doctores communiter docent, eos, qui ex inimicitia erga proximum concepta jurant, ſe nec unicum ampliùs verbulum locuturos cum tali &c. peccare mortaliter nedum contra virtutem charitatis, verùm inſuper contra virtutem Religionis, in quantum per hujusmodi juramentùm volunt Deum fieri quodammodo complicem iniquitatis ſuæ, non ſine graviſſima erga Deum irreverentia.

78. ℞. ad 2dum. Semproniam poſſe tutâ conſcientia accedere domum ac Parentes Juvenis, at in illis duntaxat circumſtantiis, in quibus prævidet ſe non incurſuram periculum incontinentiæ. Ratio: quia non eſt veroſimile, quòd jurejurando voluerit ſeſe obligare ad vitandam domum illam,

etiam

etiam in illis circumſtantiis, in quibus nihil periculi, infamiæ aut ſiniſtræ ſuſpicionis deberet timere, bene autem liceret aliquid commodi & honeſti emolumenti, matrimonium ſcilicet, ſperare. Profectò caſu quo aliam habuiſſet intentionem, rationabiliter concludendum foret, juramentum illud non amore Religionis aut honeſtatis, ſed potiùs ex ſiniſtra paſſione fuiſſe conceptum, & hôc ipſo nulliûs eſſe momenti.

Adde inſuper ex dictis *n.* 70. in omni juramento promiſſorio tacitè ſubintelligi conditionem hanc: *Si potuero ſalvo jure & auctoritate Superioris:* atqui in his circumſtantiis Sempronia nequit moraliter loquendo abſtinere ab ingreſſu domûs ſalva auctoritate parentum; ſecus enim procul dubio graviter offenderet parentes, & inſuper præberet anſam diverſis ſuſpicionibus, præſertim odii, averſionis vel inimicitiæ erga juvenem ejusdemvè parentes conceptæ &c. utique non ſine periculo ſcandali: ergo &c. Tenetur nihilominus Sempronia vi juramenti abſtinere ab ingreſſu domûs, aliisve conventiculis dicti juvenis in illis circumſtantiis, in quibus prævidet periculum incontinentiæ; nam ad hoc vi juramenti ſe adſtrinxiſſe meritò præſumitur, ac proin contraveniendo nedum in virtutem caſtitatis, ſed & in virtutem Reli-

 gio-

gionis graviter impingeret ſecundùm *omnes*, idque ob rationes jam datas.

79. ℞. jam ad tertium quæſitum. Semproniam poſſe abſque ſcrupulo nubere dicto Juveni. Ratio liquet ex modò dictis: quia juramentum non potuit ſe rationabiliter extendere ad fugam omnis conſortii, etiam honeſti, uti eſt illud matrimonii: ergo non eſt, cur Sempronia ſibi timeat de perjurio, vel ratione perjurii infauſtum matrimonii exitum. Ratione perjurii, inquam, utrum enim ratione peccatorum carnalium olim cum ſponſo perpetratorum nil mali habeat timere, rationabiliùs dubitari poſſet, quandoquidem non raró compertum habeatur, amorem laſcivum ſponſorum ſecuto poſtea connubio verſum fuiſſe in odium & averſionem, Deo per hoc peccata priùs perpetrata juſtiſſimè in hunc modum caſtigante. Sed de hoc viderint illi.

CASUS TERTIUS.

CAjus cùm ludendo ſæpe ſæpius invidam ſenſiſſet fortunam, tandem ad evitandas plures inconvenientias & pauperiem extremam ſuadente uxore ſua jurejurando ſibimet interdixit omnem luſum; Verùm cùm poſthabito juramento nuper notabilem ſummam ludendo rurſus perdidiſſet, ita, ut non ampliùs potuerit præ-

praſtare cenſum pro domo ſibi locata; Paterfamilias ejusdem inaudiens non absque ſeveriori objurgatione Cajo dixit: quia tu juramento de non ampliùs ludendo non ſtetiſti, jam ego juro, quòd te poſt elapſum terminum locationis non ſim ampliùs toleraturus in domo mea. Experieris ſanè nolens volens, me ſanctiùs ſtaturum hoc meô juramento. Jam dubitare licet ad hanc ſpeciem facti 1. an vel qualiter Cajus peccaverit ludendo? 2. An dictus Paterfamilias vi ſui juramenti teneatur illum cum ſua familia domo eſicere?

℟. ad primum, Cajum procul dubio condemnandum eſſe peccati mortalis, quippe qui in materia gravi egit contra juramentum, dum ludendo perdidit notabilem ſummam, ita, ut non ampliùs potuerit præſtare cenſum, neque aliis neceſſitatibus familiæ ſuæ debitè providere. Nec dubium, quin præterea & contra pietatem & contra juſtitiam peccaverit, dum inordinato luſu uxorem & familiam ſuam magnis miſeriis expoſuit, & ſeipſum ſponte reddidit impotentem ad ſolvendum creditoribus, quibus de jure debebat. Eſto etiam ſupponatur non habuiſſe animum perdendi, ſed lucrandi potiùs, ſponte tamen ſeſe expoſuit huic periculo, quod prudenter prævidere potuit ac debuit, utpote multiplici experientia doctus, prout fertur in caſu. 80.

Ergonè, inquies, omnis, qui jurejurando ſibi interdixit luſum, peccat mortaliter, ſi contra ſuum juramentum denuo ludat?

81. ℟. Hoc quidem univerſaliter dici non poſſe nec debere, ſed ad diſcernendam gravitatem peccati à Confeſſario attendendum eſſe vel maximè ad finem & intentionem jurantis: vel enim is luſum execratus fuit, ne deinceps ampliùs inutiliter tempus perdat? vel ne perdat pecunias? vel ne incidat in rixas cum aliis colluſoribus? Si primum, gravitas peccati dimetienda erit ex diuturnitate temporis: & vi hujus de facili non eſt condemnandus peccati mortalis, niſi valde frequenter ludendo multum temporis perdidiſſet. Si 2dum, attendendum erit ad quantitatem pecuniæ comparativè ad perſonam divitem aut pauperem, plus vel minùs habentem dimetiendam, vel certè ad periculum perdendi quantitatem, quæ, ſi reſpectu hujus perſonæ penſatis omnibus circumſtantiis fuerit magna, condemnandus eſt pœnitens peccati gravis: ſin autem fuerit exigua (quod ex natura luſûs aut pretii, de quo ludendo contenderunt, colligendum eſt) non niſi peccati venialis condemnari poteſt pœnitens. Denique ſi ſupponatur tertium, rurſus attendendum erit, an pœnitens luſerit cum talibus ſociis, aut tali ſorte ludendi, qua potuiſſet incidere rixas gra-

graves, vel non? Si non: excuſandus eſt à culpa gravi: Si ſic; condemnandus eſt culpæ gravis, ſive dein pro ſe, ſive pro alio luſerit: quia in materia gravi egit contra jusjurandum. Videantur de hoc Sanchez *lib. 3. in decalog. c.* 18. Caſtropalao *part. 3. tr. 14. diſp. 2. pu. 7. §.* 1. Sporer *p. 3. in decalog. c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 43. vel Henno ubi ſuprà *art.* 8.

℞. ad alterum quæſitum hujus Caſûs. 82.
Paterfamilias vi juramenti probabiliter non tenetur Cajum domo ſua expellere; tum quia tale juramentum fuit de re de ſe merùm indifferente; tum etiam quia non ex motivo virtutis, ſed potiùs ex paſſionis impulſu factum eſt. Et datô etiam quòd dictus Paterfamilias habuiſſet intentionem corrigendi, & hâc via reducendi Cajum ad meliorem frugem; tamen ſi prævideat, fore, ut vi talis expulſionis Cajus cum integra ſua familia ſit multùm affligendus & magnis ſubjiciendus miſeriis (de quo in ſimilibus circumſtantiis vix unquam prudenter dubitare licet) poterit non obſtante juramento eundem retinere in domo ſua; quia juramentum non debet eſſe contrarium charitati.

Dices adhuc: Sed quid, ſi memoratus Paterfamilias è contrario juràſſet, ſe Cajum domo ſua nunquam ejecturum, poſſetnè

ſtante hoc juramento eum ejicere, poſitô, quod cenſum ſibi debitum non ſolveret?

83. ℞. Poſſe, ſaltem tunc, ſi Cajus biennio conductionis penſionem debitam non ſolveret. Ita tenet Gomez *tom. 2. cap. de locat. & conduct. n. 6.* Covarruvias & Sanchez, quos refert & ſequitur Caſtropalao *ubi ſuprà diſp. 2. pu. 14. n.* 10. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta *n. 69.* juramentum tangens materiam juris intelligi debet & interpretari ſecundùm conſtitutiones juris: atqui de jure contractus locationis cenſetur habere hanc tacitam conditionem, ut conducto biennio non ſolvens expelli valeat. *l. quæro §. inter locatorem. ff. locati &c.* ergo. Secus ego reſolvendum exiſtimarem, datô quòd Cajus ex altiori motivo v. g. pietatis aut miſericordiæ juráſſet expreſsè, ſe nunquam Cajum expulſurum, tametſi penſionem non ſolviſſet: quô ſuppoſito juramentum fuiſſet honeſtum & ſanctum, ſimúlque obſervabile à Patrefamilias absque omni peccato: ergo ob reverentiam Divini Nominis deberet obſervari, nihil prorſus ſibi ſuffragante mox allegata juris conſtitutione, utpote cui potuit, & jurando cenſetur voluiſſe renuntiare, ductus altiori motivo.

§. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, amentes, ebrios, ſicut etiam pueros ante uſum rationis plenè adeptum non eſſe capaces ad deponendum verum juramentum, & hôc ipſo à Judice nunquam eſſe admittendos. Ratio hujus eſt: quia cùm perfectæ deliberationis non ſint capaces, ipſo jure naturæ invalida cenſeri debent juramenta ab iisdem depoſita. Peſſimè proin factum arbitror à quodam certo Ludimagiſtro, qui à pueris poſtulaverat, ut duobus digitis prioribus in ſignum juramenti elevatis teſtarentur, ſe hoc vel illud delictum quantumvis puerile, non commiſiſſe, aut nihil de eo vidiſſe, intellexiſſe &c. peſſimè inquam factum arbitror; cùm enim juventus illa valde ſit prona ad mendacia, prudenter debuiſſet timere perjuria ab illis, qui doli capaces fuêre: non debent autem homines ob leves culpas ſubjici aut exponi periculis animarum: ab aliis autem doli nondum capacibus prudenter nec potuit, neque etiam debuit exigere juramentum, velut ex hactenus dictis liquet: nec dubitandum, quin hujusmodi perjuria Ludimagiſtro potiùs, quàm pueris ſint imputan- 84.

putanda, vel ex hoc ipſo capite magis caſtigando virgis, quàm pueri.

85. Colliges 2dò, Juramentum promiſſorium quodcunque, factum cum errore aliquo ſubſtantiali, id eſt, circa ſubſtantiam rei promiſſæ, vel ſubjectum cui promiſſio fit, nullum eſſe & invalidum: validum verò, ſi error contigit ſolùm circa qualitatem merè accidentalem non redundantem in ſubſtantiam. Ita omnes cum Sanchezio, Molina &c. Ratio eſt: quia juramentum promiſſorium ſequitur naturam & conditionem promiſſionis: atqui ad omnem promiſſionem validam eſſentialiter requiritur conſenſus in ſubſtantiam, qui conſenſus ſubſiſtere non valet cum errore ſubſtantiali, bene verò cum errore accidentali duntaxat: ergo ubi contigit error circa ſubſtantiam, ibi non valet, neque obligat juramentum promiſſorium: & quemadmodum ſecundùm dicta *in Theolog. Sacrament. part. 3. confer. 4. n. 88.* matrimonium cum errore circa ſubſtantiam perſonæ contractum nullum eſt, bene autem cum errore circa qualitatem merè accidentalem non redundantem in ſubſtantiam; ita ſanè promiſſio jurata ſeu juramentum promiſſorium v. g. matrimonii cum errore ſubſtantiali factum, prorſus nullum eſt, ac nullius valoris. Videatur Sporer *cit. c. 1. ſect. 2. n. 20. & ſeqq.*

Colli-

Colliges 3tiò, juramentum promiſſorium factum de præſtanda re merùm indifferente quatenus tali, pariter nullius eſſe vigoris aut obligationis. Ratio eſt: quia talis actio eſt omnino inutilis: invocatio autem Divini Nominis nequit obligare ad rem vel actionem inutilem: ergo nec ad rem indifferentem quà talem. Hinc ſequitur, juramentum v. g. non levandi feſtucam, non egrediendi domo tali hora, non ducendi filum tali die v. g. Martis &c. non ſolùm nullam prorſus parere obligationem, ſed potiùs injurioſum eſſe Deo: ſecus dicendum foret, caſu quo hujusmodi actio merè indifferens fuiſſet ordinata ad altiorem finem v. g. ingredi hanc domum ad conſolandum ſeu etiam ſublevandum infirmum; vel abſtinere ab ingreſſu, alloquio hujus vel illius &c. ob evitandum periculum incontinentiæ &c. quo caſu utique valeret juramentum, utpote factum de re meliori & Deo perquam grata atque animarum ſâluti proficua. Quocirca inſuper advertendum eſt, hujusmodi juramenta circa rem merè indifferentem quà talem facta tractu temporis mutatis etiam circumſtantiis non convaleſcere, ſi ab initio fuêre nulla. Ex. gr. Titia juravit non egredi domo die Veneris, vel non ingredi domum alterius &c. juramentum hoc, ſi ſupponatur altiori fine deſtitutum, ab initio 86.

tio fuiſſe nullum; contingat poſtea Titiam habere rationabilem cauſam non egrediendi domo, vel non ingrediendi alienam domum, eò quòd ibi advertat periculum etiam proximum incontinentiæ &c. in tali caſu de jure naturali equidem tenetur abſtinere ab ingreſſu, at non tenetur ad hoc vi juramenti, utpote ab initio nulliter facti: *Non firmatur autem tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit.* per. *c.* 18. *de Reg. J. in 6to.* Videatur Laymann *lib.* 4. *tr.* 3. *c.* 6. *n.* 4. Reiffenſtuel *l.* 2. *tit.* 24. §. 3. *à n.* 76. Babenſtuber cit. *a.* 2. *n.* 50. *&* 51.

87. Colliges 4tò, juramenta Parentum de caſtigando filio, vel filia delinquente tali vel tali modo, itémque juramenta Dominorum aut Dominarum de ejiciendo famulo vel famula è domo &c. plerumque non eſſe vera juramenta; tum quia ſæpe ſæpiùs non habent intentionem jurandi, ſed tantùm terrendi; tum quia ſolent plerumque fieri ex paſſione duntaxat, & non raró ex animo inordinatè vindicandi delicta, atque hôc ipſo de re ſaltem venialiter mala; conſequenter nullius ſunt momenti. His de cauſis Laymann *lib.* 4. *tr.* 2. *c.* 14. *n.* 9. Gobat *tr.* 11. *Theolog. experim. à n.* 528. Reiffenſtuel *Theol. mor. tr.* 6. *diſt.* 2. *n.* 22. aliique Doctores ſatis communiter monent, raró hujusmodi homines peccare, ſi poſtea non faciant id, quod ſeriò factu-

facturos ſe jurârunt; idque vel quia delinquentes ſeſe jam emendârunt, vel errorem ſuum agnoverunt humiliter, deprecando veniam cum promiſſione emendationis; vel quia juramentum fuit de re inutili, indifferenti, aut de vindicta inordinata, uti jam dictum.

Colliges 5tò, juramenta de opere malo, vel ad malum finem facta, uti eſt v. g. juramentum dandi puellæ vel mulieri tot & tot, ſi corporis ſui copiam præſtet, vel juramentum dandi v. g. ſicario hanc vel illam ſummam, ſi inimicum tuum occiderit &c. nullius eſſe momenti, ob rationes jam datas; ſunt enim de re illicita, & hôc ipſo ante opus præſtitum retractanda &c. nihiloſecius opere ſemel exhibito, tenetur jurans ſtare promiſſis ſuis &c. Ratio eſt: quia tale juramentum poteſt licitè ſervari: eſto enim opus ipſum v. g. homicidium injuſtum fuerit illicitum & graviſſimè peccaminoſum, ſolutio tamen mercedis promiſſæ, ſupra quam cecidit juramentum, non eſt quid illicitum: ergo debet præſtari ob regulam illam jam ſuprà *n.* 57. traditam, quòd ſcilicet omne juramentum de re honeſta & utili, non vergens in detrimentum ſalutis ob reverentiam Divini Nominis debeat adimpleri: impropriè igitur (inquit cum Laymanno *cit. c.* 6. *n.* 2. Sporer *tr.* 3. *in decal. c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 55.) 88.

loquun-

loquuntur quidam Doctores, præſertim Canoniſtæ, dum dicunt, *juramentum illicitum ſervandum non eſſe:* deberent enim dicere, *juramentum de re illicita ſervari non debere.*

89. Colliges 6tò, Medicos contravenientes juramento in ſuſceptione gradûs emiſſo de admonendo periculosè infirmo in ordine ad confeſſionem peccatorum deponendam (juxta decretum Innocentii III. *cap. cùm infirmitas. de pœnit. & remiſs.*) necnon de non ampliùs viſitando eodem infirmo, niſi intra triduum poſt factam admonitionem fuerit confeſſus ſacramentaliter (prout ſtatuit S. Pius V. in Motu proprio: *ſupra Gregem dominicum.* anno 1566.) tales inquam Medicos graviter peccare. Quocirca tamen advertendum, eos excuſari poſſe à gravi peccato ex triplici capite 1. ſcilicet, ſi admoneant infirmum ſaltem per alium; quia per talem admonitionem adhuc obtineri poteſt finis conſtitutionis. 2. Si morbus non judicetur periculoſus, vel ſi intra triduum ob ſumpta medicamina infirmus ſupponatur evaſiſſe periculum. 3. Si prævideant moraliter ſe nihil effecturos, tametſi infirmum admonerent ad deponendam confeſſionem &c. Ratio prioris eſt: quia ſi infirmus ſupponatur poſitus extra periculum mortis, eo ipsô ſupponi poteſt ac debet eſſe extra periculum de-

decedendi ex hac vita ſine Sacramentis: finis autem Summi Pontificis videtur non fuiſſe alius, quàm declinatio talis periculi: ergo hoc ceſſante ceſſat obligatio legis. Ratio autem poſterioris eſt: quia ſicut ſecundùm dicta *tr. 2. Theolog. decalog. conſ. 10. n. 298. & 322.* præceptum de correctione fraterna ceſſat obligare, ubi prævidetur nihil fructificatura & inutilis: ita pariter in hoc caſu ceſſare debet obligatio admonendi infirmum, caſu quo moraliter certò prævidetur nihil fructificatura admonitio: *moraliter certò* dico; nam in dubio lex manet in poſſeſſione, ideóque urget ad admonendum: nec de facili præſumendum eſt, quòd nihil ſit profutura. Videantur de hoc Sanchez *lib. 3. in decalog. c. 16. n. 7.* Tamburin. *lib.* 3. *c.* 3. §. 5. *n.* 51. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *pu.* 16. *n.* 10. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *art.* 2. *n.* 68.

Colliges 7timò, juramenta de ſervando ſilentio circa ea quæ in electionibus, capitulis vel congregationibus præſtari ſubinde debent, obligare juxta proportionem materiæ, id eſt, graviter in materia gravi ſeu tali, ex cujus revelatione oriri poſſet cuipiam grave nocumentum aut præjudicium; leviter verò in materia levi, id eſt, tali, ex cujus revelatione vel nullum prorſus, vel non, niſi exiguum præjudicium poteſt redundare in proximum &c. Ita 90.

recte Henno noſter *tr. in decalog. diſp. 2. q. 2. art. 4. Reſol. 3. poſt concluſ. 3.* Ratio eſt: quia obligatio hujus juramenti promiſſorii ſequitur naturam & obligationem ſecreti: ergo ubi hoc eſt magni momenti, obligat graviter, ubi verò eſt exigui, non niſi leviter obligat. Idipſum tenendum eſt de juramento ſervandi ſecretum v. g. circa artem conficiendi hanc vel illam medicinam. Excipiunt tamen Doctores caſum, quo defectu talis medicinæ homo aliquis, vel tota etiam communitas deberet ſubire grave damnum vel vitæ periculum, niſi ſecretum, ſeu ars conficiendi illam medicinam reveletur &c. His enim ſuppoſitis charitas proximo indigenti debita obligaret ad revelandum ſecretum: juramentum autem præſtitum non debet pugnare contra præceptum charitatis; ſecus enim evaderet vinculum iniquitatis. Videatur Sporer *cit. c. 1. ſect. 2. n. 42.* de la Croix *lib. 3. p. 1. n. 329.* vel Kreſslinger *in addit. 3. poſt n. 30. Theolog. mor. tr. 6. diſt. 2. R. P. Reiffenſtuel.*

91. Colliges ulteriùs octavò, idipſum, quod proximè dictum fuit de revelatione ſecretorum, pariter proportionatè dicendum eſſe de violatione ſtatutorum, ad quorum obſervantiam v. g. DD. Studioſi Univerſitatum, vel alia membra certarum Congregationum vel Capitulorum ſub juramen-

mento ſolent adſtringi; quia utrobique juramentum ſequitur naturam promiſſionis. Quare ſi Rector Academiæ vel Univerſitatis ſub obligatione præſtiti juramenti præcipiat Studioſis, ut interſint Sacrificio Miſſæ vel proceſſioni publicæ, transgreſſores per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalô ac contemptu non peccant plus quàm venialiter; eò quòd hæc materia ſpectato fine præcipientis videatur omnino levis. Econtra ſi idem Rector ſub eadem obligatione juramenti præſtiti vocet aliquem ad decidendam cauſam gravem, non obtemperans vel non comparens abſque juſta cauſa peccabit graviter contra virtutem Religionis, eo quia in materia gravi agit contra fidelitatem juramenti præſtiti. Ita Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 67.* referens pro eadem opinione Sanchezium *lib. 3. in decalog. c.* 14. *n.* 2. 4. & 6. Salmanticenſes *tom.* 4. *tr.* 17. *c.* 2. *pu. 7. n. 78. & 81.*

Colliges denique nonò, Officiales quoſcunque demum, qui ſeſe in ſuſceptione officii ſui jurejurando adſtrinxerunt ad fideliter illud adminiſtrandum, peccare graviter vel leviter contra virtutem Religionis ſecundùm proportionem culpæ, neglectûs, ſeu etiam infidelitatis commiſſæ in adminiſtratione. Idipſum dicendum eſt de Scribis, Procuratoribus, Advocatis, 92.

Conſiliariis & aliis, qui jurârunt, ſe non petituros, aut recepturos pro ſalario ultra id, quod lege taxatum fuit. Peccant inquam graviter vel leviter non ſolùm contra virtutem Religionis, ſed & contra virtutem Juſtitiæ, juxta proportionem materiæ, quam ultra taxam ſibi debitam exigunt aut recipiunt, non obſtante eorum paupерie, quàm multi prætendunt. Ratio manet eadem: quia in tali caſu nedum virtutem Religionis, ſed & virtutem Juſtitiæ violant juxta proportionem materiæ gravis, vel levis: ergo graviter vel leviter peccant duplici peccato. Ita Henno *cit. diſp. 2. q. 2. a. 4. concluſ. 3. Reſolut.* 4.

CON-

CONFERENTIA QUARTA.

De conditionibus ad Juramentum licitum neceſſariis.

SUMMARIUM.

93. Ad omne juramentum licitum neceſſariò debent concurrere tres conditiones, ſcilicet ut fiat in *veritate*, *juſtitia* & *judicio*.
94. Veritas juramenti conſiſtit in eo, quòd non contra, ſed juxta mentem juretur.
95. Unde omne juramentum contra mentem factum eſt mortaliter peccaminoſum.
96. Juſtitia juramenti in eo ſita eſt, quòd Divinum Nomen non invocetur in teſtimonium rei illicitæ ſeu peccaminoſæ.
97. Qui jurat, ſe commiſſurum id, quod eſt peccaminoſum, peccat mortaliter.
98. Judicium juramenti conſiſtit in eo, quòd fiat prudenter, & non ſine juſta ac rationabili cauſa.
99. Juramentum carens judicio, per ſe loquendo non eſt plus, quàm venialiter peccaminoſum.
100. Per accidens tamen poteſt quandoque defectu judicii peccari mortaliter.
101. Reſolvitur Caſus I. cujuſdam Automarii, qui alium quendam concivem ob non præſtitam

ſibi ſolutionem pro horologio eidem dato accuſavit apud Judicem.

102. An tutâ conſcientia potuerit alium quendam amicum rogare, ut teſtaretur juratô, horologium fuiſſe datum, eſto non viderit, quando datum fuit.

103. An ſuppoſita condemnatione ad ſolutionem horologii, Automatarius vel amicus ille ſeu juratus teſtis teneantur ad reſtitutionem pretii.

104. Reſolvitur Caſus II. cujuſdam Domicellæ, quæ jurejurando promiſerat nubere certo cuidam juveni, etiam contra voluntatem ſuorum Parentum.

105. Quid judicii de juramento eo fine facto, ut à quadam vidua faciliùs obtineretur uſus corporis.

106. An ille, qui huic Viduæ juratò promiſerat, *ſe non aliam ducturum*, teneatur vi juramenti hanc ducere.

107. Quid tenendum de juramento, quô ſponſi ſubin ſe obligant, ad non permittendum tactum laſcivum ab alia quacunque perſona.

108. Reſolvitur Caſus III. de quodam milite anſerum fure,

109. Qui, ut ab hoc delicto ſeſe purgaret, alios duos commilitones perſuaſit ad deponendum perjurium.

110. An Judex vel etiam Ruſticus, ceu actor & accuſator, potuerit à præfatis militibus prætendere juramentum, tametſi moraliter certò prævideret eos pejeraturos.

111. In nullo unquam caſu fas eſt inducere alium ad pejurium.

112. An liceat inducere ſaltem ad perjurium materia-

teriale, id eſt, talem, qui ex errore putat rem ita ſe habere, licèt inducens ſciat contrarium.

113. Omne perjurium etiam joci causâ factum eſt mortaliter peccaminoſum.

114. Peccat inſuper mortaliter, qui rem ſibi dubiam jurejurando confirmat velut certam, aut viciſſim.

115. Confeſſarius non debet de facili à pœnitente exigere juramentum emendandi ſe, vel reſtituendi &c.

116. Quomodo practicè ſit examinandus pœnitens, qui ſe accuſat de juramentis factis &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Juramentis licitis vel illicitis.

QUæres primò, quæ & quot conditiones generatim ſint neceſſariæ ad omne juramentum licitum?

℟. Generaliter loquendo ad omne ju- 93.
ramentum licitum debent neceſſariò concurrere tres conditiones, velut quidam comites, ſcilicet 1. Veritas, 2. Juſtitia, & 3. Judicium. Ita unanimiter Doctores. Et habetur expreſſum jure divino *Jeremiæ* 4. ubi dicitur: *Jurabis: vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in juſtitia.* Verùm pro pleniori horum intellectu

Quæres 2dô, quid intelligatur per veritatem, ſeu quid ſit jurare in veritate?

94. ℞. Jurare in veritate idem eſt, ac jurare juxta mentem ipſius loquentis: itaque per veritatem juramenti hic non intelligitur conformitas dicti ad rem ipſam, prout eſt à parte rei, ſed conformitas dicti ad mentem loquentis. Unde ſi Petrus firmiter credat ſe eſſe filium Joannis, ídque jurejurando affirmet, dicitur jurare in veritate, & juramentum hoc eſſe formaliter verum, eſto fortaſſis Petrus non ſit filius Joannis ſed alterius: è contra autem ſi firmiter ſibi perſuaſum habeat, ſe non eſſe filium Joannis, & tamen juret ſe eſſe talem, committit perjurium, etſi ſupponatur eſſe Joannis filius. In juramento autem promiſſorio ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 32. duplex debet intervenire veritas ſcilicet una, quòd jurans revera velit ſe ad hoc vel illud obligare, & quòd velit promiſſum adimplere, in cujus confirmationem Deum velut fidejuſſorem jurando quodammodo ſubſtituit, & altera, quòd ſuum promiſſum effectivè exequatur.

Quæres 3tiò, quomodo peccet ille, qui jurat ſine veritate?

95. ℞. Peccat mortaliter, quisquis ſine veritate, ſeu contra mentem jurat, ſive dein res ſit magni, ſive exigui momenti. Ita ex communi Doctorum Illſung *tr.* 5. *diſp.* 1. *n.*

L. *n.* 50. Viva *ad propoſit. 24. ab Innocent. XI. damnatam n. 5.*

Ratio eſt: quia quisquis contra mentem jurat, quantum eſt de ſe, nititur quodammodo Deum reddere teſtem falſitatis: at hoc ne quidem in materia exigui momenti fieri poteſt ſine graviſſima Dei injuria; nam ſi Deus in quacunque etiam minimi momenti materia falſum atteſtaretur, eò ipſo non ampliùs eſſet infinitè verax, & per conſequens non ampliùs foret Deus: ex quo profectò ad oculum liquet, Deo æquè grandem irrogari injuriam, dum invocatur in teſtem levis mendacii, quàm dum invocatur ad conteſtandam rem falſam graviſſimi momenti: ergo ſemper committitur peccatum mortale. Patet inſuper ex hoc, quàm juſtè Innocentius XI. præter alias plures damnaverit ſequentem *n.* 24. propoſitionem: *Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.*

Quæres 4tò, quid intelligatur per juſtitiam juramenti?

℞. Juſtitia juramenti in eo conſiſtit, quòd non juretur res iniqua ſeu peccaminoſa & injuſta, vel quomodocunque illicita: ideóque in juſtitia jurare dicitur, qui jurat rem juſtam, ſeu honeſtam ac licitam: è contra ſine juſtitia jurare dicitur, **96.**

G 5 qui

qui jurando aſſerit ſe facturum id, quod non eſt licitum, & hoc ipsô injuſtum ſeu contra jus divinum, aut humanum. Ita rurſus communiter Doctores.

Quæres 5tò, quomodo peccet, qui jurat ſine juſtitia, id eſt, rem injuſtam, ſeu illicitam & peccaminoſam?

97. ℞. Probabilius ſemper committi peccatum mortale, dum quis jurat ſe commiſſurum peccatum etiam veniale duntaxat. Ita Marchantius Tribun. *tom.* 2. *tr.* 3. *tit.* 2. *q.* 3. *Reg.* 2. R. D. Auguſtinus Michel *Theolog. can-mor. tom.* 2. *part.* 2. *punct.* 5. *n.* 6. referens pro eadem opinione Turrianum *in ſelect. diſput. cent.* 3. *cenſura Theolog. dub.* 3. Ratio me movens ad hanc reſolutionem eſt: quia juxta communiſſimam Doctorum proximè inſinuatam *n.* 95. qui Deum jurando invocat in teſtem falſitatis ſeu mendacii quantumvis levis, revera Deo non levem, ſed gravem irrogat injuriam, eò quòd quantum in ſe eſt, velit eundem ſubſtituere, quaſi fidejuſſorem falſitatis: quod ſimpliciter & æqualiter repugnat Ejusdem infinitæ veracitati tam in materia gravi, quàm in materia levi: at, non minùs repugnat ſanctitati divinæ, agere fidejuſſorem quaſi de committendo levi peccato, quàm de gravi: ergo ſi is, qui jurando invocat Deum in teſtem etiam levis mendacii, non levem ſed gravem

vem injuriam eidem irrogat, profectò etiam ille, qui eundem invocat in teſtem ac fidejuſſorem levis ſeu venialis peccati committendi, non levem, ſed gravem injuriam divinæ Sanctitati irrogare cenſendus eſt. Unde ad fundamentum ſententiæ contrariæ, quàm plures etiam inſignes Doctores, uti Tannerus, Sanchez, Sporer, Tamburinus, Bonacina & alii tenent, ſimpliciter negandum eſt, quòd per jusjurandum de committendo peccato veniali &c. Deo levis tantùm & non gravis injuria irrogetur; ſecus enim pariter dicendum foret, non gravem, ſed levem duntaxat injuriam Deo irrogari, dum jurejurando invocatur in teſtem levis mendacii.

Quæres 6tò, quid ſit jurare in judicio, vel quidnam hìc intelligatur nomine judicii ad licitum juramentum neceſſarii?

℟. Nomine judicii intelligitur diſcretio 98.
& prudentia chriſtiana, conſiſtens in eo, quòd Divinum Numen non invocetur in teſtimonium ſine rationabili cauſa: ideóque in judicio jurare, dici poteſt ac debet ille, qui non paſſim, ſed cum prudenti intellectûs conſideratione ad id, de quo jurat, & reverenti ac pia voluntatis affectione invocat Divinum Numen in conteſtationem veritatis, eò quòd hoc judicetur neceſſarium in ordine ad faciendam fidem de aliqua veritate, quam oporteret habere explo-

exploratam. Ita *ex communi DD.* Sporer *cit. c.* 1. *ſect. 3. n. 92.* Vega, aliique.

Quæres ſeptimò, quale peccatum ſit jurare absque judicio?

99. ℞. Per ſe loquendo non eſt, niſi peccatum veniale. Ita *cum communi DD.* Sanchez *lib.* 4. *in decalog. c. 4. n. 35.* Ratio eſt: quia per hoc præcisè, quòd juretur ſine judicio, Deo non irrogatur gravis, ſed levis irreverentia tantùm; non enim ſupponitur invocari in teſtem falſitatis vel injuſtitiæ, ſed in teſtem veritatis potiùs ac juſtitiæ, eſto ex parte invocantis interveniat aliqua irreverentia defectu judicii & diſcretionis ſufficientis.

100. Dixi tamen, *per ſe loquendo non eſſe, niſi peccatum veniale*, ut innuerem, poſſe quandoque defectu judicii peccari mortaliter, quaſi per accidens: & revera hôc modo peccare cenſendi ſunt illi, qui ex inveterata conſuetudine paſſim jurare ſolent ſine attentione vel diſcretione, verumnè an falſum jurent, parùm inſuper ſolliciti de indaganda veritate, vel extirpanda hac conſuetudine. Qua de cauſa *Eccli.* 23. dicitur: *Jurationi non aſſueſcas os tuum, multi enim caſus in illa. Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo: & nominibus Sanctorum non admiſcearis, quoniam non eris immunis ab eis.* Et Sanctus Auguſtinus *Serm. 30. de verbis Apoſtoli, duo ſunt* (ait) *quæ damnabo nunquam;*

quam; veram jurationem, & nullam jurationem: damno autem falſam jurationem: falſa juratio exitioſa eſt: vera juratio periculoſa eſt: nulla juratio ſecura eſt. Videatur Vega *in ſumma p. 1. c. 116. de juramento. caſ. 19.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici contingentes liceitatem Juramentorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Automatarius cuidam Concivi horologium 40. florenorum ad probam (uti poſtulatum fuerat) dedit: poſt aliquot ſeptimanas dum Titius ab eodem vel horologium, vel pretium competens ſibi rependi poſtulavit, Concivis ille rotundè negavit, ſe unquam ab Automatario horologium recepiſſe; quam ob cauſam Titius illum coram Judice accuſavit, & quia alia viâ factum probare non potuerat, ſeſe obtulit ad deponendum juramentum de tradito horologio. At verò Judex neque Titium, neque etiam uxorem illius velut intereſſatam & hôc ipſo ſuſpectam voluit admittere ad juramentum. Rem totam paulò pòſt Titius narravit tertio cuidam bono amico ſuo, qui dum de veritate facti nullatenus ambigendum exiſtimaverit

maverit ob ſinceritatem Titii in multis caſibus ſibi jam pridem perſpectam, illico cum eodem Judicem acceſſit, jurejurando deponens, ſe ſcire horologium ab Automatario alteri fuiſſe traditum: quô audito Judex hunc nedum ad ſolutionem, ſed inſuper etiam ad certam mulctam compulit. Jam ad hanc ſpeciem facti dubitatur primò, an Judex benè fecerit non admittendo Titium ejusque Uxorem ad deponendum juramentum ſuppletorium? 2. An tertius ille, bonus amicus Titii non commiſerit perjurium, dum jurejurando aſſeruit, ſe ſcire, & ſibi conſtare de dato horologio? &c.

101. ℟. ad primum quæſitum. Judex bene egit repudiando juramentum à Titio ejusdémve uxore deponendum. Ratio eſt: quia, ùt ſupponitur in ſpecie facti, Titius aliunde nihil probare potuit: at hôc ipſo huic non poteſt nec debet deferri juramentum ſuppletorium, quippe quod ſolùm præſtari debet, quando habentur quidem aliæ probæ, ſed non ſufficientes.

Et certè quisquis ſponte ſe offert ad jurandum, reddit ſe ſuſpectum. *l. ait Prator 3. §. 1. ff. de jurejur. & l. ſi legatarius ff. de dolo malo.* Profectò ſi in ſimili caſu ſatis eſſet ab Actore deponi juramentum ſuppletorium, de facili contingere poſſet, ut plures quantumvis innocentes deferrentur & condemnarentur, veluti cuivis prudentum rem perpendenti facilè conſtabit.

Adde

Adde inſuper, quòd in tali caſu juramentum Reo potiùs ad oſtendendam ſuam innocentiam, quàm Actori ad probandum delictum deferri debeat, veluti habetur. *c. ult. §. ſanè de jurejur.* Immo verò, ſi Actor deficiat in probatione, ita, ut pro ſe nec ullam præſumptionem habeat, Reus ne quidem adigi vel cogi debet ad jurandum, ſed potiùs ab omni culpa abſolvi, uti rectè docet Pichler *in Comp. Jur. Can. tit. 24. n. 8.* referens pro eadem opinione Haunoldum, Wieſtner, Menochium, & alios plures.

℞. ad alterum quæſitum, illum amicum 102. Titii condemnandum eſſe perjurii. Ratio eſt: quia teſtis in judicio requiſitus vel adactus ad jurandum debet deponere de notitia certa & experimentali, qualis habetur per viſum. *c. teſtes; c. 3. p. 9.* atqui amicus ille non potuit agere teſtem de viſu, quia ſupponitur non interfuiſſe, dum horologium fuit ab Automatario extraditum; ergo amicus commiſit perjurium ſaltem formale, dum jurando teſtatus fuit *ſe ſcire*, id eſt, certò & experimentaliter cognoſcere, horologium fuiſſe extraditum. Videatur Layman *l. 4. tr. 3. c. 14. n. 5.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. ſect. 3. n. 97.*

Ergonè inquies, hic teſtis vel Automatarius à Confeſſario condemnandi ſunt ad reſtitutionem ſeu refuſionem tum ſolutionis,

nis, tum etiam mulctæ, ad quam concivis ſupponitur fuiſſe condemnatus?

103. ℞. Non eſſe condemnandos ad ullam reſtitutionem. Ratio eſt: quia, ùt in ſpecie facti ſupponitur, horologium 40. florenis conſtans fuit ab Automatario à parte rei datum: ergo hic potuit tutâ conſcientia exigere & acceptare quadraginta florenos ſibi de jure debitos: conſequenter non tenetúr ad ullam reſtitutionem. Nec refert, quòd fortaſſis alterum ſuum amicum induxerit ad perjurium, & uterque hôc modo dici valeat perjurus: per hoc enim non egerunt contra virtutem juſtitiæ, ſed ſolùm contra virtutem Religionis, vel contra virtutem charitatis forſitan: atqui obligatio reſtitutionis non oritur, niſi ex læſione ſolius juſtitiæ commutativæ, minimè verò ex læſione aliarum virtutum, veluti ex communi aliorum diximus *de Reſtitut. Confer.* 1. *n.* 5. ergo &c. Videatur de hoc in ſimili caſu Sporer *locô proximè citato.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronia nobilibus Parentibus progenita cuidam Adoleſcenti (quem Sempronium baptizamus) paris nobilitatis, ſed inferioris fortunæ multis verborum lenociniis inducta tandem ad ineundum cum eodem matrimonium jurejurando ſequenti verborum formula concepto

cepto ſcriptotenus ſeſe obſtrinxit: Ego Sempronia promitto Chariſſimo meo D. Sempronio fidem & fidelitatem, jurans per SS. Trinitatem, per Sancta Evangelia, & per locum, quem ſpero in cœlis, me huic, & non alteri nupturam, etiamſi hoc noſtrum matrimonium intra multos annos non ſequatur, ſi fortè ejus parentes, vel mei vellent id impedire: ſupra hoc do hanc meam ſignaturam prædicto Nobili. Jam dubitatur, an Sempronia vi hujus juramenti teneatur nubere Sempronio?

℟. Sempronia vi juramenti ad hoc te- 104
netur, ſuppoſito ſaltem caſu, quòd Parentes non habeant cauſam rationabilem & multùm ponderoſam contradicendi, non item in caſu, quo Parentes rationabiliter contradicerent, ita, ut ſine gravi Eorundem offenſa matrimonium celebrari non poſſet. Ratio hujus reſolutionis eſt: quia omnis actus ſic interpretari debet, ut magis valeat, quàm non valeat, *l. 21. ff. de Reb. dub.* at, ſi Sempronia jurando voluiſſet ſe obligare ad hoc matrimonium contra rationabilem Parentum voluntatem, & eô ipſo illicitè contrahendum, juramentum fuiſſet nullum: nulla pariter fuiſſet promiſſio ſponſalitia: ergo præſumendum potiùs eſt, quòd vi prædictæ formulæ ac promiſſionis voluerit duntaxat ſeſe obligare ad matrimonium pro caſu, quo Parentes non haberent cauſam rationabilem

contradicendi. Neque ex hoc, quod ſe voluerit obligare ad nubendum huic, *etiamſi Parentes hoc voluiſſent impedire*, inferendum eſt, quòd intenderit ſe obligare ad matrimonium illicitè contrahendum, & hoc ipsô juramentum ſit nullum: non enim omne matrimonium, quod parentes impedire nituntur, eô ipſo illicitè contrahitur, cùm & ipſi parentes poſſint duci motivo irrationabili, & contra jus naturæ libertatem filii aut filiæ reſtringere; quo ſuppoſito audiendi non ſunt: cùm ergo aliunde delicta non ſint præſumenda. *l. meritò ff. pro ſocio.* pariter in hoc caſu noſtro præſumendum eſt, Semproniam per prædictam formulam juramenti non voluiſſe ſe obligare ad matrimonium illicitum, ſed potiùs ad licitè contrahendum.

Sed quid de illo tenendum (inquies) qui, ut mulierem viduam induceret ad concubitum, dixit: *Juro tibi, me nullam ducturum Uxorem, niſi te, neque aliam mulierem ingreſſuram in meam domum, niſi te ipſam:* peccavitnè taliter jurando? Item teneturnè hanc ducere, poſitô quòd intuitu juramenti hujus obtinuerit uſum corporis?

105. ℞. ad primam partem hujus dubii, hunc hominem (quisquis demum fuerit) jurando probabiliùs peccâſſe mortaliter, haud equidem eo ex capite, quòd juraverit, ſe non aliam, niſi hanc viduam ducturum

(hoc

(hoc enim potuiſſet licitè facere) ſed quia juravit eo fine, *ut viduam induceret ad concubitum*, & juramento ceu actu Religionis peſſimè abuſus fuit ad finem mortaliter malum, quod procul dubio graviter repugnat virtuti Religionis, prout nemo prudentum non videt vel primo intuitu. Videatur de hoc Caſtropalao *tr. 14. diſp.* 1. *pu.* 4. *n.* 3. *& punct.* 5. *n.* 4. Sanchez *lib.* 3. *decalog. c.* 4. *n.* 33. *circa finem.* vel de la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 265.

℞. jam ad alterum dubium. Si jurans 106.
ſupponatur habuiſſe verum animum ineundi ſponſalia per prædicta verba, minimè ambigendum eſt, quin teneatur ducere dictam Viduam; tum quia juxta tritum illud verbiverbium: *Omne promiſſum cadit in debitum, & nunquam non ſtudiosè agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur. cap. qualiter de pactis.* Tum inſuper, quia omne juramentum non vergens in exitium animæ obſervandum eſt: at hoc juramentum conſummato ſemel peccato, non vergit in exitium animæ; eſto enim graviter deliquerit viduam cognoſcendo, non tamen peccabit eandem ducendo: ergo ad hoc tenetur vi juramenti. At verò, ſi ſupponatur non habuiſſe animum jurandi vel vera ſponſalia ineundi per prædicta verba, tunc equidem in foro conſcientiæ non tenebitur illam ducere: quan-

doquidem juxta veroſimiliorem opinionem Laymanni *lib. 5. moral. tr. 10. part. 1. c. 1. n. 2.* Gobati *Theolog. experim. tr.* 10. *n.* 59. Dicaſtillo & aliorum prædicta verba non ſonant vera ſponſalia, ſed ſolùm contrahitur obligatio *vel nullam Uxorem ducendi. vel ſi aliquam, hanc.* Nihilominus in foro externo procul dubio compelleretur ad ducendam viduam; quisquis enim ſub ficta ſpe matrimonii perſuadet mulierem ad concubitum, tenetur eam ducere, ſin minùs vi promiſſionis, utpote fictæ duntaxat, ſaltem virtute juſtitiæ, vi cujus tenebatur non fictè aut ſimulatè, ſed ſincerè promittere, adeóque habere animum promittendi & ſeſe obligandi ad illam ducendam: & hoc nedum pro foro externo, ſed & pro interno concludendum foret, ſi mulier non aliter, quàm ſub conditione & onere matrimonii ſecum ineundi, ſupponatur uſum ſui corporis conceſſiſſe: quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 68. juramentum dolô aut fraude factum non juxta mentem jurantis, ſed juxta mentem acceptantis juramentum interpretandum eſt, æquitate naturali etiam idipſum exigente. Videantur de hoc Gobat *Theolog. experim. tr.* 10. *n.* 230. Lugo *de juſtit. tom.* 1, *diſp.* 12. *n.* 20. vel ea, quæ ex communi aliorum tradidimus *part.* 3. *Theolog. Sacram. Confer.* 1. *n.* 13.

Dices

Dices adhuc: ſed quid tenendum de juramento, quo ſubin ſponſi ſeſe mutuò obligare ſolent ad non permittendum tactum impudicum ab alia quacunque perſona?

℟. breviter, id eſſe explorandum à Con- 107.
feſſario dependenter ab eorum intentione. Vel enim id fecerunt ſincerô animo, ad cavendum ſcilicet & præcludendum omne periculum, ne cum aliis commiſceantur? & tunc juramentum eſt validum, ita, ut huic contraveniendo committant duplex peccatum, ſcilicet contra virtutem caſtitatis & Religionis; & probabiliùs juxta alibi dicta, etiam contra virtutem juſtitiæ. Vel ſupponuntur id feciſſe animo firmandi & fovendi malam inter ſe amicitiam? & tunc juramentum fuiſſet nullum, utpote factum ad malum finem, cujus nequit eſſe vinculum. Denique ſi pœnitens ipſe dubitet, quo fine jurando voluerint ſeſe obligare, præſumendum erit, quòd noluerint hoc facere, niſi ad finem honeſtum, ſecundùm dicta *n. 104.* & hôc ipſo etiam ſtandum erit pro valore juramenti. Videatur Claudius de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 320.

CASUS TERTIUS.

CAjus miles attentaverat quosdam anſeres è è campo furtim auferre, jamque unum, alte-

 rúmque

rúmque mactaverat, dum ecce! reliqui (quorum ingens agmen exſtitit) in fugam ſe convertentes & avolantes inconditis clamoribus ruſtici, ad quem ſpectaverant, ſubſidium quodammodo videbantur implorare: hoc ſine mora ſuccurrente Cajus relicta præda, in caſtra ſe recepit: paulò poſt à ruſtico inſequente accuſatus apud Officialem, & ſatisfactionem pro damno illato poſtulatus, alios duos commilitones ſecum adduxit, qui jurejurando depoſuêre, Cajum eo tempore fuiſſe in hoſpitio, & hôc ipſo innocentem à crimine ſibi objecto. Unde contigit, ut bonus ruſticus velut injuſtus delator & accuſator ab eodem Officiali præter graviſſimam objurgationem non reportaverit aliam ſatisfactionem, niſi tergum verberibus bene onuſtum. Jam ad noſtrum propoſitum quæritur primò, quomodo Cajus & reliqui duo comilitones deliquerint in hoc facto? An Officialis vel etiam ruſticus tuta conſcientia potuerint à dictis militibus prætendere juramentum, vel ad hoc eos admittere, tametſi fortaſſis certò præviderint, eos pejeraturos?

108. ℞. ad primum quæſitum, tam Cajum, quàm reliquos duos commilitônes condemnandos eſſe perjurii: Cajum quidem, quia reliquos induxit ad deponendum falſum juramentum: comilitones verò, quia ſupponuntur perjerâſſe: quemadmodum enim virtute caſtitatis quivis tenetur nedum abſtinere à fornicatione, ſed & ab in-

inductione aliorum ad idem crimen; ita ſanè virtute Religionis quivis obligatur nedum abſtinere à perjurio, ſed etiam ab inductione ad pejerandum, uti bene ex *communi DD.* tradunt Azorius *part.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 11. *c.* 11. *q.* 3. Sanchez *in decalog. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 10. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *pu.* 11. *circa fin.* Ex quo liquet, Cajum inſuper commiſiſſe peccatum ſcandali: injuſtitiæ porrò omnes tres condemnandi ſunt; enimverò damnum illud, quod Cajus ruſtico phyſicè intulit, reliqui duo commilitones pejerando moraliter intulerunt, vel potiùs continuârunt. Quare principaliter quidem in foro conſcientiæ Cajus à Confeſſario condemnandus eſt ad refuſionem damni: in defectum verò hujus reliqui duo, quippe qui deponendo falſum juramentum cauſam dedêre, quò minùs fuerit ſatisfactum ruſtico: & hæc omnia in foro conſcientiæ & coram Deo certiſſima ſunt & explorata, licèt ob perverſam militum praxin ruſticus vix aliam ſatisfactionem ſperare, vel Confeſſarius eidem promittere poſſit.

℞. ad alterum quæſitum. Nedum Officialis, velut Judex in hac cauſa, ſed & ruſticus tutâ conſcientia potuiſſet prætendere juramentum, eſto prævideri̇nt dictos milites pejeraturos. Ratio eſt: quia in petitione juramenti nihil mali involvitur, 109.

quippe quod bene & laudabiliter fieri poteſt. Deinde nedum Judicis in ordine an terminandam litem, ſed & actoris in ordine ad recuperandum jus ſuum ſæpeſæpiùs intereſt petere juramentum, utpote medium de ſe valde conducibile in hunc finem: quòd autem alter prævideatur depoſiturus falſum juramentum, id ſolius deponentis malitiæ tribuendum eſt, minimè vero petenti, quippe qui cum ſuo gravi detrimento non tenetur impedire peccatum alterius; veluti pluribus exemplis monſtratum fuit *part. 2. in decalog. Confer. 12. ubi de ſcandalo.*

At, inquies, juxta communem doctrinam *loc. cit. n.* 365. itémque *à n.* 377. traditam, nunquam fas eſt petere opus, quod alter prævidetur præſtiturus cum peccato, niſi ſubſit juſta, & gravis quidem cauſa petendi: atqui in hoc caſu noſtro non ſuppetit cauſa juſta; cùm enim proximus prævideatur pejeraturus, tale perjurium nec Judici, neque actori quidquam proderit, quin potiùs reus propterea abſolvi debet: ergo non licet poſtulare juramentum in his circumſtantiis.

110. ℞. *Conceſs. Maj.* negando ſuppoſitum *min.* Enimverò nec Judex, neque etiam Actor petunt juramentum falſum ſeu perjurium, ſed ſolùm intendunt, ut reus vel teſtes jurent de veritate, prout ſcilicet res

ſe

ſe habet à parte rei: quod, ſi præſtiterint, procul dubio apprimè nedum Judici, ſed & actori ad finem intentum deſerviet: ſin verò nolint præſtare, id pejerantium malitiæ imputandum eſt. Unde Caſtropalao *part. 3. tr. 14. diſp.* 1. *punct.* 10. *n.* 9. ſapienter ait: Regula ergo generalis ſit, ad licitam petitionem juramenti ab eo, quem ſcis falsò juraturum, vel juraturum per falſos Deos, nihil aliud requiri, niſi quòd ex honeſta cauſa & utili arbitrio prudentis petatur, & ex alia parte petatur juramentum abſolutè, non tamen ea intentione aut conditione, ut falſum juretur: quod exemplô petitionis mutui ab uſurario, & Sacramenti à Miniſtro peccatore manifeſtum eſt. Hactenus Caſtropalao.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis, in nullo caſu ex quocunque demum prætextu fas eſſe quempiam inducere ad deponendum falſum juramentum, aut ad jurandum per falſos Deos. Ratio eſt: quia hæc ſunt intrinſecè mala, & hô … ſo nulla ratione aut fine quantumvis bono cohoneſtabilia. Ita *omnes Doctores* teſte Palao *l. cit. n.* 1. Secus dicendum, caſu quo tibi non conſtat III.

alterum pejeraturum; quia in dubio de nullo præſumi debet delictum. Nihilominus tantò major & rationabiliter cauſa exigitur ad cohoneſtandam talem petitionem, quantò veroſimilius videtur, talem non juraturum juxta, ſed contra conſcientiæ ſuæ dictamen, veluti conſtare poteſt ex dictis de Scandalo.

Sed quid, inquies, ſi ego prævideam alterum pejeraturum non formaliter, ſed materialiter duntaxat, eò quòd firmiter ſibi perſuaſum habeat, rem ita ſe habere v. g. me ſolviſſe alteri debitum, cujus contrarium mihi certò conſtat? poſſumnè tutâ conſcientia ſuppetente ſaltem aliqua cauſa rationabili, illum inducere, ut jurejurando teſtetur, me creditori jamjam ſatisfeciſſe ſolvendo?

112. ℟. Nequaquam licet, ſed peccabis mortaliter. Ratio eſt: quia hôc modo reputaris mediante altero Deum invocare in teſtem falſitatis; & licèt alter ad bonam fidem vel ignorantiam invincibilem non peccet niſi materialiter, tu tamen utpote ſciens & agnoſcens falſitatem aſſerti, in cujus teſtimonium Deus invocatur, peccabis formaliter; ferè qnemadmodum formaliter peccaret, qui v. g. amentem induceret aut perſuaderet ad fornicandum, vel qui maritum induceret ad carnaliter cognoſcendam illam, quam quidem is bona fide

fide exiſtimat eſſe ſuam, revera autem non ſua eſt, prout olim contigiſſe legitur Patriarchæ Jacobo *Gen. 29. v. 24.*

Colliges 2dò, etiam illum peccare mortaliter, qui joci causâ mendacium quantumvis leve jurejurando confirmat. 113.

Ratio eſt: quia malitia perjurii in eo ſita eſt, quòd Deus infinitè verax invocetur in teſtem falſitatis: atqui hoc non minùs contingit, dum juratur ex joco, quàm dum juratur ob finem ſeriò intentum: ergo etiam in hoc caſu peccatur mortaliter: Unde ob levitatem materiæ tales nunquam excuſari poſſunt à peccato mortali, licèt ſubin ob imperfectionem actûs ſeu etiam indeliberationem, niſi fortè in ſimilibus juramentis ſupponantur habituati & conſuetudinarii. Videatur de hoc Viva *ad propoſit.* 24. *n.* 5. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 5. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *art.* 2. *n.* 16. Caſtropalao *tr.* 14. *diſp.* 1. *punct.* 10. *n.* 2.

Colliges 3tiò, eum qui rem ſibi dubiam jurando aſſerit ùt dubiam, non eſſe condemnandum perjurii, bene verô, qui rem ſibi certam aſſerit, vel potiùs jurat ùt dubiam. Ratio eſt: quia in priori caſu jurans non loquitur contra mentem, bene verò in poſteriori. Ob hanc eandem rationem ulteriùs inferendum eſt, eum committere perjurium mortaliter malum, qui rem 114.

rem ſibi dubiam jurandô confirmat ùt certam, eſto à parte rei ſupponatur certiſſima; vel qui rem, quam putat eſſe falſam, jurat veram, licèt reipſa non falſa ſit, ſed veriſſima; nam in his omnibus caſibus juramentum deſtituitur veritate: at omne juramentum veritate deſtitutum eſt mortaliter malum: ergo &c. Videatur Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 1. §. 4. n. 1.* Vega *in Summa part. 1. cap. 116. caſu 17.*

115. Colliges 4tò, imprudenter acturum Confeſſarium, qui paſſim à ſuis clientibus ſeu pœnitentibus quantumvis inveteratis & gravibus peccatoribus exigeret juramentum, quò ſeſe obſtringant ad ſeriam emendationem, vel ad reſtitutionem &c. Ita Sanchez *lib. 3. in decalog. c.* 8. *n.* 8. Caſtropalao *ubi ſuprà punct.* 10. *n.* 12. referens pro eadem opinione Sayrum *in clav. Reg. l. 5. c. 5. n. 3.* Navarrum, Suarez & alios. Ratio eſt: quia hoc modô pœnitentem exponit quodammodo periculo duplicis peccati, qui præcisô hoc juramento ſimplex duntaxat commiſiſſet. Unde & *in cap. Clericos de cohabit. Cler. & mulier.* cavetur, ne juramentum petatur à Clericis de dimittendis concubinis, ob periculum violationis; & quia aliis remediis juvari poſſunt.

Loquimur tamen de Confeſſario *paſſim exigente juramenta* &c. Nam in hoc caſu

magna

magna diſcretione ac prudentia opus eſt; enimverò ſi Confeſſarius ex certis circumſtantiis v. g. perſonæ prævideret, fore, ut timore juramenti violandi poſſit retrahi à peccato, vel certè à frequentia peccandi, aut ab hac vel illa peccandi occaſione, non imprudenter poſſet exigi juramentum, eſto etiam pœnitens una alteráve vice per accidens & contra intentionem Confeſſarii poſtea peccando incideret duplex peccatum, uti ſapienter advertit Caſtropalao *loc. cit.* Nihilominus regulariter aut paſſim hoc non debet fieri.

Colliges denique 5tò, pœnitentem qui 116. ſe accuſat de juramentis ſubinde dictis &c. fere eodem modô examinandum eſſe, quô ſuperiùs *Confer.* 1. *n.* 25. diximus examinandum eſſe, dum quis ſeſe accuſat de blaſphemiis. Itaque ante omnia interrogandus eſt 1. an ſcienter & deliberatè juraverit? 2. quibus verbis fuerit uſus? 3. ſi verba videantur dubia, an ſcilicet verum juramentum contineant, ulteriùs quæratur, an per illa verba verè intenderit jurare, ſeu Deum invocare in teſtem? Simpliciores enim ſæpiùs putant ſe jurare, dum verba ex ſe nullum prorſus juramentum continentia proferunt, etiam ſine intentione jurandi: & quod plus eſt, dum ex pòſt facto intelligunt, rem aliter ſe habuiſſe, ac ipſi crediderunt eo tempore, quô talia verba

ba protulerunt, pejeràſſe ſe exiſtimant, eſto contra mentem nunquam fuerint locuti. Nihilominus caſu quo Confeſſarius ex reſponſis animadvertit, quòd pœnitens verè intenderit Deum invocare in teſtem, illud ſolùm erit advertendum, an intervenerint reliquæ conditiones ad licitum juramentum neceſſariæ, utputa veritas, judicium & juſtitia? quibus bene obſervatis haud quaquam erit ampliùs difficile formare judicium competens, an ſcilicet, quantùm, vel quoties jurejurando deliquerit. Videatur de hoc Sporer *tr. 3. in decalog. tr.* 1. *ſect.* 1. *n. 9.* vel Kreſslinger *in addit. 2. poſt. n. 30. tr. 6. diſt. 2. Theolog. mor. R. P. Reiſſenſtuel.*

CONFERENTIA QUINTA.

De Juramento ficto, nec non de amphibologico.

Summarium.

117. Nomine juramenti ficti intelligitur illud, quod fit cum aliqua ſimulatione animi ſeu fictione.

118. Aliud

118. Aliud dicitur factum cum dolo, aliud ſine dolo.
119. In nullo caſu fas eſt jurare absque animo jurandi.
120. Qui ſine animo jurandi Deum invocat in teſtem veritatis, venialiter; qui verò in teſtem falſitatis in quacunque materia invocat, mortaliter peccat.
121. Jurans ſine animo ſe obligandi ad promiſſum, ſemper quidem peccat, non tamen ſemper graviter.
122. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium.
123. Jurans cum animo ſe obligandi, nunquam tamen ſervandi promiſſum, ſemper peccat mortaliter.
124. Satisfit rurſus alteri objectioni in contrarium.
125. Juramentum fictum dolo factum obligat in conſcientia ſaltem ex virtute Religionis.
126. Quidnam intelligatur nomine amphibologiæ ſeu etiam reſtrictionis mentalis, & quotupliciter poſſit fieri.
127. Referuntur nonnullæ propoſitiones circa hanc materiam ab Innocentio XI. damnatæ.
128. In nullo caſu fas eſt, loqui aut jurare cum reſtrictione purè mentali.
129. Quin & cum reſtrictione non purè mentali jurare nefas eſt, niſi ſubſit juſta cauſa.
130. Quænam cenſeatur cauſa juſta & ſufficiens ad jurandum cum reſtrictione non purè mentali.
131. Qua ſubſiſtente jurans excuſari poteſt à peccato.
132. Satisfit rurſus cuidam alteri objectioni contra hanc reſolutionem factæ.

133. Re-

133. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Canonici, qui ante actum electionis juramentum *de eligendo digniore* depoſuerat ſine animo jurandi, præcisè per modum ceremoniæ politicæ.

134. An in hoc caſu licuiſſet jurare cum reſtrictione mentali, intelligendo nomine *dignioris utiliorem* non quidem Eccleſiæ, ſed ſibi vel ſuæ familiæ.

135. Sitnè conſultum aut expediens Electores adſtringere ad juramentum de non eligendo minùs digno, neque de illo, qui noſcitur inordinatè aſpirare vel affectare eandem dignitatem.

136. An contra juramentum poſtea eligens minùs dignum arguendus ſit peccati mortalis.

137. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Mercatoris, qui creditore nimiùm prætendente, ſimpliciter negavit ſe ei aliquid debere, juſſus propterea coram Judice juramentô ſeſe purgare.

138. & 139. Quid conſilii à Confeſſario deſuper conſulto huic pœnitenti fuerit ſubminiſtrandum.

140. Reſolvitur Caſus III. de quadam puerpera non nupta, quæ prolem adſcripſerat ſuo amaſio, eſto ipſamet dubitaverit, an non ab alio conceperit.

141. Utrum in caſu, quô amaſius fatetur quidem copulam, ſed imperfectam tantùm, à Judice credendum ſit mulieri, vel huic deferendum juramentum.

142. Quomodo in tali caſu inſtruenda ſit mulier, ne committat perjurium, vel Deum offendat.

143. Tam Reus, quàm etiam Teſtis illegitimè examinatus poteſt negare crimen ſibi objectum, jurandô cum reſtrictione non purè mentali.

144. An

144. An etiam legitimè interrogatus id poſſit? acriùs controvertitur inter Doctores.

145. Illud certius videtur, quòd etiam legitimè examinatus poſſit negare crimen, caſu quo illud commiſit ſine culpa.

146. Ob rationabilem & urgentem cauſam fas eſt uti amphibologia, quando verba ex ſe habent duplicem ſignificationem.

147. Item quando ex circumſtantiis evadunt æquivoca.

148. Item quando reſponſio datur ad mentem interrogantis, ita, ut ad hujus mentem intellecta reddant ſenſum verum, licèt interrogans per accidens hunc non aſſequatur.

149. Confeſſarius à tyranno adactus ad revelandum ſigillum Sacramentale, licitè negat etiam cum juramento, ſe aliquid ſcire de tali peccato.

150. Quid ſi tyrannus expreſsè petat, ut Confeſſarius de hoc juret ſine omni reſtrictione mentali?

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Juramento ficto, nec non de amphibologico.

QUæres primò, quidnam intelligatur nomine juramenti ficti, & quotuplex hoc ſit?

℟. ad primum. Nomine juramenti ficti 117.
intelligitur illud, quod fit cum aliqua ſimu-

latione animi, ſeu quod idem eſt, cum fictione. Hæc autem ſimulatio animi ſeu fictio tripliciter fieri amat. 1. Ita, ut quis juret ſine animo jurandi. 2. Ita, ut quis juret quidem cum animo invocandi Deum, ſed ſine animo ſe obligandi. 3. Ita, ut quis habeat & animum jurandi, & ſe obligandi ad promiſſum, v. g. ad matrimonium contrahendum &c. nunquam tamen præſtandi id, quod promiſit. Tribus hiſce modis P. Babenſtuber ſuperaddendum cenſet quartum, qui tunc contingit, dum jurans utitur verbis æquivocis aut amphibologicis eo fine, ut proximum decipiat.

118. ℞. jam ad alteram partem quæſiti. Juramentum fictum duplex eſt, ſcilicet doloſum & non doloſum. Doloſum dicitur illud, cujus fictio adverſatur juri alterius aquiſito ratione alicujus oneris in ſe ſuſcepti ex. gr. aliquis ex fine obtinendi uſum corporis jurejurando, fictè tamen promittit matrimonium puellæ, ſi conſentiat &c. hæc quantumvis illicitè aquieſcendo acquirit jus, ut læno ille non fictè, ſed ſincerè juret, quod ſi non faciat, dicitur non ſolùm fictè, ſed etiam doloſè jurare. Non doloſum appellatur, quando is, cui juratur non habet tale jus; dolus namque non eſt qualiſcunque fictio aut mendacium, ſed eſt fictio injuſta, inquit ſapienter Illlung *tr. 5. diſp.* 1. *n. 56.* Unde ſi tali puellæ abs-

abſque omni onere jurejurando promitteres matrimonium ſine animo unquam eam ducendi, diceteris quidem ficte, ſed ſine dolo promiſiſſe, aut juráſſe.

Quæres 2dò, ſitnè aliquando licitum jurare ſine animo jurandi?

℞. Nunquam prorſus licet jurare ſine 119
animo jurandi, juxta *communem DD.* ſententiam; cujus ratio eſt: quia nunquam licet mentiri: at, jurans ſine animo jurandi mentitur, ſicut qui ſine animo donandi, dicit ſe donare. Immò verò talis etiam impingit in virtutem Religionis, quatenus in vanum aſſumit Divinum Numen, & quidem in confirmationem fœderis aut aſſerti contra mentem &c. quod ſi aliquando licitè poſſet fieri, rueret planè omnis fidelitas & confidentia inter homines non ſinè maximo detrimento ſocietatis humanæ.

Ergonè inquies ſemper graviter peccat, qui jurat ſine animo jurandi?

℞. cum diſtinctione. Vel enim ſup- 120.
ponitur jurare verum vel falſum? ſi verum: probabiliter non peccat plus quàm venialiter contra virtutem Religionis, quia aliquô modo in vanum aſſumit nomen Domini &c. Si autem falſum, probabiliùs, peccabit ſemper mortaliter, ſive materia ſit levis, ſive gravis momenti. Ita poſt Vericellium & alios plures Viva *ad propo-*

ſit. 25. ab Innocent. XI. n. 6. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n. 24. & 25.* D. Auguſt. Michel *Theolog. can- mor. tom. 2. part. 2. pu. 4. n. 21.* Ratio horum colligitur à pari; nam qui ſine animo Deum blasphemat, fidem exteriùs negat, aut thus v. g. idolo immolat ita, ut hanc ſuam ſimulationem exteriùs non manifeſtet, peccat mortaliter in quacunque materia, eò quòd ſemper Deo immediatè gravem injuriam irroget, proptereáque in ſimilibus non admittitur parvitas materiæ: at non minùs gravem injuriam Deo irrogat, qui in materia quantumvis exigui momenti Deum jurando invocat in teſtem falſitatis; quia hoc modo immediatè lædit aliquam perfectionem divinam, puta veracitatem infinitam: ergo falſum jurans etiam ſine animo invocandi Deum in teſtem, ſemper peccat graviter.

Quæres 3tiò, ſitnè grave peccatum jurare ſine animo obligandi ſe ad ſervandum promiſſum?

121. ℞. Jurare ſine animo ſe obligandi ad promiſſum ſemper quidem illicitum eſt, at 2. non ſemper graviter peccaminoſum. Ita poſt alios plures Babenſtuber *loc. cit. n. 28.* Ratio prioris eſt: quia qui facit juramentum promiſſorium ſine animo obligandi, agit contra virtutem Religionis; quemadmodum enim promiſſio ex natura ſua exigit animum obligandi ſe ad promiſſum,

ſum, ita & juramentum promiſſorium utpote ſequens naturam promiſſionis exigit, ut taliter jurans habeat animum ſe obligandi ad ſtandum promiſſis, & ad reddendum id, ad quod Deum velut ſponſorem quodammodo ſubſtituit: conſequenter jurans ſine animo ſeſe obligandi, ſemper agit illicitè, ſicut ſemper illicitè agit, qui jurat ſine animo jurandi, veluti conſtat tum ex proximè dictis; tum inſuper ex propoſitione 25. ab Innocentio XI. damnata, de qua videri poteſt Viva *part. 2. damnat. theſium ad eandem propoſit. n. 13.* Ratio autem poſterioris partis eſt: quia juramentum promiſſorium ſine animo ſe obligandi factum, tunc ſolùm eſt graviter illicitum, quando includit falſitatem aſſertionis de præſenti, ob gravem injuriam, quæ Deo irrogatur in tali caſu: at, juramentum promiſſorium factum ſine animo ſe obligandi &c. non neceſſariò nec ſemper includit falſitatem de præſenti; qui enim jurat v. g. dare eleemoſynam, poteſt habere animum dandi liberaliter, eſto non habeat animum ſe obligandi ad dandum: ergo tale juramentum non includit neceſſariò falſitatem de præſenti. Fatendum nihilominus eſt, quòd tale juramentum non mereatur nomen juramenti promiſſorii, eo ipsô quòd ſit factum ſine animo ſe obligandi ad promiſſum: ſicut & jura-

mentum factum ſine animo jurandi non meretur nomen juramenti, veluti bene advertit Viva *loc. cit.* & Sporer *tr. 3, in 2. præcept. decalog. c. 1. n.* 134. rectè ſubdens, in foro externo ſemper præſumi, quòd habuerit animum ſe obligandi, quisquis deliberato animô profert verba juramentum promiſſorium ſignificantia.

Dices tamen contra datam reſolutionem. Si taliter ſine intentione ſcilicet jurandi aut ſe obligandi jurans aſſertivè verbis diceret: *Juro me jurare*, aut: *Juro me habere intentionem obligandi me ad promiſſum* v. g. *ad eleemoſynam*, procul dubio committeret perjurium mortaliter peccaminoſum: ergo etiam peccat mortaliter, dum jurat ſe daturum eleemoſynam non habens intentionem ſe obligandi; quia quod in priori caſu exprimitur verbis, hoc in poſteriori caſu vel ſuppoſito exprimitur facto.

122. ℞. Neg. conſeq. & paritatem. Nam qui aſſerit ſe habere intentionem jurandi vel ſe obligandi, dum reipſa talem non habet, dicit falſum & committit perjurium, ùt de ſe liquet: è contra verò qui dicit: juro me daturum hanc vel illam eleemoſynam, & habet intentionem dandi, reipſa dicit verum, eſto non habuerit intentionem ſeſe obligandi per tale juramentum; quemadmodum pœnitens, dum ſerio animo dicit Confeſſario: *Promitto me hoc vel illud*

illud vitium, hanc occaſionem, hanc perſonam &c. vitaturum deinceps &c. reipſa verum dicit, eſto non habuerit animum ſeſe obligandi per hujusmodi promiſſum.

Quæres 4tò, an vel quomodo peccet, qui jurat cum animo & intentione jurandi & obligandi ſe ad promiſſum v. g. ad matrimonium contrahendum, at ſine animo unquam ſtandi promiſſo?

℟. Taliter jurans ſemper peccat mortaliter, eſto res promiſſa ſupponatur exigui momenti. Ita Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 3. §. 1.* Suarez, Bonacina, & alii communiter. Ratio hujus liquet: quia talis jurejurando aſſerit ſe velle hoc vel illud facere, reipſa autem non vult, utpote deſtitutus animô adimplendi promiſſum: ergo committit perjurium invocando Divinum Numen in teſtimonium falſitatis: at, talis invocatio ſemper eſt mortaliter peccaminoſa in quacunque demum materia, veluti conſtare poteſt ac debet ex dictis *n. 95.* ergo &c. 123.

Dices rurſus. Secundùm dicta ſuperiùs *Confer. 3. n. 73.* ille, qui contra juramentum promiſſorium non præſtat rem de ſe levem v. g. non recitat unum aut alterum Ave Maria &c. non peccat niſi venialiter: ergo ſimiliter qui jurat ſe recitaturum unum alterumvè Ave Maria cum expreſſa tamen

intentione non recitandi, non peccat, niſi ad ſummum venialiter.

124. ℞. Kurſus negando conſeq. & paritatem: poſterior enim committit perjurium, dum invocat Deum in teſtem falſitatis; in quo non datur parvitas materiæ, cùm per hoc immediatè lædatur aliqua perfectio Dei infinita & indiviſibilis; ille autem prior non eſt perjurus, ſed infidelis duntaxat: in peccato autem infidelitatis datur majus aut minus juxta proportionem materiæ: conſequenter ſi non præſtetur materia levis olim promiſſa, non peccatur, niſi leviter ſeu venialiter. Videantur dicta *loco citatô.*

Quæres 5tò, num etiam fictum juramentum pariat obligationem ita, ut is, qui juravit, ex juſtitia teneatur adimplere promiſſum?

125. ℞. Si ſit factum cum dolo ſeu contra jus alterius, uti explicatum fuit *n.* 118. parit obligationem ſaltem ex virtute juſtitiæ; quia jurans cum dolo alteri infert injuriam talem, quam non poteſt compenſare, niſi præſtet id, quod promiſit: at verò ſi ſupponatur fuiſſe factum ſine dolo, tunc in foro conſcientiæ nec parit obligationem Religionis; quandoquidem à parte rei juramentum ſupponitur fuiſſe nullum: neque obligationem juſtitiæ; quia ſupponitur factum ſine injuria proximi. Ita Doctor

ctor Angelicus *in 3. diſt. 39. q. 1. art. 3.* ubi ait: *Si autem ſimpliciter juret absque dolo, tunc in foro conſcientiæ non obligatur, niſi ſecundùm ſuam intentionem: ſed in foro contentioſo, ubi intentio ignoratur, obligatur, ſecundùm quod verba communiter accipi ſolent.* Idipſum cum S. Bonaventura, Scoto & Suarezio tenet Filliucius *tr. 25. c. 6. n. 153.* Illſung *tr. 5. diſp. 1. n. 56.*

Quæres 6to, ſitnè aliquando licitum jurare cum amphibologia, ſeu etiam reſtrictione mentali?

Ante reſponſionem directam notandum 126. & ſupponendum eſt primò, nomine amphibologiæ hic intelligi locutionem dubiam ſeu æquivocam, quæ ſcilicet in diverſo ſenſu poſſit intelligi: hanc verò amphibologiam alii Doctores ſolent communiter confundere cum reſtrictione mentali, quæ propriè tunc fit, dum quis ſua verba exteriùs prolata ad alium ſenſum, quàm ex ſe habent, in ſua mente quodammodo reſtringit: ex gr. Titius petit à te mutuum librum, quo tu ipſe ſummopere indiges, ita ut moraliter loquendo dare aut commodare non poſſis, proptereáque eidem dicis: *Non habeo hunc librum*, intelligendo intra te ſeu in mente: *ut tibi commodare poſſim &c.* hoc caſu diceris loqui cum reſtrictione mentali. Solent autem Doctores communiter diſtinguere inter

 reſtri-

reſtrictionem *purè mentalem*, & *non purè mentalem*. Reſtrictio purè mentalis eſt, quando oratio, ſeu etiam verba ſecundùm ſe ſpectata ſecluſis omnibus circumſtantiis ſignificant falſum, id eſt, aliud quid ab eo, quod loquens habet in mente, quamvis prout conjuncta cum eo, quod loquens intra ſe retinet, habent ſenſum verum. ex. gr. *Tu me interrogas, an hodie viderim Pontificem aut Epiſcopum ad aram litantem, vel è pulpito ad populum dicentem?* &c. ego reſpondeo: *vidi*, ſubintelligens, in ſuo Palatio vel conclavi &c. in hoc caſu diceret loqui cum reſtrictione purè mentali, eſto enim verum ſit, quòd illum viderim, quia tamen tu interrogas, an illum viderim ad aram? &c. & ego abſolutè reſpondeo, quòd ſic, hinc in his circumſtantiis verba mea reddunt ſenſum falſum. Reſtrictio non purè mentalis eſt, quando verba ex ſe quidem habent unum ſignificatum, ex circumſtantiis tamen determinantur ad ſignificandum quid aliud, proindéque licèt ſecundùm ſe præcisè ſumpta poſſint eſſe falſa, nihilominus ex circumſtantiis perſonarum, loci, aut temporis &c. reddunt ſenſum verum. Ex. gr. Judex ſcit quidem notitia privata Petrum eſſe authorem homicidii, quia tamen hic de delicto nec convictus fuit, neque confeſſus, hinc Judex pro tribunali ſedens velut perſona publi-

publica in veritate dicere poteſt, *Petrum eſſe innocentem*, intelligendo tacitè: *in foro ſori &c.* Plura hujusmodi exempla dabimus per decurſum hujus Conferentiæ. Videantur de hoc de la Croix *l. 3. part. 1. n.* 284. vel Matthæucci *in cautel. Confeſs. lib.* 2. *c.* 17. *n.* 9. & *n.* 13. Interim verò

Notandum eſt 2dò, ab Innocentio XI. 127.
die 2. *Martii anno* 1679. circa hanc materiam damnatas fuiſſe tres propoſitiones ſequentes, è quibus prima (ordine inter damnatas 26.) ita ſonat: *Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis causâ, ſive quocunque alio fine, juret, ſe non feciſſe aliquid, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec eſt perjurus.* Altera: *Cauſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita, ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens & ſtudioſa.* Tertia: *Qui mediante commendatione vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali praſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur ſateri crimen occultum.* His notatis ac præſuppoſitis.

℟. ad

128. ℞. ad quæſitum primò. In nullo caſu unquam fas eſt loqui aut jurare cum reſtrictione purè mentali. Ita hodie *communiſſimè Doctores.* Laymann, de la Croix *cit. n.* 285. Matthæucci *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 10. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *c.* 2. *n.* 1730. Henno *tr. in decalog. diſp.* 2. *q.* 2. *art.* 9. §. 1. Ratio hujus eſt: quia in nullo caſu fas eſt committere mendacium aut perjurium utpote intrinſecè malum: at, qui utitur reſtrictione purè mentali mentitur, & ſi id confirmet juramento, pejerat; nam aliud mente concipit, & aliud longè verbis exteriùs exprimit, ita quidem, ut audienti neque ex verbis, neque etiam ex circumſtantiis det intelligere conceptum ſuæ mentis, quin etiam poſitivè vult & intendit, ut audiens decipiatur, & aliquid aliud intelligat, quod loquens in mente non habet: quod utique eſt loqui contra mentem, ſeu mentiri: ergo &c. Profectò ſi aliquando poſſet cohoneſtari talis locutio cum reſtrictione purè mentali, facilè è medio tolleretur & corrueret omnis fides, nedum humana ad ſocietatem & commercium inter homines tantopere neceſſaria, verùm etiam divina. Humana quidem; quia ex hac ſuppoſitione nemo ampliùs poſſet ſecurè confidere aſſertioni, promiſſioni, aut teſtimonio humano quantumvis jurato, eô ipſo, quòd ſupponatur homini-

bus

bus liberum dicere vel etiam jurare contra mentem, ideóque verum pro falſo, aut falſum pro vero. Divina verò fides tolleretur ex eo capite: quia ſi hominibus ſit permiſſa facultas utendi reſtrictione purè mentali non ſine mendacio, idipſum pariter permittendum eſſet Deo, itémque Prophetis ac Apoſtolis: quô ſemel admiſſo, quivis defacto dubitare poſſet, an non fuerint locuti cum reſtrictione purè mentali contra mentem ad nos decipiendum &c.

℞. jam ad idem quæſitum 2dò. Ne quidem cum reſtrictione non purè mentali fas eſt loqui aut jurare ſine juſta & gravi, aut certè rationabili cauſa: bene tamen 2. ubi hujusmodi gravis & juſta cauſa ſuppetit. Hæc reſolutio quoad utrumque membrum hódie eſt receptiſſima inter DD. & præter de la Croix *cit. n.* 287. ac Henno *l. cit. ʃ.* 2. alióſque pro priori reſolutione allegatos, eandem tenet Sporer *tr. 3. in decalog. c. 1. ſect.* 3. *n. 104.* referens Valentiam *2.* 2. *diſp. 5. q.* 11. *pu. 2. in ſolut. ad* 2. Leſſium *de J. & J. lib. 2. c. 42. n. 48.* Sayrum *in clavi Reg. lib.* 12. *c.* 17. *n. 26.* Azorium *inſtitut. mor. part. 1. lib.* 11. *c.* 4. *q. 5. reg. 2.* Navarrum, Bannes, & alios plures. Ratio prioris eſt: *Quia*, ut ait D. Thomas 2. 2. *q. 109. a.* 3. *ad* 1. *homo eſt animal ſociale*, ideóque *naturaliter debet unus homo* 129.

alteri

alteri id, ſine quo ſocietas humana ſervari non poſſet: non autem poſſent homines ad invicem convivere, niſi ſibi invicem crederent, tanquam ſibi invicem veritatem manifeſtantibus: atqui (ſubſummo) ſi paſſim liceret loqui cum reſtrictione non purè mentali, etiam nulla vel futili cauſa ſubſiſtente, jam non ampliùs tam facilè crederent ſibi invicem, ſed potiùs dubitarent, an non alter loquatur cum reſtrictione non purè mentali: ergo paſſim & ſine juſta cauſa non licet uti reſtrictione etiam non purè mentali; eò præſertim, quòd etiam iſte uſus plerumque fiat eô animo, ut alter quodammodo decipiatur, aut genuinam loquentis mentem non aſſequatur.

130. Cæterùm cauſa ſufficiens & ſat gravis cenſetur tunc ſubeſſe, quando uſus hujusmodi reſtrictionis non purè mentalis eſt neceſſarius ad ſalutem corporis, honorem, res familiares conſervandas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita, ut hic & nunc occultatio veritatis cenſeatur medium expediens ad ejusmodi finem aliquem honeſtum. Ita Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 27. n.* 37. *Viva ubi ſupra ad propoſ. 26.* & *27. n.* 14. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. c. 6. n.* 19. Sporer *loc. cit. c.* 1. *n.* 109.

131. Ratio autem poſterioris, quòd ſcilicet ſubſiſtente juſta ac gravi cauſa fas ſit loqui cum reſtrictione non purè mentali, hæc

hæc eſt: quia talis revera non mentitur, eo ipsô quòd verba conceptum mentis ſui minùs ex ſe, ſaltem ex circumſtantiis exprimant, veluti conſtat in exemplo mox ſuprà *n. 126.* allato, & ampliùs conſtabit ex dicendis: & licèt audiens fortaſſis decipiatur, dum ea in alio ſenſu intelligit, id tamen merùm per accidens ſe habet: potéſtque loquens permittere hujusmodi deceptionem, eò quòd ob juſtam cauſam hìc & nunc non teneatur aliter ſe & ſuam mentem exprimere. Confirmatur ex eò efficaciter, quòd Chriſtus ſubin cum tali reſtrictione non purè mentali fuerit locutus, ut dum *Joan. 7. c.* diſcipulis aſcenſum Jeroſolymam ſuadentibus ut ſe palam faceret mundo, reſpondit: *Non aſcendam ad diem feſtum*, intelligendo ſcilicet *publicè*, cùm tamen aſcenderit *quaſi in occulto.* Similiter interrogantibus de die judicii, reſpondit: *De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque Filius hominis*, ſubintelligendô *ſcientia hìc & nunc communicabili* (qualem diſcipuli prætenderant) quòd enim ſcientia incommunicabili Chriſtus velut ſapientia Patris id ſciverit, nulli poteſt eſſe dubium: ergo &c. Ex quibus facilè ſuadetur, quòd urgente vel ſubſiſtente rationabili cauſa, uti jam dictum eſt, etiam fas ſit jurare cum tali reſtrictione non purè mentali.

Nam

Nam tale juramentum habet omnes conditiones ad licitè jurandum requiſitas; habet quippe *veritatem*, ut conſtat ex dictis: habet etiam *juſtitiam*; quia (uti ſupponi debet) non fit in alterius præjudicium, neque de re mala, neque etiam ex malo fine, vel ad confirmandam alterius voluntatem in malitia: habet denique *judicium*, ſeu diſcretionem debitam, eò quòd fiat ex rationabilibus motivis, & in talibus circumſtantiis, in quibus loquens habet jus occultandi & quodammodo obnubilandi ſuam mentem: ergo ob hujusmodi gravem & rationabilem cauſam fas eſt nedum loqui, verùm etiam jurare cum amphibologia ſeu reſtrictione non purè mentali. Videatur de hoc Sporer *cit. à n.* 105.

At verò, inquies fortaſſis: ſecundùm dicta *n. 128.* cum reſtrictione purè mentali nunquam fas eſt loqui vel jurare, eò quòd hôc modô corrueret omnis fides tam humana, quàm divina: atqui idem abſurdum maximum ſequitur, ſi admittamus aliquando fas eſſe loqui cum reſtrictione non purè mentali; quia pariter quivis poſſet dubitare, an proximus, an Apoſtolus aut Propheta vel Chriſtus ipſe non fuerit hic & nunc locutus cum reſtrictione ſaltem non purè mentali: ergo neque hæc in ullo caſu eſt permittenda.

℞. Ne-

℞. Negando minorem & paritatem. 132.
Contrarium enim conſtat in exemplis ex S. Evangelio proximè adductis; tum ex eo etiam, quia ubi locutio fit cum reſtrictione purè mentali, audiens nequit venire in notitiam mentis ſeu conceptûs, quem loquens in mente habet: è contra quando fit cum reſtrictione non purè mentali, poteſt audiens ſaltem ex circumſtantiis conſignificantibus intelligere conceptum mentis, quem loquens intendit: ſi verò hunc ex inadvertentia, incuria, inſcitia vel ſimplicitate non aſſequatur, debet hoc ſibi, & non loquenti imputare, quippe qui ad illam deceptionem ſe merùm habet permiſſivè. Adde inſuper, quòd nos non univerſaliter, ſed ſolùm ob gravem cauſam admittamus, uſum hujus reſtrictionis eſſe licitum: ineptè proin faceret, qui ſemper & univerſaliter cuivis vellet diffidere, aut dubitare, an fortè proximus non fuerit locutus cum reſtrictione non purè mentali. Ergo ex noſtra doctrina non imminet periculum fidei humanæ vel divinæ. Videantur Salmaticenſes *tom. 4. tr. 17. c. 2. punct. 8. n.* 133. *&* 134. vel Babenſtuber *loc. cit. n. 39.*

(O)

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Juramento ficto, & de amphibologico.

CASUS PRIMUS.

Titio Canonico ante actum electionis auctoritate legitima totius Capituli demandatum fuit, ut juraret 1. *quòd nolit eligere minùs dignum; nec* 2. *talem, quem ſciret ad eandem dignitatem inordinatè, ſeu etiam per media illicita aſpirare: quo non obſtante Titius votum ſuum dedit alicui, quem quidem Eccleſiæ minùs congruum, & hoc ipsô minùs dignum, ſibi tamen & ſuæ familiæ magìs addictum, & eo ipsô magìs proficuum exiſtimaverat. Reprehenſus deſuper in camera charitatis ab alio quodam bono ſuo amico, eò quòd contra fidem Deo atque Eccleſiæ promiſſam egerit, reſpondit, nullum ſibi ſcrupulum hac de cauſa veniſſe in mentem; tum quia nunquam habuit intentionem verè jurandi, ſed potiùs illud juramentum per modum ceremoniæ politicæ deponendi; tum etiam (ajebat idem) quia hiſce temporibus, in quibus quilibet quæ ſua ſunt quærit, non quæ JEſu Chriſti, imprudenter facturus videretur, qui poſthabito proprio intereſſe ſuô ſuffra-*

ſuffragio potiùs intenderet bono Capituli vel Eccleſiæ. Quæritur jam ad hanc ſpeciem ſacti 1. *an Titius commiſerit perjurium, recitando formulam juramenti ſine animo jurandi, & præciſè per modum ceremoniæ politicæ?* 2. *an non eidem licuiſſet jurare cum quadam amphibologia, utputa cogitando intra ſe, quòd velit eligere digniorem, id eſt, utiliorem, non quidem Capitulo aut Eccleſiæ, ſed ſibi, ac ſuæ familiæ?*

℞. ad primum quæſitum hujus Caſus, 133.
Titium jurando, ſine animo jurandi non commiſiſſe quidem perjurium ſtrictè dictum, nihilominus peccâſſe mortaliter contra virtutem obedientiæ Capitulo vi juramenti debitæ. Ratio prioris colligi poteſt ex dictis *n.* 121. quia perjurium propriè dictum tunc ſolùm incurritur, quando quis Deum invocat in teſtem falſitatis, ſeu, ùt loquitur Doctor Angelicus 2. 2. *q.* 98. *art.* 1. *Perjurium propriè tale eſt mendacium juramento firmatum:* atqui Titius noſter non invocavit Deum in teſtem; quia ſupponitur habuiſſe animum *non jurandi*, ſed merùm politicè ſeſe gerendi deponendo formulam juramenti: ergo &c.

Cæterùm quòd hoc non obſtante mortaliter peccaverit contra obedientiam Capitulo debitam, facilè ſuadetur ex eo, quia cùm plurimum interſit Eccleſiæ animarúmque ſaluti, ut ad hujuſmodi dignitates

Eccleſiaſticas non, niſi digniores eligantur, hinc meritò præſumitur, quòd Capitulum ſub gravi culpa voluerit adigere Electores, nedum ad eligendum digniorem, ſed etiam ad jurandum de digniore eligendo, conformiter ad mentem Concilii Tridentini, quod *ſſ. 24. c. 1. de Reform.* declarat, Electores ſub reatu peccati mortalis teneri ad eligendos digniores, *&* NB. *Eccleſia magìs utiles.* Quin etiam Titius noſter contra virtutem Religionis ſuo modô egiſſe convincitur, partim ex eo, quòd juxta dicta *n.* 121. jurando ſine animo Deum invocandi commiſerit mendacium irreligioſum; partim etiam quia egit contra obedientiam Capitulo debitam, ad quam olim jurejurando ſeſe obſtrinxerat. Videatur de hoc Reiffenſtuel *lib. 2. decret. tit. 24. n. 86.*

134. ℞. jam ad alterum quæſitum, nequaquam licuiſſe Titio in hoc caſu jurare cum æquivocatione vel amphibologia. Ratio eſt: quia dum Superior vel legitimus Judex juramentum defert non in ordine ad ſumendam vindictam vel puniendum delictum, ſed ad avertendum aliquod damnum bono publico imminens, ibi tenetur ſubditus ad mentem interrogantis candidè, ſine fuco, amphibologia aut reſtrictione mentali reſpondere; bonum quippe publicum præponderat, & hôc ipſo præferendum eſt bono privato, uti ſapienter adver-

vertit Viva *ad propoſit.* 28. *ab Innocentio XI. damnatam n.* 9. Matthæucci *in cautel. Confeſſ. l.* 2. *c.* 17. *n.* 21. & 22. at, ubi agitur de eligendo Capite Capituli, ibi procul dubio agitur de bono publico: ergo &c. Adde inſuper, quòd nedum formula ipſa juramenti, ſed & aliæ circumſtantiæ, utpu-ta loci, temporis, finis &c. expreſsè determinent *digniorem* ſeu *utiliorem* non cuilibet privato, ſed *Eccleſiæ:* ergo jurans hæc verba non poteſt determinare ad ſignificandum *utiliorem ſibi*, niſi per reſtrictionem purè mentalem, id eſt talem, quam nullus alius quantumvis aſtutus poteſt percipere: atqui uſus reſtrictionis purè mentalis nunquam eſt permiſſus ſecundùm dicta *n.* 128. ergo &c. Videatur de hoc P. Claudius, de la Croix *cit. n.* 291.

Dices. Allegata formula juramenti videtur nimium quantum illaqueare conſcientias Eligentium: quis enim amabo! quis eorum erit tam perſpicax, ut inter tot ac tantos nedum naturæ ac ſanguinis, ſed etiam gratiæ donis conſpicuos poſſit diſcernere digniorem? ergo cùm juramentum ipſum moraliter loquendo recuſari non poſſit, expedit potiùs, vel jurare ſine animo, vel cum reſtrictione mentali.

℟. Dictam juramenti formulam parùm 135.
vel nihil omnino illaqueaturam conſcientias Eligentium, modò unusquisque ſepo-

ſitô reſpectu ad intereſſe proprium (prout ſanè in hoc negotio deberet) bene attendat primò, quòd non prohibeatur eligere quemcunque aſpirantem, ſed ſolùm quem *ſcit* aſpirare, & quidem *inordinatè*, modô ſcilicet vel mediis illicitis, puta, per fas & nefas, vel etiam mediante & procurante Simone &c. 2dò oportet ſcire, quòd nomine *dignioris* intelligatur ille, qui creditur fore *magis utilis Eccleſiæ*, ita, ut hæc major dignitas non ſit præcisè deſumenda ex majori doctrina, vel majori probitate vitæ, vel generis nobilitate (multò minùs ex majori conjunctione ſanguinis) ſed ex omnibus animæ & corporis dotibus ſimul ac conjunctim, ipsáque aptitudine ad regendum, adeò, ut omnibus conſideratis regimini Eccleſiæ aut Prælaturæ, cui præficitur, cæteris utilior fore credatur, uti rectè advertit R. P. Reiffenſtuel *lib.* 1. *decret. tit.* 6. §. 10. *n.* 236. Matthæucci *in cautel. Confeſſar. lib.* 2. *c.* 27. *n.* 2. & alii Doctores plures.

Sed quid, inquies fortaſſis, ſi dignum inter & digniorem mihi videatur verſari modicum diſcrimen, proptereaque non obſtante juramento votum meum dem digno, relicto illo digniore, ſumnè perjurii reus, vel gravis peccati condemnandus?

136. ℞. Salvo defæcatiori judicio cenſeo te propterea gravis peccati condemnandum non

non eſſe. Rationem hujus colligo ex dictis *Confer. 3. n. 69.* quia juramenta tangentia materiam juris (uti eſt hoc, de quo diſcurrimus) interpretari debent juxta mentem Legislatoris: at, qui relicto digniore eligit verè dignum, & modicè tantùm ab illo digniori diſtantem, non graviter offendit mentem Legislatoris, ſed leviter duntaxat. Deinde per digniorem, qui dicitur ſub mortali præferendus, intelligitur notabiliter dignior, ait de la Croix *lib. 4. n.* 593. Immò verò, ſi hoc non fiat ex eo, quòd Elector exiſtimet illum digniorem utiliùs occupari vel reſervari ad aliam prælaturam, vel ad beneficium aliud brevi vacaturum; vel ſi dignior credatur non diu permanſurus in Prælatura aut beneficio: vel denique ſi non ſit ſatis certum & manifeſtum, quis ſit dignior, certum omnino videtur, quòd talis Elector non incurrat reatum peccati mortalis, dando votum ſuum illi, quem judicat Eccleſiæ verè utiliſſimum, eſto fortaſſis nonnihil ſeu modicè minùs dignum altero. Videatur de hoc Pichler *in Compend. Jur. Can. lib.* 1. *tit. 6. n.* 16. Viva *ad propoſit. n.* 47. *ab Innoc. XI. damnatam. n.* 16. *&* 17. de la Croix *loc. cit. vel lib. 5. n.* 204. Lugo *de juſtit. diſp. 35. n.* 21.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Mercator ab alio quodam amico (utì vocant) per lapſum integri anni obtinuit multas merces, eidémque viciſſim multas diverſi generis transmiſit: elapſo denique anno ubi utrinque ad computum perventum fuit, amicus ille à Sempronio prætendit quingentos ſibi debitos; hic cùm debitum abſolutè negâſſet, ad Judicem delatus & ab hoc juſſus fuit jurejurando ſeſe purgare de debito jamjam perſoluto & extincto. Venit proin Sempronius ad Confeſſarium, ingenuè faſſus, ſibi equidem conſtare, quòd adhuc debeat illi amico quinquaginta non autem quingentos florenos, prævidere nihilominus, ſe condemnatum iri à Judice ad ſolutionem totius ſummæ, caſu quo vel juramentum ſibi delatum recuſaret, vel fateretur ſe aliquid adhuc debere amico; hinc ſciſcitatur, an ſibi non liceat cum reſtrictione mentali ſimpliciter jurare & jurejurando negare, quod aliquid debeat præfato amico. Quid ad hoc Confeſſarius?

137. ℞. ad hunc caſum, Sempronium non poſſe tutâ conſcientia jurare, & ſimpliciter negare, ſe aliquid adhuc debere ſuo amico. Ratio liquet: quia in nullo caſu fas eſt mentiri aut pejerare: atqui Sempronius propriiſſimè pejerat negando ſimpliciter omne debitum; quandoquidem ſupponitur

tur eidem certò conſtare, quòd adhuc debeat quinquaginta florenos: ergo &c. Profectò non video, quâ ratione dici poſſet loqui cum reſtrictione mentali, negando ſimpliciter omne debitum; tum quia per hujusmodi negationem nec ex verborum ſenſu, neque etiam ex circumſtantiis conſignificationem Judex aliive poſſent colligere genuinam mentem loquentis; tum præſertim, quia juxta communem Doctorum, quam etiam tenet R. P. Pichler *in Compend. Jur. Can. lib. 2. tit. 18. n. 6.* in cauſis civilibus, ubi agitur de debito, quod Reus agnoſcit, à ſe fuiſſe contractum & nondum expunctum, tenetur iſte (etiam non interrogatus, niſi velit clam ſatisfacere) fateri debitum, utpote jure naturali juſtitia commutativa & imperio Judicis id exigentibus: ergo Sempronius tutâ conſcientia nequit ſimpliciter negare omne debitum, multò minùs de hoc jurare.

Quid ergo (ais) conſulendum eſt tali pœnitenti?

℞. Conſulerem, ut ſincerè fateatur Judici, ſe jamjam ſatisfeciſſe ſuo Creditori, & expunxiſſe debitum usque ad 50. florenos: in hujus verò fidem (niſi aliunde probare poſſit, offerat ſe ad deponendum juramentum. Vel etiam petat, ut Judex Creditori deferat juramentum, quòd ſibi 138.

à Semprouio etiamnum debeantur quingenti floreni.

At verò (dicet fortaſſis Sempronius) prius conſultum non videtur amplectendum in hoc caſu; cùm enim ad primam inſtantiam coram Judice ſimpliciter negaverit ſe aliquid debere ſuo amico, ſanè timendum foret, ne, ſi defacto fateatur, ſe aliquid debere (50. ſcilicet) velut falſarius abſolutè condemnetur ad ſolvendam integram ſummam.

Poſterius autem conſilium minùs adhuc conveniens videtur ex eo capite: quia cùm amicus ille non obſtante ſolutione jam ſemel eidem præſtita audeat iteratò prætendere debiti ſolutionem, pariter audebit deponere perjurium, quo factô Sempronius cogetur ſolvere integram ſummam.

139. ℟. Mihi non videri tantum ſubeſſe periculum. Eſto enim olim ſimpliciter negaverit omne debitum, poterit tamen Sempronius dicere, ſe poſt majorem inquiſitionem vel reflexionem inveniſſe, quòd adhuc reſtent quinquaginta floreni à ſe ſolvendi. Nec video, cur Judex propterea illum velut falſarium aut hominem nullius fidei condemnare poſſit aut debeat ad ſolutionem integræ ſummæ; nam eô ipſo, quòd jam nolit abſolutè jurare, quòd nihil ampliùs debeat ſuo amico, ſed quòd non

non debeat ultra quinquaginta, Judex debet potiùs præſumere, Sempronium eſſe virum bonæ conſcientiæ, qui nec Deum, neque hominem velit offendere. Illud alterum pariter tam facilè credi non debet de amico; cùm potiùs *quivis præſumendus ſit bonus, donec oſtendatur malus. cap. ult de præſumpt. Mala* etenim *fides, & injuſtitia non præſumuntur. l. penult. C. de evict.* Datô tandem, quòd Sempronius nec unum neque alterum conſilium poſſit amplecti ſine periculo grandium incommodorum, poſſet eidem ſuggeri à Confeſſario, ut absque mora quinquaginta florenos per modum ſolutionis apud tertium quendam v. g. Nuncium vel aurigam deponat creditori deferendos, quô facto poterit tutâ conſcientia jurare, ſe eidem nihil ampliùs debere.

CASUS TERTIUS.

Caja per plures annos cuidam Juveni inordinato amore exſtitit addicta, ſæpiſſimè corporis ſui poteſtatem eidem tribuens, nunquam tamen prægnans. At verò dum ſemel alium maritatum admiſiſſet, elapſis poſtea aliquot ſeptimanis animadvertit, ſe concepiſſe, licet ignoraverit, an à ſuo amaſio, an verò ab illo maritato: cum utroque enim circa idem tempus habuit rem. Tandem verò puerpera amaſio

ſio ſuo prolem recens effuſam adſcripſit, partim ex eo, quòd huic ſapiùs, quàm alteri corporis ſui poteſtatem fecerit: partim etiam quòd ſi maritato illam adſcripſiſſet, plus periculi ac pœnæ, & minùs emolumenti ſperare licuiſſet. Quia verò amaſius coram Judice ſimpliciter negaverat, ſe unquam cum Caja habuiſſe copulam, & hôc ipſo prolem non ſibi ſed alteri cuicunque demum adſcribendam eſſe; hinc Judex voluit, ut Caja depoſitionem ſuam juramento confirmet, priùs tamen rem hanc cum aliquo prudente & docto Confeſſario conferat: venit proin Caja ad Confeſſarium, rei totius, ùt mox narrata fuit, ſeriem referens. Quocirca dubitare licet 1. An Judex Cajæ velut actrici, an verò potiùs amaſio velut reo debuerit deferre juramentum? 2. An Caja tutâ conſcientia potuerit jurare, amaſium eſſe Patrem prolis genitæ, vel quidnam huic à Confeſſario fuerit conſulendum?

140. ℞. ad primum quæſitum, in hoc caſu juramentum non Cajæ actrici, ſed amaſio velut reo à Judice fuiſſe deferendum. Ratio eſt: quia ſoli atteſtationi mulieris licèt juratæ, aſſerentis ſe ab hoc vel illo portare uterum, neutiquam deferri poteſt aut debet, caſu quo reus id negat: at, hôc ipſo fruſtra deferretur juramentum Cajæ: ergo. Sed cur, ais, in hoc caſu mulieris teſtimonio non debet deferri? Ideò: quia *nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur. text. l.* *nul-*

nullus. ff. de teſtibus. neque admititur juramentum ſuppletorium probationis, quando agitur de probando intereſſe ſingulari, utì hic agitur de intereſſe mulieris. Et certè, ſi tali depoſitioni deferendum foret, daretur occaſio puellis ignobilioribus aut pauperioribus falsò nominandi opulentiores, aut nobiliores, quatenus hac ratione tum ipſæ, tum etiam proles conceptæ emergerent ad opes, & honoratiorem ſtatum, veluti rectè notat Baldus & Boerius apud Gobat *Theolog. experim. tr.* 10. *n.* 188. Adde inſuper, quòd juxta principia juris *actore non probante abſolvendus ſit reus. l. 4. cod. de edendo*, atqui nuda aſſertio vel atteſtatio mulieris non eſt probatio: ergo in tali caſu juràmentum non mulieri, ſed potiùs amaſio deferrendum eſt; qui, ſi moraliter certus ſit, ſe cum hac muliere nunquam habuiſſe copulam perfectam, ſeminando ſcilicet intra vas &c. poterit tutà conſcientia jurare, ſe nunquam habuiſſe copulam cum illa (intelligendo ſcilicet perfectam) de qua ſola Judex cenſetur hic & nunc loqui, utpote indagans in authorem prolis, qui neceſſariò debuit habuiſſe copulam perfectam. Videatur Gobat *loc. cit.* vel *in Theolog. juridico morali. tr. 5. cap.* 32. *n.* 31.

Sed quid, ſi amaſius jam ſit faſſus coram Judice ſe cognoviſſe carnaliter Cajam, dicat

dicat tamen, copulam fuiſſe imperfectam duntaxat, ſeu cum diſperſione ſeminis?

141. ℞. Hôc ſuppoſito Judex meritò deferret juramentum Cajæ, vel etiam absque juramento amaſium condemnaret ad alimentandam prolem. Ratio eſt: quia his ſuppoſitis aſſertio fœminæ, juncta geſtationi uteri & communiori uſui vigenti inter impuros iſtos laſcivósque juvenes, reddit Judicem ſatis certum, veluti bene docet Gobat *Theolog. juridico moral. tr. 5. c. 32. n. 28. & seqq.* Hac de cauſa in foro externo, ubi conſtat de congreſſu viri cum fœmina, & de copula cum ea exercita ulteriùs non indagandum ſed pronunciandum eſſe pro impedimento affinitatis, & præſumpta ſeminum effuſione ac commixtione, cum Sanchezio & Clericato *de matrim. deciſ.* 31. *n.* 7. diximus *part. 3. Theol. Sacram. confer.* 10. *n.* 236.

142. ℞. jam ad alterum quæſitum hujus Caſus, Cajam à Confeſſario ſingulariter eſſe admonendam, ut bene advertat ad formulam juramenti; nam ſi Judex petat, ut juret, quòd nunquam habuerit rem cum alio, vel quod non ſciat, alium Parentem. vel ab alio ſe imprægnatam &c. poterit tutâ conſcientia jurare; cùm enim ſcientia importet notitiam certam, & Judex talem deſideret, ipſa autem dubitet, à quonam conceperit, cum omni veritate poteſt dicere,

cere, *ſe neſcire alium parentem*, vel etiam *ſe neſcire, quòd ab alio conceperit:* item, *ſe nunquam habuiſſe rem cum alio* (intelligendo) ita ut hic & nunc teneatur Judici hoc fateri; quia niſi aliunde exſtent quaſi certa indicia de crimine cum alio (ſcilicet maritato) patrato, & hoc ſupponatur merè occultum, Judici non competit facultas interrogandi: atqui hoc ipſo Caja non tenetur reſpondere ad interrogata: ergo licitè negat cum amphibologia jamjam inſinuata. At verò, ſi Caja jubeatur jurare *ſe ſcire hunc ſuum amaſium, & non alium eſſe Parentem hujus prolis*, nequaquam licitè juraret: quia hoc in veritate dicere non poteſt, niſi ſit moraliter certa: atqui moraliter certa non eſt, ſe ab amaſio, & non ab illo altero concepiſſe: ergo nec poteſt de hoc licitè jurare, niſi velit ſe ipſam exponere periculo perjurii. Itaque hôc ſuppoſito deberet potiùs amaſio referre juramentum, vel petere, ut Judex huic velut Reo juramentum deferat.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, quòd, 143.
quemadmodum Reus ipſe non legitimè interrogatus de crimine, poteſt cum reſtri-

reſtrictione non purè mentali ſeu amphibologia jurare *ſe nihil ſcire*, vel *ſe non commiſiſſe tale crimen* v. g. homicidii, adulterii &c. intelligendo ſcilicet, *ita, ut hìc & nunc fateri teneatur* &c. ita pariter teſtis non legitimè examinatus cum eadem reſtrictione mentali poteſt negare, ſe quidpiam ſcire de tali delicto. Ratio eſt: quia Judex velut perſona publica non habet jus indagandi in delicta merè occulta, unde nec præſumi poteſt aut debet, quòd velit inquirere in tale delictum, quod nec Reus neque teſtis ei tenetur manifeſtare, ſed potiùs capere talem delicti notitiam, qualem Reus vel teſtis tenetur dare: atqui ſi non conſtet ſaltem ſemiplenè, quòd hìc vel ille ſit Reus, tunc neque reus neque teſtis tenentur manifeſtare &c. ergo &c. Videantur de hoc Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 2. n.* 41. Salmanticenſes *tom.* 4. *tr.* 17. *cap.* 2. *punct.* 8. *n.* 139. vel Sporer *tr. 3. in decalog. cap.* 1. *n.* 121.

Sed quid (inquies) ſi Judex vel Superior legitimè Reum examinet de crimine, eò quòd de hoc nedum gravia exſtent indicia, ſed & ſemiplena probatio, poteritnè nihilominus Reus crimen ſibi objectum negare etiam cum juramento?

144. ℞. Certum & exploratum videri apud omnes, quòd Reus in his circumſtantiis non poſſit negare crimen, niſi hoc ſit capi-

pitale, id eſt, tale, ex cujus confeſſione ei immineat pœna capitis, vel alia huic quodammodo æquivalens, utputa exilii, carceris perpetui, amiſſionis bonorum, triremium &c. Quin etiam ſi talis pœna reo immineat, nunquam tamen fas eſſe negare crimen præſertim cum juramento, probabiliùs tenent D. Thomas 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. Sanchez *lib.* 6. *conſil. c.* 3. *dub.* 29. Michel *Theolog. can-moral. tom.* 2. *part.* 2. *punct.* 4. *n.* 56. aliique graviſſimi DD. hac potiſſimùm ratione ducti: quia ſtante ſemiplena probatione Judex legitimè præcipit reo, ut fateatur veritatem: ergo hìc tenetur fateri; nam poteſtas interrogandi & obligatio reſpondendi ſunt correlativa, & hôc ipſo inſeparabilia. Confirmant ulteriùs ex eo: quia ſublata tali obligatione fatendi crimen homines flagitioſi redderentur multò audaciores ad delinquendum, non ſine maximo præjudicio boni publici: ergo cùm aliunde conſtet, bonum publicum præferendum eſſe bono cujuscunque hominis privati, dicendum abſolutè videtur, quòd nunquam prorſus fas ſit negare crimen objectum, ſuppoſito quòd Judex reum legitimè examinet. His tamen non obſtantibus hodiedum probabile videtur, quòd reus cum reſtrictione non purè mentali poſſit ſine gravi ſaltem peccato negare crimen capitale ſibi objectum etiam cum ju-

ramento, cogitando ſcilicet intra ſe, quòd illud non commiſerit, *ita ſcilicet*, *ut teneatur fateri*, *quàm diu apparet ſpes evadendi*. Ita Card. de Lugo *tom*, 2. *de juſtit. diſp*. 40. *ſect*. 1. *n*. 15. Tamburinus *lib. 3. in decalog. c*. 4. *§*. 3. *n*. 5. Cardenas *in Criſi Theolog. diſſert*. 19. *n*. 81. Sporer *tr*. 3. *in decalog. c*. 1. *n*. 115. Mezger *tom*. 3. *tr*. 13. *diſp*. 47. *art*. 4. *n*. 5. Babenſtuber *tr*. 5. *diſp*. 3. *art*. 2. *n*. 46. & alii plures ab hoc relati. Ratio hujus opinionis eſt: quia præciſo ſpeciali pacto videtur nimis difficile, ut quis contra ſe ipſum reddat teſtimonium tale, quô reddito prævidet ſe condemnandum ad ſupplicium extremum: at, hoc ipſo nequit poteſtate humana Judicis obligari ad fatendum crimen ſuum: ergo &c. Hac de cauſa Doctores mox allegati negant, quòd Judex legitimè præcipiat: negant inſuper, quòd inde reus reddatur magis audax &c. nam ſi non abſterreatur timore torturæ, quam Judex in tali caſu inferre ſolet, multò minùs abſterrebitur timore peccati mortalis, vel amore juſtitiæ. Hæc poſterior ſententia mihi videtur quidem minùs probabilis priore; nihilominus pro ſolatio tum delinquentium, tum etiam Confeſſariorum eandem inſinuandam duxi: & licèt prior ſententia ſpeculativè longè videatur probabilior atque tutior, dubito tamen vehementer, utrum in praxi

tot

tot inveniret Patronos, quot hodie habet in theoria.

Colliges 2dò, in caſu, quô quis legitimè 145. quidem examinatur de crimine contra leges commiſſo, ſed ſine culpa formali, utputa ex ignorantia invincibili, oblivione inculpabili &c. locum pariter cedendum eſſe juramento amphibologico. Ex. gr. occidiſti hominem vel quia ex inculpabili ignorantia & errore exiſtimâſti te explodere in feram, vel quia injuſtè ab eo aggreſſus uſus fuiſti jure defenſionis inculpatæ tutelæ. Vel ſurripuiſti rem alterius in compenſationem debiti alia via non ampliùs recuperabilis &c. proptereáque velut ſuſpectus ex certis indiciis examinatis à Judice, an non occideris hunc hominem? an tibi, nihil conſtet de tali homicidio, de tali furto? &c. potes tutâ conſcientia jurare *quòd non*, intelligendo ita, ut reipſa homicidium aut furtum formaliter tale commiſeris: neque propterea timeas de perjurio; cùm enim Judex interroget de facto criminoſo & punibili, tu verò tale non commiſeris, profectò cum omni veritate eidem reſpondebis (invocando etiam, ſi opus ſit, Deum in teſtem) nihil tibi prorſus conſtare de tali facto; vel te non commiſiſſe illud; te eſſe prorſus innocentem &c. Videantur Salmanticenſes *loc. cit. n.* 139.

146. Colliges ulterius 3tiò, ob rationabilem & urgentem cauſam fas eſſe uti amphibologia, quando verba ex ſe habent duplicem ſenſum, quem audiens quidem non apprehendet, poſſet tamen apprehendere. v. gr. qui ab inſequente milite cæſareo interrogaretur, an non transiērit gallus, tametſi aliquem transeuntem vidiſſet, poſſet nihilominus ſine mendaciô reſpondere, ſe non vidiſſe gallum, intelligendo gallinaceum &c. Rurſus tempore hoc bellicoſo aliquis te interrogat: non eſt hic miles hoſtilis? eſto apud te, in tua domo &c. exiſtat &c. poteris nihilominus ob gravem & urgentem cauſam reſpondere: *Non eſt*, intelligendo hoc verbum in alio ſenſu, prout ly *non eſt hìc* idem ſonat, ac *non comedit hìc* &c. Ita Sanchez, Cardenas, Sbogar *Theolog. radic. tr. 9, cap. un. n.* 14. R. D. Michel *ubi ſuprà n.* 27. Ratio eſt: quia in tali caſu nullum prorſus intervenit mendacium, quandoquidem loquens conceptum mentis ſuæ exprimit per verba ex ſua inſtitutione eundem ſignificantia: deceptionem verò alterius ſiniſtrè intelligentis ob gravem cauſam poteſt permittere, uti jam dictum fuit, & teſte D. Michel *l. cit.* apertè inſinuat Gloſſa *Can. Ne quis. causâ 22. q. 3.*

147. Colliges 4tò, inſuper fas eſſe, uti amphibologia, quando verba reſpondentis

ex

ex circumſtantiis loci vel perſonarum &c. evadunt æquivoca: v.g. interrogatus, an non latro vel fur hac transiêrit, illico manum in manicam inſerit (prout nonnulli S. P. N. Franciſcum feciſſe referunt) aut ſtans in loco figit ſignanter pedem ſuper uno lapide & dicit. *Non transîit hàc*, intelligendo ſcilicet *per manicam* vel *per hunc lapidem*, ad quod ſignificandum dat ſufficiens ſignum, dum ſtatim ad interrogationem alterius, ponit manum intra manicam vel pedem figit ſupra lapidem. Videatur Sbogar *loc. cit. n.* 15. Cardenas *in criſi Theolog. diſſert.* 19. *c.* 4. *n.* 36. vel de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 288.

Colliges 5tò, uſum amphibologiæ & per conſequens juramenti amphibologici ob gravem cauſam (uti ſemper ſupponi debet) eſſe permittendum, quando juxta mentem interrogantis reſpondetur in veritate, eſto interrogans mentem reſpondentis per accidens quaſi, utputa ob ruditatem, vel ignorantiam non advertat. Hujusmodi exempla quamplura paſſim referunt Doctores. 1. Examinatur quis à Judice, an non promiſerit huic puellæ ſponſalia: examinatus in hoc caſu bene poteſt ſupponere Judicem non loqui niſi de ſponſalibus validis, vi quorum vult adigere ſponſum ad ſtandum promiſſis, unde ſi hic ſupponatur quidem contraxiſſe ſpon- 148.

 ſalia,

ſalia, ſed invalida, vel valida quidem, aſt hic & nunc non ampliùs obligantia v. g. ob notabilem mutationem in bonis animæ, corporis vel fortunæ, quæ interim ſupervenit ex parte ſponſæ &c. poteſt ſponſus jurare, ſe nunquam contraxiſſe ſponſalia cum tali perſona, intelligendo ſcilicet talia, quæ hic & nunc obligent &c Rurſus 2. petit vicinus tuus commodatò à te panem, vel pecuniam, vel eleemoſynam gratuitam: tu non habes, niſi panem tibi ac tuis neceſſarium, nec pecuniam, qua carere poſſis &c. poteris rurſus reſpondere: te non habere panem, vel pecuniam, vel eleemoſynam &c. Ita *ex communi DD.* Michel *ubi ſuprà pu. 4. n. 31.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 1. ſect. 3. n.* 122. Azorius, Suarez, Navarrus &c. aliique plures ab hoc citati.

149. Colliges denique 6tò, Confeſſarium à tyranno adactum ad manifeſtandum aliquod peccatum ex ſola Confeſſione Sacramentali ſibi notum, licitè poſſe, immò verò teneri negare etiam cum jurejurando, ſi opus ſit, ſibi quidquam conſtare de tali peccato, vel ſe unquam à tali homine tale peccatum intellexiſſe, tametſi reipſa intellexiſſet ex ſola Confeſſione Sacramentali. Ita communiſſimè Doctores. Michel *l. cit. n. 52.* Matthæuccius *in cautel. Confeſſ. lib. 2. c. 17. n.* 14. Babenſtuber *tr. 5. diſp.* 3. *art. 2. n. 45.* Sporer *cit. n.* 119. Ratio eſt: quia

quia tyrannus non poteſt à Confeſſario prætendere aliam ſcientiam vel notitiam, niſi communicabilem: atqui talem non habet Confeſſarius de peccato, eô ipſo quòd jure naturali ac divino, teneatur ſervare ſigillum: ergo &c. Nec refert, quòd fortaſſis Confeſſarius tale peccatum audiverit ex confeſſione pœnitentis: non enim illud audivit ùt homo, ſed ut Miniſter Chriſti ſeu Confeſſarius quà talis: quidquid autem ùt talis intelligit, eô ipſo intelligit notitia incommunicabili, perinde, ac ſi nunquam illud intellexiſſet: ergo in foro externo rectè reſpondet, immò & jurat, ſe nihil ſcire de tali peccato, intelligendo quà homo &c.

Sed quid, ais, ſi tyrannus ulteriùs inſtet & jubeat, ut Confeſſarius ſine omni reſtrictione mentali juret, an v. g. Titius non fuerit confeſſus hoc vel illud peccatum? vel, an non in Confeſſione ſaltem quà Miniſter Chriſti, quà Confeſſarius tale peccatum intellexerit?

℞. Etiam in his circumſtantiis probabiliſſimè reſpondere poteſt, *ſe nihil ſcire* de tali peccato, vel *nihil prorſus ſibi conſtare*, Titium fuiſſe confeſſum tale crimen &c. Ita Viva *ad propoſit. 26. & 27. ab Innocent. XI. damnatas n. 3. & 13.* Michel *ubi ſupra n. 52.* Babenſtuber *loc. cit.* Ratio eſt: quia ex circumſtantiis colligere fas eſt, 150.

 quòd

quòd Confeſſarius non reſpondeat niſi quà homo, non autem quà Confeſſarius, cùm ùt talis moraliter loquendo reſpondere non poſſit: atqui Confeſſarius quà homo, nihil prorſus ſcit de peccato in confeſſione intellecto: ergo poteſt jurare, ſe nihil ſcire &c.

Nec obſtat, quòd tyrannus ſupponatur reflexè interrogare & petere reſponſum ſine reſtrictione mentali; quia ùt ſapienter notat R. D. Michel *l. cit.* etiam hæc reflexa interrogatio fit utique ab homine quà tali, & ad hominem quà talem; conſequenter adhuc ad mentem interrogantis bene reſpondetur à Confeſſario ſine reſtrictione mentis per verbum *neſcio: nihil ſcio de tali delicto* &c. Scio quidem à Laymanno & aliis nonnullis doceri, quòd Confeſſarius in tali caſu deberet potiùs eludere interrogantem, dicendo v. g. *quid ad te?* aut: *interroga pœnitentem ipſum* &c. Verùm quia in praxi ſatis periculoſum foret ludere vel illudere tyranno; hinc cenſeo, hanc noſtram ſententiam tutò practicari poſſe. Vide de hoc, ſi placet, P. Sporer *de pœnitent. tr.* 3. *n.* 817.

CON-

CONFERENTIA SEXTA.

De Adjuratione, præſertim dæmonum.

SUMMARIUM.

151. Adjuratio eſt obteſtatio Dei vel rei ſacræ ad alterum movendum &c.

152. Alia dicitur privata, & alia ſolemnis: poteſtque utraque fieri vel deprecativè, vel imperativè.

153. Adjuratio eſt licita, modò fiat cum veritate, juſtitia, & judicio.

154. Omnes & ſolæ creaturæ intellectuales, etiam dæmones licitè poſſunt adjurari.

155. Omnes inſuper & ſolæ creaturæ ratione pollentes poſſunt adjurari, eſto non omnes cum ſolennitate.

156. Quisnam modus ſit obſervandus in adjuratione dæmonis.

157. An, vel quænam interrogatoria ab Exorciſta licitè poſſint poni Cacodæmoni.

158. An, vel quando Miniſter Eccleſiæ teneatur exorcizare energumenum.

159. Quænam Exorciſtæ ſpecialiter ſint obſervanda.

160. Utrum exorciſmis Eccleſiæ competat vis infallibilis ejiciendi dæmones.

161. Unde potiſſimùm proveniat, quòd ſæpe ſæpiùs in caſſum videantur adhiberi.

162. Reſolvitur Caſus I. de quodam plebeo, aſportante diabolum in ſarcinula, & deſiderante ab eo liberari.

163. Quid ſi diabolus ſæpiùs redire, & talem hominem infeſtare ſoleat.

164. Pecuniam à dæmone obtentam non tenetur eidem reſtituere, ſaltem per ſe loquendo.

165. Reſolvitur Caſus II. de quodam Sacerdote actu exorcizante energumenum.

166. Qui non bene fecit, interrogandi diabolum de anima Salomonis &c.

167. Quid, ſi diabolus ſpondeat ſe egreſſurum, ſub conditione tamen, ut permittatur intrare corpus alterius hominis, vel beſtiæ.

168. Reſolvitur Caſus III. cujusdam Lanionis, aſſueti adjurare vitulos ad eos cicurandos.

169. Reprobantur adjuratores locuſtarum & vermium.

170. Dæmones nunquam adjurandi ſunt eo fine, ut aliquid faciant vel omittant Divini honoris causâ.

171. Nec adjurari debent deprecativè, vel etiam imperativè, ſeu cum pacto, ut exorciſta ſeſe illis quodammodo ſubjiciat.

172. Neque eo fine, ut circa agnitionem rerum occultarum, vel curationem morborum nobis opitulentur.

173. Fas tamen eſt, nomen diaboli carthæ inſcriptum comburere in contemptum ipſius.

174. Inſuper fas eſt eundem cogere exorciſmis ad dandum aliquod ſignum ſui è corpore energumeni egreſſùs.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa adjurationem dæmonum &c.

QUæres primò, quid ſit adjuratio, & quotuplex?

151. ℞. ad primam partem hujus quæſiti: adjuratio propriè dicta idem eſt ac invocatio, ſeu obteſtatio Dei, vel alicujus rei ſacræ ad alterum inducendum vel cogendum, ut is aliquid faciat vel intermittat. Ita *communis DD.* cum S. Thoma 2. *2. q. 90. a.* 1. Dicitur *invocatio* ſeu *conteſtatio* &c. adjuratione enim propriè dicta divinum Numen quodammodo præſens adducitur, quatenus hujus præſentiâ vel auctoritate adjuratus permoveatur ad aliquid præſtandum aut intermittendum, veluti conſtat ex illa Apoſtoli *Rom. 12. Obſecro vos per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam ſanctam &c.* Dicitur 2. *Dei*, vel *alicujus rei ſacræ;* adjuratio enim fieri poteſt vel per Deum ipſum, cujus auctoritas ſumma eſt; vel etiam per Sanctos, quatenus ad Deum relatos, id eſt, quatenus ſpeciales Dei amici aut præpotentes interceſſores ſunt &c. Si verò fiat per dignitatem aut merita Sanctorum abſque relatione ad Deum

Deum, non erit adjuratio propriè dicta, ſicut non eſt juramentum propriè dictum, niſi invocetur in teſtem Sanctus, quatenus eſt aliquid Dei &c. prout ſapienter advertit Caſtropalao *part. 3. tr.* 14. *diſp.* 4. *pu.* 1. *n.* 2. multò minùs adjuratio, ſed potiùs amicabilis obteſtatio dici debet, ſi quid ab altero petatur per obteſtationem rei profanæ & non ſacræ, v. g. per merita Parentum aut majorum &c.

152. ℞ jam ad alteram quæſiti partem. Adjuratio mox deſcripta duplex eſt, alia ſcilicet ſolemnis, alia privata. Solemnis dicitur illa, quæ fit cum præſcripta forma & ceremoniis ab Eccleſia inſtitutis, & à Miniſtris ad id conſecratis. Privata autem, quæ fit à laico, vel à Clerico quidem, ſed abſque dicta ſolennitate. Porrò utraque hæc adjuratio diſtingui ſolet in imperativam, & deprecativam: deprecativa, quâ conteſtatione rei ſacræ alterum obſecramus, velut liquet ex illa Apoſtoli proximè allegata: imperativa, quâ mandamus, veluti Princeps Sacerdotum feciſſe legitur *Matth.* 26. dicens ad Chriſtum: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus* &c. Ad hujus generis adjurationem pertinent exorciſmi Eccleſiæ, quibus dæmones adjurantur.

Quæres 2dò, ſitnè adjuratio licita?

153. ℞ Eſt licita, modò fiat cum debitis conditionibus, ſcilicet 1. cum veritate. 2. cum

cum juſtitia & 3. judicio. Ita rurſus omnes Catholici teſte Sporer *tr. 3. in decalog. c, 1. n. 163.*

Explico breviter ſingulas conditiones.

I. Veritas requiritur, & quidem triplex. 1. Ex parte rei conteſtatæ, id eſt, ut fiat per verum Deum aut rem verè Sacram, non item per fictitiam, utputa per Jovem, aliudvè idolum. 2. Ex parte adjurantis, ut is habeat verum animum permovendi alterum ad præſtandum id, quod intenditur; licèt defectus hujus conditionis non excedat culpam venialem. 3. Requiritur veritas ex parte cauſæ motivæ ad adjurandum; inde fit, ut adjurans alterum per Dei amorem ad dandam ſibi eleemoſynam allegata paupertate fictitia peccet ſaltem venialiter. Sanchez *lib. 2. decalog. c. 42. n. 5.* Sporer *ubi ſuprà n. 165.*

II. Ad licitam adjurationem requiritur juſtitia, quæ in eo ſita eſt, ut res poſtulata vel impetranda juſta ſit atque honeſta: ſicut enim invocatione Divini Nominis ad rem turpem obtinendam Deo fit gravis injuria, ſecundùm dicta ſuperiùs *Confer. 4. n. 97.* eò quòd tali invocatione denotetur, Deo iniquitatem fore gratam; ita probabiliùs non levem ſed gravem injuriam Deo irrogat, qui obteſtata Dei auctoritate nititur alterum permovere ad faciendam rem iniquam: etſi me non lateat ſententia Suarezii,

rezii, Sanchezii, Bonacinæ & aliorum, exiſtimantium, tunc ſolùm gravem injuriam Deo irrogari, quando res poſtulata eſt graviter iniqua, ſeu mortaliter peccaminoſa.

III. Ulteriùs ad honeſtatem adjurationis exigitur judicium, in eo conſiſtens, ut adjuratio non fiat, niſi cum debita conſideratione ſeu circumſpectione; indecens quippe foret, paſſim & absque ratione Dei Sanctorumvè nomina conteſtari; licèt defectus hujus conditionis non excedat culpam venialem, prout in ſimili dictum fuit de Juramentis. Præter has conditiones inſuper & modus adjurandi eſt obſervandus, ita ſcilicet, ut Deus aliique Superiores non niſi deprecativè; inferiores autem, præſertim diabolus, imperativè adjuretur, prout ampliùs conſtabit ex dicendis. Videatur Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. c. 4. n. 9.* vel Sanchez *lib. 2. c. 42. n. 5.*

Quæres 3tiò, an omnes, vel quænam creaturæ licitè adjurari poſſint?

154. ℞. Non omnes creaturæ, ſed ſolæ intellectuales (quales etiam ſunt dæmones & ſpectra &c.) directè & per ſe loquendo poſſunt adjurari. Ita *ex communi DD.* Suarez, Sanchez, Caſtropalao *cit. punct. 3. n. 3.* Ratio hujus facilè eruitur ex dictis: quia adjuratio idem eſt, ac obteſtatio Dei, vel alicujus rei ſacræ, facta eo fine, ut adjuratus hujus intuitu moveatur ad aliquid præſtandum:

ſtandum: atqui ſolæ creaturæ intellectuales poſſunt intuitu talis obteſtationis moveri ad aliquid præſtandum: ergo ſolæ creaturæ intellectuales poſſunt per ſe & directè adjurari. Nec obſtat, quòd de mandato Eccleſiæ etiam ſal, aqua, nubes &c. adjurari poſſint, vel omnino debeant; quia per hujusmodi exorcismos Eccleſia non intendit adjurare creaturas illas irrationales, ſed potiùs Deum, vel dæmonem: Deum quidem, quatenus ad eorum uſum velit nobis elargiri ſuam benedictionem cœleſtem; dæmonem verò, ut fugiat, aut à nocendo ſive per aquam, ſive per nubes ſeu etiam grandines deſiſtat. Ita Valentia 2. 2. *diſp. 6. q. 8. p. 2. ad fin.* Leſſius, Bonacina & alii.

Quæres 4tò, an etiam omnibus creaturis intellectualibus poteſtas ſeu facultas adjurandi competat?

℞. Omnibus equidem competit pote- 155.
ſtas adjurandi privatim, at non omnibus, ſed ſolis Miniſtris Eccleſiæ in gradu ſeu ordine exorciſtatûs conſtitutis competit poteſtas ſolenniter adjurandi. Ita *omnes Catholici.* Ratio prioris eſt: quia omnis creatura ratione pollens poteſt alteri Nomen Dei, vel rei Sacræ obteſtando repræſentare eo fine, ut horum amore vel timore moveatur ad aliquid præſtandum: at, hoc idem eſt ac adjurare: ergo quævis creatura ratio-

rationalis poteſt alteram adjurare ſaltem privatim. Ratio autem poſterioris eſt: quia ſoli Miniſtri Eccleſiæ ſunt ordinati ſeu conſecrati ad exorcizandos dæmones, & ad eorum opera diſſolvenda &c. ergo hi ſoli gaudent poteſtate ſolenniter exorcizandi. Videatur Sanchez *lib. 2. decal. c. 42. n. 18.* vel Filliucius *tr. 24. c. 8. n. 208.*

Quæres 5tò, qualisnam modus ſit obſervandus in adjuratione dæmonis?

156. ℞. Sequens. 1. ut diabolus adjuretur adjuratione imperativa & non deprecativa, id eſt, non rogando, ſed imperando & objurgando illum velut hoſtem omnis boni. 2. Ut adjuratio fiat ex fine à Chriſto præfixo, ſcilicet ad expellendum dæmonem, ejusdemvè opera maligna diſſolvenda, non verò ex mera curioſitate aut vanitate. 3. Ut fiat à Miniſtro legitimo. Ita pluribus allegatis Valentia *2. 2. diſp. 6. q. 8. pu. 2. q. 2.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dubit. 13. n. 70. & 71.* Caſtropalao *tr. 14. diſp. 4. pu. 4. n. 1.* Ratio primi eſt: quia obſecrare aliquem idem eſt, ac ſe illi ſubjicere tanquam majori, ejusdémque benevolentiam quodammodò captare: at nefas eſt, dæmoni ſeſe ſubjicere, ejusdemvè benevolentiam captare, quippe qui velut hoſtis Dei, totiusque humani generis nunquam aliquid præſtabit in noſtrum vel Dei commodum aut obſequium: ergo &c. Ratio 2di eſt: quia

quia Miniſtris Eccleſiæ poteſtas exorcizandi ſeu imponendi manus ſuper energumenos non fuit conceſſa in alium finem, quàm ad eos ejiciendos, & ad eorum opera diſſolvenda: ergo quisquis in alium finem id facit, fruſtra laborare, ſuáque poteſtate abuti convincitur, utique non absque periculo proſtitutionis. Ratio autem tertii patet ex proximè dictis.

Dices tamen contra hanc reſolutionem: conſtat de pluribus viris Sanctis, quòd exorcizando dæmones in humanis corporibus reſidentes plurima interrogârint, immò & præceperint nonnullas actiones prorſus alienas ab expulſione: ergo Eccleſiæ non competit ſola poteſtas expellendi dæmones, vel in hunc præcisè finem exorcizandi.

℞. ad hoc cum Valentia, Silveſtro & aliis, hoc quidem ſæpiùs contigiſſe, aſt non ſine ſpeciali inſtinctu Dei, idque ob virtutem ſpecialem, quam hujusmodi homines Sancti habebant ſibi communicatam à Deo, nec in alium finem, quàm ad confundendos dæmones, veluti legitur de S. Antonio Eremicolarum Anteſignano: neganda proin eſt conſequentia: regulariter enim nulli licet aliud dæmonibus imperare, quàm ut à nocendo deſiſtant, & quæ in hunc finem conducere videntur. 157.

Quæres 6tò, an vel quinam Miniſtri Eccleſiæ obligentur ad exorcizandos dæmones vel etiam energumenos?

158. ℞. Suppoſita vera neceſſitate, & in defectu alterius quivis Exorciſta tenetur ex charitate, Parochus autem proprius ſeu Paſtor animarum inſuper ex juſtitia obligatur adjurare ſeu exorcizare dæmonem Parochianum infeſtantem aut poſſidentem. Ita Sanchez *cit. c.* 42. *n.* 4. Tambur. *lib.* 3. *in decalog. c.* 8. §. 2. *n.* 22. Filliuc. *tr.* 24. *n.* 202. Ratio eſt: quia ex generali lege charitatis quivis pro poſſibili in defectu alterius tenetur ſuccurrere proximo ſuo in neceſſitate conſtituto: Paſtor verò animarum (non minùs, quàm Medicus corporalis reſpectu infirmi corporaliter) tenetur ex juſtitia vi ſui officii (ſive per ſe, ſive per alium) ſubvenire neceſſitati ſpirituali ſuorum fidelium per remedia convenientia & ab Eccleſia ordinata: atqui unum ex remediis pro ſublevanda gravi neceſſitate ſtygiæ obſeſſionis vel infeſtationis eſt exorcizatio ſeu adjuratio per exorcismos Eccleſiæ: ergo Paſtor nedum ex charitate, ſicut quivis alius Exorciſta, ſed inſuper ex juſtitia tenetur ſuccurrere ſuo Parochiano à dæmone infeſtato.

Quæres 7timò, quænam Exorciſtæ in actuali adjuratione dæmonis ſint ſpecialiter obſervanda?

℞. Quin-

℞. Quinque ſequentia ſpecialiter eſſe 159
obſervanda.

I. Ante omnia conetur explorare, an talis homo ſit verè à dæmone obſeſſus vel non? ad hanc autem poſſeſſionem neceſſum eſt 1. ut in tali homine diabolus verè & perſonaliter exiſtat ſeu habitet, 2. ut in illum exerceat poteſtatem aliquam, utpote affligendo, torquendo, aliisvè moleſtiis afficiendo &c. hoc autem non præcisè ex agitatione inordinatisvè corporis geſtibus, ſed vel maximè etiam inde colligi poteſt ac debet, ſi talis homo loquatur linguas anteà ſibi ignotas, aut ita loquentem exorciſtam intelligat, & reſpondeat &c. vel ſi canat, ſcribat, aut legat, aliáque opera artium priùs ſibi incognitarum exerceat: ſi è loco, in quo exiſtit, dimoveri nequeat, ne quidem à robuſtiſſimis &c. de quo videri poteſt Delrio *lib. 6. disquiſ. magic. cap. 2. ſect. 2.* Thyræus *lib. de dæmoniac. part. 1. c. 22. usque ad* 27. Tambur. *lib.* 3. *decalog. c. 8. ſ. 2. n.* 1.

II. Explorata igitur vera obſeſſione dæmoniaci Exorciſta ſeſe muniat armis ſpiritualibus, & primò quidem ſcuto duplicis fidei, id eſt, non ſolùm aſſentiendo omnibus, quæ fide catholica credere jubemur, ſed etiam firma fiducia de divino ſuccurſu & adjutorio, de qua Chriſtus *Luc.* 17. *Si habueritis tantam fidem, quantum granum ſinapis, dicetis huic monti, tranſi hinc illuc, & tranſibit*

ſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. Et quia fides ſine charitate (juxta effatum Apoſtoli 1. *Cor.* 13.) mortua eſt; hinc 2. non præſumat aggredi hunc conflictum, niſi in ſtatu gratiæ, & conſcientiâ bene expurgata. Inſuper 3. confugiat ad orationis præſidium, & 4. jejunio aliisvè carnis macerationibus ſeſe præparare ſatagat: & licèt fortaſſis tantus armorum ſpiritualium apparatus non ſit ſimpliciter neceſſarius, ſine illo tamen ſæpiùs parum vel nihil omnino adverſus dæmonem efficiet Exorciſta. Videatur de hoc Laymann *lib.* 5. *tr.* 9. *c.* 14. *n.* 5. Thyræus *part.* 3. *cap.* 38. & 39. vel *Complementum artis exorciſticæ part.* 1. *doctrin.* 8. *lit. B.*

III. Conetur perſonam energumenam perſuadere ad exactam, ſeriam & doloroſam pœnitentiam ſeu confeſſionem Sacramentalem, & ad implorationem divinæ miſericordiæ, nec non ad firmam confidentiam, tum in poteſtatem Miniſtri, tum etiam in divinam clementiam, fore ſcilicet, ut ex merito Chriſti liberetur à tyrannide niſi eidem placuerit aliud diſponere ad majorem gloriam ſuam & animæ ſalutem. Videatur de hoc Brognolus *tom.* 2. *Alexic. diſp.* 4. *part.* 3. *cap.* 3. *ab articulo* 2*do.*

IV. Exorcizando dæmones utatur exorciſmis in Eccleſia Romana, vel in ſua ſaltem diœceſi approbatis; nam peculia-

res

res formulæ vel ritus exorcizandi meritò ſolent eſſe ſuſpecti: propptereáque ejusmodi formulæ diligenter ſunt examinandæ ab Epiſcopis, nec facilè permittendæ, niſi judició piorum & doctorum Virorum ſint approbatæ, uti bene advertunt Del Rio, Sanchez, Filliucius & Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 3. n. 21.*

V. Demum caveat Exorciſta, ne adjurando dæmonem jocetur cum eo, longosvè inutiles diſcurſus cum eo inſtituat, ſed potiùs ſecutus exemplum Chriſti Domini *Luc. 4. cap.* paucis jubeat malignum hoſtem tacere. Ratio eſt: quia per ejusmodi diſcurſus dæmon non quærit, niſi occaſionem vel confundendi Sacerdotem ſeu exorciſtam, vel alios circumſtantes ſcandalizandi, effutiendo diverſos errores, detractiones &c. revelando occulta crimina, vel infamando alios, quatenus circumſtantes malè de ipſis judicent. Quinimmò quosdam ſuis diſcurſibus ad avaritiam, alios ad laſciviam vel inordinatum amorem concipiendum inducere ſatagit, veluti experientia multiplex docuit, non absque detrimento animarum. Videatur de hoc Del Rio *lib. 6. diſquiſ. magic. c. 2. ſect. 3. q. 3. §. quartum Remedium.* Sanchez *lib. 2. c. 42. n. 26.* vel Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 8. §. 2. n. 4.*

Quæres tandem octavò, an Exorciſmi Eccleſiæ habeant vim infallibilem expellendi dæmones?

 ℟. Mul-

160. ℞. Multi Doctores, nominatim Valentia, & V. P. Ubaldus Stoiber in ſuo Armamentario Eccleſiaſtico probabiliter exiſtimant, eis competere vim infallibilem; eò quòd hanc virtutem habeant ex opere operato, ſicut Sacramenta. Et licèt experientiâ conſtet, eos ſæpiùs quàm par eſt, ſuo fruſtrari effectu, id tamen haudquaquam debilitati Exorciſmorum, ſed vel indignitati, ſeu etiam indiſpoſitioni Miniſtrorum, aut certè Energumenorum adſcribendum eſſe putant. Nihilominus ego cum Del Rio, Thyræo, Caſtropalao *cit. tr.* 14. *diſp.* 4. *pu.* 4. *n.* 19. probabilius arbitror, hanc virtutem (eſto ex opere operato) exorciſmis non infallibiliter competere, ſed frequenter duntaxat, quando ſcilicet, & quoties Divinæ Providentiæ viſum fuerit conveniens tum ad Dei gloriam, tum etiam ad Energumenorum aliorumvè ſalutem; ferè quemadmodum Sacramentum extremæ unctionis ex opere operato quidem confert etiam ad ſalutem corporis, non tamen infallibiliter vel univerſaliter: ſæpe enim ob aliorum utilitatem & exemplum, aut energumeni fructum Deus permittit, ne dæmones exorciſmis expellantur, idque ſine ulla Miniſtri, vel ejus, qui curandus eſt, indignitate, ut ex hiſtoriis Sanctorum conſtat, & tradit S. Auguſtinus *lib.* 83. *q.* 79. *apud Palao loc. cit.*

Unde

Unde igitur, inquies, potiſſimùm oriri putandum eſt, quòd exorcismi Eccleſiæ toties videantur in caſſum adhiberi?

℟. Id à diverſis in diverſas cauſas re- 161.
fundi, & primò quidem fieri aſſolet vel ob defectum fidei ac debitæ præparationis ex parte Miniſtri requiſitæ, ſecundùm proximè dicta; vel 2. ob defectum fidei ac præparationis ex parte Energumeni neceſſariæ, vel 3. ob punienda peccata energumeni. Vel denique 4tò ſolet illud contingere ex occulta Dei providentia, ob majorem utilitatem ſpiritualem animæ, vel propter aliud Eccleſiæ commodum, vel denique ad magis exaltandam Divinæ potentiæ majeſtatem, ob quem finem DEus ſubin permittit hominem à dæmone agitari & affligi etiam ſine ſua culpa, quemadmodum in Evangelio ex eodem fine absque ſua, ſuorúmque parentum culpa quidam homo legitur fuiſſe cæcus natus, ut manifeſtarentur opera Dei in illo. *Joannis 9. c. v. 2.* Videatur Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. ult. n. 7.* Laymann *lib. 5. tr. 9. c. 14. n. 6.* vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 3. n. 30.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa Adjurationem dæmonum.

CASUS PRIMUS.

Titius homo plebejus venit ad portam certi cujusdam Monaſterii noſtri Ordinis, portans in tergo quandam ſarcinulam, poſtulánsque, ut portarius omnium è toto Conventu ſapientiſſimum ſibi vocaret. Res hæc per portarium Venerabili Communitati propoſita, primâ fronte videbatur omnibus riſu digna, nullúsque voluit portam accedere, ne plus quàm oportet ſapiendo prærogativam omnium ſapientiſſimi ſibi videretur arrogare. Neceſſum proin fuit, ut Superior Monaſterii quendam ablegaret, viſurum, quid cauſa portaret Nuncius. Vix dum is ad portam pervenit, tum peregrinus ille Pater ait: habeo aliquod ſecretum, quod, ut ſecretè prout oportet, tractemus, vellem deduci ad aliquam cameram privatam: ad hanc illico deductus: porto, inquiebat, in hac meâ ſarcinula diabolum, ſeu (utì germanicè appellare ſolent, den Alraun) *cui ductus cupiditate pecuniarum memet quinque abhinc annis tradidi in perpetuum, jamque proximè imminet terminus, quô elapſo me ſecum abripiet in infer-*

ſernum. Rogo jam inſtantiſſimè, velit me ab hoc hoſpite inviſo liberare, moxque apertâ ſarcinula prodiit quidem homunciolus nigerrimus, hinc inde per cameram ſaliens & exiliens. Jam quæritur ad noſtrum propoſitum, quid in hoc vel ſimili caſu Confeſſario ſit agendum?

℞. Conformiter ad dicta *n.* 159. quòd, cùm in hoc caſu vix dubitare liceat de quodam commercio à Titio cum hoſte maligno inito, Confeſſarius præprimis debeat ſeſe munire armis ſpiritualibus, utpote certaturus cum hoſte vaferrimo & aſtutiſſimo. Tum verò 2. conetur Titium excitare ad firmam fidem ac fiduciam, quâ firmiſſimè credat, dari in Eccleſia poteſtatem ſuper omnia dæmonia, Deúmque velut Patrem miſericordiarum nedum poſſe, ſed & quotidie velle peccatorem recipere ad veniam & priſtinum ſtatum gratiæ; quô ſemel obtento eundem 3. diſponat ad veram contritionem, ſinceram confeſſionem peccatorum, ſeriámque deteſtationem præcipuè commercii cum diabolo initi, ídque non tam timore pœnæ aut ſupplicii ſibi imminentis, quàm amore Dei. Poſt hæc quartò procedat ad exorcizandum hominem, hoſtémque ſtygium fugandum per approbatos Eccleſiæ exorciſmos (quorum ingentem numerum reperiet in libro, cui titulus *Dæmoniaſtix* &c. edito à R. P. Hieronymo Mengo.) Neque verò dubi- 162.

tandum, quin in hoc caſu hoſtis malignus ſit abiturus, relictâ in manibus Exorciſtæ præda. 5tò demum ſatagat pœnitentem ſpiritualibus armis munire atque inſtruere circa modum pugnandi cum diabolo, eidémque reſiſtendi, caſu quo is reverſus niteretur eum denuo ſeducere. Hujusmodi autem arma erunt actus fidei, ſpei, charitatis, contritionis, confeſſionis frequentioris, præſertim apud unum eundémque Confeſſarium deponendæ, Sacræ Communionis: oratio item & imploratio auxilii divini, nec non patrocinii B. Virginis ceu Refugii ſpecialis omnium peccatorum &c. aliorúmque Sanctorum &c.

Sed quid, inquies, ſi talis homo denuo ſeductus incidat in ſtatum priſtinum, ac denuo revertatur ad pœnitentiam?

163. ℞. In hoc caſu non fore tantum periculum relapsûs; nam timore gehennæ difficiliùs à diabolo perſuadebitur ad conſortium protinus continuandum. Datô tamen & ſuppoſito quòd relapſus fuiſſet, eodem ferè modô cum illo procedendum foret, quô cum conſtitutis in occaſione proxima, velut in caſu haud multùm abſimili reſolvimus *in Theolog. moral. Sacram. part. 2. Confer. 16. n. 424.* quò benevolum lectorem remittimus.

Dices fortaſſis. Sed nunquid pecuniam à diabolo obtentam tenebitur Titius reſtituere eidem? ℞. No-

℞. Nequaquam; tum quia omne com- 164.
mercium cum maligno hoſte deinceps cane pejus & angue fugiendum eſt Titio: tum etiam quia diabolus non habuit verum dominium in illam, uti bene advertit Leſſius *de J. & J. lib. 2. c.* 4. *dubit.* 1. *n.* 3. De jure tamen poſitivo quidquid per artem magicam aut prohibitam fuit acquiſitum debet dari pauperibus vel applicari fiſco, at non, niſi poſt ſententiam Judicis. Quin immò, ſi conſtaret talem pecuniam à diabolo fuiſſe cuidam alteri furtivè ſubtractam, huic tanquam vero proprietario ante omnem ſententiam Judicis deberet reſtitui, prout bene docet R. P. Claudius de la Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 292. & nos inſinuavimus *part.* 2. *Theolog. decalog. Conſ.* 17. *n.* 554.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronio Parocho oblatus fuit homo viginti circiter annorum, qui à dæmone mirum in modum exagitatus fuerat & vexatus, utpote in terram ſæpiùs illiſus, mox iterum in aquam præcipitatus, aut in præceps actus: diverſa inſuper loquebatur linguarum genera &c. Sempronius ergo ſuo muneri ſatisfacturus, diabolum exorciſmis Eccleſiaſticis fuit aggreſſus, eidémque inter exorcizandum diverſas movit quæſtiones: primò quidem qua de cauſa, & à quo tempore creaturam hanc poſſideat? 2. An

ſolus

ſolus ipſe, an verò & alii plures Angeli Apoſtatæ, & quot hanc creaturam inhabitent? 3. Quidnam ex omnibus in Symbolo Apoſtolorum contentis maximè horreant ſeu formident? 4tò demum, utrum anima Salomonis defacto ſit in inferno, an verò in cœlo? Cui diabolus reſpondit ad primum, ſe jam ultra quinquennium hanc creaturam poſſidere, propterea, quòd Parentes ipſius ſæpiùs fuerint imprecati, ut à dæmone poſſideretur. Ad 2dum, ſe multos alios habere collegas & inquilinos ejusdem creaturæ. Ad 3tium, ſe omnium maximè perhorreſcere illud: inde venturus eſt judicare vivos & mortuos. Ad 4tum dedit reſponſum non minùs inviſum, quàm probroſum exorciſtæ. Jam ad noſtrum propoſitum quæri poteſt 1. An D. Parochus fuerit obligatus ad exorcizandum diabolum poſſeſſorem ſui clientis ſeu Parochiani? 2. An bene egerit exorcizando, & memorata interrogatoria formando?

165. ℞. ad prius quæſitum, D. Parochum per ſe loquendo fuiſſe obligatum, non ſolùm ex charitate (prout quivis Exorciſta debitè inſtructus) ſed inſuper ex juſtitia. Ratio hujus patet ex proximè dictis *n.* 158. Dixi: *per ſe loquendo*; nam ſi adfuiſſet alius in hac arte magis peritus, qui hoc charitatis obſequium voluiſſet in ſe ſuſcipere, potuiſſet per illum ſatisfacere ſuo muneri. Quocirca inſinuandum exiſtimavi monitum ſapientiſſimi Gobat *Theolog. experim. tr. 8. n. 69.*

n. 69. ubi ait: „ Quia longè difficillimum „ eſt, cognoſcere, utrum aliqua perſona „ ſit verè inſeſſa à ſtygio hoſpite, nec ne? „ quia etiam communiter multi menſes, ne „ dicam, anni impendendi ſunt exorciſmis, „ interveniúntque interea multi valde per„ plexi caſus, ſuadeo inprimis, ne quis„ quam hoc muneris in ſe ſuſcipiat, niſi „ ex conſilio plurium virorum ſapientum, „ piorúmque, & ſingulariter, ne ſine præ„ ſcitu Superioris. Deinde, ne quis Ca„ pellanus etiam curatus id auſpicetur, „ ſed potiùs relinquat ſuo Parocho; huic „ enim præcipuè incumbunt hæc extraor„ dinaria, & majorem prudentiam exigen„ tia miniſteria. Ita Gobat *l. cit.*

℞. jam ad poſterius quæſitum, Sem- 166.
pronium bene egiſſe formando tria priora interrogatoria, non item formando illud quartum. Ratio hujus reſolutionis facilè eruitur ex dictis: Exorciſta enim vi ſui officii poteſt dæmoni injungere, ſeu etiam præcipere, quidquid ad ejectionem, vel etiam ad diſſolvenda ejusdem opera conducere videtur: atqui ſcire, quô tempore. qua de cauſa, & quot cum ſociis, quidnam inſuper omnium maximè formidet? &c. ſuo modô conducit ad facilitandam ejectionem: è contra nôſſe, utrum anima Salomonis ſit in cœlo vel alibi &c. prorſus nihil contribuit in ordine ad expulſionem

nem cacodæmonis: ergo Exorciſta bene fecit movendo tria priora interrogatoria, non item movendo illud quartum. Videantur de hoc Filliucius *tr.* 24. *n.* 212. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *a.* 3. *n.* 22. Tambur. *lib.* 3. *in decalog. cap.* 8. §. 2. *n.* 4.

Sed quid, ſi dæmon ſpondeat, ſe egreſſurum, ſub conditione tamen, ut permittatur invadere ſeu poſſidere aliam creaturam rationalem, vel ſaltem irrationalem prout olim à Chriſto Domino poſtulâſſe legitur *Matth.* 8. *v.* 31.

167. ℞. Hoc probabiliùs permitti non poſſe ſalvâ conſcientia. Ita Thyræus, Tamburinus, Bonacinna & alii plures contra Caſtropalao & alios nonnullos, exiſtimantes poſſe permitti ſuppoſitis ſaltem quibusdam conditionibus, videndis apud Caſtropalaum *cit. tr.* 14. *diſp.* 4. *pu.* 4. *n.* 13. Ratio autem noſtra hæc eſt: quia Exorciſta aſſentiendo hujusmodi petitioni, in præjudicium tertii vergentis, ſuô modo inhonorat exorciſmos Eccleſiæ, & poteſtatem à Chriſto conceſſam, dum ad expulſionem acceptat conditionem à dæmone liberè præſcriptam: quod utique absque injuria Chriſti & Eccleſiæ neutiquam fieri poteſt. Illud tamen certius ac veroſimiliùs exiſtimo, poſſe ſcilicet dæmoni permitti, ut ab Exorciſta non relegetur in infernum novis ibi cruciatibus affligendus;

tum

tum quia per hoc neque Deo, neque proximo infertur injuria; tum præſertim, quia non legitur fuiſſe à Deo Exorciſtis conceſſa poteſtas, ablegandi dæmones quócunque libuerit, ſed ſolùm ejiciendi illos è corporibus Energumenorum. Videatur de hoc Brognolus *diſp.* 4. *part.* 1. *c.* 3. *q.* 14. & 15. vel Toſtatus *q.* 16. *in cap.* 10. *Matth.*

CASUS TERTIUS.

Cajus juvenis profeſſione lanio ab Hero ſuo jubetur hinc inde coëmere jumenta, præſertim agnos, oves, ac vitulos; qui, ut ab onere revera moleſtiſſimo indomitos vitulos domum deducendi ſeſe liberet, eosdem in nomine SS. Trinitatis adjurare conſuevit, inclamando certum quendam rhitmum in aures eorum, ſubitóque poſtea eos ter circumeundo; quô facto ad inſtar canis domeſtici nullo prorſus impellente Cajum comitari aſſolent, quoquò demum libuerit, prout non absque ſtupore plures alii viderunt. Tametſi autem plures Confeſſarii modum hunc velut ſuperſtitioſum Cajo interdixerint, nullatenus tamen vult eum intermittere; tum quòd hæc adjuratio in nomine ipſius SS. Trinitatis facta, non, niſi Sanctiſſima verba contineat; tum præſertim, quòd hac intermiſſa cum maxima deſatigatione deberet

beret vitulos domum conducere. Jam quæritur, an Cajus peccet, an verò modus iſte protinus permitti queat à Confeſſario?

168. ℟. Cajum porrò practicando hunc modum adjurandi procul dubio peccaturum, & quidem mortaliter, & propterea à Confeſſario permitti aut diſſimulari haud quaquam poſſe. Ratio eſt: quia omnis ſuperſtitio & vana obſervantia cum ex- vel implicito pacto dæmonis juncta ſub diſpendio æternæ ſalutis fugienda eſt, veluti ex communi DD. tradidimus *part. 2. Theolog. decalog. Conſer. 16. n.* 435. at, in hoc caſu vanam obſervantiam cum pacto ſaltem implicito dæmonis intervenire liquidò conſtat; tum ex eo, quòd vitulus velut creatura irrationalis adjurationem non intelligat, atque hôc ipſo vi hujus moveri nequeat ad Cajum quoquò lubet, comitandum ad inſtar canis domeſtici; tum inſuper ex aliis circumſtantiis hujus adjurationis, vanitatem nimium quantum ſapientibus, utputa quòd debeat fieri ad aures vituli, itémque quòd adjurator debeat illico ter circumire vitulum &c.

Nec refert, quòd verba hujus adjurationis de ſe ſint vel ſupponantur Sancta; quia ad veram ſuperſtitionem ſufficit, ea ex aliis circumſtantiis vitiari, quòd planè in noſtro caſu negari minimè poteſt: cùm enim neque ex ſua natura, neque etiam

ex

ex aliqua inſtitutione humana aut divina habeant vim movendi ſeu etiam cicurandi vitulum, profectò nemo prudentum hunc effectum ex illis infallibiliter exſpectare poteſt: neque etiam ſperare licet à Deo vel ab Angelobono: conſequenter à ſolo diabolo exſpectare convincitur, quisquis hoc modô utitur. Videantur dicta locô proximè cit. præſertim *a n.* 513.

Quod autem hic diximus de adjuratione vituli, idipſum dictum intelligas velim de adjuratione locuſtarum ac vermium depopulantium fruges agrorum, vel arborum, aut prata &c. in qua nonnulli vaniſſimi obſervatores feruntur inſtituere quendam apparatum ſeu proceſſum juridicum, hinc inſtituendo accuſatorem, illinc advocatum, tandémque auditis partibus pronunciando ſententiam, tanquam ſi cum hujusmodi beſtiolis noxiis coram prætore contenderent: qui tantus vanorum rituum apparatus fieri planè non poteſt citra pactum ſaltem tacitum ſeu implicitum cum dæmone: eſto fortaſſis à ſimplicibus propter ignorantiam ſubinde exerceatur ſine formali peccato mortali. Videatur Filliucius *tr.* 24. *n.* 219. Sporer *tr.* 3. *decalog. cap.* 1. *n.* 168. Tambur. *l.* 3. *decalog. c.* 8. *n.* 2. - 4. *& ſeq.* 169.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

170. COlliges ex hactenus dictis primò, dæmones nunquam adjurandos eſſe eo fine, ut aliquid faciant vel omittant divini honoris causâ; fruſtra quippe hoc obtinere niteremur, quandoquidem ipſorum voluntas in malitia ita fuit indurata, ut quidquid agunt, ex capitali odio DEI agant, ſempérque conentur Dei gloriam diminuere. Subin tamen prudenter adjurari ac cogi poſſunt, ne impediant aliam creaturam rationalem v. g. energumenum à procuranda Dei gloria vel animæ ſalute, utpote per ſuſceptionem Sacramentorum, præſertim pœnitentiæ & Euchariſtiæ. Videatur Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 8. *pu.* 2.

171. Colliges 2dò, neutiquam fas eſſe adjurare dæmonem deprecativè, vel etiam imperativè, ſeu ita, ut adjurans quaſi paciſcendo ſeſe obliget ad ſequendum diaboli conſilium vel voluntatem. Ratio eſt: quia quivis fidelium vi obligationis in baptiſmate contractæ tenetur renuntiare diabolo & ejus operibus malignis: at, hoc non facit, qui ſe eidem ſubjicit vel conſiliis ejus aquieſcit: ergo &c. Hinc Apoſtolus 1. *Cor.* 10. ait: *Nolo vos ſocios fieri dæmoniorum.* Col-

Colliges 3tiò. Illicitum quoque eſſe adjurare dæmonem eo fine, ut nobis opem ferat v. g. in cognitione rerum occultarum, in eruendo theſauro, in curando ſeu depellendo hoc vel illo morbo &c. in avertenda grandine vel tempeſtate &c. Ita *communiſſimè DD.* Ratio eſt: quia ſimilia fieri nequeunt ſine commercio cum diabolo ineundo. Dein vel fieret hoc deprecativè vel imperativè? ſi deprecativè, diabolus ſuo modò colitur; quod nulli fidelium licet. Si imperativè, fruſtra hoc modô laboratur; ſiquidem Chriſtus Eccleſiæ ſuæ non dedit poteſtatem quidlibet imperandi, ſed ejiciendi duntaxat dæmones, eorúmque opera maligna diſſolvendi juxta ilud *Marc. ult. In nomine meo dæmonia ejicient.* Et *Luc.* 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes* (id eſt dæmones) *& ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit* &c. Tamburinus *in decalog. lib. 3. c. 8.* §. 2. *à n. 8.* Suarez *lib. 4. de adjurat. c. 2. n.* 7. Sanchez *l. 2. c. 42. n.* 19.

Colliges 4tò, licitum eſſe nomen diaboli carthæ inſcribere, & ita inſcriptum in contemptum ipſius comburere. Licitum inſuper eſſe 2. Energumeno præbere medicinas ſeu herbas, præſertim benedictas, non quòd naturalem vim habeant contra dæmonem, ſed moralem potiùs; 178.

vel eo fine, ut ſuperfluos humores corporis, quibus dæmon utitur ad vexandum ſeu affligendum energumenum, diſpellat. 3. Inſuper licitum eſſe in contemptum diaboli energumenum flagellis vel etiam alapis moderatè percutere. Ratio horum ex dictis facilè conſtabit: quia prædicta media deſerviunt, vel ad diabolum velut ſpiritum ſuperbiſſimum fugandum, vel ad ipſius opera diſſolvenda: at, quæ in hunc finem faciunt, licitè ab Exorciſta adhibentur: ergo &c. Secus dicendum foret, ſi Energumenum gravius cedendo flagellis per modum carnificis potiùs, quàm Exorciſtæ tentaret aggredi: quia per talem exoticum modum potiùs creaturam affligeret, quàm diabolum. Secus inſuper dicendum foret, ſi diabolus ipſe poſtulâſſet, ut energumenus ab Exorciſta flagellis, alapis vel aliis pœnis affligeretur: quia ſimiles pœnalitates non poſſunt nec debent adhiberi, niſi quatenus cedunt in contemptum diaboli, & hoc modô quodammodo eundem compellunt ad deſerendam creaturam: atqui ſi fiant ad petitionem dæmonis, hôc ipſo non vergunt in ipſius contemptum, conſequenter nec ſerviunt ad eum fugandum, ſed potiùs ad eundem honorandum, & ad beneplacitum ipſius: ergo &c. Videatur de hoc Del Rio *lib. 2. diſquiſ. magic. q. 30. ſect. 3.* vel Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 3. n. 25.*

Col-

Colliges denique 5tò, fas eſſe poſtula- 174.
re, ſeu etiam exorcizando cogere dæmonem, ut emigrando è corpore energumeni det aliquod ſignum ſui egreſſus v. g. extinguendo lampadem, frangendo vitrum &c. vel quid ſimile. Ratio hujus deſumitur, tum ex Sacerdotali Romano, in quo jubetur Exorciſta hujuſmodi ſignum petere; tum ex eo etiam, quòd exhibitio talis ſigni conducat aliquo modò ad expulſionem diaboli, in quantum inde affligitur ac confunditur, vel etiam, in quantum Exorciſta inde colligere poteſt, an corpus energumeni deſeruerit, an ulteriori exorcizatione opus ſit, nec ne. Ita Tambur. *in decalog. lib.* 3. *c. c.* 8, *§.* 2. *n.* 8.
Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *pu. ult.* *n.* 12. Filliuc. *tr.* 24. *n.* 214. *&* 15.

CONFERENTIA SEPTIMA.

De natura, diſtinctione, & materia votorum.

SUMMARIUM.

175. Votum eſt promiſſio libera Deo facta de meliori bono.
176. Ad hujus valorem requiritur tanta delibe-ratio, quanta opus eſt ad peccandum mortaliter.
177. Satis fit cuidam inſtantiæ in contrarium.
178. Non omne votum ex gravi etiam metu factum eſt invalidum.
179. Similiter non omnis error votum reddit invalidum.
180. Recenſetur varia votorum diviſio.
181. Solemnitas voti probabiliùs non importat aliud, quàm inhabilitatem quandam ad certos effectus, auctoritate Eccleſiæ introductam.
182. Per ſe loquendo quivis homo rationis compos poteſt validum emittere votum.
183. Materia voti alia dicitur remota, alia proxima.

184. Vo-

184. Votum debet neceſſariò fieri de re poſſibili, honeſta, & de meliori bono.

185. Caſu quo materia voti eſt partim poſſibilis, partim verò impoſſibilis, attendi debet, an partes ſint ſeparabiles, nec ne, & præcipuè, ad mentem voventis.

186. Ubi enim partes moraliter ſunt ſeparabiles, eſto una evadat impoſſibilis, nihilominus alteram teneris præſtare.

187. Reſolvitur Caſus I. de quodam Juvene, qui coram Deo Confeſſario promiſerat, ſe deinceps altera die ſemper jejunaturum, caſu quo pridie certum quoddam vitium incidiſſet.

188. Quomodo talis juvenis à Confeſſario fuerit inſtruendus.

189. Et quid de illo, qui tempore gravis infirmitatis ſæpiùs dixerat, ſe induiturum habitum religioſum, ſi Deus ſibi ſanitatem priſtinam reſtitueret.

190. Reſolvitur Caſus II. cujusdam puellæ, quæ intuitu aureolæ virginitatem ſuam perpetuò devoverat B. Virgini Mariæ.

191. An propterea indiguerit diſpenſatione, ut tutâ conſcientia poſſet amplecti ſtatum conjugalem.

192. An vovens virginitatem, cenſeri debeat voviſſe caſtitatem.

193. An puella quindecim annorum valeat vovere caſtitatem perpetuam.

194. Reſolvitur Caſus III. cujusdam conjugatæ, quæ ſeſe obſtrinxerat votô jejunandi, ſi deinceps ex congreſſu maritali nunquam ampliùs evaderet gravida.

195. An hæc mulier teneatur abſtinere ſaltem à 2da refectione, ſi nequeat abſtinere à carnibus.

196. Utrum teneatur jejunare alio die, ſi nequiverit jejunium ſervare in pervigilio B. Virginis.
197. An in ipſis feſtivitatibus B. Virginis teneatur ſaltem confiteri, ſi nequeat percipere Sacram ſynaxim.
198. Ad valorem voti non ſufficit intentio merè habitualis vel interpretativa duntaxat ſe obligandi &c.
199. Votum vitandi omnia venialia, vel etiam nullum, ne indeliberatè quidem committendi, regulariter loquendo non valet.
200. Vota de objecto indifferente quà tali, nullius ſunt valoris.
201. Idipſum tenendum eſt de votis, circa objectum honeſtum quidem, ob finem tamen malum, aut prorſus indifferentem facta.
202. Quid, ſi materia voti ab initio fuit quidem indifferens aut inepta, poſtea tamen evadat bona.
203. Quid ſi è contrario ab initio fuit bona, poſtea verò evadat inepta, vel merùm indifferens.
204. Etiam in materia votorum ruente principali ruit acceſſorium, non vice verſa.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de natura & valore votorum.

QUæres primò, quid ſit votum propriè tale?

℞. Vo-

℟. Votum propriè tale eſt promiſſio 175.
deliberatè Deo facta de meliori bono. Ita poſt D. Thomam *2. 2. q. 88. a. 1. & 2. Communiter DD.* Explico breviter ſingulas particulas. Dicitur. 1. *promiſſio*, id eſt, obligatio fidei &c. ad verum enim votum non ſufficit ſolum propoſitum vel intentio aliquid faciendi aut omittendi, neque etiam propoſitum aliquid promittendi, ſicut ad verum teſtamentum non ſufficit ſola intentio teſtandi; quia vi talis intentionis aut propoſiti nulla naſcitur obligatio: & hoc cuivis Confeſſario bene notandum eſt in ordine ad inſtruendos rudiores, qui ex erronea conſcientia merum propoſitum ſæpiùs apprehendunt pro voto. Dicitur 2dò *deliberatè facta &c.* ut per hoc excludatur etiam promiſſio, at non ſpontaneè, ſed coactè potiùs, ſeu ex metu gravi extrinſecè incuſſo facta. Dicitur 3. facta *Deo*. Cùm enim votum conſiſtat in actu Religionis, & latriæ quidem, hinc debet fieri ſoli Deo, quippe qui ſolus meretur cultum latrevticum. Ex quo conſequens eſt, promiſſionem quamcumque ſoli homini factam non eſſe votum, eſto etiam talis promiſſio ſuppoſita acceptatione promiſſarii obliget titulò juſtitiæ. Similiter promiſſio ſoli B. Virgini, vel alteri cuivis demum Sanctorum facta obligat quidem ex virtute hyperduliæ

aut duliæ, non tamen eſt votum propriè dictum, ob rationem proximè datam. Secùs dicendum, ſi talis promiſſio fiat Deo in honorem B. Virginis, vel aliorum Sanctorum, vel ſi Sancti duntaxat invocarentur per modum teſtium, veluti nos fratres minores facimus deponendo ſolennem profeſſionem. Additur denique *de meliore bono:* ad votum enim ulteriùs requiruntur duæ conditiones, una eſt, ut illud, quod promittimus, ſit moraliter bonum ac honeſtum: altera, ut bonum illud meliùs ſit, quàm ejus oppoſitum, id eſt, ut non ſit privativum, aut ex ſe impeditivum alterius operis excellentioris ſeu perfectioris.

Quæres jam 2dô, qualis ergo, & quanta deliberatio neceſſaria ſit ad valorem voti?

176. ℞. Tanta, quanta requiritur, & ſufficit ad peccandum mortaliter. *Communis.* Quòd tanta ſufficiat, luculenter innuit Gloſſa *in cap.* 14. *c.* 32. *q.* 2. dum ait: *per quam deliberationem poteſt quis ſe obligare Diabolo, poteſt & Deo.*

Quòd inſuper tanta requiratur, inde de facili ſuaderi poteſt: quia vovens ſe habet ad inſtar legislatoris privati: nemo autem (ait Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr.* 6. *diſp.* 3. *n.* 4.) ſe verè obligare cenſetur, niſi plenam habeat deliberationem ſeu advertentiam circa id, quod facit. Hinc non oritur obligatio, ſi votum fiat ex ſubitaneo

neo motu, vel paſſione rationem præveniente, vel ex ſemiplena deliberatione, ita ut vovens alteri rei intentus ſolùm tenuiter aut confusè advertat, quid voveat: immò ex tali voto, utpote ſimpliciter invalido, nequidem oritur obligatio ſub veniali, uti bene docet Herincx noſter *part. 3. tr. 4. diſp. 4. n. 2.*

Dices contra hoc. Ad verum peccatum ſaltem veniale ſufficit imperfecta & ſemiplena deliberatio; & hac ſola ſtante delinquens ſibimet imponit obligationem ad ſubeundam pœnam temporaneam: ergo ſimiliter ad verum votum, & inde contrahendam obligationem ſaltem levem, ſufficit imperfecta, & ſemiplena deliberatio.

℟. Reg. Conſeq. & paritatem. Bonum 177.
quippe (uti eſt votum) naſcitur ex integra cauſa; malum verò (uti eſt peccatum) ex quolibet defectu. Et certè ad veniale peccatum ſufficit quævis negligentia & indirecta voluntas, quæ tamen ad votum nullatenus ſufficit, Deo ad hujus valorem requirente perfectam deliberationem, ſine qua factum votum nullatenus acceptat, ait Herincx *loc. cit. n. 3.*

Quæres tertiò, an ergo omnis, vel quinam metus obſtet valori?

℟. Non omnis metus etiam gravis, ſed 178.
ſolus metus gravis injuſtè incuſſus ab extrin-

trinſeco, & quidem in ordine ad extorquendum votum illud invalidat, prout de voto ſolemnis profeſſionis declaratur *c. 1. de his, quæ vi &c.* quod alii DD. communiter ſatis extendunt ad quodvis aliud votum *per cap. 14. de ſponſal.* ex quo colligunt, conſenſum gravi metu injuſtè incuſſo extortum, pro nullo haberi. Quin immò, hujusmodi vota de jure naturæ invalida cenſent D. Thomas, S. Bonaventura, Scotus & alii apud Leſſium *lib. 2. c. 40. dubit. 5. n. 17. Deus enim*, inquit S. Bonaventura *3. diſt. 39. art. 3. q. 2. vult Sacrificia non coacta, ſed voluntaria :* meritò proin creditur non acceptare promiſſiones per injuriam extortas, ne approbator injuriæ eſſe videatur: hanc ob cauſam nonnulli exiſtimant, votum etiam levi metu extortum, nullius eſſe valoris, licèt alii communiùs id negent, præſertim pro foro externo, in quo tale votum haberetur, & agnoſceretur validum. Et certum eſſe debet, quòd votum valeat, ſi fuit factum ex metu juſtè incuſſo, vel ex injuſtè quidem, at, non in ordine ad extorquendum votum incuſſo: quia talis non fuit coactus ad vovendum, ſed liberè aſſumpſit & elegit votum ad evadendum aliud damnum vel periculum. Videatur de hoc Caſtropalao *tr. 15. diſp. 1. pu. 5. n. 2. & ſeqq.* Sanchez *lib. 4. c. 3. n. 5.* vel Azorius *1. p. lib. 11. c. 15. q. 7.*

Qua-

Quæres 4tò, utrum valeat votum ex errore factum?

℟. Si ſupponatur factum ex errore circa ſubſtantiam, vel circa conditionem redundantem in ſubſtantiam, cauſamvè finalem, votum erit nullum: è contra verò, ſi error contigit duntaxat circa accidentia, vel circa conditionem non redundantem in ſubſtantiam, valet votum juxta DD. *Communiter.* Declaro hanc reſolutionem exemplis. 1mò ſi voviſti, erroneè exiſtimans ex voto nullam naſci obligationem, error redundat in eſſentiam. 2. ſi promiſiſti Eccleſiæ offerre calicem, quem erroneè putâſti ex cupro, revera autem inveniſti ex auro confectum, error redundat in ſubſtantiam materiæ. 3. ſi voviſti ingredi certum monaſterium, in quo putâſti vigere religioſam diſciplinam, ubi talis tamen minimè viget, error cenſetur circa conditionem redundantem in ſubſtantiam. 4. ſi quid voviſti in gratiarum actionem pro ſanitate Parenti tuo reſtituta, poſtea verò reſcis, Parentem vel nunquam fuiſſe infirmum, vel eſſe omnio mortuum, erraſti circa cauſam finalem: & in his caſibus omnibus votum eſt nullum defectu conſenſûs, quippe qui non potuit ferri in incognitum. Contra verò voviſti peregrinatum ire ad domum v. g. vetero Oettinganam, quam putaſti hinc diſtare ſex milliaribus, 179.

ribus, reipſa autem diſtat ſeptem, votum adhuc valet, quia error eſt exiguus & tam parum pro nihilo reputari debet. Idipſum tenendum eſt, ſi error contigit duntaxat circa cauſam impulſivam, ùt ſi voviſſes dictam peregrinationem primariò quidam ex intentione colendi taumathurgam Virginem, 2dariò autem ex intentione ibi tuum fratrem vel Patriotam aliumvè bonum amicum inviſendi, valebit votum, quia hæc cauſa fuit duntaxat ſecundaria, quâ etiam præcisâ, ùt ſupponi debet, adhuc voluiſſes ſuſcipere dictam peregrinationem. Videatur Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dubit.* 2. *n.* 10. Palao *cit. pu.* 6. vel Sporer *tr.* 3. *in decalog. c.* 2. *n.* 26. *& ſeqq.*

Quæres 5tò, quotuplex ſit votum?

180. ℞. Votum ùt ſic diverſimode dividi ſolet, potiſſimùm verò in ſequentia membra.

I. In *abſolutum* & *conditionatum.* Abſolutum dicitur, quod fit ſine ulla conditione; uti fieri ſolet votum ſolemnis profeſſionis. Conditionatum verò appellatur, quod fit ſine voluntate abſoluta, ſed cum quadam conditione ſuſpenſiva, utputa dicendo v. g. voveo induere Monachum, ſi evadam hoc periculum &c. hac de cauſa voti hujus obligatio ſuſpenſa manet, usque dum fuerit adimpleta conditio, veluti dicemus inferiùs *n.* 209.

II. In

II. In *Solenne*, & *Simplex*. Solenne dicitur, quod ut tale acceptatur ab Eccleſia, & ſunt hæc duo: 1. votum caſtitatis annexum Ordinibus Sacris. 2. votum profeſſionis ſolemnis approbatæ Religionis. Simplex verò votum appellatur, quod fit privata devotione vel auctoritate absque eo, quòd Eccleſia illud ſingulariter acceptet, licèt fortaſſis in Eccleſia fiat, etiam coram altari vel cum aliis quibusdam cæremoniis.

IIII. Dividi ſolet in *perſonale*, *reale*, & *mixtum*. Perſonale dicitur, vi cujus aliqua actio hominis vel abſtinentia ſeu ceſſatio ab actione prommittitur, utputa peregrinatio, vel jejunium &c. Reale appellatur, vi cujus promittitur aliqua res pretio æſtimabilis, v. g. calix, pecunia, eleemoſyna &c. Mixtum denique appellatur, vi cujus Deo promittitur utrumque, id eſt, tam actio perſonalis, quàm etiam res præſtanda; ut ſi quis promittat peregrinationem certam cum oblatione cerei vel pecuniæ &c.

VI. In *neceſſarium*; quô ſcilicet promittitur res aliunde debita ſeu præcepta, & in *liberum*, id eſt, tale, quô promittitur res aliunde non debita v. g. erogatio eleemoſynæ &c.

V. In *externum*, & *internum*. Externum appellatur, quod quibusdam ſignis

ex-

exterioribus exprimitur, idque vel coram teſtibus extraneis, & dicitur publicum; vel ſine teſtibus extraneis, eſto non ſine teſtibus domeſticis, & vocatur privatum.

VI. Denique dividi aſſolet in *reſervatum*, & non *reſervatum*. Reſervatum appellatur illud, in quo ſolus S. Pontifex diſpenſare poteſt: non reſervatum vocatur, in quo alii quoque diſpenſare valent. Aliæ nonnullæ diviſiones minùs notabiles videri poſſunt apud noſtrum Henno, & alios paſſim.

Quæres ſextò, in quónam voti ſolennitas conſiſtat?

181. ℟. Voti Solemnitas conſiſtit in ſtatuto Eccleſiæ, vi cujus perſona hujusmodi votum emittens inhabilitatur ad certos effectus. Sic 1. Clericus in Sacris conſtitutus per ſolenne votum caſtitatis inhabilitâtur ad validè contrahendum matrimonium. 2. Religioſus vi voti paupertatis inhabilitatur ad habendum dominium &c. Ita tenet Scotus 4. *diſt.* 38. *q. un.* quem nedum Scotiſtæ, ſed alii quoque innumeri Doctores ſequuntur contra Gonetum, & alios nonnullos Thomiſtas, volentes ſolemnitatem voti conſiſtere in quadam conſecratione, vel certè in quadam traditione ex parte voventis, & in acceptatione ex parte Prælati votum recipientis. Ratio autem noſtræ reſolutionis deſumitur tum *ex cap. un.*

de

de voto. in 6to. ubi Bonifacius Papa VIII. ait: *Nos igitur attendentes, quòd voti ſolemnitas ex ſola conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa.* Similiter Gregorius XIII. *Bullâ. Aſcendente Domino §. 18.* ait: *Nos conſiderantes, voti Solemnitatem ſola Eccleſiæ inſtitutione inventam eſſe &c.* Tum ex eo etiam: quia ſi S. Pontifex ſtatueret, ut deinceps vota v. g. in noſtra Religione Seraphica emiſſa non eſſent ampliùs ſolemnia, ſed ſimplicia, talia forent, prout fatetur ipſusmet Gonet *tom. 1. pag. 123.* atqui tunc eſſet prorſus eadem conſecratio, eadémque traditio & acceptatio, quæ nunc: ergo ſolemnitas votorum non conſiſtit in traditione & acceptatione Eccleſiæ, ſed in quadam conſtitutione &c. Videatur de hoc Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 3. art. 2. concl. 2.*

Quæres 7timò, quinam poſſint validè vovere?

℟. Hoc poteſt quivis ratione pollens, modò non ſit aliunde impeditus. Ratio eſt: quia omnis homo aliunde liber, & rationis uſu pollens cognita DEI bonitate poteſt illum amare & colere, conſequenter etiam aliquid eidem promittere: atqui hoc idem eſt, ac voto ſeſe obſtringere: ergo &c. Dixi: *niſi aliunde ſit impeditus &c.* Nam Concilium Trid. *ſſ. 25. de Regul. c. 15.* reddidit tam maſculos, quàm fœminas ſimpliciter inhabiles, ad ſolenniter profitendam 182

quamcunque Religionem ante annum decimum ſextum &c.

Quæres denique 8vò, quænam poſſit, vel debeat eſſe materia voti?

183. Ante reſponſionem ſupponendum eſt, & notandum, nomine materiæ intelligi id, quod promittitur: Solent autem Doctores communiter diſtinguere inter materiam *proximam*, & *remotam*: proximam dicunt actionem aliquam humanam, vel abſtinentiam ab actione humana; remotam verò appellant objectum illius actionis humanæ: ex. gr. vovendo promiſiſti eleemoſynam: remota materia hujus voti eſt pecunia, vel alia res, per quam indigentia pauperis ſublevari poteſt, proxima autem eſt elargitio ſeu diſtributio ſive per te ipſum, ſive etiam per alium facienda: ferè quemadmodum in Sacramento pœnitentiæ materia remota ſunt peccata, proxima verò eſt eorundem doloroſa confeſſio. Hôc notato

184. ℞. Materia voti univerſim debet eſſe 1. res, vel opus poſſibile. 2. honeſtum, ac Deo gratum, immò 3. de meliori bono, ita ſcilicet, ut gratius Deo ſit, illud fieri, quàm non fieri, ſeu omitti. Ita *ex Communi DD.* Herincx *ubi ſuprà n.* 12. *& ſeqq.* Ratio primi eſt: quia ad impoſſibile nemo ſe obligare poteſt; unde talis promiſſio inepta omnino, ac ſtulta dici meretur: Deo autem diſplicet ſtulta promiſſio *Eccle.* 5. 3.

5. 3. nec talem acceptat: ergo &c. Ratio autem 2di, & 3tii eſt: quia promiſſio ex ſua natura eſt quædam gratificatio: atqui nemo gratificat promittendo id, quod non eſt honeſtum, vel non gratum, vel id, cujus oppoſitum gratius foret: ergo materia voti nedum debet eſſe de opere Deo grato, ſed etiam de meliori bono, ſeu tali, quod ſit gratius ſuo oppoſito. Ex hoc autem Doctores rectè concludunt, votum de perpetrando opere malo ſive mortaliter ſive venialiter, nedum irritum, ac invalidum eſſe, ſed & mortaliter peccaminoſum; quia per hujusmodi votum divinæ bonitati infertur graviſſima injuria, & tacita quædem blaſphemia, dum in Ejus obſequium offertur id, quod noſcitur Ejusdem bonitati, ac Sanctiſſimæ voluntati diſplicere. Ita Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dubit.* 7. *n.* 39. Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 4. *n.* 14. Buſenbaum aliique Doctores contra Navarum, Saa & nonnullos alios aſſerentes, votum de re venialiter mala non eſſe, niſi venialiter peccaminoſum.

Sed quid (inquies) ſi materia voti ſit partim poſſibilis, partim verò impoſſibilis?

℟. In tali caſu attendendum eſſe primariò ad intentionem voventis, an ſcilicet intenderit præſtare partem unam ſine altera, an verò utrámque indiviſim & copulativè? 2dariò inſuper oportebit attendere, an ma- 185.

 teria

teria voti conſtet partibus ab invicem ſeparabilibus, aut ſeparari ſolitis, nec ne? ſi non conſtet talibus, tunc reddita una parte impoſſibili, corruit pariter obligatio præſtandi alteram: hac de cauſa ille, qui vovit conſtruere Eccleſiam, ſi non poſſit totam, non tenetur extruere chorum ſolum, vel ſolam aliquam capellam.

186. E contra verò ſi conſtet partibus diviſibilibus, eſto non poſſit præſtare totum, tenetur nihilominus præſtare partem poſſibilem: ex, gr. voviſti in pauperum neceſſitates erogare 100. florenos, dein verò ex quocumque demum accidente non potes, niſi quinquaginta, vel viginti &c. teneris nihilominus dare hanc partem: quia hujusmodi eleemoſyna regulariter non ſolet Deo promitti ita, ut ſi quædam pars ex tota ſumma evadat redditu impoſſibilis, etiam altera non præſtetur. Videantur de hoc Caſtropalao *ubi ſuprà pu. 8. §. 1. n.* 10. vel Sporer *cit. à. n. 67.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de natura, & materia votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius Juvenis conſuetudinarius quò efficacius Confeſſario demonſtraret conceptum emendatio-

dationis propoſitum, eidem in Sacro Tribunali coram Deo ſanctè adpromiſerat, deinceps nedum abſtinere ab illo vitio, ſed inſuper, caſu quo illud reincideret, altera die infallibiliter ſeſe caſtigaturum ſalutari jejunio. Factus poſtea recidivus rediit ad eundem Confeſſarium ſe accuſans, quòd contra ſuum votum nuper in confeſſionali factum in idem vitium ſæpiùs relapſus ſit, nunquam tamen propterea jejunaverit. Confeſſario ulteriùs interrogante, an ergo nuper intenderit emittere verum votum, & an credat, quòd ob promiſſum non obſervatum graviùs peccaverit? Reſpondit Titius, ſibi non conſtare, an voluerit facere verum votum, credere nihilominus, quòd ratione promiſſi non ſervati graviùs deliquerit; eò quòd omne promiſſum cadat in debitum. Quid judicii de tali reſponſo? Et quid cum hujusmodi pœnitente aget Confeſſarius?

℞. ad prius quæſitum, præſumendum 187.
eſſe à Confeſſario, quòd Titius non fecerit verum votum; quia ſecundùm dicta *n.* 175. votum importat promiſſionem Deo factam: atqui Titius Confeſſario duntaxat, & non Deo (eſto coram Deo) ſupponitur promiſiſſe emendationem vitæ: ergo non fecit verum votum; ſecus enim dicendum foret, quemlibet pœnitentem ſuppoſita ſemel emendationis promiſſione, ex voto teneri ad vitæ emendationem; quod ſanè nemo prudentum facilè

dixerit. Accedit, quòd juxta Regulam communiter receptam, & mox infrà *n.* 217. dandam, quotiescunque verba de ſe non ſonant votum, ſimúlque dubitatur, an quis voluerit verè vovere, toties ſtandum ſit pro libertate ſubditi, & pro nullitate voti: atqui hoc fit in noſtro caſu: ergo &c. Nec refert, quòd Titius exiſtimet, ſe graviùs offendiſſe Deum propterea, quòd promiſſis non ſteterit; potuit enim hoc apprehendere ex conſcientia erronea, & hac ſtante gravius peccare, prout frequenter contingere ſolet ſimplicioribus, dum ex ſiniſtra perſuaſione credunt ſe obligatos ad recitandas preces confraternitatis, ad ſalutandam B. Virginem audito pulſu ſalutationis angelicæ, & nihilominus ſimilia intermittunt. Hinc

188. ℟. jam ad poſterius quæſitum, Titium à Confeſſario eſſe inſtruendum, quòd revera non teneatur ad jejunium vi voti, quandoquidem tale non fecit: eſto etiam (ut commune verbiverbium habet) omne promiſſum cadat in debitum, non tamen cadit in debitum ex virtute Religionis, vel ex voto, niſi talis promiſſio ſupponatur facta Deo. Ratio autem bujus reſolutionis deſumi debet ex dictis *in Theolog. Sacram. part. 2. Confer. 18. n. 459.* quia Confeſſarius per ſe loquendo tenetur inſtruere pœnitentem; quotieſcunque animadvertit

eum

eum laborare aliqua ignorantia vincibili & culpabili, præſertim in materia gravi, ne ſcilicet ex conſcientia erronea graviter Deum offendat: atqui Titius advertitur hujusmodi ignorantia laborare: ergo &c.

Sed quid, inquies, tenendum eſt de illo juvene ſtudioſo, qui tempore gravis infirmitatis Confeſſario ſuo (etiam aliis audientibus) ſæpiùs dicere ſolebat: *Si Deus priſtinam ſanitatem mihi reſtituerit, induam habitum religioſum:* tenebiturnè poſtea ſanitati reſtitutus vi voti ingredi Religionem?

℞. Quòd non. Ratio eſt: quia memorata verba ex ſe non ſonant votum, ſed merum, ac nudum propoſitum voluntatis: ergo juvenis relinquendus eſt in poſſeſſione ſuæ libertatis, eò præſertim, quòd obligationes gratuitæ ſint potiùs reſtringendæ quàm ampliandæ, uti ſapienter monet Laymann *lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 14.* Secus decidendum putant Navarrus, Sanchez, Sporer *tr. 3. decalog. c. 2. n.* 18. ſi hujusmodi verba de ſe quidem merum propoſitum exprimentia immediatè dirigerentur ad Deum per modum pacti v. g. dicendo: *Domine Deus ſi ſanitatem mihi conceſſeris &c. ingrediar Religionem;* quia hæc verba in Deum immediatè directa per modum pacti, ſignificant promiſſionem ſeu obligationem reciprocam, quæ proin adimpleta conditione immedatè tranſit in abſolutam. 189.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella quindecim circiter annorum, dum à quodam Concionatore ſtatum virginitatis miris laudibus extolli audiiſſet, ac prærogativam ſingularem, quòd ſcilicet Virgines Agnum cœleſtem quondam ſequerentur quocunque ierit, partim hujus prærogativæ amore allecta, partim etiam amoris erga B. Virginem teneritudine commota, hæc intra ſe verba protulit: Sanctiſſima, & puriſſima Virgo Maria; promitto, dono & conſecro tibi meam virginitatem in perpetuum. *Elapſis poſtea quatuor, vel quinque annis hujus promiſſi pœnitens facta venit ad Confeſſarium dicens, ſe tunc temporis nondum ita apprehendiſſe, quid oneris poſt ſe traheret votum virginitatis; tum quia illo tempore nondum fuerat paſſa tot tam in- quàm extrinſecas etiam tentationes; tum præſertim, quia, ſi deberet perpetuò abſtinere à nuptiis, difficulter ſibimet poſſet providere de neceſſariis ad honeſtam ſuſtentationem. Quærit ergo è Confeſſario 1. an memorata promiſſio habeat vim voti? 2. Quid ſibi faciendum, ut tutâ conſcientia poſſit amplecti ſtatum conjugalem? quid ad hæc Confeſſarius?*

190. ℟. ad primum quæſitum, Semproniæ reſpondendum, hanc promiſſionem non habere vim voti propriè dicti, quippe quod juxta dicta ſuperiùs *n.* 175. eſſentialiter conſiſtit in promiſſione ipſi Deo, non verò

verò B. Virgini, vel alteri cuivis demum Sancto præcisè facta.

Quia tamen etiam talis promiſſio obligat ſaltem ex virtute hyperduliæ; hinc ad debitè reſolvendum hunc caſum, & ad quietandam conſcientiam oportet ante omnia ſciſcitari ex Sempronia, quidnam nomine Virginitatis B. Virgini promiſſæ vel conſecratæ intellexerit? & an vi talis promiſſionis ſolùm voluerit obligare ſe ad abſtinendum ab omni connubio, vel ad clauſtrum virginitatis ſuæ inviolatè ſervandum (prout hujusmodi puellæ, utpote ignaræ, & in rigore minimè intelligentes, quidnam virginitas importet, facere ſolent) an verò per hoc voluerit ſeſe obligare ad ſimpliciter abſtinendum ab omni commercio carnali in perpetuum? Si reſpondeat, quod intenderit ſe obligare ad hoc 2dum, eidem intimandum erit, quòd tutâ conſcientia absque diſpenſatione nequeat inire matrimonium, prout de ſe facilè liquet, & absque difficultate eidem perſuaderi poterit. At verò, ſi reſpondeat Sempronia, ſe duntaxat intendiſſe illud primum, ſcilicet ſe obligare ad abſtinendum ab omni connubio, rurſus facilè poterit diſpenſari à Confeſſario privilegiato, vel potiùs debebit commutari hoc votum. Si autem dicat, quòd voluerit ſe obligare ad inviolatè ſervandum clauſtrum ſuæ virginitatis, rurſus cum omni

modeſtia inquirat Confeſſarius, an ergo hactenus illud inviolatè ſemper cuſtodierit nec ne? ſi dicat ſe hujus jam ſemel feciſſe jacturam per commercium carnale &c. declaret ei, quòd tuta conſcientia poſſit nubere; quandoquidem virginitatem in hoc ſenſu ſumptam, id eſt, pro clauſtro virginitatis &c. jam ſupponitur irrecuperabiliter amiſiſſe, prout ex communi DD. bene tradit Marchantius noſter *tom.* 2. *tr.* 3. *tit.* 4. *q.* 3. *dub.* 4. *Reſol.* 2. At verò, ſi Sempronia dicat, ſe hactenus clauſtrum ſuæ virginitatis ſemper cuſtodiſſe & conſervaſſe illæſum, tum denique dicendum &c.

191. ℞. ad 2dum quæſitum, Semproniæ ſuadendum, ut petat diſpenſationem, quam nedum ab Epiſcopo, ſed etiam à quolibet Confeſſario Mendicantium poterit impetrare juxta dicenda inferiùs *à n.* 274. Non enim ſupponitur feciſſe verum votum, quandoquidem non Deo, ſed B. Virgini ſuam virginitatem devoverit. Et datô etiam; quòd hanc Deo ipſi promiſiſſet, & perpetuò quaſi conſecrâſſet, poſſent nihilominus à quolibet Privilegiato Confeſſario diſpenſari; ſiquidem non votum *virginitatis*, ſed votum caſtitatis perpetuæ eſt ſpecialiter reſervatum Summo Pontifici.

Dices tamen contra hoc: quisquis vovet virginitatem perpetuò ſervandam, ipsô facto præſumitur velle nullam prorſus delectatio-

lectationem carnalem admittere, qua corporis animæve integritas pollui poſſet, conſequenter meritò præſumitur feciſſe votum caſtitatis perpetuæ, prout poſt S. Thomam tenent Caſtropalao, Illſung, Babenſtuber, *aliique DD. communiſſimè:* ergo idipſum præſumendum eſt de Sempronia noſtra: quòd enim clauſtrum virginitatis perdiderit, merè per accidens ſe habet; conſequenter ſi velit diſpenſari in hoc voto, non à quolibet Confeſſario, ſed ab ipſomet Summo Pontifice debebit petere diſpenſationem.

℞. diſtingu. & explicando antecedens: 192.
Quisquis vovet virginitatem, præſumitur feciſſe votum caſtitatis perpetuæ, & hoc *regulariter*, quando ex aliis circumſtantiis contrarium non poteſt colligi, *trans.* & hoc *univerſaliter*, neg. antec. cum conſeq. Verſamur enim in materia odioſa, in qua interpretatio ultra proprietatem verborum nullatenus extendi, ſed, quantum rationabiliter fieri poteſt, reſtringi debet. Inſuper ex fine à Sempronia intento ſatis colligi poteſt, quòd non caſtitatem ſimpliciter, ſed virginitatem voverit eo fine, ut aſſequeretur laureolam Virginum: ergo non eſt ſimpliciter obliganda ad abſtinendum ab omni delectatione venerea, ſed debuit abſtinere ab illa, per quam Virginitatem amitteret, & per conſequens ſpem ſequendi Agnum,

Agnum vel aſſequendi laureolam Virginum. Videatur de hoc Caſtropalao *tr. 15. diſp. 1. pu. 12. n. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 3*, vel R. P. Pichler in ſuo laudabiliſſimo opere Jur. Canon. practicè explicati *lib. 3. tit. 34. deciſ.* 107. ubi hanc opinionem ſolidiſſimè tradit, pro eadem referens Portel, Diana, & Burghaber.

Dices jam è contrario. Promiſſio ſive B. Virgini, ſive etiam ipſimet Deo facta, ſed ſine ſufficiente deliberatione, nulla eſt, & hôc ipſo non indiget relaxatione vel diſpenſatione: atqui in noſtro caſu promiſſio non fuit facta cum ſufficienti deliberatione; tum quia Sempronia nondum compleverat annum decimum ſextum; tum etiam, quia, ùt caſus fert, nondum ſatis intellexerat onera huic voto annexa: ergo non tenetur voto; conſequenter &c.

193. ℟. negando min. Supponitur enim Sempronia utpote quindecim annos nata, habuiſſe plenum, atque perfectum rationis uſum, ita, ut intellexerit, quid ſit virginitas, & quid votum virginitatis importet: at hoc ſufficit ad valorem voti juxta *communiſſimam DD.* fundatam in gloſſa *cap. Mulier. 32. q. 2.* ubi ait: *qui poteſt ſe obligare diabolo* (per culpam ſcilicet lethalem) *poteſt ſe etiam obligare Deo* (per votum) neque verò neceſſum eſt, ut ille qui votum

tum facit, omnes prorſus circumſtantias, vel difficultates inde naſcituras perſpexerit, quemadmodum ad valorem aliorum contractuum hoc minimè neceſſum eſt; ſecus pauciſſimi valerent, ex quo non niſi merum chaos & confuſio emergeret, uti ſapienter advertit Henno *tr. in decalog. diſp.* 2. *q.* 3. *art.* 1. Quòd autem votum profeſſionis ſolemnis ante completum annum 16tum non valeat, particulari conſtitutioni Eccleſiæ adſcribendum eſt; ex qua non licet illico inferre nullitatem aliorum votorum, ante dictam ætatem emiſſorum. Videatur de hoc Sporer *ubi ſuprà n.* 21. de la Croix *l.* 3. *p.* 2. *n.* 387. vel Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *art.* 4. *n.* 7. *& ſeqq.*

CASUS TERTIUS.

Caja fœmina conjugata poſteaquam in partu ſæpiùs ſubiit periculum vitæ, hujus declivandi causâ votô ſe obſtrinxit, quòd ſi deinceps nunquam evaderet gravida, in ſingulis pervigiliis B. Virginis vellet jejunare; in ipſis autem feſtivitatibus confiteri, & Sacram ſynaxin percipere: voti jam à biennio compos reddita, inviolabiliter ſtetit promiſſis ſuis, jam verò (neſcio cujus inſtinctu) dubitat 1. quid de valore hujus voti tenendum? 2. an, caſu quo deinceps in quodam pervigilio non poſſet abſtinere à carnibus, deberet ſaltem abſtinere à 2da refectione?

℞. ad

194. ℟. ad primum, de valore hujus voti minimè dubitandum eſſe, cùm ſit factum Deo, & quidem de meliori bono. Et licèt videatur voluiſſe vi hujus voti quodammodo movere Deum ad impediendam conceptionem, quia tamen hoc non intendit modò illicito, & aliunde concipere vel non, res de ſe indifferens eſt, immò reſpectu Caiæ *non concipere* eſt melius, in quantum hâc viâ evadit periculum vitæ; hinc potuit ſine dubio vovendo ſeſe obligare ad peragenda hujusmodi opera ſancta ſive dein ad impetrandum hoc beneficium, ſive etiam ad ſolvendas Deo debitas gratias pro jam impetrato. Hac de cauſa Navarrus, Layman *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 7. Sporer *cit. c.* 2. *n.* 50. aliique Doctores *communiſſimè* dicunt valida eſſe vota, quæ fiunt cum intentione impetrandi à Deo rem de ſe bonam, eſto hæc ſequatur quodammodo vel ſupponat actum illicitum v. g. vovet quis quodcunque demum opus pium, ſi ex duello incolumis evaſerit victor, ſi ex adulterio vel fornicatione concubina, non evaſerit prægnans, & per conſequens publicam infamiam evaſerit &c. &c. valent hujusmodi vota; quia è duello incolumem evadere, ex fornicatione vel adulteriò publicè non diffamari bonum eſt, etſi duellare, aut adulterari ſit prohibitum ac deteſtandum.

195. ℟. ad 2dum quæſitum, Cajam in eo caſu probabiliter non teneri ad abſtinendum

dum à 2da refectione. Ita Laymann *loc. cit. n. 3.* R. D. Michel *tom. 2. part. 2. ſect. 3. punct. 2. n. 34.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art. 4. n. 72.* Ratio eſt: quia cenſeri debet voviſſe jejunium ad normam jejunii Eccleſiaſtici: atqui jejunium Eccleſiaſticum importat duplicem abſtinentiam, unam ab eſu carnium, alteram à gemina refectione, quarum neutra ſeorſim ſumpta appellatur jejunium: ergo qui vovit jejunium, & non poteſt abſtinere à carnibus, probabiliter nec tenetur abſtinere à 2da refectione. Dico: *probabiliter*; non enim deſunt, qui ſatis probabiliter putant hujusmodi hominem (eſto non poſſit à carnibus abſtinere,) nihilominus teneri ad abſtinendum à 2da refectione; eò quòd in forma jejunii etiam hæc abſtinentia principaliter intendatur, ſitque ſeparabilis ab illa priori: quemadmodum ergo excuſatus à 2da refectione non eô ipſo excuſatus cenſetur à carnibus, ita è contrario &c.

Quidquid tamen ſit de hoc: pro praxi exploranda eſt mens voventis, quæ in dubio interpretanda erit in partem benigniorem, uti rectè obſervat Layman *loc. cit.*

Sed quid (inquies) ſi Caia quacunque demum de cauſa non poſſit jejunare in pervigilio B. Virginis, tenebiturnè hoc ſupplere alio die?

℞. Quòd

196. ℞. Quòd non. Ratio eſt: quia obligatio voti facti intuitu certi temporis aut feſtivitatis extinquitur cum ipſo tempore: atqui hoc votum ſupponitur fuiſſe factum à Caja intuitu certi temporis ac feſtivitatis: ergo elapsô pervigilio extinquitur.

Neque etiam tenetur illud tempus prævenire; quia ad hoc nunquam ſe obligavit. Secus dicendum foret, ſi quis priùs ſimpliciter feciſſet votum jejunandi, & ex pòſt facto primùm determinâſſet tempus executionis; quia hôc ſuppoſito dies non fuiſſet determinata ad extinquendam, ſed potiùs ad ſollicitandam obligationem, prout bene obſervavit Laymann *loc. cit.* Felix Poteſtas Exam. Confeſſar. *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1841. & 1842.

Dices adhuc: ſed quid, ſi Caia in feſto B. Virginis non poſſet percipere Sacram Synaxin quacunque demum de cauſa, teneretur ne nihilominus confiteri?

197. ℞. Quòd non. Ratio eſt: quia rationabiliter præſumitur voluiſſe ſe obligare ad communionem & confeſſionem ſimul ac copulativè: communiter enim homines plebei non ſolent communicare niſi confeſſione præmiſſa, & hoc ipsô non ſe obligant ad communionem, niſi ſimul poſſint confiteri: atqui ex communiter contingentibus fit præſumptio prudens: ergo ſi Caia non poſſit percipere ſacram ſynaxim, minimè

nimè obliganda eſt ad confeſſionem: Sicut è contrario, caſu quo non poſſet confiteri, nec deberet obligari ad ſacram communionem. Quin immò, ſi ſupponeretur conſtituta in ſtatu peccati mortalis, ne quidem licitè poſſet ſacram ſynaxin ſummere ſine prævia confeſſione, utpotè quam probabiliſſimè de jure divino 1. *Cor. 11.* tenetur præmittere; conſequenter ad oppoſitum faciendum nullo voto, nulláque lege humana potuit ſeſe adſtringere. Videantur de hoc Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 1. *punct.* 8. *§.* 1. *n.* 10. R.D. Michel *ubi ſupra, n.* 35. *&* 36.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò ad 198.
valorem voti non ſufficere intentionem mere habitualem, multò minùs merè interpretativam ſeu indirectam, habitam ſcilicet non in ſe, ſed in alio, utpuṭa in cauſa v. g. ebrietate prævisa &c. Ratio eſt: quia ad ſubſtantiam voti requiritur voluntas actualis & directa volitio ſeſe obligandi, uti *communiſſimè* tradunt Doctores, nominatim Tamburinus *lib.* 3. *in decalog. cap.* 10. §. 2. *n.* 1. Sporer *cit. c.* 2. *n.* 13. *&* 14. Illſung *tr.* 5. *diſp.* 1. *n.* 86. &, qui habitualiter tantùm vult vel indirectè ſeu in cauſa,

non habet voluntatem actualem & directam: ergo hæc non ſufficit: ſufficeret tamen intentio virtualis, quippe quæ actu movet ad actum: & à fortiori ſufficit intentio actualis, utpote omnium optima.

Colliges 2dò, votum vitandi omnia peccata venialia, etiam collectivè ſumpta, vel nullum omnino, ne indeliberatè quidem committendi, eſſe nullum, ſeu invalidum. Ratio eſt: quia hujuſmodi votum eſt de re moraliter impoſſibili: ergo hôc ipſo nullum eſt. Valeret tamen votum vitandi omnia peccata mortalia, itémque votum nullum etiam veniale in hoc vel illo certo genere v. g. mendacii committendi cum plena advertentia; quia hoc non ſolùm eſt de meliori bono, ſed etiam de re cum ordinariis Dei auxiliis moraliter poſſibili. Videatur Herincx *part. 3. tr. 4. diſp. 4. n.* 12. *& 13.* Babenſtuber *ubi ſuprà n. 40. & ſeqq.*

200. Colliges 3tiò, votum de re indifferente quà tali factum, eſſe nullius valoris. Ita *communiſſimè DD.* apud Sanchez *lib. 4. mor. c. 7. n. 6.* Ratio eſt: quia votum ſecundùm dicta ſuperiùs debet eſſe de meliori bono: at, ſi de re indifferenti qua tali fiat, eô ipſo non fit de meliori bono. Hinc votum nunquam ſpuendi in Eccleſia; nunquam nendi, ſeu etiam fila trahendi die ſabbati; nunquam intrandi hanc vel illam domum &c. nullum eſt, niſi ſupponatur

fieri

fieri ex altiori fine v. g. ne in hac dômo incurratur periculum offendendi Deum, ne per nimium affectum nendi &c. impediatur quis à devotione B. Virgini exhiberi ſolita die Sabbati &c. &c.

Colliges ulteriùs 4tò, etiam vota de præſtanda re bona, at vel ob finem malum, vel ob merè indifferentem, & aliunde naturaliter absque ſpeciali Dei favore conſecuturum, nullius eſſe valoris, ùt ſi quis voveat abſtinere à vino, vel aliis cibis lautioribus eò præciſsè fine, ut ſumptibus parcat, aut ſi voveat parcere candelis ex ſebo, quatenus eas poſtea vendere, indéque lucrari quidpiam poſſit &c. Secus iterum dicendum foret, ſi id faceret animô; illud lucrum ſuis amicis aliisque indigentibus per modum eleemoſynæ applicandi &c. Vel ſi quis voveat hujuscemodi abſtinentiam animô impetrandi à Deo beneficia temporalia v. g. bonam vindemiam, ſanitatem corporalem &c. quemadmodum enim hæc à Deo ceu omnium bonorum largitore honeſtè petere, ita pro eorundem impetratione, debitavè gratiarum actione poſſumus Eidem vota noſtra offerre. 201.

Sed quid, inquies, ſi materia voti de ſe ab initio fuit quidem indifferens vel omnino impoſſibilis aut inepta, ſucceſſu tamen temporis evadat nedum poſſibilis, ſed honeſta & bona &c. ùt ſi voviſti nunquam intrare

hanc vel illam domum, hanc vel illam Eccleſiam &c. ductus meris capriciis, ideóque irrito voto, poſtea autem ſuperveniant tales circumſtantiæ, quæ hujuſcemodi abſtinentiam ab ingreſſu reddunt omnino bonam ac Sanctam v. g. quia meritò times, ne in tali loco labaris &c. evadetnè hujusmodi votum validum cum obligatione abſtinendi &c.

202. ℞. Quòd non. Ratio eſt: quia votum ab initio fuit nullum ac irritum: ergo ſemper manet tale, niſi de novo ratificetur; quia *juxta Regulam 18. Jur. in 6to. non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit.*

203. E contrario tamen ſi materia voti ſupponatur fuiſſe ab initio bona, honeſta ac poſſibilis, fiat autem poſtea ad aliquod tempus impoſſibilis vel inepta; ut ſi quis vovit quotidie audire Sacrum, poſtea conſtitutus in mari non habeat occaſionem audiendi; vel ſi vovit ſingulis diebus Sabbatinis jejunare, poſtea autem ob infirmitatem temporaneam nequeat moraliter abſtinere à carnibus, vel à 2da refectione, vel ſi ob periculum labendi voviſti non ampliùs ingredi hanc vel illam domum, eò quòd ibi moretur puella tibi multum chara &c. poſtea illa è domo diſcedat &c. obligatio voti ſolùm ſuſpenditur ad tempus, poſtea autem reviviſcit, prout præter alios plures bene tradit

dit P. Patritius Sporer jam ſæpiùs *cit. c. 2. n.* 77.

Colliges tandem 5tò, etiam in hac materia votorum locum dandum eſſe notiſſimo illi Juriſtarum Aphoriſmo: *acceſſorium ſequitur principale*, itémque *ruente principali ruere acceſſorium*, non tamen vice verſa *ruente acceſſorio ruere principale, aut principali ſequendum eſſe acceſſorium.* Atque hinc fiet, ut ſi pars principalis voti maneat poſſibilis, adhuc teneris hanc præſtare, eſto minùs principalis ſeu acceſſoria ſupponatur reddita impoſſibilis. Ex. gr. voviſti ſubire certam peregrinationem, & quidem nudis pedibus, vel Sacco coopertus aut indutus cilicio, poſtea non vales incedere nudipes aut Sacco, ciliciové indutus &c. teneris nihilominus more aliorum ſubire peregrinationem. Rurſus voviſti jejunare in pane & aqua, poſtea ſuperveniente neſcio qua impotentia non potes ſubire jejunium cum tanto rigore &c. tenebris nihilominus jejunare quoad ſubſtantiam utputa abſtinendo à carnibus, nec non à 2da refectione, niſi habuiſſes expreſſam intentionem non aliter ſubeundi peregrinationem, quàm nudis pedibus, vel non aliter jejunandi, niſi in pane & aqua. Videantur de hoc Caſtropalao *tr. 15. diſp. 1. pu. 8* §. 1. *n.* 10. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 2. *n.* 3. R. D. Michel *tom.* 2. *part.* 2. *ſect.* 3. *n.* 37. 204

CONFERENTIA OCTAVA.

De obligatione, & interpretatione votorum.

SUMMARIUM.

205. Obligatio voti eſt ex ſuo genere gravis.
206. Poteſt nihilominus fieri levis ob parvitatem materiæ.
207. Nihil obſtat, quô minus aliquis ad materiam aliunde non præceptam quantumvis gravem, poſſit vi voti ſe obligare ſub culpa levi duntaxat.
208. Exceptis tamen votis ſolemnibus caſtitatis & Religioſæ profeſſionis.
209. Votum conditionatum ſub conditione de futuro, non obligat ante impletam conditionem.
210. Similiter votum pœnale obligat duntaxat poſt tranſgreſſionem culpabiliter, non item inculpabiliter admiſſam.
211. Vota perſonalia, ſicut & mixta quà perſonalia ita obligant voventem, ut non poſſint adimpleri per alium.
212. Realia autem poſſunt, & ſubinde debent per alium adimpleri; Unde

213. Hæ-

213. Hæres tenetur ad perſolvenda vota realia defuncti;
214. Non quidem ex virtute Religionis, ſed Juſtitiæ.
215. Voto ſine determinatione temporis facto ſatisfieri debet tempore proximè commodo.
216. Votis autem factis abſque determinatione numeri, quantitatis vel qualitatis, ſatisfieri poteſt, offerendo id, quod eſt minus vel minoris valoris, niſi ex circumſtantiis conſtet, voventem aliud intendiſſe.
217. Voti interpretatio idem eſt, ac clarior ejusdem expoſitio.
218. Traduntur breviter nonnullæ Regulæ interpretandi.
219. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Divitis, qui votô ſeſe obſtrinxerat, quotidie pauperem quendam Studioſum alendi.
220. Undenam colligendum ſit, num talis poſtea votifragus graviter, vel verò leviter duntaxat deliquerit.
221. An deinceps abſque mortali peccato poſſit negare refectionem tali ſtudioſo ſubminiſtrandam.
222. Reſolvitur Caſus II. de quibusdam Religioſis, recuſantibus jejunare in vigilia S. Martyris Floriani ob votum ab ipſorum Prælato factum.
223. Utrum votum conſenſu totius Communitatis factum obliget Succeſſores.
224. Utrum Abbatiſſa, vel Superiorιſſa Monialium poſſit ſubditas ſuas obligare ad 4tum votum, clauſuræ ſcilicet perpetuæ.
225. Quid ſi ſupponatur, in tali monaſterio clauſuram olim introductam per abuſum duntaxat fuiſſe ſublatam?

226. Reſolvitur Caſus III. cujusdam prædivitis, qui hæredibus ſuis notabile votum, aliáque pia legata non ſine præjudicio legitimæ ſolvenda reliquerat.

227. An, vel qualiter hæredes fuerint obligati ad præſtanda hujusmodi onera poſt mortem teſtatoris relicta.

228. Quo ordine hujusmodi debitis ab hæredibus ſatisfaciendum ſit.

229. An etiam fiſcus teneatur hujusmodi debitis ſatisfacere, caſu quo ob delictum voventis ſibi attribuiſſet bona defuncti.

230. Omnes transgreſſiones votorum quà præcisè tales, ſunt ejusdem ſpeciei.

231. Votum abſtinendi à carnibus, à vino &c. per ſe loquendo obligat ſub gravi culpa.

232. Quantum non obſtante tali voto poſſit bibi absque mortali peccato.

233. Ubi partes materiæ votô promiſſæ ſunt diviſibiles, ſingulariter attendendum eſt, an coaleſcant in unam materiam grandem, vel non.

234. Undenam colligendum ſit, an obligatio voti fuerit annexa vel non annexa diei vel tempori.

235. Quandonam votum certo temporis termino annexum, etiam eô elapſo debeat perſolvi vel non.

236. Qui promiſit peregrinationem hoc menſe peragendam, nec poteſt peregrinari in fine, tenetur prævenire & alio die commodo ejusdem menſis ſatisfacere voto.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa obligationem & interpretationem votorum.

QUæres primò, quæ, & quanta ſit obligatio voti ex genere ſuo?

℟. Eſt gravis & ſub diſpendiò ſalutis 205.
obligans. Ita *omnes Theologi* contra votifragum Lutherum, aliósque ſectarios hujus temporis. Ratio hujus conſtat tum *ex cap. licet. de voto*, ubi dicitur, ejus ſolutionem eſſe ita neceſſariam, *ut ſine diſpendio ſalutis prætermitti non poſſit.* Tum etiam ex eo: quia homo homini ſub gravi obligatione tenetur ſervare fidem, ſecundùm *omnes*: ergo à fortiori tenetur eandem ſervare Deo.

Dixi tamen, quòd obligatio voti ſit gra 206.
vis *ex genere ſuo.* Enimverò ad hoc, ut ex voto naſcatur obligatio gravis in individuo, vel in caſu particulari, neceſſum omnino eſt 1. ut & materia illius ſit (ſaltem reſpectivè, id eſt reſpectu finis vel aliarum circumſtantiarum) gravis; 2. ut vovens habuerit intentionem ſeſe graviter, vel certè juxta capacitatem materiæ obligandi.

Ergone inquies ad materiam revera gravem poteſt ſe quis vovendo obligare ſub culpa levi tantùm?

 ℟. Po-

207. ℞. Poteſt, modò habeat expreſſam intentionem ſe non, niſi leviter, id eſt, ſub culpa veniali obligandi. Ita *unanimiter Doctores*. Tambur. *lib. 3. decalog. c.* 12. §. *2. n. 3.* Illſung *tr. 5. diſp.* 1. *n. 101.* Ratio eſt: quia vovens ſe habet ad inſtar Legislatoris privati: ergo quemadmodum quilibet Legislator ad materiam etiam formaliter gravem poteſt obligare ſub culpa vel pœna levi tantùm juxta dicta *tr. 1. de actibus hum. confer.* 11. *n. 301.* ita & vovens: Dixi: *modò habeat expreſſam intentionem* &c. Regulariter enim quivis Legislator cenſetur velle obligare juxta capacitatem materiæ, id eſt, graviter in materia formaliter gravi, leviter autem in levi; conſequenter idipſum præſumendum eſt de eo, qui vovendo ſibimet legem imponit: & ſicut nullus Legislator in materia undequaque levi poteſt ſe obligare graviter; quia talis obligatio & ipſa promiſſio non eſſet rationabilis, propteréaque meritò creditur, quòd Deus illam non acceptet. Ita Illſung *cit. n.* 101. Sporer ubi ſuprà *c. 2. n. 89.* Laymann & alii.

208. Nihilominus à reſolutione proximè data excipienda ſunt vota ſolemnia, caſtitatis ſcilicet, quòd Sacris Ordinibus annectitur, nec non profeſſionis religioſæ, ad quæ vota nemo ſub culpa vel obligatione levi duntaxat ſe obligare poteſt; eò quòd Eccleſia (cujus auctoritate hæc vota fuêre introdu-

troducta) exigat voluntatem graviter ſe obligandi; & meritò quidem 1. tum quia important quandam mutationem perpetuam ſtatûs; tum præſertim, quia etiam Religio reſpectu profitentis ſe graviter obligat, non minùs, quàm ſponſa reſpectu ſponſi: ergo ut ex utraque parte ſervetur æquitas naturalis, Eccleſia rationabiliter exigit, ut Ordines ſuſcipiens, aut Religionem Sacram Solenniter profitens graviter ad votorum obſervantiam ſe obſtringat, ita, ut ſi ſecus fiat, profeſſio religioſa non valeat, juxta *communiſſimam Doctorum.*

Quæres 2dò, quomodo obliget votum conditionatum, & quomodo votum pœnale.

℞. ad primum membrum hujus quæſiti. Votum conditionatum (ſub conditione ſcilicet de præſenti vel de præterito factum) hac ſubſiſtente illico obligat, more aliorum contractuum, qui ſubſiſtente conditione ſtatim tranſeunt ad eſſe abſolutum. At verò votum ſub conditione de futuro factum obligat primùm poſt adimpletam conditionem, ita, ut ſi hæc absque culpa voventis nunquam ponatur, etiam votum nunquam obliget. Ita ex recepta Doctorum ſententia Henno *tr. in decalog. diſp. 2. de vot. q. 3. art. 7. concluſ.* 1. Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1793. Ratio eſt: quia votum non obli- 209.

gat

gat ultra intentionem voventis: at hic ſupponitur nunquam habuiſſe intentionem ſeſe obligandi, niſi ſub hac vel illa conditione: erga priùs quàm hæc ponitur, votum non obligat. Quocirca inſuper notandum eſt, quòd, ſi conditio merùm pendeat ab arbitrio ipſius voventis, huic maneat liberum ponere conditionem vel non. At verò ſi dependeat ab arbitrio alterius, nefas foret per malitiam, id eſt, per dolum vel fraudem impedire conditionem; quia vovendo præſumitur voluiſſe virtualiter ſaltem ſe obligare ad malitiosè non impediendum conditionis eventum, ſecùs enim potiùs Deo illuſiſſe, quàm voviſſe argueretur. Quo non obſtante huic liberum foret ſimpliciter rogare alterum, ne ponat conditionem v. g. ſi filius vovit ingreſſum Religionis ſub conditione, ſi Pater conſenſerit, fas erit rogare Patrem, ne conſentiat, & per conſequens filius maneat liber ab hac obligatione. Ita cum Suarezio & aliis Sporer *cit. à n.* 142.

210. ℞. jam ad alterum membrum ejusdem quæſiti. Votum pœnale obligat duntaxat poſt transgreſſionem culpabiliter factam; unde ſi transgreſſio fuit quidem poſita, ſed ſine tua culpa, non teneris ſubire pœnam. Ita Doctores *proximè citt.* Ratio eſt: quia pœna non imponitur, niſi ob culpam: ergo ſi culpam non commiſiſti, non teneris

ſubi-

ſubire pœnam. Quin immò cit. Felix Poteſtas, aliique plures exiſtimant, eum qui culpabiliter quidem implet conditionem, absque eo tamen, quòd recordetur pœnæ ſibimet impoſitæ, non teneri ad hanc ſubeundam; eò quòd oblivio naturalis æquiparetur ignorantiæ, quæ à pœna excuſare ſolet: aſt ego oppoſitum veroſimilius exiſtimo; quia talis ſupponitur ſimpliciter ſeſe obligâſſe ad pœnam, caſu quo conditionem culpabiliter poneret v. g. ad abſtinendum altera die ab omni vino, caſu quo pridie culpabiliter bibiſſet usque ad crapulam: ergo ſi culpabiliter bibat usque ad crapulam, tenetur ſubire pœnam, eſto hujus non fuerit memor illo tempore, quô crapulam bibit. Ita Henno *ubi ſupra art. 7. concl. 2. Reſ.* 4.

Quæres 3tiò, utrum vota perſonalia ita obligent perſonam, quæ votô ſeſe obſtrinxit, ut non valeant per alium adimpleri?

℟. Vota perſonalia, immò & realia 211. ac mixta in quantum perſonalia ſunt, ita ſtringunt voventem, ut non poſſint adimpleri per alium. *Communis.* Ratio eſt: quia vota perſonalia quà talia fiunt de actione propria voventis: ergo per actionem alienam nec debent, nec poſſunt adimpleri. Hinc ſi voviſti ſubire jejunium, peregrinationem vel diſciplinam corporalem &c. nec poſſis quacunque demum de

cauſa

cauſa per te ipſum præſtare, pariter non teneris id præſtare per alium à te ſubſtitutum.

212. Dixi tamen: *Vota perſonalia quà talia?* nam quatenus ſimul realia ſunt, poſſunt præſtari per alium ſubſtitutum; quia quà realia ſolùm exigunt rem, non item perſonam vel actionem voventis; atqui res poteſt præſtari per alium; pecunia quippe tua æquè per alium, ac per te ipſum poteſt erogari ſeu diſtribui in pauperes: ergo ſi non poſſis per temetipſum, teneris hoc præſtare per alium quendam tertium. Similiter ſi voviſti peregrinationem ad B. Virginem Oetinganam cum oblatione cerei, vel alterius anathematis, & hoc poſterius nequeas per te ipſum offerre, teneris illud transmittere per alium (niſi vovendo contrarium expreſſiſſes) perinde enim eſt, ſive per te ipſum id facias, ſive per alium. Attamen ſi quocunque demum caſu factus es impotens, ut de tuo vel tuis mediis non poſſis præſtare hujusmodi votum reale quà tale, nequaquam teneris procurare, ut ab alio tuo nomine idipſum præſtetur: neque teneris laborare (ſi id antea non conſueviſti) ut hoc modò acquiras, unde voto ſatisfacias &c. non enim voviſti id præſtare per alium vel per bona alterius, aut tua, ſed primùm aquirenda &c. ſed per ea, quæ velut propria poſſediſti. Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 15. *n.* 8. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 9.

Quæ-

Quæres 4tò, utrum, vel quando hæres teneatur præſtare vota defuncti?

℞. Hæres per ſe loquendo non tenetur ad vota perſonalia defuncti, bene verò ad realia & mixta, quatenus hæc onus reale involvunt; idque 2. non ex virtute Religionis, ſed ex obligatione juſtitiæ. Ita *ex communi DD.* Tamburinus *lib. 3. in decalog. c.* 12. *ſ.* 4. *à n. 2.* Sporer *cit. c. 2. n. 133.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 3. art.* 4. *n. 67. & 68.* Ratio prioris facilè patet tum ex dictis; tum inde etiam, quia hæres ſuccedit in bonis, actionibus ac juribus defuncti: ergo etiam debet ſuccedere in oneribus hæreditatem concernentibus, ut *qui ſentit commodum, ſentiat & onus. l.* 10. *ff. de R. J.* Et certè juxta *communem DD.* hæres tenetur ſolvere ea, quæ teſtator promiſit hominibus: quidni ergo teneatur ſolvere, quæ idem promiſit Deo? 213.

Ratio autem poſterioris (quòd ſcilicet ad hæc non teneatur ex virtute Religionis, ſed juſtitiæ) eſt hæc: quia nemo ex virtute Religionis contrahit obligationem voti, niſi habuerit aliquando animum vovendi, ſeu aliquid Deo promittendi: atqui hæres nihil promiſit Deo (uti ſupponitur) ſed ſolus teſtator modò defunctus; ergo hæres non tenetur ex virtute Religionis portare hujuſmodi onera, ſed ex virtute juſtitiæ & æquitatis naturalis: *Res quippe tranſit cum* 214.

ſuo

ſuo onere c. 5. de pignor. Atque hinc ſequitur, quòd, ſi hæres nolit adire hæreditatem, etiam non teneatur ad portanda ejusmodi onera. Sequitur inſuper, quòd ſi hujusmodi onera voto promiſſa exeederent facultates hæreditatis, hæres deductis priùs aliis debitis & expenſis funeralibus, teneatur illa ſolvere pro rata tantùm. Videantur Sanchez *cit. c. 15. n.* 36. Laymann *n.* 13. Tamburinus *n.* 3. Henno ubi ſuprà *art. 6. concluſ. 2. Reſolut.* 4. *& ſeq.*

Quæres 5tò, quomodo obligent vota facta ſine determinatione temporis? & quomodo vota facta ſine determinatione quantitatis vel qualitatis?

215. ℞. ad primum membrum hujus quæſiti. Votum ſine determinatione temporis factum obligat tempore proximè commodo ſeu oportuno. Ita poſt D. Thomam 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. *ad* 3. *& q. ult. art.* 3. *omnes Theologi.* Ratio eſt: quia omnis promiſſio abſoluta ſine reſtrictione vel limitatione facta illico parit obligationem; unde *l.* 14. *ff. de R. I. dicitur: in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur.* Rurſus *Deuteron.* 23. habetur: *cum votum voveris Domino, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi illud in peccatum.* Quocirca tamen communiter notant Doctores, ob dilationem temporis,

etiam

etiam ſine cauſa factam, neminem de facili condemnandum eſſe peccati mortalis, niſi ob dilationem nimiam quis ſe exponeret periculo omnimodæ oblivionis vel impotentiæ ſatisfaciendi voto; ut ſi juvenis differret ingreſſum Religionis usque ad illud tempus, quo omnem ſpem ſuſceptionis ſibi præſcinderet; vel, niſi ob hujusmodi culpabilem dilationem honor Dei notabiliter periclitaretur, prout contingere poſſet in dilatione votorum perpetuum Dei obſequium concernentium. Videantur de hoc Sanchez *lib.* 4. *c.* 14. *n* 22. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 3. *n.* 5. Sporer *c.* 2. *n.* 117. vel R. D. Auguſtin. Michel *tom.* 2. *part.* 2. *ſect.* 3. *pu.* 6. *n.* 12.

℟. jam ad 2dum membrum ejusdem quæſiti. Votum factum ſine determinatione, quantitatis, numeri, vel qualitatis &c. obligat quidem, ſed ita, ut huic ſatisfieri poſſit offerendo in qualibet quantitate vel qualitate, niſi conſuetudo vel circumſtantiæ perſonæ aliud exigant. Ita *communis Theologorum* apud Tamburinum *in decalog. lib.* 3. *c*, 15. §. 7. *n.* 2. 216.

Ratio eſt: quia interpretatio voti ita fieri debet, ut potiùs reſtringatur, quàm extendatur. Inſuper accedit, quòd habens votum v. g. eleemoſynæ dandæ, revera dici poſſit dediſſe, in quacunque demum quantitate vel qualitate diſtribuat. Subinde tamen

men circumſtantiæ perſonæ vel finis &c. aliud dictant; etenim ſi perſona magnæ dignitatis aut magnarum opum ſupponatur ſe voto adſtrinxiſſe ad dandam eleemoſynam, rationabiliter præſumi non poteſt, quòd intenderit dare in quantitate minima. Similiter qui vovit Eccleſiæ dare calicem vel luminaria &c. pro Sacrificio Miſſæ, præſumi non debet voviſſe calicem de ſtanno vel plumbo, candelasvè de ſebo &c. ſed tales, quæ ad Sacroſanctum Miſſæ Sacrificium ſolent adhiberi, puta candelas de cera, & calicem argenteum juxta morem ac conſuetudinem Eccleſiæ.

Quæres 6tò, quid ſit interpretatio voti, & quid circa hujus interpretationem ſit obſervandum?

217. ℞. Voti interpretatio idem eſt, ac clarior ejusdem expoſitio, quando ſcilicet vel verba ſunt ambigua, vel non ſatis determinata, prout frequenter fieri aſſolet; vel quando de mente & intentione voventis non ſatis conſtat. Neque verò dubitandum, quin hæc obligatio vel maximè dependeat à mente ſeu voluntate voventis, quemadmodum obligatio legis à mente legislatoris: quia tamen ſæpiſſimè de ſimilibus dubitari ſolet, & homines præſertim rudiores ſeipſos juvare non poſſuut ad formandum prudens dictamen conſcientiæ in ſimilibus dubiis; hinc à Confeſſariis, aliisve doctio-

doctioribus dirigi debent & inſtrui; quod, ut bene fiat, juvabit obſervare ſequentes Regulas.

I. Votum interpretandum eſt vel maximè ſecundùm expreſſam, vel rationabiliter præſumptam voluntatem voventis. Ratio patet ex hactenus dictis: quia obligatio voti non introducitur, niſi per voluntatem voventis: ergo vovens in tantum obligatur, in quantum voluit, aut certè rationabiliter præſumi poteſt ſe voluiſſe obligare. 218.

II. Ubi de mente ſeu intentione voventis non ſatis conſtat, præſumi debet, voluiſſe ſe obligare ſecundùm communem & uſitatam acceptionem verborum, quibus fuit uſus, & illud exequi ſecundùm exigentiam naturæ aut communem hominum, Eccleſiæve conſuetudinem; qui enim nihil excipit, cenſetur ſe communi uſui ac conſuetudini accomodare.

III. Obligatio voti quantùm uſitata & propria verborum ſignificatio patitur, ſemper magis reſtringenda eſt, quàm extendenda. Ratio eſt: quia quivis potius relinquendus eſt in poſſeſſione ſuæ libertatis, quàm privandus; & aliunde conſtat, odia vel odioſa (uti eſt omnis nova obligatio) eſſe reſtringenda potiùs, quàm extendenda. Videantur de his Sanchez *lib. 4. in decalog. c. 11. à n. 29.* vel Illſung *tr. 5. diſp. 1. n.* 107.

IV. Ubi verba, quibus vovens uſus fuit, ex ſe non ſignificant votum, promiſſionem vel pactum, præſumi non debet pro voto; bene verò quando conſtat, quòd verba de ſe ſignificent votum, promiſſionem aut pactum, licèt ſuo modò dubitetur, an vovens intenderit ſeſe obligare; *nemo enim cenſetur dicere id, quod non habet in mente. l. labeo. ff. de ſupellect. legat.* Videantur Gobat *tr.* 11. *n.* 384. vel de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 381.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de obligatione & interpretatione votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius homo infimæ conditionis, per gratiam Dei tamen evectus ad ſatìs amplam fortunam, ut pro tam inſigni beneficio Deo ceu Authori ac diſpenſatori liberaliſſimo omnium bonorum ſe gratum monſtraret, vovit quotidie de dapibus ſuæ menſæ reficere certum quendam pauperem ſtudioſum; id, quod etiam Sex, vel ſeptem omnino annis fideliſſimè præſtitit: poſt hæc (utì familiare eſt mortalibus) nonnihil ſenſim refrigeſcente per ſeptimanam victum bis aut ter, tandem pauperum oblitus, prorſus nihil de menſa ſua dare ſolebat pauperi ſtudioſo. Verùm enim verò, quia ab eo tempore

re in varias calamitates incidit, hinc ſuſpicari cæpit, ſe fortaſſis per memoratam duritiem erga pauperes divinam Nemeſim contra ſe provocáſſe: petit proin ſcire à Confeſſario imò, an vi præfati voti non teneatur deinceps quotidie de ſua menſa pauperem ſtudioſum alere? 2. An Confeſſarius credat, ſe graviter deliquiſſe ex eo, quòd jam ab aliquot annis vel nihil, vel certè non ſingulis diebus de ſua menſa aliquid dederit pauperi ſtudioſo? Quid ad hæc Confeſſarius?

℞. ad prius quæſitum, explorandam eſſe à Confeſſario mentem hujus pœnitentis, & inquirendum, an hoc votum fecerit intuitu alicujus hominis ſeu ſtudioſi in particulari ſeu in individuo, ídque ex particulari motivo v. g. quia hic homo erat ſibi conſanguineus, vel quia præ reliquis diligens, devotus, aut indigens fuit repertus? an verò præcisè intenderit pauperem ſtudioſum in communi, idque non alio fine, quàm ùt ſe gratum monſtraret Deo? ſi primum, concludendum foret, præfatum votum non obligâſſe diutiùs, quàm ille pauper ſtudioſus in individuo determinatus indiguit; ceſſante enim cauſa finali principali, ceſſat obligatio voti, juxta dicenda inferiùs *n.* 239. Si 2dum: concludendum erit, quòd Titius voluerit ſe obligare, & vi hujus obligetur in perpetuum, de ſua menſa alere pauperem ſtudioſum. Ratio 219.

hujus deſumitur ex eo : quia hæc verba: *voveo quotidie de mea menſa alere pauperem ſtudioſum &c.* de ſe ſignificant quandam perpetuitatem ſeu illimitationem: ſi ergo aliunde non conſtet ex fine, aliisvè circumſtantiis, quòd Titius voluerit hanc obligationem reſtringere ad certum tempus, perſonamvè particularem &c. dicendum, quòd teneatur ad alimentationem perpetuam, fere quemadmodum is, qui dixit: *voveo caſtitatem*, juxta communiſſimam Doctorum præſumitur voluiſſe ſe obligare ad ſervandam caſtitatem perpetuam.

Accedit inſuper, quòd finis principalis hujus voti videatur fuiſſe gratitudo debita pro obtento beneficio perpetuo elevationis ad tam pinquem fortunam: quemadmodum ergo finis hic principalis ſemper manet, ita probabiliùs ſemper manet obligatio hujus voti.

220. ℞. jam ad poſterius quæſitum ejusdem Caſus, hujus opinionem non petendam eſſe ex opinione Confeſſarii, ſed partim ex intentione Titii voventis; partim etiam, & vel maximè quidem ex judicio practico ipſius. Vel enim negando pauperi ſtudioſo alimenta exiſtimavit ſe graviter peccare, vel non? ſi primum; dicendus erit graviter peccâſſe, ſin minùs ex conſcientia recta, ſaltem ex erronea, ſecundùm dicta *in Theolog decalog. part.* 1. *Confer.* 5. *n.* 137.

Si

Si verò ſupponatur 2dum, concludendum erit, Titium non peccâſſe graviter peccatô ſaltem formali. Dico: *formali:* nam quòd una duntaxat vel altera vice negando alimenta ne quidem materialiter grave peccatum commiſerit, mihi propè certum videtur; tum quia victus unius diei pauperi dari ſolitus non eſt materia verè gravis; tum etiam quia in promiſſionibus liberalibus (uti eſt hæc ex voto orta) paulò major quantitas requiritur ad peccandum mortaliter, quàm in promiſſionibus oneroſis, prout ſapienter advertit Leſſius *lib. 2. c. 18. dubit. 8. à n. 56.* Filliucius *tr. 33. n. 29.* R. D. Michel *Theolog. Canon-moral. tom. 2. part. 2. ſect. 3. pu. 5. n. 39.*

Sed quid, ais, ſi Titius fateatur, ſe apprehendiſſe quidem, quòd malè agat, tunc præſertim, dum ſimpliciter omnem victum negavit pauperi ſtudioſo, non tamen magnopere deliberâſſe, an mortaliter an venialiter tantùm peccet, modò tamen petat claram reſolutionem hujus dubii?

℞. ad hanc propoſitionem Titio rotundè dicendum 1. quòd per ſe loquendo peccaverit mortaliter negando ſimpliciter omnem victum. Ratio eſt: quia obligatio alendi pauperem quotidie de ſe gravis eſt, prout procul dubio quivis fateretur, caſu quo aliena poteſtate hoc onus eidem imponeretur: ergo Titius abſolutè negando 221.

omnem ſuſtentationem contra ſuum votum, peccavit mortaliter. Idque certò credendum eſt de Titio, ſi is advertatur eſſe homo laxæ conſcientiæ vel nullius omnino; poteſt enim prudenter ſupponi, quòd ſtante etiam tali dubio alimenta negaverit velut incurius ſalutis, & parùm ſollicitus, ſive dein graviter, ſive etiam leviter duntaxat peccaret, prout diximus *part. 1. theol. decalog. confer. 5. n.* 140.

Dicendum inſuper erit Titio 2dò, eum deinceps probabiliùs mortaliter peccaturum, negando pauperi ſtudioſo (ad cujus alimentationem ſupponitur vovendo ſeſe obligâſſe) victum per plures dies v. g. octo aut decem &c. quia vota realia, id eſt de re aliqua præſtanda, quando non ſunt ſpecialiter alligata tempori, ita ut ſingulis diebus exſpiret obligatio, ſolent coaleſcere in materiam gravem, ferè ſicut furta minuta: atqui votum de danda eleemoſyna reputatur tale: ergo cùm ſubtractio victus per octo vel decem dies in morali hominum exiſtimatione (ni fallor) reputetur aliquid grave, & hoc votum à Titio non fuerit factum intuitu temporis aut diei, ſed potiùs intuitu gratitudinis debitæ Deo demonſtrandæ, dicendum, quòd tandem coaleſcat in materiam gravem. Videatur Diana *part. 5. tr. 5. Reſol.* 52. Sporer *cap. 2. ſect. 3. n.* 105. vel Kreſslinger *addit. 2. ad tr.* 6. *diſt. 3. poſt. n.* 14. *Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.*

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cujusdam Monaſterii Prælatus, cùm animadvertiſſet incendium inopinatò ortum humanis viribus extinqui non amplius, ad Cœlituum opem recurrendum ſapienter concluſit, præcipuè verò ad præpotens patrocinium S. Martyris Floriani, cui voto ſeſe obſtrinxit, quod ſi in tam præſenti periculo flammas jam in immenſum quaſi excreſcentes arceret, deinceps quotannis unà cum toto ſuo Venerabili Conventu in vigilia Ejusdem Sancti vellet jejunare more Eccleſiæ conſueto. Et ecce! voto vix dum nuncupato flamma vorax ſedata fuit miraculo tam evidenti, ut quotquot præſentes fuerant, non humanis viribus, ſed ſoli Omnipotentiæ Dei id adſcribendum exiſtimârint. Hôc tamen non obſtante, unus alterve Monachus conqueritur contra votum à Præſule ipſis prorſus inſciis emiſſum, nec facilè eò adduci poteſt, ut in dicta vigilia jejunet. Quæritur ergo, an revera vi voti à Præſule nuncupati teneantur jejunare, ita ut ſecus faciendo, vel carnes comedendo peccent coram Deo?

℞. Dicti Monachi non tenentur ad jejunium vi voti ab ipſorum Præſule nuncupati: 2. poſſunt nihilominus contraveniendo graviter peccare contra obedientiam Prælato debitam. 22 P.

Ratio prioris eſt: quia obligatio jejunandi eſt obligatio perſonalis, & hôc ipſo

nequit aliunde oriri, niſi ex conſenſu propriæ voluntatis: ergo ſi dicti Monachi nunquam conſenſerunt in jejunium, ad hoc vi voti non erunt obligati. Hanc ob cauſam filii non tenentur ingredi Religionem, eſto à Parentibus olim fuerint ad hanc devoti, prout de S. Bonaventura, Samuele, & aliis nonnullis legitur. Secus dicendum foret, caſu quo filius aut filia poſt pubertatem adeptam ratificâſſet hujusmodi votum: quia ex hac ſuppoſitione non jam aliena, ſed propria voluntate obligarentur ad executionem voti. Ratio autem poſterioris partis eſt: quia Præſul gratitudinis debitæ causâ ob tam inſigne beneficium præpotenti interceſſione Sancti Martyris Floriani obtentum, potuit procul dubio ſuis Religioſis (in quos idem beneficium magnopere redundavit) præcipere, ut in honorem dicti Sancti jejunarent, & quidem ſub gravi culpa quandoquidem materia præcepta, ſcilicet jejunium, communiter reputatur quid grave & capax gravis obligationis: quamquam de facili non ſit præſumendum de aliquo Prælato, quòd ſubditos ſuos, utpote aliunde præceptis & ſtatutis particularibus ſatis conſtrictos, ad hujusmodi devotionem particularem voluerit obligare ſub reatu pœnæ æternæ, niſi id ſpecialiter expreſſerit.

Sed quid (ais) ſi ſupponamus non ſolùm

lum Prælatum, ſed & integrum Conventum conſenſiſſe in tale votum, tenebunturnè Religioſi ſucceſſores hoc jejunium ſemper obſervare ex voto?

℞. Negativè, ob eandem rationem: 223. quia ſcilicet ſucceſſores nunquam conſenſerunt in tale votum. Atque hinc *cum communi Doctorum* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 6.* ſapienter infert, quòd ſi Communitas alicujus pagi votum ediderit v. g. de inſtituenda quotannis peregrinatione, poſteri eorum non obligentur ex vi voti; bene tamen interdum ratione pacti, vel ſtatuti, aut longæ conſuetudinis obligari valeant, modò approbatio expreſſa vel tacita ſaltem Epiſcopi acceſſerit: & ſicut Epiſcopus talem conſtitutionem vel conſuetudinem ſuorum poſſet abrogare, ita & Prælatus reſpectu ſuorum ſubditorum; quia cùm par in parem non habeat poteſtatem *c. innotuit de elect.* planè cogimur fateri, quòd anteceſſores quantum ad ſimilia ex mero arbitrio dependentia non potuerint ſucceſſoribus ſuis ligare manus. Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. moral. c. 15. n. 19.* Caſtropalao *tr. 15. punct. 15. n. 3.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. n. 124.*

Dices adhuc. Quid ſi autem Superioriſſa aliqua Monialium præter tria vota ſubſtantialia inſuper emittat votum perpetuæ clauſuræ, velitque ſibi ſubjectas pariter adſtringere

gere ad idem votum ſeu ad clauſuram perpetuam, tenebunturnè ſuæ Superioriſſæ in hoc deferre?

224. ℞. Quòd non, ſi Moniales ſupponantur ſe nunquam ad talem clauſuram obligâſſe, aut certè in tali monaſterio clauſura nunquam fuit introducta. Nihilominus 2. poſſet ſub præcepto formalis obedientiæ vel ſub certa pœna illas obligare ad obſervandam clauſuram, in quantum hæc prudenter judicatur neceſſaria ad conſervandam diſciplinam regularem ac domeſticam.

Ratio prioris eſt: quia votum perpetuæ clauſuræ eſt res valde ardua, & tale præceptum, vi cujus obligatio perpetua introduceretur, potiùs haberet ſe per modum legis, quàm præcepti, prout in ſuperiori *tr. de actib. hum. confer. 10. n. 283.* animadvertimus: atqui Superioriſſis Monialium non competit poteſtas legislativa ſpiritualis, prout diximus *locô prox. cit.* ergo &c. Ratio autem poſterioris eſt: quia etiam Superioriſſis Monialium tribuenda eſt poteſtas præcipiendi ea, quæ ſunt neceſſaria ad conſervandam diſciplinam regularem & domeſticam: ergo ſi obſervantia clauſuræ prudenter judicetur neceſſaria in hunc finem, poterit ſubditas ſuas eò adſtringere ſub gravi præcepto. Videatur Felix Poteſtas *tom.* 1. *Exam. Confeſſ. part.* 1. *c.* 2. *n.* 202. *&* 207.

At,

At, inquies, Concilium Tridentinum videtur contrarium reſolutioni proximè datæ, dum *ſſ.* 25. *de Regular. & Mon. c.* 5. ait: *Bonifacii VIII. conſtitutionem, quæ incipit* periculoſo *renovans Sancta Synodus omnibus Epiſcopis ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, ut in omnibus Monaſteriis ſibi ſubjectis ordinariâ: in aliis verò Apoſtolicæ Sedis auctoritate clauſuram Monialium, ubi violata fuerit diligenter reſtitui procurent: ergo Moniales tenentur acceptare clauſuram perpetuam per Superiori ſſam introducendam, ſaltem ſi hæc ſupponatur jam ſemel fuiſſe introducta in tali Monaſterio.*

℟. neg. conſeq. Concilium enim Tri- 225.
dentinum allegatum non præcipit Superioriſſis Monialium utpote deſtitutis poteſtate legislativa, ut reſtituant clauſuram, vel ſubditas ad hanc ſub voto obligent; ſed hoc munus committit duntaxat Epiſcopis velut Prælatis Eccleſiæ jurisdictione Eccleſiaſtica præditis. Hinc minimè conſulendum eſſet hujusmodi Superioriſſæ, ut propria auctoritate cogat Moniales ſuæ curæ creditas ad 4tum votum perpetuæ clauſuræ. Videatur de hoc puncto noſter R. P. Gaudentius Kerkove *in ſtatut. gen. c.* 5. *ſſ.* 8. *n.* 11. ubi ex *cit. cap. periculoſo* bene probat, hoc munus introducendi vel reſtaurandi clauſuram in Monaſteriis Monialium exemptarum competere earundem Prælatis exemptis.

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus vir magnarum opum amore ac deſiderio prolis (qua multis annis in matrimonio caruerat) promiſit Deo extruere quoddam Sacellum, Miſsámque perpetuam in eodem fundare, caſu quo Succeſſore maſculo à Cœlo bearetur, fuítque vir bonus à Deo exauditus in tantum, ut ſucceſſu temporis dubitarit, an non rurſus deberet Deo quidquam promittere, ne prolibus nimiùm gravaretur. Denique Sacello nondum penitùs extructo obiit diem ſuum relictis circiter 20 millibus: poſt obitum hæredes (quorum ſeptenarius erat numerus) reſerato teſtamento reperiunt præter obligationem plenariè complendi Sacellum, Beneficiatumque fundandi, adhuc alia diverſa legata pia eidem inſerta, è quorum executione legitima ipſorum notabiliter pateretur: ſuſcitantur proin ex Confeſſario, an 1. & quantum, item 2. quo ordine teneantur exequi votum aliáque pia legata in teſtamento reperta? Quid ad hæc Confeſſarius?

226. ℞. ad primum quæſitum Hæredes Caji tenentur quidem exequi votum & pia legata à Parente relicta, non tamen ultrà quàm poſſunt absque præjudicio legitimæ. Ita *communiſſimè Doctores* Lopetz, Covarruvias, Sanchez *lib. 6. de matr. diſp.* 36. Caſtropalao *tr.* 19. *diſp.* 1. *pu.* 16. *n.* 2. & 5. Henno *in decalog. diſp.* 2. *q.* 3. *art.* 6. *concluſ.* 2. *Reſolut.* 5. Ubi breviter pro intellectu

lectu hujus reſolutionis notandum, legitimam partem deſcendentium eſſe *trientem*, id eſt, tertiam partem hæreditatis, ubi non ſunt plures, quàm quatuor liberi: ubi verò ſunt plures, tunc erit *ſemis*, id eſt, media pars hæreditatis. Ratio hujus reſolutionis patet tum *ex cap. ex parte. de cenſibus.* & *cap. Ad hoc. de ſolutionibus*, ubi filius cogitur ad ſolvenda vota Parentum; tum etiam ex *l. 32. Cod. de inoffic. teſtam.* ubi declaratur, omnia gravamina bonis à teſtatore appoſita in præjudicium legitimæ, ſive fiant per vota, ſive per legata pia, nullius eſſe roboris. Ex quo fit, ut hæredes Caii utpote plures quàm quatuor teneantur quidem ſolvere debita, votúmque & alia pia legata à Parente relicta, expendendo in hæc medietatem hæreditatis relictæ, non tamen ultra, ob jura proximè allegata.

Dices fortaſſis. Caius in vivis exiſtens potuiſſet procul dubio in eleemoſynas & pias cauſas de ſua poſſeſſione diſtribuere etiam cum gravamine & præjudicio legitimæ filiis debitæ: ergo etiam potuit hæredes ſuos gravare, ut poſt mortem ſolverent vota aliaque pia legata cum præjudicio legitimæ ipſis debitæ.

℟. neg. conſeq. & paritatem. Quamdiu enim Caius in vivis exſtitit, fuit actualis Dominus ac poſſeſſor bonorum ſuorum, conſequenter potuit abuſivè de ſuis bonis 227.

diſpo-

diſponere cum aliquali præjudicio ſuorum ſucceſſorum: at verò poſt mortem ceſſat ejusdem dominium, ſimúlque jura voluerunt, ut hæredes non gravarentur quantum ad legitimam, immo quidquid in hujus præjudicium diſpoſitum fuiſſet, caſſârunt teſte Caſtropalao proximè allegato *n.* 5. ergo non tenentur ultra medietatem hæreditatis ſibi relictæ expendere in pia legata & vota &c.

228. ℞. jam ad alterum quæſitum hujus caſus. Debita à Cajo relicta ſolvi debent ab hæredibus ordine, qui ſequitur. 1mò. Ante omnia ſolvendæ ſunt expenſæ funeris: deinde merces ſervitiorum: tum æs alienum, deinde legitima & poſtea primùm vota ac pia legata &c. Et ratio hujus eſt 1. quia vota ſicut & legata ſolvi debent ex bonis defuncti: atqui bona cujuscunque cenſentur illa, quæ ſuperſunt deducto ære alieno *l. Mulier. juncta Gloſſa. Verb. alieno ff. de jure dotium.*

2. Solutio votorum præferri debet omnibus legatis utut piis; quia obligatio votorum jam priùs fuerat contracta. 3. Quando ſoluto ære alieno hæreditas non ſufficit omnibus votis ſolvendis, tunc non eſt ſolvendum unum, & alterùm prorſus omittendum, ſed per ſe loquendo ſingulis votis debet ſatisfieri pro rata; cùm enim omnia æqualiter obligent ex virtute Religio-

nis,

nis, non eſt, cur unum deberet alteri præferri. Judico tamen in noſtro caſu particulari, quòd ſi hæreditas relicta non ſufficeret pro extruendo Sacello, ſimul & fundando Beneficiato, deberet ſaltem Sacellum extrui, diſſimulata fundatione Beneficiati; ſecus enim intentioni teſtatoris nullatenus ſatisfieret. Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. c. 15. n. 39.* Laymann *ubi ſuprà c. 3. n. 13.* vel Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. ſect. 3. n. 133.*

Sed quid, inquies, ſi fiſcus ſæcularis ob aliquod crimen, v. g. perduellionis à Titio perpetratum diripuiſſet bona ipſius, tenereturne etiam fiſcus ad perſolvenda vota & alia debita à Caio relicta?

℟. Cum P. Gobat *tr. 11. n. 47.* & Sporer *cit. n. 137.* affirmativè. Ratio eſt: quia fiſcus, licèt non ſit propriè hæres Reorum læſæ Majeſtatis, habetur tamen locô hæredis, ita, ut teneatur ad omnia debita Rei, ùt habetur deciſum L. *Non poſſint. ff. de jure fiſci,* immò etiam tenetur ad præſtanda omnia legata *l. dicitur. eod. junctâ Gloſſa.* 229.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, omnes transgreſſiones votorum quà talium eſſe ejusdem ſpeciei. Ratio eſt: quia omnes opponuntur eidem virtuti Religionis ſecundùm eundem actum, promiſſio- 230.

nis ſcilicet Deo factæ, & non ſervatæ: ac proin contra votum æqualiter peccat, qui v. g. negligit dare eleemoſynam promiſſam, & qui contra votum ludit vel bibit &c. Dixi tamen, transgreſſiones votorum quà talium &c. Nam ſi materia voti aliunde fuerit præcepta aut prohibita diverſis formaliter præceptis &c. contraveniens proculdubio committit diverſa ſpecie peccata: ſic Religioſus agendo contra obedientiam voto promiſſam aliud ſpecie peccatum committit, quàm agendo contra paupertatem vel caſtitatem, ùt de ſe liquet. Henno *ubi ſuprà diſp. 2. art. 4. concl. 1. Reſp. ad petes.*

231. Colliges 2dò, votum de jejunando, de abſtinendo à carnibus, de audiendo Sacro, vel percipienda Sacra communione &c. obligare ſub reatu peccati mortalis &c. Ratio eſt: quia ſecundùm dicta *n.* 207. unusquisque præſumitur (niſi contrarium expreſſerit) voluiſſe vovendo ſe obligare juxta capacitatem materiæ, ideóque ad materiam levem leviter, ad gravem graviter: atqui obligatio audiendi Miſſam, abſtinendi à carnibus, jejunandi &c. in morali hominum exiſtimatione cenſetur circa materiam gravem, propptereaque ab Eccleſia ſimilia præcipiuntur, aut prohibentur reſpectivè ſub peccato mortali: ergo &c.

Sed quid (inquies) tenendum de eo, qui voto non bibendi vinum obſtrictus, in gratiam hoſpitis bibit unicum vitrum?

℟. Si

℞. Si vitrum ſupponatur parvum ſeu 232.
tale, quale etiam à quovis ſobrio unico hauſtu ſolet exhauriri, nemo facilè eum condemnabit peccati mortalis. Certum inſuper videtur, eum non peccaturum graviter, qui ſolùm biberet tertiam vel 4tam partem portionis ordinariæ, ſeu communiter etiam ſobriis dari ſeu apponi ſolitæ, quemadmodum non peccat graviter, fortaſſis nequidem leviter, qui in die jejunii in collatione veſpertina comedit tertiam vel quartam partem cænæ ordinariæ; quia in morali hominum exiſtimatione reputatur exigua res. Nec deſunt, qui exiſtimant non peccaturum mortaliter, qui contra ſuum votum biberet vinum infra illam menſuram ſeu quantitatem, quæ communiter ad prandium ſufficit temperatè utentibus, quamvis hæc opinio Patri Sporer videatur nimis laxa. Quocirca ad practicè dignoſcendam gravitatem hujus transgreſſionis judico, conſiderandam eſſe conditionem perſonæ, aliáſque circumſtantias, & præſertim finem, ob quem ſibimet vinum interdixit; nam ſi ſupponatur hoc feciſſe eo fine, ne deinceps ampliùs inebriaretur, crederem non peccaturum mortaliter ſumendo vinum in ea quantitate, quæ de ſe non ſufficeret ad hominem inebriandum: quemadmodum enim ex hac ſuppoſitione ceſſaret periculum inebriationis, ita ſuo modò ceſſaret finis voti: conſequenter pruden-

ter præſumi non poteſt, quòd talis pœnitens voluerit ſub gravi culpa, & reatu pœnæ æternæ ſe obligare ad abſtinendum ab illa etiam quantitate vini, quæ de ſe non ſufficeret ad hominem inebriandum. Videantur de hoc Gobat *in theolog. jurid. tr. 5. c. 4. ſect. 2. n. 19. & ſeqq.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 2. ſect. 3. n. 86.* Michel *ubi ſuprà ſect. 3. pu. 5. à. n. 37.*

233. Colliges 3tiò, ad dignoſcendam gravitatem vel levitatem transgreſſionis circa vota, quorum materia eſt diviſibilis, vel maximè attendendum eſſe, ſitnè materia talis, cujus partes in morali hominum exiſtimatione ſolent coaleſcere, vel non? itemq; an plures obligationes ſoleant coaleſcere in unam gravem, vel ne? Etenim ubi partes materiæ vel obligationes non coaleſcunt, non peccatur graviter, eſto plures minutiæ intermittantur: at verò ubi coaleſcunt, graviter delinquitur, quamprimùm ex plurium neglectu ad materiam gravem pervenitur. Hinc ſi de Roſario ex voto debito quotidie intermittas aliquot Pater & Ave, eſto hoc practicè per integrum annum non peccabis mortaliter; eò quòd hæc obligatio ſupponatur affixa diei, ideoque ſicut cum obligatione alterius diei nullam habet connexionem, ita neglectus unius diei non coaleſcit cum neglectu alterius diei: è contra verò, ſi promiſiſti per integrum annum vel menſem alere pauperem, & hoc pluribus dig-

diebus intermittas, cenſebitur materia coaleſcere, & tu graviter peccare, ſicut in caſu, quô pluribus diebus Domino rationabiliter invito auferres materiam de ſe levem, puta 4tuor vel quinque crucigeros &c.

Sed undenam (inquies) colligendum, an obligationes ſint affixæ diei vel non, ideóque & transgreſſiones plures coaleſcant in unam gravem, vel non coaleſcant?

℞. Cum R. D. Auguſtino Michel *Theo-* 234
log. can. moral. tom. 2. part. 2. ſect. 3. punct. 6. n. 5. id colligi poſſe ex ſequentibus tribus capitibus. Primò: ſi materia voti talis ſit, qualem Eccleſia certo diei alligare ſolet, uti eſt jejunare, Sacro intereſſe, breviarium dicere &c. etiam votum, quippe quod ad inſtar legis ſe habet, cenſeri debet alligatum, ita, ut materia hujus non coaleſcat in unam gravem. 2dò. Si neglectus vel dilatio materiæ accreſceret in cumulum nimis gravem & moraliter impoſſibilem, credendum eſt, voventem voluiſſe obligationem diei vel tempori alligare, & cum ipſo tempore exſpirare; hac ratione qui vovit ter per ſeptimanam jejunare, & id non fecit in una, non tenetur in altera ſex diebus jejunare, ob rationem proximè datam. 3tiò. Si conſtet quempiam particulari ratione temporis motum ſeu impulſum ad vovendum utputa ratione indulgentiæ tali die lucrandæ, vel ratione particularis beneficii tali die obtenti; vel intuitu hujus aut illius

Sancti &c. præſumendus voluiſſe obligationem affixam diei, ita, ut una cum altera nullam habeat connexionem, & ob id neglectus levis pluries commiſſus cum altero neglectu non coaleſcat. Videatur de hoc Azorius *inſtitut. moral. 1. part. lib.* 11. *c. 15. q. 11.* Laymann *lib.* 4. *tr. 4. c.* 3. *n. 3.*

235. Colliges 4tò, illa vota, quorum terminus fuit affixus tempori non ad finiendam, ſed ad ſolicitandam obligationem, adhuc eſſe perſolvenda, eſto terminus culpabiliter vel inculpabiliter etiam fuerit præterlapſus. Unde ſi voviſti proximo menſe dotare puellam pauperem, idque non præſtitiſti, etiamnum præterlapſo menſe teneberis. Similiter, ſi voviſti tot dicere Roſaria, quot ſunt dies hujus anni currentis, idque per plures dies non obſervâſti, teneberis ſequenti etiam anno ſupplere; ſecus enim, ut de ſe clarum eſt, non diceres tot roſaria, quot ſunt dies hujus anni. Et ratio eſt: quia in tali caſu obligatio duplex tibi incumbit, una dicendi tot roſaria, quot ſunt dies anni, altera tot dicendi hôc anno: eſto proin hanc poſteriorem obligationem neglexeris, tenebris nihiloſecius ſatisfacere priori. Videatur Sporer *cit. tr.* 3. *c.* 2. *n.* 106. Michel *prox. cit. pu. 6. n. 4.*

236. Colliges tandem 5tò, eum qui vovit v. g. proximo menſe ſemel confiteri, aut ſemel devotionis causâ peregrinari &c. nullo equidem die determinato obligari ad confiten-

ſitendum; cùm non ſit potior ratio pro uno, quàm altero die; nihiloſecius caſu quo talis prævideret, ſe impeditum iri à confeſſione aut peregrinatione in fine menſis, teneretur prævenire, & alio die commodo ejusdem menſis voto ſatisfacere. Ratio eſt: quia obligatio hujus voti cadit in totam latitudinem menſis; unde quemadmodum prævidens, ſe die dominica poſt horam 9nam non ampliùs poſſe Sacro intereſſe, tenetur hoc præſtare citiùs v. g. hora 6tâ vel ſeptima, non tamen die Sabbati &c. ita pariter is, qui prævidet ſe impediendum à confeſſione circa finem menſis, tenetur non quidem alio menſe, bene verò alio die ejusdem menſis præoccupare, & voto ſuo ſatisfacere *ſecundùm omnes*, ait rectè Sporer *cit. n.* 108.

CONFERENTIA NONA.

De votorum deobligatione præſertim per irritationem.

SUMMARIUM.

237. Votorum obligatio quatuor modis poteſt auferri, ſcilicet 1. extinctione. 2. irritatione. 3. diſpenſatione, & 4. commutatione.

238. Quandonam obligatio voti ceſſet ob mutationem materiæ, circumſtantiarum &c.

239. Et quando ob ceſſationem finis.
240. Quandonam exſpiret ob defectum conditionis, vel ob lapſum temporis.
241. Irritatio voti idem eſt,ac annullatio ejusdem, facta ab habente poteſtatem dominativam.
242. Et hæc dupliciter fieri poteſt, ſcilicet directè & indirectè.
243. Quinam de jure habeantur impuberes, & quinam minorennes.
244. Parenti competit poteſtas directa irritandi vota liberorum impuberum, ſicut & Prælato irritandi vota ſuorum Religioſorum.
245. Excipiuntur tamen ab hac regula vota ſubſtantialia Religionis, nec non votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem.
246. Maritus probabiliùs non poteſt, niſi indirectè irritare vota Uxoris, in quantum ſcilicet hæc præjudicant ſuo juri: idem tenendum de poteſtate Domini reſpectu ſervi.
247. Quinam nomine Parentis, & quinam nomine Prælati hoc locô intelligantur.
248. An vel quomodo peccent, irritando vota ſuorum ſubditorum ſine cauſa.
249. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Domicellæ, quæ voverat ingredi Monaſterium Ordinis S. Benedicti.
250. Utrum Parens potuerit hoc votum irritare?
251. Quid ſi dubitetur, an hoc votum ante, vel verò poſt pubertatem adeptam fuerit factum.
252. Et quid ſi Domicella poſt pubertatem ratificâſſet idem ſuum votum.
253. Reſolvitur Caſus II. de quodam Religioſô, qui ùt ſæcularis voverat diebus Sabbatinis perpetuò abſtinere à vino.
254. An talis Religioſus poſſit tuta conſcientiâ à ſuo

ſuo Prælato petere irritationem voti pòſt profeſſionem ratificati.

255. Utrum Prælati noſtri Ordinis valeant irritare votum eundi inter Saracenos &c. vel Jeroſolymam &c. à ſubdito factum.

256. Reſolvitur Caſus III. cujusdam maritatæ, quæ voverat caſtitatem perpetuam in matrimonio ſervare. Unde

257. Maritus pòtuit hoc votum irritare, licèt ſupponatur factum cum conſenſu ipſius permiſſivo.

258. Secus dicendum foret, ſi fuiſſet factum cum conſenſu approbativo ipſius.

259. Satisfit cuidam inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.

260. Irritari poſſunt non ſolùm vota jamjam edita, ſed etiam impoſterum edenda.

261. S. Pontifex poteſt quidem directè irritare omnia vota Religioſorum, non tamen ſæcularium, etiam Sacerdotum, niſi indirectè.

262. Vota Novitiorum à Prælatis ſimiliter nonniſi indirectè poſſunt irritari.

263. Vota tamen ante pubertatem edita irritari poſſunt poſt pubertatem.

264. Idque etiamſi ad tempus pubertatis fuerint relata velut adimplenda, modò poſt pubertatem adeptam non fuerint ratificata.

265. Inſuper vota antè tempus ſubjectionis v. g. ab uxore ante matrimonium nuncupata tempore ſubjectionis poſſunt quidem irritari, ſed indirectè tantùm, & non ſimpliciter.

266. Vota ſemel directè & abſolutè irritata non ampliùs reviviſcunt.

267. Econtra vota indirectè duntaxat irritata ſucceſſu temporis poſſunt reviviſcere.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de extinctione & irritatione votorum.

237. QUæres primò, quot modis generatim auferatur obligatio votorum, ac juramentorum?

℞. Quatuor modis hæc obligatio ſolet auferri. 1. Extinctione. 2. Irritatione. 3. Diſpenſatione, & 4. Commutatione. Ita *ex communi DD.* Sporer *in decalog. tr.* 3. *c.* 3. Dicitur autem votum extingui, quando ipſius obligatio quodammodo exſpirat, & ſeipſa ceſſat absque interventu alterius auctoritatis ſeu poteſtatis, uti fieri ſolet, dum hæc obligatio tollitur per irritationem vel diſpenſationem &c. Cæterùm obligatio votorum diverſis de cauſis exſpirare ſeu ceſſare ſolet (idipſum intelligas velim de extinctione juramentorum præſertim promiſſoriorum DEO factorum) utpota 1. per mutationem notabilem materiæ promiſſæ, aliarumvè circumſtantiarum. 2. per ceſſationem finis. 3. per defectum ſeu non poſitionem conditionis, ſub qua promiſſio fuit facta. 4. denique per lapſum temporis. Verùm majoris claritatis causâ

Quæres jam 2dò, quandonam extinguatur

tur obligatio voti ob mutationem materiæ, alteriúsvè circumſtantiæ?

℞. Tunc exſpirat ob mutationem mate- 238.
riæ, quando hæc vel phyſicè vel moraliter evadit impoſſibilis, vel illicita, vel indifferens, vel etiam majoris boni impeditiva. Tunc verò ob mutationem circumſtantiarum exſpirat, quando ſupervenit tale impedimentum improviſum, quod, ſi ab initio exſtitiſſet, voventem certò abſterruiſſet à promiſſione. Ita *communiſſimè DD.* Sanchez *lib. 4. c. 2. à n.* 18. Laymann *c. 8. à n. 3.* Reiffenſtuel *Theolog. mor. tr. 6. diſt. 3. n. 27.* Ratio eſt: quia cùm votum debeat eſſe de re licita, honeſta & moraliter poſſibili, quivis vovens meritò præſumitur non voluiſſe ſe obligare ad caſum, quo executio voti evaderet moraliter impoſſibilis, vel tanta fieret mutatio materiæ aut circumſtantiarum, quam ſi ab initio prævidiſſet, planè nunquam voviſſet: hac ratione Doctores communiter tradunt, in quovis voto & juramento tacitè ſubintelligi hanc conditionem: *Si res in eodem ſtatu permanſerit*: ergo ſuperveniente hujusmodi notabili mutatione materiæ vel circumſtantiarum exſpirat obligatio voti; *Actus quippe non ſe extendit ultra intentionem agentis. l. Non omnis. ff. ſi cert. petat.*

Quæres 3tiò, quandonam obligatio voti exſpiret ob ceſſationem finis?

℞. Tunc exſpirat, quando ceſſat finis 239.
prin-

principalis; quemadmodum enim ceſſante fine principali ceſſat ratio agendi propter finem; ita profectò nemo prudentum cenſeri debet, voluiſſe ſe obligare ad agendum vel proſequendum finem, eſto etiam prævideret, eundem obtentu moraliter impoſſibilem. Hinc ſi voviſti peregrinationem v. g. ad impetrandam reconvaleſcentiam boni amici tui, & is interea fuit mortuus, nemo te condemnare poteſt ad ſubeundam peregrinationem. Secus dicendum foret, ſi ſolùm ceſſâſſet finis minùs principalis ſeu ſecundarius: ùt ſi voviſſes dare eleemoſynam primariò in honorem Dei, ſecundariò autem ad ſublevationem hujus vel illius, quem exiſtimâſti indigentem: eſto enim ex pòſt facto intelligas hunc non indigere, teneberis nihilominus eleemoſynam dare alteri indigenti; quia ſupponitur etiamnum ſubſiſtere finis principalis voti. Similiter ſi duos fines principaliter intendiſti, teneberis ſtare voto, tametſi alteruter ſupponatur ceſſâſſe, prout ſatis clarè innuitur *cap. magna de vot. & vot. Redempt.* Videantur de hoc Sanchez *lib. 4. decal. c. 2. n. 42.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 2.* R. D. Michel *Theolog. canon. mor. tom. 2. part. 2. ſect. 3. pu. 5. n. 11.*

Quæres 4tò, quandonam obligatio voti exſpiret ob defectum conditionis, & quando ob lapſum temporis?

240. ℟. Tunc ob defectum conditionis natura-

turaliter exſpirat obligatio, quando conditio non fuit poſita ſeu adimpleta: ex. gr. voviſti quotidie dicere Roſarium, ſi hoc vel illud beneficium obtineres: poſtea non obtinuiſti, abſolutus es à voto; quia noluiſti aliter te obligare, niſi ſub conditione beneficii obtinendi. Porrò ob lapſum temporis tunc ceſſat obligatio voti, quando hæc ex intentione voventis fuit annexa certo diei vel tempori, idque ad finiendam, non verò ad ſollicitandam, ſeu non ulteriùs differendam executionem voti; ut ſi puella honeſta vovit ſervare caſtitatem usque dum ſe obtulerit commoda, ſeu favorabilis occaſio nubendi: hac poſtea oblatâ, ſine ulla prorſus diſpenſatione, & ſine omni ſcrupulo poterit nubere; quia aliter nunquam ſe voluit obligare. *Omnes.*

Quæres 5tò, quid ſit irritatio voti, & quotuplex?

℞. ad primam partem hujus quæſiti. Irritatio voti eſt ceſſatio ſeu omnimoda annihilatio ejusdem, facta ab habente poteſtatem dominativam. Ita *ex communi DD.* Henno *in decalog. diſp.* 2. *q.* 3. *art.* 9. *§.* 1. *concl.* 1. Dicitur autem 1. *ceſſatio* ſeu *annihilatio*; quia vi irritationis obligatio voti non ſolùm commutatur in aliam, nec ſolùm ſuſpenditur, ſed penitus tollitur. Dicitur 2. facta ab habente *poteſtatem dominativam*, id eſt, dominium, ſive dein immediatè in ipſam perſonam voventem, ſive etiam in mate- 241.

riam,

riam, circa quam votum fuit factum: & per hoc differt irritatio à diſpenſatione; quia diſpenſatio fit per poteſtatem jurisdictionis, irritatio verò per poteſtatem dominationis, uti jam dictum eſt: hac de cauſa Abbatiſſis communiter quidem conceditur poteſtas irritandi vota ſibi ſubjectarum Monialium, non tamen poteſtas diſpenſandi in illis, veluti conſtabit ex dicendis.

242. ℞. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Irritatio voti dupliciter fieri amat, ſcilicet vel directè, vel indirectè. Ita *ex communi DD.* Auguſt. Michel *ubi ſuprà. punct. 9. ſect. 1. n. 1.* Ratio eſt: quia votum vel ita irritatur, ut per poteſtatem dominativam quodammodo deſtruatur conſenſus ſeu voluntas voventis; ùt ſi Prælatus irritet voluntatem ſubditi, qui promiſit v. g. peregrinationem &c. & tunc dicitur fieri *irritatio directa* voti: vel ita irritatur, ut ſolùm ſubtrahatur, vel prohibeatur materia, circa quam votum fuit emiſſum; ùt ſi Parens filio minorenni ſubtrahat peculium caſtrenſe, ne poſſit dare eleemoſynam voto promiſſam, & in hoc caſu fiet *irritatio indirecta* voti: quocirca illud diſcrimen porrò animadvertendum eſt, quòd vi irritationis directæ obligatio voti totaliter & perpetuò quidem auferatur: per indirectam verò ſolùm tollitur in quantum, & quamdiu executio voti quoad materiam vergeret in præjudicium ipſius irritantis, uti rectè advertunt Leſſius *lib. 2.*

lib. 2. *c.* 40. *n.* 86. *&* 87. Caſtropal. *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 3. §. 4. *n.* 2.

Quæres 6tò, quibusnam competat poteſtas irritandi vota?

Ante reſponſionem ad hoc quæſitum 243. notandum eſt, utroque jure, tam civili ſcilicet, quàm Eccleſiaſtico alios dici *puberes*, alios *impuberes*, itémque è puberibus alios *majorennes*, alios *minorennes*. Impuberes cenſentur maſculi usque ad annum decimum quartum, fœmellæ autem usque ad annum duodecimum completum; poſt hanc verò ætatem reputantur puberes, ſeu etiam, apti ad propagandam ſpeciem humanam. Minorennes verò appellantur ab anno 14to usque ad 25tum completum: poſtea dicuntur Majorennes. Porrò in caſu quo impuberes deſtituuntur Parente, datur ipſis *Tutor* usque ad annum decimum quartum, principaliter quidem ex fine, ut *Tutor* perſonam *pupilli* ſeu etiam *clientis* ſui (ita namque impuberes reſpectu Tutoris vocitari ſolent) cuſtodiat, & in ejus educationem invigilet; 2dariò autem, ut ejusdem bona adminiſtret. Minorennibus autem ab anno decimoquarto usque ad annum vigeſimumquintum datur Curator, principaliter ad bona pupilli ſeu minorennis adminiſtranda, 2dariò verò ad ipſius perſonam tuendam. Hôc notato

℞. jam ad quæſitum. Parenti reſpectu 244. filii vel etiam Tutori reſpectu pupilli impube-

beris competit poteſtas, & quidem directa irritandi vota quæcunque demum. Eadem poteſtas pariter competit Prælatis reſpectu ſuorum Religioſorum profeſſorum. Omnes. Ratio prioris eſt, quia cùm filii aut filiæ impuberes defectu ſufficientis judicii & maturitatis ſibiment non ſint ſufficientes, meritò dictante etiam ipſo jure naturæ jura diſpoſuêre, ut ab aliis, ſcilicet Parente, vel Tutore regerentur, adeò, ut nihil abſolutè diſponere aut promittere poſſent, ſed ſemper in quibusvis eorundem promiſſionibus vel pactis tacitè ſaltem ſubintelligeretur hæc conditio: *ſi Pater, vel Tutor, vel quiscunque demum patriam poteſtatem ac curam in eos gerens conſentiat, vel non contradicat:* ergo quamprimum talis contradicit aut ſe opponit, votum aut quæcunque alia promiſſio ab impubere facta corruit, & non ampliùs obligat. Ratio autem poſterioris eſt: quia Religioſus vi profeſſionis amittit proprium velle ac nolle, & ita ſubjicitur regimini ſui Prælati, ut ex communi ſenſu & uſu Eccleſiæ jurisque interpretatione omnibus votis vel promiſſionibus ab eo factis aut faciendis pariter cenſeatur intimè annexa hæc conditio: *niſi Superior contradixerit &c.* ergo quamprimùm Prælatus vel Superior Religioſi contradicit, neceſſum eſt, ut obligatio voti aut promiſſionis ceſſet ac extinquatur. Videatur de his Sanchez *in decalog. l.* 4. *c.* 33. *n.* 7.

n. 7. Suarez *lib. 6. de vot. c. 6. n. 22. & c. 7. n.* 7. Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 6.*

Excipienda nihilominus à poteſtate Prælatorum veniunt 1. votum ingrediendi ſtrictiorem Ordinem; quod per *cap. licet de Regular.* nullus Prælatus impedire vel irritare valet. 2. votum ſolennis Profeſſionis, ſeu vota ſubſtantialia Religionis, quæ cùm ſtatum Regularem conſtituant, quem quivis Superior ſeu Prælatus Religioſus conſervare pro viribus tenetur, meritò per Concilium Tridentinum *ſſ. 25. c. 4. de Regularib.* à poteſtate irritativa Prælatorum Regularium eximuntur. 245.

℟. jam ad idem quæſitum 2dò. Poteſtas indirecta irritandi vota competit 1. Marito reſpectu Uxoris, & vice verſa. 2. Domino reſpectu famuli aut ſervi, & univerſaliter 3. omnibus illis, quibus per voti executionem naſceretur aliquod præjudicium; veluti fieri poſſet, ſi filius jamjam pubes aliquid voveret de bonis paternis, vel de peculio adventitio, in quo Patri competit uſusfructus, usque dum filius non eſt emancipatus, vel cliens in præjudicium Curatoris faceret hujusmodi votum reale &c. Et ita tenent Filliuc. *tr. 26. n. 230.* Suarez *lib. 6. c. 3. n. 9.* Leſſius, Bonacina, Sanchez & *alii communiter.* Ratio eſt: quia vota in præjudicium alterius facta ſine injuria, & hoc ipſo ſine offenſa Dei nequeunt executioni 246.

mandari: tum etiam quia nemo poteſt ſe firmiter obligare ad præſtandum id, quod non eſt in ſua, ſed in alterius poteſtate: ergo ubi ille alter contradicit, voti obligatio corruit. Atque hinc *Num.* 30. *cap.* dicitur, quòd ſi mulier, quæ vel eſt in domo patris, atque in ætate adhuc puellari, vel maritum habuerit, quidpiam voverit, & ſic ſe juramento adſtrinxerit, Patre aut marito contradicente tam vota, quàm juramenta ſint irrita, & nequaquam obligent hujusmodi mulierem.

Sed quinam (inquies) hic veniunt nomine Parentis, & quinam nomine Prælati?

247. ℟. 1. Nomine Parentis non ſolùm intelligitur genitor, ſed & alii qui in defectum genitoris ſolent ſubſtitui, utputa Tutor, Curator, & in horum defectu Avus aliivè aſcendentes in linea recta. Rurſus in defectu Patris, Tutoris, Avi, aliorumvè aſcendentium in ſexu virili (quibus de jure aliàs patria poteſtas committi aſſolet) tandem venit etiam Mater filii, & hujus defectu avia. Alii etiam hanc poteſtatem extendunt ad Præfectos Orphanotrophiorum, itemque ad Ludimagiſtros aliosvè Moderatores, uti videre licet apud Don Michel *cit. ſect.* 1. *n.* 8. de his tamen duobus poſtremis cum aliis Doctoribus arbitror meritò dubitari poſſe, niſi talis Ludimagiſter vel Moderator aliunde ſibi commiſſam habeat patriam poteſtatem in clientem. Porrò 2dò. Sub no-

nomine Prælati (teſte Henno *in decalog. diſp. 2. q. 3. art. 9. §. 1. concl. 2. Reſol. 4.*) comprehenduntur Generales pro toto Ordine, Provincialis pro Provincia, Priores, Guardiani, Rectores pro ſuis reſpectivè Conventibus, itémque nedum Abbates, ſed etiam Abbatiſſæ, Prioriſſæ, Matres ſpirituales &c. quia hi omnes ſupponuntur gaudere poteſtate dominativa in ſuos ſubditos ſibi concreditos, conſequenter poſſunt eorum vota irritare. Unde S. Thomas 2. 2. *q. 88. art. 8. ad 3. nullum votum Religioſi*, inquit, *eſt firmum, niſi ſit de conſenſu Prælati.*

Quæres adhuc 8tavò, an Parens, aliive Superiores mox recenſiti poſſint vota ſuorum ſubjectorum irritare pro libitu & ſine cauſa, an verò ad hoc neceſſaria ſit cauſa rationabilis?

℞. Equidem validè irritare poſſunt 248
etiam ſine cauſa & pro mero libitu, aſt non licitè, niſi juſta & rationabilis cauſa ſubſit. Ita Heuno *cit. concl. 3.* Ratio prioris eſt: quia votum inferioris ſemper habet annexam tacitam conditionem, conſensûs ſcilicet Superioris, à cujus arbitrio quodammodo dependet: ergo quemadmodum Legislator etiam ſine juſta cauſa validè agit abrogando legem, ita & talis Superior irritando votum ſui ſubditi. Ratio verò poſterioris eſt: quia quilibet tenetur rationabiliter uti poteſtate ſibi concredita, ſcilicet ad Dei glo-

riam & animarum ſalutem: at, hoc non facit, qui ſine omni cauſa irritat votum ſui ſubditi: ergo &c. Nihilominus ſufficit cauſa quævis rationabilis ad evitandum in hoc caſu omne peccatum etiam veniale. Major inter Doctores eſt controverſia, an Superior irritando votum, ad quod prius dederat licentiam, peccet venialiter tantùm, an verò omnino mortaliter? quocirca Leſſius, Sanchez, Cajetanus & alii putant probabiliùs talem Superiorem ſuppoſita gravitate materiæ, mortaliter peccare; quia accedente ſemel conſenſu Superioris votum fuit abſolutè confirmatum, & Deo jus quodammodo aquiſitum; quo jure videtur non ampliùs poſſe privari ſine gravi irreverentia: hoc tamen non obſtante Suarez *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 12. Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *punct.* 4. § 2. *n.* 9. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 18. probabiliter tenent, talem Superiorem irritando votum non peccare niſi venialiter; quia dando licentiam vovendi non eô ipſo cenſeri debet à ſe abdicâſſe jus revocandi, quemadmodum propterea à ſe minimè abdicavit auctoritatem Superioris, vel poteſtatem dominativam: ergo cùm revocando utatur jure ſuo, non peccat contra juſtitiam; neque etiam violat votum, quippe quod ab initio ſub ea conditione conceptum fuit, ut obligaret tamdiu, quamdiu Superior non contradixerit.

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici concernentes irritationem votorum.

CASUS PRIMUS.

Titia prænobilis Domicella vovit ingredi certum quoddam Monaſterium Sancti Benedicti, repulſam verò ob nimium Candidatarum confluxum à Monialibus illis paſſa, animum convertit ad aliud quoddam Monaſterium Sanctæ Claræ; quod, ubi Parentes intellexerunt, vel maximè ſeſe oppoſuêre; partim quòd Titia fuerit unica filia, conſequenter hujus dos ſatìs ampla poſt profeſſionem ad manus (uti vocant) mortuas devolveretur; partim inſuper, quia exiſtimârunt, hanc filiam poſt repulſam ab uno Monaſterio latam non ampliùs poſſe ingredi aliud ſine infamia & dedecoris nota. Parens igitur ratus utendum ſibi eſſe patria poteſtate, tentavit irritare votum filiæ, quæ humana ope deſtitutam ſe cernens inſtantiſſimè non ſine multis lachrymis Deum precata fuit, ut, qui dedit vovendi voluntatem, daret & exequendi facultatem, aut certè alio quolibet modo meliori de ſalute ſua diſponeret: & ecce! elapsô poſtea exiguo temporis ſpatio Titia nedum graviſſimè infirmata, ſed & ad extrema

devoluta fuit; quod ubi animadvertit, valete ajebat Parentes chariſſimi, valete, en! quam Deo ſubtrahere, mundóque conſecrare contendiſtis filiam, jam Chriſtus ad thalamum invitat ſponſam, móxque placidiſſimè in Domino obdormivit. Jam ad noſtrum propoſitum duo in hac ſpecie facti decidenda veniunt 1. Utrum Titia poſt repulſam à primo monaſterio latam vi voti etiamnum obligata manſerit ad ſupplicandum in alio? 2. An ob motiva allegata Parens licitè, vel ſaltem validè potuerit irritare votum Titiæ?

249. ℟. ad prius quæſitum, examinandam eſſe intentionem Titiæ, an ſimpliciter & abſolutè voverit ſtatum Religionis, idque propterea, ut ſe Chriſto totam conſecraret? an verò principaliter intenderit hunc Ordinem S. Benedicti & non alium, vel hoc monaſterium, prout ſubinde ex particularibus rationibus fieri amat? Si prius: tenetur etiamnum ſupplicare in alio monaſterio ſaltem ejusdem Provinciæ, modò appareat ſpes probabilis ſuſceptionis, & moraliter id fieri poſſit; quisquis enim tenetur ad finem, pariter tenetur ad quærenda, & moraliter adhibenda media, ſaltem ordinaria, quale eſt ſupplicare pro ſuſceptionis gratia in Ordine ad ingreſſum Religionis. At verò ſi ſupponatur hoc poſterius, non ampliùs fuit obligata ad ſollicitandum in alio monaſterio; præſertim diverſi Ordinis; quia non ſupponitur voven-

do

do ſeſe obligâſſe ad quodvis aliud monaſterium, vel aliam Religionem, ſed ad certum duntaxat Monaſterium &c. ergo ad aliud neutiquam obligari poteſt vel debet, eo præſertim, quòd in diverſis monaſteriis & Ordinibus diverſæ reperiantur difficultates, quæ hominem etiam prudentem meritò abſterrere poſſunt ab ingreſſu. Videatur Leſſius *lib. 2. c. 41. dubit. 5. n. 43.* Sanchez *lib. 4. c. 16. n.* 70. Laymann *lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 2.*

℞. jam ad poſterius quæſitum. Si Titia 50. votum Religionis fecit poſt annum duodecimum completum (prout puellæ regulariter non ante, ſed poſt dictam ætatem primùm hujusmodi vota nuncupare ſolent, dicendum, quòd Parens illius nec licitè neque validè potuerit votum irritare, bene verò ſi Titia ante adeptam pubertatem illud votum feciſſet. Ratio hujus reſolutionis de facili colligi poteſt ex dictis: eſto enim Parenti competat poteſtas irritandi vota liberorum impuberum, non tamen puberum vota irritare valet.

Accedit inſuper, quòd in eligendo vitæ ſtatu quisque de jure naturæ ſit liber in tantum, ut absque injuria ne quidem à Parentibus impediri poſſit, niſi ſuppetat alia juſta & gravis cauſa, prout cum P. Buſenbaum, & Reiffenſtuel *ex communi DD.* tradidimus *tr. 1. de actib. hum. confer. 5. n.* 126. atqui motiva à Parentibus Titiæ allegata non ſunt

S 4 adeò

adeò magni momenti, ut cœleſti vocationi præponderent, prout quivis prudentum (ni fallor) facilè deprehendet: ergo &c.

Sed quid (inquies) ſi rationabiliter dubitetur, an Titia ſuum votum poſt pubertatem adeptam primùm, an verò antecedenter illud nuncupârit?

251. ℟. Stante tali dubio rationabiliter concepto poteſt Parens illud irritare. Ita Suarez *lib.* 4. *de vot. c.* 6. *n.* 1. Diana 4. *part. tr.* 3. *reſolut.* 37. Michel *Theolog. canon. mor. tom.* 2. *part.* 2. *pu.* 9. *ſect.* 1. *n.* 30. Ratio eſt: quia certum eſt, quòd Parens habuerit poteſtatem irritandi votum filiæ impuberis; ergo quamdiu non conſtat, votum fuiſſe poſt pubertatem primùm emiſſum, manet Parens in poſſeſſione patriæ poteſtatis: idipſum reſolvendum eſt in dubio, an filia ante vel poſt pubertatem adeptam ſuum votum ratificaverit? Et licèt votum, quippe quòd ſupponitur certò fuiſſe factum, maneat quodammodo in poſſeſſione obligationis reſpectu voventis, non manet tamen in poſſeſſione reſpectu Parentis vel patriæ poteſtatis, prout bene notat D. Michel *l. cit. n.* 31. Secus dicendum foret, caſu quo certò conſtaret, quòd talis filia vel filius poſt pubertatem adeptam ratificaverit ſuum votum. Quocirca ulteriùs

252. Notandum hic venit, ad veram ratificationem tria neceſſariò debere concurrere,

ſcili-

ſcilicet 1. ut ratificans ſciverit, votum in impubertate factum nullius, aut certæ exiguæ fuiſſe firmitatis. 2dò. ut ratificando de novo jam intendat ſe firmiter obligare, perinde ac ſi prius nunquam ſe obligâſſet. 3tiò, ut cum mox dicta diſpoſitione animi verbo, vel ſaltem mente votum illud repetat: ubi hæc tria non concurrunt ſimul, votum non verè ratificatur, eſto etiam ſæpiùs à vovente repetatur; quia talis repetitio non eſt, niſi prioris vinculi approbatio: prius autem vinculum fuit infirmum & irritabile à Parente: ergo manebit ſemper tale, niſi conditiones mox relatæ ad ratificationem concurrerint. Ita Tamburinus *lib. 3. decalog. c. 16. §. 3. n. 58. & 59.* Sporer *tr. 3. c. 3. n. 22.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſ. tom. 1. part. 2. c. 3. n.* 1984.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius adhuc ſæcularis vovit perpetuò diebus Sabbatinis à vino omnino abſtinere, ìdque in honorem B. Virginis: poſtea Religioſus jamjam profeſſus idem votum ſuum ratificavit: denique hujus abſtinentiæ pertæſus; rogavit ſuum Præſulem, vellet irritatô & caſſato voto liberam ſibi facultatem tribuere, deinceps etiam diebus Sabbatinis vinum more aliorum bibendi; Cui Præſul chariſſime ajebat: voti hujus executio nemini prorſus nociva eſt, quin potiùs ad animæ ſalutem, proximi ædificationem

& B. Virginis honorem proficua: abſit ergo procul à me, ut ego ſine cauſa jus quaſitum Deo auferam. Quæritur jam ad noſtrum propoſitum primò, an Sempronius vi voti fuerit obligatus ad abſtinentiam à vino? 2. an non deliquerit ex eo, quòd intenderit Superiorem ſuum inducere ad irritationem ſeu caſſationem hujus voti?

253. ℞. ad primum, Sempronium fuiſſe obligatum ad abſtinendum à vino diebus Sabbatinis, non quidem vi voti olim in ſæculo facti, quippe quod, ſicut & reliqua antecedenter edita vi Profeſſionis ſolennis fuit quodammodo caſſatum, vel potiùs mutatum in ipſum votum Religionis, ùt habetur *cap. Scriptura de voto & vot. Redempt.* ſed vi ratificationis poſt Profeſſionem factæ, modò ad talem ratificationem concurrerint conditiones proximè *n.* 252. recenſitæ. Ratio eſt clara: quia Sempronius etiam quà Religioſus Profeſſus potuit validè ac licitè ſeſe obligare ad hanc abſtinentiam, utpote non contrariam Regulæ, neque aliunde prohibitam, quin potiùs conducere natam ad animæ ſalutem & aliorum ædificationem, & ùt ſupponitur, voluit ſe ad illam perpetuò obligare: ergo tenetur ad hanc. Hinc Doctores *communiſſimè* aſſerunt, omnia vota privata Religioſorum, quæ neque Regulæ, neque diſciplinæ monaſticæ, neque Superiorum præcepto adverſantur, eſſe ipsô facto

ĉto valida & licita. Videatur de hoc Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 6.

℞. jam ad alterum quæſitum hujus caſus. Si neque Prælatus, neque etiam Sempronius habuit aliam cauſam irritandi votum, præter illam moleſtiam conſequentem ad talem abſtinentiam, Sempronius probabiliùs peccavit, non tamen plus quàm venialiter. Ita cum Medina Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *pu.* 6. Michel *tom.* 2. *part.* 2. *pu.* 9. *ſect.* 3. *n.* 20. Ratio eſt: quia niſus fuit Prælatum inducere ad aliquid (ſcilicet irritationem voti ſine cauſa) quod Superior abſque peccato ſaltem veniali non potuiſſet facere. Sunt nihilominus claſſici Doctores, qui probabiliter putant, hujusmodi Superiorem irritando votum etiam ſine cauſa, ne venialiter quidem peccare; eò quòd utatur jure ſuo: nullus autem utendo jure ſuo peccet per ſe loquendo, modò id non faciat in contemptum, & abſit ſcandalum: in ſuppoſitione hujus ſententiæ dicendum, quòd Sempronius petendo à Superiore irritationem ſui voti ne quidem venialiter deliquerit. Et certum omnino atque exploratum haberi poteſt ac debet, quòd nec ſubditus petendo, nec Prælatus irritando hujusmodi votum peccent ullatenus, ſi ad hoc moveantur aliqua rationabili, etſi non multùm urgente cauſa, v. g. ut inter Confratres ſervetur uni-

for-

formitas, vel ne talis videatur velle agere ſingulariſtam &c.

Dices adhuc. Sed quid, ſi quis frater minor proprio motu voveret ire inter Saracenos aut alios infideles, vel Hieroſolymam ad S. Sepulchrum &c. teneretur nè Superior eidem dare licentiam abeundi; an verò huic fas erit ad libitum irritare hujusmodi votum?

255. ℞. Minimè dubitandum, quin Superiori hoc liceat; quia ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 245. à Poteſtáte irritativa Prælatorum Regularium ſolùm excipiuntur votum ingrediendi ſtrictiorem Religionem, & votum Profeſſionis ſolennis. Idque omnino indubitabile exiſtimo in caſu, quô vel Provincia ipſa indigeret tali ſubjecto, vel Superior rationabiliter dubitaret, an Subditus ad hujusmodi votum non fuerit ductus ſpiritu curioſitatis vel vanitatis potiùs, quàm veritatis; vel an non aliunde ad talem miſſionem ſit minùs aptus, utputa defectu ſcientiæ vel prudentiæ vel diſciplinæ &c. &c. Et licet S. Regula. *c.* 12. videatur fratribus concedere hunc favorem, ut ſcilicet poſſint ire inter Saracenos, ſi velint &c. per hoc tamen Superioribus non ligantur manus, neque iisdem præcipitur, ut ſubditos dimittant, ſed ſolùm ut *nullis eundi licentiam tribuant, niſi eis, quos viderint eſſe idoneos ad mittendum.*

CA-

CASUS TERTIUS.

CAja uxorata vovit, quòd ex opere conjugali deinceps nunquam ampliùs velit deliberatè captare delectationem veneream, at verò ubi poſtea advertit ſe ſæpiùs contraveniſſe voto, maritum ſuum rogavit, vellet ſibi permittere votum perpetuæ caſtitatis, quatenus hoc modò priori voto poſſet efficaciùs ſtare, animæque periculum evadere; Cui Vir, fac, reſpondit, quod tibi labet, & ego pariter, quod mihi libuerit, faciam: quô audito Caja votum perpetuò venereis abſtinendi nuncupavit: cùm verò ex pòſt facto contra omnem ſpem maritus debitum poſtulaverit; hinc multùm anxia ſciſcitatur è Confeſſario 1. an deinceps non obſtante voto poſſit vel teneatur ſuo marito reddere debitum? 2. An maritus vota mox recenſita poſſit irritare?

℞. ad primum quæſitum. Caia non 256. obſtante voto caſtitatis poteſt, immò verò tenetur marito ſuo reddere debitum. Ratio eſt: quia *mulier non habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir* 1. *Cor.* 7. *v.* 4. ergo vi voti non potuit ſe obligare ad caſtitatem ſervandam, niſi in quantum Maritus conſentit: atqui hic non conſentit abſolutè, prout vel ex ipſo modò reſpondendi perbene colligere licet; non enim ſimpliciter approbavit intentum Uxoris, ſed potiùs ad votum merùm permiſſivè ſe habuit, retenta ſibi poteſtate faciendi id, quod ſibi lube-

luberet: & hoc ipsô poteſt irritare votum Uxoris, ſaltem in quantum hoc ſibi eſt præjudicioſum quoad redditionem debiti, prout habetur deciſum *cap. 1. de converſ. conjugator.*

257. Dixi poſſe Maritum irritare hoc votum, *in quantum ſibi præjudicavit &c.* gratis quippe fateor, quòd non ſtet in arbitrio viri illud votum Uxoris irritare ſimpliciter vel ita, ut Caia deinceps nedum poſſit reddere, ſed etiam petere debitum: eſto enim Uxor de jure teneatur ad reddendum, non tamen tenetur ad petendum debitum: ergo non petendo non facit injuriam Marito; conſequenter potuit etiam voto ſe adſtringere ad non petendum: immò vovendo caſtitatem cenſetur ſe ad hoc voluiſſe obligare; actus enim ita interpretari debet, ut ſin minùs valeat in totum, ſaltem valeat in quantum poteſt. Inſuper vi prioris voti Caia per ſe loquendo tenetur in opere conjugali abſtrahere à captanda delectatione venerea. Verùm cùm hoc votum videatur obſervatu moraliter impoſſibile, ſimúlque natum vergere in laqueum animæ, nec non generationem prolis ſaltem negativè impedire; hinc oportebit, ut Confeſſarius privilegiatus quoad hoc diſpenſet, vel in aliud opus pium, ad animæ ſalutem proficuum commutet, utputa vel in certas communiones, confeſſiones, eleemoſynas, vel abſtinentiam ab

ab uno vel altero cibo, aut potu &c. prout in Domino meliùs videbitur expedire &c.

Ergone, inquies, ſi Maritus abſolutè conſenſiſſet, aut ſimpliciter approbâſſet votum ſuæ Uxoris, non ampliùs poſſet illud irritare, nec deinceps de jure ab eo exigere debitum?

℟. Non ampliùs poſſet. Ratio eſt: quia 258.
per hujuſmodi conſenſum abſolutè approbativum meritò præſumeretur voluiſſe renunciare juri ſuo, quod habuit in ordine ad exigendum debitum; ſecus enim, ùt de ſe liquet, Uxor non potuiſſet ſimpliciter ſervare caſtitatem. Hac ratione *in theolog. Sacram. part.* 3. *Confer.* 16. *n.* 401. cum Sanchezio Laymanno *ex communi aliorum* ſententia reſolvimus, quòd ſi duo conjuges abſolutè mutuo conſenſu voveant caſtitatem, neuter poſſit alterius votum irritare; id, quod clariſſimè innuit Gloſſa *in cap. Manifeſtum.* 33. *q.* 5. ſequentibus omnino verbis: *vota verò continentiæ ita alterius permiſſione ab altero valent offerri, ut poſt permiſſionem non valeant in irritum deduci.* Et ratio hujus eſt: quia quoad uſum matrimonii vir non habet majus jus in uxorem, quàm Uxor in virum: ergo ubi unus Conjux alteri jam ſemel licentiam dedit & quidem conſenſu approbativo cum voluntate aliqua cedendi juri ſuo, eandem licentiam utpote jam privatus jure ſuo, amplius revocare non poteſt. Di-

Dices contra hanc reſolutionem. Tametſi Prælatus ſubdito Religioſo, Pater filio ſuo impuberi, aut Tutor clienti dederint licentiam aliquid vovendi, poſſunt nihilominus poſtea irritare hujusmodi vota: ergo ſimiliter poteſt Conjux irritare votum alterius, eſto priùs licentiam vovendi dederit, aut omnino mutuo conſenſu voverit.

259. ℟. in primis illud antecedens non eſſe univerſaliter verum: enimverò ſi Pater filio dedit licentiam vovendi aliquid reale v. g. de bonis profectitiis vel adventitiis &c. non ampliùs erit ei liberum illud votum irritare, eò quòd quantum ad hoc potuerit ſuo juri renuntiare. Deinde permiſſo antecedente negari poteſt ac debet conſeq. & paritas: Superior enim non poteſt quantum ad hanc poteſtatem irritandi renuntiare juri ſuo; quemadmodum renuntiare nequit officio Superioris, nec cenſeri poteſt voluiſſe huic officio vel poteſtati renuntiare ex eo, quòd vovendi licentiam dederit: econtra Conjux utpote probabiliùs poteſtate indirecta tantùm præditus in ordine ad irritanda vota alterius, potuit renuntiare juri, quod habuit ad actualem uſum corporis, & dando licentiam vovendi alteri parti, præſumitur voluiſſe huic juri renuntiâſſe: ergo deinceps non ampliùs poteſt irritare hujusmodi votum. Scio equidem Tamburino probabile videri, quòd Conjux datô etiam conſenſu in votum caſtita-

ſtitatis, poſſit illud irritare, modò ſe expreſsè non obligarit ad non irritandum illud; verùm hoc intelligendum exiſtimo de caſu, quo Conjux dedit licentiam merè permiſſivè ſe habendo, non item de caſu, quo alterius votum omnino approbavit conſenſu poſitivo. Et ita expreſsè tenent Leſſius *lib. 2. c. 40. n. 95.* Sanchez *lib. 9. de matr. diſp. 40. n. 17.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 3. n. 32.* Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 7. n. 15.* referens pro eadem opinione S. Thomam, Navarr. Coninck. & alios plures.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, auctoritate Superiorum irritari poſſe non ſolùm vota à ſubditis jamjam edita, verùm inſuper deinceps edenda. Ita Sanchez *lib. 4. c. 24. n. 49.* Suarez *lib. 3. de vot. c. 3. n. 15.* Ratio eſt: quia faciliùs eſt impedire valorem actûs primùm ponendi, quàm actum jamjam validè poſitum tollere vel annullare: ergo ſi Prælati ac Parentes poſſint reſcindere vota jam facta, longè magis poſſunt impedire vota primùm facienda, ſubtrahendo in anteceſſum conſenſum, ſub cujus conditione duntaxat, & non aliter emitti valent: idque non immeritò Doctores extendunt ad vota merè interna, ſeu intra mentis latebras concipienda; nihil enim obſtat, quò minùs Prælatus ad ſubditum ſuum dicat: 260.

non conſentio in votum quantumvis internè concipiendum à te: atqui negato hujusmodi conſenſu votum nullum eſt: ergo &c. Videatur Caſtropalao *diſp.* 2. *pu.* 3. §. 1. *n.* 1. vel Michel *tom.* 2. *part.* 2. *pu* 9. *ſect.* 1. *n.* 16.

261. Colliges 2dò, Summo Pontifici competere quidem facultatem irritandi omnia vota Religioſorum, & Monialium, non tamen 2. omnium ſæcularium, ne quidem Clericorum, niſi indirectè in quantum ſcilicet executio talis materiæ cederet in præjudicium poteſtatis Eccleſiaſticæ. Ratio prioris eſt: quia propter omnimodam ſubjectionem Religioſi ad ſuum Prælatum nullus poteſt aliquid vovere niſi de conſenſu Prælati, ita, ut in omni voto Religioſi vel Religioſæ intelligatur tacitè imbibita hæc conditio: *ſi, & quamdiu Prælatus non contradixerit*: atqui Summus Pontifex eſt ſupremus Prælatus omnium Religioſorum & Monialium: ergo poteſt irritare horum vota.

Ratio autem poſterioris eſt: quia neque ſæculares laici, neque etiam Clerici ſpeciali voto (uti Religioſi ſuo Superiori) aut poteſtate juriſdictionis ſubjiciuntur Summo Pontifici, niſi in quantum hoc neceſſum eſt ad debitè gubernandam Eccleſiam: atqui ad hujus gubernationem minimè neceſſum eſt, ut poſſit irritare omnia vota fidelium, etiam illa, quæ minimè præjudicant gubernio Eccleſiæ, quin potiùs promovent animarum ſalutem & Dei gloriam: ergo &c.

Videa-

Videatur de his Sanchez *lib.* 4. *decalog. c.* 24. *n.* 20. Azorius *lib.* 11. *Inſtit. mor. c.* 17. *q.* 3. Caſtropalao *diſp.* 2. *pu.* 2. *n.* 2. & 3. Felix Poteſtas *ubi ſuprà n.* 1976. & 1977.

Colliges 3tiò, neque à Prælato quocunque demum irritari poſſe vota Novitiorum, niſi in quantum hæc præjudicant diſciplinæ regulari. Ita ex *communi DD.* Babenſtuber *tr.* 5, *diſp.* 3. *à.* 4. *n.* 83. Sanchez *lib.* 4. *c.* 33. *n.* 28. Navarrus & alii. Ratio eſt, quia Novitii, utpote nondum profeſſi vel obedientiæ voto obſtricti, non ſubduntur jurisdictioni ſuorum Prælatorum, niſi in quantum hoc exigit diſciplina monaſtica: ergo ubi votum à Novitio factum huic nullatenus præjudicat, nequit Prælatus illud irritare, bene tamen quantum diſciplinæ regulari præjudicaret: etſi in tali caſu potiùs ſuſpenſio, quàm irritatio voti dici debeat; quia Novitius Religionem egreſſus illico teneretur ad obſervantiam voti, prout bene notavit Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 9. Quod autem de votis Novitiorum mox dictum, idipſum proportionaliter dicendum eſt de votis famulorum, quæ à dominis non, niſi indirectè irritari, vel potiùs ſuſpendi poſſunt in quantum, & quamdiu præjudicant ipſorum dominio. 262.

Colliges 4tò, vota ab impubere edita poteſtate patria irritari poſſe etiam poſt pubertatem jamjam adeptam, niſi votum po- 263.

ſtea ab impubere fuerit ratificatum modò mox ſupra *n.* 252. explicato.

Ratio hujus reſolutionis eſt: quia vota impuberum in ſuo eſſe ſeu fieri & conſervari dependent à conſenſu Parentis vel Superioris: ergo ubi is deficit vel ceſſat, etiam corruit obligatio voti. Ex quo Henno *diſp.* 2. *in decalog. q.* 3. *art.* 9. §. 1. *concl.* 2. *Reſol.* 7. bene infert, Parenti ſemper manere liberum, irritare vota filii in impubertate facta, quamdiu is manet ſub patria poteſtate, licèt foret ſexagenarius aut ſeptuagenarius; eò quòd ætas quantumvis decrepita filii non eximat filium ſenem à patria poteſtate dominativa: è contra tamen Tutorem vel Curatorem, qui in locum Parentis ſuccedere ſolent, poſſe duntaxat vota à cliente impubere facta irritare, quamdiu is nondum exceſſit annum 25. non item poſtea, eò quòd poſt hanc ætatem exſpiret poteſtas Curatoris in minorennem. Videatur Filliucius *tr.* 26. *n.* 233. Laymann *loc. cit. c.* 7. *n.* 11. Michel *ubi ſuprà pu.* 9. *ſect.* 1. *n.* 24.

264. Colliges inſuper 5tò, hujusmodi vota impuberum (non ratificata poſt pubertatem, uti ſemper ſupponi debet) à Parente vel Tutore irritari poſſe, tametſi fuiſſent relata ad ſtatum pubertatis, id eſt, primùm poſt pubertatem obtentam executioni mandanda.

Ratio manet eadem, quæ proximè fuit data: quia ſcilicet vota impuberum non valent,

valent, niſi ſub conditione conſenſus, ſeu dependenter à conſenſu à Patre vel Tutore præſtando: ergo hoc deficiente ceſſant obligare, eſto executio eorum fuerit relata ad tempus pubertatis. Hác ratione omnes admittunt, votum Religionis ingrediendæ ab impubere emiſſum poſſe irritari à Parente, eſto hoc votum non poſſit executioni mandari niſi poſt pubertatem, cùm nullus Religionem ingredi valeat ante annum 15. aut certè profeſſio ante annum 16tum completum facta ſit nulla, prout habet Concilium Trident. *ſſ. 25. de Regular. c. 15.*

Colliges 6tò, vota ante ſubjectionem, 265. puta à Religioſo antè ingreſſum Religionis, à muliere ante initum matrimonium emiſſa &c. tempore ſubjectionis poſtea à Prælato vel Marito irritari quidem poſſe, at probabiliùs non, niſi indirectè tantùm, quatenus ſcilicet executio talium votorum præjudicaret poteſtati dominativæ, quam Prælatus habet ad gubernandos ſibi ſubjectos, & Maritus in ordine ad gubernandam ſuam familiam.

Ratio hujus reſolutionis eſt: quia quemadmodum Religioſus ante ingreſſum Religionis non agnovit Prælatum tanquam Superiorem ſuum; ita etiam fœmina ante contractum matrimonium neutiquam erat ſubjecta marito: ergo vota tunc temporis facta non fuêre edita ſub conditione: *ſi Prælatus*, vel *ſi Maritus conſenſerit:* at, ubi hæc con-

ditio in voto emiſſo non fuit involuta, ibi ceſſat poteſtas directa irritandi votum: ergo.

Cæterùm quod attinet vota à Religioſo velut ſæculari adhuc emiſſa, non indigent irritatione à Prælato facienda, ſed ipſo jure communi declarantur in votum perpetuæ Religionis commutata *per cap. Scriptura. de voto & vot. Redempt.* Videatur Sayrus *in clav. reg. lib.* 7. *c.* 10. *n.* 11. Azorius *lib.* 11. *c.* 17. *q.* 17. Caſtropalao *diſp.* 2. *pu.* 3. §. 5. *n.* 2. Michel *ubi ſuprà n.* 27.

266. Colliges 7timò, votum à Prælato, Patre, vel Tutore &c. ſemel directè irritatum, non ampliùs reviviſcere, tametſi ſubditus poſtea egrediatur poteſtatem Patris vel Tutoris &c. & fiat ſui juris. Ita Filliucius *tr.* 26. *n.* 224. Sanchez *lib.* 4. *mor. c.* 26. *n.* 4. Valentia 2. 2. *q.* 6. *diſp.* 6. *pu.* 6. *q.* 4. Ratio eſt: quia vi directæ irritationis obligatio voti non tantùm ſuſpenditur, ſed penitus extinquitur: atqui obligatio ſemel extincta nunquam ampliùs reviviſcit *argum. l. cùm ex cauſa. C de remiſſ. pignor.* ergo &c. Nec refert, quòd forſan ex pòſt facto Parentem vel Superiorem pœniteat irritationis; quia pœnitentia non reducit actum ad eſſe, caſu quo is ſemel extinctus fuit.

267. Colliges 8tavò. E contrario vota indirectè duntaxat irritata poſſe reviviſcere & de novo obligare, quando vovens deſinit eſſe ſub poteſtate illius, qui indirectè irritavit, ſeu, quando executio voti non ampliùs præ-

præjudicat juri irritantis. Ratio eſt: quia per irritationem indirectam obligatio voti non fuit penitùs extincta, ſed potiùs ſuſpenſa ob præjudicium quod alter inde debuiſſet pati: ergo ceſſante præjudicio ceſſat irritatio. Hinc ſi ponamus, Uxoratam ante matrimonium voviſſe quotidie unum alterumvè Sacrum audire, & poſteaMaritum tale votum utpote ſibi quomodocunque demum præjudicioſum irritâſſe, mortuo maritô tenebitur talis perſona ſtare ſuo voto: idem dicendum foret, ſi voviſſet quotidie dare eleemoſynam, vel aliud opus marito præjudicioſum &c. Sanchez *lib.* 4. *in decalog. c.* 26. *n.* 1. Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 3. *art.* 4. *n.* 84.

CONFERENTIA DECIMA.

De diſpenſatione votorum & juramentorum.

SUMMARIUM.

268. Diſpenſatio voti eſt relaxatio totalis vinculi facta ab habente jurisdictionem ſpiritualem in foro externo.

269. Summus Pontifex poteſt diſpenſare in quibusvis votis quorumcunque fidelium.

270. Solvitur quædam inſtantia contra hanc reſolutionem facta.

271. Epiſcopus cum ſuis ſubditis, itémque Prælati Regulares exempti cum ſibi ſubjectis jure ordi-

nario diſpenſare valent in omnibus votis, exceptis duntaxat quinque votis Summo Pontifici reſervatis.

272. Prælati tamen non exempti hoc non poſſunt, niſi de conſenſu Superiorum majorum, vel per conſuetudinem legitimam &c.

273. Recenſentur breviter 5. vota Summo Pontifici reſervata.

274. Confeſſarii privilegiati ſimiliter poſſunt cum quibusvis fidelibus diſpenſare in omnibus illis votis, in quibus Epiſcopi jure ordinario diſpenſare poſſunt cum ſuis diœceſanis &c.

275. Ad diſpenſationem tamen validam & licitam requiritur cauſa rationabilis.

276. Quænam cenſeantur cauſæ rationabiles diſpenſandi in votis.

277. Quænam item Confeſſario privilegiato ſint obſervanda in diſpenſatione votorum.

278. Qui poteſt diſpenſare in votis aliorum, probabilius etiam poteſt directè diſpenſare ſecum ipſo in votis propriis.

279. Reſolvitur Caſus I. cujusdam Sponſæ, interrogantis, an ſtante voto caſtitatis poſſit tutâ conſcientia nubere.

280. A quonam talis perſona diſpenſari poſſit in voto, ſi ſupponatur jamjam contraxiſſe matrimonium.

281. Quid ſi Conjuges poſt contractum matrimonium primùm voveant caſtitatem, & ob periculum incontinentiæ rurſus deſiderent diſpenſationem in hoc voto.

282. Reſolvitur Caſus II. cujusdam Parentis, deſiderantis diſpenſari in voto procurandi paramenta eccleſiaſtica ſuo filio Religioſo primitias celebraturo in certo quodam Monaſterio prædivite.

283. Hu-

283. Hujusmodi vota poſſunt quidem, tamen de facili non ſunt tollenda per diſpenſationem, ſed potiùs per commutationem.

284. Unde in tali caſu quàm cautiſſimè debet procedere Confeſſarius privilegiatus.

285. Reſolvitur Caſus III. de quodam Juvene volente à Confeſſario diſpenſari in voto caſtitatis, tempore gravis infirmitatis ſub conditione recuperandæ ſanitatis emiſſo.

286. Quid, ſi talis juvenis petat diſpenſationem poſteaquam jam integrè reconvaluit.

287. Et quid, ſi votum fuiſſet pœnale?

288. Vota dubia non ſunt reſervata Summo Pontifici, & hôc ipſo diſpenſabilia à Confeſſariis privilegiatis;

289. Qui pariter poſſunt diſpenſare in voto imperfecto Religionis;

290. Item in votis peregrinationum non ex devotione, ſed ex alio motivo factis:

291. Nec non in voto imperfecto caſtitatis.

292. Diſpenſatio à Privilegiato abſque juſta cauſa conceſſa eſt nulla: idipſum tenendum, quando motivum diſpenſandi ab Oratore allegatum non ſubſiſtit.

293. Et quid, ſi in tali caſu tam diſpenſans, quàm diſpenſatus bona fide proceſſerint.

294. Ad valorem vel executionem diſpenſationis per ſe loquendo non requiritur certa forma, ſed ſufficit, quòd diſpenſans ſuam mentem ſeriò declaret diſpenſato.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa diſpenſationem votorum.

QUæres primò, quid ſit diſpenſatio voti?

268. ℞. Diſpenſatio voti eſt ablatio ſeu relaxatio totalis vinculi, rationabili de cauſa nomine Dei facta, ab habente jurisdictionem ſpiritualem in foro externo. Ita *inter omnes.* Explico breviſſimè. Dicitur 1. *ablatio totalis*; per quod diſtinguitur diſpenſatio à commutatione, vi cujus vinculum ſeu obligatio ſolùm transfertur in aliam obligationem. Dicitur 2. *nomine Dei facta*; cùm enim homo vi voti fiat debitor Dei, neceſſum eſt, ut ab hoc debito abſolvatur ab aliquo, qui poteſtate Dei fungatur. Dicitur 3. *ac habente jurisdictionem ſpiritualem*; quô innuitur, hanc poteſtatem competere duntaxat perſonis Eccleſiaſticis, jurisdictionis ſpiritualis capacibus, non item laicis quibuscunq; demum additur 4. *in foro externo*: quia poteſtas diſpenſandi nequidem omnibus perſonis Eccleſiaſticis competit, ſed illis duntaxat, qui habent ſubditos pro foro externo regendos.

Quæres 2dò, quinam diſpenſare valeant in votis?

269. ℞. ad hoc quæſitum primò. Summus Pontifex poteſt diſpenſare in omnibus votis, idque reſpectu totius Eccleſiæ, ſeu omnium

nium fidelium. Ita *omnes Catholici.* Ratio eſt: quia Summus Pontifex fuit inſtitutus à Chriſto velut Paſtor univerſalis Eccleſiæ ſeu omnium fidelium, cum poteſtate ligandi atque ſolvendi animarum vincula, juxta illud *Matth. 16. v. 19. Quodcunque ligaveris ſuper teram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Quemadmodum ergo univerſalis Eccleſia ob hanc poteſtatem conceſſam à Chriſto ſemper cenſuit, Summo Pontifici ceu Vicario Ejusdem in terris omnia vincula culpæ; ita hodiedum rectè tenet, Eidem competere poteſtatem, & quidem ordinariam, id eſt, ipſi officio Supremi Paſtoris annexam diſpenſandi cum quibuslibet fidelibus in omnibus eorum votis.

Dices tamen. Ne quidem S. Pontifex ſua auctoritate poteſt efficere, ut monachus legitimè profeſſus, ſit, & ſimul non ſit monachus: atqui diſpenſando in voto ſolemni caſtitatis & dando licentiam contrahendi matrimonium id faceret: ergo &c. Accedit inſuper, quòd Religioſus ſemel validè profeſſus jure naturali ac divino teneatur ad ſervandam caſtitatem Deo promiſſam: atqui in jure naturali ac divino ne quidem Summus Pontifex diſpenſare valet: ergo &c.

℟. Negando ſuppoſitum minoris; nam 270.
Summus Pontifex vi diſpenſationis auferendo vinculum votorum ſubſtantialium, non facit, ut talis homo ſit & ſimul non ſit mo-

monachus, ſed ut deſinat eſſe monachus, verè quemadmodum conferendo primam tonſuram non efficit, ut homo ſit & non ſit laicus, ſed ut deſinat eſſe laicus & fiat Clericus. Ad illud alterum ℟. diſtingu. maj. Religioſus ſemel validè profeſſus jure naturali tenetur ſervare caſtitatem, quamdiu in hoc voto non fuit legitimè diſpenſatus, conced. ſuppoſita legitima diſpenſatione, neg. hac enim ſuppoſita tam parum tenetur ad obſervantiam voti, quàm debitor ad ſolutionem debiti ſuppoſita condonatione creditoris. Hinc negandum eſt, quòd Pontifex diſpenſando in voto, eo ipſo diſpenſet in jure naturali: hoc enim duntaxat obligat ad obſervantiam voti, quamdiu hujus obligatio non eſt ſublata vi legitimæ diſpenſationis, prout jam diximus *tract. 1. de actib. human. confer. 16. n. 467.*

271. ℟. jam ad idem quæſitum 2dò. Epiſcopis pro ſua cuique diœceſi (idem tenendum de Capitulo cathedrali ſede vacante, nec non de Nuntiis Apoſtolicis reſpectu Nuntiaturæ) itèmque Prælatis Religioſorum exemptorum, utputa Generalibus, & Provincialibus Ordinum, nec non Abbatibus ac Præpoſitis abſolutis ſimiliter competit poteſtas, & quidem ordinaria diſpenſandi cum ſuis reſpectivè ſubditis in omnibus votis, exceptis votis ſolennibus Religioſorum, & illis, quorum diſpenſatio vergeret in præjudicium tertii: nec non quinque votis Summo Pon-

Pontifici ſpecialiter reſervatis. Ita ſanè *communiſſimè Doctores.* Ratio prioris eſt: quia etiam Epiſcopi ſunt in perſona Apoſtolorum (quibus ſuccedunt) inſtituti velut Paſtores animarum ceu ovium ſibi concreditarum: atqui Apoſtolis à Chriſto ſimiliter dictum fuit *Matth.* 18. *v.* 18. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo:* ergo & hi habent poteſtatem ordinariam diſpenſandi in votis cum ſuis ſubditis. Ratio autem poſterioris eſt: quia Prælatis Regularibus exemptis pariter incumbit munus paſcendi ſuos Religioſos, in quos habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem nedum in foro interno, ſed etiam in foro externo exercendam. Quin etiam hanc facultatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis. Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 39. *n.* 5. Sporer *tr.* 3. *in decalog. c.* 3. *ſect.* 3. *n.* 50. Salmanticenſes & alii plures extendunt etiam ad Prælatos minores, quales ſunt Guardiani, Priores, Rectores &c. & in horum abſentia ad eorum Vicarios, quippe qui reſpectu ſuorum habent juriſdictionem ordinariam in foro externo, qualem non habent Parochi, nec Monialium Confeſſarii, qui ideò non poſſunt diſpenſare in votis, inquit Henno *tr. in decalog. diſp.* 2. *q.* 3. §. 2. *concl.* 2.

Dixi: *Prælatis Religioſorum exemptorum* 272. competere poteſtatem diſpenſandi &c. Illi etenim Prælati, qui unà cum ſuo Conventu

ſtant

ſtant ſub jurisdictione Epiſcopi, de jure ordinario nequeunt cum ſuis Religioſis etiam profeſſis diſpenſare, niſi id ex conſuetudine vel commiſſione Epiſcopi (qui propriè talium Religioſorum Prælatus eſt, inquit Sanchez *lib.* 4. *mor. c.* 39. *n.* 9.) fuerit iisdem conceſſum. Et ita *communiſſimè* tenent DD. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *n.* 133. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 7. *n.* 9. Navarr. *c.* 12. *n.* 79. §. 3.

Sed quænam, inquies, ſunt illa quinque vota ſoli Summo Pontifici reſervata?

273. ℞. Sunt in primis tria vota peregrinationum, ſcilicet 1. Romam ad limina Apoſtolorum. 2. Hieroſolymam ad S. Chriſti ſepulchrum. 3. Compoſtellam ad S. Jacobum. 4tum eſt votum Religionis, vel potiùs ingrediendi Religionem approbatam. 5tum denique eſt votum perpetuæ & integræ caſtitatis. Quocirca Doctores Communiter monent, hanc reſervationem velut odioſam ſtrictè interpretandam eſſe, ita, ut nullum votum debeat dici vel haberi reſervatum, niſi *votum propriè dictum*, id eſt, Deo factum, & *perfectum*, id eſt, cum plena deliberatione, & *animo ſe graviter obligandi &c. determinatum* v. g. ad hanc peregrinationem &c. itémque *abſolutum* quoad ſubſtantiam & integritatem, & non merè conditionatum &c. prout ampliùs patebit ex dicendis. Videantur de his Leſſius *cit. c.* 40. *n.* 122. & *ſeqq.* Laymann *ubi ſuprà c.* 8. *n.* 8. Sporer *cit. c.* 3. *an.* 58.

Quæ-

Quæres 3tiò, quid vel quantum circa vota diſpenſanda valeant Confeſſarii Mendicantium, aliique privilegiati?

℞. Confeſſarii Mendicantium legitimè 274. approbati, aliique Religioſi communicatione Privilegiorum inter ſe gaudentes diſpenſare poſſunt cum quibusvis fidelibus in omnibus votis, in quibus Epiſcopi de jure ordinario diſpenſare valent cum ſuis ſubditis: hoc privilegium primò conceſſit Martinus V. Monachis Benedictinis (quorum privilegiis etiam nos Mendicantes communicamus) idipſum poſtea per Bullam ſpecialem conceſſit Eugenius IV. prout videre licet, tum in compendio privilegiorum, tum inſuper apud Emmanuel. Rodriquez *tom.* 1. *QQ Regular. q.* 63. *art.* 3. & 4 idipſum hodiedum Doctores communiſſimè tenent, nominatim noſter Herincx *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 4. *n* 65. Sporer *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 54. Reiffenſtuel *Theolog mor. diſt.* 3. *n.* 44. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1963. Tambur. *lib.* 3. *in decalog. c.* 16. § 4. *n.* 46. Illſung *tr.* 5 *diſp.* 1. *n* 144. Michel *cit. tom.* 2. *part.* 2. *ſect.* 2. *punct.* 9. *n.* 11. Quare cùm Epiſcopi de jure ordinario diſpenſare valeant in omnibus votis, exceptis duntaxat illis mox ſuprà *n.* 271. relatis & Summæ Sedi ſpecialiter reſervatis, ſequitur clarè, quòd id ipſum valeant Confeſſarii Mendicantium, aliique privilegiati.

Quæres 4tò, utrum ad valorem diſpenſatio-

ſationis neceſſaria ſit cauſa rationabilis & juſta?

275. ℞. affirmativè. Ita cum S. Thoma, Cajet. Navarro & *communi* aliorum Leſſius *lib. 2. c. 40. dubit. 17. n. 119.* Ratio eſt: quia quod Deo debetur, nulla auctoritate humana condonari poteſt, niſi ſubſit juſta cauſa; hac enim deficiente Deus hujusmodi condonationem ratam non habet; ſicut non valet abſolutio data indiſpoſito: neque indulgentia ſine cauſa, vel ſupra cauſæ menſuram conceſſæ. Et ratio à priori eſt: quia poteſtas diſpenſandi fuit Eccleſiæ conceſſa ad ædificationem, non verò ad deſtructionem: atqui cederet in deſtructionem & morum corruptelam, ſi valeret ſine cauſa data: ergo hac præciſa nedum illicita eſt, ſed etiam invalida.

Sed quænam, inquies, cenſentur cauſæ juſtæ & ſufficientes ad diſpenſandum?

276. ℞. Cauſæ ſufficientes habentur ſequentes 1. honor Dei, per talem diſpenſationem promovendus. 2. Eccleſiæ utilitas, vel 3. bonum communitatis. 4. Pax inter Principes concilianda. 5. Graviſſima voventis fragilitas & inde imminens animæ periculum. 6. Neceſſitas urgens v. g. ob animæ periculum, occaſionem proximam &c. Quocirca bene advertendum eſt, tantò graviorem cauſam requiri ad valorem diſpenſationis, quanto votum eſt excellentius, vel quantò majus periculum ſcandali imminet ex hujusmodi diſpenſatione. Econtra quantò

tò minùs periculi imminet, tantò faciliùs diſpenſari valet, præſertim ſi votum fuit factum in tenera ætate, vel mentis perturbatione, prout fieri amat tempore naufragii, vel metûs intentati ab aliqua cauſa extrinſeca. Ita Doctores *ſatìs communiter*, ut videre licet apud Leſſium *cit. n.* 120. Henno, Herincx & alios paſſim.

Quæres 5tò, quænam Confeſſario ſint ſingulariter obſervanda circa diſpenſationem votorum?

℞. Tria ſequentia. 1. Oportet attendere *quid liceat ſecundùm æquitatem. 2. quid deceat* 277. *ſecundùm honeſtatem. 3. quid expediat ſecundùm utilitatem.* Ita monet Innocentius III. *cap. Magnæ. de vot. & voti redempt.* Et meritò: quia Diſpenſator debet non ſolùm juſtè, ſed etiam fideliter & rationabiliter procedere ad diſpenſationem: atqui hoc non fiet, niſi obſervet tres regulas mox recenſitas: ergo. Æquitas itaque poſtulat, ut quantò excellentius eſt votum, tantò difficiliùs diſpenſetur: immò verò in ſimilibus votis potiùs debet fieri comutatio ſeu tranſlatio obligationis in aliam materiam &c. Honeſtas vult, ut diſpenſatio ſeu relaxatio votorum non fiat paſſim cum ſcandalo fidelium, vel diſſolutione morum aut diſciplinæ eccleſiaſticæ. Utilitas animæ petit, ut tunc diſpenſetur in voto, quando illud advertitur ſuo modô vergere in ruinam, vel ſal-

tem in laqueum animæ v. g. ob perplexitem aut ſcrupuloſitatem illius, qui voto ſeſe obſtrinxit, vel quando ex diſpenſatione rationabiliter ſperatur major utilitas ſpiritualis, vel major promotio cultûs divini &c. &c. Videatur de hoc Sporer *cit. c. 3. n. 43.*

Quæres 6tò, utrum Epiſcopus vel quicunque demum habens poteſtatem diſpenſandi in votis cum aliis, poſſit etiam diſpenſare ſecum ipſo in votis propriis?

278. ℞. Affirmativè. Ita Leſſius *cit. c. 40. n. 116.* de la Croix *lib. 1. n. 799.* Illſung *tr. 1. diſp. 2. n. 49.* dicens, hanc eſſe communem ſententiam, licèt Henno & nonnulli alii contrarium teneant. Ratio autem noſtræ reſolutionis eſt: quia licèt nullus erga ſe ipſum poſſit exercere actum jurisdictionis contentioſæ, puta ferendo ſententiam abſolutionis vel condemnationis, non enim decet, ut quis in ſua cauſa ſibi jus dicat contra jus Adverſarii ſe opponentis; ſic enim eſſet ſibi & Judex & reus &c. poteſt tamen quis erga ſeipſum exercere actum jurisdictionis voluntariæ ſeu gratuitæ, quæ præcisè fit per applicationem alicujus gratiæ nomine alterius factæ; hac de cauſa S. Pontifex poteſt ſibimet conferre indulgentiam, ùt docet Henriquez *de indulgentiis c. 32.* & Leſſius *loc. cit.* atqui hoc idem facit, qui ſecum ipſo diſpenſat in votis &c. Id, quod ulteriùs confirmare licet ex eo, quòd ad hanc jurisdictionem volunta-

riam

riam ſufficiat, ut inter dantem principalem, à quo beneficium diſpenſationis promanat, & inter accipientem detur diſtinctio: at, hoc fit, dum quis nomine Dei ſecum ipſo diſpenſat in voto: ergo &c. Videantur *DD. cit.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa diſpenſationem votorum.

CASUS PRIMUS.

Titia puella 20. circiter annorum fatetur, ſe nunquam habuiſſe intentionem nubendi, quin immò aliquot abhinc annis caſtitatem voviſſe, nuper tamen in ſponſalia conſenſiſſe; hinc quia Parentes ita voluerunt; tum præſertim quòd ſponſus ſit homo valde bonus, & ampla hæreditate proviſus. Scire proin avet à Confeſſario, an, vel quis hanc voti obligationem auferre valeat & an nonſtante hoc votô tuta conſcientia poſſit nubere? quid ad hæc Confeſſarius?

℞. Confeſſarius Titiæ utpote jam practi- 279.
cè dubitanti veritatem aperiat, dicendo candidè, quòd ſtante hoc voto nequeat tutâ conſcientia nubere. Ut autem ſecuriùs & ſolidiùs alterum quæſitum Titiæ reſolvat, præ primis conetur examinando explorare, an Titia emiſerit votum perpetuæ & integræ caſtitatis, & perfectum quidem, id eſt, ab-

ſolutè cum plena & perfecta deliberatione factum, ideòque reſervatum Summo Pontifici? an verò emiſerit votum imperfectum duntaxat, utputa vel non Deo, ſed B. Virgini duntaxat nuncupatum, vel caſtitatis non perpetuæ, vel ſine ſufficienti deliberatione &c.? Si hoc poſterius deprehenderit, jam pœnitenti ſuo congratuletur & dicat, quemlibet Confeſſarium privilegiatum poſſe diſpenſare in hoc voto: & ſi ipſusmet ſit privilegiatus, diſpenſet, vel potiùs commutet tale votum in aliud pium opus ad animæ ſalutem magis proficuum, prout in Domino meliùs judicaverit. Sin verò illud prius examinando deprehenderit, candidè reſpondeat Titiæ, quòd ab hoc voto, utpote perfecto & Summo Pontifici reſervato à nemine, præterquam ab ipſo Summo Pontifice liberari valeat, ideóque nuptiæ neceſſariò differendæ ſint, quo usque Româ fuerit impetrata diſpenſatio. Verùm, ſi ſupponatur res jam eò perveniſſe, ut nuptiæ moraliter non ampliùs poſſent differri, ſimúlque immineat periculum incontinentiæ, prout ordinariè loquendo nunquam non ſupponendum eſt in talibus perſonis neo-nuptis, poſſet in tali caſu etiam ab Epiſcopo impetrari diſpenſatio in ordine ad contrahendum matrimonium, & ad petendum debitum. Utrum autem Confeſſarii Mendicantes ceu privilegiati, vel alii, horum privilegiis communi-

municantes diſpenſare valeant in tali caſu neceſſitatis, præſertim ante matrimonium contractum? acriter ſanè controvertitur inter Doctores. Et certè hactenus inſigniſſimi DD. nominatim Tamburinus *in decal. lib. 3. c. 16.* §. 4. *n. 54.* Caſtropalao *tr. 15. diſp. 2. pu.* 12. *n.* 7. Sanchez *lib. 2. de matr. diſp. 40. n.* 9. Sporer *tr.* 3. *in decalog. c. 3. n. 74.* Aug. Michel *cit. ſect.* 2. *pu. 9. n.* 12. Laymann *lib.* 4. *tr. 4. c.* 8. *n. 17.* de la Croix & alii plures ſemper tenuêre partem negativam; eò potiſſimùm, quòd Confeſſarii Mendicantium nequeant diſpenſare in votis, in quibus Epiſcopi nequeunt diſpenſare *jure ordinario:* atqui in voto caſtitatis perpetuæ & integræ, eô ipſo quòd ſit Summo Pontifici ſpecialiter reſervatum, nequeunt diſpenſare jure ordinario, ſed ad ſummum per accidens & extraordinariè in caſu magnæ neceſſitatis, ubi moraliter loquendo propter periculum animarum nequit fieri recurſus ad Summum Pontificem: ergo, inquiunt *DD. cit.* Mendicantes in hoc caſu nihil poſſunt.

Contrariæ tamen opinionis hodie repe riuntur multi minimè ſpernendi Doctores, nominatim R. P. Reiffenſtuel *lib. 3. decret. tit.* 34. *n.* 40. eúmque ſecutus noſter A. R. P. Kazenberger *in ſupplem. decalog. R. P. Sporer c. 1. ſect.* 4. *n. 389.* Eandem ſententiam tenet Crouſers *in c.* 7. *Reg. S. Franciſci lect.* 29. Baſ-

ſæus: inclinat Herincx *noſter ubi ſuprà de voto diſp.* 4. *n.* 73. & noviſſimè validiſſimè eandem propugnavit R. P. Sichrowski *in ſua diſſertat. Theolog.* 1. *art.* 12. fundamento minimè ſpernendo: quia nos Mendicantes quoad diſpenſationem & commutationem votorum, idem vi privilegiorum poſſumus, quod poſſunt Epiſcopi jure ordinario, prout Authores pro priori opinione mox relati minimè diffitentur: atqui in tali caſu ubi neceſſitas & periculum animarum urget ita, ut non patiatur moram vel recurſum ad S. Pontificem, ibi Epiſcopus jam non diſpenſat *per accidens*, ſed *jure ordinario* ſive dein ratione officii, ſive ex conſuetudine jam generaliter recepta. Hinc (inquit Reiffenſtul *loc. cit. n.* 41. minùs rectè hæc Epiſcoporum poteſtas vel jurisdictio dicitur *extraordinaria*, ex eo, quòd ſit circa caſus non ordinariè, ſed extraordinariè contingentes, cùm etiam circa hos detur revera poteſtas ordinaria, vel ratione officii, vel ratione conſuetudinis jam pridem receptæ, vel denique quia pro tali caſu neceſſitatis Pontifex non vult votum eſſe reſervatum. Ergo huic ſententiæ pro foro interno practicandæ (nam quòd pro externo ſeu in tali voto ad forum externum jam devoluto diſpenſare non valeamus, apud omnes in confeſſo eſt) ſuam probabilitatem negare non poſſum, & fortaſſis plures reperiremus, qui pro

tali

tali caſu neceſſitatis ad avertenda animarum pericula eandem in praxi ſequerentur.

Sed quid, inquies, ſi Titia ſupponatur emiſiſſe votum perfectum, & contra ſuum votum jam actu contraxiſſe matrimonium?

℞. In tali caſu quilibet Confeſſarius privilegiatus poteſt diſpenſare, non quidem ſimpliciter tollendo omnem obligationem voti, ſed ſecundùm quid, & in tantùm, ut debitum conjugale nedum reddere, ſed etiam petere poſſit. Ita rurſus Doctores proximè allegati, Tamburinus *n.* 54. referens pro hac ſententia Sanchez, Rodriq. Cordub. Quintanad. *tr.* 9. *ſing.* 2. 3. & 4. quos ſequitur Sporer *n.* 75. 280.

Ratio eſt: quia in hoc caſu poſt contractum jam matrimonium & evidentiſſimum periculum incontinentiæ Epiſcopus in ordine ad petendum debitum diſpenſat per ſe, & jure ordinario per conſuetudinem legitimam aquiſito: quod autem Epiſcopus circa diſpenſationem votorum poteſt per ſe jure ordinario, id pariter poſſunt Confeſſarii privilegiati, ſecundùm dicta *n.* 274. ergo &c. In hoc tamen caſu non diſpenſatur ſimpliciter in voto caſtitatis, quippe quod manet adhuc firmum in tantum, ut ſi matrimonium ſolvatur per mortem conjugis, diſpenſatus ſine beneficio novæ diſpenſationis non valeat inire aliud, vel ſi ſtante etiam priori matrimonio adulterare-

tur, aliovè modo contra caſtitatem delinqueret, committeret peccatum qualificatum contra virtutem Religionis: quia neque Epiſcopus neque alius privilegiatus voluit aut potuit diſpenſando tribuere majorem facultatem, quàm erat neceſſaria ad ordinatum uſum matrimonii:

Dices iterum. Quid ſi autem ſupponamus, Titiam poſt contractum jam matrimonium primùm voviſſe caſtitatem, & modò ob imminens periculum incontinentiæ deſideret ab hoc voto liberari?

281. ℞. in hoc caſu interrogandum eſſe, utrum ſine, vel verò cum conſenſu Mariti, & quidem nedum permiſſivo, ſed etiam approbativo voverit? Si primum, dicendum, quòd non potuerit ſe obligare ad caſtitatem perfectam, ſed ſolùm ad non petendum debitum; nam ad reddendum manet obligata, quandoquidem per ſuum votum non potuit Marito adimere jus petendi: in hoc autem voto utpote partiali & imperfecto nedum Epiſcopus, ſed & quivis Confeſſarius privilegiatus diſpenſare valet. At verò, ſi ſupponatur Titia (vel quævis Conjux) voviſſe caſtitatem integram cum conſenſu alterius conjugis etiam approbativo, volentis cedere juri ſuo vel ſi ambo conjuges mutuo conſenſu caſtitatem voverint, certum eſt, quòd inſtante periculo poſſit Epiſcopus diſpenſare in ordine ad uſum ma-

matrimonii, idque ſaltem per accidens: quin & probabiliſſimè id poteſt per ſe & jure ordinario per conſuetudinem aquiſito: juxta hanc ſententiam, quam tenet Tamburinus *lib.* 3. *c.* 16. *ſ.* 4. *n.* 54. Sporer *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 76. contra alios nonnullos, poteſt etiam quivis Confeſſarius privilegiatus diſpenſare; quod pro praxi bene notandum eſt.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius tempore infirmitatis votum conceperat ſequentibus omnino verbis: Deus meus, in cujus manibus ſtat vita & mors omnium, ſi mihi vitam per biennium duntaxat prorogaveris, eò usque ſcilicet, dum videam filium meum ad aram ſtantem tibique primò litantem, voveo, tibique ſanctè promitto, me Monaſterio, in quo profeſſus eſt, nedum candelabra & calicem, ſed omnia etiam paramenta Sacerdoti ad aram facienti neceſſaria propriis expenſis procuraturum: *paulò poſt filio ſuo Religioſo hanc ſuam intentionem ſeu votum nuncupatum manifeſtavit, filius ſuo Prælato, qui quantocyus votum Parentis gratum, ratúmque habuit. Succeſſu temporis Sempronius dubitare cœpit, an non melius, Deóque gratius opus præſtaret, ſi eaſdem expenſas faceret pro reparatione alterius cujusdam paupercula Eccleſia, eò præſertim, quòd memoratum Monaſterium, utpote abundans opibus, ſibimet ſufficiat ad procuran-*

da paramenta eccleſiaſtica? Unde dictus Sempronius à quodam Confeſſario privilegiato petiit non tam diſpenſationem, quàm commutationem hujus voti: quæritur ad noſtrum propoſitum, utrum Confeſſarius privilegiatus poſſit in hoc deferre Sempronio?

282. ℞. Confeſſarius privilegiatus poteſt abſolutè loquendo deferre Sempronio in præfato voto non tam diſpenſando, quàm commutando cum hoc onere, ut illud quantum, quod debuiſſet impendere pro paramentis Eccleſiaſticis Monaſterio dandis, expendat pro reparatione Eccleſiæ: non enim oportet, ut homo aliunde potens illico abſolvatur ab omni onere, ne Confeſſarius videatur potiùs poteſtatis ſibi concreditæ diſſipator, quàm fidelis diſpenſator.

Ratio autem hujus reſolutionis eſt: tum quia Monaſterium vi hujus voti nondum aquiſivit jus ad illa paramenta: ergo talis diſpenſatio vel potiùs commutatio non cedit in præjudicium; tum etiam quia ex altera parte Deus ſemper approbat, dum opus minus bonum commutatur in melius: atqui meliùs applicatur illa pecunia ad reparationem alterius Eccleſiæ pauperculæ, in qua cultus divinus & animarum ſalus eo ipsô magis promovebitur, quàm ſi expenderetur pro comparandis paramentis Eccleſiaſticis Monaſterio aliunde, opibus abundanti, applicandis: ergo &c.

Dices

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Caſus fert, quòd Prælatus Monaſterii illico votum habuerit ratum & gratum, & hoc ipsô acceptaverit: ſed ſi acceptavit, eo ipsô aquiſivit jus in paramenta ſuæ potiùs, quàm alteri Eccleſiæ offerenda: ergo nullus Confeſſarius privilegiatus in hoc voto diſpenſare poteſt, neque illud commutare, utpote vergens in præjudicium Monaſterii.

℞. Negando minorem: jus enim non aquiritur vi promiſſionis acceptatæ, niſi promiſſio fuit facta acceptanti: atqui in noſtro caſu promiſſio non fuit facta Monaſterio vel Prælato, ſed Deo, licèt in favorem Monaſterii; ergo per acceptationem vel ratificationem Prælati Monaſterium nondum aquiſivit jus. Itaque ad genuinam hujus difficultatis valde notabilis intelligentiam bene advertendum eſt, longè aliter diſcurrendum eſſe de caſu, quo promiſſio fit ſoli Deo in favorem aut commodum alicujus tertii v. g. Monaſterio, amico, pauperi &c. facta fuit: in hoc enim poſteriori caſu vi acceptationis acquiritur jus promiſſario, non item in illo priori; pactum enim, cùm ſit *duorum conſenſus in idem placitum l. 1. de pactis.* non ſubſiſtit, niſi mutuo utriusque conſenſu firmetur & quaſi formetur: ergo ubi promiſſio non fuit facta ipſi acceptanti, vel ubi facta non fuit acceptata à promiſſario, nondum paritur jus: unde in 283.

hoc

hoc poſteriori caſu hujusmodi votum vel promiſſio etiam jurata nedum à Confeſſario privilegiato, ſed etiam ab ipſomet vovente poteſt mutari in aliud opus melius, ſeu tale, quod omnibus perpenſis creditur Deò gratius & acceptius. Videantur de hoc Leſſius *lib. 2. c.* 40. *dubit. 16. n.* 104. Michel *tom. 2. p. 2. punct. 9. ſect. 2. n.* 16. *&* 17. Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c. 8. n. 21.* vel de la Croix *lib. 3. part.* 1. *n.* 536.

284. Dixi etiam, quòd Confeſſarius privilegiatus poſſit Sempronio deferre *abſolutè loquendo &c.* ut per hoc innuerem, in ſimilibus caſibus non niſi quàm cautiſſimè procedendum eſſe ad diſpenſationem vel ad commutationem voti: eſto enim Monaſterio ipſi ob rationem proximè datam nullum fuerit jus aquiſitum, quia tamen ſupponitur votum fuiſſe factum in favorem Monaſterii, profectò ſine gravi offenſa Abbatis vel Monaſterii vix, aut ne vix quidem poteſt fieri diſpenſatio: quamobrem de facili non conſulerem cuicunque demum Confeſſario ex noſtro Ordine, ut in tali voto, præſertim jam antecedenter intimato Abbati, uti hic ſupponitur, præſumat diſpenſare, vel commutare, facilè enim poſſet incurrere periculum ſcandali, aut privati, quomodocunque demum intereſſati & ſiniſtri affectus, atque hoc ipsô nedum propriam ſuam perſonam, ſed etiam integrum Ordinem vel Conventum

tum exponere periculo proſtitutionis, prout bene notârunt Layman *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 21.* & Sporer *ubi ſuprà c. 3. n.* 101. Poſſet nihilominus eidem intimare, eſſe in ipſius arbitrio poſitum, easdem expenſas facere vel pro paramentis Monaſterio offerendis, vel pro reparanda alia Eccleſia paupercula &c.

CASUS TERTIUS.

CAjus juvenis rixando tam graviter fuit læſus à ſuo adverſario, ut à peritis etiam crederetur moriturus ex hoc vulnere: in tantis igitur anguſtiis conſtitutum ſe ſentiens vovit ſuſcipere Ordines ſtatúmque Clericalem amplecti, ſi per Dei clementiam ab hoc vulnere curatus incolumis evaderet. Aſt elapſis poſtea aliquot ſeptimanis, dum paulatim animadvertit ſe evaſiſſe periculum, voti pœnitens accerſivit quendam è Mendicantibus Confeſſarium, petiitque ab eo diſpenſari in hoc voto, candidè faſſus, ſe ob nimiam fragilitatem intrinſecam nequidem in ſtatu clericali obſervaturum caſtitatem, proptereáque exiſtimare, ſtatum matrimonialem ad animæ ſuæ ſalutem magìs fore proficuum; cui Confeſſarius: Chariſſime, ajebat, hoc votum æquivalet voto caſtitatis, & quidem perpetuæ, quod cum ſoli S. Pontifici ſit reſervatum, neque à me, neque ab illo alio privilegiato relaxari valeat mediante diſpenſatione. Quæritur, an Confeſſarius iſte bene reſponderit?

℞. Non

285. ℟. Non bene: falſum quippe eſt, quod votum ſuſcipiendi ſacros Ordines æquivaleat, ſeu virtualiter idem ſit, ac votum caſtitatis, quandoquidem talis nihil aliud ſupponitur promiſiſſe, quàm ſuſceptionem Ordinum: unde quemadmodum ille, qui vovit ingredi aut profiteri aliquam Religionem, ante actualem profeſſionem nondum tenetur ex voto ad paupertatem, obedientiam, vel caſtitatem ſervandam, ita pariter Cajus noſter ante actualem ſuſceptionem majorum Ordinum non tenetur ex voto ad caſtitatem, neque contra hanc delinquendo committit peccatum qualificatum contra virtutem Religionis. Adde inſuper, quòd votum Caji fuerit duntaxat conditionatum, conditione nondum integrè adimpleta: atqui in votis conditionatis quibuscunque, ante conditionem adimpletam, poſſunt Confeſſarii privilegiati diſpenſare; ſiquidem tale votum ante conditionem adimpletam nondum eſt votum perfectum, neque actu obligat, uti bene advertit Marchantius noſter *tribunal. Sacram. tom. 2. tr. 3. tit. 4. q. 4. dub. 4.* Quare cùm Cajus pro diſpenſatione allegaverit prudens & rationabile motivum, Confeſſarius nedum potuiſſet, ſed etiam debuiſſet illum liberare ab hoc onere, haud equidem abſolutè & ſimpliciter diſpenſando, ſed potiùs commutando, & ſubſtituendo aliud onus ad ſalutem animæ magis

magis proficuum, prout ampliùs conſtabit ex dicendis *infrà à n.* 307.

Sed quid, inquies, ſi Cajus ſupponatur promiſiſſe caſtitatem perpetuam, vel Religionis ingreſſum ſub conditione reconvaleſcentiæ, & poſt integram ſanitatem jamjam recuperatam primùm petere diſpenſationem, vel commutationem voti, poteritnè Confeſſarius privilegiatus huic deferre?

℞. Etiam in hoc caſu probabiliſſimè diſpenſari poſſe cum Cajo per Confeſſarium privilegiatum. Ita contra Laymannum, Azor. & alios plures tenent Sanchez *lib.* 4. *mor. c.* 40. *n.* 99. Bonacina *diſp.* 4. *q.* 2. *pu.* 7. §. 4. *n.* 17. Caſtropalao *diſp.* 2. *pu.* 12. *n.* 15. Filliuc. *tr.* 26. *n.* 271. Sporer *c.* 3. *n.* 66. Marchantius *loc. cit.* Ratio eſt: quia etiam votum caſtitatis vel Religionis non eſt reſervatum Summo Pontifici, niſi ſit perfectum: atqui votum Caji noſtri etiam poſt purificatam conditionem manet ſuo modô imperfectum, ex eo, quòd Cajus non tam amore virtutis ſeu caſtitatis aut Religionis, ſed potiùs amore ſanitatis recuperandæ, vel timore mortis fuerit impulſus ad vovendum: ergo. Secus tamen dicendum exiſtimant de la Croix, Felix Poteſtas, Michel ubi ſuprà *n.* 25. de iis votis, quæ tantùm apparenter, & non verè ſunt conditionalia, prout contingit, quando particula conditionalis *ſi* non apponitur ad ſuſpen-

dendum

dendum conſenſum usque ad eventum conditionis, ſed potiùs apponitur ad terminandum tempus adimplendi votum, veluti ſi vovens dicat: voveo ingredi Religionem, ſi Pater meus obiêrit; quod idem eſt, ac dicere: voveo ingredi Religionem, quando Pater obiêrit. Ita Suarez *lib. 6. de vot. c. 12. n. 6.* Bonacina & alii.

Sed quid de eo tenendum ais, qui voto pœnali ſe obſtrinxit, Romam usque ad limina Apoſtolorum peregrinandi, ſi denuo comiſiſſet certum crimen v. g. adulterii &c. poteritnè etiam cum tali Confeſſarius privilegiatus diſpenſare, ſi poſtea in idem crimen inciderit?

287. ℟. Probabiliſſimè poteſt: ita enim *communiſſimè* tenent Doctores, nominatim Suarez, Sanchez, Laymann, quos refert & ſequitur Sporer *cit. n. 63.* Ratio hujus eſt eadem, quæ prioris reſolutionis: quia ſcilicet hujusmodi vota pœnalia ſunt pariter imperfecta, quatenus vovens ad vovendum non fuit inductus amore honeſtatis, quam peregrinatio ſeu viſitatio liminum Apoſtolicorum de ſe involvit, quin potius manifeſtat per hoc, quòd hanc viſitationem ſacram judicet rem ſibi pœnoſam, à qua, cùm voluntatem adverterit averſam, voluit hujus incurrendæ timore ſeſe obligare ad hanc pœnam ſubeundam, ut ſic Sacro quodam horrore illius incurrendæ retrahatur à crimine.

§. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, vota quomodocunque dubia, ſeu talia, de quorum valore dubitatur, non eſſe reſervata Summo Pontifici, idque verum eſt, ſive dein ſit dubium juris, utputa, an quis verè promiſerit, ſeu obligaverit ſe ad ſervandam caſtitatem? &c. an talis vel talis promiſſio revera ſit Summo Pontifici reſervata? &c. ſive ſit dubium facti: utputa, an unquam aliquid promiſerit cum plena deliberatione? cum intentione ſe obligandi? &c. &c. Ita *Communiſſimè* Doctores. Gobat *tom.* 3. *de vot. n.* 330. quem ſequitur Felix Poteſtas, *in examen. Confeſs. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 3. *n.* 1999. Ratio hujus eſt: quia reſervatio eſt valde odioſa & gravis nedum pœnitentibus, verùm etiam Confeſſariis, quorum auctoritas & poteſtas inde diminuitur: at, hôc ipſo reſtringenda eſt ad caſus certos duntaxat, perfectè voluntarios, & graviores, prout jam diximus *in theolog. Sacram. part.* 2. *Confer.* 13. *n.* 343. *ubi de caſibus reſervatis*: ergo idem dicendum eſt in propoſito. 288.

Colliges 2dò, quòd quemadmodum votum caſtitatis imperfectæ tantùm, puta votum caſtitatis conjugalis præciſæ, votum non 289.

petendi debitum, non fornicandi, non nubendi &c: non eſt reſervatum ſecundùm dicta *n.* 273. &c. &c. ita pariter non ſit reſervatum imperfectum Religionis, talis ſcilicet, cujus Profeſſores non tenentur emittere tria vota ſubſtantialia. Atque hinc votum ingrediendi Religiones militares Equitum S. Georgii, S. Jacobi, Calatravæ & Alcantaræ non eſt reſervatum, ſed poteſt commutari à Confeſſario privilegiato; quia de his dubitatur, an ſint veræ Religiones, & dicti Equites emittunt duntaxat votum caſtitatis imperfectæ, nempe conjugalis: è contra votum ingrediendi Religionem Equitum militarium Sancti Joannis eſt reſervatum; eò quòd hæc ſit vera Religio, & Ejusdem profeſſores emittant tria vota ſolemnia, ſcilicet obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis perfectæ. Ita Felix Poteſtas proximè. *cit. n.* 2003. & 2004. referens pro eadem opinione Rodriq. *in ſumma part.* 2. *de vot.* & Leandr. *de vot. n.* 746.

290. Colliges 3tiò, vota trium peregrinationum ſuprà *n.* 273. relatatum non eſſe reſervata Summo Pontifici, niſi ſint facta devotionis cauſa 1. Hinc quivis Privilegiatus Confeſſarius diſpenſare valet cum eo, qui vovit Romam ire, vel Hieroſolymam ſolùm ad videnda loca ſacra, vel ad videndum apparatum Aulæ Pontificiæ &c. cùm enim hujusmodi votum potiùs vanitatis

quàm

quàm devotionis causâ factum fuerit, planè ſat imperfectum dici debet: quia & meritò dubitare licet, an ſit validum; ſiquidem non eſt de meliori bono; atqui vota tam imperfecta omnium conſenſu non cenſentur reſervata ſummæ Sedi, prout ex hactenus dictis ſatis liquet: ergo &c. Videatur de hoc Herincx *diſp.* 4. *de vot. num.* 59. de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 570. vel Felix Poteſtas *ubi ſuprà n.* 2007. ubi is rectè dicit; in caſu, quo vovens dubitat, an devotionis causâ, an verò alterius finis gratiâ voverit, præſumendum eſſe, quòd id fecerit causâ devotionis; cùm id ordinariè contingere ſoleat.

Colliges 4tò, à Privilegiatis pariter diſpenſari poſſe cum iis, qui vovent materiam de ſe reſervatam, v. g. peregrinationem, vel caſtitatem perpetuam, ſed ſub disjunctione duntaxat cum alia materia non reſervata; ut ſi quis dixerit: *voveo vel caſtitatem perpetuam, vel perpetuam abſtinentiam, v. g. à vino.* Ita *communis Doctorum.* Ratio eſt: quia vi hujus voti non naſcitur determinata obligatio ad ſervandam caſtitatem perpetuam, ſed manet voventi liberum eligere alteram partem non reſervatam, puta abſtinentiam à vino, juxta *cap.* 70. *de R. J. in 6to.* ubi dicitur: *in alternativis debitoris eſt electio, & ſufficit alterutrum impleri:* ergo hoc non fuit votum caſtitatis 291.

 per-

perfectum, & per conſequens nec reſervatum. Secus dicendum foret, ſi talis ex pòſt facto ſeſe determinâſſet cum animo ſe obligandi ad partem reſervatam, puta caſtitatem perpetuam & integram; quia talis determinatio cum intentione nova ſeſe obligandi æquivalet novo voto, & quidem circa materiam reſervatam Summo Pontifici. Videatur Caſtropalao *ubi ſuprà pu.* 11. *n.* 6. vel Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 8. *n.* 12. Secus inſuper dicendum foret, ſi quis vovendo ſe obligâſſet ſub disjunctione ad duo, quorum utrumlibet eſt reſervatum S. Pontifici vg. hoc modô: *voveo vel caſtitatem perpetuam obſervare, vel ſtatum religioſum amplecti;* eſto enim talis vi voti non obligetur determinatè ad unum, obligatur tamen determinatè ad alterum è duobus, & quia utrumque ſupponitur reſervatum, hinc nequit ampliùs in hac obligatione diſpenſari à quocunque demum Confeſſario privilegiato, ſed à ſolo Summo Pontifice, uti bene docent Felix Poteſtas *cit. n.* 20. 12. de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 548. & alii *ſatìs communiter.*

292. Colliges 5tò, diſpenſationem voti irritam ſeu invalidam reddi poſſe non ſolùm ex eo, quòd ſine juſta cauſa fuerit conceſſa, ſed etiam ex eo, quòd cauſa ab Oratore allegata non ſubſiſtat ſeu falſa ſit; quo caſu diſpenſatio appellari ſolet *obreptitia.*

Ratio

Ratio eſt: quia in utroque caſu deficit voluntas diſpenſandi: in priori quidem, quia ſecundùm dicta *n.* 275. Deus hujusmodi diſpenſationem voti ſine ulla juſta cauſa factam ratam non habet, ſed potiùs improbat: in poſteriori autem, quia ubi cauſa diſpenſationis falsò allegatur, ibi deficit motivum, & hôc ipſo etiam voluntas ex parte ipſius diſpenſantis: hac autem ceſſante valor diſpenſationis corruit, nec poteſt taliter diſpenſatus tutâ conſcientia uti privilegio diſpenſationis: ergo &c. Ita *communis Doctorum.*

Sed quid, inquies, ſi tam petens, quàm etiam concedens diſpenſationem ab initio quidem bona fide proceſſerunt, exiſtimantes ubeſſe ſufficientem cauſam diſpenſandi, poſtea verò primùm advertant inſufficientiam cauſæ, eritnè diſpenſatus in conſcientia tutus, ita, ut non ampliùs teneatur ad votum?

℞. Probabiliter non ampliùs tenetur ad votum. Ita enim tenent inſignes Doctores Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dubit.* 17. *n.* 119. Sanchez *de matr. lib.* 8. *diſp.* 17. *n.* 8. Azorius *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 15. q. 3. Diana 1. *part. tr.* 10. *Reſol.* 33. ducti hac ratione: quia Deus à Miniſtris ſuis plus non exigit, quàm ut prudenter procedant, quantum humana fragilitas patitur: ergo ubi Prælatus bona fide exiſtimat ſuppetere cau- 293.

ſam ſufficientem, & beneficium diſpenſationis impertitur, Deus approbat ſolutionem voti: ſublato autem ſemel vinculo non ampliùs reviviſcit &c. Hanc opinionem judico probabilem, nec dubito, quin taliter diſpenſatus inde poſſit ſibi formare dictamen conſcientiæ practicè certum & tutum: fateor tamen oppoſitam ſententiam, quam tenent Salas *de legibus diſp.* 20. *ſect.* 4. *n.* 35. Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 9. *n.* 4. mihi videri longè probabiliorem: quia error antecedens obſtat voluntario: ergo cùm diſpenſans erraverit circa cauſam ſeu motivum diſpenſandi, diſpenſatio cenſeri debet involuntaria, quippe quàm non aliter niſi ſubſiſtente juſta cauſa concedere voluit: unde priorem ſententiam inſinuandam quidem cenſui, poſteriorem verò in praxi conſulendam & inculcandam pœnitentibus.

294. Colliges tandem 6tò, ad valorem diſpenſationis non eſſe neceſſariam aliquam ſpecialem formam vel cæremoniam, ſed ſufficere, quòd concedens ſeriam voluntatem diſpenſandi (etiam extra actum Confeſſionis, niſi forſan in Reſcripto aliter exprimatur) exteriùs manifeſtet, & declaret diſpenſato. Ita expreſsè tenent Filliucius *tr.* 26. *c.* 9. *n.* 279. Henno ubi ſuprà *q.* 3. §. 3. *in fine.* Cæterùm quô modo in votis Summo Pontifici reſervatis, & præſertim in impedimentis ma-

matrimonii vel à Pontifice vel etiam ab Epiſcopo impetrari poſſint aut debeant diſpenſationes, tradidi ex profeſſo *in theolog. Sacram. part.* 3. *Confer.* 20. *per tot.* poſſuntque de hoc videri Reiffenſtuel *in Appendic. ad lib.* 4. *decret. de diſpenſat. ſuper impedim.* Noſter R. P. Kazenberger *in ſupplem. decalog.* P. Sporer. *c.* 1. *ſect.* 4. *à n.* 378. Vel A. R. P. Kreslinger *in Appendice poſt tr.* 6. *diſt.* 3. *theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel. ad n.* 53.

CONFERENTIA UNDECIMA.

De Commutatione Votorum & Juramentorum.

SUMMARIUM.

295. Commutatio Voti eſt ſubſtitutio operis honeſti locô alterius Deo promiſſi &c.

296. Quicunque de jure ordinario vel ſaltem delegato poſſunt in votis diſpenſare, poſſunt etiam illa commutare.

297. Commutatio voti tripliciter fieri poteſt, ſcilicet vel 1. in opus melius, vel 2. in æquale, vel 3 in opus minùs bonum.

dendum conſenſum usque ad eventum conditionis, ſed potiùs apponitur ad terminandum tempus adimplendi votum, veluti ſi vovens dicat: voveo ingredi Religionem, ſi Pater meus obiêrit; quod idem eſt, ac dicere: voveo ingredi Religionem, quando Pater obiêrit. Ita Suarez *lib. 6. de vot. c. 12. n. 6.* Bonacina & alii.

Sed quid de eo tenendum ais, qui voto pœnali ſe obſtrinxit, Romam usque ad limina Apoſtolorum peregrinandi, ſi denuo comiſiſſet certum crimen v. g. adulterii &c. poteritnè etiam cum tali Confeſſarius privilegiatus diſpenſare, ſi poſtea in idem crimen inciderit?

287. ℞. Probabiliſſimè poteſt: ita enim *communiſſimè* tenent Doctores, nominatim Suarez, Sanchez, Laymann, quos refert & ſequitur Sporer *cit. n. 63.* Ratio hujus eſt eadem, quæ prioris reſolutionis: quia ſcilicet hujusmodi vota pœnalia ſunt pariter imperfecta, quatenus vovens ad vovendum non fuit inductus amore honeſtatis, quam peregrinatio ſeu viſitatio liminum Apoſtolicorum de ſe involvit, quin potius manifeſtat per hoc, quòd hanc viſitationem ſacram judicet rem ſibi pœnoſam, à qua, cùm voluntatem adverterit averſam, voluit hujus incurrendæ timore ſeſe obligare ad hanc pœnam ſubeundam, ut ſic Sacro quodam horrore illius incurrendæ retrahatur à crimine.

§. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, vota 288.
quomodocunque dubia, ſeu talia, de quorum valore dubitatur, non eſſe reſervata Summo Pontifici, idque verum eſt, ſive dein ſit dubium juris, utputa, an quis verè promiſerit, ſeu obligaverit ſe ad ſervandam caſtitatem? &c. an talis vel talis promiſſio revera ſit Summo Pontifici reſervata? &c. ſive ſit dubium facti: utputa, an unquam aliquid promiſerit cum plena deliberatione? cum intentione ſe obligandi? &c. &c. Ita *Communiſſimè* Doctores. Gobat *tom.* 3. *de vot. n.* 330. quem ſequitur Felix Poteſtas, *in exam. Confeſs. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 3. *n.* 1999. Ratio hujus eſt: quia reſervatio eſt valde odioſa & gravis nedum pœnitentibus, verùm etiam Confeſſariis, quorum auctoritas & poteſtas inde diminuitur: at, hôc ipſo reſtringenda eſt ad caſus certos duntaxat, perfectè voluntarios, & graviores, prout jam diximus *in theolog. Sacram. part.* 2. *Confer.* 13. *n.* 343. *ubi de caſibus reſervatis*: ergo idem dicendum eſt in propoſito.

Colliges 2dò, quòd quemadmodum vo- 289.
tum caſtitatis imperfectæ tantùm, puta votum caſtitatis conjugalis præciſæ, votum non

petendi debitum, non fornicandi, non nubendi &c: non eſt reſervatum ſecundùm dicta *n.* 273. &c. &c. ita pariter non ſit reſervatum imperfectum Religionis, talis ſcilicet, cujus Profeſſores non tenentur emittere tria vota ſubſtantialia. Atque hinc votum ingrediendi Religiones militares Equitum S. Georgii, S. Jacobi, Calatravæ & Alcantaræ non eſt reſervatum, ſed poteſt commutari à Confeſſario privilegiato; quia de his dubitatur, an ſint veræ Religiones, & dicti Equites emittunt duntaxat votum caſtitatis imperfectæ, nempe conjugalis: è contra votum ingrediendi Religionem Equitum militarium Sancti Joannis eſt reſervatum; eò quòd hæc ſit vera Religio, & Ejusdem profeſſores emittant tria vota ſolemnia, ſcilicet obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis perfectæ. Ita Felix Poteſtas proximè. *cit. n.* 2003. & 2004. referens pro eadem opinione Rodriq. *in ſumma part.* 2. *de vot.* & Leandr. *de vot. n.* 746.

290. Colliges 3tiò, vota trium peregrinationum ſuprà *n.* 273. relatatum non eſſe reſervata Summo Pontifici, niſi ſint facta devotionis cauſa 1. Hinc quivis Privilegiatus Confeſſarius diſpenſare valet cum eo, qui vovit Romam ire, vel Hieroſolymam ſolùm ad videnda loca ſacra, vel ad videndum apparatum Aulæ Pontificiæ &c. cùm enim hujusmodi votum potiùs vanitatis quàm

quàm devotionis causâ factum fuerit, planè ſat imperfectum dici debet: quia & meritò dubitare licet, an ſit validum; ſiquidem non eſt de meliori bono; atqui vota tam imperfecta omnium conſenſu non cenſentur reſervata ſummæ Sedi, prout ex hactenus dictis ſatis liquet: ergo &c. Videatur de hoc Herincx *diſp.* 4. *de vot. num.* 59. de la Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 570. vel Felix Poteſtas *ubi ſuprà n.* 2007. ubi is rectè dicit; in caſu, quo vovens dubitat, an devotionis causâ, an verò alterius finis gratiâ voverit, præſumendum eſſe, quòd id fecerit causâ devotionis; cùm id ordinariè contingere ſoleat.

Colliges 4tò, à Privilegiatis pariter diſpenſari poſſe cum iis, qui vovent materiam de ſe reſervatam, v. g. peregrinationem, vel caſtitatem perpetuam, ſed ſub disjunctione duntaxat cum alia materia non reſervata; ut ſi quis dixerit: *voveo vel caſtitatem perpetuam, vel perpetuam abſtinentiam, v. g. à vino.* Ita *communis Doctorum.* Ratio eſt: quia vi hujus voti non naſcitur determinata obligatio ad ſervandam caſtitatem perpetuam, ſed manet voventi liberum eligere alteram partem non reſervatam, puta abſtinentiam à vino, juxta *cap.* 70. *de R. J. in 6to.* ubi dicitur: *in alternativis debitoris eſt electio, & ſufficit alterutrum impleri:* ergo hoc non fuit votum caſtitatis 291.

perfectum, & per conſequens nec reſervatum. Secus dicendum foret, ſi talis ex pòſt facto ſeſe determinâſſet cum animo ſe obligandi ad partem reſervatam, puta caſtitatem perpetuam & integram; quia talis determinatio cum intentione nova ſeſe obligandi æquivalet novo voto, & quidem circa materiam reſervatam Summo Pontifici. Videatur Caſtropalao *ubi ſuprà pu.* 11. *n. 6.* vel Laymann *lib.* 4. *tr.* 4. *c.* 8. *n.* 12. Secus inſuper dicendum foret, ſi quis vovendo ſe obligâſſet ſub disjunctione ad duo, quorum utrumlibet eſt reſervatum S. Pontifici vg. hoc modô: *voveo vel caſtitatem perpetuam obſervare, vel ſtatum religioſum amplecti*; eſto enim talis vi voti non obligetur determinatè ad unum, obligatur tamen determinatè ad alterum è duobus, & quia utrumque ſupponitur reſervatum, hinc nequit amplius in hac obligatione diſpenſari à quocunque demum Confeſſario privilegiato, ſed à ſolo Summo Pontifice, uti bene docent Felix Poteſtas *cit. n.* 20. 12. de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 548.* & alii *ſatìs communiter.*

292. Colliges 5tò, diſpenſationem voti irritam ſeu invalidam reddi poſſe non ſolùm ex eo, quòd ſine juſta cauſa fuerit conceſſa, ſed etiam ex eo, quòd cauſa ab Oratore allegata non ſubſiſtat ſeu falſa ſit; quo caſu diſpenſatio appellari ſolet *obreptitia.*

Ratio

Ratio eſt: quia in utroque caſu deficit voluntas diſpenſandi: in priori quidem, quia ſecundùm dicta *n.* 275. Deus hujusmodi diſpenſationem voti ſine ulla juſta cauſa factam ratam non habet, ſed potiùs improbat: in poſteriori autem, quia ubi cauſa diſpenſationis falsò allegatur, ibi deficit motivum, & hôc ipſo etiam voluntas ex parte ipſius diſpenſantis: hac autem ceſſante valor diſpenſationis corruit, nec poteſt taliter diſpenſatus tutâ conſcientia uti privilegio diſpenſationis: ergo &c. Ita *communis Doctorum.*

Sed quid, inquies, ſi tam petens, quàm etiam concedens diſpenſationem ab initio quidem bona fide proceſſerunt, exiſtimantes ſubeſſe ſufficientem cauſam diſpenſandi, poſtea verò primùm advertant inſufficientiam cauſæ, eritnè diſpenſatus in conſcientia tutus, ita, ut non ampliùs teneatur ad votum?

℞. Probabiliter non ampliùs tenetur ad votum. Ita enim tenent inſignes Doctores Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dubit.* 17. *n.* 119. Sanchez *de matr. lib.* 8. *diſp.* 17. *n.* 8. Azorius *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 15. *q.* 3. Diana 1. *part. tr.* 10. *Reſol.* 33. ducti hac ratione: quia Deus à Miniſtris ſuis plus non exigit, quàm ut prudenter procedant, quantum humana fragilitas patitur: ergo ubi Prælatus bona fide exiſtimat ſuppetere cau- 293.

ſam ſufficientem, & beneficium diſpenſationis impertitur, Deus approbat ſolutionem voti: ſublato autem ſemel vinculo non ampliùs reviviſcit &c. Hanc opinionem judico probabilem, nec dubito, quin taliter diſpenſatus inde poſſit ſibi formare dictamen conſcientiæ practicè certum & tutum: fateor tamen oppoſitam ſententiam, quam tenent Salas *de legibus diſp.* 20. *ſect.* 4. *n.* 35. Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 9. *n.* 4. mihi videri longè probabiliorem: quia error antecedens obſtat voluntario: ergo cùm diſpenſans erraverit circa cauſam ſeu motivum diſpenſandi, diſpenſatio cenſeri debet involuntaria, quippe quàm non aliter niſi ſubſiſtente juſta cauſa concedere voluit: unde priorem ſententiam inſinuandam quidem cenſui, poſteriorem verò in praxi conſulendam & inculcandam pœnitentibus.

294. Colliges tandem 6tò, ad valorem diſpenſationis non eſſe neceſſariam aliquam ſpecialem formam vel cæremoniam, ſed ſufficere, quòd concedens ſeriam voluntatem diſpenſandi (etiam extra actum Confeſſionis, niſi forſan in Reſcripto aliter exprimatur) exteriùs manifeſtet, & declaret diſpenſato. Ita expreſsè tenent Filliucius *tr.* 26. *c.* 9. *n.* 279. Henno ubi ſuprà *q.* 3. §. 3. *in fine.* Cæterùm quô modo in votis Summo Pontifici reſervatis, & præſertim in impedimentis ma-

matrimonii vel à Pontifice vel etiam ab Epiſcopo impetrari poſſint aut debeant diſpenſationes, tradidi ex profeſſo *in theolog. Sacram. part.* 3. *Confer.* 20. *per tot.* poſſuntque de hoc videri Reiffenſtuel *in Appendic. ad lib.* 4. *decret. de diſpenſat. ſuper impedim.* Noſter R. P. Kazenberger *in ſupplem. decalog.* P. Sporer. *c. 1. ſect.* 4. *à n.* 378. Vel A. R. P. Kreslinger *in Appendice poſt tr. 6. diſt.* 3. *theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel. ad n.* 53.

CONFERENTIA UNDECIMA.

De Commutatione Votorum & Juramentorum.

SUMMARIUM.

295. Commutatio Voti eſt ſubſtitutio operis honeſti locô alterius Deo promiſſi &c.

296. Quicunque de jure ordinario vel ſaltem delegato poſſunt in votis diſpenſare, poſſunt etiam illa commutare.

297. Commutatio voti tripliciter fieri poteſt, ſcilicet vel 1. in opus melius, vel 2. in æquale, vel 3 in opus minùs bonum.

298. Quivis propria auctoritate poteſt opus ſuum commutare in aliud evidenter, vel moraliter certò melius.

299. Excipienda tamen ab hac regula ſunt quinque vota ſoli Summo Pontifici reſervata &c.

300. Confeſſarii Mendicantium poſſunt omnia vota commutare;

301. Exceptis duntaxat illis quinque, quæ diximus Summo Pontifici ſpecialiter reſervari.

302. Nec non illis, quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii.

303. Hæc poteſtas commutandi meritò extenditur ad vota jurata.

304. Commutatio voti in aliud opus evidenter melius fieri poteſt ex mero beneplacito voventis, non item in aliud opus, vel æquè, vel omnino minùs bonum.

305. Satisfit cuidam inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ;

306. Sufficit tamen ad valorem commutationis quævis cauſa rationabilis.

307. Quidnam in commutatione votorum ſit ſpecialiter obſervandum?

308. Recenſentur breviter nonnullæ formulæ commutationum, ab aliis viris inſignibus factarum.

309. Reſolvitur Caſus I. cujusdam pœnitentis, qui petiît commutationem voti in favorem cujusdam Eccleſiæ facti, & à Parocho ejusdem Eccleſiæ acceptati.

310. Utrum idem R. Dominus Parochus hunc potuerit ab obligatione voti liberare vel ſaltem illud commutare;

311. Præſertim ſi is ſupponatur in gratiam ſui Parochi hoc votum vel juramentum feciſſe.

312. Re-

312. Reſolvitur Caſus II. cujusdam pœnitentis, qui & luſum & potum exceſſivum ſub voto pœnali ſibimet interdixerat, ſed ſine effectu.

313. Confeſſarius privilegiatus non votum duntaxat, ſed & pœnam ſtatutam, vel pro prioribus transgreſſionibus debitam potuit;

314. Immò verò debuit commutare.

315. Quô modo hæc commutatio fuerit facienda.

316. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam perſonæ conjugatæ, quæ votum peregrinationis ſibimet mutaverat in quotidianam auditionem ſacri: poſtea tamen à Confeſſario petiit aliam commutationem.

317. Quæ, ſi opus à Confeſſario ſubrogatum non potuiſſet præſtare, non fuiſſet obligata ad peregrinationem olim promiſſam.

318. Licèt hanc pro arbitrio potuiſſet reaſſumere, relicto etiam opere à Confeſſario ſubrogato vi commutationis.

319. Quin etiam, ſi opus propria duntaxat auctoritate ſubrogatum non potuiſſet ampliùs exequi, fuiſſet obligata ad reaſſumendam peregrinationem quondam promiſſam.

320. Ubi pœnitens poſtulat commutationem, vel omnimodam diſpenſationem in voto, Confeſſarius debet bene examinare & ponderare nedum ſubſtantiam voti, ſed etiam circumſtantias & qualitates &c.

321. Non eſt tamen in hac materia nimis anxiè, aut nimis ſcrupuloſè procedendum.

322. Hinc ex rationabili cauſa poteſt votum reale commutari in perſonale, & vice verſa.

323. Ubi votum reſervatum ſemel legitimè fuit commutatum in aliam materiam non reſervatam, poteſt deinceps à quovis Confeſſario privilegiato commutari.

324. Per ſe loquendo, quævis commutatio fieri poteſt extra actum confeſſionis, etiam reſpectu abſentis.

325. Vota non reſervata faciliùs ſunt commutabilia: nihilominus Confeſſarius & nimiam laxitatem, & nimium rigorem evitare debet.

326. Quicunque lucratus fuit jubilæum, & oblitus petere commutationem voti, poteſt eam poſtea petere à quolibet Confeſſario.

327. Hactenus dicta de commutatione votorum ſuo modô etiam intelligi debent de commutatione juramentorum.

328. Cui materia gravis legitimè fuit commutata in levem, probabiliſſimè non peccat plusquàm venialiter negligendo poſtea hujusmodi materiam levem priori voto ſubrogatam.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè faciendam commutationem votorum.

QUæres primò, quid ſit Commutatio voti?

295. ℞. Commutatio voti idem eſt, ac ſubſtitutio operis honeſti locô alterius Deo promiſſi ſub eodem vinculo. Ita *in re communiter Doctores* Filliucius *tr.* 26. *n.* 280. Herincx *diſp.* 4. *de voto n.* 45. Explico breviſſimè: dicitur 1. *ſubſtitutio*, id eſt, ſubrogatio; dicitur 2. *operis honeſti;* quia cùm opus merè indifferens nihil conferat ad cul-

cultum Dei, non poteſt ſubſtitui. Dicitur 3. *locô alterius*, id eſt prioris, *Deo promiſſi* : nam ſi promiſſio ſimul ſit facta homini, & ab hoc acceptata tam facilè fieri non poteſt commutatio, prout ampliùs conſtabit ex dicendis. Additur *ſub eodem vinculo*; quia vovens meritò præſumitur promittere, quòd deinceps velit illud opus à Confeſſario ſubrogatum præſtare; ideóque ad hoc tenetur ſub eadem obligatione Religionis.

Quæres 2dò, quinam valeant commutare vota?

℞. Omnes illi, qui de jure ordinario vel 296.
ſaltem delegato poſſunt diſpenſarè in votis, poſſunt illa etiam commutare; non tamen vice verſa. Ita rurſus *communiter Doctores*, nominatim Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 3. §. 4. concl. 2.* Ratio prioris eſt: quia juxta *cap. 53. de R. J. in 6to. cui licet, quod eſt plus, licet utique, quod eſt minus, præſertim ſi illud minus comprehendatur in majori:* atqui potens diſpenſare in voto, hôc ipſo poteſt totam voti obligationem tollere: ergo à fortiori poteſt eandem obligationem commutando transferre in aliam. E contrario tamen cui conceſſum eſt id, quod eſt minus, non eôipſo conceſſum cenſeri debet id, quod eſt majus: atqui minus eſt votum commutare, quàm in illo diſpenſare: ergo qui poſſunt commutare vota

vota, non eô ipſo pollent poteſtate in iisdem diſpenſandi: immò juxta expoſitores in Bulla *Cruciata* datur facultas vota commutandi, non tamen diſpenſandi. Videatur Michel *theolog. Can. mor. tom. 2. tr. 2. pu. 9. ſect. 3. n. 10.*

Ergonè, inquis, vovens ipſe nequit propria auctoritate votum ſibi commutare in aliud opus honeſtum?

297. Ante reſponſionem directam ad hoc quæſitum notandum eſt, commutationem voti tripliciter fieri poſſe, ſcilicet 1. *in opus melius.* 2. in opus *æquè bonum.* 3. in opus *minùs bonum.*

Porrò opus melius non debet reputari illud, quod præcisè in ſe præſtantius eſt vel excellentius, ſecus enim actus charitatis erga Deum præferri deberet omnibus aliis operibus quantumcunque bonis ac perfectis: ſed illud nuncupatur melius, quod hic & nunc omnibus penſatis creditur Deo gratius: æquè bonum dicitur, quod æqualiter; & minùs bonum appellatur, quod prudenti judicio cenſetur Deo minùs gratum ſeu acceptum: & quia teſte Seraphico Patre noſtro Franciſco nihil Deo eſt acceptius ſalute animarum; hinc doctiſſimus ſimul & piiſſimus Sanchez *lib. 4. moral. c. 56. n. 6.* ſapienter concludit, illud opus cenſendum eſſe Deo gratius, *quod pro tempore & loco & voventis diſpo-*

ſitione

ſitione magis congruit ejus ſaluti ſpirituali. Hoc notatô

℟. Jam ad quæſitum. Vovens ipſe pro- 298.
pria auctoritate per ſe loquendo, niſi ſcilicet talis commutatio cedat in præjudicium tertii, poteſt ſuum votum commutare in aliud opus, quòd eſt evidenter vel moraliter certò melius: at probabilius non in opus æqualiter bonum, multò minùs in opus minùs bonum. Ratio primæ partis inter Doctores *Communiter* receptæ deſumitur tum *ex cap. pervenit. de jurejur.* ubi dicitur: *promiſſum non infringit, qui illud in melius commutat*; tum ex eo etiam: quia votum non debet eſſe impeditivum majoris boni: foret autem, ſi non poſſet commutari in aliud opus melius: ergo &c. Et licèt debitor non ſemper ſatisfaciat ſolvendo creditori invito rem meliorem, ùt habetur *L. 3. ff. ſi. certum petatur*, id tamen ſolùm fit propterea, quia res melior non eſt ſemper homini gratior: ſemper tamen homo ſatisfaciat Deo præſtando rem meliorem; quia Deo ſemper eſt gratius illud, quod eſt melius, ùt ex hactenus dictis liquet. Ratio autem poſterioris (quam contra Tannerum & alios nonnullos tenent Sanchez, Suarez, Caſtropalao *tr. 15. p. 15. n. 4.*) eſt: quia Deo diſplicet inconſtantia, & mutabilitas animi ab una materia in aliam tranſilientis, niſi melior fuerit; Et licèt oppoſita ſenten-

tia

tia inſiſtendo rationi videatur æquè probabilis, quandoquidem ſecundùm dicta opus æquè bonum dicitur illud, quod eſt æquè gratum & acceptum &c. in praxi tamen minimè conſulenda eſt; eò quòd vovens propriô judicio, affectu, & commoditate ductus de facilè poſſet aliquid apprehendere velut æquè bonum, quod tamen à parte rei minùs gratum, minúsque acceptum eſt Deo. Denique quòd nullus, niſi poteſtate diſpenſandi præditus poſſit commutare votum in aliud opus minùs bonum, apud omnes in confeſſo eſt; etenim lumen rationis dictat, nec poſſe, nec debere cuicumque demum creditori obtrudi rem viliorem pro meliori: ergo nec Deo id fieri debet. Videatur de hoc Leſſius *lib. 2. c. 40. n. 105. & 109.* Filliucius *tr. 26. à n. 282.*

Ergonè, inquies, etiam illa quinque vota, quæ ſuperiùs *n.* 273. diximus ſoli Summo Pontifici reſervata propria auctoritate voventis commutari poſſunt in alia opera meliora?

299. ℞. Non poſſunt commutari, eo ipſo quòd ſint reſervata: illud tamen jure permiſſum eſt, ut votum caſtitatis perpetuæ & trium peregrinationum propria cujuſpiam auctoritate mutari valeant in votum Religionis, idque propterea: quia vi profeſſionis Religioſæ homo ſe ipſum, & omnia

ſua

ſua Deo in perpetuum conſecrat, ratione cujus teſte S. Thoma *2. 2. q. 88. art. 12. ad 1.* reliqua vota omnia in ſe eminenter complectitur: idipſum haud obſcurè innuitur *cap. ſcriptura* 4. *de voto* dum dicitur: *Reus fracti voti non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare.* Videatur Leſſius *cit. c. 40. n.* 106. Navarrus *in ſumma cap. 12. n. 65.* Caſtropalao *diſp. 2. pu.* 15. *num.* 2.

Quæres 3tiò, quænam vota à Confeſſariis Mendicantium aliisve privilegiatis commutari valeant?

300. ℞. Poſſunt commutari omnia vota fidelium ad ſe recurrentium, iis duntaxat exceptis, quæ S. Pontifex voluit ſibi ſoli reſervata, & quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii. Ita *ex communi DD.* Suarez *l. 6. de voto. c.* 12. *n.* 10. Laymann *lib. 3. tr. 4. c. 8. n.* 20. Azorius *inſtitut. mor. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 4. Ratio hujus facilè eruitur ex dictis *ſuprà n.* 274. quia dicti Confeſſarii poſſunt ex poteſtate ſibi delegata diſpenſare in omnibus votis (ſalva limitatione mox data) ergo à fortiori poſſunt eadem commutare conformiter ad Regulam Juris proximè *num.* 296. relatam. Accedit inſuper, quòd raro tam prægnantes cauſæ concurrere ſoleant, ut in voto totaliter & abſque onere ullo debeat diſpen-

diſpenſari, ſed potiùs diſpenſationi quædam commutatio conjungi veluti praxis Curiæ Romanæ quaſi quotidie docet: ergo rationabiliſſimè præſumitur, quòd Summi Pontifices delegantes Confeſſariis noſtris facultatem diſpenſandi, ipsô factò à fortiori voluerint delegare facultatem commutandi.

301. Dixi: exceptis duntaxat iis, quæ Summus Pontifex ſibi ſoli voluit reſervata &c. hoc ipſo enim, quòd Summus Pontifex hæc vota voluerit ſpecialiter reſervata ſuæ poteſtati, cenſetur poteſtatem diſpenſandi aliis inferioribus ſubtraxiſſe, quemadmodum reſervando caſus ſuæ poteſtati, aliis quibusvis confeſſariis adimit jurisdictionem ab iisdem abſolvendi; quô fit, ut nullus privilegiatus per ſe loquendo poſſit diſpenſare in votis ſummæ Sedi ſpecialiter reſervatis, ſicut nullus poteſt abſolvere à caſibus Eidem S. Sedi reſervatis. Quin immò attentantes hujusmodi vota ſine ſpeciali licentia Summi Pontificis commutare incurrunt excommunicationem, latam *Extrav. Etſi Dominici de pœnit. & remiſs. in 6to.* Secus dicendum eſt, dum votum quacunque demum de cauſa ceſſavit eſſe reſervatum, prout jam ſuperiùs *n.* 273. ſatis clarè intimavimus: id, quod à pari colligere fas eſt de caſibus reſervatis, qui, quamprimùm ceſſant eſſe reſervati, ipſo factô cadunt

cadunt ſub jurisdictionem cujuslibet Confeſſarii approbati.

Dixi inſuper: exceptis iis, *quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii.* Ratio eſt: quia nemo invitus absque ſua culpa privari debet, vel poteſt jure jam acquiſito: hac de cauſa in indultis Pontificiis, quibus facultas diſpenſandi conceditur, ſemper additur hæc clauſula (vel, niſi addatur, ſubintelligi debet, ait Sporer) ut privilegiatus diſpenſet vel commutet votum *ſine præjudicio tertii:* atqui ſuppoſita acceptatione tertii utique huic fieret injuria, ſi votum vel ſimpliciter per diſpenſationem tolleretur, vel per commutationem in alterius favorem transferretur: ergo hoc nec poteſt, neque debet fieri.

Quæres 4tò, utrum Confeſſarii habentes poteſtatem delegatam comutandi &c. poſſint etiam vota jurata, ſeu juramento firmata commutare, aut in iisdem diſpenſare?

℞. Affirmativè. Ratio eſt: quia jura- 303.
mentum ſequitur naturam actus, cui adjicitur: ergo cùm votum, cui ſupponitur fuiſſe adjectum, ſubſit poteſtati commutativæ vel diſpenſativæ Confeſſarii privilegiati, per conſequens etiam juramentum voto adjectum ſubeſt; ruente quippe principali, etiam acceſſorium ruere, neceſſum eſt per *l.* 178. *ff. de R. J.* Et certè juramentum voto adjectum non parit aliam obligationem, niſi re-

ligionis, quin potiùs eſt quædam ratificatio voti ſemel facti: ergo ſi votum velut principale poſſit auctoritate Confeſſarii privilegiati tolli, pariter poteſt tolli juramentum ſeu vinculum juramenti voto adjectum, prout bene diſcurrit Gobat *de Jubilao in Quin. tr. 3. c. 48. n.* 287. Quin & Gregorius XIII. inclytæ Societati JEſu indulſit privilegium (quô per communicationem etiam alii privilegiati gaudent) commutandi omnia vota (Sedi Apoſtolicæ non reſervata) etiam jurata, ſine præjudicio tertii: certum proin, & exploratum hodie eſſe debet, quòd Confeſſarii Mendicantium vota etiam juramento confirmata poſſint tollere, ſin minùs ſimpliciter & per diſpenſationem, ſaltem ſecundùm quid, ſeu per commutationem. Videantur de hoc Diana *part.* 1. *tr.* 11. *Reſol.* 43. Sanchez *lib. 8. de Matr. diſp.* 2. *n.* 23. Laymann *lib.* 4. *tr.* 3. *c.* 11. *n.* 3.

Quæres 5tò, utrum ad validam & licitam comutationem voti neceſſaria ſit juſta cauſa?

304. ℞. Ad hoc cum diſtinctione; enimverò ad hoc, ut votum validè & licitè commutetur in aliud opus evidenter melius, ſufficit ſolum beneplacitum voventis, qui & auctoritate propria id facere poteſt: at verò, 2. ut votum commutetur in aliud opus æquale, requiritur ſaltem aliqua juſta cauſa, licèt non adeò prægnans: 3. ubi verò commutatio fit in opus minùs perfectum, neceſ-

ceſſum eſt, ut & major ratio & auctoritas Confeſſarii vel alterius Superioris interveniat. Ita in re & veritate *communis Doctorum*. Ratio primi eſt: quia id, quod eſt evidenter melius, Deo meritò cenſetur gratius & acceptius: ergo propria cujusvis voventis auctoritate id nedum validè, ſed & licitè fieri poteſt ſine præjudicio tamen tertii; quia Deus præſumitur eſſe contentus, eſto cæteroquin non omne opus ex præcepto debitum ſemper mutari poſſit in aliud opus melius, ùt patet in auditione Miſſæ, quæ non poteſt auctoritate propria cujusvis mutari in jejunium, confeſſionem &c. prout ſapienter advertit A.R.P. Bernardinus Thenhaven in ſuo *Nucleo Theologiæ Canonico-Moralis Exam.* 16.

Ratio 2di eſt: quia ubi opus ſubrogatum ſupponitur æquale operi ex voto debito, nihil prorſus derogatur neque honori divino, ut de ſe liquet, neque etiam ſaluti voventis: ergo probabiliter etiam ſolius voventis auctoritate tale votum poteſt commutari in aliud opus ſaltem evidenter æquale; licet hoc à multis non absque ratione negetur, & à Confeſſariis diſſuadendum ſit, ne fortaſſis amore proprio quispiam deceptus ſibi perſuadeat, opus ſubrogatum melioris eſſe conditionis, ubi tamen hoc inferioris conditionis eſt, de quo videri poteſt Tamburinus *lib.* 3. *in decalog. c.* 16. §. 5. *n.* 14. vel Suarez *lib.* 6. *de vot. c.* 20. *n.* 4. Y 2 Ra-

Ratio denique tertii eſt hæc: quia ubi commutatio voti fit in aliud opus notabiliter minùs bonum (ſi enim fit in paulò minus, reputabitur moraliter æquale, ſi quidem parum pro nihil reputatur) neceſſum jam eſt, ut interveniat quædam diſpenſatio: atqui ad diſpenſandum licitè ac validè, neceſſum eſt, ut interveniat major ſeu magis ponderoſa ratio, ſimúlque auctoritas Superioris &c. ergo &c. Unde ſi quis etiam Superior, vel ab hoc delegatus attentaret commutare votum in aliud opus notabiliter minùs bonum v. g. jejunium in quinque *Pater & Ave*, probabiliter nedum invalidè ageret, ſed & incurreret reatum peccati mortalis: quia uſurparet poteſtatem ſibi non conceſſam in præjudicium Dei, & detrimentum ſalutis. Videatur Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *punct.* 17. *n.* 2. Azorius *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 18. *q.* 12. Suarez *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 14. & *c.* 20 *n.* 6.

Dices fortaſſis contra hanc reſolutionem: Commutatio in contractibus, facta in aliud minùs bonum valida eſt, eſto inducat onus ſupplendi id, quod deficit ab æqualitate: ergo ſimiliter commutatio voti in aliud quantumvis minoris bonitatis valida eſt, licèt inducat obligationem ſupplendi defectû &c.

305. ℞. Neg. conſeq. diſparitas eſt, quòd jura voluerint validare commutationem contractuum, ídque ob evitandas lites, reſer-

vato

vato tamen jure indemnitatis: è contra minimè conſtat, quòd Deus voluerit ratificare hujusmodi commutationem in opus notabiliter minùs bonum, quin potiùs præſumendum eſt, quòd noluerit quoad hoc ſuis Miniſtris dare facultatem abutendi & excedendi limites poteſtatis ſibi conceſſæ. Ita Caſtropalao *loc. cit. n.* 3. Henno *tr. in decalog. diſp. 2. q. 3. art. 9. §. 4. concl. 5.*

Quæres 6tò, quænam cenſeantur cauſæ juſtæ commutandi vota?

℟. Quæcunque cauſæ ſufficiunt ad diſpenſationem, juxta dicta *n.* 276. à fortiori etiam ſufficiunt ad commutationem, veluti ex hactenus dictis liquidò conſtare poteſt: quin immò ad commutationem licitam non requiritur tam gravis ſeu prægnans ratio, quanta ad diſpenſationem, ſed ſufficit quævis rationabilis cauſa arbitrio prudentis viri determinanda, utputa ſpecialis utilitas voventis, major ejusdem inclinatio ſeu promtitudo in ordine ad præſtandum opus ſubrogatum, minus periculum transgrediendi vel non præſtandi &c. & ſimilia. Ratio eſt: quia vi commutationis non fit totalis relaxatio vinculi (uti fit vi diſpenſationis) ſed ſolùm fit quædam ſubrogatio alterius oneris in locum vinculi prioris: ergo non eſt neceſſum, ut ad validam & licitam commutationem interveniat tam gravis & ponderoſa ratio, quanta eſt neceſſaria ad diſpen- 306.

lationem, uti bene docent Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 15. *n.* 8. Sanchez *lib.* 4. *in decalog. c.* 50. *n.* 21. de la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 525.

Quæres 7timò, quo modô commutatio fieri debeat? & quidnam ſpecialiter in commutatione votorum ſit obſervandum?

307. ℟. Cum P. Matthæucci *in cautela Confeſſar. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 61. Regulam hujus rei certiorem dari non poſſe, quam *prudens arbitrium Confeſſarii*, qui omnibus circumſtantiis bene ponderatis (non enim neceſſum eſt, neque oportet, ut illico rem quaſi ex tripote decidat) conetur, quantum poteſt, ſervare æqualitatem, non utique phyſicam, vel arithmeticam, ſed moralem; quod, ut ſecurius præſtet, juvabit obſervare ſequentes Regulas.

I. Votum perpetuum in perpetuam, perſonale in perſonalem, reale in realem obligationem regulariter commutandum eſt: longa item peregrinatio in frequentiorem unius alteriusvè Eccleſiæ non adeò diſtantis commutari poteſt, cum obligatione erogandi in pauperes illas expenſas, quas vovens in itinere eundo & redeundo facere debuiſſet &c.

II. Per ſe loquendo votum ſemper commutandum eſt in id, quod prudenter judicatur utilius ſeu conducibilius tum ad Dei gloriam, tum etiam ad ſalutem ſpiritualem ipſius voventis: ut ſi is vovit v. g. jejunium

ad

ad carnem edomandam, & ob certas rationes non poſſit jejunare &c. mutetur in geſtationem cilicii, vel in abſtinentiam à certò cibô aliunde charo, aut certa ciborum qualitate &c.

III. Præcipuè verò conſideranda eſt ſemper conditio, qualitas & ſtatus ipſius voventis v. g. pauperi, vel aliunde minùs habenti votum eleemoſynæ commutetur in recitationem roſarii &c. vel votum de procuranda Miſſa &c. in auditionem duarum vel trium v. g. pro defunctis, in quorum ſubſidium voverat curare Miſſam legi &c. Debilibus & infirmis, vel aliunde ingenti labore occupatis votum jejunii commutandum eſt in alia opera mitiora, ſtatui proportionata & complexioni v. g. in frequentationem Sacramentorum &c. auditionem Sacri, concionum &c. in recitationem roſarii &c. de quo præter alios videri meretur Tamburinus mox relatus *lib. 3. c. 16. §. 6. per totum.* Pro majori tamen dilucitatione hujus materiæ juvabit percipere nonnullas commutationes votorum ab aliis Viris prudentiæ, diſcretionis & ſapientiæ laude clariſſimis. Itaque

I. *Votum Caſtitatis* (quod quidem non 308.
eſt capax puræ commutationis, ſed ſemper quædam diſpenſatio ex delegatione Papæ commiſcenda eſt) Bardus & Suarez apud Felicem Poteſtatem *Exam. Confeſſ. tom. 1.*

diſpenſari, ſed potiùs diſpenſationi quædam commutatio conjungi veluti praxis Curiæ Romanæ quaſi quotidie docet: ergo rationabiliſſimè præſumitur, quòd Summi Pontifices delegantes Confeſſariis noſtris facultatem diſpenſandi, ipsô factò à fortiori voluerint delegare facultatem commutandi.

301. Dixi: exceptis duntaxat iis, quæ Summus Pontifex ſibi ſoli voluit reſervata &c. hoc ipſo enim, quòd Summus Pontifex hæc vota voluerit ſpecialiter reſervata ſuæ poteſtati, cenſetur poteſtatem diſpenſandi aliis inferioribus ſubtraxiſſe, quemadmodum reſervando caſus ſuæ poteſtati, aliis quibusvis confeſſariis adimit jurisdictionem ab iisdem abſolvendi; quô fit, ut nullus privilegiatus per ſe loquendo poſſit diſpenſare in votis ſummæ Sedi ſpecialiter reſervatis, ſicut nullus poteſt abſolvere à caſibus Eidem S. Sedi reſervatis. Quin immò attentantes hujusmodi vota ſine ſpeciali licentia Summi Pontificis commutare incurrunt excommunicationem, latam *Extrav. Etſi Dominici de pœnit. & remiſs. in 6to.* Secus dicendum eſt, dum votum quacunque demum de cauſa ceſſavit eſſe reſervatum, prout jam ſuperiùs *n.* 273. ſatis clarè intimavimus: id, quod à pari colligere fas eſt de caſibus reſervatis, qui, quamprimùm ceſſant eſſe reſervati, ipſo factô cadunt

cadunt ſub juriſdictionem cujuslibet Confeſſarii approbati.

Dixi inſuper: exceptis iis, *quorum commutatio vergeret in præjudicium tertii.* Ratio eſt: quia nemo invitus absque ſua culpa privari debet, vel poteſt jure jam acquiſito: hac de cauſa in indultis Pontificiis, quibus facultas diſpenſandi conceditur, ſemper additur hæc clauſula (vel, niſi addatur, ſubintelligi debet, ait Sporer) ut privilegiatus diſpenſet vel commutet votum *ſine præjudicio tertii:* atqui ſuppoſita acceptatione tertii utique huic fieret injuria, ſi votum vel ſimpliciter per diſpenſationem tolleretur, vel per commutationem in alterius favorem transferretur: ergo hoc nec poteſt, neque debet fieri.

Quæres 4tò, utrum Confeſſarii habentes poteſtatem delegatam comutandi &c. poſſint etiam vota jurata, ſeu juramento firmata commutare, aut in iisdem diſpenſare?

℞. Affirmativè. Ratio eſt: quia jura- 303.
mentum ſequitur naturam actus, cui adjicitur: ergo cùm votum, cui ſupponitur fuiſſe adjectum, ſubſit poteſtati commutativæ vel diſpenſativæ Confeſſarii privilegiati, per conſequens etiam juramentum voto adjectum ſubeſt; ruente quippe principali, etiam acceſſorium ruere, neceſſum eſt per *l.* 178. *ff. de R. J.* Et certè juramentum voto adjectum non parit aliam obligationem, niſi re-

ligionis, quin potiùs eſt quædam ratificatio voti ſemel facti: ergo ſi votum velut principale poſſit auctoritate Confeſſarii privilegiati tolli, pariter poteſt tolli juramentum ſeu vinculum juramenti voto adjectum, prout bene diſcurrit Gobat *de Jubilæo in Quin. tr. 3. c. 48. n.* 287. Quin & Gregorius XIII. inclytæ Societati JEſu indulſit privilegium (quô per communicationem etiam alii privilegiati gaudent) commutandi omnia vota (Sedi Apoſtolicæ non reſervata) etiam jurata, ſine præjudicio tertii: certum proin, & exploratum hodie eſſe debet, quòd Confeſſarii Mendicantium vota etiam juramento confirmata poſſint tollere, ſin minùs ſimpliciter & per diſpenſationem, ſaltem ſecundùm quid, ſeu per commutationem. Videantur de hoc Diana *part.* 1. *tr.* 11. *Reſol.* 43. Sanchez *lib. 8. de Matr. diſp. 2. n. 23.* Laymann *lib.* 4. *tr.* 3. *c.* 11. *n. 3.*

Quæres 5tò, utrum ad validam & licitam commutationem voti neceſſaria ſit juſta cauſa?

304. ℞. Ad hoc cum diſtinctione; enimverò ad hoc, ut votum validè & licitè commutetur in aliud opus evidenter melius, ſufficit ſolum beneplacitum voventis, qui & auctoritate propria id facere poteſt: at verò, 2. ut votum commutetur in aliud opus æquale, requiritur ſaltem aliqua juſta cauſa, licèt non adeò prægnans: 3. ubi verò commutatio fit in opus minùs perfectum, neceſ-

ceſſum eſt, ut & major ratio & auctoritas Confeſſarii vel alterius Superioris interveniat. Ita in re & veritate *communis Doctorum.* Ratio primi eſt: quia id, quod eſt evidenter melius, Deo meritò cenſetur gratius & acceptius: ergo propria cujusvis voventis auctoritate id nedum validè, ſed & licitè fieri poteſt ſine præjudicio tamen tertii; quia Deus præſumitur eſſe contentus, eſto cæteroquin non omne opus ex præcepto debitum ſemper mutari poſſit in aliud opus melius, ùt patet in auditione Miſſæ; quæ non poteſt auctoritate propria cujusvis mutari in jejunium, confeſſionem &c. prout ſapienter advertit A.R.P. Bernardinus Thenhaven in ſuo *Nucleo Theologiæ Canonico-Moralis Exam.* 16.

Ratio 2di eſt: quia ubi opus ſubrogatum ſupponitur æquale operi ex voto debito, nihil prorſus derogatur neque honori divino, ut de ſe liquet, neque etiam ſaluti voventis: ergo probabiliter etiam ſolius voventis auctoritate tale votum poteſt commutari in aliud opus ſaltem evidenter æquale; licet hoc à multis non absque ratione negetur, & à Confeſſariis diſſuadendum ſit; ne fortaſſis amore proprio quispiam deceptus ſibi perſuadeat, opus ſubrogatum melioris eſſe conditionis, ubi tamen hoc inferioris conditionis eſt, de quo videri poteſt Tamburinus *lib.* 3. *in decalog. c.* 16. §. 5. *n.* 14. vel Suarez *lib.* 6. *de vot. c.* 20. *n.* 4. Y 2 Ra-

Ratio denique tertii eſt hæc: quia ubi commutatio voti fit in aliud opus notabiliter minùs bonum (ſi enim fit in paulò minus, reputabitur moraliter æquale, ſi quidem parum pro nihil reputatur) neceſſum jam eſt, ut interveniat quædam diſpenſatio: atqui ad diſpenſandum licitè ac validè, neceſſum eſt, ut interveniat major ſeu magis ponderoſa ratio, ſimúlque auctoritas Superioris &c. ergo &c. Unde ſi quis etiam Superior, vel ab hoc delegatus attentaret commutare votum in aliud opus notabiliter minùs bonum v. g. jejunium in quinque *Pater & Ave*, probabiliter nedum invalidè ageret, ſed & incurreret reatum peccati mortalis: quia uſurparet poteſtatem ſibi non conceſſam in præjudicium Dei, & detrimentum ſalutis. Videatur Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *punct.* 17. *n.* 2. Azorius *tom.* 1. *lib.* 11. *c.* 18. *q.* 12. Suarez *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 14. *& c.* 20 *n.* 6.

Dices fortaſſis contra hanc reſolutionem: Commutatio in contractibus, facta in aliud minùs bonum valida eſt, eſto inducat onus ſupplendi id, quod deficit ab æqualitate: ergo ſimiliter commutatio voti in aliud quantumvis minoris bonitatis valida eſt, licèt inducat obligationem ſupplendi defectū &c.

305. ℟. Neg. conſeq. diſparitas eſt, quòd jura voluerint validare commutationem contractuum, idque ob evitandas lites, reſervato

vato tamen jure indemnitatis: è contra minimè conſtat, quòd Deus voluerit ratificare hujusmodi commutationem in opus notabiliter minùs bonum, quin potiùs præſumendum eſt, quòd noluerit quoad hoc ſuis Miniſtris dare facultatem abutendi & excedendi limites poteſtatis ſibi conceſſæ. Ita Caſtropalao *loc. cit. n.* 3. Henno *tr. in decalog. diſp.* 2. *q.* 3. *art.* 9. §. 4. *concl.* 5.

Quæres 6tò, quænam cenſeantur cauſæ juſtæ commutandi vota?

℞. Quæcunque cauſæ ſufficiunt ad diſpenſationem, juxta dicta *n.* 276. à fortiori etiam ſufficiunt ad commutationem, veluti ex hactenus dictis liquidò conſtare poteſt: quin immò ad commutationem licitam non requiritur tam gravis ſeu prægnans ratio, quanta ad diſpenſationem, ſed ſufficit quævis rationabilis cauſa arbitrio prudentis viri determinanda, utputa ſpecialis utilitas voventis, major ejusdem inclinatio ſeu promtitudo in ordine ad præſtandum opus ſubrogatum, minus periculum transgrediendi vel non præſtandi &c. & ſimilia. Ratio eſt: quia vi commutationis non fit totalis relaxatio vinculi (uti fit vi diſpenſationis) ſed ſolùm fit quædam ſubrogatio alterius oneris in locum vinculi prioris: ergo non eſt neceſſum, ut ad validam & licitam commutationem interveniat tam gravis & ponderoſa ratio, quanta eſt neceſſaria ad diſpen- 306.

lationem, uti bene docent Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 15. *n.* 8. Sanchez *lib.* 4. *in decalog. c.* 50. *n.* 21. de la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 525.

Quæres 7timò, quo modô commutatio fieri debeat? & quidnam ſpecialiter in commutatione votorum ſit obſervandum?

307. ℞. Cum P. Matthæucci *in cautela Confeſſar. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 61. Regulam hujus rei certiorem dari non poſſe, quam *prudens arbitrium Conſeſſarii*, qui omnibus circumſtantiis bene ponderatis (non enim neceſſum eſt, neque oportet, ut illico rem quaſi ex tripote decidat) conetur, quantum poteſt, ſervare æqualitatem, non utique phyſicam, vel arithmeticam, ſed moralem; quod, ut ſecurius præſtet, juvabit obſervare ſequentes Regulas.

I. Votum perpetuum in perpetuam, perſonale in perſonalem, reale in realem obligationem regulariter commutandum eſt: longa item peregrinatio in frequentiorem unius alteriusvè Eccleſiæ non adeò diſtantis commutari poteſt, cum obligatione erogandi in pauperes illas expenſas, quas vovens in itinere eundo & redeundo facere debuiſſet &c.

II. Per ſe loquendo votum ſemper commutandum eſt in id, quod prudenter judicatur utilius ſeu conducibilius tum ad Dei gloriam, tum etiam ad ſalutem ſpiritualem ipſius voventis: ut ſi is vovit v. g. jejunium

ad

ad carnem edomandam, & ob certas rationes non poſſit jejunare &c. mutetur in geſtationem cilicii, vel in abſtinentiam à certò cibô aliunde charo, aut certa ciborum qualitate &c.

III. Præcipuè verò conſideranda eſt ſemper conditio, qualitas & ſtatus ipſius voventis v. g. pauperi, vel aliunde minùs habenti votum eleemoſynæ commutetur in recitationem roſarii &c. vel votum de procuranda Miſſa &c. in auditionem duarum vel trium v. g. pro defunctis, in quorum ſubſidium voverat curare Miſſam legi &c. Debilibus & infirmis, vel aliunde ingenti labore occupatis votum jejunii commutandum eſt in alia opera mitiora, ſtatui proportionata & complexioni v. g. in frequentationem Sacramentorum &c. auditionem Sacri, concionum &c. in recitationem roſarii &c. de quo præter alios videri meretur Tamburinus mox relatus *lib. 3. c. 16. §. 6. per totum.* Pro majori tamen dilucitatione hujus materiæ juvabit percipere nonnullas commutationes votorum ab aliis Viris prudentiæ, diſcretionis & ſapientiæ laude clariſſimis. Itaque

I. *Votum Caſtitatis* (quod quidem non eſt capax puræ commutationis, ſed ſemper quædam diſpenſatio ex delegatione Papæ commiſcenda eſt) Bardus & Suarez apud Felicem Poteſtatem *Exam. Confeſſ. tom. 1.* 308.

part. 2. c. 3. n. 1940. commutandum cenſent in caſtitatem conjugalem, nec non in confeſſionem ac communionem ſingulis menſibus, in recitandam quotidie tertiam partem Roſarii, & in jeiunium ſingulis feriis ſextis. Similiter

II. *Votum Religionis* commutant in ſtatum Sacerdotalem, vel in caſtitatem conjugalem, cum quotidiana recitatione divini officii, vel integri roſarii, nec non in jejunia illi Religioni conſueta, item in confeſſionem ac communionem ſingulis menſibus bis faciendam.

III. *Votum ſuſcipiendi Sacerdotium* haud incongruè Viri docti apud Sanchez *lib.4.moral.c.56.n.*43. commutandum exiſtimant in quotidianam recitationem officii B. Virginis, vel Roſarii, nec non in communionem decimo quinto quoque die obeundam, procurandámque celebrationem unius Sacri ſingulis menſibus, & inſuper faciendum votum caſtitatis in ſtatu laicali, vel certè ſingulis hebdomadibus ſemel jejunandum.

IV. Votum jejunandi ſingulis feriis ſextis convenienter quidam Viri docti apud Sanchez *cit. n.* 44. commutandum putant in communionem ſingulis quindenis obeundam, vel in recitationem roſarii cum moderata eleemoſyna ſingulis feriis ſextis per totam vitam eroganda.

V. Vo-

V. Votum ſolo pane & aqua transigendi ſingulas ferias ſextas teſte Sporer R. P. Gobat cuidam Sacerdoti debili magnam inde difficultatem patienti commutavit in prandium cum aqua, & collationem cum vino, & examen conſcientiæ eo die faciendum. Plura hujusmodi exempla paſſim exſtant apud Auctores videnda: vereor tamen, ne nonnulla hisce temporibus, ubi fervor & charitas multùm refriguit, videantur nimis rigoroſa. Hinc moneo duntaxat Confeſſarium, ne in hoc puncto vel nimis laxum vel etiam nimis rigoroſum ſe exhibeat, ſed conetur voto ſubſtituere talia opera, quæ & pœnitenti non nimis difficilia, ſimulque ad ſalutem animæ, & Dei gloriam videntur magis accomoda. Videatur Gobat *in Quinario tr. 3. de Jubil. c. 42. n. 324. & ſeqq.* Tamburinus *lib. 3. c. 16. §. 6. à n. 11.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de commutatione Votorum.

CASUS PRIMUS.

Titius ad requiſitionem R. Domini Parochi (cujus Eccleſia nuper fatali incendio fuerat incinerata) jurejurando ſeſe obligavit,

quòd propriis ſumptibus vellet procurare campanam unam: verùm altera mox die hujus promiſſionis, utpote nimium liberalis ſibi viſa, pœnitens, petiit à quodam Confeſſario privilegiato, ut is ſecum in hoc juramento vel ſimpliciter diſpenſaret, vel certè illud in aliud opus faciliùs præſtabile commutaret. Quæritur jam, utrum Confeſſarius privilegiatus ſalvâ conſcientia potuerit petitioni huic deferre?

309. ℞. Non potuit, nec commutando, neque etiam diſpenſando.

Ratio eſt: quia vota & juramenta promiſſoria in favorem tertii facta, & legitimè acceptata, nequeunt à quocunque demum Confeſſario privilegiato commutari, multò minùs abſque conſenſu promiſſarii ſimpliciter diſpenſari: atqui vi juramenti promiſſorii à Titio facti Eccleſia jamjam aquiſivit jus in campanam; cùm enim R. Dominus Parochus nomine Eccleſiæ fuerit ſtipulatus, minimè ſanè dubitandum, quin nomine ejusdem Eccleſiæ ſuæ promiſſionem juratam illico gratanter acceptaverit: factâ autem tali acceptatione Eccleſia aquiſivit jus ad rem promiſſam, ſcilicet ad campanam, ſibi procurandam ſumptibus Titii, per diſpenſationem verò vel commutationem voti hujus denuo privaretur jure jam aquiſito: ergo nullus privilegiatus Confeſſarius poteſt hoc votum commutare, multò minùs in eodem ſimpliciter diſpenſare. Hanc opinionem

nem etiam tenet A. R. P. Sichro Wiſchi ex inclyto Ordine Eremitarum S. P. Auguſtini *in ſua diſſertatione I. Canonico theologica*, *articul. 30.* meritò dicens, hanc *eſſe omnium*: ſecus dicendum, ſi juramentum fuiſſet factum homini vel Eccleſiæ, at nondum acceptatum; tum quia ante acceptationem homo vel Eccleſia nondum aquiſivit jus; tum etiam, quia ante acceptationem tale juramentum cenſetur principaliter Deo factum; de hujus autem immenſa bonitate piè præſumere licet, quòd obligationem remittat, ſi Eccleſiæ Prælatis vel Confeſſario prudenti ita fuerit viſum expedire: at verò de homine minimè præſumendum eſt, quòd velit cedere juri ſemel aquiſito, velut ſapienter advertit mox laudatus Doctor SS. Theologiæ.

Ergo, inquies, ſaltem R. D. Parochus poterit liberare Titium ab hoc onere; ſiquidem omnis promiſſio etiam jurata ſaltem tacitè involvit hanc conditionem: *niſi ille, in cujus favorem promiſſio ſacta fuit, liberè remittat.*

℞. Nequidem R. D. Parochus poterit 310.
hanc obligationem Titio remittere, niſi ſupponatur eſſe Prælatus vel Rector ejusdem Eccleſiæ: tametſi enim quivis homo privatus: quidni à fortiori R. D. Parochus? poſſit ſtipulari, & aquirere Eccleſiæ, aliisvè cauſis piis, juxta gloſſam communiter receptam

ceptam *in cap. quoties cordis. C. I. q. 7.* modò verba promiſſionis ad ipſum dirigantur ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 282.* Quia tamen per hujusmodi acceptationem jus non acquiritur homini privato, ſed ipſi Eccleſiæ, cujus auctoritate vel nomine promiſſio acceptata fuit; hinc poſtea minimè ſtat in arbitrio hominis privati, ſed ſolùm in arbitrio Eccleſiæ, vel potiùs illius, qui talis Eccleſiæ Prælatus eſt, vel Rector, hujusmodi obligationem vel ſimpliciter condonare, vel in aliam commutare, prout rectè advertit Leſſius *lib. 2. de J. & J. c.* 40. *dub. 16. n. 104.*

Sed quid, ais, ſi Titius dicat, ſe hanc promiſſionem juratam ſingulariter ob requiſitionem ſeu ſtipulationem R. D. Parochi, & in hujus gratiam feciſſe, nunquid ex hac ſaltem ſuppoſitione ſtabit in arbitrio ejusdem R. Domini Parochi obligationem hanc Titio remittere, vel non?

511. ℞. Nequidem ex hac ſuppoſitione: eſto enim ſupponatur hæc promiſſio in gratiam R. D. Parochi facta, quia tamen ſimul facta fuit in utilitatem Eccleſiæ, & jus huic, non verò illi aquiſitum; hinc pariter ſuppoſita acceptatione non ſtat ampliùs in poteſtate Parochi, ſed illius duntaxat, qui Eccleſiæ præeſt velut Prælatus aut Rector, remittere hanc obligationem: ferè quemadmodum ſi Titius in gratiam vel reſpectum ſui Confeſſarii intercedentis juràſſet huic pau-

pauperi dare victum, vel aliam eleemoſynam, ſuppoſita acceptatione pauperis non amplius ſtaret in arbitrio Confeſſarii remittere hanc obligationem. Secus iterum dicendum foret, ſi duo ſibi invicem jurarent in mutuam utilitatem & gratiam, prout inter duos conjuges fieri poteſt, tunc enim mutuo conſenſu ſibi invicem hanc obligationem v. g. de non petendo debito &c. remittere poſſent. Videatur de hoc Sporer *tr.* 3. *in decalog. c.* 3. *n.* 108.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius nobilis vir luſui nimiùm deditus probè animadverterat, ſe inde nedum ad incitas redactum iri, ſed corpore ſimul & anima (nî deſiſteret inſelix luſor) periturum; hinc nedum luſum, ſed & potum exceſſivum, vi cujus ad illum plerúmque fuerat inductus, execratus, jurejurando, vel potiùs votô jurato ſeſe obſtrinxerat, quòd deinceps toties in pane & aqua vellet jejunare, quoties in potu notabiliter exceſſiſſet: & inſuper toties audire Sacrum, eôque durante roſarium dicere, quoties luſiſſet. Verùm ab illo tempore nedum luſui; ſed & compotationibus ſat frequenter nimiùm indulſit, quin tamen vel ſemel tantùm jejunâſſet, vel Sacro interfuiſſet, vel intuitu talis exceſſus expiandio roſarium dixiſſet, idque ut ipſe fatetur, partim ob inveteratam luriditatem & incuriam ſalutis, partim etiam ex eo, quòd ſubin vi officii ſibi

ſibi incumbentis nec luſum, neque etiam potum exceſſivum declinare potuerit. Quæritur jam primò, an Confeſſarius privilegiatus hac Sempronii accuſatione poſſit eſſe contentus? & præſertim 2. An hujusmodi vota vel juramenta pœnalia nedum poſſit, ſed etiam debeat commutare?

312. ℟. ad prius quæſitum, utique non poſſe illico eſſe contentum hac Sempronii accuſatione, vi cujus neque numerus, neque etiam ſpecies peccatorum fuit ſatis expreſſus. Debuit igitur ex eo interrogare 1. an revera intenderit graviter ſeſe obligare ad ſubeundas præfatas pœnas? & ſi hoc: 2dò oportebat ulteriùs interrogare, quoties determinatè, vel circa circiter ab ultima confeſſione luſerit, & quoties in potu exceſſerit? 3. item, quoties circiter vi ſui officii non potuerit declinare luſum, vel potum exceſſivum; non enim veroſimile videtur, quòd pro tali caſu voluerit ſe graviter obligare ad ſubeundam pœnam, præſertim ſi exceſſus in potu vel luſu non fuit adeò notabilis. Inſuper notet confeſſarius, illos pœnitentes revera non ſatisfacere præcepto Confeſſionis, qui (uti plerúmque fieri aſſolet) accuſando non exprimunt ſpeciem votorum aut pœnarum, ad quas vovendo vel jurando ſeſe obſtrinxerunt, ſed præcisè dicunt, ſe ſæpiùs egiſſe contra votum, vel contra diverſa vota, neque propterea

pterea pœnitentiam ſibimet injunctam perſolviſſe: quo caſu Confeſſario incumbet accuratiùs indagare, examinando pœnitentem, quoties, & contra quænam vota egerit, quasvè pœnas neglexerit? &c. eſto enim omnia vota pugnent contra eandem virtutem Religionis, nihilominus certum & exploratum eſſe debet, dari vota ſpecie infima inter ſe diſtincta ob diverſas honeſtates in eorundem objectis involutas, veluti patet de voto caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ &c. conſequenter transgreſſiones diverſorum votorum conſtituere diverſa ſpecie peccata, uti bene advertit Matthæueci *in cautela Confeſſar. lib. 3. c. 4. n. 67. &c.* atqui non minùs certum eſt, quod pœnitens teneatur confitendo exprimere, numerum & ſpeciem peccatorum, vel ubi id non faciat, Confeſſarius examinando ſupplere defectum, prout *ex communi Doctorum* diximus *in theolog. Sacram. part. 2. Confer. 6ta*, itémque *Conferent.* 18. ergo &c. &c.

℞. jam ad alterum quæſitum 1. Poteſt 313. Confeſſarius privilegiatus nedum commutare vota Sempronii, ſed inſuper etiam obligationem ad pœnas, quas Sempronius deberet etiamnum ſubire ob transgreſſiones culpabiles hactenus commiſſas. Ita contra Navarrum & alios nonnullos tenent Laymann *lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 26.* Suarez *lib. 6.*

de

de voto. c. 20. *n.* 19. Sanchez *lib.* 4. *mor. c.* 52. *n.* 10. Sporer *tr.* 3. *c.* 3. *n.* 134. Michel *tom.* 2. *ſect.* 3. *pu.* 9. *n.* 40. Ratio eſt: quia votum priùs & magis obligat ad executionem materiæ voto promiſſæ, quàm ad executionem pœnæ ob transgreſſionem voti incurſæ: ergo ſi Confeſſarius privilegiatus poſſit commutare votum, à fortiori poterit commutare pœnam ob transgreſſionem voti hactenus incurſam; licèt ex eo præcisè, quòd commutet votum pœnale, non cenſeatur etiam commutare pœnam jamjam promeritam, niſi hoc ſpecialiter exprimat, prout bene notârunt Doctores citati; quandoquidem votum pœnale & pœna inde incurſa vel incurrenda multùm per omnem modum inter ſe differunt; per conſequens ex diſpenſatione aut commutatione unius non licet inferre commutationem alterius.

314. ℞. jam 2dò ad poſterius quæſitum. Confeſſarius in hoc caſu non ſolùm poteſt, ſed inſuper etiam ſaltem ex charitate tenetur commutare vota Sempronii. Rationem hujus ſummo à pari; nam, ubi omnibus bene ponderatis diſpenſatio vel commutatio putatur neceſſaria pro bono communi vel privato alicujus animæ, ibi Superior, vel etiam Confeſſarius poteſtate diſpenſandi præditus nedum poteſt, ſed etiam (ſaltem ex charitate) tenetur diſpenſare, aut certè commutare hujusmodi votum, velut *ex communi DD.*

DD. rectè docet Caſtropalao *tr.* 15. *diſp.* 2. *pu.* 9. *n.* 18. & R. P. Michel ubi *ſuprà ſect.* 2. *pu.* 9. *n.* 81. Atqui in his circumſtantiis prudentia dictat, commutationem horum votorum eſſe neceſſariam ad ſalutem hujus pœnitentis; tum quia Sempronius fatetur, ſe valde pronum & inclinatum nedum ad luſum, ſed etiam ad potum exceſſivum; tum etiam quia hunc ſubinde vi ſui officii nequit declinare, ideóque ſemper maneret expoſitus periculo peccandi; tum denique principaliter quia per adjectam pœnam defacto neque minimè quidem retrahitur, vel deterretur à transgreſſione votorum, ſed inſuper cum nova offenſa Dei ſolet pœnam negligere ſuppoſita culpâ: ergo ad ſalutem hujus ſubjecti magis videtur expediens commutatio voti.

Sed quomodo, ais, in hoc caſu commutatio fieri deberet?

℞. Debet fieri accomodè & prudenter, 315. conſideratis & bene ponderatis circumſtantiis hujus ſubjecti. Cùm enim Sempronius dicat, ſe ratione ſui officii non poſſe ſemper declinare potum exceſſivum vel luſum, hinc prudentia videtur dictare, ut votum commutetur in tantum, ut vi hujus non teneatur vitare quemvis exceſſum, ſed exceſſum gravem duntaxat, ſeu talem, qui poſſet Sempronium pertrahere ad gravem exceſſum in luſu, non ſine detrimento ſuæ fa-

 miliæ,

miliæ, honoris &c. vel damno aliorum &c. Et quia fatetur ſe valde luridum, ſalutis incurium, & aſſuetum ad negligendam omnem pœnitentiam, jejunium ſcilicet &c. hinc meo judicio poſſet prioris pœnæ taxa prudenter moderari in tantum, ut ſi deinceps graviter exceſſiſſet vel in luſu, vel in potu, vel in utroque ſimul, teneatur ſaltem feriâ 6ta & Sabbato ſervare jejunium eccleſiaſticum, cum unica ſcilicet refectione in prandio & collatiuncula veſpertina, itémque proxima feſtivitate confiteri & Sacram ſynaxin ſummere, vel certè duobus Sacris (ſi tamen occaſio ferat) ſucceſſivis devotè intereſſe, nec non & concioni &c. Credo libentiſſimè hanc pœnæ comutationem nonnullis viſuram minùs proportionatam reſpectu illius pœnitentiæ ab ipſo vovente olim ſibi taxatæ; verùm ſi hinc conditionem ſtatûs, illinc verò fragilitatem pœnitentis, nec non & periculum animæ conſiderare placuerit, videbitur fortaſſis ſatis accommoda: præſtat, ni fallor, commutando vota nonnihil condeſcendere fragilitati humanæ, minoremque (quam pœnitens creditur peracturus) dictare pœnam vel onus, quàm dictato graviore onere ſine ſpe ſalutis eundem relinquere in continuo periculo, juxta illud D. Chryſoſtomi *hom.* 43. *in c.* 28. *Matth.* *etſi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonnè melius eſt propter miſericordiam ratio-*

nem

nem reddere, quàm propter crudelitatem? Nolim tamen quempiam adſtringere ad ſequendum hoc exemplar, quin potiùs omnimodis conſulo, ut, ſi iſte modus non placeat, ſibi ſeligat alium ex jam relatis ſuprà *n.* 308. modò ad directionem pœnitentis & ad animæ ſalutem videatur magis conducens.

CASUS TERTIUS.

Caja honeſti matrimonii à Deo impetrandi causâ votum nuncupavit, ſingulis ſeptimanis ſemel inviſendi certam quandam imaginem Thavmaturgam circiter hora unius ſpatio diſtantem à domicilio ſuo: poſtea matrimonio ex ſententia animi potita idem ſuum votum ſibi commutavit in quotidianam auditionem Sacri; quia verò multùm dubitaverat, an tutâ conſcientia id potuerit facere; hinc à quodam Confeſſario privilegiato rurſus petiit authenticè votum ſemel nuncupatum (quippe quòd ſtante matrimonii, rerúmque domeſticarum ſibi incumbentium onere non ampliùs, potuiſſet perſolvere) ſibi commutari; quod Confeſſarius etiam fecit, commutando illud in confeſſionem menſtruam, & quotidianam recitationem quinque Pater & Ave &c. jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. *utrum Caja propria auctoritate potuerit præfatum votum commutare in quotidianam auditionem ſacri? & utrum Confeſſarius bene egerit, commutando illud in Confeſſio-*

feſſionem menſtruam & quotidianam recitationem 5. Pater N. & Ave M.?

316. ℟. Utrumque & fieri potuiſſe, & benefactum fuiſſe. Ratio prioris eſt: quia ſecundùm dicta *n.* 298. quivis vovens propria auctoritate poteſt votum ſuum commutare in aliud opus evidenter melius: atqui minimè dubitandum videtur, quin quotidiana auditio Sacri ſit opus melius & Deo gratius, quàm viſitatio imaginis Thavmaturgæ quot hebdomatibus ſemel duntaxat peragenda: ergo &c.

Ratio poſterioris eſt eadem: quia Confeſſio menſtrua unà cum quotidiana recitatione 5. P. & Ave videtur magis proficua ad animæ ſalutem, & hoc ipſo magis Deo grata, quàm ſola illa viſitatio Thavmaturgæ imaginis ſingulis hebdomatibus ſemel ſubeunda: ergo utrumque bene factum fuit.

Sed quid, inquies, ſi ſupponamus Cajam, vel quemcunque alium non poſſe illud opus, in quod auctoritate Confeſſarii onus voti ſemel nuncupati translatum fuit, peragere, tenebiturnè denuo illud ſubire, quòd primò promiſit, puta viſitare imaginem Thavmaturgam?

317. ℟. Quòd non, juxta communiſſimam DD. apud Sporer *tr. 2. c. 3. n.* 136. Ratio eſt: quia *obligatio ſemel extincta non reviviſcit.* Juxta *l. qui res §. aream. ff. de ſolut.* Atqui vi commutationis per Confeſſarium

ſarium privilegiatum legitima auctoritate facta obligatio ſingulis ſeptimanis ſemel inviſendi imaginem fuit penitus extincta & commutata cum alio onere: ergo Caja non ampliùs tenetur ad hanc ſubeundam, eſto etiam moraliter loquendo non poſſit ſubire aliud onus.

Dixi tamen, *Cajam non teneri &c.* Etenim quòd facta etiam commutatione legitima nihilominus quivis vovens poſſit præſtare, & liberè aſſumere id, ad quod ſemel ſeſe vovendo obſtrinxit, apud omnes in confeſſo eſt, idque hac ratione: quia omnis commutatio voti fit in aliqualem favorem voventis: at, *quivis favori ſuo renuntiare poteſt, & quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum Reg.* 61. J. *in 6to:* ergo Cajæ vel cuivis alteri manet liberum reaſſumere priorem obligationem; id quòd etiam Leſſius *lib. 2. de* J. *&* J. *c.* 40. *n.* 111. „ more ſuo non minus „ graphicè, quàm ſapienter expreſſit, dicen„ do: hinc ſequitur, ſi ſæpius facta ſit com„ mutatio, poſſe ſervari quidvis illorum, in „ quæ facta fuit v. g. votum peregrinationis „ annuæ commutatum eſt in menſtruam „ confeſſionem: menſtrua confeſſio in je„ junium hebdomadarium in certas preces „ quotidianas: poteſt vovens ſatisfacere „ voto, vel precibus, vel jejunio, vel con„ feſſione, vel peregrinatione &c. 318.

Dices fortaſſis contra reſolutionem *n.* 317. datam. Qui propria auctoritate votum ſuum commutavit in aliud opus evidenter melius, poſtea verò quacunque demum de cauſa nequit illud melius exequi, tenetur reaſſumere & exequi illud opus, quod ſemel vovendo promiſit: ergo idem dicendum eſt de eo, qui nequit exequi illud opus, in quod auctoritate Confeſſarii facta fuit commutatio.

319. ℟. Nec. conſeq. Diſparitas eſt: quia per commutationem auctoritate Confeſſarii factam prius illud vinculum penitus fuit ſolutum & ſublatum; hinc minimè mirandum, quòd juxta *leg. citat.* non ampliùs reviviſcat, ne quidem pro caſu, quo executio alterius operis evadit phyſicè vel moraliter impoſſibilis: è contra verò per commutationem propria voventis auctoritate factam vinculum voti propriè non fuit translatum in opus ſubrogatum, ſed ſolùm præſumitur benigniſſimum Deum eſſe contentum, ſi & quamdiu hoc melius præſtatur loco illius prioris: ergo ubi hoc, quod propria auctoritate ſubrogatum fuit, præſtare non ampliùs poteſt, tenetur vovens redire ad illud onus priùs in ſe ſponte ſuſceptum, quippe quod ſimpliciter nunquam translatum fuit.

§. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, in caſu, quo pœnitens à Confeſſario petit commutationem ſui voti, vel omnimodam diſpenſationem, bene ponderandas ſeu etiam examinandas eſſe circumſtantias tum ipſius voti, tum etiam perſonæ, quæ ſe voto obſtrinxit, nec non & modum, quô ſeſe obligavit vel obligatum voluit; tum verò Confeſſarius votum commutare ſtudeat, quantum fieri poteſt, in opera æqualia materiæ voto promiſſæ, vel certè in talia, quæ ad Dei gloriam & ad ſalutem animæ hujus pœnitentis videbuntur magis conducibilia: idque à fortiori obſervandum erit in caſu, quo à Sacra Pœnitentiaria fuit delegata poteſtas diſpenſandi; quippe quæ non ſolet, neque etiam vult à quopiam delegato diſpenſari, niſi priùs omnibus bene examinatis invenerit delegatus, preces Oratoris veritate niti: inſuper tam in diſpenſatione, quàm etiam in commutatione voti Religionis admonendus eſt Orator (ait Filliucius) ut vitam inſtituat non admodum diſcrepantem à vita religioſa; quod tamen intelligendum puto: niſi talis Orator petiêrit commutationem vel diſpen- 320.

ſpenſationem hujus voti in ordine ad contrahendum matrimonium &c. in his enim & ſimilibus caſibus opus eſt magna circumſpectione & prudentia Confeſſarii: & hanc ob cauſam à Sacra pœnitentiaria plerúmque poteſtas diſpenſandi committi ſolet *diſcreto Viro*, *Confeſſori*, *Magiſtro Theologiæ*, *vel Decretorum Doctori, veluti* pluribus de hac re diximus *in Theolog. Sacram. part.* 3. *Confer.* 20. *ubi de impetrandis vel non impetrandis diſpenſationibus.* Videatur etiam de hoc Filliucius *tr.* 26. *c.* 10. *n.* 299.

321\. Colliges 2dò; quòd licèt regulariter loquendo commutatio voti à Confeſſario fieri debet in aliud opus æquale; nihilominus in hac materia Confeſſarius non debeat eſſe nimis ſcrupuloſus vel nimis anxius; modò enim ſine fraude vel magna negligentia procedat, non peccabit, quamdiu probabiliter judicat, commutationem eſſe proportionatam: quin etſi aliquo modò dubitet de hoc, poterit tamen ſe de facili reſolvere; eò quòd in dubio inclinandum ſit in partem benigniorem, uti benè monet Diana *part.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 25.

Denique ſi ex ignorantia vel anxietate vel temporis anguſtia nequeat ſe reſolvere, poterit vel in aliud tempus commodius differre commutationem, vel illud commutare in opus alio tempore vel à ſe, vel ab alio viro diſcreto ac prudenti determinandum

v. g.

v. g. dicendo: *commuto tibi hoc votum in aliud opus à me, dum proximè redieris, deſignandum &c.* vel *in aliud, quod tuus D. Parochus, vel tuus Confeſſor ordinarius tibi magis expediens cenſuerit*: quâ commutatione facta ille pœnitens manet liber onere voti v. g. de jejunando &c. cum obligatione tamen confuſa operis poſtea determinandi, veluti ſapienter advertunt Bonacina *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. *§.* 3. *n.* 14. Diana 1. *part. tr.* 11. *reſol.* 52. Laymann *l.* 4. *tr.* 4. *c.* 8. *n.* 25. & alii plures. Atque hinc ulteriùs

Colliges 3tiò, non ſemper neceſſum eſſe (eſto ſecundùm dicta *n.* 307. regulariter loquendo fieri debeat) ut votum perpetuum in aliam obligationem perpetuam, & votum reale in aliam obligationem realem permutetur: nihil proin obſtat, quô minùs ex rationabili cauſa votum reale in obligationem perſonalem, & vice verſa perſonale in obligationem realem mutetur. Ratio hujus eſt: quia æqualitas materiæ in commutatione non tam phyſicè, quàm moraliter attendenda eſt, habito ſcilicet principaliter reſpectu ad Dei gloriam, & ſpiritualem utilitatem voventis: at fieri poteſt, ut ad gloriam Dei, vel ſalutem hujus animæ magis conducat obligatio voti perſonalis, quàm realis, aut vice verſa, juxta diverſitatem conditionum, perſonarum, aut temporum: ergo nihil prorſus obſtat, quò minùs pruden- 322.

ter etiam fieri poſſit hujusmodi commutatio. Hinc Felix Poteſtas *in Exam. Confeſſar. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 3. *n.* 1933. ſapienter monet, oportere, ut Confeſſarius volens utiliter commutare vota, plures materias optioni ſui clientis offerat, quatenus ex illis poſſit aliquam ſeligere, quæ omnibus penſatis videtur magis conducens ad animæ ſalutem. Videantur &c. Suarez *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 16. Filliucius *tr.* 26. *n.* 286. Laymann *cit. c.* 8. *n.* 25.

323. Colliges 4tò, facta ſemel legitima commutatione, voti etiam Summo Pontifici reſervati v. g. peregrinationis ad limina Apoſtolorum in aliam materiam non reſervatam v. g. jejunium, eleemoſynam &c. hoc votum poſterius (acceptans enim commutationem cenſetur virtualiter emittere novum votum juxta DD. communiter) non eſſe reſervatum, & hoc ipsô commutabile à quolibet alio Confeſſario privilegiato. Ita Suarez *de vot. lib.* 6. *c.* 20. *n.* 15. Bonacina *ubi ſuprà pu.* 7. §. 3. *n.* 19. Filliucius *l. cit. n.* 294. Ratio eſt: quia quod ipſo jure non eſt reſervatum, nequit fieri reſervatum ſola commutatione; hæc enim commutatio nec tribuit, neque demit qualitatem materiæ de jure huic competentem: ergo cùm jejunium nullo jure ſit reſervatum Summo Pontifici, planè conſequitur illud neque vi commutationis evadere reſervatum, & hôc ipſo eſſe

eſſe rurſus commutabile à quolibet Confeſſario privilegiato. Nec obſtat, quòd juxta Canoniſtas *cap. Eccleſia. 2. ut lite pendent.* quòd *ſubrogatum debeat ſapere naturam ejus, pro quo ſubrogatur;* quippe hoc ſolùm debet intelligi, quòd ſubrogatum debeat ſapere naturam illius, pro quo ſubrogatur quantùm ad ea, quæ pertinent *intrinſecè* ad talem ſubrogationem, non autem quantum ad ea, quæ ſunt *extrinſeca*, uti eſt reſervatio materiæ in ordine ad commutationem voti, ait Filliucius *loc. cit.*

Colliges 5tò commutationem non mi- 324.
nùs, quàm diſpenſationem votorum per ſe loquendo, & ſecluſa ſpeciali commiſſione fieri poſſe extra confeſſionem, etiam erga abſentem, ſeu locô longiùs diſtantem; neutra enim per ſe loquendo pertinet ad actum confeſſionis. Dixi *per ſe loquendo &c.* ut per hoc innuerem, excipiendum eſſe caſum particularem, quo à S. Pœnitentiaria (ſtylo jam ordinario & receptiſſimo) committitur alicui Confeſſario delegato, ut cum Oratore, vel Oratoribus diſpenſet, *in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis, & non aliter, nec aliô modo &c.*

Ex quo R. P. Reiffenſtuel *in appendice ad lib. 4. n. 457.* eúmque ſecutus R. P. Sichrowaki *in 1. diſſertat. theolog. art. 23.* rectè inferunt, in tali caſu delegationis ab Oratore præmittendam eſſe confeſſionem

Sacra-

Sacramentalem, eſto is non ſupponatur obſtrictus aliquo peccato mortali; tum quia mox relata verba ſatis claré hoc demonſtrant; tum etiam quia clauſula communiter addi ſolita: *audita priùs Sacramentali confeſſione* in ablativo poſita importat conditionem, & conditio formam actûs ſuſcipiendi à delegato: forma autem inevitabiliter ad actus validitatem requiritur. ergo &c.

325. Colliges 6tò, Vota non reſervata Summo Pontifici faciliùs eſſe diſpenſabilia vel commutabilia, quàm reſervata; tum quia pro diſpenſandis ſeu etiam commutandis votis non reſervatis nulla præſcribitur forma vel ſolemnitas ſpecialiter obſervanda; tum etiam, quia vota Summæ Sedi reſervata ſuut longè majoris ponderis, ſicut & alii Caſus Summo Pontifici reſervati. Oportet nihilominus, ut etiam in horum commutatione Confeſſarius cautè ad circumſpectè ſe gerat, declinando hinc nimium rigorem, illinc etiam nimiam laxitatem, quatenus hoc modò animarum ſaluti, divinóque honori conſulat, prout jam conſtare poteſt ex hactenus dictis.

Sed quid, inquies, ſi pœnitens jubilæum lucratus per opera præſcripta vel ex oblivione, vel alia de cauſa tunc temporis non poſtulavit commutationem voti, poteritnè hanc à quolibet Confeſſario approbato modò prætendere & obtinere? ℞. Af-

℟. Affirmativè. Ita Herincx noſter *part.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 4. *n.* 54. Sporer *tr.* 3. *c,* 3. *n.* 89. & ſolidiſſimè R. P. Gobat *in Quin. tr.* 3. *c.* 32. *n.* 243. cum Sanchezio, Leſſio, Palao, Diana & aliis pluribus. Ratio eſt, tum quia SS. Pontifices in Bullis Jubilæorum neminem adſtringunt ad percipiendos favores Jubilæi, utpute abſolutionem à caſibus reſervatis, commutationem votorum &c. ab uno eodémque confeſſario; tum potiſſimùm quia tametſi SS. Pontifices in Bullis Jubilæorum pro peragendis operibus in ordine ad lucrandum Jubilæum neceſſariis ſoleant regulariter præſcribere tempus quindecim dierum, dicendo: *qui intra duas hebdomadas deſignatas jejunaverit, Eccleſias viſitaverit, confeſſus fuerit* &c. non tamen præſcribunt certum tempus pro impetrandis favoribus Jubilæi, utputa dicendo: poſſit eligere Confeſſarium, *qui intra illas duas hebdomadas illum abſolvat, vota commutet, diſpenſet &c.* ſed abſolutè dicunt: *qui* (Confeſſarius) *illum abſolvat, vota commutet &c.* Quare cùm S. Pontifex tempus horum privilegiorum percipiendorum non determinet, aut reſtringat ad 15. duntaxat dies, & aliunde per *L. beneficium ff. de conſtitut. Princip. conſtet beneficium Principis eſſe ampliſſimè interpretandum;* dicendum profectò eſt, hanc facultatem eligendi confeſſarium pro commutatione votorum

torum non reſtringi præciſè ad illos 15. dies, ſed potiùs extendi ad quodlibet aliud tempus, modò opera pro Jubilæo lucrando præſcripta à tali pœnitente fuerint peracta. Ex quo facilè convellitur fundamentum Adverſariorum, negantium talem commutationem fieri potuiſſe tempore Jubilæi, eò quòd Confeſſarius votum ſibi prorſus incognitum non potuerit mutare, cùm non potuerit de illo ferre competens judicium: Negatur enim ſuppoſitum, quòd votum tempore Jubilæi præciſè potuerit aut debuerit commutari: hinc ſufficit, quòd à Confeſſario actualiter commutante cognoſcatur. Videatur Gobat *loc. cit.*

327. Colliges tandem 7timò, ea, quæ hactenus diximus de Commutatione votorum quoad modum ſubrogationis, & materiam ſubrogatam, pariformiter intelligenda eſſe de commutatione juramentorum, cum hac ſola differentia, quòd is, qui acceptat aliam materiam voto ſubrogatam, ipſa acceptatione cenſeatur Deo promittere, quòd velit illam ſervare, prout paulò ſuprà *n.* 323. inſinuatum fuit: è contra, qui acceptat materiam juramento ſubrogatam, cenſetur equidem ex pacto cum commutante inito ſe ad eam obligare, non tamen ſub novo juramento promittere, ùt palam eſt, inquit Sporer *cit. c.* 3. *n.* 138. Ex quo fit, ut omittens materiam voto ſubrogatam peccet contra

tra virtutem Religionis: è contra omittens vel negligens materiam locô juramenti ſubrogatam, peccat potiùs contra fidelitatem, & graviter quidem, ſi materia ſubrogata ſupponatur fuiſſe gravis momenti: leviter verò, ſi levis duntaxat momenti fuiſſe ſupponatur, ſecundùm *communem DD.* teſte Sporer *loc. cit.*

Sed quid, inquies, ſi ſupponamus locô materiæ gravis vg. peregrinationis notabilis vel jejunii in pane & aqua fuiſſe ſubrogatam à Confeſſario materiam de ſe levem, & hanc ipſam materiam levem poſtea à pœnitente negligi, peccabitnè pœnitens graviter vel leviter tantùm per hujusmodi neglectum?

℟. Probabiliſſimè non peccabit, niſi ve- 328.
nialiter. Ratio eſt, tum quia materia levis ſupponitur juſtè fuiſſe ſubrogata; tum etiam quia hæc materia ſupponitur eſſe tam abſolutè, quàm reſpectivè etiam levis; qui autem materiam undequaque levem negligit, juxta communem DD. non peccat niſi leviter, perinde ac ſi materiam levem primò promiſiſſet, & dein non ſtetiſſet promiſſis; tum denique: quia negligens pœnitentiam levem pro peccatis gravibus ſibi injunctam, non peccat graviter, ſed leviter tantùm: ergo ſimiliter is, qui negligit materiam levem locô materiæ gravis voto promiſſæ ſubrogatam. Et ita tenet Sporer *loc. cit. in fine.*

CON-

CONFERENTIA DUODECIMA.

In Tertium Præceptum Decalogi, præſertim de obligatione audiendi Sacrum.

SUMMARIUM.

329. Vi tertii præcepti decalogalis præcipitur obſervantia feſtorum.

330. Per dies feſtos intelliguntur illi, qui legitima auctoritate Eccleſiæ inſtituti ſunt ad celebrandas Dei laudes.

331. Qui juxta hodiernum Eccleſiæ morem incipiunt â medio noctis & finiuntur altero ſeu ſequenti noctis medio.

332. Poteſtas inſtituendi dies Feſtos pro univerſali Eccleſia competit Summo Pontifici: pro Diœceſi verò Epiſcopo cum conſenſu Cleri ac populi.

333. Nomine Miſſæ audiendæ hìc veniunt orationes & ritus ab Eccleſia pro Sacrificio Miſſæ præſcripti.

334. Miſſam audire idem ſonat, ac: religiosè & devotè eidem Sacrificio aſſiſtere: ad quod

335.

335. Præter præſentiam corporalem & moralem inſuper neceſſariò requiruntur duæ conditiones, intentio ſcilicet & attentio.

336 Sufficit tamen intentio audiendi miſſam absque intentione poſitivè ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ.

337. Attentio ſufficiens poteſt eſſe triplex, ſcilicet vel 1. ad verba Sacerdotis, vel 2. ad myſteria, vel 3. ad laudandum & honorandum Deum.

338. Omnes fideles uſu rationis pollentes, & moraliter ac religiosè aſſiſtere valentes tenentur ad audiendum Sacrum.

339. Idque ſub gravi obligatione omnibus diebus dominicis ac feſtivis.

340. Probabilius tamen jure Eccleſiaſtico duntaxat.

341. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam Perſonæ, dubitantis an ſatisfecerit præcepto audiendi Sacrum, eò quòd per notabilem partem hujus fuerit intenta confeſſioni ſeu narrationi peccatorum ſuorum.

342. Confeſſarius actu excipiendis confeſſionibus occupatus, probabiliùs poteſt ſimul audire Sacrum.

343. Huic tamen obligationi minimè ſatisfaciunt alii, qui per notabilem, vel omnino majorem partem Sacri miſcent colloquia de rebus profanis vel turpibus.

344. Qui verò ſubinde garriunt non ita; ut devotionis internæ obliviſcantur, per ſe loquendo non delinquunt, niſi venialiter.

345. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam pœnitentis, qui aſſiſtendo duobus ſacris ſimul à diverſis Sacerdotibus dictis probabiliter ſatisfecit obligationi audiendi duo Sacra.

346. Satisfit cuidam inſtantiæ contra hanc reſolutionem.

347. Non tamen ſatisfaceret præcepto audiendi Miſſam, qui ſimul duas vel plures partes Miſſæ audiret, à diverſis celebrantibus.

348. Idipſum probabiliùs tenendum eſt de eo, qui uni Sacro ab elevatione usque ad finem, alteri verò à principio usque ad conſecrationem aſſiſteret.

349. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam Prænobilis, qui Româ obtinuerat licentiam audiendi Sacrum in ſuo oratorio privato infirmitatis tempore, quô Eccleſiam accedere non poſſet.

350. Hujus famuli ad ſervitium non neceſſarii probabilius non ſatisfaciunt huic præcepto, audiendo ſacrum in eodem oratorio.

351. Secus diſcurrendum de illis, qui ad ſervitium infirmis moraliter ſunt neceſſarii.

352. Quid ſi talis Dominus ſolùm absque difficultate nequeat accedere publicam Eccleſiam?

353 Qui die feſto á Principe ſæculari præcisè inſtituto ſacrum non audit &c. peccat quidem contra obedientiam, non tamen contra virtutem Religionis.

354. Domi ſe continens, & ſolo animô vel precibus ad Deum fuſis ſe conjungens Sacerdoti in Eccleſia celebranti non ſatisfacit præcepto de audiendo Sacro.

355. Probabiliter tamen ille, qui è feneſtra Cameræ ſuæ, non procul ab Eccleſia diſtantis Sacerdotem ad aram litantem videt, & devotè auſcultatur.

356. Sicut & ille, qui ad aram deſerviens modico duntaxat tempore abeſt: ſecus, ſi per notabilem partem abeſſet, eamvè negligeret.

357. Recenſetur breviter diſtinctio partium Miſſæ

ſeu

ſeu ſacrificii, à Doctoribus communiter fieri ſolita.

358. Quænam pars juxta veroſimiliorem Doctorum notabilis cenſenda ſit.

359. Auditioni Sacri non obſtat recitatio breviarii, vel aliorum devotionalium.

360. Ab obligatione audiendi Sacrum neque cœcus eximendus eſt, neque ſurdus: & quid de pueris ac puellis?

361. Fideles regulariter non tenentur audire Sacrum in propriis Eccleſiis.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus de Obligatione audiendi Sacrum.

QUæres primò, quidnam vi tertii præcepti decalogalis: *memento ut diem Sabbati &c.* præcipiatur?

℞. Vi hujus præcepti in nova lege intel- 329.
ligitur præcepta obſervantia Feſtorum tum dominicalium, quæ abrogato Judæorum Sabbatò in memoriam Reſurrectionis Chriſti; tum aliorum etiam, quæ immediatè in honorem Dei vel aliorum Sanctorum, ad celebrandas Dei laudes, aliavè beneficia recolenda inſtituta ſunt. Hæc autem obſervantia, ùt advertit Cajetanus *in Summa V. feſtorum violatio* in tribus conſiſtit, ſcilicet 1. in auditione Miſſæ: 2. in abſtinentia ab

operibus ſervilibus, & 3. in abſtinentia à quibusdam actionibus forenſibus. Nos in hac conferentia primam obligationem ventilabimus de audiendo Sacro.

Quæres jam 2dò, quidnam intelligatur per dies feſtos? & qua horâ incipiant, ac rurſus finiantur?

330. ℟. Quoad primam partem hujus quæſiti, nomine dierum feſtivorum intelligi illos, qui authoritate legitima Eccleſiæ fuêre inſtituti, ad Dei, Sanctorumvè laudes celebrandas, & ad recolenda beneficia. Ita in re *Communis DD.* Dicitur autem 1. *auctoritate legitima Eccleſiæ:* etenim inſtitutio dierum feſtivorum pertinet ad jurisdictionem ſpiritualem: ſicut ergo non quivis capax eſt hujus jurisdictionis ſpiritualis; ita nec cuivis competit hæc auctoritas, ſed ſoli Eccleſiæ, prout ampliùs conſtabit ex proximè dicendis. Dicitur 2dò *ad recolenda beneficia, & ad celebrandas Dei laudes*; finis quippe primarius talium feſtivitatum eſt cultus Dei; nam ideo fideles jubentur alia negotia tantiſper ſeponere, quatenus ſacrificiis & orationibus eò commodiùs, ùt condecet, valeant vacare.

Finis verò 2darius eſt fidelium utilitas; tum ſpiritualis, quatenus ſcilicet intellectum Dei cognitione ex concionibus vel lectionibus ſpiritualibus haurienda imbuere, voluntatem Dei amore inflammare, conſcien-

tiam

tiam à peccatorum ſordibus mundare poſſunt; tum corporalis etiam, ne corporis vires perpetuis laboribus ad inſtar brutorum exhauriantur, prout jam pridem Auctor Naturæ *Exod. 23. 12.* mandaverat Iſraelitis hisce verbis: *Sex diebus operaberis, ſeptimo die ceſſabis, ut requieſcat bos & aſinus tuus, & refrigeretur filius ancillæ tuæ* &c. Et tales ſunt hodie omnes dies Dominici, nec non feſta Domini, B. Virginis Mariæ, SS. Apoſtolorum & aliorum multorum Sanctorum, prout in Eccleſia Catholica plus quàm notum eſt cuivis verè fidelium.

℟, jam ad alteram quæſiti partem. Olim 331.
dies feſti inchoabantur à primis veſperis, & finiebantur in 2dis, veluti conſtat *ex cap. 1. de feriis.* Verùm hodie mos Eccleſiæ fert, ut incipiantur à medio noctis, & durent usque ad alterum, ſeu ſequens noctis medium, niſi alicubi fortaſſis legitima conſuetudine aliud fuiſſet introductum. Ita poſt Abbat. Sylveſtrum tenet Tamburinus *in decalog. lib. 4. c. 1. §. 2. n. 2.* Dixi etiam: *niſi alicubi fortaſſis legitima conſuetudine fuiſſet aliud introductum*; nihil enim obſtat, quò minùs vel conſuetudine, vel auctoritate Eccleſiæ ſtatui poſſit, ut dies feſtus horis duntaxat antemeridianis, vel usque ad finem officii ſolemnis agatur cum obligatione audiendi Miſſam & abſtinen-

di ab operibus ſervilibus, prout poſt Suarezium, Gobat & alios bene notat noſter V. P. Cherubinus Mayr *in Triſmegiſt. diſt. 3. c. 2. §. 1. n. 276.*

Quæres 3tiò, quibusnam competat hæc facultas inſtituendi dies feſtos?

332. ℟. Facultas ſeu poteſtas inſtituendi dies feſtos pro univerſali Eccleſia competit Summo Pontifici ſeu capiti univerſalis Eccleſiæ. 2. pro diœceſi autem, vel oppido aut civitate particulari &c. competit etiam Epiſcopis. Ratio hujus facilè colligitur ex proximè dictis: quia inſtitutio hæc dierum feſtorum, utpote concernens cultum Dei & animarum ſalutem incumbit Paſtoribus ſpiritualibus, & pertinet ad jurisdictionem ſpiritualem: ergo quemadmodum Summo Pontifici, & ſoli quidem, competit jurisdictio in univerſalem Eccleſiam, Epiſcopis autem in ſuam cuique Diœceſin; ita illi competit poteſtas inſtituendi dies feſtos pro univerſali Eccleſia, his verò pro ſuis reſpectivè diœceſibus; ſed cum conſenſu Cleri, id eſt, majoris partis Capituli, ut dicitur *cap. cum Clerici de V. S.* nec non cum conſenſu Populi, prout colligitur ex *cap. conqueſtus de feriis.* Ubi dicitur: *quas* (feſtivitates ſcilicet) *ſinguli Epiſcopi in ſuis diœceſibus* cum Clero & Populo duxerint ſolemniter venerandas. Et licèt

licèt nonnulli putent, conſenſum populi non eſſe neceſſarium; certum tamen eſt, quòd Epiſcopi de facili ſine conſenſu populi ac Cleri non debeant inſtituere nova feſta, prout Urbanus VIII. in ſua Bulla *Univerſa per orbem anno 1642.* edita expreſsè præcipit eo fine, ne fideles, præſertim mechanici nimiùm graventur, dum iisdem interdicitur panis quotidianus pro ſe & ſuis lucrandus. Videatur de hoc Gobat *theolog. exper. tr. 5. n. 72.* Vel Tamburinus, *ubi ſuprà §. 5. n. 3.*

Quæres 4tò, quidnam intelligatur nomine Miſſæ, ſeu Sacri audiendi?

℟. Nomine Miſſæ hic intelligitur ſacrifi- 333.
cium novæ legis, quatenus involvit omnia ex præſcripto Eccleſiæ à prima formatione crucis ad pedem Altaris usque ad finem ſecundi Evangelii à Sacerdote dicenda. Ita Dicaſtillo *tom. 1. in 3. part. tr. 5. diſp. 5. n. 18.* Loquimur autem hic de Miſſa non quacunque, ſed de integra, veluti patet ex ipſa deſcriptione: alia eſt quæſtio, ut videbitur, an vel qualiter delinquant, qui partem Miſſæ negligunt.

Quæres ulteriùs 5tò, quid ſit audire Miſſam, & quænam conditiones requirantur ad veram auditionem Miſſæ ab Eccleſia præſcriptam?

℟. ad priorem partem hujus quæſiti: 334.
audire Miſſam idem eſt, ac eidem inte-

reſſe humano modô, id eſt, corpore & mente, in tali diſtantia, ut poſſit attendere ad miniſterium Sacerdotis. Ita Bonacina, Baſſæus, & alii plures. Pro hujus tamen pleniori intelligentia juvabit notâſſe, ad veram auditionem requiri duplicem præſentiam audientis, corporalem ſcilicet (quam alii etiam phyſicam appellant) & moralem. Corporalis ſeu phyſica eſt, quâ quis corpore ita præſens eſt Miſſæ, ut, quantum in ipſo eſt, poſſit aliquô modo percipere miniſterium Sacerdotis, ſeu, quidnam agat, dicatvè Sacerdos. Moralis præſentia (quam præter corporalem inſuper neceſſariam eſſe, apud omnes in confeſſo eſt) eſt illa, quâ quis ſacrificio intereſt, ùt homo ratione præditus, ſeu humano & religioſo modô. Ita cum aliis multis Gobat *theolog. experim. tr. 5. n. 17. & 33.* Ex his facilè liquet, eos, qui Sacerdoti celebranti corpore quidem aſſiſtunt etiam proximè, ſed ſine ulla attentione vel devotione &c. ad inſtar infantium, vel dormientium, morevè beſtiarum &c. minimè ſatisfacere huic præcepto: eſto enim phyſicè, minimè tamen moraliter reputantur intereſſe tremendo SS. Miſſæ ſacrificio. Econtra verò illi, qui phyſicè quidem & corporaliter exiſtunt extra Eccleſiam vg. in cœmeterio vel alio loco contiguo &c. ita, ut ex aliorum intra Eccle-

ſiam

ſiam exiſtentium ſignis, ſive viſu, ſive etiam auditu percipere valeant, quidnam Sacerdos ad aram litans agat, poſſunt huic præcepto ſatisfacere, modò religiosè ac devotè auſcultent. Ita ſanè *ex communi Doctorum* Tamburinus *in decalog. lib. 4. c. 2. §. 1. n. 12.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 9.* Gobat *ubi ſuprà à n. 22.*

℟. jam ad poſteriorem partem ejusdem 335.
quæſiti, præter præſentiam corporalem phyſicam & moralem mox explicatam, inſuper ad religioſam, uti condecet, auditionem Sacri neceſſarias eſſe duas conditiones, ſcilicet 1. *intentionem* ex parte voluntatis, ſeu voluntatem colendi Deum, & attentionem ex parte intellectûs. Ita Sporer *cit. c. 4. n. 14* Ratio eſt: quia Eccleſia præcipiendo fidelibus auditionem Sacri, intendit talem præſentiam, ſeu aſſiſtentiam Sacrificio, quâ audiens Deum verè colat cum Sacerdote orante ac celebrante; atqui ad verum Dei cultum neceſſaria eſt interna voluntas ſeu intentio Deum colendi, & attentio ad id per quod Deus colitur, ſcilicet Sacrificium: ergo &c.

Dixi: intentio *audiendi Miſſam*; non 336.
enim ſufficeret intentio præcisè materialiter intereſſendi & ſpectandi illas ceremonias, prout pagani & hæretici faciunt, ſed requiritur intentio intereſſendi rei Sacræ, ſeu cultui divino: non tamen neceſſaria eſt inten-

tio formalis præcepti, id eſt talis, quâ quis poſitivè & reflexè intendat ſatisfacere præcepto Eccleſiæ; nam hoc ipſo, quòd quis faciat id, quòd præcipit Eccleſia, ſatisfacit præcepto: hinc ſi quis die dominico vel feſto devotè interfuit Sacrificio Miſſæ, eſto nihil prorſus cogitâſſet de die feſto, vel de præcepto Eccleſiæ, eſto etiam ſtatuiſſet pòſtea aliam Miſſam audire; non teneretur ad hanc vi præcepti Eccleſiaſtici; eò quòd huic per priorem auditionem jamjam ſatisfecerit, uti rectè docent Tamburinus *loc. cit. n. 17.* Sporer *ubi ſuprà n. 15.* & alii communiter.

337. Porrò attentio requiſita & ſufficiens ad auditionem Sacri triplex eſſe poteſt: prima, cæteris quidem imperfectior, quâ quis præcisè attendit ad verba & acta Sacerdotis, animô tamen honorandi Deum, ut jam dictum fuit: neque enim tenetur audiens durante Sacro dicere certas preces particulares, ſed ſufficit, quòd aſſiſtat Sacerdoti nomine totius Eccleſiæ oranti. 2da attentio fieri poteſt ad myſteria, præſertim paſſionis ac mortis per tremendum Miſſæ Sacrificium recoli ſolita: nec dubium, quin hæc attentio ſit Deo gratior, quàm illa prior. 3tia denique poteſt eſſe attentio finis Sacrificii, ſcilicet ad Deum laudandum, deprecandum, & glorificandum, per orationes, pias meditationes & ſimilia, durante Sacrificio Miſ-

ſæ

ſæ peragenda, prout hodie fert communis praxis fidelium. Quocirca tamen ſpecialiter admonent Doctores, ut quivis fidelium ita intendat privatis ſuis devotionibus, ne partium principalium, puta conſecrationis ſeu elevationis, ſumptionis omnino obliviſcatur, licèt ex poſt facto, dum quis ex naturali diſtractione, vel inadvertentia, ſeu etiam intentione ad particulares devotiones non attenderit, parùm ſit ſcrupulizandum; quia ſupponitur habuiſſe intentionem generalem cum Sacerdote & reliquis fidelibus Deum glorificandi &c. &c. Videatur Tamburinus *cit. ſſ. 1. n. 19.* vel Sporer *n. 16.*

Quæres 6tò, utrum omnes fideles teneantur ad audiendum Sacrum?

℟. Omnes omnino fideles, uſu rationis 338. pollentes, & moraliter aſſiſtere potentes tenentur ad audiendum Sacrum. Ita *communis & certa omnium Catholicorum Sententia*, nemine, ùt ſcio, contradicente. Fundatur hæc doctrina nedum in *cap. omnes fideles, & cap. Miſſas de conſecrat. diſt. 1.* ſed inſuper in communi perſuaſione, conſuetudine, & receptiſſima praxi fidelium. Quia tamen infideles ſeu non baptizati, ſicut & catechumeni per baptiſmi januam nondum fuêre ingreſſi Eccleſiam, & per conſequens hujus jurisdictioni non ſubjiciuntur, eò ipſo ab hac obligatione, ſicut & cæteris legibus præcisè eccleſiaſticis eximendi veniunt: id-

ipſum

ipſum tenendum eſt de infantibus ante ſeptennium, & de amentibus, quippe qui ob defectum ſufficientis uſus rationis nequeunt humano ac religioſo more intereſſe Sacrificio, quin potiùs haud infrequenter aliorum fidelium devotioni ponunt obſtaculum inconditis clamoribus aut geſtibus, vel ex hoc ipſo capite arcendi potiùs ab ingreſſu Eccleſiæ tempore Sacrificii juxta *communem Doctorum.*

Quæres 7timò, utrum fideles omnibus diebus dominicis ac feſtivis teneantur intereſſe Sacrificio Miſſæ?

339. ℟. Affirmativè, intelligendo tamen de diebus feſtivis legitima auctoritate inſtitutis: & hoc præceptum obligat ſub peccato mortali. Ita rurſus ex *communi & certa ſententia* Felix Poteſtas *in Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 3. n. 2788.* Conſtat hoc ex proximè allegato *ca. Miſſas.* Tum etiam ex fine Sacrificii, quod ad colendum Deum & ad recolenda paſſionis myſteria inſtitutum fuit, immò importat actum præſtantiſſimum cultûs divini, ſcilicet latrevtici: ergo quemadmodum omnes fideles tenentur jure naturali Deum colere; ita meritò omnes jure Eccleſiaſtico adſtringuntur ad intereſſendum Miſſæ Sacrificio, præſertim cùm omnes ſimus per Chriſti paſſionem redempti, adeoque gratitudo debita nos adſtringat ad frequenter recolenda paſſionis Myſteria.

ſteria. Quod verò hoc præceptum obliget ſub peccato mortali, conſtat nedum ex communi perſuaſione fidelium, ſed ex eo etiam, quòd ſit de re ex objecto gravi, id eſt, concernente cultum divinum jure naturali debitum; unde non immeritò Innocentius XI. damnavit ſequentem *n. 52.* propoſitionem: *præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſitô Scandalo, ſi abſit contemptus.* Videatur de hoc Cardenas *in Criſi theolog. diſſert. 32. c. 2. à n. 9.* Sporer *ubi ſuprà n. 7.*

Quæres denique 8tavò, ſitne hoc præceptum de audiendo Sacro jure divino, vel verò merùm Eccleſiaſtico introductum? 340.

℟. Probabilius jure Eccleſiaſtico duntaxat hanc legem fuiſſe introductam, licèt in jure divino fundetur. Ita Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de feſtor. obſervat. c. 4. n. 8.* Filliucius *tr. 27. n. 16.* R. D. Michel *tom. 2. part. 2. pu. 3. ſect. 7. n. 5.* Ratio eſt: quia in lege gratiæ jure divino tantùm præcepta fidei, Sacramentorum, & Sacrificii data ſunt à Deo, quippe quæ ſola ad ſubſtantialia legis pertinent: cætera verò (inter quæ eſt etiam obſervantia feſtorum) accidentalia ſunt, ait Michel *loc. cit.* Quia tamen, uti jam dictum, etiam jure divino jubemur colere Deum cultu latrevtico; ideò hoc præceptum meritò dicitur fundatum in jure divino &c.

§ II.

§. II.
Proponuntur, & breviter reſolvuntur caſus practici de auditione Miſſæ.

CASUS PRIMUS.

Titia mulier nuper devotionis causâ acceſſit Eccleſiam, Sacramentali Confeſſione expiatura conſcientiam, fatetur tamen, ſe nonnihil à ſuo intento & devotione debita fuiſſe impeditam, partim quia in illa Eccleſia non, niſi unicum Sacrum fuit celebratum; partim etiam quia durante eodem Sacrificio confeſſionem Sacramentalem depoſuit, eamque usque ad elevationem, & nonnihil ultra (præter intentionem quidem) protraxit: hinc jam de novo, neſcio quo conſcientiæ remorſu obruta, ſciſcitatur ex alio Confeſſario, an credat, ſe nuper ſatisfeciſſe præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro? Quid ad hæc Confeſſarius?

341. ℟. Confeſſarius Titiæ dicat, propter peractam confeſſionem de præterito non eſſe multùm ſcrupulizandum, vel dubitandum, an præcepto Eccleſiæ ſatisfecerit? modò habuerit intentionem audiendi Sacrum, prout procul dubio habuit: nihilominus imposterum meliùs ac tutiùs facturam, ſi confiteatur alio tempore vel certè, ubi occaſio

dat,

dat, aliud adhuc Sacrum reverenter ac devotè audiat. Hujus opinionis ſunt Leſſius *in conſil. moral. Verb. Miſſa Caſ. 2.* Gobat *cit. tr. 5. n. 258.* referens pro eadem opinione (contra Bonacinam, Tamburinum, Dicaſtillo, Baſſæum, Marchantium noſtrum, & alios plures) Caſtropalaum *tr. 22. pu. 16. n. 4.* Eſcobar *theolog. mor. lib. 42. ſect. c. 4.* Reginaldum, Buſenbaum, Gaugericum, & plures alios. Ratio autem hujus probabilis opinionis eſt 1. quia ſæpe fit, ut confitens audiat tam perfectè vocem Sacerdotis Sacrificantis, nec non tinnitum tintinabulorum, ut poſſit perfectè diſcernere, quouſque Sacerdos pervenerit. 2. quia omnis actus pius & religioſus, quem quis erga Deum tempore Sacrificii exercet, cenſetur continere attentionem interiorem neceſſariam audiendi Sacrum: atqui exomologeſis eſt actus ſummæ reverentiæ erga Deum: ergo eſt compatibilis cum auditione Sacri. 3. denique ipſa narratio peccatorum facta Sacerdoti nomine Chriſti, ſe habet perinde, ac ſi ipſi Chriſto Domino fieret: quis autem neget, inquit Gobat *cit. n. 261.* licere ſub Sacro, quod unicum audire quis vult, confiteri Chriſto Domino vel æterno Patri ſua peccata? Profectò vix inveniemus quempiam, qui neget, fas eſſe tempore Miſſæ audiendæ indagare in ſua delicta, & tamen ſerioſa indagatio multùm diſtra-

ſtrahit. Unde ſapientiſſimus Leſſius poſteaquam *loc. cit.* dixit, probabile eſſe, eos, qui tempore Sacri confitentur diebus feſtis, ſi per bonam partem eg. 3tiam in eo opere occupentur, ita, non poſſunt attendere ad Sacrificium, in rigore non ſatisfacere præcepto; eò quòd Confeſſio mentem abſorbeat, & aliis affixam teneat, adeò, ut de Sacrificio vix poſſint cogitare; nihilominus ſubjunxit: *probabile judico, etiam eos non teneri ad aliud Sacrum audiendum, quibus ſat temporis ſuppeditat, ſi bonam ſaltem partem extra confeſſionem audierint, ac proinde ſub peccato mortali non cogendos tanquam adſtrictos, ſed hortandos tanquam ad id, quod tutius & decentius.* Ita Leſſius in rem noſtram.

Ergonè, inquies, etiam Confeſſarius, dum actu occupatur excipiendis confeſſionibus pœnitentium, poterit ſimul ſatisfacere præcepto de audiendo Sacro, eſto ipſe tali die non celebret?

342. ℟. A fortiori de Confeſſario idemmet dicendum eſſe, quod proximè de pœnitente dictum fuit; tum quia excipere confeſſiones eſt opus valde divinum, Deo placitum & ad Dei cultum nec non ad animarum ſalutem ſummopere proficuum; tum etiam quia mens Confeſſarii regulariter loquendo non ita validè occupatur circa narrationem peccatorum, quàm mens pœnitentis, ideó-

que

que dum actu fungitur officio audientis facillimè poteſt exercere actus interiores erga rem divinam, ſuáſque preces ac deſideria conjungere illis à Sacerdote erga Deum effuſis. Hinc non abs re Gobat *tr. 5. Theolog. experim. n. 270.* ait: extra omnem umbram dubii eſſe illos, quorum ſedes confeſſionalis eſt proxima aræ, & ſingulariter, quando habent, ùt ſæpe fit, in proſpectu ipſum ſacrificantem.

Sed quid inquies, de illis tenendum, qui juxta hodiernum morem durante SS. Miſſæ Sacrificio quaſi continuò garriunt, vel profana, utputa novellas &c. litteras &c. legunt, fabulas ab aliis auditas narrant, rident, tabaccum hinc inde præſentant vel offerunt?

343. ℟. Si per majorem partem vel certê ſatis notabilem miſcent colloquia ſeria de hujusmodi rebus profanis, vel quòd adhuc pejus, omnino turpibus &c. minimè ſatisfaciunt præcepto. At verò? ſi hujusmodi colloquia non ita ſeriò protrahant, ut omnem attentionem, ſeu etiam devotionem internam impediant vel excludant, ſatisfaciunt quidem præcepto Eccleſiæ quoad ſubſtantiam; nihilominus per ſe loquendo ſaltem venialiter delinquunt.

Ratio prioris eſt: quia talia colloquia, actiones & occupationes ex ſua natura non ſolùm impediunt internam intentionem & devotionem ad audiendum Sacrum neceſ-

lariam, ſed inſuper ſunt contraria cultui divino & reverentiæ Sacro debitæ, eò præſertim, quòd & alii multi propterea impediantur in ſua devotione, & inde ſcandalizentur, prout bene docet Gobat *n. 288*. Ratio autem poſterioris eſt: quia ſi colloquia non miſceantur ſeria, vel interpolatis tantùm vicibus, non obſtant, quò minùs poſſit attendi ad auditionem Sacri: eſto enim tales nugæ internam devotionem ſoleant impedire, non tamen omnem tollunt: ergo non tranſcendunt culpam venialem contra virtutem Religionis, ſaltem per ſe loquendo.

344. Dixi: *ſaltem per ſe loquendo*; nam quòd per accidens, utputa vel ratione ſcandali aliis dati, quos propterea à ſua devotione retrahunt vel impediunt; vel ratione detractionum &c. poſſint, & fortaſſis ſæpius peccent mortaliter, minimè dubitandum eſt, præſertim hoc tempore. Quocirca vel maximè illis cavendum exiſtimo ac conſulo, qui aliis in exemplum ſunt poſiti, ne irreverenter aut diſſolutè ſeſe habendo tempore divinorum, potiùs cedant in deſtructionem, quàm in ædificationem ſubditorum, non ſine multùm deplorando animarum, cultûſque divini detrimento. Videatur Baſsæus *tom. 2. verb. Miſſa. 3. n. 6.* Gobat *n. 290*.

(†)

CA-

CASUS SECUNDUS.

Sempronius homo non minùs luridus, quàm ſalutis ſuæ incurius, ob neglectum nuper in die feſtivo Sacrum, juſſus fuit à Confeſſario proximo die feſto pœnitentiæ causâ duo Sacra audire: hanc pœnitentiam Sempronius utut ægrè acceptavit, utpote libentius nullum auditurus: quò verò faciliùs ab hoc onere ſeſe expediret, ſtudiò acceſſit Eccleſiam, in qua noverat communiter à diverſis Sacerdotibus plura Sacra ſimul dici: ubi etiam ſorte bona invenit duos ſimul celebrantes, & utriusque Sacrificio ſimul attentè aſtitit, licèt cæteroquin parum, vel nihil omnino oraverit, moxque finitis Sacris Templo exceſſerit. Jam dubitatur, an Sempronius ſuæ obligationi ſatisfecerit?

℞. Sempronius probabiliter ſatisfecit ſuæ 345.
obligationi. Ratio eſt: quia Confeſſarius ſolùm præcepit, ut duo Sacra audiret non item, ut ea audiret ſucceſſivè: atqui in omni rigore dici poteſt Sempronium duo Sacra audiviſſe: ergo & dici poteſt ſatisfeciſſe ſuæ obligationi. Eſto etiam ſupponatur durantibus Miſſæ Sacrificiis parum, vel nihil omnino oràſſe, ſupponitur tamen, attentè & religiosè iisdem aſtitiſſe; quod ipſum ſufficit ad ſubſtantiam Sacri audiendi, juxta hactenus dicta. Accedit, quòd odioſa ſint ſtrictè interpretanda, & quantum proprie-

tas verborum admittit, reſtringenda potiùs, quàm extendenda: immò in dubio potiùs inclinandum in favorem rei: atqui præfata obligatio fuit Sempronio odioſa, nec quidquam obeſt, quò minùs in omni rigore juxta verborum proprietatem dicatur audiviſſe duo ſacra: ergo potiùs in hujus favorem inclinandum eſt, atque dicendum, quòd huic præcepto Confeſſarii ſatisfecerit. Et ita expreſsè tenent Illſung. *tr. 5. diſp. 2. n. 162.* Viva *ad propoſit. 53. ab Innocentio XI. damnatam n. 5.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 4. n. 19. in fine.* Quidquid demum ſit de ſerio emendationis propoſito hujus pœnitentis; de quo ex hac ſpecie facti meritò dubitare licet.

At, inquies contra hanc reſolutionem, ſemper ſupponendum eſt, niſi aliunde de contrario conſtet Confeſſarium pœnitentiæ causâ voluiſſe injungere opus ſupererogatorium, præſertim tali pœnitenti, utpote ita ſalutis ſuæ incurio, ut etiam Sacrificium neglexerit; atqui niſi Confeſſarius intendiſſet duo Sacrificia ſucceſſivè audienda, planè non injunxiſſet opus ſupererogatorium; aliunde enim Sempronius jam fuiſſet obligatus intereſſe divinis ſpatio mediæ circiter horæ: ergo potiùs dicendum, quòd Sempronius intereſſendo ſimul duobus Sacris non ſatisfecerit obligationi ſuæ.

℟. *Ne-*

℟. *Negando min.* Nam obligatio audiendi duo Sacra procul dubio fuit ſupererogatoria, quandoquidem hæc ab Eccleſia nunquam, nequidem in die Natalitio Domini præcipitur: quòd autem hæc duo Sacra potuerit ſimul audire, per accidens, in qualemcunque demum favorem Sempronii contigit; qui, ſi non inveniſſet in Eccleſia duos ſimul celebrantes, jam fuiſſet obligatus ad exſpectandum Sacrificium ab alio Sacerdote celebrandum. 346.

Dices iterum: ergo pariter ſatisfacit præcepto Eccleſiæ ille, qui duas, vel plures partes Miſſæ audit à diverſis ſimul eodem tempore celebrantibus vg. ab uno Sacerdote à conſecratione usque ad finem, ab altero verò ab initiò usque ad elevationem &c.

℟. Negando illatum & paritatem. Diſparitas eſt; quia Miſſæ Sacrificium ex ſua natura eſt quædam res ſucceſſiva, ita ut ſuas partes ſimul habere non poſſit: conſequenter ex ipſa natura Miſſæ impoſſibile eſt, ut conſtituatur ex partibus eodem tempore ſimul exiſtentibus, prout tamen deberet fieri in caſu propoſito. Adde inſuper, quòd neque ex ullo privilegio aut declaratione Eccleſiæ conſtet, eum, qui pluribus partibus Miſſæ ſimul à diverſis dictis intereſt, ſatisfacere: quin potiùs ab Innocentio XI. hoc expreſsè damnatum legimus per propoſitionem *n. 53.* ſequentis tenoris: *ſatisfacit* 347.

præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit.

Sed quid, ais, tenendum de eo, qui ad Sacrum ſerò veniens interfuit Miſſæ priori ab elevatione usque ad finem, poſteriori autem mox ſequenti ab initio usque ad conſecrationem: Satisfecitnè præcepto Eccleſiæ?

348. ℞. Juxta opinionem Suarezii, Tamburini, Illſung & aliorum plurium non ſatisfacit; eò quòd plures partes diverſorum Sacrificiorum nequeant coaleſcere in unum Sacrificium, quemadmodum diverſæ partes diverſorum officiorum, quæ ſunt affixa ſingulis diebus, nequeunt coaleſcere in unum officium canonicum. Verùm contrariam opinionem Cardenas, Buſenbaum, Marchantius noſter *in tribun. de Miſſa tr. 4. tit. 2. qu. 1. dub. 2.* Gobat *cit. tr. 5. n. 143.* de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 611.* putant etiamnum probabilem, ratione deſumpta à pari: quia recitans horas minores prius, poſtea verò matutinum &c. adhuc cenſetur recitare unum officium, & ſatisfacere ſuæ obligationi: ergo ſimiliter reputari debet auditio unius Miſſæ, licèt poſterior audiatur ante priorem. Nec refert, quòd Sacra à diverſis legantur; nam audiuntur ab uno: deinde etiam officium Canonicum ſolet à diverſis legi præſertim in Choro, & tamen

omnes

omnes ſimul cenſentur complere unum officium & ſatisfacere ſuæ obligationi. His de cauſis ego exiſtimo, quòd ſi aliquis nequeat intereſſe poſteriori Miſſæ usque in finem, teneatur ſaltem huic intereſſe usque ad conſecrationem; ferè quemadmodum rationabiliter dubitans, an dies naturalis, ſeu tempus recitandi officii divini non jam exſpiraverit, nedum poteſt, ſed etiam tenetur adhuc ad recitandum breviarium; tum quia ex una parte obligatio recitandi eſt certa, ideóque manet in poſſeſſione; tum etiam quia ex altera parte adhuc probabile relinquitur, quòd poſſit ſatisfieri huic obligationi: ergo tenemur ad hoc pro viribus conari, juxta *communem Doctorum*: eadem autem eſt ratio pro auditione Miſſæ ſucceſſivè per diverſas partes: ergo &c.

CASUS TERTIUS.

CAjus genere nobilis obtinuit Româ facultatem tempore infirmitatis, quo domô egredi non poſſet, in ſuo oratorio privato audiendi Miſſam, cum hac tamen clauſula, ut diebus dominicis ac feſtivis unica duntaxat perſona ſervitiis neceſſaria eidem Sacro intereſſe valeat, reliquæ verò omnes accederent Eccleſiam publicam, ibidem ſatisfacturæ præcepto Eccleſiaſtico de audienda Miſſa. His non obſtantibus Cajus pluries curavit in ſuo oratorio Miſ-

 ſam

ſam legi, etiam illis diebus dominicis ac feſtis, quibus abſolutè quidem potuiſſet, noluit tamen accedere Eccleſiam, eò quòd ſine difficultate ob aëris inclementiam, vel pluvias &c. id non potuerit: inſuper contigit, ut iiſdem diebus feſtivis plures famulæ ac famuli eidem Sacro interfuerint, vel quia plures ad ſervitia Cajo illo tempore fuère neceſſarii, vel certè, quia ob aëris inclementiam, aut pluvias &c. noluerunt accedere Eccleſiam publicam. Hinc jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. an Cajus non peccaverit, curando Sacrum legi etiam illis diebus feſtivis, quibus Eccleſiam potuiſſet accedere? 2do, an famulæ aut famuli audiendo Miſſam diebus dominicis aut feſtivis in oratorio Caji ſatisfecerint præcepto Eccleſiaſtico?

349. ℞. ad prius quæſitum: à Confeſſario vel maximè indagandum, an Cajus nedum phyſicè, ſed etiam moraliter non potuerit accedere Eccleſiam vg. ob periculum infirmitatis &c. &c. an verò moraliter ſine tali periculo ſanitatis potuiſſet? Si priùs dicendum; quòd non deliquerit, quin potiùs bene egerit, audiendo Miſſam in ſuo Oratorio privato; quia ut ſupponitur, habuit licentiam tempore infirmitatis audiendi Miſſam in ſuo Oratorio: aliunde etiam pernotum eſt, melius eſſe audire Miſſam, quàm non audire. At verò, ſi ſupponitnr poſterius, dicendum foret 1. Cajum nedum non ſatisfeciſſe præcepto Eccleſiæ, ſed in-

ſuper

ſuper 2dò graviter deliquiſſe, procurando, ut Miſſa tali die in ſuo Oratorio privato legeretur. Ita Doctores *communiſſimè.* Ratio prioris eſt: quia juxta *communem DD.* apud Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 356.* non ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ, qui contra Eccleſiæ præceptum die dominico aut feſtivo audiunt ſacrum in tali Oratorio privato: atqui Cajus nedum contra prohibitionem Eccleſiæ in ſuo Oratorio privato contra omnem licentiam audivit ſacrum, ſed inſuper etiam Sacerdotem, ut illic ſine licentia celebraret, induxit: ergo graviter deliquit, neque ſatisfecit præcepto Eccleſiæ.

Ratio autem poſterioris inde deducitur: quia quisquis in loco profano ſine ſpeciali licentia vel privilegio celebrat, vel ſemel duntaxat, peccat graviter contra præceptum Eccleſiæ *cap. ſicut de conſecrat. diſt. 1.* ob cauſas graviſſimas latum, & communi uſu approbatum: atqui tale Oratorium privatum eſt revera locus profanus, & Cajus ſupponitur non habere privilegium curandi Miſſam in ſuo Oratorio celebrari, niſi *tempore infirmitatis, quâ domô exire non poſſet*: ergo graviter deliquit. Ob hanc rationem Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 345.* rectè infert 1. fore noxæ lethalis reum illum nobilem, qui habens ſolùm licentiam procurandi unum Sacrum in ſuo Oratorio,

peteret, aut curaret, ut ibi bis litetur. Similiter 2dò, Sacerdotem ſcienter poſt alium in tali loco ſecundum Sacrum celebrantem peccaturum mortaliter; perinde enim eſt, ac ſi tale Sacrum faceret in quovis loco profano: at, qui in loco profano ſine licentia aut ſpeciali privilegio præſumit celebrare, peccat lethaliter: ergo &c. idipſum haud obſcurè innuit Clemens XI. *in ſuo decreto: Quoniam Sancta 15. Decembris 1703. hac ſuper re edito*, ubi inter cætera ait: *in reliquis verò diebus prædictis Regularibus, ſeu Sacerdotibus quibuscunque, etiam Epiſcopis, in privatis oratoriis celebrare non licere: ubi etiam unica Miſſa, quæ in indulto conceditur, celebrata fuerit, ſuper quo NB. celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo ſe optimè informare - - demandando propterea ulteriùs, ac declarando, in omnibus hujusmodi caſibus perſonas quascunque dictas Miſſas audientes, nullatenus Eccleſiæ præcepto ſatisfacere. Hactenus Pontifex*

350. ℟. jam ad poſterius quæſitum. Famuli (idem tenendum de famulabus) ſaltem illi qui tempore ſacrificii celebrati non fuerunt ad obſequia Caji neceſſarii, audiendo Sacrum in Oratorio privato minimè ſatisfecerunt præcepto Eccleſiæ, ſed potiùs cenſendi ſunt graviter deliquiſſe. Et gravitas quidem hujus delicti, nî fallor, facilè colligetur ex dictis *n. 339.* Quòd autem non ſatis-

ſatisfecerint præcepto Eccleſiæ, hodie *communiſſimè* (contra nonnullos antiquiores) tradunt Doctores, Pasqualigus, Diana, Baſſæus, Gobat, *tr. 5. n. 356.* de la Croix *lib. 3. p. 1. n. 628.* Reiffenſtuel *lib. 3. decret. tit. 41. n. 18.* Illſung *tr. 5. n. 163.* Tamburinus *in method. celebrandi miſs. lib. 1. c. 4. ſſ. 4. n. 34.* noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. I. Conſer. P. Sargar n. 286.* Ratio hujus liquet ex proximè dictis: quia Summi Pontifices concedentes facultatem audiendi Miſſam in Oratoriis privatis, ſemper declarant, eos, qui ſine licentia in talibus Oratoriis interſunt Miſſæ Sacrificio, *non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ.*

Dixi nihilominus: ſaltem illos famulos, qui tempore Sacri non fuêre neceſſarii ad obſequia Caji, non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ.

Contrarium quippe reſolvendum exiſtimarem, caſu quo gravitas infirmitatis poſtulâſſet obſequia plurium famulorum. 351. Eſto enim in Brevibus illis, quibus ob infirmitatem corporis conceditur Nobilibus licentia audiendi ſacrum in Oratoriis privatis, ſemper fiat reſtrictio pro uno duntaxat famulo ſervitiis neceſſario, ita, ut reliqui jubeantur accedere Eccleſiam publicam; hoc tamen ſolùm propterea fit, quia communiter & regulariter ſupponitur unus famulus ſufficiens ad obſequia infirmi; hinc

in

in caſu, quo infirmitas requirit obſequia plurium, benignè præſumere licet de pietate Eccleſiæ, quod & aliis ad obſequium infirmi neceſſariis voluerit indulgere talem favorem.

Profectò cùm in tali caſu velit infirmarios ab obligatione audiendi ſacrum omnino exemptos, prout mox infrà *n. 369.* videbitur; à fortiori præſumere licet, Summum Pontificem eſſe contentum, ſi in domo ſeu Oratorio privato devotè interſint Sacrificio Miſſæ.

Sed quid, inquies adhuc, ſi Cajus ex ingreſſu Eccleſiæ timeat vel periculum reincidentiæ in priſtinam infirmitatem, vel obſtaculum recuperandæ valetudinis, præſertìm ob aëris inclementiam, aut pluviarum inundantiam &c. licebitnè huic procurare Sacrificium in ſuo Oratorio privato legendum?

352. ℞. Licebit procul dubio; quia in tali contingentia acceſſus in Eccleſiam Cajo reputatur moraliter impoſſibilis, prout mox infrà videbimus *n. 366.* Et certè ſi Eccleſia intuitu infirmitatis deponendæ vel ſanitatis recuperandæ indulſit Cajo facultatem audiendi Sacrum in Oratorio privato, rationabiliter præſumere licet, voluiſſe idem indulgere pro caſu, quo rationabiliter timeret periculum relapſus in eandem infirmitatem, quippe qui plerumque ſolet eſſe

ma-

magis pernitioſus, quàm infirmitas prior fuit: ídque vel maximè tenendum de Seniculis, Podagricis, & febricitantibus. Nolim tamen per hoc aſſerere, ſolam aëris intemperiem, vel pluvias eſſe cauſam ſufficientem ad negligendum Sacrum, vel non accedendam Eccleſiam, præſertim reſpectu famulorum, vel aliorum integra ſanitate gaudentium. Sed de hoc plura in conſerentia proximè ſecutura, ubi de cauſis excuſantibus ab auditione ſacri.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, caſu 353
quo Princeps ſæcularis præcisè præciperet obſervari aliquod feſtum, vg. ob inſignem victoriam eo die reportatam, vel ob honorem particularem alicujus Sancti &c. Subditos non abſtinendo à negotiis externis peccaturos quidem contra obedientiam Principi debitam; attamen omittendo ſacrum, vel laborando ſerviliter in occulto &c. non peccaturos contra virtutem Religionis. Ratio eſt: quia cùm Principi merùm ſæculari non competat jurisdictio ſpiritualis, eo ipsô etiam nequit inſtituere diem ex virtute Religionis ſolenniter agendum ſeu celebrandum, ſed ſolùm externam quandam feſti-

feſtivitatem & abſtinentiam à negotiis civilibus, cujus transgreſſio facta ſine contemptu vix, aut ne vix quidem poteſt conſcendere gravitatem culpæ mortalis, inquit bene Tamburinus *lib. 3. in decalog. c. 1. §. 1. n. 2.* Hac de cauſa fortaſſis Zeloſiſſimi Principes Eccleſiæ fideles, ac genuini filii, ubi voluêre diem ſpecialiter feſtivum & ſacrum, requiſivêre auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, veluti conſtat de glorioſiſſimæ memoriæ Leopoldo I. Imperatore Auguſtiſſimo, cujus inſtantiâ hodie feſtum Sancti Joſephi debita cum veneratione agimus.

354. Colliges 2dò, te non ſatisfacturum huic obligationi, ſi domi manens flexis etiam genibus mentem ac preces tuas conjungere ſatagas cum precibus Sacerdotis, quem certò nôſti eô ipſo momento ad aram litantem. Ratio eſt: quia ad auditionem ſacri neceſſaria eſt præſentia phyſica & moralis ex parte audientis: at, ſi domi maneas, nec phyſicè nec moraliter es præſens Sacerdoti celebranti: ergo &c. Nec ſufficit, quòd fortaſſis ille Sacerdos cantet voce tam ſonora & alta, ut quaſi ſingulas notas ac ſyllabas audias in tuo conclavi, vel ex tintinnabulorum pulſu colligere valeas, quousque idem Sacerdos pervenerit in ſuo Sacrificio &c. Non inquam, ſufficit; quia hæc duo etiam ſimul ſumptà non reddunt te phyſicè & moraliter præſentem, uti benè advertit Gobat *cit. tr. 5. n. 27.*

Sed

Sed quid, inquies, ſi ego è mea Camera per feneſtras proſpiciendo poſſim videre Sacerdotem ad aram litantem in Eccleſia ultra 20. aut 30. paſſus non diſſita, ſatisfaciamnè huic obligationi de audiendo ſacro ſine acceſſu in Eccleſiam?

℞. Probabiliùs ſatisfacies juxta opinionem 355.
Cardinalis de Lugo, Tamburini, Eſcobar, Dicaſtillo & aliorum plurium, quos citat & ſequitur Gobat *cit. n. 172.* probans hoc aſſertum gemina ratione à pari deſumpta. 1. quia milites è tentoriis ſuis attendentes ad Sacerdotem, itemque conſtituti in navi & auſcultantes Sacerdotem in littore, non adeò procul diſſito celebrantem, cenſentur audire Sacrum. 2. quia juxta ſatis receptum loquendi modum cenſemur ſaltem in favorabilibus eſſe in aliquo loco, quando ſumus ita vicini (præſertim corpore aut ſuperiori parte exporrecto) ut debita operâ videamus, quidquid ibi agitur: hac ratione teſte Dicaſtillo olim in Hiſpania Clerici ſpectantes Tauriludia à feneſtra domorum ſuarum, incurrêre cenſuram Eccleſiaſticam, eò quòd Eccleſia reputaverit illos moraliter interfuiſſe iisdem Tauriludiis. Hiſce ex rationibus ego concludendum arbitror, te in tali caſu, ubi Eccleſiam ipſam vg. ob pedum infirmitatem &c. accedere non potes, teneri è tua Camera non multùm inde diſſita auſcultare Sacerdotem ad aram ſtantem & præſertim

ob

ob rationem mox ſuprà *n. 348.* datam. Quia tamen multi etiam inſignes Doctores, nominatim Filliucius, Suarius, & Portel negant abſolutè, te hoc modô ſatisfactu- rum, quin immò Reverendiſſimus D. de Nicollis *in praxi Canon. tom. 1. litt. C. §. 1. de celebrat. Miſſar. n. 94.* teſtatur Sacram Congregat. in una Venetiarum 2. May anno 1676. reſpondiſſe *negativè*, hinc omnimodis tibi conſulo, ut tutiori via incedendo, Eccleſiam ipſam accedas, & Sacerdoti aſſiſtas; hôc enim modo & tuæ obligationi certiùs ſatisfacies, & fructum Sacrificii infallibiliùs reportabis.

356. Colliges 3tiò, huic præcepto de audiendo Sacrificio ſatisfacere illos, qui dum vg. ad aram deſerviunt, brevi duntaxat mora recedunt è templo vg. ad campanas pulſandas, ad vinum, vel hoſtiam aſportandam &c. Ratio eſt: quia ob tam modicum temporis intervallum non cenſentur moraliter abfuiſſe, quin potiùs eidem Sacrificio integrando aut perficiendo cooperati fuiſſe. Secus dicendum eſt de illis, qui notabilem partem Sacrificii præſertim ſine cauſa, negligunt; hi enim ob moralem abſentiam graviter delinquere poſſunt juxta *omnes.*

At; inquies, quænam ergo cenſenda eſt pars notabilis Sacrificii, ita ut hujus omiſſione mortaliter peccetur?

℟. Equi-

℟. Equidem non omnium Doctorum ju- 357.
dicia quoad hoc punctum eſſe æqualia, prout videre licet ex iis, quæ habet Gobat *tr. 5. Theolog. exper. n. 134.* Pro hujus tamen difficultatis deciſione & majori dilucidatione notandum eſt, à Doctoribus partes Sacrificii variè inter ſe diſtingui; conſecratio enim (utpote in qua ſola juxta probabiliorem ſententiam Sacrificium conſiſtit) dicitur *pars eſſentialis* ſecundùm omnes: oblatio & ſumptio dicuntur *pars ſubſtantialis*: partes principales dicuntur *Canon*, incipiens ſtatim poſt *Sanctus* usque *ad Pater noſter*, item utraque *oblatio*: Evangelium &c. Partes *non Regulares* ſeu non ordinariæ dicuntur *Gloria*, *Credo*, *plures Epiſtolæ*, *plures Collectæ*, quippe quæ non in omni Miſſa, ſed certis duntaxat temporibus ſeu etiam feſtivitatibus ſunt dicenda &c. è contra *partes regulares* ſeu *ordinariæ* appellantur, quæ communiter aſſumi debent in omni Sacrificio Miſſæ. Hoc notatô

℟. 1. Qui negligit ſeu omittit tertiam par- 358.
tem Miſſæ, videtur certò peccare mortaliter. Ratio eſt: quia in omnium perſuaſione tertia pars habetur pro notabili (immò verò aliqui volunt etiam 4tam partem pro notabili habendam) porrò ille dicitur omittere tertiam partem, qui omittit ab initio usque ad Evangelium præſertim excluſivè ſumptum. Ita Mendo, eúmque ſecu-

tus de la Croix *cit. n. 665.* licèt Laymann & Burghaber aliíque nonnulli haud improbabile putent, etiam illos non peccare mortaliter, qui veniunt ad offertorium, & perſeverant usque ad finem Miſſæ. 2dò certum inſuper & exploratum habetur inter Doctores, eum, qui negligit conſecrationem ſimul & ſumptionem, peccare mortaliter, nec ſatisfacere huic obligationi; quandoquidem Sacrificium in his partibus principaliter & reſpectivè eſſentialiter ſitum eſt, ſecundùm dicta *num. præced.* Et ita tenet Gobat *cit. n. 132.* Quin immò nonnulli exiſtimant, peccare mortaliter, qui utramque conſecrationem, panis ſcilicet & vini negligeret; eò quòd in hac conſiſtat tota eſſentia Sacrificii: nimis tamen durum mihi videtur talem, qui ab initio usque ad conſecrationem, & ab hac usque ad finem intereſſet Sacrificio, ad infernum condemnare, eò quòd fortaſſis actuali conſecrationi non interfuerit, quandoquidem de tali adhuc verum eſt dicere, quòd partibus principalibus Miſſæ aſtiterit, & cum aliis devotioni vacaverit, hujus opinionis ſunt Hurtadus, Burghaber *cent. 2. caſ. 86.* Suarez, Fagundez & alii, eſto oppoſita ſententia omnium ſenſu ac conſenſu ſit tutior. Magna igitur diſcretione cum talibus agendum arbitror, quidquid alii minùs rigorosè ſentiant. Videatur Lugo *de Euchariſt. diſp. 22.*

ſect.

ſect. 1. n. 4. Tamburinus *lib. 4. c. 2. §. 1. n. 3.* de la Croix *n. 677.*

Colliges 4tò, huic obligationi ſatisfacere illos, qui durante Miſſæ Sacrificio recitant horas canonicas, vel pœnitentiam injunctam in Confeſſione, aliasvè orationes ſive ex obligatione, ſive etiam ex privata devotione aſſumptas. Ita Filliucius *tr. 5. n. 216.* Sporer *c. 4. n. 16.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 4. art. 1. n. 10.* Ratio eſt: quia ſtante & non obſtante tali oratione poteſt quis nedum devotè intereſſe, ſed inſuper etiam attendere ad partes Sacrificii: aliunde verò conſtat, poſſe una eademque actione eodem tempore duobus præceptis ſatisfieri, quando illa actio absque abſurdo poteſt dirigi in diverſos fines. Quin immò nequidem neceſſum eſt, ut audiens Sacrum ad ſingulas Miſſæ partes reflexè attendat; ſecus enim innumeri orirentur ſcrupuli, & fortaſſis pauci huic obligationi ſatisfacerent. 359.

Colliges 5tò, ab obligatione audiendi neque cæcum excipiendum eſſe, neque ſurdum. Ratio eſt: quia nihil obſtat, quô minùs cæcus auditu, ſurdus autem viſu ſaltem ex aliorum præſentium actionibus & ſignis poſſit conjecturare, quidnam in ara agat Sacerdos: ergo hoc ipsô nihil obſtat, quò minùs Sacrificio Miſſæ poſſint reverenter intereſſe. Secus dicendum putant Caſtropalao, Illſung & alii de eo, qui ſimul 360.

& cæcus eſt, & ſurdus: non enim apparet, quomodo talis poſſit advertere ad Sacrum, vel huic moraliter (ſecundùm dicta) aſſiſtere: & hôc ipſo videtur ab obligatione hac eximendus, licèt etiam talis conſultius ageret aſſiſtendo; minimè enim dubito, quin ob preces Sacerdotis ejusdem Sacrificii fructum generalem participaret. Similiter puellæ ac pueri poſt completum ſeptennium regulariter adigendi ſunt ad audiendum Sacrum à Parentibus, ludimagiſtris, vel aliis, quibus eorum cura incumbit: quia hac ſege Eccleſiaſtica obligantur omnes illi, qui uſu rationis potiuntur in tantum, ut poſſint dignoſcere, quid ſit Miſſa, vel quid ſit audire Miſſam: atqui hoc per ſe & regulariter præſumitur de pueris ac puellis poſt ſeptennium completum, præcipuè de cultioribus ſeu in civitate educatis; licèt R. P. Gobat ruſticanis velut rudioribus paulò ampliùs indulgendum & condeſcendendum exiſtimet. In praxi proin oportebit, ut R. D. Parochus vel Confeſſarius quaſi arbitrum agat, diſcernendo, ac dijudicando, an hoc vel illud ſubjectum in individuo ſit obligandum, nec ne, juxta majorem vel minorem judicii diſcretionem. Videatur Sanchez *lib. 1. in decalog. c. 12. n. 10.*

361. Colliges tandem 6tò, fideles non teneri ad audiendum Sacrum in propriis Eccleſiis Parochialibus (niſi fortè ratione oblationum,

aut

aut jurium Parochialium in certis quibusdam feſtivitatibus jubeantur ibidem comparere) ſed ſatisfacere huic præcepto, in quocunque demum loco vel Eccleſia (extra privata Oratoria, ſecundùm dicta *n. 350.*) ſacro devotè interſint. Ita teſte Illſung *tr. 5. n. 163.* hodie certa & communis ſententia Doctorum.

Ratio eſt: tum quia Eccleſia ſolùm præcipit auditionem Miſſæ, non autem locum, in quo ſit audienda: ergo huic præcepto ubivis locorum, ſaltem extra Oratoria privata poteſt ſatisfieri; tum etiam quia hoc hisce temporibus obtinet communis conſuetudo legitimè recepta. Quocirca tamen illud adhuc memorandum venit, nomine Oratorii privati hic intelligi locum aliquem in domo vel arce privati hominis cultui Divino ad tempus deputatum. Hinc fit, ut in Oratoriis Epiſcoporum vel Regularium, cultui divino perpetim deſtinatis quivis fidelium poſſit ſatisfacere huic præcepto; idque Quarti *in Rubr. part. 3. tr. 10. n. 1. ſect. 3.* Tamburinus *de Sacrific. l. 1. c. 4. §. 4.* Illſung *tr. 5. n. 163.* de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 626.* extra omnem controverſiam exiſtimant.

CONFERENTIA DECIMA TERTIA

De Cauſis excuſantibus ab auditione Sacri.

SUMMARIUM.

362. Ab auditione Sacri univerſaliter excuſant impoſſibilitas phyſica & moralis.
363. Quandonam cenſeatur intervenire impoſſibilitas phyſica?
364. & ſeqq. Et quando impoſſibilitas moralis, ob detrimentum in bonis animæ, corporis, vel fortunæ &c.?
369. Excuſare etiam poteſt ab hac obligatione titulus Charitatis.
370. Item diſtantia loci ab Eccleſia, etſi hæc univerſaliter nequeat determinari.
371. Datur duplex genus impedimentorum ab auditione Sacri excuſantium.
372. Absque juſta cauſa non licet ipſo die Dominico aut feſtivo ponere impedimentum ſolùm impediens, & non ſimpliciter excuſans.
373. Fas tamen eſt ponere etiam tale impedimentum pridie, vel adhuc maturiùs.

374. Qui legitima de cauſa Sacro intereſſe nequeunt, perſuadendi ſunt, quatenus domi, vel ruri interim velint vacare precibus &c. ad hoc tamen abſolutè obligari non poſſunt.

375. Reſolvitur Caſus I. De quodam Comite Catholico, qui minùs laudabiliter die feſto ante prandium poſtpoſito Sacro venatum cum ſubditis exivit eo fine, ut alium quendam Acatholicum idem jùs prætendentem præveniret.

376. Subditi eidem timore ſervili obtemperantes in hoc paſſu probabiliùs excuſandi ſunt à peccato mortali ob negléctum Sacrum.

377. An etiam excuſari poſſint famuli, qui à ſuis heris ordinariè impediuntur ab audiendo Sacro,

378. Reſolvitur Caſus II. De quodam Parente, qui filium & filiam noluit ad divina mittere, ne fortê in itinere ab aliis ſeducerentur,

379. Huic potiùs ſuadendum à Confeſſario, quatenùs iisdem velit jungere comitem fidelem.

380. An, vel quando Parentibus, aliísve Superioribus fas ſit domi recludere Filios aut ſubditos, etiam cum diſpendio Sacri.

381. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam peregrini, dubitantis, utrum non teneatur intereſſe rei divinæ, in quodam feſto particulari alicujus loci, ubi per unum alterúmve diem fuerat moratus.

382. Quid ſi talis ſupponatur diutiùs vg. per unam alterámve ſeptimanam demorari in tali loco.

383. Sitnè talis peregrinus excuſandus à Miſſa, ſi ob hujus auditionem deberet privari comitiva aliorum comperegrinantium.

384. Præter alias cauſas excuſantes ab auditione Sacri etiam conſuetudo legitima admittenda eſt.

385. An contra hoc præceptum de Sanctificando die feſto peccent, qui veſperas negligunt?
386. Vel qui negligunt intereſſe Concioni.
387. Qui audito Sacro reliquum temporis otiô vel vanitatibûs impendunt, probabiliùs, non peccant contra hoc præceptum.
388. Solvitur quædam objectio contra hanc reſolutionem facta.
389. Matres vel Nutrices, quæ tempore Sacrificii nequeunt ſuos infantulos aliorum curæ committere, conſultius agunt domi curam eorum gerendo.
390. Aurigæ etiam, qui habent jus vehendi, proptereáque nequeunt intereſſe Sacro, excuſandi ſunt ab hoc onere.
391. Similiter illi, quorum auctoritas vel præſentia neceſſaria eſt ad impedienda majora mala, utputa rapinas, incendia, homicidia &c. quæ alioquin tempore Sacrificii prævidentur committenda, non ſolùm poſſunt, ſed tenentur etiam eo fine Sacrum prætermittere.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa omiſſionem Sacri.

QUæres 1mò, quæ, & quot dentur cauſæ excuſantes ab auditioue Sacri?

362. ℞. A diverſis diverſas recenſeri, quæ tamen (excepta conſuetudine, de qua infra *n. 384.*) commodè ab aliis reducuntur ad duo

duo capita, ſcilicet ad impotentiam phyſicam & moralem. Nec dubium, quin una æquè, ac altera fideles eximat ab hac obligatione; quippe quos Eccleſia velut pia Mater non vult obligatos pro tali articulo, veluti ſatis clarè innuitur *cap. ult. de feriis.* Aliunde quoque notum eſt, impoſſibilium nullam eſſe obligationem, & *neminem ad impoſſibile obligari poſſe per Reg. 6. J. in 6to.*

Videndum nihilominus eſt, quandonam impotentia phyſica, vel moralis cenſeantur adeſſe. Unde

Quæres 2dò, quandonam cenſeatur adeſſe impotentia phyſica?

℟. Impotentia phyſica (quæ ſola meretur dici impotentia ſimpliciter talis (cenſetur adeſſe in ſequentibus caſibus. 1. dum quis carceri eſt incluſus, vel in alio quocumque demum loco, ubi Sacrum non celebratur, detinetur, ita ut Eccleſiam accedere non valeat. 2. quando quis ob infirmitatem gravem lecto eſt ita affixus, ut nequeat ſurgere vel inde diſcedere. 3. quando Sacerdos, qui Miſſam dicat, haberi nequit, vel certè non poteſt accedi, prout communiter fit in partibus infidelium, vel hæreticorum &c. 4. probabiliter etiam, quando quis ſimul eſt cæcus & ſurdus &c. Ita *DD. ſatìs communiter.* 363.

Quæres 3tiò, quandonam cenſeatur intervenire impotentia moralis?

364. ℟. Impotentia moralis cenſetur tunc contingere, quando quis abſque permagna difficultate vel labore, vel etiam detrimento ſeu jactura alicujus boni notabilis nequit intereſſe Sacro; quæ quidem jactura non in uno duntaxat, ſed in quovis ex quatuor bonorum generibus contingere poteſt, ſcilicet in bono animæ, corporis, famæ, ſeu honoris, atque fortunæ.

365. I. Itaque propter bonum animæ obtingit moralis impotentia 1. quando quis nequit adire Eccleſiam ſine periculo labendi in peccatum, vg. tempore perſecutionis abnegandi fidem. 2. Subjecti excommunicationi aut interdicto, qui utique ſine peccato intereſſe nequeunt, & hôc ipſo excuſantur ab auditione Sacri, ſaltem quamdiu per ipſos non ſtat, quô minùs ab excommunicatione vel interdicto liberentur, quin etiamſi per ipſos ſtaret, dummodò non ex intentione & directo fine non audiendi Sacrum abſolutionem procurare non negligant, juxta *communiorem DD.* apud Suarez, Laymann & Sporer *in Decalog. tr. 3. c. 4. n. 26.* 3. ſi virgo vel fœmina prævideat periculum Stupri in via ſibi inferendi &c. Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 1. n. 47.*

366. II. Propter periculum bono corporis imminens meritò cenſetur intervenire impotentia moralis excuſans ab auditione Sacri. 1. ſi quis ex fundata & probabili conjectura

ctura (non tamen ex vana apprehenſione) timet, ne in via ab inimico, vel à ſicario occidatur. 2. ſi quis rationabiliter timeat jacturam Sanitatis, vel reincidentiam in morbum, vel periculum ponendi notabilem moram, ſeu retardantiam reconvaleſcentiæ ex ingreſſu in Eccleſiam, prout contingere ſolet febricitantibus. Addit 3. Gobat *cit. tr. 5. n. 471.* Secutus Sanchezium, ob hanc impotentiam excuſandos eſſe illos, qui ægra valetudine laborant, & ex ingreſſu in Eccleſiam rationabiliter timent aliquam ſtomachi cruditatem, vel capitis graveolentiam, vel virium laſſitudinem &c. quia (inquit) hujusmodi damna, quæ in corpore valido & ſano ſunt levia, in ægroto ſunt gravia mala.

III. Ob periculum famæ ſeu honoris im- 367.
poſſibilitas moralis intervenire cenſetur tunc; quandoquis non habet veſtem decentem, ita ut absque periculo deriſionis, proſtitutionis, vel notabili pudore nequeat comparere in publico; his P. Babenſtuber annumerat Uxores, verberum veſtigia, vel cicatrices in vultu gerentes, item his accenſenda eſt puella cæteroquin integræ famæ, ſi portet uterum, proptereáque habeat timere, ne in publico comparens ab aliis videatur prægnans, ſicque delictum occultum patefiat. Hôc ultimum tamen puto ego locum non habere, niſi puella domi ma-

nendo

nendo poſſit ſimpliciter famam conſervare: quòd tamen rariùs contingere natum eſt; plerumque enim in partu ſaltem coguntur manifeſtare delictum ſuum, vel manifeſtantur ab effectu, prole ſcilicet genita: inſuper rectè docet Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 51. quòd ſi tales puellæ ſine periculo proſtitutionis poſſunt Sacro intereſſe in tenebris, ad hoc teneantur.

368. IV. Ob damnum in bonis fortunæ evitandum excuſantur ab audiendo Sacro illi, qui notabile detrimentum deberent ſubire, caſu quo Sacrum accederent, vg. quia famuli deberent amittere ſervitium, vel ſalarium, aut notabilem partem hujus; vel quia timetur periculum incendii, aut furti &c. niſi ſit, qui domi agat excubias tempore Sacrificii. 2. item excuſantur, qui propter Sacrum audiendum deberent amittere *notabile lucrum*, vel, ùt alii loquuntur, *lucrum alicujus ponderis*, & *momenti*, quale reſpectu mediocriter divitis duos ducatos, reſpectu autem pauperis lucrum unius ducati, exiſtimat Gobat &c. Ratio horum manet eadem, quæ paulò ſuperiùs fuit data; quia in his circumſtantiis Sacrum ſinè notabili difficultate audire non poteſt; & hinc Eccleſia velut benigna Mater vult Filios ſuos ab hoc onere exemptos. Ita Diana *part.* 2. *n.* 15. *reſol.* 34. Reiffenſtuel *cit. n.* 52. Gobat *tr.* 5. *n.* 491. & 492. referens pro eadem

dem opinione Baſſæum, Tamburinum, Azorium, & alios plures.

Quæres 4tò, An vel quomodò ab auditione Sacri excuſet titulus pietatis, ſeu Charitatis?

℟. Excuſat in ſequentibus caſibus 1. 369. quando intermiſſio Sacri, neceſſaria eſt, ut poſſis vacare operi miſericordiæ communi charitatis præcepto debito: vg. aſſiſtere infirmo, aut in periculo gravi vg. partûs conſtitutæ &c. 2. licitè omittitur Sacrum, quoties id opus eſt ad exercendum opus miſericordiæ ſeu corporalis, ſeu etiam ſpiritualis, utputa quia proximus eſt revera in gravi neceſſitate conſtitutus, ita, ut ejus auxilium differri nequeat ſine gravi ejus detrimento. Et hæc vera ſunt non ſolùm tunc, quando quis aliunde vg. titulo juſtitiæ eſt obligatus ad ſuccurrendum tali infirmo vel indigenti, ſed etiam quando urget ſolus titulus charitatis, uti jam dictum fuit: quia, ùt ait S. Bernardus *propter charitatem convenienter omittitur, quod propter eam eſt inſtitutum, hoc enim non debet pugnare contra charitatem.* 3. denique excuſatur quis titulo pietatis, quando id neceſſum eſt ad impediendum alienum peccatum: hac ratione puellæ aut fæminæ ſubin prudenter ſe domi continent, vel ne ab alienis turpiter adamentur, aut ſollicitentur ad peccandum, vel ne dent propriis maritis anſam zeloty

piæ

piæ &c. Licet ad hoc non ſemper obligentur, juxta dicta *part. 2. Theolog. decal. Confer. 12. à n. 378. ubi de Scandalo.* Ratio autem horum eſt: quia ubi duo præcepta incompoſſibilia ſimul eodem tempore concurrunt, ibi majus eſt præferendum: atqui præceptum charitatis majus eſt præceptô audiendi Sacrum, illúdque obligat ad una ſaltem alteráve vice omittendum Sacrum in ordine ad impediendum proximi peccatum: ergo &c. Vide Filliucium *tr. 5. c. 7. n. 227.* Bonacinam *diſt. 4. q. ult. pu. ult. n. 15.* Sporer *ubi ſuprà c. 4. n. 33.*

Quæres 5tò, An, vel quanta loci diſtantia excuſet ab acceſſu ad Eccleſiam, & auditione Sacri?

370. ℞. Univerſaliter determinari non poſſe, quæ aut quanta diſtantia loci neceſſaria ſit vel ſufficiens ad hoc, ut excuſet ab auditione; tum quia plus, quàm certum eſt, non omnes homines eſſe ejusdem complexionis: ideóque unus præ altero ſentit majorem difficultatem in acceſſu ad Eccleſiam; tum etiam, quia vel maximè habenda eſt ratio perſonarum, nec non tempeſtatis, quæ ſi ſit nimboſa, pluvioſa, aut tempore brumali nimis frigida &c. procul dubio faciliùs quempiam eximere poteſt, quàm ſi ſit amæna & ſerena. Itaque 1. homines mediocriter valentes, & peculiarem excuſatio-

tionem non habentes regulariter non ſunt eximendi ob ſpatium unius duntaxat horæ, benè tamen ob diſtantiam ſesquihoræ. 2. Nobiles & teneræ complexionis fæminas Dicaſtillo ob diſtantiam mille 500. paſſuum putat excuſandas. 3. è contra Ruſticæ fæminæ, ceu robuſtioris complexionis, quæ non minùs, quàm ejusdem farinæ Viri ſolent huc, illúcve diſcurrere, levibus etiam de cauſis, ad longius ſpatium vg. unius bonæ horæ currendum adigendæ ſunt, niſi debilitas, vel aëris inclementia eas excuſet. Itaque (ait Dicaſtillo) abſolutè judicio prudentis relinquendum eſt, expenſis circumſtantiis. Et hinc, ait prudenter Gobat *tr. 5. n. 487.* Licèt Illuſtriſſimi Ordinarii Germaniæ Superioris punirent illos, quos ſcirent ferè ſemper à re divina abeſſe ſolùm, quia diſtant ſesqui hora (ùt ſæpiſſimè diſtant) à templo, nec excuſarent, qui omninò ſemper abeſſet propter duarum horarum diſtantiam, nullus tamen prudens Confeſſarius facilè talibus movebit ſcrupulum, etſi crebrò tales maneant domi; cùm etiam videatur Buſenbaum *L. 3. tr. 3. c. 1. dub. 5.* abſolutè eximere diſtantes uno vel altero milliari germanico, æquante videlicet ſpatium duarum circiter horarum. Hactenus Gobat, imò P. Burghaber *cent. 3. caſ. 1.* putat, univerſaliter ſufficere unius horæ diſtantiam, ut Miſſa

NB.

NB. *ſubinde* omittatur intra annum; quod procul dubio verum eſt, ſi accedant pluviæ, vel alia incommoditas itineris. Videatur de la Croix *lib. 3. p. 1. n. 687.* Palao *tr. 22. punct. ult. n. 4.* Filliucius *ubi ſuprà n. 226.*

Quæres 6tò, ſitnè aliquando fas ponere obſtaculum audiendo Sacro, vg. propter iter capeſſendum, vel propter venationem inſtituendam?

371. Ante reſponſionem directam notandum & recolendum ex dictis *part.* 1. *prælim. Confer.* 13. *n. 375.* dari duplex impedimentorum genus, è quibus unum ſimpliciter liberat ab obſervantia legis: Sic diſpenſatio legitima, vel abrogatio legis; item egreſſus in aliud territorium, ubi eadem Lex non viget, vel certè auctoritate legitima fuit ſublata, ſimpliciter liberant ſeu eximunt ſubditum ab obſervantia legis. Alterum impedimentorum genus relinquit ſubditum adhuc ſubjectum legi, & ſolùm ſecundùm quid excuſat à transgreſſione: ſic ignorantia invincibilis legis facit quidem, ut ſubditus non peccet formaliter contra legem, at non illum eximit ſimpliciter: ſimiliter infirmitas excuſat quodammodò, vg. ab obligatione audiendi Sacri, aſt non reddit eum ſimpliciter exemptum, veluti Caſtropalao, & alii DD. animadvertunt. Hôc notatô.

℞. Ne-

℟. 1. Nefas eſt, absque juſta cauſa ipſo die feſto aut dominico audiendo Sacro ponere impedimentum ſolùm impediens, & non ſimpliciter excuſans ab auditione Sacri. Ita cum Dicaſtillo Gobat *Theolog. experim. tr. 5. n. 444.* noſter A. R. P. Kazenberger *in Supplem. Theol. decalog. P. Sporer c. 1. n. 221.* & ipſe Sporer *in decalog. tr. 3. c. 4. n. 31.* Ratio eſt: quia Legislator etiam humanus poteſt obligare ad non ponendum tale impedimentum, & quòd velit ita obligare, conſtat ex praxi, tum etiam ex communi fidelium perſuaſione; nam qui die feſto, immò etiam una vel altera hora ante noctis medium proficiſcitur venatum, prævidens ſe non habiturum occaſionem audiendi Sacrum illa die, peccat graviter; tum quia talis nullo ex capite eſt exemptus ab hac obligatione; tum etiam quia paulò ante noctis medium moraliter jam cenſetur adeſſe feſtum, & urgere præceptum ſaltem de non ponendo obſtaculo, uti rectè obſervat Kazenberger *l. cit.* Gobat *n. 454.* & Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 2. §. 3. n. 9.* Dixi: *ſinè juſta cauſa*; ſecùs enim diſcurrendum, caſu quo vel juſtitia, vel charitas proximo debita ſuadet, vel urget vg. ad capeſſendum hujusmodi iter vel obſequium &c. prout habet idem Tamburinus & alii *DD. communiter.* 372.

℟. jam 2dò ad idem quæſitum. Fas eſt 373.

pridie ante Feſtum, puta vigilia vel Sabbato ponere obſtaculum, quô quis prævidet, ſe altero die impeditum iri ab audiendo Sacro. Ita *DD. citt.* Ratio eſt: tum quia in vigilia vel Sabbatô auditio Miſſæ non eſt ſub præcepto; tum etiam quia non ſatis conſtat, quòd Legislator Eccleſiaſticus velit fideles obligatos ad non ponendum tale impedimentum pridie: ipſo autem die Dominico loci diſtantia ſatis excuſat ab auditione Miſſæ. Ex quo P. Gobat *n. 455.* rectè infert, quòd quemadmodum fas eſt pridie ponere hujusmodi impedimentum; ita pariter fas ſit impedimentum jam poſitum non auferre: adeóque ſi feriâ 6tâ profectus es ad locum, è quo non poſſis die Dominico adire templum, etiamſi mane diei Dominici facias iter per tres aut quatuor horas, non obligaris die Sabbati conficere partem illarum quatuor horarum, ut poſſis dein die Dóminico reliquo itinere confecto divinis intereſſe; nec enim uſus oſtendit, legem de feſto celebrando eſſe ita rigidè receptam, ait Gobat *l. cit.*

Quæres 7timò, utrum illi, qui quavis demum de cauſa die dominico aut feſtivo nequeùnt accedere Eccleſiam, teneantur ſaltem tempore Sacri domi vel alibi vacare precibus?

374. ℟. Probabiliter non tenentur, etſi conſultiſſimum ſit, ut id faciant. Ita Navarr. *c.*

21.

21. man. n. 7. Reginaldus *l. 19. n. 19.* Herincx *p. 4. diſp. 8. de Sacrif. Miſs. n. 223. & 224.* quos refert & ſequitur Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 1. n. 55.* Ratio eſt; quia quantumvis domi vel ruri aliquis oret, non tamen dici poteſt, propterea audire Miſſam: ergo per hoc non ſatisfacit huic præcepto: & licèt Eccleſia auditionem Miſſæ præceperit ex fine colendi Deum, quia tamen finis præcepti non cadit ſub præcepto; hinc omnino probabile videtur, quòd tales domi vel ruri manentes in rigore loquendo non teneantur vacare precibus. Quia tamen oppoſita Sententia etiam eſt probabilis, nec minùs certùm, quòd quivis ſaltem aliquoties per vitæ decurſum jure naturali teneatur Deum colere actibus Fidei, Spei & Charitatis; quia inſuper hujusmodi homines toti quanti immerſi temporalibus curis vix unquam per totam ſeptimanam noſcuntur cum Deo agere, vel vacare divinis; hinc in praxi omnimodis à Confeſſario perſuadendi, & bellô modô adigendi ſunt, ut eo ſaltem tempore nitantur preces ſuas conjungere cum precibus Sacerdotis, quem ſciunt actu ad Aram Domino Deo litare. Hac de cauſa S. Auguſtinus *Serm. 251. de tempore*, illum qui divinis nequit intereſſe hortatur, *ut ſaltem in domo ſua oret, & non negligat Deo ſolvere votum, ac reddere penſum ſervitutis.*

Dd 2 §. II.

ſ. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur caſus practici circa Cauſas eximentes ab obligatione audiendi Sacrum.

CASUS PRIMUS.

Titius Comes religione Catholicus, ut alterum quendam Acatholicum in jure venandi (de quo jam à longe tempore contenderant) præveniret, die quodam feſtivo ſat maturè, tempore ſcilicet, quô alter hac de re nihil ſomniâſſet, unàcum pluribus famulis & ſubditis exivit venatum; quo factum, ut nedum ipſe, ſed & plures alii eo die nullum audierint Sacrum. Jam verò conſcientiæ ſtimulis nonnihil agitatus, ſciſcitatur ipſe Comes. 1. an non graviter deliquerit, ob rationem mox allegatam impediendo alios ſibi ſubditos ab audiendo Sacro? 2. Sciſcitantur & alii famuli, an potuerint ſuo Comiti ſine gravi culpa obedire, & neglectô Sacrô venatum exire? Quid ad hac Confeſſarius?

375. ℟. ad primum, Titium probabiliùs graviter deliquiſſe 1. quia nefas eſt negligere Sacrum ſine legitima cauſa: at Titius talem prætendere nequit; ſi enim aliqua ſuppetitaret, vel maximè eſſet moralis impoſſibilitas

litas : ac neque hæc prætendi poteſt ; quia ſola captura aliquot leporum, vel vulpium reſpectu alicujus Comitis nequaquam cenſeri debet tantum bonum, ut hujus intuitu liceat poſtponere divina : ſecùs dicendum exiſtimarem, ſi Comes propter hujusmodi actum præventionis potuiſſet ſtabiliter acquirere ipſum jus venandi ; quippe quod velut quid perpetuum à prudentioribus meritò reputatur res magni momenti Accedit 2. quòd tantò major & gravior cauſa meritò exigatur ad licitè intermittendum Sacrum, quantò plures ſunt, qui & Sacro & fructu ſpirituali inde percipiendo deberent carere : atqui plures ſubditi (ùt ſupponit ſpecies facti) debuêre carere utroque : ergo.

Adde inſuper malum exemplum, quod per hujusmodi actum Comes Catholicus procul dubio dederit Acatholicis, dum hi perceperunt, quòd à Catholicis exiguus ille leporum aut vulpium proventus præferatur Divinis &c. non obſtante, quôd S. Mater Eccleſia graviter prohibuerit hujusmodi venationes cum clamore ac magno tumultu diebùs feſtivis, aut dominicis inſtituendas, prout paulò inferiùs *n. 402.* videbimus. Profectò longè tenerioris conſcientiæ videtur fuiſſe ille Comes acathòlicus ; qui piaculo ſibi duxit arripere iter, ex quo prævidit, unum alterùmve famulum Catholicum à ſervitiis ſibi ſtantem, non habiturum occa-

ſionem audiendi Sacrum, poſt jam emenſum biduani itineris ſpatium.

376. ℟. ad 2dum quæſitum Subditorum, ac famulorum, eos probabiliùs potuiſſe absque gravi culpa obtemperare ſuo Domino. Vix etenim dubitare licet, quin ob talem inobedientiam fuiſſent duriùs à ſuo Comite tractati, & puniti, ſive dein in ære, ſive in cute, prout ſanè multiplicia de hoc nobis exſtant exempla, utut minùs laudabilia: at, ubi ſubditus moraliter loquendo nequit intereſſe divinis, ibi excuſatur ab auditione Sacri, ſecundùm dicta *n. 364.* Eſto etiam Eccleſia graviter interdicat venationes clamoroſas, ac tumultuoſas, proptereáque Comes ipſe probabiliùs graviter deliquerit contraveniendo, non tamen currit eadem ratio de ſubditis, quippe qui moraliter loquendo non potuerunt non exequi juſſa ſui Domini: & cùm aliundè hæc actio ſubditorum fuerit de ſe omnino indifferens; hinc minimè præſumendum, quòd Eccleſia velut pia Mater voluerit eos adſtringere ad abſtinendum à venatione cum tanto eorundem periculo. Videatur de la Croix *l. 3. p. 1, n. 685.*

Ergonè inquies ſubditus aut famulus excuſari poteſt ab audiendo Sacro, eò quòd illo tempore neceſſarii ſervitii à ſuo hero occupetur, etiamſi quaſi ordinariè cogatur Sacrum negligere?

℟. Po-

℟. Poteſt excuſari, ſuppoſitis tamen duabus conditionibus 1. ut miniſterium illud ſecundùm communiorem exiſtimationem, & vivendi modum ſit neceſſarium, nec compatiatur auditionem Miſſæ, veluti ſunt miniſteria Poſtarum, Paſtorum pecorum, & eorum, qui laborant in officinis fuſoriis vitri, aut aurichalci &c. in quibus fornax ſemel ſuccenſa, absque notabili detrimento extinqui non poteſt: quo circa tamen advertendum, quòd ſi tales famuli poſſint alternare vices, teneantur ſaltem illo tempore, quô non ſunt occupati ſervitiis, alternare vices, & divinis aſſiſtere. 2. ut moraliter loquendo, id eſt ſine gravi detrimento nequeant deſerere hujusmodi ſervitium: quod poſterius ſpecialiter conſiderandum erit circa illos, qui acatholicis (prout Auguſtæ & alibi locorum permixtæ Religionis haud infrequenter accidit) ſua locârunt ſervitia, qui ſi cum profanatione non neceſſaria dierum feſtorum frequenter impediantur à ſuis heris ab auditione Sacri, tenentur quàm primùm commodè ſeu ſine gravi detrimento poſſunt deſerere hujusmodi ſervitia; quia præcepta Eccleſiæ ad ſui obſervantiam ſtringunt, ubi ſinè gravi incommodo obſervari poſſunt. Et hoc vel maximè tenendum, caſu quo talis famulus, vel ancilla in odium Religionis domi detineretur, ne poſſit intereſſe divinis. Videatur de hoc puncto Gobat jam 377.

ſæpiùs *cit. tr. 5. Theolog. experim. n. 320. & ſeqq.* vel Bonacina *in 3. præcept. decalog. diſp. 5. de Leg. pu. 3. n. 16.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius homo plebejus, ab Eccleſia duâbus ad minùs horis diſtans, aliquoties non ſinè multa animi afflictione inaudiit, filium ſuum poſt auditum Sacrum frequentâſſe hoſpitium, & quod pejus eſt, filiam pariter cum amaſio ſuo interfuiſſe, & tandem non ſine aliquali temulentia domum rediiſſe: hac de cauſa ad declinanda majora mala, & pericula animarum, quibus hujusmodi juvenes, ac puellæ communiter ſolent exponi ſimilibus occaſionibus, firmiter decrevit, quòd ſi in propria perſona non poſſet eos comitari ad Eccleſiam, deinceps non ampliùs vellet permittere ſolos abire, id quod etiam aliquoties jam fuit executus, detinendo domi ſuos liberos eo tempore, quô voluêre intereſſe Divinis. Verùm cùm ex una parte pariter animadvertat murmur in populo, & quaſi Scandalum inde ortum, quòd filius, & filia Sempronii rariùs in Eccleſia videantur diebus etiam feſtivis; hinc nonnihil anxius quærit Sempronius, an his ſtantibus, & non obſtantibus tutâ conſcientiâ poſſit liberos ſuos domi detinere, ne fortaſſis occaſione talis itineris ſeducantur. Quid ad hæc Confeſſarius?

℞. Sem-

℟. Sempronium non rectè feciſſe detinendo filium & filiam ſuam domi &c. Ratio eſt; quia ex una parte certum eſt, quòd hi fuerint obligàti ad audiendum Sacrum: ex altera autem parte non occurrit ſufficiens ratio eximendi, vel eos detinendi; tum quia hactenus non conſtat, quòd reverà aliquid mali fecerint occaſione hujus itineris, vel Sacri audiendi; tum etiam, quia tametſi reverà ſubſit aliquod periculum ſeductionis, illud tamen de facili poterit declinari modô mox ſubminiſtrandô. Accedit inſuper, quòd Sempronius non poſſit liberos ſuos retinere domi absque periculo ſcandali, immò & gravioris proſtitutionis, vel enim alii ſuſpicabuntur illos eſſe hæreticos, ſeu acatholicos; vel certè nullius in puncto fidei valoris, quippe qui, quæ Dei ſunt, Deo nunquam redderent: unde & talis diffamatio liberorum procul dubio redundaret in parentem. His de cauſis 378.

℟. jam 2dò, Sempronio à Confeſſario eſſe perſuadendum, immò eum eſſe obligandum, quatenus diebus dominicis velit in propria perſona ducere, ac reducere liberos ad Eccleſiam; vel ſi hoc ob infirmitatem, aliàmve cauſam non poſſet, eosdem curæ cujusdam alteriùs boni amici committere; hôc enim factô (prout ni fallor, absque difficultate fieri poterit) nullum erit periculum ſeductionis, aut diffamationis ex parte 379.

 libe-

liberorum. Neque etiam ſcandali ex parte aliorum, qui hactenus talem abſentiam apprehenderunt. Ratio hujus facilè liquet ex dictis, & ampliùs conſtabit ex infra *à n. 559.* dicendis: quia Parenti incumbit invigilare ſaluti tum corporali, tum ſpirituali ſuorum liberorum, ubi id moraliter fieri poteſt: atqui hoc poteſt moraliter fieri, ſi Sempronius liberos ſuos tali tempore concredat curæ, ac ſollicitudini alterius boni, ac fidelis amici: ergo &c.

Sed quid, inquies, ſi filius, vel ſubditus quiſcunque demum ſupponatur commiſiſſe quoddam grave delictum, licebitnè Parenti, vel Superiori propterea illum mittere in carcerem, vel cuſtodiam etiam tempore Sacri, ita ut prorſus nequeat intereſſe Divinis?

380. ℟. Affirmativè cum Fagundez *Eccleſ. præcept. lib. 4. c. 1. n. 2.* Tamburino *lib. 4. in decalog. c. 2. §. 2. n. 4.* & de la Croix *cit. n. 688.* Ratio eſt: quia (uti ſupponitur) Parens, vel Superior habet juſtam cauſam caſtigandi, & corrigendi filium, ac ſubditum, nihilque aliud intendit, quàm emendationem ſubditi delinquentis: quòd autem iſte propterea nequeat intereſſe Divinis, per accidens eſt. Subdit inſuper Tamburinus *loco cit.* quòd ſi Religioſus ſolùm in Monaſterio includeretur (facultate ſcilicet exeundi eidem interdicta) adhuc

talis

talis teneretur in Eccleſia Monaſterii audire Sacrum (ſicut & filius domi retentus, ſi in Oratorio privato domûs paternæ poſſet Sacro intereſſe) secùs dicendum de Religioſo in Cella, vel in carcere incluſo: gravior tamen requiritur cauſa, ut prohibeatur Religioſus, ne à Cella ad Oratorium pro Miſſa etiam aſſociatus, ſi opus fuerit, accedat; quàm ut prohibeatur ſæcularis, ne ad Eccleſiam extra domum adeat; id, quod Superior prudenti examine ponderabit.

CASUS TERTIUS.

Cajus Mercator Catholicus in itinere conſtitutus inaudivit, eo loci, ubi per duos dies ſeſe negotii causâ jamjam detinuerat, celebrari aliquod feſtum particulare diœceſanum, puta feſtum S. Ruperti, vel S. Wolfgangi &c. vidit inſuper alios itineris ſocios frequentare Eccleſiam, ipſe tamen utpote lucri temporalis magìs cupidus, quàm ſpiritualis, perſtitit in hoſpitio ea ductus ratione, quòd hoc feſtum particulare ſe velut peregrinum non concernat, ſed Incolas loci potiùs: poſtea tamen memor, quòd non ſemel duntaxat, ſed ſæpiùs in alieno territorio cum incolis in eſu carnium diſpenſatis, & ipſe carnes comederit, accedente præſertim aliorum correptione, & exprobatione, piaculo ſibi duxit hunc Sacri neglectum, ſtatuit-

tuitque proxima occaſione hac ſuper re conſulere quendam Theologum doctum, an revera in tali contingentia facti teneatur ſeſe accommodare loci incolis, ſicut ſeſe in eſu carnium jam ſæpiùs accommodavit. Quid ad hac Theologus reſpondebit Cajo?

381. ℟. Cajum in rigore loquendo non teneri ad audiendum Sacrum, probabiliſſimum ſiquidem & practicè tutum eſt, peregrinos in odioſis non teneri conſtitutionibus particularibus locorum (niſi in certis quibusdam caſibus *part. 1. prælim. Confer. 13. n. 363.* relatis) licèt in favorabilibus (uti erat eſus carnium) ſe poſſint aliis inquilinis accommodare. Quia tamen in ſimilibus caſibus præter detrimentum animæ ſemper timendum eſt ſcandalum aliorum præſertim puſillorum, ignorantium cauſam exemptionis, prout vel ex hac ipſa ſpecie facti liquet; hinc in praxi hujusmodi pœnitentes ſemper ſunt monendi, & perſuadendi, quatenus velint ſe aliis fidelibus accommodare, eò præſertim, quòd propterea etiam in ſuis negotiationibus poſſint ſperare à Deo majorem benedictionem, juxta promiſſum Chriſti Domini *Math. 6. v. 33. quærite ergò primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.*

At quid, ſi talis peregrinus per octo, decem, immò & quatuordecim dies, quamdiu ſcilicet durant nundinæ in tali lo-

co &c. moretur, eritnè eximendus, aut excuſandus ab obſervantia talium feſtorum particularium, & ab auditione Sacri?

℟. Erit procul dubio; quia non obſtante tali morâ eſt, & manet peregrinus eò præſertim, quòd nec habeat domicilium, neque animum per majorem anni partem illic demorandi. Ex hoc tamen nonnulli ineptè videntur inferre, hujusmodi peregrinum conſequenter per tres vel quatuor menſes fore excuſandum ab auditione Sacri ſub prætextu, quòd ibi non remaneret, nec remanere vellet per majorem anni partem. Ineptè inquam hoc videtur inferri ex noſtra doctrina, quippe qui ſolùm intendimus peregrinos excipere ab obſervantia *Feſtorum & Legum particularium*, minimè verò ab obſervantia *Legis communis*, uti eſt Lex ſingulis diebus dominicis, & feſtis ab univerſali Eccleſia præceptis intereſſendi Divinis &c. inter tres verò, aut quatuor ſeptimanas, vel menſes omnino, procul dubio occurrent Dominicæ, & alia feſta ab univerſali Eccleſia obſervatu præcepta, ac per conſequens talis Mercator non poterit ſemper excuſari ab obligatione audiendi Sacrum ſub prætextu, quòd ſit peregrinus, prout AA. prætendunt. Videantur de hoc dicta *in part. 1. prælim. de act. hum. Confer. 13. n. 374.* ubi reſolvimus, quid agendum illi, qui manè proficiſcitur ad alium locum, ubi 382.

præ-

prævidet, ſe non ampliùs habiturum occaſionem audiendi Sacrum. item *n. 382.* ubi pariter reſolutum fuit, an peregrinus in alieno territorio teneatur obſervare feſtum particulare, ſaltem ſi eâdem die in ſuo terrritorio, ſeu Diœceſi aliud feſtum particulare celebraretur &c.

Sed quid ais, ſi talis peregrinus ob Sacrum audiendum vg. die dominico deberet relinquere alios Conviatores, vel occaſionem commodam ſive per aquas, ſive per terram &c. poteritnè propterea tutâ conſcientiâ Sacrô omiſsô iter ſuum cum aliis proſequi?

383. ℟. Propter comitivam præcisè, nullus videtur excuſandus, niſi accedant aliæ circumſtantiæ præponderantes vg. quia ſine comitiva non eſſet ſecurus in itinere, vel quia alii comites ſolverent expenſas; vel quia ſinè gravioribus expenſis prætermiſſa hac occaſione navali &c. non ampliùs poſſet acquirere aliam &c. Ratio hujus facilè colligetur ex dictis *n. 368.* quia his ſtantibus ſinè grandi difficultate, & hôc ipſo moraliter loquendo hujuscemodi viator nequit relinquere alios peregrinationis, ſeu etiam itineris ſocios: ergo ob moralem impoſſibilitatem excuſandus eſt, etſi ob ſolam concomitivam minimè. Videantur de hoc Illſung *tr. 5. n. 164.* Gobat *n. 496.* vel de la Croix *ubi ſuprà n. 682.*

§. III.

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. præter alias 384.
cauſas ab auditione Sacri excuſantes, inſuper admittendam eſſe conſuetudinem receptam, ſeu legitimè introductam, quippe quæ ſicut habet vim introducendi legem, ita & habet vim legem jamjam latam abrogandi, veluti pluribus diximus *part. 1. prælim. de act. hum. Confer. 17. à. n. 473.* Hac igitur de cauſa ab audiendo Sacro excuſantur aliquibus in locis 1. viduæ tempore luctûs domi ſe continentes, 1. puellæ item & adoleſcentes emanentes è Miſſa, vel templo, quando pro eorum matrimonio fiunt proclamationes, ne videlicet ab aliis videantur, vel ludibrio exponantur &c. ſi tamen aliam Miſſam aliâ horâ, vel in alio templo absque ſui proſtitutione audire poſſint, tenentur intereſſe. 3. item hoc titulô excuſantur puerperæ, quæ communiter poſt partum per ſex ſeptimanas ſe domi continere ſolent cum diſpendio Miſſæ, usque dum ſcilicet à Sacerdote benedicantur, eſto etiam ante hoc tempus ſatis convaluerint. Videantur de hoc Suarez *3. part. tr. 3. d. 88. de Feſtis Sect. 6.* de la Croix *ubi ſuprà n. 690.*

vel

vel Sporer *tr. 3. c. 4. n. 35.* rectè ſubdens, monendos eſſe fideles, quatenus hisce ſatìs latè patentibus excuſationum titulis velint uti moderatè, ubi ſcilicet vel neceſſitas, vel veritas ipſa ſuadet utendum, ne mentiatur iniquitas ſibi.

385. Colliges 2dò, nec illos contra præceptum Eccleſiæ de Sanctificando die Dominico vel feſtivo delinquere, qui auditô reverenter Sacro veſperis intereſſe negligunt. Ratio eſt: quia veſperæ nullam habent connexionem cum Miſſa, cujus auditionem Eccleſia duntaxat præcipit. Nihilominùs P. Henno *tr. in decalog. diſp. 3. q. 1. concl. 4.* aſſerit, in partibus Belgii Gallici venialiter ſaltem delinquere illos, qui ſinè ulla cauſa veſperis intereſſe negligunt diebus Dominicis aut feſtivis; quia (inquit idem) in dictis partibus vix ullus eſt timoratus, qui non apprehendat aliqualem obligationem intereſſendi veſperis, ubi adeſt commoditas, ceſſátque impedimentum: unde Parentes filios, Magiſtri diſcipulos, heri domeſticos ad veſperas urgent: abſentes negligentiam ſuam in Confeſſione exprimunt &c. immò lege civili prohibetur, ne tunc miſceantur pocula, aut compotatores recipiantur &c. quod ſignum eſt (inquit Doct. cit.) alicujus obligationis.

386. Colliges 3tiò, neque illos contra dictum præceptum peccare, qui concioni non inter-

terſunt diebus Dominicis, ac feſtivis. Ratio eſt eadem, quæ prioris reſolutionis: quia ſcilicet nullum Eccleſiæ mandatum, conſtitutio, vel conſuetudo ad hoc obligans monſtrari poteſt: ergo relinquendi ſunt fideles in poſſeſſione ſuæ libertatis; licet cæteroquin per accidens revera teneantur intereſſe Concionibus & Catecheſibus eo fine, ut ſi hactenus vel non ſciverunt, vel obliti fuêre eorum, quæ ad ſalutem cuivis fidelium ſcitu ſunt neceſſaria, denuò ea addiſcant, aut memoriam refricent: & hac procul dubio de Cauſa Concil. Trident. *Seſs. 24. c. 4. de Reform.* ait: *moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè fieri poteſt, ad audiendum Verbum Dei.* Videatur Heuno *cit. q. 1. concl. 3*

Colliges 4tò. Nec illos peccare contra hoc præceptum, qui audita reverenter Miſſa reliquum tempus otiô terunt, vel luſui, aliisve vanitatibus impendunt. Ratio eſt: quia ſecundum dicta vi præcepti Eccleſiaſtici non tenemur diem Dominicum, vel feſtivum aliter ſanctificare, quàm 1. audiendo Sacrum, & 2. abſtinendo ab operibus ſervilibus: at hoc facit, qui auditô Sacro reliquum temporis abſumit nugis & vanitatibus: ergo per hoc non impingit in præceptum Eccleſiaſticum, licet poſſit impingere in alia præcepta Dei, ſi vel otio, vel 387.

 lu-

luſui, vel aliis vanitatibus ultra rationis dictamen indulgeat; de quo nemo prudentum dubitat.

Aſt, inquies, præcepto naturali jubemur Deum colere, & hoc præceptum declarante Eccleſia videtur modò determinatum ad dies dominicos & feſtivos, quos proin tenemur ſanctificare: at, qui per mediam horam præcisè intereſt Divinis, reliquum verò diei otio, aut vanitatibus conſecrat, non ſanctificat diem, ſicut revera non diceretur celebrare natalem Regis, qui datâ Semihora recreationi, reliquum diei tempus inſumeret ſtudiis, vel qui ad ſummum quadrageſimam octavam partem diei natalis honoribus Regis conſecraret: ergo qui reliquum tempus abſumit vacando vanitatibus, non ſatisfacit præcepto naturali de ſanctificando Sabbato, ſeu die Feſto, licèt ſupponatur interfuiſſe Sacro.

388. ℟. *Neg. min.* Eccleſia enim ad ſanctificandum diem aliud à fidelibus non exigit, niſi ut 1. devotè audiant Sacrum. 2. abſtineant ab operibus Servilibus. Suppoſitum verò, quòd legi naturali teneamur certum diem, vel tempus determinatum impendere ſanctificando Sabbato, ſeu diei feſtivo, omnino falſum eſt, prout benè notavit noſter V. P. Cherubinus Mayr *in ſuo Triſmegiſto contin. diſt. 3. c. 2. n. 278.* Neque paritas, à R. P. Henno (quoad hoc certè

nimis

nimis rigoroſo) aſſumpta aliquid probat: falſum quippe eſt, quòd devotus erga Regem Vaſallus per mediam duntaxat horam non poſſit ſuam demonſtrare devotionem, ac venerationem, præſertim ſi publicis quibusdam teſtimoniis, puta picturis, illuminationibus &c. hanc velit conteſtari. Quòd ſi P. Henno videatur parum, vel nihil, & hôc ipſò inſufficiens quadrageſimam octavam diei partem ad ſummum impendere in ordine ad ſanctificandum diem, etiam parum, vel nihil erit impendere in hunc finem tres, vel quatuor tantùm partes diei in 48. partes, ſeu medias horas diſtributi, conſequenter dicendum foret, quemlibet fidelium teneri ultra duas horas vacare Divinis quovis die feſto vel dominico: quis verò non videat hoc repugnare communi perſuaſioni fidelium etiam proborum & doctorum? ergo &c.

Colliges 5tò, ab obligatione audiendi Sacrum, eximendas eſſe Matres, ſeu etiam Nutrices, ſi interim, dum Sacrum celebratur, infantulos ſuos nequeant alteri cuſtodiendos tradere; non enim oportet eos domi ſolos relinquere, multò minùs unà ſecum aſportare in Eccleſiam, ne inconditis clamoribus ſuis (uti communiter fieri natum eſt) alios à devotione retrahant. Ita *ex communi DD.* Laymann *l. 4. tr. 7. c. 4. n. 3.* Pontas *Verb. Miſſa Caſu 46.* 389.

390. Colliges 6tò, Aurigas, qui habent jus, aliqua die feſtivo vehendi, pariter eſſe excuſandos ab auditione Miſſæ, ſi hac audita vehere non poſſint: quia quando aliquid conceditur, conceduntur omnia neceſſaria ad illud; ob eandem rationem, ſi alius quipiam habeat jus curandi, ut vehantur ſua, tu habes poteſtatem vehendi; quia vehi, & vehere ſunt correlativa: regula autem correlativorum eſt regula partium ait Gobat *tr. 5. n. 10.* ſecutus Baldum & alios. Rurſus ſi quis auriga nequit intermittere vecturam ſine notabili damno, vel jactura lucri, poterit propterea tutâ conſcientiâ intermittere Sacrum: addunt aliqui, teſte de la Croix *n. 684.* etſi tu poſſes vecturam omittere ſine notabili damno, tamen plerosque non poſſe, & ideò te poſſe cum illis uti privilegio conſuetudinis. Videatur Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 28.* vel Kreſslinget *in addit. poſt n. 54. ad tr. 10. diſt. 1. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.*

391. Colliges denique 7timò, non ſolùm poſſe, ſed inſuper etiam in conſcientia teneri ad intermittendum Sacrum illos, quorum auctoritas, perſona vel præſentia eſt neceſſaria ad impediendos latrones, vel incendiarios, vel agrorum depopulatores, vel hoſtes tempore Sacri incurſuros &c. item 2. illos, quorum perſona eſt neceſſaria ad impediendas graves rixas, homicidia,

vel

vel mutilationes &c. vel ad impediendas blaſphemias, perjuria, & ſimilia &c, Tandem etiam illos, quorum præſentia eſt neceſſaria apud graviter decumbentem, ita ut neceſſariò egeat aſſiſtentiâ, vigilantiâ, vel curâ alterius, infirmarii ſcilicet &c. Ratio horum jam ſuprà fuit intimata *n. 369.* cúm enim in his caſibus præter præceptum humanum, ſeu Eccleſiaſticum de audiendo Sacro ſimul concurrat præceptum naturale Charitatis erga Deum, vel proximum, & utrique ſatisfieri non poſſit; hinc intermittendum eſt illud, quod minus urget, vel obligat, ſcilicet humanum. Ita rectè Henno *cit. tr. in decalog. diſp. 3. q. 3. concluſ. 1.*

CONFERENTIA DECIMA QUARTA

De Obligatione feriandi, ſeu abſtinendi ab Operibus Servilibus.

SUMMARIUM.

392. Quænam opera dicantur liberalia, & quænam ſervilia.

393. Tertiò Decalogi præcepto ùt determinato ab Eccleſia, tenemur diebus dominicis, & feſtivis abſtinere ab operibus ſervilibus &c.

394. Exceptis duntaxat iis, quæ jure, vel conſuetudine permiſſa ſunt.

395. Quanto tempore operibus ſervilibus vacari poſſit absque reatu peccati mortalis incurrendo.

396. An pingere ſit opus ſervile vel non? utrinque probabiliter diſputatur à Doctoribus claſſicis.

397. Et quidnam ex notitia utriusque ſententiæ à Confeſſario ſit practicè concludendum.

398. Terere colores, tales extendere &c. & alia nonnulla ad actum pingendi præparatoria, velut

lut opera ſervilia meritò reputantur interdicta diebus feſtivis,

399. Scribere, deſcribere, vel transſcribere cenſentur opus liberale, & hóc ipsô permiſſum die feſtivo.

400. Idipſum tenendum de compoſitione, vel etiam deſcriptione notarum muſicalium.

401. Pleraque typographorum opera ſunt ſervilia, & hôc ipſo interdicta: probabiliter tamen regulata collocatio, ſeu poſitio litterarum eſt opus liberale.

402. Venari, & piſcari ſine magno apparatu, aut ſtrepitu, probabiliter licet diebus feſtivis.

403. Non item belligerare, ſaltem per ſe loquendo.

404. Fas eſt die Dominico, aut feſtivo itineri ſe committere, ſive dein pedibus, ſive curru, aut equis, vel navi iter arripiatur.

405. Præter opéra ſervilia inſuper interdicuntur diebus feſtis quatuor alia forenſia, ſcilicet 1. Mercatus. 2. Placitum. 3. Judicium criminale, & 4. Sacramentum publicum; quæ breviter explicantur.

406. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam ſartoris acuti, contendentis exercitium ſuæ artis eſſe ab Eccleſia permiſſum, vel permittendum etiam diebus feſtivis.

407. An Monialibus, aliìsve fæminis permitti poſſit, ut diebus feſtivis conficiant ſcapularia, veſtiant Puſiones Salisburgenſes, & ſimilia.

408. Et quid tenendum de arte acu pingendi opere (ùt vocant) phrygio.

409. Reſolvitur Caſus II. De quodam Comite, qui conjugem ſuam prægnantem in feſtis Pentecoſtalibus fecit per famulos in lectica aliò aſportari.

410. Probabiliter graviter peccâſſet, eſto famuli fuiſſent hæretici : non item, ſi fuiſſent infideles, ſeu gentiles.

411. Opifex, qui plures famulos die feſtivo adigit, ut junctâ operâ ſimul laborent per ſesquihoram, probabiliter non peccat graviter : ſecus dicendum, ſi eos adigeret ad ſucceſſivè laborandum.

412. Reſolvitur Caſus III. De quibusdam Ruſticis, qui tempore Meſſis ſegetes die feſtivo collegerunt in horreum, irrequiſito D. Parocho.

413. Caſu quo Epiſcopus ipſe adire nequit, poteſt R. D. Parochus ex rationabili cauſa diſpenſare, & permittere hujusmodi laborem.

414. An, vel quidnam in abſentia Parochi Capellanus, vel cooperator quoad hoc poſſit.

415. Breviter recenſentur ſeptem cauſæ excuſantes ab obſervantia Feſtorum, & reddentes licitum laborem ſervilem.

416. Opera, quæ á Doctoribus velut liberalia probabiliter defenduntur, rationabili de cauſa licitè exercentur diebus feſtivis.

417. Quandonam rei familiaris conſervandæ causâ labor ſervilis excuſari, vel permitti poſſit.

418. Probabiliùs permitti nequit, ut unus Opifex vg. ſartor ſingulis feſtis, ac Dominicis per aliquot horas ſerviliter laboret eo fine, ut ipſe ſolus ſatisfaciat conducentibus ſuam operam.

419. Quandonam causâ pietatis, vel neceſſitatis ergà proximum fas ſit laborare ſerviliter.

420. Quinam labores ſerviles ab Eccleſia permittantur diebus feſtivis, causâ pietatis in Deum, vel Divini cultûs exercendi.

§. I.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur, quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa opera permiſſa, vel non permiſſa diebus feſtivis.

QUæres I. Quænam opera diebus Dominicis, & feſtivis generaliter ſint prohibita?

Ante Reſponſionem notandum, à Do- 392
ctoribus communiſſimè diſtinqui inter opus ſervile & liberale. Liberale dicunt, quod *immediatè ad excolendum animum, ceu liberam hominis partem ordinatur, proptereáque communiter ab hominibus liberis, ſeu non vulgaribus exerceri ſolet*; uti eſt docere, concionari, conſulere, cantare, organum pulſare, tibicinare &c. Econtra ſervile dicitur illud, *quod commoditati corporis inſervit, & à ſervis, ſeu vulgaribus hominibus regulariter fieri ſolet*; uti ſunt terram fodere, arare, tornare, calceos ſuere &c. & alia hujusmodi ſexcenta opera mechanica. Fatendum nihilominus eſt, quòd ſervilitas operis vel maximè dependeat ab æſtimatione hominum, proptereáque ex uſu, conſuetudine, ſeu etiam hominum prudentum perſuaſione dijudicandum ſit, an hoc vel illud opus libe-

At inquies, quanto igitur tempore licet ſervilibus operibus die feſto vacare absque mortali peccato?

395. ℞. Unam, immò & alteram, id eſt, duas horas laboribus ſervilibus poſſe impendi absque culpa mortali, hodie tenent probatiſſimi Doctores. Tamburinus *l. 4. decalog. c. 3. §. 2. n. 1.* Diana *part. 5, tr. 5. reſol. 6.* Sporer *loc. cit. n. 38.* Babenſtuber *cit. n. 2.* Ratio eſt: quia labor unius, immò, & alterius horæ comparativè ad totum diem naturalem 24. horas complectentem non videtur pars notabilis, aut ita officiens fini religioſæ vacationis, ut culpæ mortalis damnari debeat, vel poſſit. Quo non obſtante omnes fatentur, etiam unica duntaxat hora absque neceſſitate hujuscemodi operi ſervili vacare, absque culpa veniali ſaltem fieri non poſſe: nec dubitandum, quin tales ratione ſcandali, præſertim ubi labor ſinè magno ſtrepitu & admiratione aliorum audientium perfici nequit, poſſint graviter delinquere: hac de cauſa (niſi paupertas, vel neceſſitas aliud exigat) hujusmodi homines plebei, vel mechanici à Confeſſario ſemper dehortandi, & admonendi ſunt; velint potiùs tempore illo animæ ſaluti vacare, quàm laboribus corporalibus, quibus aliunde pleriſque nimium ſunt dediti, ita, ut vix non ſanguinem, ſudorem, & vitam ipſam ipſis conſecrent. Videatur de la Croix *l. 3. p. 1. n. 594.*

Quæ-

Quæres 2dò, ſitne pingere opus ſervile, & hôc ipſo prohibitum, vel verò liberale & licitum die feſto?

℟. Utrumque à diverſis Doctoribus probabiliter defendi. Enimverò quòd pingere non ſit opus ſervile præter Tamburinum, Sporer, Laymann &c. tenent Sayrus *in Clavi reg. l. 7. c. 2. n. 16.* Medina, Lopez, Azorius *2. part. inſtit. mor. l. 1. c. 27. q. 6.* & alii plures; tum quia nedum pictores ipſi, ſed & alii Sapientes minimè intereſſati communiter cenſent, artem pingendi eſſe liberalem, & non mechanicam; & hac ratione quamplures ingenui, & Nobiles non verecundantur in eadem arte ſeſe exercere. Tum etiam, quia actio pingendi videtur eſſe ejusdem rationis cum actione ſcribendi: quid enim refert, an arte ſcribendi litterarum ductus, an verò arte pingendi efformentur certi quidam linearum, & colorum ductus, quousque tandem inde reſplendeat quædam imago, quæ ipſiſſima pariter videtur inventa ad informationem animi, & rerum abſentium memoriam conſervandam? Econtrà Cajetanus, Fagundez, Suarez, *tom. 1. de Relig. l. 1. c. 26. n. 4.* Caſtropalao *oper. mor. part. 2. tr. 9. diſp. 2. punct. 5. n. 7.* Bonacina & alii magni nominis Doctores exiſtimant, pingere eſſe opus ſervile; eò quòd actio pingendi per ſe non collimet ad mentem excolendam, 396.

vel

vel inſtruendam, uti facit ſcriptura (quippe, quæ non eſt niſi quædam expreſſio mentis, ſeu conceptuum mentalium) ſed ſolùm ad aſſimulandam imaginem artefactam rei veræ, vel hiſtoriæ prout geſta fuit, quô obtento pictor exiſtimat ſe obtinuiſſe finem ſuæ artis: neque etiam ex eò præcisè capite artibus liberalibus accenſenda eſt (inquiunt) quòd occupetur circa efformandas imagines, ſecus enim etiam ars ſculptoria, item fuſoria & auripictoria &c. inter artes liberales recenſendæ forent; quòd tamen paradoxum videtur, & à paucis, vel omninò nemine facilè admittetur.

At verò, inquies, ad quid pro praxi juvat, nôſſe utrumque eſſe probabile, ſcilicet pingere eſſe opus ſervile, & non eſſe ſervile?

397. ℟. Multùm per omnem modum juvat ad praxin hæc notitia; cùm enim ex dictis conſtet, non eſſe certum, quòd pingere ſit opus ſervile, hôc ipſo fateri cogimur, non eſſe certum, quòd hoc opus ſit prohibitum die dominico aut feſtivo: at, ſi non eſt certum, quòd hoc opus ſit prohibitum; eo ipſo fit certum practicè, quòd die feſtivo poſſit licitè exerceri, eò quòd in tali caſu ſubditus fidelis maneat in certa poſſeſſione ſuæ libertatis, prout ex profeſſo diximus *in parte prælim. de act. hum. Confer. 7. n. 183.* ergò. Econtra cùm ex recenſitis

ſitis fundamentis pariter conſtet, pingere probabiliter, & fortaſſis probabiliùs eſſe opus ſervile; hinc pariter fit, ut ſi die feſtivo exerceatur, probabiliter ſaltem ſit materialiter offenſivum Dei, & quia prudentis, ac Zeloſi Confeſſarii eſt impedire offenſas Dei etiam materialiter tales; hinc dictabit prudentia, ut pro praxi pœnitentibus diſſuadeat actum pingendi, niſi vel neceſſitas vel charitas, vel magna utilitas proximorum contrarium perſuadeat: ſi tamen præviderit, pænitenti difficulter perſuaderi poſſe contrarium, prudenter aget diſſimulando rem.

Loquimur autem hic de ipſo actu pingendi; nam ſecus diſcurrendum eſt de actibus præparatoriis, ſeu illis, quibus præparantur neceſſaria ad actum pingendi, uti ſunt terere colores, tabulas, ſeu etiam telas extendere, colore (uti vocant) fundamentali tingere &c. quia hujusmodi actiones utpote communiter fieri ſolitæ à ſervis, ſeu vulgaribus hominibus, & ad excolendum animum nullatenus ordinatæ, ab omnibus communiter reputantur ſerviles, & hôc ipſô ex ſuo genere graviter prohibitæ, niſi neceſſitas, vel materiæ parvitas excuſet, uti communiter notant DD. Tamburinus *cit. §. 1. n. 9.* Sporer *l. cit. n. 45.* Babenſtuber *ubi ſuprà art. 2. n. 6.* 398.

Quæres 3tiò, An ſcribere, vel deſcribere, aut

aut tranſcribere ſit opus ſervile nec ne, præſertim ſi fiant pro mercede, vel pecunia?

399. ℟. Probabiliùs nec ſcribere, neque etiam tranſcribere, vel deſcribere eſſe opus ſervile. Ita *communiſſimè DD.* Caſtropalao *cit. part. 2. tr. 9. diſp. 2. pun. 5. n. 3.* Laymann *lib. 4. tr. 7. c. 2. n. 3.* Filliucius *tr. 27. part. 1. n. 163.* Tamburinus *cap. cit. §. 1. n. 6.* Ratio eſt: quia ſcriptura eſt quædam permanens locutio de ſe, & naturâ ſuâ ordinata ad declarandos proprios mentis conceptus: ſimiliter tranſcribere idem eſt, ac declarare & permanenter loqui alienos conceptus: ergo ſunt actus per ſe ordinati ad illuſtrandum intellectum, conſequenter ſunt opus liberale, & non ſervile, multò minùs mechanicum. Adde, quòd hi actus per ſe pertineant ad grammaticam: grammatica autem eſt prima inter artes liberales: ergo &c. Hinc nihil prorſus refert, quòd hujusmodi actus fiant intuitu mercedis, aut ſalarii inde percipiendi; quia pecunia, merces, vel ſalarium non extrahit, ſed omnimodis relinquit illos actus in ſua natura, & genere, actionum ſcilicet liberalium: atqui nullibi legitur prohibitum exercitium artis liberalis pro pretio &c. Hinc teſte Tamburino *l. cit.* Romæ Copiſtæ diebus feſtivis hoc ſuum munus paſſim publicè obeunt ſine ſcrupulo, absque eo, quòd vel prohibeantur, vel in minimo propterea reprehendantur.

Sed

Sed quid (ais) de Scriptoribus notarum muſicarum tenendum eſt?

℞. Idipſum, quod mox de Copiſtis aliiſque Scriptoribus dictum fuit; quia etiam Muſica adnumeratur artibus liberalibus. Et licet Tamburinus, de la Croix, aliique Doctores ſatis communiter exiſtiment, lineas hujuscemodi notis ſubjiciendas ſeorſim ac per ſe ducere, eſſe illicitum, eò quòd videatur eſſe quid mechanicum: nihilominus ſi hoc fiat per accidens ad notas ſtatim & de præſenti formandas probabiliùs exiſtimo cum P. Babenſtuber *cit. n. 5.* id non eſſe illicitum; quia tunc ſe habet tanquam quid acceſſorium ad ſcriptionem notarum, quæ per ſe eſt licita: quemadmodum ſi textum aut ſenſum ſcriptum poſtea ſubducas linea, talis linea eſt quodammodo complementum ejusdem Scripturæ. Ob eandem rationem Tamburinus *lib. 4. decal. c. 3. §. 1. n 7.* tenet, fas eſſe computare mercedem, & illam ſolvere operariis; rationes dati & accepti facere ac tranſcribere; quia ad artem ſcribendi pertinent, nec ſunt ſervilia, ſed liberalibus operibus adſcribenda. 400.

Quæres tamen 4tò, utrum opera Typographorum ſervilibus, an verò liberalibus potiùs ſint accenſenda?

℞. Juxta communem Doctorum actualem impreſſionem, quæ mediante torculari fieri ſolet, adnumerari inter opera ſervilia; 401.

idipſum tenent de præparatione ſeu contritione coloris, ejúsdemque (ùt vocant) impoſitione; tum quia hujusmodi labores revera non ordinantur per ſe ad illuſtrandum intellectum, ſed potiùs ad exercitandum corpus, quod procul dubio valdè defatigat. Similiter actualem artificioſam litterarum collocationem Herincx noſter *diſp. 3. de feſtis n. 15.* Baſſæus *Verb. feſtum II. n. 8.* & alii ſat multi operibus ſervilibus adſcribunt; eò quòd per ſe non videatur ordinari ad locutionem mentis, ſicut tranſcriptio, ſed ſit potiùs quædam præparatio materiæ, vel fabricatio inſtrumenti mechanici ad opus mechanicum, ſcilicet ad impreſſionem ordinatum: è contra vero Diana, Laymann, Sporer, Tamburinus, aliique plures, quos citat & ſequitur noſter V. P. Cherubinus Mayr *in ſuo triſmegiſto contin. diſt. 3. c. 3. n. 320.* probabiliùs putant, hanc characterum coordinationem non eſſe opus mechanicum, ſed liberale, & hôc ipſo licitum die feſto, idque hac ratione: quia quemadmodum tranſcriptio, ita etiam ordinata characterum collocatio revera eſt quædam permanens locutio & conceptuum mentalium Authoris declaratio, licèt aliquo modo adhuc imperfecta, ſaltem reſpectu legentium, niſi accedente impreſſione: ergo ſi transſcriptio eſt actio liberalis, & licita die feſto, idipſum admittendum eſt de ordinata characterum

col-

collocatione. Ex his, ni fallor, liquet, utramque ſententiam ſatis eſſe probabilem. conformiter tamen ad dicta *n. 397.* priorem velut tutiorem conſulendam eſſe à Confeſſario, poſteriorem autem, ſi quam ex parte pœnitentis prævideat difficultatem, permittendam; eò quòd Doctores Claſſici eandem in praxi tutam cenſeant, Typographi pariter (teſte Laymanno *l. cit. n. 3.*) in ea perſuaſione ſint, quòd poſt rem divinam licitè poſſint collocatione Litterarum compenſare ea, quæ præcedentibus diebus neglexerunt, vel ſaltem corrigendo errores expoſitos nullum ſibi movent ſcrupulum, ſive dein id fieri debeat per deletionem linearum, ſive etiam per ſublationem columnarum &c. Videatur Tamburinus *l. cit. n. 7.* ubi docet, fas etiam eſſe libros corrigere, ſive id fiat delendo lineas, ſive ſuperpoſita charta conglutinata; eſto enim hoc videatur ſervile, eſt tamen acceſſorium, quando per accidens fit ab ipſo corrigente. Ita Doct. *loc. cit.*

Quæres 5tò, Sitne die feſtivo licitum venari, piſcari, & belligerare? &c.

℟. 1. Per ſe loquendo non eſſe prohibitum venari vel piſcari, ſi fiat duntaxat recreationis causâ, ita ut non debeant intervenire opera ſervilia; utputa ſi quis piſcetur arundine, aut levî inſtrumentô inſequeretur leporem cum uno alteròve cane, 402.

liberalibus potiùs, quàm mechanicis, vel ſervilibus ſit accenſendum, uti benè advertunt Tambur. Illſung. de la Croix *l. 3. p. 1. n. 574.* Inter hæc duo alii recenſent tertium quoddam operum genus, quod appellant genus *operum communium*, eò quòd ſint communia tam ſervis, quàm Dominis, nobilibus, & ignobilibus &c. uti eſt hamô piſcari, ludere, iter facere &c. Hôc notatô

393. ℟. ad præſens quæſitum. Tertiô Decalogi præceptô, quatenùs modò determinatum fuit ab Eccleſia, prohibetur omne opus ſervile, non item liberale, ita, ut omnes fideles per totum diem feſtum ſub peccato mortali teneantur vacare ab operibus ſervilibus, iis duntaxat exceptîs, quæ jure vel conſuetudine permiſſa ſunt. Ita ſanè *communiſſimè omnes Catholici.* Ratio hujus petitur ex illo *Levit. c. 23. Omne opus ſervile non facietis in eo* (ſcilicet Sabbato) & quòd hoc præceptum, prout modò ab Eccleſia ad dies Dominicos, ac feſtivos determinatum fuit, etiamnum graviter obliget, conſtat tum ex conſuetudine univerſaliter recepta, tum ex communi fidelium praxi, & perſuaſione, tum denique ex eo, quia hæc obligatio ex virtute Religionis fuit introducta ad Dei, Sanctorúmque cultum, ideóque eſt ex ſuo genere gravis, ejúſque transgreſſio in materia notabili mortaliter pec-

cami-

caminoſa, tametſi negari non poſſit, dari hìc parvitatem materiæ, inquit Babenſtuber *tr. 5. diſp. 4. a. 2. n. 2.*

Dixi: *exceptis duntaxat iis, quæ jure vel* 394.
conſuetudine permiſſa ſunt; jure etenim, & conſuetudine approbata fas eſt etiam diebus feſtivis præſtare talia opera ſervilia, quæ ad uſum quotidianum neceſſaria ſunt, ſimúlque commodè nec poſſunt differri, neque etiam anticipari, uti eſt: præparare cibos, ſternere lectos, utenſilia culinaria lavare, veſtimenta purgare, aut corpori adaptare &c. & ſimilia. Ratio horum eſt; quia Eccleſia velut pia Mater in lege Gratiæ non vult cum tanto rigore fideles adſtrictos ad obſervantiam Feſtorum, ſicut olim in lege Moſayca populus duræ cervicis fuit obſtrictus à Deo ad obſervantiam Sabbatorum, proinde actiones mox recenſitas velut ſummê neceſſarias ad hominum conſervationem, permittit. Nihilominus ſi quæ actiones ſerviles ad vitæ conſervationem neceſſariæ poſſint commodè differri, vel anticipari, Eccleſia ob reverentiam diei feſtivi vult eas vel differri, vel anticipari: hinc nefas foret die feſto panes pinſere, calceos conſuere, vel veſtimenta reſarcire. Ita *ex communi DD.* Sporer *tr. 3. in decalog. c. 4. n. 42.* Henno *tr. in decalog. diſp. 3. a. 2. concl. 1.* Babenſtuber *cit. a. 1. n. 3.*

At

At inquies, quanto igitur tempore licet ſervilibus operibus die feſto vacare absque mortali peccato?

395. ℟. Unam, immò & alteram, id eſt, duas horas laboribus ſervilibus poſſe impendi absque culpa mortali, hodie tenent probatiſſimi Doctores. Tamburinus *l. 4. decalog. c. 3. ʃ. 2. n. 1.* Diana *part. 5, tr. 5. reſol. 6.* Sporer *loc. cit. n. 38.* Babenſtuber *cit. n. 2.* Ratio eſt: quia labor unius, immò, & alterius horæ comparativè ad totum diem naturalem 24. horas complectentem non videtur pars notabilis, aut ita officiens fini religioſæ vacationis, ut culpæ mortalis damnari debeat, vel poſſit. Quo non obſtante omnes fatentur, etiam unica duntaxat hora absque neceſſitate hujuscemodi operi ſervili vacare, absque culpa veniali ſaltem fieri non poſſe: nec dubitandum, quin tales ratione ſcandali, præſertim ubi labor ſinè magno ſtrepitu & admiratione aliorum audientium perfici nequit, poſſint graviter delinquere: hac de cauſa (niſi paupertas, vel neceſſitas aliud exigat) hujusmodi homines plebei, vel mechanici à Confeſſario ſemper dehortandi, & admonendi ſunt; velint potiùs tempore illo animæ ſaluti vacare, quàm laboribus corporalibus, quibus aliunde pleriſque nimium ſunt dediti, ita, ut vix non ſanguinem, ſudorem, & vitam ipſam ipſis conferent. Videatur de la Croix *l. 3. p. 1. n. 594.*

Quæ-

Quæres 2dò, ſitne pingere opus ſervile, & hôc ipſo prohibitum, vel verò liberale & licitum die feſto?

℟. Utrumque à diverſis Doctoribus pro- 396
babiliter defendi. Enimverò quòd pingere non ſit opus ſervile præter Tamburinum, Sporer, Laymann &c. tenent Sayrus *in Clavi reg. l. 7. c. 2. n. 16.* Medina, Lopez, Azorius *2. part. inſtit. mor. l. 1. c. 27. q. 6.* & alii plures; tum quia nedum pictores ipſi, ſed & alii Sapientes minimè intereſſati communiter cenſent, artem pingendi eſſe liberalem, & non mechanicam; & hac ratione quamplures ingenui. & Nobiles non verecundantur in eadem arte ſeſe exercere. Tum etiam, quia actio pingendi videtur eſſe ejusdem rationis cum actione ſcribendi: quid enim refert, an arte ſcribendi litterarum ductus, an verò arte pingendi efformentur certi quidam linearum, & colorum ductus, quousque tandem inde reſplendeat quædam imago, quæ ipſiſſima pariter videtur inventa ad informationem animi, & rerum abſentium memoriam conſervandam? Econtrà Cajetanus, Fagundez, Suarez, *tom. 1. de Relig. l. 1. c. 26. n. 4.* Caſtropalao *oper. mor. part. 2. tr. 9. diſp. 2. punct. 5. n. 7.* Bonacina & alii magni nominis Doctores exiſtimant, pingere eſſe opus ſervile; eò quòd actio pingendi per ſe non collimet ad mentem excolendam,

vel

vel inſtruendam, uti facit ſcriptura (quippe, quæ non eſt niſi quædam expreſſio mentis, ſeu conceptuum mentalium) ſed ſolùm ad aſſimulandam imaginem artefactam rei veræ, vel hiſtoriæ prout geſta fuit, quô obtento pictor exiſtimat ſe obtinuiſſe finem ſuæ artis: neque etiam ex eò præcisè capite artibus liberalibus accenſenda eſt (inquiunt) quòd occupetur circa efformandas imagines, ſecus enim etiam ars ſculptoria, item fuſoria & auripictoria &c. inter artes liberales recenſendæ forent; quòd tamen paradoxum videtur, & à paucis, vel omninò nemine facilè admittetur.

At verò, inquies, ad quid pro praxi juvat, nòſſe utrumque eſſe probabile, ſcilicet pingere eſſe opus ſervile, & non eſſe ſervile?

397. ℟. Multùm per omnem modum juvat ad praxin hæc notitia; cùm enim ex dictis conſtet, non eſſe certum, quòd pingere ſit opus ſervile, hôc ipſo fateri cogimur, non eſſe certum, quòd hoc opus ſit prohibitum die dominico aut feſtivo: at, ſi non eſt certum, quòd hoc opus ſit prohibitum; eo ipſo fit certum practicè, quòd die feſtivo poſſit licitè exerceri, eò quòd in tali caſu ſubditus fidelis maneat in certa poſſeſſione ſuæ libertatis, prout ex profeſſo diximus *in parte prælim. de act. hum. Confer. 7. n. 183.* ergò. Econtra cùm ex recenſitis

ſitis fundamentis pariter conſtet, pingere probabiliter, & fortaſſis probabilius eſſe opus ſervile; hinc pariter fit, ut ſi die feſtivo exerceatur, probabiliter ſaltem ſit materialiter offenſivum Dei, & quia prudentis, ac Zeloſi Confeſſarii eſt impedire offenſas Dei etiam materialiter tales; hinc dictabit prudentia, ut pro praxi pœnitentibus diſſuadeat actum pingendi, niſi vel neceſſitas vel charitas, vel magna utilitas proximorum contrarium perſuadeat: ſi tamen præviderit, pænitenti difficulter perſuaderi poſſe contrarium, prudenter aget diſſimulando rem.

Loquimur autem hic de ipſo actu pin- 398.
gendi; nam ſecus diſcurrendum eſt de actibus præparatoriis, ſeu illis, quibus præparantur neceſſaria ad actum pingendi, uti ſunt terere colores, tabulas, ſeu etiam telas extendere, colore (uti vocant) fundamentali tingere &c. quia hujuſmodi actiones utpote communiter fieri ſolitæ à ſervis, ſeu vulgaribus hominibus, & ad excolendum animum nullatenus ordinatæ, ab omnibus communiter reputantur ſerviles, & hôc ipſô ex ſuo genere graviter prohibitæ, niſi neceſſitas, vel materiæ parvitas excuſet, uti communiter notant DD. Tamburinus *cit. ſ. 1. n. 9.* Sporer *l. cit. n. 45.* Babenſtuber *ubi ſuprà art. 2. n. 6.*

Quæres 3tiò, An ſcribere, vel deſcribere,

aut

aut tranſcribere ſit opus ſervile nec ne, præſertim ſi fiant pro mercede, vel pecunia?

399. ℞. Probabiliùs nec ſcribere, neque etiam tranſcribere, vel deſcribere eſſe opus ſervile. Ita *communiſſimè DD.* Caſtropalao *cit. part.* 2. *tr.* 9. *diſp.* 2. *pun.* 5. *n.* 3. Laymann *lib.* 4. *tr.* 7. *c.* 2. *n.* 3. Filliucius *tr.* 27. *part.* 1. *n.* 163. Tamburinus *cap. cit.* §. 1. *n.* 6. Ratio eſt: quia ſcriptura eſt quædam permanens locutio de ſe, & naturâ ſuâ ordinata ad declarandos proprios mentis conceptus: ſimiliter tranſcribere idem eſt, ac declarare & permanenter loqui alienos conceptus: ergo ſunt actus per ſe ordinati ad illuſtrandum intellectum, conſequenter ſunt opus liberale, & non ſervile, multò minùs mechanicum. Adde, quòd hi actus per ſe pertineant ad grammaticam: grammatica autem eſt prima inter artes liberales: ergo &c. Hinc nihil prorſus refert, quòd hujusmodi actus fiant intuitu mercedis, aut ſalarii inde percipiendi; quia pecunia, merces, vel ſalarium non extrahit, ſed omnimodis relinquit illos actus in ſua natura, & genere, actionum ſcilicet liberalium: atqui nullibi legitur prohibitum exercitium artis liberalis pro pretio &c. Hinc teſte Tamburino *l. cit.* Romæ Copiſtæ diebus feſtivis hoc ſuum munus paſſim publicè obeunt ſine ſcrupulo, absque eo, quòd vel prohibeantur, vel in minimo propterea reprehendantur.

Sed

Sed quid (ais) de Scriptoribus notarum muſicarum tenendum eſt?

℟. Idipſum, quod mox de Copiſtis aliiſque Scriptoribus dictum fuit; quia etiam Muſica adnumeratur artibus liberalibus. Et licet Tamburinus, de la Croix, aliique Doctores ſatis communiter exiſtiment, lineas hujuscemodi notis ſubjiciendas ſeorſim ac per ſe ducere, eſſe illicitum, eò quòd videatur eſſe quid mechanicum: nihilominus ſi hoc fiat per accidens ad notas ſtatim & de præſenti formandas probabiliùs exiſtimo cum P. Babenſtuber *cit. n. 5.* id non eſſe illicitum; quia tunc ſe habet tanquam quid acceſſorium ad ſcriptionem notarum, quæ per ſe eſt licita: quemadmodum ſi textum aut ſenſum ſcriptum poſtea ſubducas linea, talis linea eſt quodammodo complementum ejusdem Scripturæ. Ob eandem rationem Tamburinus *lib. 4. decal. c. 3. §. 1. n. 7.* tenet, fas eſſe computare mercedem, & illam ſolvere operariis; rationes dati & accepti facere ac tranſcribere; quia ad artem ſcribendi pertinent, nec ſunt ſervilia, ſed liberalibus operibus adſcribenda. 400.

Quæres tamen 4tò, utrum opera Typographorum ſervilibus, an verò liberalibus potiùs ſint accenſenda?

℟. Juxtà communem Doctorum actualem impreſſionem, quæ mediante torculari fieri ſolet, adnumerari inter opera ſervilia; id- 401.

idipſum tenent de præparatione ſeu contritione coloris, ejúsdemque (ùt vocant) impoſitione; tum quia hujusmodi labores revera non ordinantur per ſe ad illuſtrandum intellectum, ſed potiùs ad exercitandum corpus, quod procul dubio valdè defatigat. Similiter actualem artificioſam litterarum collocationem Herincx noſter *diſp. 3. de feſtis n. 15.* Baſſæus *Verb. feſtum II. n. 8.* & alii ſat multi operibus ſervilibus adſcribunt; eò quòd per ſe non videatur ordinari ad locutionem mentis, ſicut tranſcriptio, ſed ſit potiùs quædam præparatio materiæ, vel fabricatio inſtrumenti mechanici ad opus mechanicum, ſcilicet ad impreſſionem ordinatum: è contra vero Diana, Laymann, Sporer, Tamburinus, aliique plures, quos citat & ſequitur noſter V. P. Cherubinus Mayr *in ſuo triſmegiſto contin. diſt. 3. c. 3. n. 320.* probabiliùs putant, hanc characterum coordinationem non eſſe opus mechanicum, ſed liberale, & hôc ipſo licitum die feſto, idque hac ratione: quia quemadmodum tranſcriptio, ita etiam ordinata characterum collocatio revera eſt quædam permanens locutio & conceptuum mentalium Authoris declaratio, licèt aliquo modo adhuc imperfecta, ſaltem reſpectu legentium, niſi accedente impreſſione: ergo ſi transſcriptio eſt actio liberalis, & licita die feſto, idipſum admittendum eſt de ordinata characterum

col-

collocatione. Ex his, ni fallor, liquet, utramque ſententiam ſatis eſſe probabilem. conformiter tamen ad dicta *n. 397.* priorem velut tutiorem conſulendam eſſe à Confeſſario, poſteriorem autem, ſi quam ex parte pœnitentis prævideat difficultatem, permittendam; eò quòd Doctores Claſſici eandem in praxi tutam cenſeant, Typographi pariter (teſte Laymanno *l. cit. n. 3.*) in ea perſuaſione ſint, quòd poſt rem divinam licitè poſſint collocatione Litterarum compenſare ea, quæ præcedentibus diebus neglexerunt, vel ſaltem corrigendo errores expoſitos nullum ſibi movent ſcrupulum, ſive dein id fieri debeat per deletionem linearum, ſive etiam per ſublationem columnarum &c. Videatur Tamburinus *l. cit. n. 7.* ubi docet, fas etiam eſſe libros corrigere, ſive id fiat delendo lineas, ſive ſuperpoſita charta conglutinata; eſto enim hoc videatur ſervile, eſt tamen acceſſorium, quando per accidens fit ab ipſo corrigente. Ita Doct. *loc. cit.*

Quæres 5tò, Sitne die feſtivo licitum venari, piſcari, & belligerare? &c.

℟. 1. Per ſe loquendo non eſſe prohibitum venari vel piſcari, ſi fiat duntaxat recreationis causâ, ita ut non debeant intervenire opera ſervilia; utputa ſi quis piſcetur arundine, aut levî inſtrumentô inſequeretur leporem cum uno alteròve cane, 402.

vel aucuparetur retibus exiguis &c. ; hujusmodi enim actus vel opera meritò cenſentur liberalia & non ſervilia, licèt aliqui contrarium ſentiant.

Certò tamen illicitum eſt venari aut piſcari, quando fiunt cum magnò apparatu & interventu operum ſervilium, prout fieri amat in magnis & clamoroſis venationibus, nec non in piſcationibus multùm operoſis, quæ ſine transportatione, & laborioſo attractu retium fieri non valent: Et certè niſi Eccleſia judicâſſet hujusmodi actus prohibitos, Summus Pontifex *c. licèt 3. de feriis* in vanum videretur diſpenſâſſe in halecum piſcatione ſeu captura: itaque ſolùm conceduntur propter neceſſitatem, vel propter periculum lucri ceſſantis; eò quòd tales piſces tranſeant, & raro vel certis duntaxat temporibus apparere ſoleant. Ita ex *communi DD.* Reiffenſtuel *tr. 10. diſp. 1. n. 16.* Henno *tr. in decalog. diſp. 3. art. 2. Reſol. 5.* Sporer *ubi ſuprà n. 47.* de la Croix *l. 3. p. 1. n. 576.* Marchantius, Laymann & alii.

403. ℟. Jam 2dò, per ſe loquendo nefas eſſe belligerare die feſtivo, aut Dominico, niſi neceſſitas, vel ſpecialis commoditas, aut ſpes victoriæ contrarium ſuadeat. Ita Suarez *de Relig. lib. 2. de feſt. c. 28. n. 8.* Filliuc. *tr. 27: n. 175.* Michel *Theolog. mor. tom. 2. part. 2. append. 2. pun. 1. ſect. 7. n. 23.*

Fa-

Fagundez & alii. Ratio eſt: quia conflictus bellici, & militares exercitationes non fiunt alio ex fine, quàm ad ſtragem hoſtibus inferendam, ad mactandos, & confringendos hoſtium cuneos, ad ruinanda & expugnanda hoſtium munimina, quæ ſanè ſinè operibus fieri nequeunt. Hâc de cauſa *cap. 4. de Reg. Jur.* dicitur: *quod non eſt licitum in Lege, neceſſitas facit licitum*; nam & Sabbatum cuſtodiri præceptum eſt, Machabæi tamen *ſinè culpa ſua in Sabbato pugnabant*: ergò pugnare die feſtivo per ſe non eſt licitum.

Quæres 6tò. Utrum die feſtivo fas ſit itineri ſe committere?

℟. Affirmativè, ſive id fiat curru, ſive equo, ſive lectica ab equis vel mulis portata, ſive pedibus ſive navi &c. Ita *cum communiſſima DD.* Caſtropalao *tr. 9. diſp. 2. pun. 5. n. 12.* Tamburinus *ubi ſuprà n 11.* Sporer *n. 46.* Reiffenſtuel *n. 20.* contra Soto, Reginald. & alios nonnullos. Ratio noſtra eſt: quia itinerari cenſetur opus omnibus hominibus commune, & ſummoperè neceſſarium ad humana commercia, ſeu negotia ubique exercenda, ideoque nec prohibitum die Dominico & feſto: conſequenter etiam fas eſt equos parare, currum jungere, remigare in aqua &c. Quod tamen intelligendum eſt cum aliquali limitatione: niſi ſcilicet accedant aliæ circumſtantiæ operibus ſervilibus connexæ, ut ſi magno cum 404.

labore currus, naves, vel jumenta ſint oneranda &c. hujuſmodi enim opera ſervilia die feſto inchoare ſinè urgenti cauſa non licet, eſto continuari poſſint jam pridie inchoata, ſi absque permagno incommodo intermitti nequeant. Hac de ratione Diana *part. 2. tr. 15. reſol. 36.* Tamburinus *loc. cit.* & alii à mortali excuſant Agaſones & vectores, qui auditô Sacro curribus & jumentis onuſtis iter ineunt; partim quia in onerandis vel curribus jungendis non multum laboris inſumunt; partim etiam, quia absque notabili damno vel lucro ceſſante non poſſent omnibus diebus Dominicis ac feſtis ex officio vacare, ſeu abſtinere ab hujuſmodi laboribus.

Quæres tamen ſeptimò. An vel quænam opera præter hactenus recenſita diebus feſtis aut Dominicis ab Eccleſia ſpecialiter interdicantur?

405. ℟. Ultra ſervilia (quæ jam ſuprà diximus eſſe generaliter prohibita) inſuper quatuor alia forenſia prohibentur die Dominico aut feſto, ſcilicet Mercatus, Placitum, Judicium criminale, & Sacramentum publicum. Ita *cap. 1. de feriis*, & *communis DD.* Explico breviſſimè.

I. Nomine *Mercatûs* non intelliguntur ſolùm prohibitæ 1. nundinæ ſolennes, ſed etiam 2. quaſi nundinæ, quæ ſcilicet bis aut ter quot hebdomatibus inſtituuntur, convenientibus ruſticis & ſuburbanis & olera,

olera, herbas, ova, pullos &c. aſportantibus: & vulgò mercatus hebdomadalis nuncupari ſolet. 3. inſuper intelligitur prohibitus omnis actus mercandi, ſeu contractus emptionis, venditionis, locationis, permutationis &c. Verùm huic prohibitioni canonicæ magna ex parte ubivis locorum hodie derogatum cernimus, ita ut non ſolùm ea, quæ ad victum & uſum quotidianum neceſſaria ſunt, puta, vinum, panis, cerevisia, carnes coctæ &c. & ſimilia paſſim emantur, immò & alia vg. calcei, veſtes pilei &c. præſertim ruſticis, ac peregrinis ſaltem ſecretò vendantur, ſed inſuper etiam ſolennibus nundinis poſt peracta Divina, aut poſt prandium etiam alia quævis publicè vendantur: attendendus eſt igitur in præſenti mos, & uſus Patriæ, qui tamen quoad hoc ab Epiſcopis & Magiſtratibus potiùs reſtringendus eſt, quàm extendendus, ne in abuſum deflectat.

II. Nomine *Placiti* intelligitur interdictus ſtrepitus civilis & judicialis, ita ut die feſto vel Dominico non liceat partes audire, vel examinare, teſtes adducere, cauſam defendere, ſententiam ferre, immò verò omnia vel ad formationem proceſſûs, vel ad ſententiæ prolationem facta absque legitima cauſa neceſſitatis vel pietatis, ſunt nulla. Licitum tamen eſt excommunicare, diſpenſare, Judicem privatim informare. Advoca-

 tum

tum conſulere, conſilia conficere &c. quia talia vel ſunt actus extrajudiciales tantùm, vel non requirunt ſtrepitum forenſem, uti rectè advertunt Tamburinus *lib. 4. c. 4. §. 1. n. 4.* Felix Poteſtas *in Exam. Confeſs. tom. 1. p. 2. n. 2034.* Henno, Laymann, & alii plures.

III. Per *Judicium criminale* intelligi debet prohibitum ferre ſententiam mortis, aut alterius pœnæ corporalis: ex cauſa tamen (inquit Henno) licet quandoque die feſto condemnare ad mortem, ùt ſæpè fit in caſtris, ubi ad aliorum terrorem Rei in flagranti crimine deprehenſi ſine proceſſu, & ſententia illicò ſuſpenduntur: & idem eſt, ſi Judices fundatè timeant, ne ſententia juſtè lata injuſtè impediatur.

IV. Nomine *Sacramenti publici* intelligitur juramentum judiciale, quod (præciſa cauſa aut caſu neceſſitatis vel pacis) die Dominico aut feſtivo ſemper eſt prohibitum; idipſum aliqui putant dicendum de juramento extrajudiciali, quod tamen Caſtropalao *ubi ſuprà pu. 8. n. 3.* Illſung *tr. 5. diſp. 2. n. 169.* Fagundez, Schapperger, & alii negant, eò quòd verba prohibitionis *cap. 1. de feriis* factæ debeant intelligi juxta ſubjectam materiam, quæ ſunt ſolùm placiti & mercatus, & conſequenter ſola juramenta his acceſſoria. Ex quibus Doctores citati inferunt, in omnibus caſibus, in

qui-

quibus die feſto permittitur exercitium actûs judicialis, aut celebratio contractûs &c. etiam præſtari poſſe juramentum ad firmandos ejusmodi actus neceſſarium; quia conceſſo principali etiam conceſſum cenſetur acceſſorium, quod in præſenti eſt juramentum. Videatur de his P. Babenſtuber *tr. 5. diſp. 4. a 2. n. 11. & ſeqq.* vel Laymann *lib. 4. tr. 7. c. 2. n. 7. & ſeqq.* Henno *tr. in decalog.* diſp. *3. art. 2. concl. 2.* Tamburinus *ubi ſuprà c. 4. §. 1. per totum.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de laborantibus die Dominico, aut feſtivo.

CASUS PRIMUS.

T*Itius Sartor ingenio non minùs, quàm profeſſione acutus fatebatur, vel potiùs gloriabatur publicè coram aliis, ſe absque ſcrupulo diebus Dominicis ac feſtivis poſt prandium vacare arti ſuæ: hunc cum quidam haud procul diſſidens Theologus blandè dehortari voluiſſet, Titius: quid ajebat, Pater: nonnè meliùs ago domi honeſto labore me occupando, panémque pro me & prolibus lucrando, quàm eodem tempore aliorum more hoſpitia frequentando commeſſationibus aut compotationibus*

(quæ juxta nonnullorum opinionem etiam ſunt labor ſervilis) vacando, exiguámque pecuniam in ſudore vultûs mei per decurſum hebdomadis lucratam dilapidando? & nunquid ſi laborem meum conſecrarem Eccleſiæ, conficiendo Caſulas, vel Paramenta Eccleſiaſtica, nemo me facile reprehenderet: quidni ergo liceat eundem conſecrare bono meæ familiæ? Denique (addit ille) conſtat de Monialibus quibusdam, quòd multum temporis diebus feſtivis inſumant conficiendis ſcapularibus, nec non veſtiendis Puſionibus, utì vocant, Salisburgenſibus: ſi ergo ipſis conceditur facultas laborandi acu, cur non & mihi? Hæc Titius noſter Sartor valde acutus. Jam ad noſtrum propoſitum ex hac ſpecie facti juvabit indagare, & paulò ſolidiùs decidere 1. An à Confeſſario poſſit Titio permitti labor ille? An Monialibus poſſit permitti, ut ſe occupent diebus feſtivis in conficiendis ſcapularibus, & aliis ſimilibus recolis ſpiritualibus.

406. ℟. Ad prius quæſitum, á Confeſſario permitti non poſſe Titio, ut diebus Dominicis ac feſtivis etiam poſt prandium laboret: præſertim ſi id faciat regulariter, & per longiuſculum tempus. Ratio eſt: quia labor Sartorum cenſetur eſſe ſervilis, & mechanicus ſecundùm *omnes*: atqui ſerviliter laborare per ſe loquendo prohibitum eſt diebus feſtivis: ergo. Neque etiam argumenta Titii tanti ſunt ponderis, ut ratione

ſana

ſana facilè nequeant everti; licèt enim melius ſit (ſaltem per ſe loquendo) honeſtò labore ſeſe occupare, quàm vacare commeſſationibus &c. ubi tamen labor revera eſt ſervilis, unum æquè ac alterum eſt reprobandum. Falſum inſuper eſt, quòd iisdem diebus liceat conficere caſulàs vel alia paramenta Eccleſiaſtica, niſi ſumma neceſſitas aliud jubeat. Illud equidem fateor, multos, præſertim communi de plebe, multum temporis diebus feſtivis impendere commeſſationibus & compotationibus &c. fateor inſuper laborem edendi & bibendi nonnullis videri ſervilem, prout videre licet apud R. D. Michel *loc. cit. appendic. 2. pu. 1. ſect. 7. n. 10.* Verùm qui tales ratione hujus laboris ſervilis die feſtivo peracti reprehendiſſet, neminem ſcio, fortaſſis quia communi menſæ per duas, tres, vel plures horas aſſidentes, non ſemper, ſed per certa intervalla comedunt &c. vel quia dempto illo tempore, quod erat neceſſarium ad honeſtam, licitam, & neceſſariam refectionem, parùm prorſus videbitur illud, quod extraordinariè conſumunt comedendo. Profectò non reminiſcor me unquam audiviſſe pœnitentem, qui ex eo, quòd plures horas tabulæ aſſederit cum aliis, manducando ac bibendo &c. ſeſe accuſâſſe, egiſſe ſe contra præceptum de abſtinendo à laboribus ſervilibus.

℞. jam

407. ℟. Jam ad poſterius quæſitum, neque Monialibus vel aliis fœminis permitti poſſe, ut ultra duas horas die feſtivo vacent vel ſcapularibus conficiendis, vel puſionibus veſtiendis; quia hic labor non minùs, quàm ille ſartorum ſervilis eſt. Ad repellendam tamen otioſitatem una vel altera hora à Confeſſario tantò faciliùs indulgeri poteſt, quantò ad ſanctiorem finem ſcilicet ad cultum Dei, vel B. Virginis promovendum ordinatur: idipſum Azorius & Bellizarius (teſte R. P. Kreſslinger *addit poſt n. 18. ad tr. 10. diſt. 1. theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel*) admittunt nobiliſſimis Matronis, fortaſſis qui nôrunt, eas non ſolere nimium temporis impendere hujusmodi laboribus, ſed potiùs illud converſationibus, & aliis nugis terere &c.

Sed quid, inquies, tenendum eſt de arte acu pingendi in tela opere ùt vocant, phrygio, poteſtne hæc permitti à Confeſſario diebus etiam feſtivis exercenda?

408. ℟. Hanc artem licitè exerceri putant Sporer *cit. tr. 3. in decalog. c. 4. n. 45.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſs tom. 1. part. 2. n. 2033.* Sabinus Bononiens. *part. 1. tr. 17. n. 43.* idipſum, ſicut & confectionem florum ex cera, vel ſerico, vel plumis &c. ad imitationem naturæ &c. concedit Monialibus Franciſc. Barelli *part. 2. Reſolut. pract. Reſol. 6.* idque vel quia à pluribus habetur pro labore liberali, & ad animum oble-

ctan-

ctandum deſervit; vel quia conſuetudine jam præſcriptum eſt. Unde R. D. Michel *ubi ſupra n. 32.* ait: excuſantur leviuſculi labores, qui nec animum valdè occupant, nec corpus admodùm fatigant, interea tamen ſerviunt ad fallendum tempus, & malas otii ſequelas evitandas: videmus paſſim in piis familiis ancillas die feſto occupari in decerpendis roſis, decorticandis pomis vel rapis &c. Videatur Filliucius *tr. 27. n. 167. & 169.* Sayrus *in clavi reg. lib. 7. c. 2. n. 9.* Bonacina *diſp. 5. qu. un. pu. 3. n. 1.* Michel *loc. cit.* vel Krelslinger *loc. prox. cit.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Comes Conjugem ſuam prægnantem & partui pedetentim appropinquantem majoris ſecuritatis & commoditatis gratiâ aliò à famulis miseræ ſervituti ſubjectis aſportari juſſit in quadam lectica, & quidem ſpatio quatuor vel quinque dierum, itinere ipſa Dominica Pentecoſtes inchoato: quia tamen dicti famuli valde fuêre deſatigati ſub præfato onere, & inſuper unâ alterâve die nullum prorſus Sacrum audiêrunt; hinc idem Comes ex poſt facto non nihil fuit agitatus ſtimulis conſcientiæ, eò præſertim, quòd transportum illum operâ jumentorum potuiſſet facere diebus ferialibus. Dubitat proin, an non graviter deliquerit in hoc facto? quid Confeſſarius ſciſcitanti reſpondebit?

℞. Co-

409. ℟. Comitem hunc probabiliùs peccâſſe mortaliter duplici peccato mortali ſemper commiſſo, quòd diebus feſtis famulos ad laborem hunc ſervilem adſtrinxit, & ab audiendo Sacro moraliter loquendo impedivit. Ratio hujus reſolutionis facilè erui poteſt ex dictis *n. 393.* qui enim ſine neceſſitate alium adigit ad non obſervandum diem feſtivum (cujus obſervantia ſecundùm dicta importat duo diſtincta, ſcilicet auditionem Sacri, & abſtinentiam ab operibus ſervilibus) ille graviter delinquit: atqui Sempronius hoc fecit, & quidem ſine neceſſitate, ut ſupponitur in ipſa ſpecie facti: ergo &c. Secus dicendum fuiſſet, ſi transportum hunc non potuiſſet facere operâ animalium, vel neceſſitas non fuiſſet paſſa dilationem usque ad diem ferialem. Secus etiam reſolvendum de famulis, quippe, qui miſera ſervitute preſſi ſine periculo durioris tractationis, vel mulctæ moraliter loquendo non potuerunt recuſare laborem hunc ſervilem, quos proin Eccleſia velut pia Mater vel ex hoc ipſo capite miſeratione dignos non vult cum tantis difficultatibus adſtringere ad obſervationem feſtorum, veluti jam ſuperiùs *n. 376.* diximus & ex *communi DD.* tenent Sayrus *loc. cit. n. 8.* Bonacina *n. 15.* Michel *l. cit n. 33.*

Sed quid ais, ſi famuli hujus Comitis fuiſſent hæretici, qui aliunde Sacrum non

au-

audiiſſent? quid, ſi fuiſſent omnino infideles?

℟. Eſto fuiſſent hæretici, tamen non licuiſſet absque neceſſitate ipſis imponere illud onus; quia ſecundum dicta *part. 1, Theolog. decal. Confer. 13. n. 355.* omnes fideles ſeu baptizati, conſequenter etiam hæretici, tenentur legibus Eccleſiaſticis: ergo quisquis illos ſine neceſſitate inducit ad harum transgreſſionem, peccat: quemadmodum peccaret, qui amentem induceret ad transgreſſionem legis naturalis, puta ad occiſionem, fornicationem, blasphemiam &c. At verò ſi famuli fuiſſent famuli omnes infideles, ſeu non baptizati, cenſeo probabilius cum P. Illſung, eos potuiſſe absque culpa adigi ad laborem ſervilem, & ad omiſſionem Sacri &c. Ratio eſt: quia hi non tenentur legibus Eccleſiaſticis: ergo non peccant contra eas agendo: ſed hôc ipſo, quòd non peccent, ne quidem materialiter, cuivis licet eos inducere ad agendum contra illas leges; nam propterea nullus Theologorum peccati facilè condemnabit illum, qui infantem, vel aliunde quemlibet diſpenſatum ſuadendo, jubendo &c. inducit vg. ad comedendas carnes in Quadrageſima &c. non enim dici valet, quòd talis transgrediatur legem in propria perſona; quia ſupponitur abſtinere à ſervilibus &c. neque in aliena: quia illa 410.

per-

perſona velut infidelis non eſt adſtricta lege: neque verum eſt; quòd Ecclesia velit etiam infideles abſtinere ab hujusmodi laboribus: quia juxta effatum *Apoſtoli 1. Cor. 5. Eccleſia non judicat de iis, qui foris ſunt.*

Dices adhuc: ſed quid de illo Opifice tenendum, qui ut laborem promiſſum ad certum diem expediret, plures famulos adegit, ut die feſto junctâ operâ collaborarent per ſesquihoram circiter?

411. ℟. Si id contigit neceſſitatis causâ (prout non raro hujusmodi Opifices, præſertim Sartores, quodammodo coguntur, niſi velint privari lucro juſto, & ulteriori labore) dicendum, quòd non peccaverit, Eccleſia velut pia Matre condeſcendente ſecundùm dicta: rursùs ſi plures vg. 5. vel ſex famulos etiam ſine neceſſitate adegiſſet, ut omnes junctâ operâ per ſesquihoram laborarent ſimul, adhuc probabiliter non peccâſſet graviter, quia ſecluſô Scandalo, ùt ſupponi debet, dici nequit una gravis inhonoratio diei feſti, ſed quinque vel ſex leves, quæ non videntur coaleſcere in unam, ſicut ſi plures ſimul parùm comedant die eſuriali, non cenſentur frangere jejunium, vel graviter peccare: Secus probabiliùs dicendum exiſtimo, ſi talis Opifex mandaret, ut ſinguli famuli ſucceſſivè laborarent; tum quia labor ita protractus Domino mandanti imputari debet, nec ſine gravi dehonoratione diei feſtivi

ſtivi fieri poteſt; tum etiam, quia hoc videtur graviter ſcandaloſum, quippe ex quo ſequeretur, poſſe hujusmodi Opificem abuti multitudine hominum, & facere, ut toto die in domo ſua ſerviliter laboreretur; quod procul dubio eſſet graviter inhonorativum diei feſti, prout cum Arsdekin, & de la Croix jam inſinuavimus *part. 1. in decalog. Confer. 20. n. 587.*

CASUS TERTIUS.

Æſtate proximè præterita contigit, ut tempore Meſſis ultra octo, vel decem dies continuò quaſi plueret, non ſine permagna conſternatione Ruſticorum, timentium, ne ex abundantia pluviarum ſegetes jam ab aliquot diebus ſucciſa tandem computreſcerent in campo: dum ergo quadam Dominica phœbus radios ſuos vehementiùs diſperſiſſet, factum eſt in quodam pago, ut plures Ruſtici minùs ſcrupuloſi altera die (qui pariter erat feſtivus,) absque omni prorſus inſinuatione motu proprio ſegetes curribus & equis in horreum colligerent. Alii ècontra à ſuo R. D. Parocho petière facultatem id agendi. Nonnulli magis Zeloſi piaculo ſibi duxiſſent etiam cum tali diſpenſatione &c. idipſum, quod alii, practicare. Cujus Parochus primos velut præſumptuoſos graviùs objurgavit ex poſt facto; cum aliis ſeſe inſinuantibus benignè diſpenſavit: Reliquorum verò Zelum pro Dei & Sanctorum

 glo-

gloria omnimodis approbavit, & dilaudavit. Jam verò ad noſtrum propoſitum quæritur 1. an Ruſtici absque omni prorſus inſinuatione potuerint tutâ conſcientiâ colligere fructus die feſtivo? 2. an R. D. Parochus ex allegato motivo cum reliquis potuerit diſpenſare in hoc præcepto Eccleſiaſtico?

412. ℟. ad primum. Si revera fuit periculum (prout rationabiliter licet credere) ne ſegetes in campo diutiùs relictæ vel computreſcerent, vel excreſcendo notabiliter deteriorarentur, ruſtici colligendo illas die feſtivo non peccârunt contra præceptum Eccleſiæ: quippe quæ juxta jam ſæpiùs inculcata, velut pia Mater non vult filios ſuos cum tanto onere ad obſervantiam feſtorum adſtrictos; nihilominus cùm labor ille ſervilis publicè fuerit ſuſceptus, & cauſa exemptionis ab obſervantia feſti fortaſſis aliis potuit videri dubia, hinc debuiſſent à ſuo R. D. Parocho priùs humiliter petere licentiam vel diſpenſationem; tum ad demonſtrandam debitam Eccleſiæ ſubmiſſionem; tum etiam ad tollendum & præcavendum omne periculum ſcandali; quòd cùm non fecerint, meritò à R. D. Parocho fuêre objurgati. Videatur Tamburinus *l. 4. in decalog. c. 3. §. 2. à n. 31.* Michel *cit. pu. 1. ſect. 7. n. 34.*

413. ℟. jam ad alterum quæſitum, potuiſſe R. D. Parochum ex allegato motivo diſpenſare;

ſare; eſto enim juxta dicta de legibus *part. 1. Confer. 16. n. 441.* per ſe loquendo nullus inferior valeat diſpenſare in lege Superioris; nihilominus partim per Epychiam, partim etiam per conſuetudinem hodie nedum Epiſcopis, ſed & Parochis (caſu quo Epiſcopus conveniri non poteſt) cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi in feſtis à S. Pontifice aut univerſali Eccleſiæ conſuetudine inſtitutis, modò ſubſit rationabilis cauſa, ſine qua nec licita, neque valida foret talis diſpenſatio. Et ratio hujus eſt: quia ſuavis Eccleſiæ gubernatio poſtulat, ut in ſimilibus caſibus, utpote frequenter contingentibus, in quibus ad ſummam Sedem pro gratia recurri non poteſt moraliter, etiam aliis Inferioribus, utputa Epiſcopis & Parochis concedatur facultas diſpenſandi. Et ita tenent Doctores ſatis communiter. Azorius *inſtit. mor. tom.* 1. *l. 2. c. 28. q. 6.* Filliucius *tr. 27. n. 224.* Caſtropalao *tom. 2. tr. 9. pu.* 10. *n. 5. in fine.* Michel *ubi ſuprà appendice 2. pu.* 1. *ſect. 7. n. 35.* rectè addens, eandem facultatem competere Superioribus religioſis reſpectu ſuorum ſubditorum, non tamen reſpectu famulorum ſæcularium, ait de la Croix: neque etiam neceſſum eſſe, ut cauſa diſpenſandi ſit tam liquida, ut per ſe excuſet ſubditum; ſecus enim opus non eſſet diſpenſatione, ſed ſufficere, ut ſit rationabilis.

Sed quid, ais, ſi neque Epiſcopus adiri poſſit, neque Parochus utpote abſens, poteritnè in tali caſu Capellanus vel Cooperator diſpenſare?

414. ℟. Poterit probabiliter, ſi habeat à ſuo R. D. Parocho poteſtatem delegatam: ſecus ſi hanc non habeat; ſi tamen neceſſitas urgeat, vel damnum notabile ſubditis immineat, poterit illis declarando dicere, ſe de benignitate Eccleſiæ piè præſumere, quòd nolit eos in tali articulo neceſſitatis obligatos: quô facto ſubditi facilè ſeſe reſolvent, nec ampliùs peccabunt ex hoc capite; etenim in caſu, ubi urget neceſſitas, ſimúlque nullus poteſtate diſpenſandi præditus adiri poteſt, ſufficit diſpenſatio rationabiliter præſumpta, ita ſcilicet, ut prudenter credere liceat, Superiorem, ſi præſens adeſſet, diſpenſaturum, vel Eccleſiam nolle in tali caſu fideles adſtrictos, prout ſapienter animadvertit Filliucius *l. cit. n.* 226. referens pro eadem opinione Sylveſtrum & Suarezium. Videatur Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 2. n. 19.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

415. COlliges ex hactenus dictis primò, multas dari poſſe cauſas excuſantes ab obſer-

ſervantia feſtorum quoad abſtinentiam ab operibus ſervilibus; quia ut ex hactenus dictis conſtat, plures poſſunt occurrere caſus, in quibus labor ſervilis permittitur, quemadmodum in ſuperiori Conferentia à *n. 362.* multas recenſuimus cauſas excuſantes ab auditione Sacri. Porrò hujusmodi cauſæ reddentes licitum laborem ſervilem à P. Buſenbaum apud de la Croix *lib. 3. pu. 1. à n. 583.* & aliis pluribus recenſentur ſeptem ſequentes. 1. diſpenſatio, de qua mox dictum. 2. Conſuetudo, de qua rurſus per decurſum plura diximus. 3. Pietas in Deum. 4. Charitas erga proximum. 5. Neceſſitas propria vel aliena corporis vel animæ. 6. Utilitas magna. 7. inſuper ſaltem à gravi peccato excuſare poteſt parvitas operis ſeu temporis ſecundùm dicta *n. 395.*

Colliges 2dò, illa opera, quæ à Docto- 416.
ribus velut liberalia & non ſervilia probabiliter defenduntur, permitti poſſe, à Confeſſario, tunc præſertim, quando ſimul peraguntur ad bonum finem vg. ad vitandam otioſitatem, curioſitatem oculorum, converſationes periculoſas cum altero ſexu &c. Nam hôc ipſô, quòd non certò conſtet hujusmodi opera eſſe ſervilia, & per conſequens prohibita, manet ſubditus in poſſeſſione ſuæ libertatis, & Eccleſia tantò faciliùs condeſcendit, quantò ſanctiùs hujusmodi opera exercentur. Hac de cauſa R. D. Michel

Theolog. Canon-mor. tom. 1. part. 2. append. 2. pu. 1. ſect. 7. n. 27. non abs re ſcripſit, ob animi bonum laborem alioquin ſervilem, modò non adeò operoſus vel ſtrepitoſus ſit, permitti poſſe ad unam, alteramve horam, præſertim garrulis & levibus mulierculis, ſi ad fallendum otium & vitandas occaſiones peccati neceſſarius videatur. Videatur Tamburinus *§. 2. n. 17. & 18.* vel de la Croix *n. 587.*

417. Colliges 3tiò, Rei familiaris conſervandæ vel augendæ gratiâ excuſari poſſe illos labores ſerviles, qui ſine notabili jactura differri, vel abrumpi nequeunt, prout revera abrumpi nequit coctio ſalis, vitri, calcis, vaſorum fictilium &c. item labores coquorum, piſtorum, lanionum, in civitatibus vel oppidis populoſis: item inſtauratorum pontium, viarum publicarum &c. denique & labores Sartorum, ubi id exigit caſus neceſſitatis vg. pro conficiendis veſtibus funeralibus, nuptialibus &c. vel ad alium apparatum neceſſariis &c. Ita *ex communi DD.* Suarez, Laymann, Buſenbaum apud de la Croix *cit. lib. 3. part. n. 583.* Felix Poteſtas *cit. n. 2028.*

Sed quid, ais, ſi talis Sartor tanta ad ſe confluentium copia obruatur, ut planè omnibus ſatisfacere nequeat, niſi cum aliis ſuis ſociis, omnibus ferè pervigiliis ac feſtis majoribus per integram noctem usque ad auroram dominicæ aut feſti laboret, poteritnè hoc à Confeſſario diſſimulari?

℟. cum

℞. cum noſtro V. P. Mayr *in ſuo triſmegiſto continuato diſt. 3. c. 3. §. 2. n. 344.* quòd non. Ratio eſt: quia minimè neceſſum eſt, ut iſte ſolus omnibus ſatisfaciat; cùm alii ejusdem Profeſſionis magiſtri paſſim ubivis locorum reperiantur, quorum operâ petentium deſideriis poterit ſatisfieri: ergo non eſt, cur Eccleſia huic condeſcendat, permittendo, ut *ſingulis ferè feſtis* per plures horas laboret ſerviliter: neceſſum igitur erit, ut vel non tantam laborum copiam in ſe ſuſpiciat, vel ſuſceptum cum aliis Sartoribus dividat ita, ut regulariter laborem hunc diebus ferialibus expedire poſſint. 418.

Colliges 4tò, diebus feſtivis ob pietatem & neceſſitatem proximi excuſari poſſe ſequentes 1. laborantes extinguendo incendic, 2. Chyrurgos & Pharmacopeos medicnas conficientes pro curatione infirmi actu indigentis. 4. Barbitonſores unum vel alterum tondentes, immò & plures, non potentes aliis diebus ob laborum abundantian accedere Tonſtrinam, uti contingit ruſtici: & aliis opificibus, vel famulis &c. 4. item exercentes opera corporalia miſericordiæ, ſepeliendo mortuos, veſtiendo nudos &c. 5. denique peragentes quantumvis ſevilia, neceſſaria tamen ad ſalutem vel vitam proximi defendendam &c. Ita Caſtropalao ubi ſuprà *pu. 10. n. 3.* Filliucius *n. 214 & 215.* Sporer *tr. 3. c. 4. n. 52.* 419.

Ratio eſt: quia præcepto charitatis jubemur proximum diligere ſicut nos ipſos: atqui certum eſt, quòd intuitu noſtri pro caſu neceſſitatis ſimilia poſſimus præſtare nobis: ergo & proximo: profectò Chriſtus Dominus *Luc.* 14. verbo & exemplo docuit, fas eſſe, etiam die Sabbati benefacere proximo, quando id exigit neceſſitas, vel dictat pietas.

420. Colliges tandem 5tò, intuitu pietatis in Deum excuſandos eſſe ſequentes 1. qui crucem, vexilla vel labra portant in publicis Proceſſionibus. 2. qui campanas pulſant, vel 3. parietes templi aulæis adornant, hoſtias conficiunt &c. 4. qui Sepulchrum Chriſti, ejusvè Præſepe exſtruunt. 5. qui Aras, molésque artificioſas erigunt ad exponendum venerabile Sacramentum, vel id hunc finem vias publicas adornant &c. Ratio eſt, quia hujusmodi opera potiùs habenda ſunt pro ſpiritualibus, quàm pro corporalibus & ſervilibus. Minimè tamen fas eſt, actiones ſerviles valdè remòtè duntaxat ad cultum Dei ſe habentes exercere diebus feſtivis, utputa ligna cædere, lapides, calcem, cæmenta comportare ad Eccleſiam vel Aram conſtruendam: quin immo ornatus Altarium, Eccleſiæ purgatio &c. & ſimilia, quæ non adeò propinquè ſe habent in ordine ad cultum actualem Dei; debent anticipari, nec poſſunt ſine peccato veniali (ſclu-

(ſecluſâ verâ neceſſitate) ipſo die feſto peragi. Ita Tamburinus *l. 4. c. 3. ſ. 2. à n. 3.* Sporer *loc. cit.* Babenſtuber *ubi ſuprà art. 2. n. 17.* R. D. Michel *tom. 1. part. 2. append. 2. pu. 1. ſect. 7. n. 32,* & alii Doctores *communiter.*

CONFERENTIA DECIMA QUINTA

De Natura ſeu Eſſentia Jejunii Eccleſiaſtici.

SUMMARIUM.

421. Nomine jejunii impropriè ſumpti intelligitur abſtinentia etiam à vitiis &c.

422. Nomine verò jejunii magis propriè ſumpti abſtinentia à cibo & potu.

423. Nomine denique jejunii Eccleſiaſtici abſtinentia à cibo & certa ciborum qualitate &c. Unde

424. Ad ſubſtantiam hujus jejunii Eccleſiaſtici requiruntur ad minùs duæ conditiones, ſcilicet abſtinentia à ſecunda refectione, & à carnibus.

425. Probabile quidem eſt, eum, qui ſecundam refectionem jam ſumpſit, non ampliùs teneri ad abſtinendum à tertia ſumenda in iiſdem cibis eſurialibus.

426. Oppoſitum tamen, ſpectata ratione intrinſeca videtur longè veroſimilius.

427. Tempore jejunii eſus carnium, à carnibus piſcium diſtinctarum, eſt prohibitus ab Eccleſia.

428. Similiter in Regionibus non exemptis prohibitus eſt eſus ovorum, & lacticiniorum.

429. Qui tamen in Provinciis Septentrionalibus, ubi major ſentitur penuria ciborum quadrageſimalium, cenſetur permiſſus.

430. Non item uſus lardi porcini, aut pinguedinis anſerum &c.

431. Satisfit cuidam inſtantiæ in contrarium factæ.

432. Sorbitio chocolatæ tenuis non obſtat jejunio, multò minùs decoctum ex herba theè, aut fabis caffeè.

433. Secus dicendum foret, ſi chocolata coqueretur, aut ſumeretur per modum pultis.

434. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam pauperculæ, quæ die jejunii deſtituta oleo & butyro pro ſe ſuíſque miſeris prolibus præparavit cibum ex farina frixa in ſebo & ſagimine.

435. Famula de mandato Heri vel Heræ condiens herbas, rapas, vel olera &c. pinguedine anſerum aut lardi porcini, poteſt equidem excuſari à peccato.

436. Non item (ſaltem in noſtris partibus) Herus ipſe vel Hera mandans, ſi aliunde habeant, quo condiant vg. butyro ſimplici, vel eliquato.

437. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam Pariſiti, ſoliti non raro cum aliis diebus jejunii aſſidere ad tabulam per quatuor vel quinque horas;

438. Subindéque à menſa ſurgere, cum aliis per mediam horam converſari, ac denuo reverti ad tabulam, opúſque ſtrenuò proſequi.

439.

439. Immò verò abſolutâ cœnâ in uno loco, accedere alium, ubi noverat convivium protrahi, ibique denuo comedere.

440. Reſolvitur Caſus III. De quodam Bibulo, qui ſingulis quaſi diebus jejunii aſſueverat ſeſe ingurgitare potu exceſſivo.

441. Per Potum propriè ſumptum non frangitur jejunium.

442. Diſſolvitur quædam inſtantia in contrarium facta.

443. Qui cœnam notabiliter anticipant, etiam ſinè cauſa juſta, probabiliùs non peccant, niſi venialiter.

444. Quod, ſi fiat ex cauſa juſta, omni prorſus culpa vacat.

445. Qui extra tempus refectionis in die jejunii ſæpiùs modicum quid comedit, poteſt tandem peccare mortaliter.

446. Fas tamen eſt, ad hauſtum extra horam refectionis factum modicum quid ſumere, ne noceat.

447. Fas inſuper eſt, extra idem tempus modicum quid per modum medicinæ ſumere de electuariis ſeu confectis.

448. Lectoribus ac Servitoribus menſæ permittitur, offam, vel aliud ſimile quid ſumere priùs, quàm inchoent ſuum officium.

449. Qui in die jejunii carnes ſinè legitima cauſa comedit, peccat mortaliter toties, quoties in notabili quantitate, interruptis moraliter vicibus, manducat de illis.

450. Secus dicendum, ſi in quantitate exigua aliquid ſumeret.

451. Qui immemor jejunii de manè ſumpſit jentaculum, per ſe loquendo adhuc tenetur ad ſervandum jejunium, abſtinendo à carnibus, & à ſecunda refectione.

§. I.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de natura jejunii Eccleſiaſtici.

QUæres primò, quid, & quotuplex ſit jejunium?

421. ℟. ad 1. Nomine jejunii à nonnullis DD. intelligitur abſtinentia, ſive dein à cibis, ſive etiam à vitiis, quo ſenſu D. Bernardus *ſerm. 2. in capite jejunii n. 4.* dixit, *jejunandum longè ampliùs à vitiis, quàm à cibis.* Et rurſus *ſerm. 3. n. 4.* ait: *quòd ſi ſola gula peccavit, ſola quoque jejunet, & ſufficit: ſi verò peccaverunt & membra cætera, cur non jejunent & ipſa?* Verùm ad noſtrum propoſitum, & magìs propriè loquendo nomine jejunii intelligitur abſtinentia à cibo & potu. Unde

422. ℟. jam ad alteram partem quæſiti. Jejunium in hoc ſenſu pro abſtinentia ſcilicet à cibo & potu ſumptum duplex eſt; naturale, & Eccleſiaſticum. Ita *communis DD.* Jejunium naturale eſt abſtinentia ab omni cibo ac potu in ſtomachum tranſmiſſo: ubi nomine cibi vel potus etiam intelligitur illud, quòd per modum medicinæ ſumitur &c. & tale jejunium à medio noctis

ctis inchoandum hodie requiritur ab Eccleſia ad dignam & licitam ſuſceptionem Euchariſtiæ extra caſum neceſſitatis, prout ex profeſſo diximus *part. 1. Theolog. Sacram. Confer. 14. n. n. 83.* & videre licet in Rubricis Miſſalis *ſub. titulo de defectibus diſpoſitionis corporis.* Jejunium verò Eccleſiaſticum conſiſtit in abſtinentia à cibo & certa ciborum qualitate &c. Verùm majoris claritatis gratiâ

Quæres 2dò, quidnam propriè ſit jejunium Eccleſiaſticum, & quot, vel quænam conditiones ad hoc neceſſariò requirantur?

℟. ad priorem partem hujus quæſiti. 423.
Jejunium Eccleſiaſticum rectè deſcribitur, quòd ſit *religioſa obſervantia abſtinentiæ à cibo; & certa ciborum qualitate, deſignato tempore ad Deum colendum, & carnem mortificandam ab Eccleſia ordinata* Ita in terminis Marchantius noſter *tom. 2. tr. 12. tit. 3. q. 1.* eúmque ſecutus Sporer *tr. 3. in decal. append. de obſerv. jejun. ſect. 1. n. 2.* & in re *alii DD. communiter.*

Dicitur autem 1. *religioſa obſervantia*; quia ex virtute Religionis fuit inſtituta: per hoc inſuper excluditur jejunium, quod vel neceſſitatis cauſâ, ob defectum ſcilicet alimentorum, vel avaritiæ impulſu ſubinde ſuſcipitur.

Dicitur 2. *à cibo*, id eſt, ab alimento,

ſeu

ſeu quod corporis alimentandi gratiâ ſolet in ſtomachum trajici, additur: & *certa ciborum qualitate*, ſcilicet à carnibus, prout ſtatim ampliùs patebit. Dicitur 3. *ſtatuto tempore*, id eſt, certis diebus ac horis à medio noctis usque ad alterum noctis medium, & certa temporis refectione: ùt paulò infrà videbitur. Additur denique 4. *ab Eccleſia ordinata*, non *præcepta*; jejunium quippe Eccleſiaſticum appellatur non ſolùm illud, quod ab Eccleſia præcipitur, ſed omne illud, quod vel ex voto, vel ex particulari devotione aſſumitur juxta formam & modum ab Eccleſia ordinatum. Ita in re Sporer *loc. cit.* Unde

424. ℟. jam ad poſteriorem partem ejusdem quæſiti. Ad ſubſtantiam jejunii Eccleſiaſtici requiruntur duæ conditiones, ſcil. 1. abſtinentia ab altera refectione, & 2. à certa ciborum qualitate. Ita rurſus *in re communis DD.* ut videre licet apud Azorium *tom. 1. lib. 7. c. 8. q. 3.* Leſſium *lib. 4. de J. & J. c. 2. dub. 2. n. 8.* Filliucium *tr. 27. part. 2. n. 20.* Reiffenſtuel *tr. 10. diſp. 2. n. 9.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 1. n. 2.* Ratio hujus eſt: quia finis Eccleſiæ jejunium inſtituentis fuit, ut per hoc corpus caſtigetur, & concupiſcentia coerceatur, ita tamen, ut natura non lædatur notabiliter: atqui hic finis commodiſſimè obtinetur per jejunium cum præfatis duabus conditioni-

bus

bus obſervatum : ergo &c. Scio equidem Doctores mox citt. inſuper aſſignare 3tiam conditionem, ſcilicet *certum refectionis tempus*, quod olim in primitiva Eccleſia fuit tempore quadrageſimæ hora veſpertina, in aliis vero jejuniis hora nona poſt meridiem: moderna autem Eccleſiæ praxi receptiſſima eſt hora ſexta, id eſt, illa, quæ juxta horologium germanicum coincidit cum hora undecima; verùm tametſi negari minimè poſſit, fideles ſaltem ſub culpa veniali, ſin minùs ſub mortali (prout Marchantius & nonnulli alii nimis in hoc rigoroſi volunt) teneri regulariter ad obſervantiam hujus temporis, ita, ut ſaltem non nimis notabiliter præveniant; nihilominus juxta communiorem & probabiliorem Doctorum opinionem, quam Leſſius, Laymann, Filliucius, & alii tenent, hæc circumſtantia non eſt de eſſentia ſeu ſubſtantia jejunii: prout vel inde liquet, quia id, quô quantumvis culpabiliter prætermiſſo, & non ſervato, adhuc poteſt & debet ſervari jejunium quoad ſubſtantiam, nequit dici de ſubſtantia jejunii: atqui non ſervata hora prandii, benè verò abſtinentiâ à carnibus & unica refectione &c. adhuc tenetur quis, & poteſt ſervare jejunium Eccleſiaſticum: ergo &c. Hinc eſt, quòd Eccleſia quidem nunquam non voluerit à jejunantibus ſervari abſtinentiam à carnibus, & à ſecunda refe-

refectione, tempus autem refectionis mutaverit, primò in horam nonam, quæ juxta noſtrum horologium eſt tertia pomeridiana; modò autem ex quadam condeſcenſione omninò in ſextam, id eſt, juxta noſtrum horologium, undecimam meridianam. Videatur Matthæucci *in cautel. Confeſs. l. 1. c. 16. n. 3.*

Quæres 3tiò. Utrum abſtinentia à 2da refectione ſit ita de ſubſtantia jejunii, ut ille, qui vel culpabiliter, vel etiam ignoranter & inculpabiliter jam ſumpſit 2dam refectionem, non ampliùs teneatur abſtinere à 3tia & 4ta?

425. ℟. Eſt probabile, quòd non teneatur ampliùs ſub peccato mortali abſtinere à 3tia vel 4ta refectione; tum quia potuit Eccleſia 2dam refectionem prohibere non abſolutè, ſed limitatè tantùm, & quatenus per 2dam refectionem deſtruitur forma jejunii, quæ exigit unicam duntaxat refectionem; & quòd hæc fuerit mens Eccleſiæ ſatis communiter tenent DD. Claſſici. Caſtropalao *part. 7. tr. 1. diſp. 3. pu. 2. §. 2. n. 8.* Diana, Tamburin. Laymann, Leſſius, Sporer, Illſung, Babenſtuber, Matthæucci *loc. cit. n. 10.* & alii plures videndi apud Caſtropalaum *loc. cit.* Confirmatur hæc opinio ex eo: quia ſumpta 2da refectione non eſt ampliùs poſſibile ſervari jejunium, quippe quod eſſentialiter importat abſtinen-

tiam

tiam à ſecunda refectione, quâ ſublata eô ipsô deſtructa manet eſſentia & ſubſtantia jejunii: ergo qui ſumpſit ſecundam refectionem, non ampliùs tenetur abſtinere à tertia & quarta: ſicut (ait Caſtropalao *loc. cit.*) ſi præceptum eſſet, ne limites alicujus loci tranſires, ſola prima transgreſſione præcepto contradiceres, non verò ulteriùs progrediens; ſecùs enim hæc lex obligaret ad impoſſibile. Ex quo idem Caſtropalao, Illſung, & alii nonnulli inferunt, nequidem venialiter peccaturum, qui poſt ſecundam refectionem ſæpiùs ſe reficeret: è contra communior DD. apud de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1267.* exiſtimat, talem ſaltem venialiter peccaturum, eò quòd agat contra finem legis, qui eſt mortificatio carnis. Ego hanc ſententiam Caſtropalai & aliorum ſequacium nedum ab extrinſeco, verùm etiam ab intrinſeco probabilem cenſeo, prout jam alibi inſinuavi. Nihilominus ad idem quæſitum.

℞. Jam 2dò. Spectata ratione longè probabiliùs videtur, quòd is, qui jam ſumpſit ſecundam refectionem, vi præcepti Eccleſiaſtici teneatur abſtinere ab aliis, ita, ut quoties etiam in cibis eſurialibus ſe reficit, peccet mortaliter. Et ita tenent Medina, Joannes Major, Covarruvias, Monteſinos apud Caſtropalao *loc. cit.* quibuscum etiam ſentit Henno *tr. de peccat. actual.* 426.

diſp. 4. appendic. de jejunio qu. 1. Reſol. 2. poſt concluſ. 2. Ratio me potiſſimùm movens ad hanc opinionem eſt: quia abſtinentia à carnibus non minùs eſt de ſubſtantia ſeu eſſentia jejunii, quàm abſtinentia à ſecunda refectione, & nihilominus qui ſemel comedit carnes, tenetur adhuc ſub peccato mortali abſtinere à ſecunda refectione, vel etiam comeſtione carnium: ergo ſimiliter, qui ſemel ſumpſit ſecundam refectionem, tenetur adhuc abſtinere à tertia & quarta, non obſtante, quòd abſtinentia à ſecunda refectione ſit de ſubſtantia jejunii, vel fatendum, quòd ſi in hoc poſteriori caſu Eccleſia obligaret ad impoſſibile, etiam ad impoſſibile obligaret in caſu priori.

Nec dici valet, diſparitatem in eo ſitam eſſe, quòd præceptum abſtinendi à carnibus ſit negativum, ideóque ſemper & pro ſemper obligans, ita, ut quòties contravenitur, graviter peccetur &c. Contra enim facit, quòd etiam præceptum de abſtinendo à ſecunda refectione ſit negativum; nam illud dicitur negativum, quo intenditur omiſſio actûs: atqui per præceptum, quô jubemur abſtinere à ſecunda refectione, utique intenditur omiſſio actûs, id eſt, ſecundæ refectionis: ergo hæc diſparitas nulla eſt. Et certè ſi Sacerdos ter in die celebrans, aut Laicus ter communicans committat peccatum mortale nedum in ſe-

cun-

cunda, ſed etiam in tertia ſumptione, eò quòd juxta præceptum Eccleſiæ non niſi ſemel in die communicari fas ſit: quidni probabiliùs ſæpiùs ſe reficiens, ſæpiùs peccet, cùm de præcepto Eccleſiæ liceat tantùm unica refectio? Et licèt talis homo poſt ſecundam refectionem non poſſit ampliùs integrè ſervare jejunium, poteſt tamen illud ſervare ſecundùm aliquid, quoad iteratas ſcilicet refectiones; conſequenter tenetur ab his abſtinere, quemadmodùm tenetur abſtinere à carnium comeſtione, eſto non poſſit ampliùs integrè ſervare jejunium Eccleſiaſticum, qui jam ſemel carnes comedit.

Quæres 4tò, an, vel qualis eſus carnium ſit prohibitus?

℟. Certum eſſe debet, eſum carnium eſſe prohibitum, prout liquidò conſtat ex dictis; 427.
nomine autem carnium intelliguntur illæ, quæ communi uſu & exiſtimatione fidelium aut judicio Medicorum habentur pro carnibus aliis, quàm eſt caro piſcium. Ita vix non in terminis P. Babenſtuber *tr.* 6. *diſp.* 1. *art.* 1. *n.* 3. ſecutus Leſſium *lib.* 4. *de J. & J. c.* 2. *dub.* 2. *n.* 8. Tamburinum, Bonacinam, & alios. Et ratio eſt: quia licèt piſces habeant ſuô modô carnem, non tamen eſt ita nutritiva, ſicut aliorum animalium, proptereáque Eccleſia velut benigna Mater, ne videatur nimiùm gravare

fideles, permittit carnem piſcium, & illorum animalium, quæ piſcibus æquiparantur: uti ſunt caro teſtudinum, cochlearum, limacum, lutrarum, fibrorum, ſive caſtorum, nec non certi cujusdam generis anatum; quia cùm hæc animalia vix ſanguinem habeant, vel ſanguinem frigidum, vel in aquis ad inſtar piſcium educentur, aut nutriantur piſcibus, judiciô Medicorum, & communi perſuaſione, uſu ac praxi fidelium reputatur licitus eorum eſus: itaque *ab illis duntaxat animalibus vel eſu animalium eſt abſtinendum, quorum uſus communi fidelium perſuaſione, aut Medicorum judicio, Eccleſiævé conſuetudine (quæ in variis locis varia eſſe poteſt) habetur prohibitus*, prout benè docet noſter Herincx *part. 3. tr. 2. diſp. 2. n. 71.* Porrò in dubio, an hoc vel illud animal conſtet carne prohibita, putat Gobat, præſumi poſſe non conſtare prohibitâ; eò quòd poſſeſſio ſtet pro ipſo comedente, quamdiu non conſtat de certa prohibitione; idque veriſſimum exiſtimo, præſertim ſi alii fideles in tali loco ſine ſcrupulo aſſueverint veſci hujuscemodi carnibus, v.g. certarum anatum, quas Germani Blaſſelandlen vocant.

Quæres 5tô, an præter carnes alii inſuper cibi ſint prohibiti diebus jejuniorum?

428. ℟. Tempore Quadrageſimæ inſuper (in Regionibus non exemptis) prohibitus eſt

eſus

eſus ovorum & lacticiniorum, id eſt, eorum, quæ ex lacte proficiſcuntur, uti caſeus, butyrum &c. Ratio hujus deſumitur ex *cap. denique diſt. 4.* ubi non ſolùm præcipitur obſervantia jejuniorum in quadrageſima, ſed & abſtinentia à lacticiniis ſequentibus omninò verbis: *par eſt, ut nos, qui hîs diebûs à carnibus animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem carnis jejunemus, à lacte videlicet, caſeô & ovîs.* Nec refert, quòd Pontifex ſolùm dicat, *par eſt* &c. Enimverò, quòd per hæc verba non merum conſilium ſed præceptum voluerit inculcare, patet tum ex contextu, cùm per hæc reſponderit ad quæſtionem, an eſſet illicitum veſci ovis in quadrageſima; tum evidentiùs adhuc ex eo, quod Alexander VII. inter alias etiam ſequentem *numero 32.* propoſitionem damnaverit: *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadrageſima obliget.* Quia tamen mox allegatum *cap.* loquitur duntaxat de jejunio quadrageſimali, extra hoc verò tempus de jure communi non legitur prohibitus eſus ovorum & lacticiniorum; hinc dicta Conſtitutio vel odioſa neutiquam extendi debet ad alia jejunia extra Quadrageſimam. Et licet *cap. Rogationes. de conſecr. diſt. 3.* dicatur, in his jejuniis *utendum cibis quadrageſimalibus*, hæc tamen verba commu-

niſſimè intelliguntur de abſtinentia à carnibus, non ab ovis, & lacticiniis. Videantur de hoc Viva *ad dictam propoſit. n. 10.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 1. n. 4.* Henno *ubi ſuprà q. 2. Reſp. ad petes 2.* Herincx *l. cit. diſt. 2. n. 72.*

429. Dixi etiam per Parentheſin: *in Regionibus non exemptis &c.* Nam in Provinciis Superioribus noſtræ Germaniæ, ſeu partibus ſeptentrionalibus, ubi major eſt penuria ciborum quadrageſimalium, olei præſertim ac piſcium, jam conſuetudine legitimè præſcripta abſque ſcrupulo licet comedere ova, & lacticinia, prout de Diœceſi Colonienſi, Monaſterienſi, aliisque viciniis teſtatur de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1261.* de noſtris quoque Diœceſibus quotidiana experientia probat. Attendenda itaque eſt quantum ad hoc ubivis locorum conſuetudo legitimè recepta, quæ, ſicut aliarum, ita & hujus legis poterit eſſe optima interpres. Videantur *DD. citt.* vel Laymann, *lib. 4. tr. 8. c. 1. n. 3.* Sporer *ubi ſupra in appendice n. 10.* Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 10.*

Sed quid in his partibus tenendum, ais, de uſu lardi porcini, pinguedinis anſerum? vel prodii, è pullis vel gallinis eliquati?

430. ℟. Hunc uſum neutiquam eſſe permittendum. Ratio eſt: quia pugnat contra conſuetudinem legitimè receptam. Adde inſu-

inſuper, ſubfore ingens periculum, ne uſus hujusmodi pinguedinis ulteriùs extenderetur ad eſum farciminum, juſculi &c. de quibus pari modo negari poſſet, quòd ſint caro &c. quod utique cederet in grave ſcandalum, nec non in detrimentum jejunii Eccleſiaſtici & diſciplinæ chriſtianæ, uti ſapienter advertunt Sporer *loc. cit.* Laymann *c. 1, n. 5.* Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 38.* Babenſtuber *ubi ſuprà n. 5.*

Dices tamen contra hanc reſolutionem. Juxta *Gloſſam in cap. Presbyter diſt. 82. & in cap. admonere 33. q. 2.* quando ova permitturtur, etiam permittitur ſagimen: atqui ſecundùm proximè dicta in noſtra Patria permititur eſus ovorum: ergo & ſagiminis.

Confirmatur: Pinguedo juxta Ariſtotelem non eſt caro, licèt originem trahat ex carne: ego licet veſci pinguedine. Rurſus butyrum eſt longè meliùs, quàm ova vel pinguedo: ergo ſi fas ſit veſci butyro, etiam fas erit veſci pinguedine vel lardo &c. itemque prodio è pullis vel gallinis eliquato &c.

℟. Ad inſtantiam, locis ex Jure Canonico citt. nomine ſagiminis intelligi butyrum ceu ſagimen ex lacte expreſſum & confectum, teſte Caſtropalao, Reding & aliis: libenter autem admittimus, fas eſſe veſci ſagimine hoc, id eſt, butyrô, in locis, ubi permiſſus eſt eſus ovorum. 431.

Ad Confirmationem ℟. pinguedinem anſerum & lardum in noſtris ſaltem partibus æquiparari carnibus, non minùs, quàm farcimina, juſculum, & inteſtina animalium, ideoque cenſeri prohibita; tum ratione conſuetudinis; tum etiam ratione ſcandali & diſſolutionis, quæ exinde facilè poſſent introduci. Eſto proin ex rationibus adductis opinio Fagundez, Sylveſtri & aliorum nonnullorum nobis ex hac parte adverſantium cuipiam videri poſſet ſpeculativè probabilis, in praxi tamen à Doctoribus hujus Patriæ ac nationis communiter rejicitur, niſi vel neceſſitas vel paupertas aliud ſuadeant, velut ampliùs videbitur *in caſu 1. à n. 434.*

432. Quæres 6tò, utrum diebus jejuni ſit permittendus uſus Chocolatæ?

℟. Eſt permittendus, ſaltem ſi bibatur tenuis, & non miſceatur nimium illius materiæ, ita ſcilicet, ut inſtar denſæ pultis coquatur. Ita de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1291.* Felix Poteſtas *tom. 1. Exam. Confeſſar. part. 3. n. 2876.* Matthæucci *in Cautel. Confeſſ. lib. 1. c. 16. n.* 17. *&* 18. Kreſslinger *in addit. poſt. num. 6. diſſ. 2. ad tr. 10. Theolog. mor.* R. P. Reiffenſtuel. Et hoc etiam à Gregorio III. Pio V. & Paulo V. fuiſſe declaratum, teſtatur Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 39.* de la Croix addit Urbanum VIII. Ratio hujus eſt: quia ſi conficiatur in illa

quan-

quantitate tenui vg. cum una, vel (ùt alii admittunt) duabus unciis, revera obtinet rationem potûs; unde etiam à pluribus viris piis, doctis & religioſis bibitur, vel potiùs ſorbetur; quòd certè nunquam facerent, niſi crederent eſſe licitum: ergo &c.

Dixi tamen: *niſi miſceatur nimium illius materia* &c. quia cùm ingredientiæ ſint valdè nutritivæ; hinc minimè dubitandum, quin ſi ad inſtar pultis coquatur, potiùs rationem cibi verè ſubſtantialis & nutritivi habeat, quàm potûs: & hac de cauſa Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 5. §. 2. à n. 9.* Caſtropalao & alii multi abſolutè putant, uſum chocolatæ frangere jejunium. Secus tamen Doctores communiſſimè tenent de Lymonide, de potu Kaffè, vel de illo ex herba Thè confecto &c. eò quòd ab omnibus nomine & re habeantur pro potu, & non pro cibo nutritivo &c. Videatur de la Croix *cit. n. 1292.* 433.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, tangentes modum & ſubſtantiam jejunii Eccleſiaſtici.

CASUS PRIMUS.

Titia paupercula fatetur, ſe tempore Quadrageſimæ pro ſe ſuiſque prolibus præparâſſe cibum ex farina quidem, ſed frixa in ſebo & ſagimine (germanicè Unſchlitt und Schmeer) *eò quòd nec Butyrum purum, neque eliquatum, multò minùs oleum vel aliud condimentum habuerit: rogâſſe nihilominus DEum unà cum prolibus innocentibus, quatenus ſibi hoc peccatum vellet ignoſcere: inſuper à Confeſſario poſtulat pro hac culpa ſalutarem ſibi pœnitentiam injungi. Quid Confeſſarius ad hæc? an judicabit Titiam graviter peccâſſe?*

434. ℟. Confeſſarius facilè, nî fallor, apprehendet, Titiam commiſeratione potiùs, quàm reprehenſione dignam eſſe. Enimverò Eccleſia velut pia Mater non vult pauperes illos, qui aliùnde miſerè ſuſtentantur, nec habent, quô ſufficienter reficiantur, adſtrictos ad abſtinentiam à carnibus vel ad jejunium, quippe quod moraliter ſine verè grandi difficultate ſervare nequeunt. Unde

Alexan-

Alexander Alenſis apud Pontas *in dictionario caſuum Verb. jejunium R. ad Caſ. 5tum* ait: *egenus eſt ille, qui indiget petere ab aliis; non manet in domo ſua, ſed circuit domos aliorum: & tales, aut habent determinatam aliquam annonam ſufficientem, quæ datur ab aliquibus perſonis: & ſi hoc, tenentur jejunare: aut non habent aliquid certum & determinatum, ſed quotidie vivunt de eo, quod mendicant; & tales, ut exiſtimo, non tenentur, quia non datur eis totum ſimul; & quia uno die abundant, alterô nihil habent &c. Ita* Alenſis, ita etiam S. Thomas 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *ad* 4t.

Sed quid, ais, ſi famula vel coqua ab hera ſua aliunde ſatis divite & abundante jubeatur condire cibos vg. olera &c. pinguedine anſerum, vel lardo, & dein pro ſe & aliis domeſticis in menſa apponere, licebitnè huic famulæ exequi imperium heræ?

℟. Licebit, haud equidem ex eo capite, 435. quòd uſus lardi & pinguedinis juxta morem patriæ noſtræ non ſit contrarius jejunio Eccleſiaſtico; ſed quia famuli aut famulæ moraliter nequeunt declinare executionem imperii, unde P. Sporer *ſuprà cit. n.* 10. ſapienter ait, pauperibus licentiam veſcendi ejusmodi pinguedine diebus jejunii permitti poſſe ob cauſam paupertatis, vel defectum butyri; item famulis & ancillis permitti poſſe, ut de adipe animalium diebus jejuniorum coquant, & cocta comedant, quando à

Domi-

Dominis jubentur, & ſimilia proponuntur. Subdit inſuper Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 3.* laborantibus & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis hæreticorum permitti poſſe, ut diebus jejuniorum carnibus veſcantur, dummodò ſcandalum tolli poſſit, ſi nimirum dicant, ſe in tali caſu neceſſitatis Eccleſiæ præcepto non teneri; neque etiam carnes in contemptum vel odium fidei apponantur, ut ſupponi debet. Addit inſuper 2dò idem Laymann *l. cit.* tolerari apud nos conſuetudinem, ut finitis Bachanaliorum diebus carnium reliquiæ, quæ à divitibus abſumi non poterant, dentur pauperibus abſumendæ.

Ergonè, inquies, Herus vel Hera mandans, ut ancilla cibos pinguedine anſerum, aut lardo condiat, eſto poſſent uti butyro eliquato, vel oleo condire, & ipſi immunes erunt à peccato?

436. ℟. Nequaquam: quia ſecundùm dicta *n. 430*, praxis hujus ſententiæ velut uſui hujus Patriæ, & comuni fidelium perſuaſioni contraria, neutiquam tolerari poteſt aut debet, niſi infirmitas, neceſſitas vel paupertas aliud ſuadeat. Confeſſarii proin erit ſimilia efficaciter diſſuadere Heris aliunde habentibus, niſi forſan in tali loco contraria conſuetudo fuerit legitimè (ſcientibus ſcilicet & non contradicentibus Superioribus Eccleſiaſticis) introducta: de quo certè in hiſce partibus noſtris

mi-

minimè conſtat, quin immò procul dubio annumeraretur Acatholicis, quisquis diebus eſurialibus veſceretur lardo, pinguedine anſerum &c. aut alios ſibi ſubditos absque neceſſitate ad veſcendum quodammodo compelleret.

CASUS SECUNDUS.

Sempronius cognomine paraſitus ubi ubi demum poteſt, opportunè, immò & importunè ſeſe ingerit Conviviis: nec raro diebus etiam jejunii occaſione utendum ratus Solemni prandio aſſidet cum aliis per tres, vel quatuor omnino horas, interea verò vel neceſſitatis vel urbanitatis etiam causâ aliquoties è menſa ſurgit, exit, cum aliis per mediam horam converſatus; redit denuò, & ſtrenuò proſequitur cœptum laborem, ne in comedendo vel bibendo videatur ulli alteri eſſe ſecundus. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet, 1. an tanto tempore aſſidentes menſæ non frangant jejunium? 2. an Sempronius non infringat legem jejunii ex eo, quòd ſubin per mediam horam recedens à tabula cum aliis converſetur, poſtea denuò proſequatur opus &c.?

℟. Ad prius quæſitum. Per hoc præ- 437
ciſè, quòd Convivium ad tres vel quatuor horas protrahatur in rigore probabiliùs non frangi jejunium. Ratio eſt: quia Eccleſia permittit unam refectionem: atqui in morali hominum exiſtimatione more patriæ

noſtræ ſaltem cenſetur unica refectio, licet convivium protrahatur per tres vel quatuor horas, &c. Et certè, qui in principio & fine talis convivii veſceretur carnibus, per hoc non niſi unicum peccatum mortale admitteret, ut bene obſervat Gobat *Quinar. tr. 5. c. 26. n. 9.* ergo &c. Non me latet, huic reſolutioni contradicere Tamburinum, eò quòd putet, refectionem per tantum temporis ſpatium protractam eſſe virtualiter multiplicem, ſeu æquivalere multiplici comeſtioni &c. At, ſi hoc ſit verum, pariter dicendum foret, eos, qui per duas circiter horas menſæ aſſident, & comedunt, agere contra jejunium, quia talis comeſtio virtualiter duplex dici poteſt, utpote protracta per duas horas, in quarum qualibet honeſta & ordinaria comeſtio ſeu refectio fieri potuiſſet: demus inſuper, aliquem per unicam duntaxat horam tantum devorare, quantum eidem pro duplici integra & completa refectione corporis ſuffeciſſet: nunquid dici poterit, talem virtualiter duplicem refectionem ſumpſiſſe? & tamen nemo facilè dicet, quòd fregerit jejunium, licet omnes fateri cogamur, quòd tales poſſint, & ſæpiùs quàm par eſt, ſoleant agere contra regulas temperantiæ, quamquam nec hoc quidem univerſaliter verum ſit; cùm ſubinde convivia à nonnullis ita protrahantur, ut meritò dubitares, num refectionis, num verò

lon-

longioris converſationis causâ ſint inſtituta; quandoquidem ſinguli cibi apponuntur poſt ſingulas medias horas, vel certè horarum quadrantes. Videantur Gobat *loc. cit. n. 8. & ſequentibus.*

℟. Jam ad poſterius quæſitum, Sempronium non infringere legem jejunii ex eo, quòd ſubinde è menſa ſurgens cum aliis per mediam horam converſetur, & denuò proſequatur opus. Ratio eſt: quia cùm ciborum convivia nedum ad comedendum, ſed etiam ad invicem amicabiliter converſandum inſtituantur, Sempronius in morali hominum exiſtimatione dici poteſt, ac debet uni interfuiſſe convivio, unicam moraliter ſumpſiſſe refectionem, eſto ſubinde mediam horam converſationi potiùs, quàm refectioni impenderit; ferè quemadmodùm Sacerdos dicitur moraliter unicam legiſſe Miſſam, eſto poſt Evangelium (uti pluribus in locis mos habet) Concionem vel diſcurſum ad populum habuerit. Similiter caſu quo Mercator menſæ aſſidens vocatur ad merces vendendas, ſurgit, commercii causâ agit per mediam horam vel ultra; ac denuò reverſus menſam proſequitur, cenſetur moraliter ſumpſiſſe unicam refectionem, prout fatetur Sancius *in Selectis diſp. 52. n. 4.* ergo idipſum in morali hominum exiſtimatione tenendum eſt de Sempronio noſtro. 438.

Sed

Sed quid ais, ſi Sempronius noſter abſoluta jam Cœna in uno loco vg. Monaſterio &c. inde vadat in alium, inveniat etiamnum cœnæ aſſidentes, & cum iisdem proſequatur eandem, comedendo ac bibendo perinde, ac ſi intra 24. horarum ſpatium ne quidem micam panis comediſſet, poteritne nihilominus dici ſervâſſe jejunium?

439. ℟. Cum diſtinctione. Nam ſi supponatur non comediſſe ſatis in priori loco, proptereáque paraſitorum more illicò alibi quæſiviſſe, unde ventrem ac ſtomachum repleret, ſalvô meliori judiciô exiſtimarem, eum non fregiſſe jejunium; tum quia per intentionem Sempronii utraque refectio præſertim tam parùm interrupta dici poteſt, ſe habuiſſe per modum unius refectionis completæ: idipſum ſentire videntur Leſſius *lib. 4. de J. & J. c. 2. dub. 2. n. 11.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 41.* Diana *part. 2. tr. 9. reſolut. 32.* Sporer *in appendic. ad tr. 3. Theolog. Sacram. n. 13.* At verò, ſi Sempronius in priori cœna ſupponatur jamjam manducâſſe usque ad ſatietatem, mihi probabiliùs videtur acturus contra legem jejunii, eò quòd poſterior cœna in morali hominum exiſtimatione dici non valeat complementum prioris, utpote jamjam completæ in ratione plenariæ refectionis per legem jejunii interdictæ. Videatur de hoc Kreſslinger *in addit. I. Reſp. II. poſt n. 35. ad tr.*

10.

10. diſt. 2. R. P. Reiſſenſtuel. Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. ſ. 2. n. 18.* ubi ſapienter ait, hæc & ſimilia judiciô prudentis viri, gravitatem negotii, temporis diſtantiam (unius ſcilicet ab altera cœna) perſonæ vires, & ſimilia perpendentis potiùs, quàm certâ Regula definiri poſſe.

CASUS TERTIUS.

CAjus valde bibulus jam eo Stomachum ſuum aſſuefecerat, ut is multum quidem potûs, parùm verò admodum cibi admittat, quô ſit, ut ſingulis quaſi diebus etiam jejunii ſoleat ſeſe ingurgitare non ſolùm ad crapulam usque ſeu temulentiam, ſed ſubinde etiam ad plenam ebrietatem, potitando quidquid demum eidem vel ſponte offertur, vel præter aliorum intentionem ad manus occurrit: eſto autem Cajus ipſemet ſciat, ſe per hujusmodi exceſſus agere contra regulas temperantiæ, de Jejunio tamen frangendo nullum prorſus ſibi movit ſcrupulum eâ ratione ductus, quòd per integrum diem vix ſoleat comedere tantum, quantum alii ejusdem conditionis homines vel in ſola collatione absque ſcrupulo manducant: ab aliis nihilominus id advertentibus cœptum eſt dubitari & quæri, an Cajus non ſolùm contra temperantiam, ſed & contra legem Eccleſiaſticam de jejunio obſervando committat ſpeciale peccatum?

440. ℟. Cajum peccare quidem contra legem naturalem, quâ jubemur temperanter juxta dictamen rectæ rationis & exigentiam naturæ vivere &c. non tamen contra legem jejunii Eccleſiaſtici, ſi ſupponatur ingurgitare merè cereviſiam, aut vinum, vel quæ rationem potûs obtinent. Ita poſt S. Thomam *q. 147. art. 6. ad 2.* & alios plures Herincx noſter *part. 3. tr. 2. diſp. 2. n. 75.* dicens hanc eſſe communem aliorum. Ratio eſt: quia potus magis ordinatur ad ſanguinis refigerationem, cibi diſtributionem ac digeſtionem, quàm ad corporis alimentationem. Et licèt aliquô modô nutriat, id tamen eſt per accidens, eò quòd in hunc finem potus per ſe non ordinetur: neque alit tantum, quantum cibus; unde Eccleſia ejus non habet rationem, quantum ad obſervantiam jejunii Eccleſiaſtici, prout conſuetudo declarat, ait Herincx *l. cit.* Hinc illud jam receptiſſimum verbiverbium: *liquidum non frangit jejunium*; quod omnino verum arbitror, ſi ratione liquidi intelligatur liquor ſe habens per modum potûs, prout contra diſtinquitur à cibo.

At, inquies, quænam ergo liquida dici debent, vel poſſunt ſe habere per modum potûs, prout is contradiſtinquitur à cibo?

441. ℟. cum R. P. Kreſslinger *ſupra cit. addit. poſt n. 6. diſt. 2. ad tr. 10. Theolog. mor. R. P. Reiffenſtuel.* Illa cenſeri poſſunt, ac debent

debent ſe habere potiùs per modum potûs, quàm cibi, quæ ex ſua natura, inſtitutione, & communi prudentum præſertim Medicorum exiſtimatione non ſunt ordinata ad nutriendas ſolidas partes corporis, ſed magis ad extinquendam ſitim, & ad vehendum & concoquendum alimentum, eſto fortaſſis ſimilia aliqualiter per accidens nutrire ſoleant: unde de aqua naturali certum eſt, quòd ſe habeat per modum potûs: idem tenendum de decocto ex herba Theè vel Caffè, uti jam dictum: idem judicium de vino formandum eſſe, nullus prudentum facilè dubitaverit. Similiter cereviſia tam alba, utpote parùm differens ab aqua, quàm nigra per modum potûs habentur communi Germanorum exiſtimatione; quia ex ſua natura, & hominum inſtitutione ordinantur ad naturam refigerandam, ſitímque extinquendam, deſerviúntque per modum vehiculi ad faciliorem ciborum digeſtionem, eſto ob ſuccum triticeúm ſeu hordeaceum in ſe incluſum aliqualiter ſoleant nutrire, famémque ſedare. Econtra verò lac & juſculum ſeu brodium è pullis ac gallinis, aliíſve carnibus eliquatum &c. cenſentur prudentum exiſtimatione ſe habere per modum cibi & alicujus comeſtibilis; etſi enim ſint quid liquidum, ex natura tamen ſua, & communi hominum apprehenſione ordinantur per ſe ad nutriendas ſolidas partes corporis.

Ita in re laudatus R. P. Kreſslinger, Sporer *n. 15.* Babenſtuber *art. 1. n. 9.*

Dices fortaſſis contra reſolutionem *n. 440.* datam: qui exceſſivò potu, præſertim extra principalem refectionem, ſeſe ingurgitat, non abſtinet: ſed qui non abſtinet, non jejunat, conſequenter qui ſe ingurgitat potu contra legem jejunii, graviter peccat. Confirmatur: Quisquis compotando ſeſe ingurgitat, deſtruit genus *abſtinentiæ*: at deſtructo genere *abſtinentiæ* ſcilicet neceſſum eſt deſtrui ſpeciem talis abſtinentiæ, qualem requirit jejunium Eccleſiaſticum: ergo peccat graviter contra legem jejunii, & non ſolùm contra regulas temperantiæ.

442. ℞. Ad hanc inſtantiam *diſt. Maj.* qui potando ſeſe ingurgitat, non abſtinet à potu, *con.* à cibo, *neg. Maj. ad Min.* fateor, eum qui non abſtinet à cibo, vel potiùs à 2da refectione, non jejunare: poteſt tamen dici, illum jejunare jejunio Eccleſiaſtico, qui à cibo abſtinet, eſto non à potu. Unde ad Confirmat. ℞. *cum eadem diſtinctione*: quisquis ſe ingurgitat; deſtruit genus *abſtinentiæ* à potu, *conc. abſtinentiæ à cibo*, *neg. Maj.* & ſub *eadem min. neg. conſ.* Equidem verum eſt, quòd potus immoderatus ſtare nequeat cum ſobrietate, neque cum omni abſtinentia, benè tamen cum abſtinentia à cibo, à certa ciborum qualitate, & à 2da refectione, qualem abſtinentiam Eccleſia

præ-

præcipit, dum fideles ad jejunandum adſtringit. Profectò ſi hoc argumentum aliquid probaret, ſequeretur jejunium frangi ab eo, qui ſemel tantùm immoderatè comedit, vel qui ſub unica moderata comeſtione immoderatè bibit; quòd ſanè nemo facilè dixerit: licèt enim tales nimium comedendo aut bibendo agant contra rationis imperium, non tamen per hoc agunt contra præceptum Eccleſiaſticum de ſervando jejunio, utpote conſiſtente in abſtinentia à certa ciborum qualitate, & à 2da refectione, uti jam dictum fuit. Videatur Henno *ubi ſupra diſp. 4. p. 3. concl. 1.*

§. III.
Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis 1. eos, qui 443. etiam ſine cauſa in die jejunii refectionem notabiliter anticipant ante meridiem (quæ hora 12. incidit) vg. comedendo hora 11ma vel 10ma, non peccare graviter, ſed ad ſummum venialiter. Ita Leſſius *lib. 4. c. 2. dub. 2. n. 13.* Laymann *ubi ſuprà tr. 8. c. 1. n. 11.* Sporer *n. 23.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. a. 1. n. 20.* contra Henno, qui nimis rigorosè horâ 10ma ſumentes refectionem condemnat peccati mortalis,

& per conſequens ad infernum. Ratio hujus eſt: quia per hujusmodi anticipationem non violatur jejunium quoad ſubſtantiam ſecundùm dicta *n.* 424. Sed ſolùm quoad conditionem accidentalem, & modum ſecundariò præceptum, ſaltem ſpectata hodierna Eccleſiæ conſuetudine.

Nec refert, quòd hujusmodi anticipatio videatur minuere difficultatem jejunii, & notabiliter impedire mortificationem intentam ab Eccleſia; licèt enim minuat difficultatem, quæ ſentitur ante meridiem exſpectando usque ad horam duodecimam vel undecimam (quâ horâ juxta omnes licet ſumere refectionem) hoc ipſo tamen compenſat augendo difficultatem, quæ ſentitur à cœna usque ad veſperam, ſeu collatiunculam veſpertinam, & licèt fames matutina nonnullis ſaltem longè ſenſibilior videatur, quàm pomeridiana, tamen diminutio hujus mortificationis per anticipationem horâ 10mâ vel adhuc priùs factam tantæ conſiderationis non eſt, ut mereatur puniri perpetua inedia in inferno.

444. Colliges 2dò, horam meridianam refectionis legitima de cauſa etiam notabiliter præveniri poſſe absque omni culpa. Hujusmodi cauſæ eſſe poſſunt 1. iter inchoandum. 2. urgens negotium, quòd non patitur dilationem refectionis horâ prandii primùm ſumendæ vg. Concio habenda illâ

horâ

horâ. 3. infirmitas corporis, quæ non permittit exſpectare meridiem. 4. hoſpitalitas ſive urbanitas, ut ſi veniat ad te amicus viator, qui causâ itineris proſequendi debet anticipare comeſtionem: quo caſu licitè cum illo reficeris, ſi ita videbitur expedire vg. amicitiæ, vel comitivæ dandæ gratiâ &c. Similiter horam prandii prævenire per tempus non notabile vg. quadrantem, vel ſemi horam, omni prorſus culpâ vacare, apud omnes in confeſſo eſt: quin immò receptiſſima conſuetudine apud multos Religioſos ſine omni culpa cœna ſumitur horâ undecimâ, 3tiô quadrante ad undecimam, vel omninò medio undecimæ. Videatur Tamburinus *lib.* 4. *in decal. c.* 5. *§.* 4. *n.* 3. vel de la Croix *lib.* 3. *p.* 2, *n.* 1277. Sporer *l. cit.* Babenſtuber *cit. n.* 12.

Colliges 3tiò. Eos, qui in die jejunii extra tempus refectionis ſæpius modicum quid comedunt, poſſe peccare mortaliter, ſi illa modica tandem conſtituant materiam notabilem ſeu talem, quæ pro 2da refectione ſufficeret. Ratio eſt: quia quemadmodum plura furta minuta confluunt ex parte objecti ad inferendum grave damnum, & conſequenter ad peccatum mortale, ita & plures partiales comeſtiones minutorum ex parte objecti tandem confluunt ad 2dam refectionem graviter prohibitam lege Eccleſiaſtica, prout evidentius liquet ex illa pro- 445.

poſitione n. 29. ab Alexandro VII. damnata: *qui in die jejunii ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.* Secus dicendum, ſi quis ſingulis quadrageſimæ diebus extra refectionis tempus parum quid comederet; tum quia jejunium unius diei non habet connexionem cum jejunio alterius; quemadmodum præceptum unius diei moraliter eſt diſtinctum à præcepto alterius; tum etiam quia illud modicum, quod hodie comedis, neque hodie, neque etiam craſtina die poteſt contribuere ad unam integram refectionem &c. Ita *ex communi DD.* Henno *tr. de peccat. actual. diſp. 4. q. 1. Reſol. 3. poſt concl. 2.*

Sed quid, ais, de eo tenendum, qui extra horam refectionis ſæpiùs bibit, & ne hauſtus noceat, modicum quid vg. bolum panis aut amygdalam manducat?

446. ℞. Probabiliùs fas eſt parum quid vg. bolum panis comedere, modò id non nimis frequenter fiat. Ita ſanè contra Henno *communiſſimè* ſentiunt DD. Sporer *tr. 3. appendic. n. 14.* Laymann *l. 4. tr. 8 c. 1. n. 7.* de la Croix *ubi ſuprà n. 1293.* Ratio eſt: quia illud modicum potiùs per modum medicinæ ſumitur, ne noceat hauſtus, quem ſubinde humanitatis cauſa declinare non poſſumus: putat tamen de la Croix *l. cit.* non licere plus panis vel cibi per mo-

dum

modum medicinæ, ùt dictum eſt, ſumere, quàm mediam unciam; quia hæc quantitas commixta potui ſufficit ad impediendum nocumentum. Quo circa tamen non ſinè cauſa Stephânus à S. Paulo *Theolog. mor. tr. 1. d. 5. n. 12.* rectè admonet his verbis: *puto defacto ſub colore, ne potus noceat, ſæpiùs à variis aliqua ſumi, tantùm ideò, ut potus magìs ſapiat; quod profectò non licet.*

Colliges 4tò, etiam extra tempus refectionis modicum quid ſumi poſſe de electuariis ſeu confectis, ùt vocant. Ita poſt Sanchezium, & communem aliorum Babenſtuber *cit. n. 10.* Ratio eſt: quia principaliter ſumuntur non ùt cibus, ſed ùt medicina ad promovendam digeſtionem ciborum, vel ad confortandum ſtomachum. Hinc non abs re Reding, Sporer & alii dicunt, *illud omne, quod per modum medicamenti ſumitur, non frangere jejunium.* Dixi tamen: *modicum quid*; nam ſi magna quantitate ſumerentur ſimilia, minimè dubitandum eſt, quin jejunium frangeretur. Videatur de hoc Sporer cit. *n. 14.* Kreſslinger *addit. II, poſt n. 35.* Herincx *ubi ſuprà n. 77.* 447.

Colliges 5tò, à Lectoribus & Servitoribus menſæ in Monaſteriis diebus jejuniorum licitè aliquid ſumi poſſe antequam inchoent ſuum miniſterium &c. Ita Leſſius, San- 448.

chez, Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 5. ſ. 2. n. 17.* Ratio eſt: tum quia id ſolùm faciunt eo fine, ne nimiùm debilitentur vires legendo, aut ſerviendo, proptereáque Eccleſia iisdem condeſcendit; tum quia illa prævia comeſtio cenſetur quædam inchoatio juſtæ refectionis finita lectione & ſervitio menſæ complendæ: idipſum tenent Sporer & alii de Concionatoribus ante Concionem horâ undecimâ vel duodecimâ habendam ſumentibus offam, vel quid ſimile.

449. Colliges 6tò, toties mortaliter delinqui, quoties absque legitima cauſa cibi prohibiti in quantitate notabili comeduntur. Ita *ex communi DD.* Matthæucci *in Cautel. Confeſs. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 9. Reiffenſtuel *Theol. mor. tr.* 10. *diſt.* 2. *n.* 19. Ratio eſt: quia talis agit contra præceptum negativum *non comedendi carnes, vel cibos vetitos:* atqui toties peccatur graviter, quoties in materia gravi agitur contra præceptum negativum, utpote obligans ſemper & pro ſemper: ergo &c. Hoc tamen intelligendum eſt de comeſtionibus moraliter interruptis; ſecus dicendum de eo, qui in eodem prandio comederet plures ac diverſos cibos carnales; quia tunc moraliter conſtituerent unam refectionem illicitam, & unum peccatum mortale, prout alibi diximus, ubi de diſtinctione numerica peccatorum. Hæc verò interruptio vel continuatio vel maximè relinquenda eſt ju-

dicio

dicio viri cordati & prudentis, prout benè advertit Matthæucci *loc. cit.* & facilè colligi poteſt ex dictis *n.* 437. *&* 438.

Dixi inſuper: toties peccari graviter, quoties *in quantitate notabili carnes comeduntur* &c. ut per hoc innuerem, etiam in hoc eſu carnium dari poſſe parvitatem materiæ, prout Paſqualigus, Tamburinus, Illſung, Matthæucci, & alii Doctores communiter fatentur, eſto in deſignatione parvitatis non ſint unanimes; nam Diana, Tamburinus, & alii putant, eam eſſe cenſendam parvam quantitatem, excuſantem à mortali, quæ coquo ad guſtandum, vel Dapiferis Principum ad prælibandum ſufficit; ad hoc nimis ſcrupuloſè dictum arbitratur Sporer *cit. n.* 11. Subdens: *ego non damnarem peccati mortalis eum, qui absque ulla neceſſitate, etiam ex mera levitate, curioſitate, vel guloſitate die jejunii modicum fruſtillum carnis, vg. inſtar nucis communis, mediam aviculam, vel quid ſimile devoraret: quia præceptum Eccleſiæ piæ Matris non obligat cum tanto rigore.* Ita Sporer *cit. loc.* omninò probabiliter: ſubdens; quòdſi rationabilis cauſa accedat, puta ex parte coqui ad guſtandum & tentandum, an cibus benè ſit præparatus; in infirmario ad orexin vel appetitum infirmo provocandum &c. omnî culpâ vacabit. 450.

Dices adhuc: ſed quid illi agendum, vel

à

à Confeſſario conſulendum, qui ignorans vel immemor eſſe diem jejunii, de mane ſumpſit jentaculum, tenebitúrne adhuc jejunare?

451. ℟. Affirmativè cum Laymann; Matthæucci *cit. n. 13.* & aliis. idque probabiliùs verum arbitror, eſto comediſſet carnes, prout jam inſinuavi *p. 1. Theolog. decal. Confer. 13. n. 372.* Et quòd à carnibus teneatur abſtinere, apud omnes in confeſſo eſt: quòd inſuper à 2da refectione, probatur hac ratione: quia præceptum de non ſumenda ſecunda refectione juxta dicta *hâc Conferentiâ n. 426.* probabiliùs eſt negativum, & diſtinctum ac ſeparabile ab abſtinentia à carnibus, potéſtque adhuc obſervari à tali homine: ergo tenetur abſtinere. Itaque Confeſſarius quærat, an ſumendo jentaculum jamjam comederit ad ſatietatem, vel non? ſi primum, tunc intermiſsô prandiô jubeat eum eſſe contentum collatiuncula veſpertina. Si ſecundum: tunc jentaculô illo matutino pro collatione reputato, poterit intermiſsô omninò prandio noctu cœnare, vel in meridie ſe reficere. Ita DD. *proximè citati.*

CON-

CONFERENTIA DECIMA SEXTA

De Obligatione, Subjecto, & tempore jejunii Eccleſiaſtici.

SUMMARIUM.

452. Datur hodiedum in Eccleſia obligatio jejunandi.
453. Vi cujus fideles tenentur ſub gravi culpa abſtinere à carnibus, & à 2da refectione.
454. Satisfit breviter cavillationibus Hæreticorum, Eccleſiam redarguentium.
455. Poteſtas præcipiendi jejunium pro univerſali Eccleſia competit primariò Summo Pontifici: Secundariò Epiſcopo pro ſuis ſubditis.
456. Ad jejunium Eccleſiaſticum hodie adſtringuntur omnes omninò fideles; poſt ſeptennium quidem completum ad ſolam abſtinentiam à carnibus, poſt annum verò 21. etiam à ſecunda refectione.
457. Recenſentur breviter dies, univerſim 60. quibus fideles per annum adſtringuntur ad jejunandum.
458. Probabile eſt, ſexagenarios ab obligatione

jeju-

jejunandi fuiſſe exemptos: oppoſitum tamen tutius & probabilius videtur.

459. Fratres Minores poſt ſolemnem profeſſionem Regulæ tenentur ad jejunia in Regula expreſſa, eſto nondum attigerint annum vigeſimum primum.

460. Idipſum probabiliùs tenendum eſt de aliis profeſſis, viribûs adhuc potentibus, eſto jam compleverint annum ſexageſimum.

461. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam militis carnes comedentis in pervigilio Immaculatæ Conceptionis, non obſtante, quòd hac die fuerit in diœceſi præceptum jejunium.

462. Religioſi non exempti tenentur ad jejunia ab Epiſcopo præcepta, non item exempti, niſi fortè ratione ſcandali.

463. Quo non obſtante etiam exempti diſpenſante Epiſcopo licitè non obſervarent jejunia præcisè ab Eccleſia inſtituta.

464. Reſolvitur Caſus II. De quodam Concionatore tempore Quadrageſimæ ter vel quater per ſeptimanam non ſine permagno fructu ad populum dicente, aſt non jejunante.

465. Concionator unicam duntaxat Concionem habens per ſeptimanam, in pervigilio non eſt liber à jejunio.

466. Clericus obligatus ad pſallendum vel cantandum in choro dietim quatuor aut quinque horis, reliquo verô tempore ad ſtudendum, liber eſt à jejunio, ſi fideliter & fortiter ſuum exequatur officium.

467. Reſolvitur Caſus III. De duobus ſtudioſis tempore vacantiarum peregrinantibus more ſolito, minimè tamen ſervantibus jejunium.

468. Subinde conficiens iter trium vel quatuor horarum, excuſari poteſt à jejunio.

469.

469. De hoc tamen regula univerſalis ratione itineris præciſè ſtatui non poteſt, ſed potiùs ratione laſſitudinis.

470. Qui alium ad violandum jejunium ſinè cauſa ſcienter inducit, graviter peccat.

471. Graviter etiam peccant Caupones, qui in locis Catholicis diebus ab Eccleſia interdictis hoſpitibus ſuis indifferenter carnes adminiſtrant.

472. Aliter tamen diſcurrendum videtur de Cauponibus habitantibus in locis permixtæ Religionis.

473. Obligatio jejunandi eſt perſonalis, & affixa certîs diebûs, quibus elapſis ceſſat: nec ullus tenetur vel poteſt huic obligationi ſatisfacere per alium.

474. Qui vovit vg. bis vel ter per ſeptimanam jejunare, ſatisfacit huic obligationi, ſive hoc ſive alio die ejusdem ſeptimanæ jejunet.

475. Omittens jejunium duplici præcepto formali debitum, committit duplex ſpecie diſtinctum peccatum.

476. Propoſitum nunquam jejunandi per totam Quadrageſimam unicum duntaxat numero peccatum conficit: executio autem hujus propoſiti multiplex ſeu numero diſtincta.

477. Quidnam circa pœnitentem de non ſervato jejunio ſeſe accuſantem ſit obſervandum, & quomodo talis ſit examinandus.

§. I.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa obligationem & ſubjecta jejunii Eccleſiaſtici.

QUæres primò. Detúrne in Eccleſia obligatio jejunandi, & quanta?

452. ℟. Ad priorem partem quæſiti. Datur hodie in Eccleſia obligatio jejunandi, id eſt, abſtinendi à carnibus, & à 2da refectione. Ita *communis & certa omnium Catholicorum ſententia* contra hæreticos moderni temporis, averſantes ſummoperè jejunia, & ſuperſtitionis ea condemnantes: prout videre licet apud Leſſium *l.* 4. *c.* 2. *n.* 25. Ratio autem hujus deſumitur ſanè efficaciſſima tum ex conſenſu & uſu omnium ſæculorum, jam inde à temporibus Apoſtolorum; tum etiam ex eo, quòd (uti ſancti Patres videndi in *Epitome controverſiar. R. P. Julii Cæſaris demonſtr. 16. c. 1.* teſtantur) jejunium quadrageſimale ab ipſis Apoſtolis fuerit Eccleſiæ traditum, juxta illud Apoſtoli *1. Cor. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo*: & rurſus *2. Cor. 11.* teſtatur ſe vitam transegiſſe in jejuniis multis, in fame & ſiti, in frigore & nuditate. Apoſto-

ſtolorum autem exempla ſecuti ſunt viri etiam Sanctiſſimi, qui quò Sanctiores, eò etiam erant in ſuis jejuniis auſteriores, ait Henno.

℞. jam ad alteram partem quæſiti. Jejunium Eccleſiaſticum quoad utramque abſtinentiam obligat per ſe, & ex ſuo genere ſub peccato mortali. Ita rurſus *communis & certa DD. ſententia.* Ratio eſt: quia leges Eccleſiaſticæ ſemper obligant ſub gravi peccato, quando feruntur de gravi materia concernente bonum ſpirituale animarum, prout eſt hæc materia de jejunio, quippe quod atteſtante S. Leone ad medendum corporibus & animabus, ſeu etiam ſubjiciendum carnem Spiritui ſalubriter inſtitutum eſt: ergo. Veritas hujus reſolutionis evidentiùs adhuc colligitur ex decreto Alexandri VII. edito *7. 7bris 1665.* in quo præter alias etiam ſequentem *n. 23.* propoſitionem damnat: *frangens jejunium Eccleſiaſticum, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.* Dixi tamen: *per ſe loquendo obligare graviter &c.* Nam quòd nedum in unius, ſed & alterius abſtinentiæ transgreſſione poſſit dari parvitas materiæ, ſatis, nî fallor, liquet ex dictis in priori Conferentia. 453.

Aſt contra hanc ſanam & veriſſimam doctrinam Catholicorum Hæretici opponere

ſolent l. juxta effatum Chriſti *Matth. 15. non quod intrat in os, coinquinat hominem*: atqui caro comeſta die jejunii intrat in os: ergo &c. II. Abſtinentia à certis cibis vocatur ab Apoſtolo *1. Tim. 4. doctrina dæmoniorum: quia* (ait idem Doctor Gentium) *omnis creatura DEI bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*: at carnem ita percipiunt Acatholici: ergo &c. III. Apoſtolus ipſe 1. *Cor.* 10. fideles hortatur ſequentibus verbis: *omne quod in macellum venit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam*: at huic contradicunt Papiſtæ: ergo &c. IV. Per hujusmodi abſtinentiam à certis cibis reſuſcitatur Judaiſmus, proptereáque Apoſtolus *ad Coloſſ. 2.* hoc redarguit, & ab eo abſterret dicens: *nemo vos judicet in cibo, aut in potu*: ergo rejiciendus eſt iſte abuſus ſuperſtitioſus papiſtarum, inquiunt AA. noſtri. Verùm quàm parùm firmitatem doctrinæ Catholicæ labefactent hujusmodi cavillationes, vel potiùs calumniæ hæreticorum, demonſtratu haudquaquam eſt difficile. Unde

454. ℟. ad I. *Diſtinq. Maj.* non quod intrat in os, cibus videlicet, ſecundùm ſe ſumptus præcisè, & nulla lege vetitus, non coinquinat hominem, *concedo*: ſi ſit lege juſtà prohibitus, veluti prohibentur carnes *neg. Maj. cum conſequ.* Secus enim neque Judæi inquinâſſent animas tunc temporis manducan-

ducan-

ducando id, quod erat lege prohibitum ceu immundum vg. carnes porcinas, vel ſi comediſſent intemperanter cum notabili exceſſu; quod tamen ipſimet AA. noſtri fatebuntur, eſſe factum, cùm talis impingat in legem naturæ. Ad II. ℟. pariter *diſt. Maj.* abſtinentia à certis quibusdam cibis vocatur ab Apoſtolo doctrina dæmoniorum, ſi ab iis abſtineatur tanquam ex natura ſua illicitis & immundis, prout fecerunt Manichæi, & Priſcillianiſtæ, & alii quidam hæretici, quos Prophetiæ Spiritu Apoſtòlus *1. Tim. 4.* prædixit aliquando venturos, *conc.* ſi ab iis abſtineatur præcisè propter mortificandam carnem, eandémque Spiritui ſubjiciendam *neg. Maj.* Nam ſecùs dicendum foret, Apoſtolum ipſum & alios Viros Sanctitate conſpicuos carnem ſuam jejuniis emacerando, & Spiritui ſubjiciendo ſecutos fuiſſe doctrinam dæmoniorum; quod, quàm alienum ſit à ſana ratione, nemo prudentum non videt. Ad III. ℟. Apoſtolum per illa verba ſolùm voluiſſe liberare fideles ab anxia ſollicitudine inquirendi, an carnes, quæ in macellis vendebantur, Idolis expoſitæ fuiſſent, vel non? minimè verò per hoc voluit innuere fidelibus eſſe licitum omni tempore manducare, quidquid in macellum venit, ſecus etiam indicâſſet, ſanguinem & ſuffocatum licitè manducari poſſe, quia hæc in macellis Gentilium ſæpe vendebantur; ſe-

quela autem hæc eſt certè contra mentem Apoſtoli: ergo & doctrina hæreticorum. Ad IV. ℟. pariter explicando mentem Apoſtoli, qui locô allegatô aliud non voluit, quàm, ob cibum & potum neminem eſſe judicandum ex eo capite, quaſi adhuc ob certam ſignificationem, vel vi legis veteris eſſent immundi, prout hodiedum Judæi nonnullos habent velut tales: minimè verò voluit, neminem eſſe judicandum ob cibum & potum, ſi his vel immoderanter & inordinatè contra rationis, aut etiam juſtæ legis præſcriptum abutatur: nunquid enim & ipſi Superiores hæreticorum tales judicarent? atqui Eccleſia non judicat quemquam in cibo, aut in potu, quaſi eſſent de ſe immundi &c. Sed ſolùm quia vult ſervari certum quendam ciborum delectum, idque præcisè ob carnis mortificationem & ſubjectionem Spiritui, prout Apoſtolus ipſe feciſſe legitur: ergo malè propterea ab Hæreticis arguitur &c. Videantur de his Herincx *part. 3. t. 2. diſp. 2. n. 69.* noſter A. R. P. Marinus Panger *in 3. Sentent. quæſt. 16. controverſ.* vel R. P. Julius Cæſar *in ſua Epitome Controv. demonſtr. 16. c. 3.*

Quæres 2dò, quibusnam competat poteſtas indicendi, vel inſtituendi jejunium?

455. ℟. Ferè eodem modo, quo ſuperiùs *n. 332.* de poteſtate inſtituendi feſta reſponſum fuit, nempe, hanc poteſtatem pro univer-

verſali Eccleſia competere 1. Summo Pontifici. 2. Etiam Epiſcopis pro ſua cuique Diœceſi. 3. Aliis Prælatis Eccleſiæ, ſed pro ſibi ſubjectis duntaxat. Ratio primi colligitur ex communi & uſitatiſſima Eccleſiæ praxi; nam obligatio jejunia pro univerſali Eccleſia inſtituta obſervandi immediatè proficitur à poteſtate humana ſummorum Pontificum, licèt fundetur in exemplo Chriſti, & Apoſtolorum, velut jam dictum fuit, in traditione ab Apoſtolis derivata.

Ratio autem 2di & 3tii fundatur in juriſdictione ſpirituali paſcendi gregem dominicum, vi cujus Paſtores ſpirituales, Epiſcopi ſcilicet, & alii Prælati Eccleſiæ tenentur ac poſſunt ovibus ſibi concreditis præſcribere, quæ ad animarum ſalutem, & Dei gloriam viderint expedire: ergo ubi penſatis omnibus prudenter viſum fuerit expedire jejunium vg. ad placandum DEum &c. vel aliud malum Eccleſiæ imminens, puta peſtem, famem, & bellum &c. avertendum, poterunt hujusmodi Prælati ſuos ſubditos ad jejunandum adſtringere; velut legitur de Epiſcopo Sipontinorum, quòd ad impetrandam à Deo revelationem, quid ſibi voluerit illa ſagitæ retorſio è quadam ſpelunca montis Gargani, indixerit jejunium trium dierum.

Arbitror tamen (ſalvô meliori judiciô) quòd quemadmodùm ſecundùm dicta ſupe-

rius *n. 332.* dies feſti de novo abſque conſenſu Cleri & populi non debeant inſtitui, ita nec talia jejunia, ne jugum Eccleſiæ nimium aggravetur, & ſalutis media vertantur in animarum perniciem, vel laqueum.

Quæres 3tiò, quinam fidelium obligentur ad ſervandum jejunium Eccleſiaſticum?

416 R. 1. Omnes fideles ſcilicet per baptiſmi januam Eccleſiam ingreſſi) poſt completum ſeptennium, & adeptum uſum rationis, tenentur abſtinere à carnibus diebus ab Eccleſia præſcriptis. 2. Poſt completum verò annum 21mum nedum à carnibus, ſed etiam à 2da refectione tenentur abſtinere. Ita quoad utramque partem *communis Doctorum.* Sporer *cit. n. 35.* Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 43.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 57.* Leſſius *ubi ſuprà n. 38.* Herincx *cit. diſp. 2. n. 89.* Ratio prioris patet communi Eccleſiæ, & verè fidelium conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Ratio autem poſterioris nedum conſuetudine receptiſſima, ſed inſuper etiam ex eo ſuadetur: quia finis præcepti Eccleſiaſtici eſt mortificatio corporis, & ſubjectio carnis ad Spiritum: ergo quemadmodum omnes fideles tenentur ad mortificationem carnis, & ad ſubjiciendam eandem Spiritui, ita omnes meritò adſtringuntur ab Eccleſia ad ſervandum jejunium. Hac de cauſa S. *Leo Serm. 11. de Quadrageſ.* ait: *adeſt di-*

lectiſſimi

dilectiſſimi maximum, Sacratiſſimúmque jejunium; quod obſervantiam ſui univerſis fidelibus ſine exceptione denuntiat &c. Quia tamen natura humana ante completum 21. annum velut in via ad terminum juſtæ magnitudinis conſtituta, ſemper adhuc creſcit, & hoc ipsô indiget alimento ampliori & perfectiori; hinc Eccleſia velut benevola, & pia Mater voluit iisdem condeſcendere quoad abſtinentiam à 2da refectione, licet conſultiſſimum ſit, ut juvenes præſertim robuſtioris complexionis etiam in hac abſtinentia ſeſe exerceant, tum ut carnem, quæ illo tempore laſciviis ſæpe ſolet eſſe valde ſubjecta, ſpiritui promptius ſubjiciant, ut ait Herincx *loc. cit.* tum etiam, ut natura poſteaquam dictam ætatem anni 21. compleverint, faciliùs hanc obligationem ſubeat, & portet.

Quæres 4tò quo tempore, vel quibus diebus fideles teneantur ad ſervandum jejunium Eccleſiaſticum?

℞. Sequentibus I. per totam Quadrageſimam, quæ incipit à feria 4ta cinerum, & durat usque ad Sabbatum Sanctum incluſivè: diebus tamen dominicis permittitur 2da refectio, & ſolùm præcipitur abſtinentia à carnibus, veluti habetur *c. Quadrageſima de Conſecr.* d. 5. &c. *Non liceat. de Conſecr. de 3.* II. in quatuor temporibus feriis 457.

4. 6. & Sabbato *cap. ſtatuimus diſt. 76.* III. In vigilia Nativitatis Domini, & aſſumptionis B. Virginis jejunandum eſſe, habetur *c. ex parte de obſervatione Jejunii.* Item in ſingulis Vigiliis tredecim Apoſtolorum, includendo Matthiam & Paulum. *c. conſilium eod.* Excipiuntur tamen Vigiliæ Sanctorum Philippi & Jacobi ob exultationem temporis Paſchalis, & S. Joannis Evangeliſtæ ob feſtivitatem Natalis Domini. IV. Præterea ſunt quatuor jejunia, ſcilicet in Vigilia S. Joannis Baptiſtæ, S. Laurentii, omnium Sanctorum, & Pentecoſtes, quæ, etſi jure ſcripto non contineantur, tamen generali Eccleſiæ conſuetudine ſervantur, veluti communiter tradunt DD. & docet ipſa praxis Eccleſiæ. Ex his patet, inquit Leſſius *l. 4. c. 2. dubit. 9. n. 67.* jejunia, ad quæ *jure ſcripto* obligamur, eſſe 56. nimirum quadraginta dies in 40ma: novem ratione quatuor temporum (nam tria ex his incidunt in quadrageſimam) & ſeptem vigiliarum; quibus ſi addantur jejunia quatuor Vigiliarum conſuetudine introducta, erunt univerſim Sexaginta dies. Quo circa tamen illud adhuc monendum eſt, quòd quemadmodum conſuetudine recepta, & longo tempore cum intentione ſeſe obligandi practicata, introduci poſſunt feſta & jejunia particularia, ita pariter eâdem conſuetudine abrogari valeant nonnulla jejunia ex proximè recenſitis, pro-

unt

ut in hiſce partibus noſtris Vigilia S. Barnabæ Apoſtoli non jejunatur. Eadem quippe eſt ratio aliorum feſtorum & jejuniorum. Ita Leſſius *l. cit.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 95. & ſeqq.*

Quæres 5tò, utrum illi etiam, qui Sexageſimum annum jamjam inchoârunt, vel omninò compleverunt, teneantur ad ſervanda jejunia Eccleſiaſtica?

℟. Eos poſt completum ſaltem annum 458. 60mum à lege jejunii quoad 2dam refectionem ſaltem eſſe exemptos, probabiliter tenent Caſtropalao, Burghaber, Tamburinus, Portel, Sanchez, Illſung, & alii plures: quia ætas ſenum eſt inconſtans & infirma, ſeu (ut Gallenus aſſerit) media inter morbum & ſanitatem; immò juxta commune verbiverbium ſenectus ipſa eſt morbus: ergo meritò præſumitur, Eccleſiam velut piam Matrem velle tales ab abſtinentia ſecundæ refectionis excuſatos, ſicut juvenes ante annum 21. completum vult exemptos; quia etiam hoc à Pio V. vivæ vocis oraculo fuiſſe declaratum, itémque in Bullis cruciatæ de annis 1569. & 1570. ſexagenarios fuiſſe exemptos, refert noſter Marchantius *trib. tom. 2. tr. 12. tit. 3. q. 4. ſ. 1.* adducens oculatum hujus teſtem Liamas *3. part. methodi c. 5. ſ. 20.* Econtrà tamen ne ſexagenarios quidem (ſi aliunde ſint robuſtæ naturæ) à lege jejunii eſſe exem-

ptos probabiliùs tenent Fagundez, Bonacina, Laymann, Filliucius, Tannerus, Leſſius, & alii hac ratione: quia certum eſt, illos ante annum ſexageſimum fuiſſe obligatos & ex altera parte manet revera dubium, an Eccleſia præcisè ob hanc ætatem eos velit exemptos: ergo lex manet in poſſeſſione obligationis. Unde non eſt eadem ratio de juvenibus ac de ſenibus, inquiunt; nam quòd juvenes Eccleſia voluerit exemptos, certò conſtat, non item quòd ſenes, ídque fortaſſis propterea, quòd omnes usque ad annum vigeſimum primum adoleſcant, & debeant firmari: è contra multi poſt annum ſexageſimum non deficiunt notabiliter. Ita *Doctores citt.* ùt videre licet apud de la Croix *l. 3. part. 2. n. 1317.* Ego hanc poſteriorem ſententiam nedum tutiorem (ùt de ſe liquet) ſed ſpectata ratione probabiliorem cenſeo, propterea̋que in praxi ſectandam conſulerem; refragantem tamen ſeniculum (niſi aliunde ex voto aut præcepto eſſet obſtrictus) non multum urgerem, eò quòd & prior opinio ſit probabilis, & tuta, quam propterea in confeſſionali practicâſſe ſe teſtatur noſter P. Sporer.

Quæres 6tò. Utrum Fratres Minores, qui ante annum 21mum deponunt Profeſſionem ſuæ Regulæ, non teneantur ad jejunan-

nandum ante completum annum vigeſimum primum?

℟. Tenentur ad jejunia in Regula expreſſa, utputa quadrageſimale, itémque omnibus ac ſingulis feriis ſextis per annum, nec non à feſto Omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini; non tamen 2. ad alia jejunia Eccleſiæ, vel aliunde particulari locorum conſuetudine aſſumpta. Ita Herincx noſter *cit. diſp.* 2. *n.* 89. Sporer *in appendic. n.* 49. Reiffenſtuel *tr.* 10. *diſt.* 2. *n.* 44. Henno *tr. de peccat. actual. diſp.* 4. *q.* 7. *Reſp. ad petes poſt concl. 2dam.* R. P. Bernard. Thenhaven *in Nucleo Theol. can.-moral. Exam.* 19. *n.* III. Ratio prioris eſt: quia tametſi Eccleſia ante dictam ætatem noluerit eos obligare; potuerunt huic favori renuntiare, immò verò vovendo & obligando ſe ad obſervationem Regulæ ante dictam ætatem cenſetur actu renuntiâſſe huic favori: cùm ergo ſupponantur aliunde ratione virium capaces ad ſupportandum jejunium, non eſt, cur eosdem eximamus ab hac obligatione. Ratio autem poſterioris eſt: quia nullibi legitur, quòd Eccleſia Religioſum potiùs, quàm alium ſæcularem voluerit obligare ad jejunium: ergo quemadmodùm alii ſæculares ante dictam ætatem non tenentur ad jejunia Eccleſiaſtica quoad abſtinentiam à ſecunda refectione, ita nec frater minor ad 459.

aliam

aliam extra Regulam: & certè quamplures alii Religioſi ante illud tempus hodiedum minimè adſtringuntur.

Ergóne, inquies, frater minor habens ſexaginta annos, cæteroquin viribûs adhuc valens & robuſtus, pariter vî Regulæ ſuæ tenebitur ad ſervanda illa jejunia, ad quæ juvenis Profeſſus?

160. ℞. Omnino idipſum exiſtimo reſolvendum; quandoquidem uterque eodem modo ſeſe obſtrinxerit ad obſervantiam Regulæ: ergo ſi juvenis profeſſus ante annum 21. tenetur vi Regulæ ad obſervantiam jejunii etiam quoad 2dam abſtinentiam, non video, cur ſenex eandem Regulam profeſſus, &, ùt ſuppono, viribûs potens, ac benè valens ſit eximendus. Et ita ſentiunt probabiliſſimè plures Doctores, quibus aſſentitur noſter R. P. Gaudentius Kerkove *in Expoſit. Regulæ in cap. 3. n. 14.* Non ignoro, oppoſitum à Marchantio, Diana, Sporer & aliis nonnullis teneri, ſed meô judiciô minùs probabiliter; neque ſatìs capio diſparitatem, quam dare nituntur: dicunt enim, Juvenes ex mera indulgentia, ſenes verò ex deficientia ſeu infirmitate eximi, ac proin illos poſſe indulgentiæ renuntiare, non item iſtos infirmitati &c.; falſum quippe eſt juvenum exemptionem fundari in mera indulgentia, ſed hæc indulgentia fit propter debilitatem

natu-

naturæ; quæ velut in via ad juſtum incrementi terminum conſtituta indiget ampliori alimentô: ſi ergo frater minor juvenis huic favori in debilitate naturæ fundato poſſit, immò præſumatur actu renuntiare profitendo Regulam, cur non pro ſenectute etiam huic favori, in quadam infirmitate vel debilitate naturæ fundato cenſeatur renuntiâſſe? Accedit, quòd hìc quæſtio moveatur de ſenibus ſeu ſexagenariis adhuc robuſtis, prout revera multos reperire eſt, qui in vigore naturæ ſuperant non paucos juvenes, nondum habentes viginti & unum annum: ergo ob debilitatem naturæ non poſſumus illos eximere, hos verò obligare. Meritò proin dicit Sporer *cit. n. 51. in fine*: *probabilis opinio* (ſcilicet quòd ſenes ſint exempti à 2da refectione) *non tamen ita conſulenda ſenibus ſatis valentibus: nec à viginti annis ab ullo vidi practicari, niſi aliunde excuſentur ratione infirmitatis, ideóque non tam ſenectutis vel ætatis, quàm infirmitatis.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de obligatione, & ſubjecto jejunii.

CASUS PRIMUS.

T*Itio militi nuper in pervigilio Immaculatæ Conceptionis ad menſam accumbenti, uxor*

car-

carnes appoſuit: hic dum nonnihil obſtupefa-ctus quæſierat ab illa, an non ſciat, hic loci eſſe præceptum jejunium, uxor ampliùs admirata, Calendarium inſpexit, & indictum jejunium reperit. Cùm verò Titius, utpote vocatus ad ſtationes vigiliarum, diutiùs domi ſeſe continere non potuerit, rem altiori diſpoſitione ita geſtam arbitratus, carnes ſibi appoſitas comedit, & in aliqualem compenſationem, vel potiùs gratiarum actionem DEO Salve Regina *devotiſſimè perſolvit: puto (ajebat idem poſtea in Sacro Tribunali ſeſe expectorando) me non erràſſe graviter; tum quia alium cibum ſolidum non habui, nec exſpectare tam ſubitò potui: tum etiam quia hoc jejunium non eſt ubivis locorum, multò minùs ab univerſali Eccleſia receptum; tum denique quia uxor bona, immò optima fide proceſſit miniſtrando mihi carnes. An Confeſſarius Titium gravis peccati condemnabit?*

461. ℞. Videtur non eſſe condemnandus peccati gravis: tum quia (ut caſus refert) alium cibum ſolidum non habuit, neque etiam moraliter loquendo exſpectare potuit, obedientiâ eum aliò avocante; tum etiam quia tam uxor, quàm ipſe Titius bona fide proceſſit, præſumentes de bonitate Eccleſiæ, quòd in his circumſtantiis minimè velit obligatos. Unde Sylveſter *Verb. jejunium q. 8.* Navarrus *c. 21. n. 20.* Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 6.* Toletus &

alii

alii non ſine ratione dicunt, quòd ſi bona fide ac probabili ratione exiſtimetur ſubeſſe cauſa excuſans à jejunio (tametſi reipſa nulla adſit) & idcirco aliquis non jejunet, vel in nocturna cœnula conſuetam quantitatem excedat, non poſſit culpæ ſaltem mortalis condemnari: quia moralia præcepta moraliter interpretari convenit: neque Eccleſiæ intentio eſt, grave aliquod jugum conſcientiis fidelium injicere: quam ob rem Cajetanus *Verb. jejunium. §. quoad tertium*, monet, ut Confeſſarii pœnitentes ſuos non nimis urgeant, ne fortè, ſi ipſis denique contradicant, vel nunquam omninò jejunent, vel ob conſcientiam gravius peccent, qui alioquin ſine omni culpa, vel ſaltem ſinè mortali fuiſſent. Videatur Laymann *loc. cit.* Ex eo tamen, quòd hoc jejunium non ubivis locorum ſit receptum, Titius ſiniſtrè intulit, ſe ad illud non obligari: quia jejunia particularia locorum legitima auctoritate vel conſuetudine cum intentione obligandi introducta obligant incolas loci, niſi Legiſlator aliud exprimat, prout exprimunt ſtatuta noſtra Provincialia de quibuſdam jejuniis ex particulari devotione v. g. in Vigilia S. P. N. Franciſci, S. Sebaſtiani &c. aſſumptis.

Ergóne, inquies, etiam Religioſi tenebuntur ad jejunia àb Epiſcopo indicta?

℟. Re-

462. ℟. Religioſi non exempti tenentur, non item Religioſi exempti, ſaltem per ſe loquendo. Ratio eſt: quia priores ſubſtant jurisdictioni Epiſcopali, non item poſteriores: ergo non exempti tenentur legibus Epiſcopalibus, ac per conſequens lege jejunii, ſi Epiſcopus velit illos obligatos, non item Religioſi exempti: hac de cauſa Concil. Trid. *Ss. 25. c. 12. de Regularibus* præcipit quidem, ut Regulares etiam exempti cenſuras & interdicta ab Ordinariis promulgata publicent, ac ſervent in eorum Eccleſiis, dies enim feſtos, quos in diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit, celebrent: de jejuniis verò, quæ Epiſcopus fortè dictaret, prorſus præſcindit: fortaſſis quia novit Regulares Exemptos aliunde vi ſuarum conſtitutionum jejuniis ſatis eſſe gravatos, proptereàque noluit eos ampliùs onerari. Dixi etiam: *ſaltem per ſe loquendo*, Religioſos exemptos non teneri ad illa jejunia &c. Nam per accidens vg. ad advertendum ſcandalum ab aliis ſumendum &c. & hi poſſunt obligari, juxta *omnes*.

Dices. Sed quid, ſi Epiſcopus alicubi diſpenſet pro ſua Diœceſi vg. in eſu carnium, vel ovorum, aut lacticiniorum, licebitne tunc Religioſis etiam exemptis (nam de non exemptis ſeu Epiſcopo ſubjectis nemo dubitat) comedere carnes, vel ova aut lacticinia?

℟. Nobis fratribus Minoribus non licebit (idem judicium formato de aliis ſpecialiter vî ſuæ Regulæ obligatis) Ratio eſt, quia nos Fratres Minores ex præcepto Regulæ obligamur ad certa jejunia proximè ſpecificata: atqui hanc obligationem S. Regulæ ſinè conſenſu Legislatoris nec vult, nec poteſt tollere Epiſcopus vî ſuæ diſpenſationis. Et licèt juxta Expoſitores S. Regulæ noſtræ, nominatim Kerkove, Marchantium, Kazenberger, & alios, etiam nos Fratres Minores in diebus jejunii licitè veſcamur cibis illis, quibûs alii incolæ utuntur ordinariè, v. g. ovîs, lacticiniîs &c. non tamen licitè veſceremur aliis, quibûs illi utuntur *ex ſola diſpenſatione*, prout advertit Henno *ubi ſuprà q. 2.* Aliter nihilominus arbitror diſcurrendum de jejuniis, ad quæ nos, vel alii Religioſi Exempti adſtringimur non vî Regulæ, ſed præcisè vî præcepti Eccleſiaſtici, utputa ad jejunia quatuor temporum, & vigiliarum &c. &c. non enim video, unde nos ad hæc jejunia ampliùs, quàm reliqui fideles adſtringamur: ſi ergo reliquis fidelibus juxta *communiſſimam DD. ſententiam* per talem Diœceſim, ubi Epiſcopus diſpenſavit, tranſeuntibus liceat veſci carnibus, cur non & nobis? Neque refert, quòd Epiſcopus in Religioſos exemptos non habeat juriſdictionem; nam neque talem habet in peregri- 463.

nos, & tamen hi licitè comederent carnes; ſicut etiam licitè non audirent Sacrum v. g. in feſto S. Bartholomæi, Catharinæ &c. ſuppoſito, quòd feſtivitas horum dierum fuiſſet legitimè abrogata; *nimirum odia reſtringi, & favores convenit ampliari per Reg. 15. J. in 6tò.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius Concionator egregius tempore Quadrageſimæ ſingulis ſeptimanis ter vel quater vi obedientiæ ſuæ cogitur è ſuggeſtu dicere ad populum, id quod etiam non minori cum fatigatione corporis, quàm fructu animarum præſtat: gaudet proin in Domino de fructu ſui laboris, quem ut faciliùs proſequi valeat, quotidie ſumit alteram refectionem, licèt cæteroquin latera firma, naturámque ſatìs robuſtam ac viribus potentem à Deo poſſideat; hinc nonnullæ anxietates animum pulſant, reddúntque ſollicitum, an non revera in legem jejunii impingat: quid Sempronio ſciſcitanti reſpondebit Confeſſarius?

464. ℞. Sempronius probabiliter non peccavit. Ratio eſt: quia magno cum fervore, nec minori cum fatigatione ſupponitur dicere ad populum, & quidem ter vel quater in hebdomada: atqui hæc moraliter fieri nequeunt, niſi per iteratam refectionem natura confortetur: & licèt Sempronius ſup-

ſupponatur poſſidere latera firma, & naturam robuſtam; tamen etiam hæc nedum defatigari, ſed & deſtrui poteſt, niſi congrue reficiatur: certum quippe eſt, vehementiâ clamoris naturam mirum in modum debilitari; adde inſuper, quòd tres vel quatuor Conciones per ſingulas Quadrageſimæ ſeptimanas requirant ingens ſtudium: tali autem ſtudio ſive dein concionem componendo, ſive eam memoriæ commendando conſumuntur ſpiritus animales, quorum reparatio vel maximè ad vitam & valetudinem corporis eſt neceſſaria. Quod verò de Concionatoribus hìc dictum, pariter ob eandem rationem de illis Profeſſoribus dicendum putant DD. qui continuis ſtudiis vacant; v. g. ſingulis diebus aut fermè ſingulis quatuor ad minûs vel quinque horis; horum enim labor magis conſumit ſpiritus animales, quàm labor corporis, proptereáque multùm ſtudentes facies præſeferunt pallidas; & plerumque debiliores ſunt, quàm corporaliter laborantes. Videantur de hoc Diana *1. part. tr. 9. reſolut. 10.* Bonacina *de legibus diſp. ult. q. un.* Sporer *cit. in appendic. n. 59.* Sanchez *lib. 1. Conſil. c. 1. dub. 13.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n. 6.*

Sed quid, ais; ſi Concionator unicam duntaxat Concionem v. g. in feſto B. Virg. vel alicujus Apoſtoli habeat &c. licebitne

 huic

huic in pervigilio ſumere alteram refectionem, ne altera die nimiùm debilitetur perorando ad populum?

465. ℟. Quòd non; tum quia in pervigilio non adeò graviter (ùt ſuppono) debilitatur, ut altera die ſumpta ſola collatione commodè dicere nequeat ad populum; tum etiam, quia in ipſo feſto, antequam cathedram conſcendat, licebit conſortare naturam manducando &c. itaque non quivis labor, nec quodvis ſtudium illicò eximit ab obligatione jejunii, ſed ille duntaxat, de quo conſtat, aut certè rationabiliter creditur eſſe incompatibilis cum jejunio. Ita Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 3. n. 2895.* Diana *loc. cit. ex communi DD.* idipſum extendens ad Confeſſarios excipiendis Confeſſionibus pœnitentium occupatos, putans tamen, hoc arbitrio boni viri eſſe relinquendum. Si verò dubitetur, an talis labor ſit compatibilis cum jejunio, debent aliæ circumſtantiæ perpendi, v. g. an talis homo ſit teneræ aut robuſtæ complexionis; an multùm ſeſe intendat in perorando, an ſit felix ingenio, vel verò infelix, ita, ut ad concionem memoriæ commendandam multô tempore indigeat, eandèmque fortiter defatiget &c. Denique ubi nequidem ex his circumſtantiis ſatis firma deciſiò fieri poteſt, juvabit ad majorem cautelam adhibere, vel petere

à Supe-

à Superiore diſpenſationem, prout ſapienter advertit Viva *ad propoſit. 30. ab Alexandro VII. damnatam n. 10. in fine.*

Aſt, inquiet nonnemo, Ego ſingulis diebus quinque vel ſex horis in Choro teneor canere vel pſallere, reliquum temporis quod extra chorum ſupereſt, jubeor partim in ſchola, partim in cella ſtudiis impendere, labore tam improbo, ut vix unquam per integrum diem liceat reſpirare; num ſcrupulus mihi movendus, ſi ſecundam refectionem ſummam, vel certè in collatione aliqualiter excedam?

℟. Minimè ſanè: neque ullus prudentum tibi movebit ſcrupulum, niſi fortè nunquam expertus, quod ſit in choro clamare, & extra chorum vires ſtudendo conſumere. Profectò, ſi Concionatorum & Profeſſorum diligenter muneri ſuo vacantium labor cenſetur improbus in tantum, ut communiter cenſeantur propter ea exempti ab onere præcepti Eccleſiaſtici, non video, cur non & tu, quinque vel ſex horis in Choro cantans, aut pſallens, & reliquum temporis ſtudiis impendens, abſque ſcrupulo poſſis ſumere ſecundam refectionem, modò tantùm tibi adminiſtraretur, quantum ad hanc ſufficit: quare ſi non obſtantibûs hîſce laboribus, & occaſione comedendi, amore corporis caſtigandi abſtineas, te omninò laudo: ſin minùs, non vitupero, 466

neque condemno. Aliter nihilominus diſcurrendum & reſolvendum arbitror de iis, qui vel chorum rariùs frequentant, vel ſiquidem frequentent, vix guttur aut linguam movent, ut ne quidem à ſibi proximè aſſiſtentibus audiantur, vel intelligantur: tales enim ob chorum aut pſalmodiam à jejunio eximi non poſſe, de ſe liquet: num verò ob ſtudium? ipſi noverint; nam res hæc ob particulares circumſtantias tam multipliciter occurrentes, & prudentum etiam judicia alternantes, cujusvis conſcientiæ relinqui debet ultimatò. Videatur Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 69.* vel de la Croix *lib. 3. p. 2. à n. 1328.*

CASUS TERTIUS.

Cajus tempore vacantiarum aſſumptô ſibi famulô, eques hinc inde vagabatur more ſtudioſis ſolito, quærens, quid bibat aut devoret, famulus velut pauper Ariſtoteles cogebatur ire pedes: & licèt uterque 21. ætatis ſuæ annum jamjam exceſſerit, & ſubin per integrum diem vix tres aut quatuor horas itinerando confecerint, nihilo ſeciùs ubiubi demum invenerunt, manducârunt, quidquid apponebatur ſine ullo reſpectu ad dies jejunii illo tempore incidentes; poſt vacantias Cajus famulo ſuo nonnihil religioſior, cogitans dies antiquos, & annos æternos ad mentem revocans, dubi-

tare

tare cœpit, an non revera contra præceptum Eccleſiæ uterque, tam ipſe ſcilicet, quàm famulus graviter deliquerit. Quid huic interroganti reſpondeat Confeſſarius?

℟. Videtur probabiliùs, immò propè certum, utrumque graviter deliquiſſe contra legem jejunii. Et de Cajo quidem res de ſe liquet; quia non ſupponitur plus itineris confeciſſe, quàm tres aut quatuor horas, & quidem eques: atqui confectio itineris in equo per duas, vel tres, etiam quatuor horas non ſolet defatigare hominem in tantum, ut cenſeatur liber ab onere jejunii. Quin etiam illi juvenes, qui incedendo pedites conficiunt iter trium aut quatuor horarum, regulariter non ſolent ita defatigari, ut poſſint ab eadem lege eximi: prout colligere fas eſt ex decreto Papæ Alexandri VII. damnantis ſequentem *num.* 31. Propoſitionem: *excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.* Secus dicendum foret, ſi uterque fuiſſet pauper, ita, ut non habuiſſent media de ordinario victu ſibimet providendi, & hoc ipſo coacti apprehendere, quidquid primò occurrit, vel à benefactoribus oblatum fuit, non ſine timore ſequenti fortaſſis die famem, inediamque ſufferendi; tunc enim ratione paupertatis fuiſſent excuſati. 467.

468. Dixi etiam, quòd Juvenes conficientes iter trium vel quatuor horarum *regulariter* loquendo non ſoleant ita defatigari &c. fatendum quippe eſt, etiam Juvenem minùs aſſuetum tempore pluviarum, vel lubrici itineris, ubi pes vix unquam ſolidè figi poteſt, & hoc ipſo itinerans totius corporis niſu cogitur incedere, quòd inquam conficiendo iter trium horarum magis defatigari quis poſſit, quàm ſi ſereno cœlo, aridòque & ſicco ſolo 6. vel 7. horas confeciſſet, prout nullus rem expertus facilè (credo) inficias ibit. Quin & fieri poſſe arbitror, ut aliquis equitando quatuor aut quinque horis vel ob itineris aſperitatem, vel ob ipſius equi exoticum portandi & incedendi modum ampliùs defatigetur, quàm ſi 6. horîs pedes inceſſiſſet; quô ſuppoſitô de benignitate Eccleſiæ etiam tales fuiſſent exempti à præcepto Eccleſiaſtico de obſervando jejunio. Videatur de la Croix *cit. n.* 1344. Babenſtuber ubi ſuprà *art.* 3. *num.* 7.

Dices: Quantum ergo itineris itinerans conficere debet, ut propterea poſſit excuſari à jejunio, & tutâ conſcientiâ ſumere ſecundam refectionem?

469. ℟. Univerſalem regulam de quantitate itineris reſpectu omnium ſtatui non poſſe, licèt aliqui ſtatuant 5. vel 6. horas, alii quatuor, vel quinque leucas &c. Et ratio

hujus

hujus eſt: quia regula exemptionis non eſt ipſa quantitas itineris, ſed quantitas defatigationis ex itinere: atqui plus quàm certum eſt, non omnes æqualiter defatigari conficiendo æquale iter; nam pro diverſitate itinerum, viarum, temporum, perſonarum, non rarò invenies unum, qui conficiendo tres horas magis defatigatur, quàm alius conficiens tres vel quatuor leucas: ergo quoad quantitatem itineris ſtatui nequit pro omnibus regula univerſalis.

Placet nihilominus quoad hoc Regula, quam velut univerſalem tradit Henno *tr. de peccat. actual. diſp. 4. q. 8. art. 3. concl. 3. quodcunque iter, ita alterans hominem, ut ea, in quibus ordinariè occupatur, non poſſit, niſi cum magna difficultate exequi, ſolvit itinerantem à lege jejunii, ſive iter fiat pedibûs, ſive equô, ſive curru:* hanc eandem regulam quoad ſubſtantiam jam pridem tradidit Marchantius, ubi ſuprà *q. 4. §. 4.* eandemque approbavit P. Sporer *cit. n. 58.* hanc pariter ſervituram credo illis, qui in navi iter conficiunt.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, graviter contra legem jejunii delinquere illos, 470.

 qui

qui alios ad jejunium violandum ſcienter inducunt. *Ita omnes.* Ratio eſt: quia inductio ad malum ſemper eſt mala, & repugnat eidem ſpeciei virtutis, cui vitium, ad quod inducis, eſt oppoſitum: at, qui alterum inducit ad violandum jejunium, inducit ad malum contra virtutem temperantiæ, ſeu abſtinentiæ ab Eccleſia juſtè præſcriptæ: ergo peccat contra eandem legem jejunii. Ex hoc liquet, Patresfamilias, aliosque œconomos ſuis ſubditis diebus jejunii cibos vetitos præbendo graviter delinquere, niſi juſta ſubſit cauſa v. g. defectus ciborum eſurialium &c. Quin & patresfamilias ex lege charitatis ſaltem tenentur ſuos ſubditos admonendo, & ubi opus fuerit, modeſtè increpando dehortari à fractione jejunii; hoc enim in Eccleſiam pietas, hoc & in ſubditos debita gubernatio ſuadet, juxta illud Apoſtoli *1. Tim. 5. Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.* Secus dicendum foret, ſi talis Paterfamilias prævideret, ſe nihil effecturum ſuis dehortationibus; tum quia in hoc caſu ceſſaret finis dehortationis: tum etiam, quia non tenetur eos compellere, aut cogere ad obſervantiam jejunii; id enim eſſet nimis rigidum ac durum. Videatur Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 91.* Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 51.* Tamburinus *l. 4. in decal. c. 5. §. 6. n. 2. & ſeqq.* vel *tr. 4. de 4. præcept. Eccleſ. c. 12. n. 12.*

Col-

Colliges 2dò, pariter à peccato immunes non eſſe caupones illos, qui (ſinè ſpeciali diſpenſatione) in locis merè Catholicis hoſpitibus etiam Acatholicis indifferenter carnes adminiſtrant diebus prohibitis, v. g. Quadrageſimæ. Ratio eſt: quia etiam hæretici tenentur à parte rei ad obſervantiam jejunii Eccleſiaſtici, & licèt aliunde ſupponantur parùm vel nihil omnino curare hanc legem jejunii: nihilominus talis caupo adminiſtrando carnes quodammodo cooperatur ad actuale exercitium fractionis, quod utique culpa non vacat, juxta dicta *de ſcandalo part. 2. in decal. Confer. 12. n. 377.* Secus dicendum pro caſu, quô infirmitas, vel alia neceſſitas, puta defectus ciborum eſurialium id expoſtulat; vel ſi hoſpes fide dignus (de quo tamen ex hac parte minimè fidendum Acatholicis) aſſerat, ſe eſſe diſpenſatum quoad eſum carnium. Videatur Leſſius *l. 4. de J. & J. c. 2. dub. 4. n. 22.* Filliucius *cit. n. 92.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 2. n. 13.* 471.

Sed quid, ais, dicendum de Cauponibus in loco permixtæ Religionis habitantibus v. g. Auguſtæ &c. licebítne his diebus ab Eccleſia interdictis ad ſe confluentibus ſive Catholicis, ſive Acatholicis indifferenter carnes præbere, ſi poſtulent?

℟. Licet, ſervatis tamen quibusdam conditionibus, ſcilicet 1. ut hoc fiat ſinè con- 472.

tem-

temptu Religionis. 2. ut non, niſi ad petitionem hoſpitis, minimè verò ante omnem petitionem arbitrariè, & quaſi invitando apponantur &c. 3. ut id Caupo nequeat detrectare ſinè ſuo notabili incommodo, puta, quia vel à hoſpitibus eſſet deſerendus, vel quia alibi facilè invenirent, qui ſibi carnes adminiſtrarent &c. Ratio eſt, quia his ſtantibus cenſetur merum permiſſivè ſeſe habere in ordine ad peccatum illorum, quippe quòd ſinè gravi ſuo incommodo impedire nequit; tum etiam, quia incaſſum niteretur illud peccatum impedire, quandoquidem in talibus locis ſemper inveniantur aliqui, qui carnes promptiſſimè adminiſtrarent. Scio equidem, & in talibus locis inveniri viros, qui contempto intereſſe proprio zelant pro lege Eccleſiæ, nec ullô modô eò adduci poſſunt, ut carnes adminiſtrent, nequidem Acatholicis: horum Zelum omninò laudo, velut ſpeciali benedictione dignum: aliorum tamen praxin condemnare non audeo, ſuppoſitis circumſtantiis mox recenſitis; eò quòd hanc à tot viris pietatis, doctrinæ ac Religionis Zelo clariſſimis videam minimè condemnari. Videatur Leſſius *cit. n.* 23. Sporer *in appendice ad 3. præcept. decalog. n.* 45. Reiffenſtuel *ubi ſuprà n.* 52.

473. Colliges 3tiò, obligationem jejunii Eccleſiaſtici & perſonalem eſſe, & certis diebus affixam. Ita *omnes.* Ratio prioris inde liquet;

quet, quia finis hujus obligationis eſt maceratio corporis, & ſubjectio carnis, juxta illud, quod canit Eccleſia in Præfatione quadrageſimali: *qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas &c.* atqui maceratio corporis eſt obligatio perſonalis: ergo &c. Ex quo fit, eum, qui per ſe ipſum jejunare non valet, nequaquam obligari, ut curet, ab alio loco ſui jejunari. Ratio autem poſterioris ſatis liquet ex dictis ſuprà *n. 457.* ubi certos dies de mente Eccleſiæ recenſuimus. Unde ſi quis tali die nequeat jejunare, non tenetur illud ſupplere alio tempore, juxta *communiſſimam DD.* ferè quemadmodum non potens audire Sacrum die feſto, non tenetur illud audire die non feſtivo; aut non potens hac die dicere ſuum Breviarium, non tenetur de eodem feſto recitare alio die.

Sed quid, ais, de illo tenendum, qui ex particulari devotione ſeu voto ſtatuit, vel qui ex præcepto Confeſſarii obligatur v. g. bis vel ter per ſeptimanam jejunare?

℞. Talem ſatisfacturum ſuæ obligationi quibuscunque demum diebus jejunaverit, ſiquidem obligatio non ſupponitur affixa diei, ſed hebdomadi: ſecus dicendum foret, ſi quis voviſſet ſingulis feriis ſextis jejunare; quô ſuppoſitô ſine cauſa non jejunans graviter quidem delinqueret, non tamen tene- 474.

retur

retur alio die v. g. Sabbati jejunium ſupplere; prout ex hactenus dictis de ſe liquet.

475. Colliges 4tò, duplex peccatum mortale in Confeſſione neceſſariò exprimendum committi ab eo, qui omittit jejunium duplici præcepto formaliter diſtincto debitum; utputa præcepto Eccleſiæ ex motivo caſtigandi corporis; & præcepto Confeſſarii ex motivo pœnitentiæ injuncto; vel ex voto proprio virtute Religionis ſibimet injuncto; Ratio horum eſt: quia in tali caſu interveniunt privationes diſtinctarum virtutum, & rectitudinum: atqui ex his oritur diſtinctio ſpecifica peccatorum, velut ex *communi DD.* diximus *part. 1. prælim. in decalog. Confer. 19. n. 540.* ergo committuntur diſtincta ſpecie peccata. Secus dicendum de eo, qui intermittit jejunium ex duplici quidem præcepto; ſed eodem fine, ideòque non formaliter diſtinctis debitum; puta in Vigilia incidente in diem quatuor temporum, vel in Quadrageſimam; quia hæc præcepta non ſunt niſi materialiter diverſa; quandoquidem tendunt ad eundem finem, ſcilicet macerationem corporis: ex quorum prævaricatione non oritur diſtinctio peccatorum, neque ſpecifica, neque numerica, prout *loc. prox. cit.* diximus, *n. 542.* & ex *communi DD.* tenet Sporer, Reiffenſtuel *cit. n. 48.* & alii; ergo talis ſatisfaceret in Confeſſione dicendo: *ſemel non ſervavi jejunium Eccleſiaſticum.*

Sed

Sed quid, ais, tenendum de illo, qui firmiſſimè ſtatuit, quòd per totam Quadrageſimam (etiam præſcindendo ab omni cauſâ legitima) nunquam velit obſervare jejunium Eccleſiaſticum?

℟. Talis vî hujus propoſiti committit 476.
unum numero peccatum pluribus æquivalens: quin immò, ſi poſtea effectivè exequatur hujuſmodi propoſitum, ſingulis diebus incurrit novum numerô diſtinctum peccatum in Confeſſione neceſſariò explicandum juxta *communem DD.* quam *part. 1. Theol. decalog. Confer. 19. n. 556.* inſinuavimus; & adhuc clariùs *in Theol. Sacram. part. 2. Confer. 7. n. 197.* Ratio prioris eſt: quia propoſitum voluntatis eſt unicum, ſimùlque objectum; obligatio ſcilicet jejunandi apprehenditur per modum unius, & revera moraliter loquendo ita poteſt apprehendi: ergo vî ſolius propoſiti non committitur niſi unicum tantùm peccatum. Ratio autem poſterioris eſt: quia cùm obligatio jejunandi ſingulis diebus affixa ſit revera multiplex; immò tot obligationes diſtinctæ, quot dies; (quævis enim cum ipſa die exſpirat) planè ſequitur; quòd tot numerô diſtincta peccata committantur, quot diebus effectivè non jejunatur: ſicut pluribus diebus non recitans ſuum Breviarium, ſingulis diebus committit numerô diſtinctum peccatum. Videa-

deatur de hoc R. P. Reiffenſtuel *cit. tr. 10. diſt. 2. n. 50.* Filliucius *l. cit. n. 87.*

477. Colliges denique 5tò, caſu quo pœnitens ſeſè accuſat, non ſervâſſe, vel fregiſſe jejunium, non illicò à Confeſſario inferendum vel concludendum eſſe, eum peccâſſe mortaliter; nam homines præſertim ſimpliciores neſciunt diſtinguere inter jejunium & abſtinentiam: quin immò multos, dum ſtrictiùs examinaveris, quomodo jejunium fregerint? audies reſpondere, ſe parùm aliquid extra ordinarium tempus refectionis comediſſe vel bibiſſe etiam hauſtum frigidæ. Itaque interrogari debet talis pœnitens 1. quomodo fregerit? an carnes comederit? 2. an fortaſſis ſecundam refectionem ſumpſerit? Et ſi hoc: 3. an non habuerit cauſam excuſantem, vel quare id fecerit? 4. an putaverit ſe graviter delinquere contra legem Eccleſiæ? ſubinde enim ex conſcientia erronea graviter peccant minùs intelligentes hanc legem jejunii. 5. an ad tale jejunium non fuerit aliô titulô v. g. voti vel præcepti Regulæ adſtrictus? &c. Ratio horum liquet ex alibi dictis: quia Confeſſarius tenetur indagare in numerum & ſpeciem delictorum à pœnitente commiſſorum, niſi is ſufficienter ſeſe exprimat: atqui ex omnibus circumſtantiis mox enumeratis poteſt augeri vel ſpecies, vel ſaltem numerus peccato-

catorum circa fractionem jejunii Eccleſiaſtici: ergo tenetur Confeſſarius in hæc indagare, caſu quo pœnitens ſeipſum non ſatis exprimit. Videatur de hoc Matthæucci *in Cautela Confeſſar. lib. 1. c. 16. n. 22.* vel ea, quæ tradidimus *part. 2. Theolog. Sacram. Confer. 17. n. 432. & ſeqq.*

CONFERENTIA DECIMA SEPTIMA

De Collatiuncula Veſpertina.

SUMMARIUM.

478. Hodie ab Eccleſia permiſſa cenſetur collatiuncula ſeu refectiuncula veſpertina diebus jejunii.

479. Quæ tamen in quantitate modica (qualem nonnulli putant conſiſtere in 7. vel 8. circiter unciis) ſumenda eſt.

480. Nomine unciæ intelligunt decimam ſextam partem libræ.

481. Alii adhuc veroſimilius ſtatuunt, quartam partem cœnæ juſtæ, ſeu proportionatæ reſpectu cujusvis ſumi poſſe ſinè ſcrupulo.

482. Quoad qualitatem rurſus alii magìs rigoroſi exiſtimant, in collatiuncula abſtinendum eſſe ab omnibus cibis propriè dictis.

483. Alii è contra aſſerunt, non tam qualitatem ciborum, quàm quantitatem eſſe obſervandam in dicta refectiuncula.

484. Tempus ordinarium hujus ſecundùm omnes eſt veſpertinum.

485. Quod tamen (ob cauſam rationabilem præſertim) abſque omni culpa præveniri ſeu immutari poteſt.

486. Reſolvitur Caſus I. De quodam, qui tempore Quadrageſimæ in cœna aſſueverat ſumere duplicem portionem, quatenus hòc modô faciliùs poſſet eſſe contentus refectiuncula.

487. Huic proin probabiliùs pro refectiuncula non poteſt indulgeri quarta pars cœnæ.

488. Satìsfit cuidam inſtantiæ in contrarium factæ.

489. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam, qui pro refectiuncula præter alios cibos ſuos ſolus comedit portionem lactucæ pro quatuor perſonis præparatæ, ídque per modum medicinæ, ùt ajébat.

490. Verùm hoc non videtur tolerandum, licèt fortaſſis ratione itineris vel fatigationis potuerit ſuô modô excuſari.

491. Alia quædam ſatìs conveniens regula R. P. Marchantii pro ſumenda refectiuncula inſinuatur.

492. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam honeſti viri, qui quantumvis modicum comedendo ſentit ſe planè ſaturari, tam in cœna, quàm in refectiuncula.

493. Quid de illo tenendum, qui ſe ſentit ſaturari totaliter ſumendo in collatiuncula octo uncias, vel quartam partem cœnæ juſtæ.

494.

494. Quidſi hanc quartam partem modicùm excedat, ſumendo adhuc unam vel alteram unciam.

495. Confeſſario velut Medico ſpirituali cautè cum pœnitentibus ſecundùm diverſitatem inclinationum procedendum eſt circa hoc punctum.

496. In certis quibusdam vigiliis, ubi plura in matutino veniunt cantanda, &c. fas eſt, paulò ampliùs ſumere in refectiuncula &c.

497. Nobilibus tamen ex eo præcisè, quòd tales ſint, per ſe loquendo non eſt plus condeſcendendum, quàm aliis fidelibus,

498. Collatiuncula, de qua hactenus, etiam præciſa neceſſitate permittitur jam ab Eccleſia, & quidem ad ſedandam quodammodò famem.

499. Probabiliùs inſuper fas eſt, æquam panis portiunculam commiſcere ſeu coquere in aliquo liquore, puta vinô aut cereviſiâ, & hoc modô decoctum ſumere.

500. Ad formulam tamen hujus collatiunculæ ſervandam etiam tenentur illi, qui vel ex voto privato, vel ex præcepto Confeſſarii, vel ex motivo lucrandi Jubilæi jejunare obligantur.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa collatiunculam diebus jejuniorum hodie permiſſam.

QUæres primò, ſitnè hodie permiſſa fidelibus collatiuncula ſeu refectiuncula, uti vocant?

478. ℞. Eſt permiſſa hodiedum in diebus jejuniorum collatio ſeu refectiuncula veſpertina, nedum per modum medicinæ, vel n noceat hauſtus, ſomnusve impediatur, ſed etiam ad aliqualem corporis nutritionem. Ita hodie *communiſſimè DD.* contra nonnullos antiquiores, qui, ſi hodie fortaſſis viverent, absque ſcrupulo aliis ſubſcriberent, & hanc opinionem nedum calamô, ſed & opere ipſo practicè probabilem oſtenderent. Ratio eſt: quià tametſi priſtinis temporibus, durante præcipuè primario rigore Eccleſiæ, hæc collatio prorſus fuerit ignorata quaſi in Eccleſia; nihilominus poſterioribûs hîſce ſæculîs, dum mundo paulatim ſeneſcente, & charitatis fervore refrigeſcente natura humana ſimiliter labefactatur, diverſisque infirmitatibus obruitur, uſus & praxis in Eccleſia jamjam tolerata invaluit, ut fideles quantumvis devoti vel Religioſi non dubitent modicum quid per modum alicujus reſtaurationis virium ſumere. Per bene autem notandum eſt, hanc collationem non appellari *refectionem*, ſed *refectiunculam* duntaxat, quatenus per hoc fideles intelligant, eam non eſſe ſumendam in tanta quantitate vel ciborum apparatu, ut potiùs refectio vel ſemirefectio, quàm collatio dici mereatur.

Quæres 2dò, quantum ciborum in refectiuncula veſpertina ſumere fas ſit?

℞. Quoad

℟. Quoad hanc quantitatem magnum inter Doctores eſſe diſſidium, dum diverſi diverſas quantitates univerſaliter determinant: alii enim volunt permiſſam eſſe quantitatem quatuor, alii quinque, alii ſex unciarum, alii denique omninò octo uncias volunt eſſe univerſaliter permiſſas: & hanc ſententiam de octo unciis ſumendis velut practicè probabilem tenent Stoz *part. 3. n. 524.* Tamburinus *lib. 4. c. 5. §. 3. n. 1.* Sporer *in append. cit. n. 26.* Fagundez, Diana, Sanchez, & alii, quibus adſtipulari videtur R. P. Bernardinus Thenhaven *in ſuo Nucleo Theolog. canon. moralis Exam. 19. n. III.* Ratio hujus opinionis eſt: quia hæc quantitas videtur eſſe modica; conſequenter coaptata refectiunculæ, & non refectioni, immò ne quidem ſemirefectioni. 479.

Sed quid, ais, nomine unciæ intelligitur ab illis Doctoribus?

R. Nomine unciæ teſte Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 25.* intelligi duodecimam partem aſſis, ſive unius libræ: verùm libra aromataria diſtingui ſolet in ſedecim uncias vel 32. ſemiuncias; ex quo colligo, Doctores, qui pro collatiuncula admittunt octo uncias, dicúntque eas efficere mediam circiter libram, loqui de libra aromataria, non item de alia libra ordinarii ponderis, ſecus enim admitterent ultra di- 480.

midiam libram, prout rem ponderanti facilè patebit ad oculum. Verùm quemadmodum complexiones hominum universim non ſunt æquales, propterea que ſecundùm dicta *n. 469.* reſpectu omnium ſtatui nequit regula univerſalis à jejunio excuſans v. g. ratione itineris aut laboris: ita pariter probabiliùs mihi videtur, octo uncias pro collatiuncula ſeu refectiuncula velut univerſalem quantitatis regulam reſpectu omnium convenienter ſtatui non poſſe. Unde

481. ℟. jam 2dò ad idem quæſitum, in ordine ad determinandam quantitatem ciborum pro refectiuncula ſumendorum convenientiſſimè ſtatuitur ſequens regula: *in collatione veſpertina tutâ conſcientiâ regulariter ſumi poteſt quarta pars cœnæ ordinariæ, quam quivis ſpectatîs circumſtantiîs ſuæ perſonæ, ætatis, conditionis, occupationis, regionis, in qua degit, ſumere ſolet.* Ita in re Henno *tr. de peccat. act. diſp. 4. q. 6. concl. 3.* Sporer *ubi ſuprà.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. a. 1. n. 15.* pro eadem ſententia referens Laymann, Filliucium, Tamburinum. Ratio eſt: quia hæc quantitas meritò cenſetur modica; tum etiam quia per hanc velut proportionatam cujusvis genio ſubvenitur convenienter neceſſitati naturæ, ita, ut qui plus ordinariè comedit in prandio, majorem refectiunculam, qui verò minùs, mi-

norem

norem, ſumere poſſit ac debeat. Et hæc ſententia quartam partem cœnæ ordinariæ admittens conſultis Theologis in celebri Academia fuit approbata teſte Filliucio *tr. 27. part. 2. n. 33.* Ex quo facilè inferes, illum, qui pro ordinaria cœna indiget duabus libris, poſſe tutâ conſcientiâ ſumere mediam libram velut quartam partem pro collatiuncula: qui verò non indiget, niſi unicâ duntaxat librâ, poſſe tutâ conſcientiâ ſumere quartam partem unius libræ, & non amplius, niſi ſuppetat alia cauſa rationabilis v. g. laboris, itineris ſuſcipiendi, infirmitatis &c. Videantur *DD. citati*, vel de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1299.*

Quætes 3tiò, quales cibi pro refectiuncula licitè ſumi poſſint?

℟. 1. Quoad qualitatem ciborum non minus, quàm quoad quantitatem eſſe inter DD. 482.
diſſidium. Enimverò Pontas Verb. jejunnium *Reſol. ad Caſ. 19.* putat, uſum piſcium in collatiuncula ſimpliciter non eſſe licitum, ſed potius eſſe abuſum tolerantiæ ac pietatis Eccleſiæ, quæ ſuô ſilentiô hunc nondum cenſetur approbâſſe: alii non minùs rigoroſi exiſtimant, in refectiuncula abſtinendum eſſe ab omnibus cibis propriè dictis, id eſt, ad ſuſtentationem naturæ ordinatis, & levioribus duntaxat, qui potiùs ad excitandam orexin, ad refrigerandam naturam, vel ad ſigillandam comeſtionem de-

ſervire ſolent, utputa herbis, ficis, uvis paſſis, nucibus, pomis, pyris, & ſimilibus utendum eſſe; quia, inquiunt, conſuetudine (quæ ſola refectiunculæ uſum, priſcîs temporibûs incognitæ vel inuſitatæ introduxit) receptum eſt, hanc ciborum qualitatem eſſe ſervandam &c. Verùm hi (pace tantorum virorum dixerim) videntur nunquam practicâſſe vel audiviſſe de praxi recepta aliarum Nationum, vel Regionum. Unde

483. ℞. jam ad idem quæſitum. Pro refectiuncula licitè poſſunt ſumi cibi, quos juxta morem diverſarum Nationum ac Regionum timorati velut licitos ſolent ſumere. Ita *in re communis DD.* nominatim Henno *ubi ſuprà q. 6. concluſ. 2.* ubi dat hanc minimè ſpernendam rationem: quia cùm refectiuncula illa non fuerit ab Eccleſia univerſali inſtituta, ſed tantùm à particularibus paulatim introducta, & tandem à S. Sede tolerata, eô modo ſumi debet, ac poteſt, quô in ſingulis Provinciis uſu timoratorum fuit introducta & recepta. Quocirca fateri cogimur, Italos, Gallos, &c. utpote melioribûs fructibûs, ac vinîs proviſos, non abſque ratione quantùm ad obſervantiam jejuniorum, & præſertim quoad hanc refectiunculam ſtrictioris eſſe obſervantiæ Germanîs. Verùm in noſtris hiſce frigidis Regionibus aliquantò plus indulgendum putant Doctores Claſſici, præſertim Germani, videlicet modi-

cum

cum caſei, butyri, ficorum, pultis amygdalinæ, piſcium &c. Quin etiam ſpectata moderna conſuetudine præſertim Germanorum probabile & tutum eſt, in collatione non eſſe attendendum ad qualitatem ciborum, ſed ad quantitatem, ita ut de omnibus cibis, quibus licitè veſcimur in diebus jejuniorum cœnandô, etiam in modica duntaxat quantitate licitè veſcamur ſumendô refectiunculam veſpertinam; qua ratione Cajetanus V. *jejunium cap. 1. in fine* non ineptè ſcripſit: *non referre, quid quisque in ſerotino jentaculo ſumat, ſi modum non excedat.* Videantur de hoc Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. §. 3. à n. 3.* Sporer *ubi ſupra n. 31. & ſeqq.* Burghaber *cent. 1. caſ. 74.* Marchantius noſter *trib. part. 2. tr. 12. tit. 3. q. 3. dub. 1.*

Quæres 4tò, quâ horâ, quove tempore ſumenda ſit refectiuncula?

℟. Tempus ordinarium hujus collatiunculæ eſſe veſpertinum. Ita *ex communi DD.* Sporer *cit. n. 33.* Ratio eſt, quia receptiſſima Eccleſiæ conſuetudo, & praxis jamjam obtinuit, ut cœna ſumatur in meridie, ſcilicet horâ 11. vel duodecima, refectiuncula verò veſperi v. g. horâ ſextâ, vel adhuc tardiùs, ſeu ſeriùs, ità ut ſi ſine rationabili cauſa ſecus fiat, peccetur ſaltem venialiter; quia non obſervatur aliqua circumſtantia jejunii per conſuetudinem introducta, quod 484.

adverſatur conſuetudini hodie in Eccleſia univerſali receptæ. Ita Leſſius, Laymann, Babenſtuber, *n. 20.* & alii plures.

485. Dixi tamen: tempus ordinarium eſſe veſpertinum, nec fas eſſe illud *ſinè rationabili cauſa immutare &c.* Nam ubi ſuppetit cauſa rationabilis v. g. debilitas complexionis, periculum non dormiendi, ſeu inſomniæ; iter vel negotium commodiùs peragendum &c. licebit refectiunculam hanc ſumere in meridie, vel adhuc maturiùs, cœna ad veſperam usque dilata. Ita rurſus *communiſſimè DD.* Sanchez *lib. 5. conſ. moral. c. 1. dubit. 27.* Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 28.* Tamburinus *ubi ſuprà n.* 11. Marchantius noſter *cit. q. 3. dub. 3.* ubi hanc reddit rationem: quia ſi Mater Eccleſia cum comedente in meridie diſpenſet, ut poſſit ſumere collatiunculam veſperi, ne deficiat; potiori ſanè ratione diſpenſare credi poteſt cum eo, qui ut in die iter agat, aliudve negotium commodè exerceat, ad veſperam usque ſuam cœnam transfert, & manè vel meridie collatiunculam ſumit; nam in tali eſt majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omninò ſecura conſcientia concludi exiſtimo. Et hæc praxis communi uſu timoratorum in dies confirmatur. Ita vix non in terminis Marchantius *l. cit.*

§. II.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, circa refectiunculam, ejusdemque quantitatem præcipuè.

CASUS PRIMUS.

Titius tametſi jejunii obligationem ſat graviter portet, nihilominus ut aliis fidelibus ſeſe conformet velut genuinus & obſequioſiſſimus Eccleſiæ filius, tempore jejunii quadrageſimalis nedum à carnibus, verùm etiam à ſecunda refectione abſtinet, ità tamen, ut in prandio duplô plus comedat, quàm in aliis refectionibus extra Quadrageſimam aſſumere aſſueverat: quandoque etiam, ubi occaſio id fert, in refectiuncula veſpertina aliquid ampliùs naturæ indulget, utputa aliquot uncias panis, unam vel alteram caſei aut piſcis aſſati &c. ita ſecum ratiocinatus: in refectiuncula juxta probatos DD. fas eſt ſumere quartam partem cœnæ: hæ autem unciæ omnes ſimul computatæ non excedunt quartam partem eorum, quæ hodie in cœna comedi: quis ergo propterea me arguet de peccato? Jam verò ad noſtrum propoſitum dubitatur 1. Utrùm Titius non infringat jejunii legem, eò quòd in prandio vel potiùs in cœna duplô plus comedat, quàm extra Quadrageſi-

geſimam ordinariè comedere ſoleat? 2dò utrum Titio permitti valeat, ut in refectiuncula quartam partem cœnæ, ſeu illius, quod cœnando comedit, ſumat? Quid ad hæc Confeſſarius?

486. ℞. ad prius quæſitum negativè. Ita Bonacina *de præceptis Eccleſiæ diſp. ultima qu. 1. part. 2. n. 7.* cum aliis multis; nec diſſentit R. P. Claudius de la Croix *lib. 3. part 2. n. 1288.* Ratio eſt: quia Titius revera abſtinet à carnibus, & à ſecunda refectione, ùt ſupponitur: atqui forma jejunii Eccleſiaſtici eſſentialiter ſita eſt in his duabus abſtinentiis, velut conſtat ex ſupra dictis: & licèt fortaſſis ventrem & ſtomachum inordinatè replendo, peccet contra temperantiam, neque etiam attingat finem jejunii, qui eſt maceratio carnis &c. quia tamen ex una parte finis præcepti non cadit ſub præceptum, ex altera verò parte adhuc à Titio ponitur objectum & ſubſtantia jejunii ab Eccleſia præſcripti; hinc dicendum probabiliùs, quòd Titius præcepto Eccleſiæ ſatisfaciat: ſecus enim ne ille quidem ſatisfaceret huic præcepto, qui comedendô piſces, ſentiret ſe plus per horum eſum nutriri, quàm per eſum carnium.

487. ℞. ad poſterius quæſitum, Tito permitti non poſſe, ut ſumat quartam partem cœnæ. Ratio eſt: quia Doctores permittentes quartam partem cœnæ pro collatiuncula, loquuntur *de cœna ordinaria* & ordinata, quæ vide-

videlicet ſpectata complexione naturæ, laborum &c. huic tali ſubjecto eſt neceſſaria & conveniens ad conſervationem naturæ, non item de extraordinaria, quæ non tam ad conſervandam, quam ad onerandam naturam deſervit, & ex mera voracitate vel guloſitate ſumitur: atqui Titius ſupponitur meridie ſumpſiſſe cœnam extraordinariam, utpote duplô majorem, quàm aliàs extra Quadrageſimam ſolebat ſumere: ergo nequaquam fas huic eſt, ſumere quartam partem.

Deinde ponamus, Titium extra Quadrageſimam ſumpſiſſe in prandio duas circiter libras, ex ſuppoſitione hujus caſus ſequetur, eum tempore Quadrageſimæ, ſumpſiſſe pro cœna quatuor, ſeu tot, quot extra Quadrageſimam tam pro prandio, quàm pro cœna ſuffecerant: ergo ſi huic permittatur rurſus pro collatiuncula quarta pars, neceſſariò permittendæ erunt ſexdecim unciæ; ex quo conſequeretur, eum, qui extra Quadrageſimam, ubi nulla lege jejunii fuerat adſtrictus, per integrum diem non comedit, niſi quatuor libras, poſſe tempore Quadrageſimæ, ubi lege jejunii adſtringitur, absque ullo hujus legis præjudicio comedere quinque libras: quàm verò abſurda ſit hæc ſequela, nemo, niſi bilance judicii deſtitutus, non videt.

Di-

Dices tamen contra hanc reſolutionem, juxta probabilem DD. opinionem, ſuprà *n. 481.* inſinuatam, fas eſt in refectiuncula comedere quartam partem cœnæ ordinariæ, atqui cœna ordinaria Titii tempore Quadrageſimæ conſiſtit in quatuor libris: ergo huic pro refectiuncula permittenda eſt quinta libra ſeu 16. unciæ, velut pars quarta ordinariæ cœnæ.

Neque adeò mirum videri debet, quòd tempore Quadrageſimæ ſinè violatione jejunii fas eſſet plus comedere, quàm extra illud tempus, ubi non eſt præceptum jejunium; quia certum eſt, quòd cibi eſuriales naturam non ita nutriant, vel alimentent, ſicut cibi carnales; immò tres vel quatuor unciæ carnis bubulæ &c. plus humoris nuritivi producunt, quàm ſex vel octo unciæ piſcium: ergo non eſt, cur Titium illicò condemnemus velut jejunifragum.

488. ℟. ad hanc inſtantiam *trans. Maj. diſting. min.* Cœna ordinaria & ordinata, ſeu juxta exigentiam, & neceſſitatem naturæ ſumpta conſiſtit in quatuor libris, *Neg.* cœna ordinaria inordinatè, & ex nimia guloſitate vel voracitate ſumpta, *conc. min. & neg. conſeq.* Et licèt verum ſit, cibos carnales plus humoris nutritivi præſtare, quàm eſuriales &c. non minùs tamen certum videtur, quòd ad conſervationem naturæ minimè opus ſit, ut in die jejunii pro cœna ſumatur duplex

por-

portio, ſeu tanta, quanta pro congrua duplici refectione ſufficeret, & inſuper pro collatiuncula pars quarta hujus permittatur; hoc enim nedum fini, ſed etiam ſubſtantiæ jejunii eſt contrarium, veluti ex hactenus dictis liquet.

Unde noſter A.R. P. Kazenberger *in expoſit. Regulæ S.P.N. Franciſci ad cap. 3. ſ. infertur 8.* ſapienter ait: *ſi in die jejunii habuiſti cœnam extraordinariam & lautiſſimum convivium in prandio, tunc cœna extraordinaria, in qua nimis multum comediſti, quartam partem comedere non potes; quia fieret integra ſecunda refectio, quæ tamen prohibita eſt. Videant proinde illi* (pergit idem) *qui tribus vel quatuor horis aſſident conviviis lautiſſimis, & variis ciborum generibus implent ventrem ad nauſeam usque, videant hi, an in collatione non frangant jejunium, ſi velint adhuc comedere quartam partem hujus cœnæ extraordinariæ, immò etiam ordinariæ.* Ita ille.

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius cùm quodam die eſuriali poſt ſumptam cœnam iter trium circiter horarum pedes confeciſſet, veſperi invenit menſam ſatìs inſtructam pro completa immò abundante refectione; hanc verò occaſionem minimè prætermittendam ratus, præter offam & bonam portionem panis, ſolus comedit lactucam frigidis

gidîs conditam ovîs pro quatuor perſonis menſa accumbentibus præparatam: comedit inſuper unam alteramve portionem piſcis tam frixi quàm aſſati &c. Hôc dum alius quidam Sempronio valde familiaris animadvertit, amicabiliter quaſi jocandô monuit, meminiſſet jejunii Eccleſiaſtici: Sempronius è contra: ſum ajebat (itidem quaſi jocandô ac ridendô) Theologus, ſciens formare dictamen practicum: offam & panem potuiſſem domi manens tutâ conſcientiâ manducare: lactucam per modum medicinæ ſumpſi: piſces verò per modum nutrimenti neceſſarii ad reſtaurandas vires hodie in itinere conſumptas. Jam quæritur, quid Judicii Confeſſario de hoc reſponſo Theologico ſit formandum?

489. ℟. Per ſe loquendô minimè approbandum eſſe hoc judicium. Eſto enim Sempronius noſter domi manens potuiſſet & offam manducare & panem, nunquid propterea licuit ſumere completam refectionem? at ſi velimus ponderare omnia, quæ Sempronius ſumpſit in collatiuncula, planè fateri cogimur, ea ſufficere ad plenam refectionem, & non ſolùm ad aliqualem naturæ refocillationem vel refectiunculam, prout nemo prudentum (ni fallor) facilè inficias ibit: ergo &c. Nec facile excuſandus eſt ex eo, quòd dicat ſe lactucam per modum medicinæ manducâſſe: quis enim non videat, tantam lactucæ quantitatem

tatem, & quidem frigidis (ùt fertur) ovis conditam, ſumi non poſſe per modum medicinæ, cùm potiùs in tanta quantitate ſumpta nata ſit conducere ad deſtruendum, quám ad confortandum ſtomachum? non ergo quidlibet ſub quovis prætextu ſumere licet in diebus jejunii per modum medicinæ, prout dictum fuit *n. 447.* ſecùs enim ſub hoc prætextu multi comederent pernam, vel aliud genus eſculentorum; neque etiam confectio itineris trium duntaxat horarum per ſe loquendô eximit ab obligatione jejunii, veluti ex dictis *n. 467.* conſtare debet.

Dixi tamen: *per ſe loquendò*; minimè enim nego, quin ratione itineris peracti plus ſolitò poſſit ſumi pro refectiuncula & virium refocillatione: quin immò, fateor gratìs, fieri poſſe, ut aliquis ſimpliciter tutâ conſcientiâ poſſit ſumere ſecundam refectionem, caſu quo per hujuſmodi iter fuiſſet nimium defatigatus, vel ratione teneræ complexionis, vel ratione ætatis, aut lubricitatis &c. prout jam inſinuavimus *n. 468.* Quocirca ob particulares circumſtantias in praxi occurrere natas univerſalis regula ſtatui non poteſt: placet tamen mihi conſilium ſapientiſſimi Marchantii noſtri, Viri in praxi verſatiſſimi, dum *loc. mox cit. q. 3. dub. 2. circa finem* ait: 490.

Quilibet igitur in ratione quantitatis cibi 491.

 (pro

(pro collatiuncula ſumendi) *ſit ingenuus arbiter, & ſincerus Judex ſui actûs ad pondus ſanctuarii, hoc eſt, timoris DEI, & candidæ, non ſcrupuloſæ conſcientiæ. Et ut regulam dem certiorem: cùm tibi Mater Eccleſia collatiunculam illam indulgeat propter imbecillitates & debilitates naturæ, ad confortationem illius, ſume tantum, quantum ſentis tibi commodè neceſſarium, ut jejunans tuis functionibus ordinariis ſatisfacias, absque gravi incommodo, vg. absque privatione ſomni, vel alterius exercitii, cui vacare ſoles aut teneris: ſi parùm diminuas: auſteritatis erit, & perfectionis; ſi tantiſper excedas, infirmitati vel fragilitati deputabitur. Tantùm ne excedas notabiliter mores proborum, qui moderati, & prudentes habentur. Ita Marchantius loc. cit.*

CASUS TERTIUS.

C*Ajus Vir honeſtus, ac devotus Confeſſarium ſuum ordinarium extra Confeſſionem inviſens ſequentem exponit ſcrupulum. Scio, inquit, & pluries jam audivi, in diebus jejunii nefas eſſe bis comedere ad ſatietatem. Verùm ego ea ſum complexione ſtomachi ac natura, ut ſi vel in prandio vel in cœna &c. vel etiam in collatione parum quid comedam, me ſentiam ſaturatum ità, ut natura quodammodò abhorreat ab ulteriori cibo, quo non ob-*

ſtan-

ſtante jam aliquoties indifferenter tam in cœna, quam in collatiuncula ad nauſeam usque memet refeci, aſt vehementer angor, an propterea non egerim contra præceptum Eccleſiæ de obſervando jejunio Eccleſiaſtico? Quid ad hoc Confeſſarius?

℞. Confeſſarius Cajum jubeat bono eſſe animo, eidémque reſpondeat, Eccleſiæ velut piæ Matris intentionem eò non tendere, ut vel modicam refectionem naturæ aliundo debilitatæ velit fidelibus vî præcepti Eccleſiaſtici ſubtractam, & quidem ſub reatu pœnæ æternæ: at, propè evidens ſignum eſt naturæ debilitatæ, ſi hæc non admittat congruam refectionem, qualis profectò dici non valet *parum quid* in cœna vel collatione ſumptum. Novi ipſusmet unum alterumve hominem eruditionis ac pietatis Zelô inſignem, quos de ſola aura potiùs, quàm de ſolido quodam cibo vel alimento vivere mecum pronunciàſſes, at non minùs debiles corporis viribûs: de quibus nullatenus ambigendum arbitror, quin valetudinariis perpetuis ſint accenſendi: quis verò neſciat, valetudinarios lege jejunii eſſe exemptos? 492.

Sed quid, ais, ſi talis homo bene valens pro cœna ſumat bonam, & juſtam refectionem, advertat autem, ſe in collatiuncula ſubitò ſaturari, tametſi ultra ſex vel ſeptem vel octo uncias non comedat more aliorum.

493. ℞. Neque huic movendus eſt ſcrupulus, probabile enim eſt, quòd ob tollendos infinitos ſcrupulos & animi perplexitates Eccleſia permittat pro collatiuncula octo circiter uncias, eſto per has comedens totaliter ſaturetur: & ita tenent Tamburinus *in decal. lib. 4. c. 5. §. 3. n. 1.* Sporer *tr. 3. in decal. appendice ad 3. præcept. n. 27.* Azorius, Bonacina, & alii plures videndi apud de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1299.* Idque vel maximè confirmari poſſe exiſtimo, eò quòd talis homo ſupponatur velut benè valens in cœna ſumere bonam & juſtam portionem: atqui ſex, ſeptem, vel octo etiam unciæ regulariter non excedunt 4tam partem juſtæ portionis hominis ſani, quam partem quartam omnes DD. unanimiter hodie admittunt pro refectiuncula, prout videre licet apud Herincx *cit. n. 79.* Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 42.* Reginaldum *in praxi tom. 2. l. 4. 185.* & alios paſſim: ergo & huic absque ſcrupulo poteſt admitti.

Dices adhuc: Sed quid, ſi talis homo ſentiens ſe ſaturatum per ſeptem vel octo uncias, inſuper comedat nonam vel decimam, eritne propterea condemnandus peccati mortalis, & conſequenter mittendus in infernum perpetua fame cruciandus?

494. ℞. Probabile videtur, quòd non. Ratio eſt: quia juxta probabilem opinionem Vivaldi, Leandri, Tamburini, Dianæ ac

Spo-

Sporer, quos refert & ſequitur de la Croix *cit. n. 1300.* duæ unciæ ultra juſtam quantitatem pro refectiuncula permiſſam in morali exiſtimatione prudentum non reputantur exceſſus gravis: at, ubi graviter non exceditur contra id, quod lege permiſſum eſt, ibi non incurritur reatus peccati mortalis, vel infernalis pœnæ: ergo &c. Idque vel inde etiam probabilius mihi redditur: quia talis exceſſus de ſe modicus non aſcendit ad ſemi-refectionem integram, quippe quæ reſpectu hominis ſani & benè valentis veroſimiliter exigit ſexdecim uncias vel unam circiter libram: at, ubi non attingitur ſemi-refectio, ibi exceſſus gravis non reputatur: &c. Quod autem talis per ſumptionem novem vel decem unciarum totaliter quaſi ſe ſaturari ſentiat, videtur merè per accidens: quemadmodum ſecundùm mox dicta per accidens eſt, quòd aliquis ſe ſentiat ſaturari ſumendô ſex vel ſeptem uncias etiam in prandio, vel cœna.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, materiam de refectiuncula licita ventilatam eſſe valde controverſam ac dubiam, & hôc ipſo à Confeſſario, immò à quovis fidelium 495.

 quoad

quoad hanc cautè procedendum: quocirca duas inſinuavimus ſententias probabiles primam, quæ reſpectu omnium admittit octo circiter uncias, alteram adhuc veroſimiliorem, quæ quartam circiter partem cœnæ juſtæ ſeu reſpectu cujusvis proportionatæ, admittit: prior opinio non nihil laxior eſt vel benignior, poſterior non nihil rigidior: noverit proin prudens Confeſſarius illis, qui minùs ſcrupuloſi ſunt, vel potiùs laxi circa hanc materiam, conſulere & inculcare hanc poſteriorem; aliis verò tenerioris conſcientiæ vel omnino ſcrupuloſis illam priorem; hôc enim modô pœnitentes tutiorem incedent viam, & minùs periculi Deum offendendi incurrent, vel jubeatur juxta regulam R. P. Marchantii mox *ſupra n. 491.* inſinuatam ſumere tantum, quantum ſibi ſentit neceſſarium ad ſubeundas functiones ſibi incumbentes.

496. Colliges 2dò in Vigilia Nativitatis, aliiſque feſtivitatibus, ubi Religioſi tenentur cantandô matutinum ſe defatigare per plures horas, fas eſſe aliquantum plus in collatione ſumere. Ita Tamburinus, Sporer, Henno (alioquin ſatis rigoroſus in hac materia) & alii communiter. Ratio facilè eruitur ex dictis: quia quò major eſt labor aut defatigatio ſubeunda, tantò majori confortatione indiget natura, neque Eccleſia hanc vult denegare: atqui duas vel tres horas cantare

in

in pervigilio, haud quaquam medioeris labor eſt, prout nôrunt experti: ergo rationabiliter omninò præſumitur, Eccleſiam hujus intuitu plus indulgere. Et certè juxta regulam ex P. Marchantio traditam *n. 491.* etiam in collatiuncula cuivis fas eſt ſumere tantum, quantum ſibi ſentit neceſſarium, ut jejunans honeſtè ſatisfaciat functionibus, ſibi incumbentibus: at, vix aut ne vix quidem in matutino poterit duabûs vel pluribus horis cantare aut pſallere, qui in collatiuncula ſolitò plus non confortaverit naturam: ergo &c.

Aſt inquies, nunquid etiam nobilibus fas erit ſumere majorem refectiunculam, quàm plebeis?

℟. Nequaquam, ſaltem per ſe loquendô. 497.
Ita Henno *cit. diſp. 4. q. 6. Reſp. ad petes 2.* Ratio eſt: tum quia nobiles non ſolent multum defatigari; tum etiam, quia regulariter in cœna ſolent meliùs refici, & pluribûs dapibûs replere ſtomachum, quàm alii plebei; vel communi de plebe homines: ergo his potiùs, quàm illis indulgenda videtur major vel melior refectiuncula. Quia tamen plerumque quantò nobiliores, tantò teneriores, ac debilioris complexionis eſſe deprehenduntur; hinc fortaſſis ratione hujus debilitatis (quæ infirmitati proculdubio æquiparari poteſt) aliquanto plus iisdem indulgeri poteſt, ſi revera tales eſſe deprehendantur.

498. Colliges 3tiò, fas eſſe ſumere collatiunculam etiam ſine abſoluta neceſſitate, immò etiam ad ſedandam quodammodò famem. Ita poſt Caſtropalao & Sanchezium *lib. 5. conſil. c. 1. dub. 25. n. 2.* de la Croix *lib. 3. part. 2. n. 1298.* Ratio eſt: quia uſus hujus collatiunculæ ſola conſuetudine & tacita Eccleſiæ approbatione introductus fuit, idque nedum propter neceſſitatem, vel infirmitatem (licèt hæc ſuô modô anſam præbuerit huic conſuetudini) ſed etiam ad ſedandam quodammodò famem, modò tamen (quod ſemper ſupponi debet) quantitas pauſò ſuperiùs præſcripta non excedatur. Inſuper fas erit comedere uvas, poma, alióſque fructus arborum &c. tum quia hæc minùs nutriunt, & potiùs ad ſitim reſtinguendam, quàm ad ſedandam famem deſerviunt: tum quia ab omnibus DD. inter cibos die jejunii ab Eccleſia permiſſos reputantur &c.

At, inquies fortaſſis, eſtne licitum pro collatiuncula portionem panis vinô aut cereviſia, alióve liquore commiſcere, & inde decoctum per modum offæ quaſi ſumere?

499. ℟. Probabiliter licet. Ita Azorius *inſtit. mor. lib. 7. c. 8. q. 8.* Sporer *ubi ſuprà n. 31. & 32.* referens pro eadem opinione Baſſeum, Drexelium &c. contra Caſtropalao, Filliucium, Tamburinum, & multos alios exiſtimantes id nequaquam permittendum;

dum; quia putant per hujusmodi concoctiones fieri aliud genus ferculi ſolitum inter dapes apponi ad alendum; tum etiam, quia æqua illa portio panis v. g. ſeptem vel octo unciarum facta concoctione aſcendet ad pondus unciarum viginti ſex vel octo &c. Teſte Tamburino *l. 4. c. 5. ſ. 3. n. 2.* Ratio autem hujus noſtræ probabiliſſimæ opinionis eſt: quia ille liquor vini vel cereviſiæ in ſubſtantia ſemper remanet liquor & vehiculum alimenti, nihilque præterea ſuperaddit vel efficit, quàm quòd mediante concoctione cibum reddat ſtomacho magis convenientem: ergo ſi liceat eam quantitatem panis ſeorſim ſumere, liquorémque bibere, cur nefas ſit eundem liquorem ſumere ùt inbibitum pani? profectò parum refert, quòd vi concoctionis panis evadat ferculum inter dapes apponi ſolitum &c. quia & tale erat præciſo liquore: nihil porrò intereſt, quòd eadem panis portio facta concoctione animadvertatur aſcendere ad pondus viginti ſex vel octo omnino unciarum; cùm enim multum liquoris ex ſua natura gravis imbibat; mirum non eſt, quòd maſſa ponderoſior evadat: at verò liquoris pondere jejunium non infringi, quis neſciat? ſanè ſi octo uncias panis comedam, poſtea vero 20. uncias vini aut cereviſiæ bibam ſeorſim, tota hæc maſſa aſcendet ad 28. uncias, & tamen propterea nullus AA. me facilè condemnabit velut jejunifragum.

500. Colliges tandem 4tò, ad eandem formulam refectiunculæ adſtringendos eſſe illos, qui vel ex præcepto Regulæ, vel ex voto, vel ex mandato Confeſſarii, aut motivo lucrandi Jubilæi, alteriùsve indulgentiæ tenentur ad jejunandum, eſto tales per ſe ratione ætatis aut ſenectutis forent exempti. Ita Henno *ex communi*, & certa DD. ſententia. Ratio eſt: quia jejunii Eccleſiaſtici forma eſſentialiter importat abſtinentiam à ſecunda refectione: ergo obligat ad ſumendam duntaxat refectiunculam in modica quantitate juxta hactenus explicata; qui enim deſiderat lucrari favores Jubilæi, cujuscunque demum conditionis exiſtat, neceſſum eſt, ut ſubeat & onera. Vota etiam particularia & præcepta jejunandi obligant juxta formam & modum jejunii Eccleſiaſtici, conſequenter ſervari debent conformiter ad conſuetudinem Regionis, ubi quis degit, approbatam, non ſolùm quoad qualitatem ciborum, ſed etiam quoad quantitatem à Superioribus Eccleſiaſticis vel Doctoribus probatis permiſſam.

CON-

CONFERENTIA DECIMA OCTAVA

De Cauſis Excuſantibus à jejunio Eccleſiaſtico.

SUMMARIUM.

501. Recenſentur breviter quatuor Cauſæ principales excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico.
502. In Lege jejunii reſpectu omnium fidelium diſpenſare poteſt Summus Pontifex.
503. Et ſubſiſtente rationabili cauſa etiam Epiſcopi vel Prælati Regulares, ſed cum ſuis duntaxat ſubditis.
504. Idipſum pro caſu abſentiæ Epiſcopi cum ſuis Parochianis poteſt Parochus.
505. Nulla tamen Abbatiſſa, vel Confeſſarius quà talis, aut Medicus, licèt hi declarare valeant, hunc vel illum eſſe diſpenſandum, vel de mente Eccleſiæ liberum ab obligatione jejunii.
506. Ab obligatione jejunandi excuſat nedum impotentia phyſica, ſed etiam moralis.
507. Recenſentur breviter illi, qui cenſentur phyſicè vel moraliter impotentes.

508.

508. Inſuper omnes illi à jejunio Eccleſiaſtico exempti ſunt, qui laboribus ſeu muneribus ſuis obſervato jejunio ſatisfacere non poſſent.

509. Recenſentur breviter ſat multi ex hac Claſſe.

510. Enumerantur è contra alii, qui ratione laborum ſuorum per ſe non ſunt exempti à jejunio Eccleſiaſtico.

511. Porrò à jejunio exempti ſunt, qui operibus Miſericordiæ ita ſunt dediti, & occupati, ut hæc moraliter non poſſent proſequi, niſi ſæpiùs reficerentur.

512. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam, qui oblata pecunia à Medico obtinuit teſtimonium, quòd egeat carnium comeſtione &c.

513. An vel qualiter Medicus dando hujusmodi teſtimonium deliquerit.

514. Et quid judicii ferendum de illis, qui tempore Paſchali fatentur ſe comediſſe carnes per Quadrageſimam non petita diſpenſatione, eò quòd pro hac debuiſſent facere expenſas.

515. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam pœnitentis, qui ad initium Quadrageſimæ ob aliqualem infirmitatem diſpenſatus, poſtea recuperata valetudine perrexit ſumere ſecundam refectionem.

516. Diſpenſatus in eſu carnium præcisè ex eo, quòd non poſſit comedere piſces &c. probabiliùs peccat ſumendo ſecundam refectionem.

517. Secùs dicendum de illis, qui ob infirmitatem in eſu carnium diſpenſantur, vel ſimpliciter à lege jejunii ſolvuntur.

518. Reſolvitur Caſus III. De quodam Ruſtico, qui tametſi potuiſſet ſtantibûs etiam laboribûs ſuîs, non tamen abſtinuit à pluribus refectionibus, ſed ab eſu carnium duntaxat.

519. Qui diebus jejuniorum ſponte ſeſe defatigant

gant eô præcisè fine, ut à lege jejunii evadant liberi, graviter delinquunt.

520. & 521. Solvuntur duæ inſtantiæ contra hanc reſolutionem factæ.

522. Epiſcopi ex gravi cauſa poſſunt obligationem jejunii Eccleſiaſtici de uno die transferre in alium.

523. Mechanici vel artifices quantumvis periti conficiendis operibus magnificis, & magni laboris, non tamen ſunt eximendi à jejunio, niſi regulariter loquendo hujusmodi operibus vires ſuas impendant.

524. E contrario quandoque per accidens à jejunio excuſari poſſunt, qui laboribus de ſe minùs gravibus ſtrenuè incumbunt &c.

525. Opera incompatibilia cum jejunio diebus jejunii ſunt intermittenda, ſi commodè poſſint intermitti.

526. Secus ſi ſinè incommodo, vel lucro ceſſante, aliáve ponderante cauſa non poſſint intermitti.

527. Subiti etiam tenuiter infirmus excuſari poteſt à jejunio Eccleſiaſtico.

528. Cauſæ excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico pariter excuſant à jejunio ex privata devotione vel vi voti debito;

529. Niſi vovens ipſe intenderit ſe ſtrictiùs obligare.

§. I.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos circa cauſas excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico.

QUæres primò, quæ, & quot dentur cauſæ excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico?

501. ℟. Varii varias recenſent cauſas excuſantes, licèt in modo recenſendi potiùs, quàm in ſubſtantia diſconveniant. Convenienter tamen ſtatui poſſunt ſequentes quatuor. 1. Diſpenſatio legitima. 2. Impotentia. 3. Neceſſitas ſeu labor. 4. Pietas. Ratio autem eſt: quia concurrentibûs hîſce cauſis, vel unâ ſaltem earum, ceſſat obligatio jejunii Eccleſiaſtici, vel quia non poteſt obſervari, vel quia Eccleſia condeſcendit, & vult fideles ab hac obligatione exemptos: ergo excuſant ab hoc onere. Verùm pro majori claritate

Quæres 2dò, quinam legitimè diſpenſare valeant in lege jejunii Eccleſiaſtici?

502. ℟. I. Diſpenſare poteſt Summus Pontifex reſpectu omnium, & cujuslibet fidelis, idque validè ſaltem, etiam ſinè omni cauſa. Ita omnes. Ratio eſt, quia obligatio legis tota quanta quoad ſuum valorem dependet

à vo-

à voluntate Legislatoris, quæ propterea dicitur anima legis: ergo ſi is velit hanc obligationem vel ſimpliciter reſpectu omnium per viam diſpenſationis ſublatam, ceſſat obligatio legis, prout ex profeſſo diximus *in part. 1. prælim. de act. hum. Conferent. 16. n. 443.* atqui Legislator jejunii Eccleſiaſtici eſt ſummus Pontifex ceu ſupremum Caput Eccleſiæ, ſecundùm dicta ſuperiùs *n. 455.* ergo hic poteſt diſpenſare validè ſinè omni cauſa; licitè verò, ex quavis cauſa rationabili.

℟. II. In eadem lege jejunii ex legitima & rationabili cauſa cum ſuis reſpectivè ſubditis diſpenſare poſſunt Epiſcopi, & Prælati Regulares. Ita rurſus *communiter* DD. Ratio prioris eſt: quia ſuave Eccleſiæ regimen poſtulat, ut in caſibus frequentioribus, ubi facilis non patet acceſſus ad S. Sedem, poteſtas diſpenſandi in jure communi Pontificio concedatur Epiſcopo, prout paulò ſuperiùs jam dictum fuit, idque tum ex interpretativa & præſumpta voluntate S. Pontificis, tum etiam ex longæva conſuetudine ac præſcriptione; secùs enim fidelium communitati non foret ſatis proviſum. Et quia eadem ratio pugnat pro Prælatis Regularibus reſpectu ſuorum Religioſorum, quippe in quos habent poteſtatem Eccleſiaſticam quaſi Epiſcopalem, ùt dicitur *cap. Abbates. de Privileg. in 6to.* 503.

hinc

hinc idem judicium quoad poteſtatem diſpenſandi de his formari debet. Nomine autem Prælatorum Regularium hic nedum intelligendi veniunt Abbates ſeu Præſules infulati, ſed etiam Priores, Rectores, Præpoſiti, Guardiani &c, prout præter alios tradunt Tamburinus *lib. 4. decalog. c. 5. §. 7. n. 55.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n. 11.* de la Croix *l. 3. p. 2. n. 1310.*

Aſt, inquies, poteſtne etiam R. D. Parochus diſpenſare cum ſuis ſubditis in hac lege Eccleſiaſtica?

504. ℟. Probabiliter id poteſt cum ſuis Parochianis, ſaltem ubi ſuppetit rationabilis cauſa, & Epiſcopus non eſt præſens, vel præſens adiri non poteſt. Ratio eſt eadem, quæ mox data fuit: quia, tametſi nec Epiſcopis, nec Prælatis Regularibus, neque Parochis per ſe loquendô competat facultas diſpenſandi in jure communi Auctoritate SS. Pontificum introducto; nihilominùs præſumitur de benignitate Eccleſiæ, quòd pro tali caſu velit eisdem delegare facultatem diſpenſandi cum ſuis reſpectivè ſubditis: & hoc etiam teſte Reiffenſtuel cit. *n. 77.* longæva conſuetudine & praxi Eccleſiæ confirmatur. Scio tamen alicubi, & fortaſſis pluribus in locis à Reverendiſſimis Ordinariis Româ fuiſſe hanc facultatem diſpenſandi ſpecialiter petitam, ac demum delegatam R. D. Parochis: proindeque quoad hoc

praxim

praxin cujusvis Diœceſeos obſervandam exiſtimo.

Illud tamen certum & exploratum ab omnibus habetur, hanc in jejunio Eccleſiaſtico diſpenſandi facultatem non competere Confeſſario quà tali, utpote deſtituto jurisdictione ſpirituali pro foro externo, neque etiam ulli Abbatiſſæ, vel Medico, velut incapacibus jurisdictionis ſpiritualis: poſſunt tamen & hi pro caſu neceſſitatis ſapienter declarare, Eccleſiam velut piam Matrem nolle in hoc vel illo caſu obligare ad obſervandum jejunium, velut ſuprà jam in ſimili dictum fuit *n. 414.* de Capellano vel Cooperatore in abſentia Parochi. Videantur de hoc Reiffenſtuel *loc. cit.* Tamburinus *cit. n. 62.* Reding. *tom. 13. q. 4. a. 4. Controverſ. 2. n.* 23. vel Babenſtuber *cit. n. 11. & 12.* de la Croix *cit. n. 1311.* 505.

Quæres 3tiò, qualis impotentia excuſet à jejunio, & quando talis præſumatur adeſſe?

℟. Nedum impotentia phyſica, ſed etiam impotentia moralis excuſat à jejunio juxta *communiſſimam DD.* opinionem, fundatam in benignitate Ecceſiæ, quippe quæ velut pia Mater filios ſuos ad obſervantiam hujus legis merùm poſitivæ nec poteſt, neque vult obligare ſtante tali impotentiâ. Porrò impotentia phyſica cenſetur intervenire, quando quis non habet cibos niſi carnales 506.

ad neceſſariam refectionem naturæ, vel quando quis abſolutè non poteſt ſufferre cibos eſuriales &c. Moralis autem impotentia meritò reputatur occurrere tunc, quando quis abſque permagno incommodo, vel notabili damno abſtinere nequit à carnibus, vel à ſecunda refectione &c. Ratio horum patet à paritate ex dictis *ſuprà Conferent. 14. n. 415.* ubi de Cauſis excuſantibus ab auditione Sacri.

Quinam ergo (inquies) ſunt excuſandi ratione impotentiæ phyſicæ, vel moralis?

507. ℟. Phyſicè vel ſaltem moraliter impotentes reputantur ſequentes 1. Adoleſcentes usque ad annum 21. ſaltem quoad abſtinentiam à ſecunda refectione, licèt non quoad abſtinentiam à carnibus. Item 2. Senes poſt completum annum ſexageſimum, licèt hi à multis non abſolutè, ſed cum quibusdam limitationibus eximantur, prout dictum fuit *ſuprà Conferent. 16. n. 458.* 3. Impotentes ſaltem moraliter cenſentur illi, qui naturâ ſuâ ſunt valdè debiles ſeu infirmi, vel convaleſcentes; item mulieres prægnantes & lactantes &c. quippe quæ nedum pro ſe, ſed & pro fœtu vel prole alenda neceſſariò indigent ampliori refectione, & alimento magis nutritivo, uti ſunt carnes &c. His etiam 4. aliqui accenſent omnes mulieres quinquagenarias,

eò

eò quòd mulieres citiùs ſeneſcant virîs, & de ſe ſint tenerioris complexionis; quod tamen cum Laymanno, Tamburino, & aliis univerſaliter nec verum puto, neque à Confeſſario indulgendum, niſi accedant aliæ circumſtantiæ, utputa ſpecialis debilitas, infirmitas in hoc vel illo ſubjecto particulari. 5. ob moralem impotentiam excuſantur pauperes, non habentes alimentum ſufficiens pro una congrua refectione; qui, ſi alium cibum invenire non poſſint, etiam carnes ſibi datas licitè comedunt; quia Eccleſiæ præceptum cum tanto rigore & incommodo non obligat, inquit rectè Reiffenſtuel *tr. 10. diſt. 2. n. 60.* & nos *ſuprà Conferent. 15. n. 435.* 6. denique moraliter impotentes meritò reputantur illi, qui ex vacuitate ſtomachi notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patiuntur, vel tota nocte calefieri, aut dormire non poſſunt. Neque hi propterea tenentur manè ſumere collatiunculam, & veſperi cœnam; tum quia nemo tenetur pervertere ordinariam refectionem; tum quia procul dubio ex hujus obſervantia de die easdem patientur miſerias, quas modo patiuntur de nocte, prout benè notârunt Filliucius, Buſenbaum, Diana *part. 1. tr. 9. Reſol. 51.* & alii plures.

Quæres 4tò, quinam à jejunio titulo neceſſitatis vel laboris excuſandi ſint?

℞. Omnes illi, quorum labor vel offi- 508.

 cium

cium cum jejunio non poteſt conſiſtere: vel (quod in idem recidit) omnes illi, qui, ſi ad jejunandum adigerentur, vel abſolutè, vel certè ſinè permagna incommoditate non poſſent officio ſuo aut functionibus ſibi incumbentibus ſatisfacere. Nec refert, an ſint pauperes vel divites; quia hôc ipsô, quòd ex officio laborent, excuſantur à jejunio, ſi reipſa laborem ſubeant, prout teſte Leſſio *lib. 4. c. 2. n. 42.* declaravit Eugenius IV. Et meritò; nam Eccleſia diebûs jejuniorum nulli prohibet conſueta ſervitia, & labores ſubire: cùm proin labor corporalis, ſi ſit gravis & fermè continuus, corpus defatiget, ejúsque vires extenuet, meritò ab Eccleſia talibus indulgetur frequentior cibus pro reſtauratione virium neceſſarius, quamquam propterea non eximantur ab obligatione abſtinendi à carnibus, prout praxis Eccleſiæ docet, & benè monet Leſſius *l. 4. c. 2. dubit. 6. n. 45.*

Quinam ergo, inquies rurſus, ſunt illi, quorum labor cenſetur gravis?

509. ℞. Tales cenſentur ſequentes. 1. Ruſtici arantes, ligna cædentes, aut findentes &c. 2. Operarii & 3. fabri lignarii ac ferrarii. 4. Lapicidæ. 5. Murarii. 6. Cœmentarii. 7. Piſtores. 8. Sutores conſuendis calceis occupati. 9. Coriarii. 10. Figuli. 11. Foſſores. 12. Textores. 13. Fullones. 14. Prælum typographicum verſantes, & imprimen-

mentes &c. Quin immò plerique alii Mechanici excuſantur, quos omnes enumerare, magni operis, non item tantopere proficuum foret ad noſtrum propoſitum: ſufficit enim Confeſſario in praxi circa quemvis pœnitentem attendere vel indagare, utrum ſtante jejunio poſſet ſuo muneri commodè, vel certè ſinè magno incommodo ſatisfacere vel non? ſi poſſit, erit adſtringendus, ſin minùs non obligandus ad obſervantiam jejunii. Porrò illis, quos ratione laboris à lege jejunii exemptos diximus, accenſendi etiam veniunt alii, qui laborioſum ſuſcipiunt iter, præſertim pedites, etſi quoad diſtantiam itineris univerſalis regula dari non poſſit, ſed potiùs defatigatio ex itinere profecta attendi debeat, ſecundùm dicta ſuperiùs *Confer. 16. n. 469.* Videatur Henno *art. 3. concl. 2.*

Dixi etiam, pleroſque alios Mechanicos ratione laboris poſſe excuſari &c. ut per hoc innuerem, non omnes ac ſingulos ab hac lege abſolvendos eſſe; Etenim aliquorum labor eſt valde exiguus, parum vel nihil omninò defatigans, uti eſt 1. labor Bibliopegarum. 2. Automatariorum, ſeu Horologiariorum, ſaltem illorum, qui minora conficiunt. 3, Sartorum. 4. Barbitonſorum. 5. Pictorum. 6. Scribarum &c. Hi omnes, & plures adhuc alii, cùm muneribus ſuis ſtante etiam jejunio Eccleſiaſtico 510.

absque ullo notabili incommodo ſatisfacere poſſint, non eſt, cur ab hac lege eximantur. Quamobrem Alexander VII. ſequentem *n. 30.* Propoſitionem jure meritiſſimo proſcripſit: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.* Sapienter tamen monet R. P. Reiffenſtuel *tr. 10, diſt. 2. n. 69.* in caſibus particularibus attendendum eſſe, an tales quandoque non excuſentur ex aliis titulis v. g. ratione paupertatis, vel alterius infirmitatis, ſeu etiam debilitatis adjunctæ.

Quæres 5tò, quinam à jejunio excuſandi ſunt titulo pietatis?

511. ℟. Omnes illi, qui operibus miſericordiæ vel corporalibus vel ſpiritualibus incumbunt, ita, ut hæc exercere vel proſequi non poſſent, niſi ſæpiùs reficerentur. Hôc titulô excuſari poſſunt 1. Concionatores, Cantores, ſi obſervandô jejunium non poſſent ſuis officiis ſatisfacere. 2. excuſatur uxor, quæ alioquin ob infirmitatem complexionis naturalis non eſſet ſufficiens ad reddendum debitum. 3. excuſatur uxor, ſi nequeat recuſare cœnam absque graviſſima offenſa, inimicitiis vel blaſphemiis à marito effutiendis &c. 4. Etiam excuſari poſſunt, qui ex vero zelo peregrinationem ſuſcipiunt, quam prævident tole-

tolerari non poſſe, niſi ſæpiùs in itinere contra regulas jejunii reficiantur. Ita *ex communi DD.* Sporer *in appendice cit. n. 63. & ſeqq.* Reiffenſtuel *n. 65.* Leſſius *ubi ſuprà n. 44.* referens pro eadem opinione Sylveſtrum, Navarrum, Tabienam & alios.

Ratio autem horum eſt: quia Eccleſia ſolùm vult, ut per jejunium promoveatur animæ bonum, ita tamen, ut per hoc non impediatur majus bonum: atqui impediretur majus bonum, ſi propter jejunium obſervandum non poſſent exerceri opera pietatis, vel charitatis proximè recenſita: ergo &c.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici circa Cauſas excuſantes, vel non excuſantes à jejunio.

CASUS PRIMUS.

Titius Germanus, dum in quadam nobili Italiæ urbe negotiationis causâ aliquot annîs demoraretur, neſcio quam nauſeam vel diſplicentiam concepit erga cibos oleô, ut ibi moris eſt, conditos, quamobrem tempore Quadrageſimæ à quodam Medico petiit perhumaniter teſtimonium, quô exhibitô cæteri fideles legitima auctoritate ſolent diſpenſari. Renuit

Medicus dare teſtimonium ratus fortaſſis, hanc ciborum nauſeam vel diſplicentiam non eſſe ſat ponderoſam; quod ubi Titius animadvertit, auri pondus adjiciendum cenſuit: ducatum Medico obtulit, & illicò teſtimonium impetravit, quô exhibitô à Parocho loci diſpenſatus fuit, & deinceps ſinè ſcrupulo carnes comedit. Jam ad noſtrum propoſitum dubitare licet 1. quid de hac diſpenſatione tenendum ſit? & 2. An Medicus dandô tale teſtimonium non peccaverit?

512. ℞. Ad prius quæſitum, hanc diſpenſationem probabiliùs valuiſſe, & per conſequens Titium exemiſſe à lege jejunii. Ratio eſt: quia Eccleſia viſo Medici ſapientis teſtimonio, abſolutè ſolet diſpenſare, & inſuper poteſt diſpenſando quempiam eximere: ergo cenſetur id feciſſe etiam in hoc caſu. Eſto etiam ſola ciborum eſurialium diſplicentia de ſe non ſit ſufficiens ad quempiam ſimpliciter eximendum à lege jejunii, ſufficit tamen, ut hujus intuitu validè diſpenſetur; nam quod cum nauſea & diſplicentia manducatur, plerúmque minùs conducit ad nutrimentum aliti, & poſt ſe trahere ſolet periculum infirmitatis. Hinc Filliucius *tr. 27. part. 2. n. 129.* & Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n.* 11. ſapienter dicunt, eos, qui diſpenſare poſſunt, non debere eſſe nimium ſcrupuloſos, & irreſolutos erga ſubditos, qui propoſitâ cauſâ

dubia

dubiâ petunt diſpenſationem, rémque in petentium conſcientias rejicere; quandoquidem ipſorum eſt tunc diſpenſare, cauſámque dubiam diſpenſandô efficere certò moraliter juſtam.

R. jam ad poſterius quæſitum cum diſtinctione. Vel enim teſtimonium Titio dedit præcisè intuitu auri, vel quia revera apprehendit illam ciborum nauſeam poſſe poſt ſe trahere quoddam periculum infirmitatis, & hôc ipsô eſſe cauſam ſaltem dubiam exemptionis à jejunio? ſi primum, concludendum foret, Medicum hunc graviter deliquiſſe, eò quòd in materia gravi contra conſcientiæ ſuæ teſtimonium turpiter deceperit Eccleſiam, vel Superiorem Eccleſiaſticum, qui ſinè rationabili cauſa (qualis utique non ſunt Schmirbalia Medico offerenda) non cenſetur, quempiam velle exemptum à jejunio, & per conſequens hujusmodi diſpenſatio velut obreptitia revera eſt nulla, *juxta communem DD.* opinionem apud Reiffenſtuel *n. 75.* Viderint proin Medici ſine rationabili cauſa, vel ex mero reſpectu humano, aut intuitu pecuniarum talia teſtimonia reddentes, quî aliquando coram DEO poſſint horum rationem reddere. 513.

Si verò ſecundum, dicendum foret, Medicum non peccâſſe dandô teſtimonium Titio &c. Ratio eſt: quia ad validam &

licitam diſpenſationem ſufficit quævis cauſa rationabilis, etiam talis, de qua dubitatur, ſitne de ſe ſufficiens ad aliquem eximendum, nec ne? minimè verò neceſſum eſt, ut cauſa ſit certò ſufficiens; nam ubi talis occurrit, obligatio jejunii per ſe cadit, nec opus eſt diſpenſatione, prout benè advertit Illſung *tr. 4. diſp. 1. n. 49.* de la Croix *l. 3. p. 2. n. 1308.* at, ſi Medicus ex tali ciborum nauſea animadvertit Titio imminere aliquod periculum, eô ipsô habuit cauſam rationabilem dandi teſtimonium: ergo potuit hoc dare ſinè peccato, eſto forſan illud non dediſſet, niſi aurum vidiſſet.

Sed quid judicii (ais) ferendum eſt de illis pœnitentibus, qui in Paſchate primùm ſeſe accuſare ſolent, quòd tempore Quadrageſimæ carnes manducaverint non petita diſpenſatione, eò quòd vel pro hac, vel pro teſtimonio à Medico obtinendô debuiſſent expendere pecunias, quibûs ipſimet indiguêre?

514. ℟. Sententiam circa tales ferendam eſſe dependenter ab ipſorum judicio practico; vel enim bona fide comederunt carnes, vel mala, aut dubia? ſi primum: non peccârunt ſaltem formaliter. Si ſecundum; certô concludendum eſt, eos mortaliter deliquiſſe toties, quoties veluti conſtare poteſt, ac debet ex dictis *tr. 1. prælim. Confer. 6. n. 149. ubi de Conſcientia dubia.* Pro capienda tamen clariori

riori notitia juvabit examinare talem pœnitentem, quam ob cauſam carnes comederit, & bene ponderare, an cauſa illa fuerit vel certò excuſans, vg. infirmitas, paupertas &c. vel alia moralis impoſſibilitas &c. an verò fuerit inſufficiens, vel dubia? ſi prius, faciliùs præſumendum, quòd non peccaverit mortaliter; ſin verò poſterius: potius concludendum erit, quòd mortaliter deliquerit; quia cauſa de ſe dubia, vel dubiè ſufficiens præciſa diſpenſatione non habet vim quempiam eximendi ab hac lege, quippe quæ ſtante tali dubio manet in poſſeſſione certa obligationis. Monendi tamen ſunt tales pœnitentes, ut in futurum vel diſpenſationem petant, vel ſi timeant petere ob expenſas hinc inde (utique minùs laudabiliter) faciendas, rem conferant priùs cum aliquo Viro pio ac docto vg. Confeſſario, quatenus ſecuriùs ſinè offenſa Dei vel periculo ſcandali procedant; nam in propria cauſa, præſertim in favorabili difficile eſt ferre ſincerum judicium, prout rectè advertit Sanchez, & Illſung *l. proximè cit.* Optandum profectò foret, ut auctoritate Superiorum Eccleſiaſticorum ſimiles abuſus de faciendis expenſis pro diſpenſatione in jejunio &c. abrogarentur, ne ſæpiùs, quàm par eſt, DEus offendatur, & animarum ſalus eodem ex capite, quo promoveri debuiſſet, juxta mentem Eccleſiæ ab aliis utentibus periculo exponatur.

CA-

CASUS SECUNDUS.

SEmpronius ad initium Quadrageſimæ (fortaſſis ob aliquem exceſſum tempore Bachanaliorum commiſſum) periculum febris incidit, proptereàque licentiam comedendi carnes obtinuit: ſed quia medicorum peritiâ & medicamentorum efficaciâ poſt octo vel 12. dies denuò reconvaluit, hinc noluit ampliùs uti beneficiô diſpenſationis, ſed à carnibus omninò abſtinuit, ſecundam tamen refectionem per totam quadrageſimam absque ſcrupulo ſumpſit; jam verò dubitatur circa hanc Speciem facti. An Sempronius potuerit recuperata jam valetudine ſecundam hanc refectionem ſumere tutâ conſcientiâ?

515. ℟. Probabiliùs non licuit ſumere ſecundam refectionem. Ita Sanchez *de Matr. lib. 8. diſp. 40. n. 4.* quem ſequitur de la Croix *cit. n.* 1309. contra Burghaber, & nonnullos alios. Ratio eſt: quia Sempronius non potuit juſtè prætendere diſpenſationem pro caſu, quô non ampliùs indigeret: & diſpenſans cenſeri debet diſpenſâſſe tantùm pro eodem tempore; ſecus enim illicitè diſpenſâſſet: hac de cauſa *c.* 41. *I. q.* 1. dicitur: *quod pro neceſſitate temporis ſtatutum eſt, ceſſante neceſſitate debet utique ceſſare pariter*: ergo cùm ex parte Sempronii recuperata valetudine poſt octo vel duodecim dies ceſſaverit neceſſitas ſecundæ refectionis, etiam cen-

cenſeri debet ceſſâſſe facultas diſpenſationis. Ex quo facilè liquet, ad fundamentum Adverſariorum negandum eſſe, voluntate Superioris legem jejunii reſpectu talis ſubjecti ſimpliciter auferri, ſed ſolùm ſecundùm quid, in quantum ſcilicet exigit neceſſitas. Secus dicendum, caſu quo talis homo nondum recuperâſſet integram ſanitatem, vel certè dubitaret rationabiliter de recuperata valetudine. Videantur *DD. cit.*

Sed quid (ais) tenendum de illo, qui obtinuit diſpenſationem in jejunio quoad eſum carnium, eò quòd nequeat comedere piſces, vel alios cibos eſuriales, licebítne huic non ſolùm comedere carnes, ſed etiam 2dam ſumere refectionem?

℞. Probabiliùs non licèt ſumere 2dam refectionem. Ita contra alios ſat multos Herincx noſter *cit. diſp. 2. n. 95.* de la Croix *cit. n.* 1269. Hurtadus, Leſſius, Reginaldus & alii contra Azorium, Wieſtner & alios plures putantes, talem ſimpliciter eximi, eò quòd ſubſtantia jejunii conſiſtat in abſtinentia à carnibus; & hôc ipsô diſpenſatus in eſu carnium cenſeri debeat diſpenſatus quoad ſecundam refectionem &c. Ratio autem noſtræ nedum tutioris, ſed & multò probabilioris opinionis hæc eſt: quia obligatio abſtinendi à carnibus eſt omninò diſtincta ab obligatione abſtinendi à ſecunda refectione, & una etiam juxta mentem Ec- 516.

cle-

cleſiæ, ſeparabilis ab altera: ergo diſpenſatus quoad eſum carnium, non eô ipsô cenſeri debet diſpenſatus quoad abſtinentiam à ſecunda refectione, prout jam ſuperiùs *Confer. 15. n. 426.* dictum fuit: neque etiam videtur ratio, cur talis ſimpliciter eximeretur ab hac lege; cùm nulla prorſus ſit neceſſitas, vel cauſa rationabilis ſimpliciter illum eximendi. Secus dicendum de illis, qui propter infirmitatem naturæ ſimpliciter diſpenſantur in jejunio; quia tales præſumuntur & ſupponuntur indigere ampliori refectione ad recuperandas vires.

Dices adhuc. Sed quid, ſi diſpenſatus ſimpliciter in lege jejunii nolit comedere carnes (prout plures aſſueverunt tempore Quadrageſimæ, quô ſimpliciter cum omnibus diſpenſatur in lege jejunii) velit tamen in cibis eſurialibus ſumere ſecundam refectionem, poterítne Confeſſarius huic condeſcendere?

517. ℟. Poterit, immò debebit. Ratio eſt: quia Confeſſarius nedum poteſt, ſed tenetur etiam ſeſe accommodare pœnitenti, volenti ſequi ſententiam verè probabilem: atqui quod in tali caſu fas ſit ſumere ſecundam refectionem, eſt verè probabile ac tutum, nedum ab extrinſeco ſeu auctoritate DD. Azorii, Fagundez, Wieſtner *tit. de obſervat. jejunii n. 7.* Pichler *in jure can. practicè explicato eôd. tit. ad q. 2.* Sed etiam à

ra-

ratione: nam diſpenſatus ſimpliciter in jejunio veſperì poſſet ſinè peccato carnibus ſeſe reficere; certè nullus fidelium ſimpliciter in jejunio diſpenſatus propterea ſibi faceret ſcrupulum: at, ſi fas eſt ſumere ſecundam refectionem in carnibus, cur quæſo nefas foret ſumere ſecundam refectionem in cibis eſurialibus? Si quis enim ex parte velit acceptare diſpenſationem, & corpus ſuum ac guſtum mortificare quoad eſum carnium, cur quæſo id non poſſit, cùm tamen aliunde conſtet, abſtinentiam à carnibus eſſe prorſus ſeparabilem ab abſtinentia à ſecunda refectione?

Subdit tamen ſapienter R. P. Pichler *l. cit. Hanc doctrinam fateor cum Laymanno lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 8. allegante Leſſium & Toletum, procedere ſolùm in caſu diſpenſationis ſimpliciter, & abſolutè conceſſa; nam ſi quoad eſum carnium duntaxat diſpenſatum ſit, eo quòd alii cibi præter carnales facilè haberi non poſſint, vel eò quòd nimium abhorreas ab aliis cibis, tunc admitto, talem non obſtante, quòd carnes licitè comedat, teneri adhuc abſtinere à ſecunda refectione etiam in carnibus; licèt putem, ei propter talem cauſam licitum eſſe, locò cœnæ collatiunculam ſumere etiam in carnibus.* Ita Doctor cit. vix non iiſdem terminis: & hoc ipſum eſt, quod nos numerô priori diximus.

CA-

CASUS TERTIUS.

CAjus agricola cæteroquin devotus, jejunii (ſaltem quoad abſtinentiam à pluribus refectionibus) oſor eſt eximius, nec facilè perſuaderi poteſt, ut vel in minimo ſeſe mortificet, ſed quâ lubet horâ, manducat panem, fructus & ſimilia: quia tamen ſubin ob incidentia feſta per duos vel tres omninò dies nihil laborat, quin potiùs otio & bacho indulget: quia inſuper animadvertit, ſe viribus valde potentem ac robuſtum, laborandô cum aliis non usque adeò defatigari, quò minùs ſtante etiam labore commodè poſſet abſtinere à ſecunda, vel ſaltem à pluribus refectionibus quolibet tempore vel horâ ſumendis; hinc nonnihil cœpit exagitari conſcientiæ ſtimulis, conſuluítque Confeſſarium, an revera non peccet contra legem jejunii per hujusmodi iteratas refectiones. Quid Confeſſarius habet reſpondere ſciſcitanti?

518. Cajus probabiliùs non peccat contra legem jejunii. Ita Tamburinus *lib. 4. c. 5. §. 7. n. 24.* referens pro eadem opinione Fagundez, Diana *part.* 1. *tr.* 9. *reſol.* 9. Sanchez *in conſil. c.* 1. *§. 7. n.* 20. Ratio eſt: qui Eugenius IV. in ſua conſtitutione videnda apud Sylveſtrum V. *jejunium n.* 4. abſolutè declarat, quòd *Artifices laborioſa opera exercentes, & ruſtici, ſive ſint divites, ſive pauperes, non teneantur ad jejunium ſub*

præ-

præcepto: & meritò: quia hujusmodi homines laborioſi indigent frequentiori refectione, ne, quando minùs putant, minùs habiles ad functiones ordinarias evadant. Nec refert, quòd Cajus ſubinde uno vel altero die feſto vacet à laboribus, immò viribus tam potentem ſe animadvertat, ut more aliorum tam facilè non defatigetur &c. quia cùm hujusmodi homines ſemper egeant magno robore ad ſubeundos labores ſibi proprios, meritò præſumitur, Eccleſiam velut piam Matrem iisdem condeſcendere, ut ſi quandoque uno vel altero die etiam non feſtivo à laboribus vacent, poſſint nihilominus ſæpius refici, ſin minùs ad vires recuperandas, ſaltem ad eas conſervandas pro ſubeundis laboribus in futurum.

Si tamen contingeret eos aliquot diebûs, puta, tribûs aut quatuor omninò infra hebdomadam vacare ab omni labore, tenerentur jejunare; quia tunc nec excuſarentur ob labores præteritos, neque ob futuros. Ita Sanchez *cit.* de la Croix *n. 1333.* & alii.

Sed quid, ais, tenendum eſt de illis, qui ipſo die jejunii ſponte ſuſcipiunt laborem improbum, & valde debilitantem, puta luſum pilæ, haſtiludium, aut venationem &c. idque eo fine præcisè, ut ſuppoſita tali fatigatione à jejunio eximantur, poſſintque comedere ad ſatietatem usque?

℟. Eſto tales ſuppoſita defatigatione reverà 519

eximantur à lege jejunii, utpote jam impotentes ad ſervandum jejunium, revera tamen ponendo hujusmodi obſtaculum absque juſta cauſa, & eo præcisè ex fine, ne teneantur jejunare, peccant graviter contra hanc legem, prout facilè ſuaderi poteſt à pari; nam ſecundùm dicta ſuperiùs *Confer. 13. n. 372.* Contra legem Eccleſiæ graviter peccat, qui ipſo die feſto ſuſcipiendô venationem ponit obſtaculum audiendo Sacro, vel recitando Breviario: ergo ſimiliter graviter delinquit, qui ipſa die jejunii absque juſta cauſa ponit obſtaculum obſervationi jejunii. Ratio fundamentalis hæc eſt: quia qui præcipit finem, ipsô factô cenſetur præcipere ea, quæ ad talem finem ſunt neceſſaria, ſimùlque prohibere omnia ea, quæ cum impletione præcepti ſunt incompatibilia: atqui talis defatigatio ſupponitur incompatibilis cum obſervatione jejunii: ergo ipſa die jejunii nefas eſt ſeſe graviter defatigare eô præcisè fine, ne quis teneatur jejunare. Secus foret, ſi quis aliunde præcepto charitatis, juſtitiæ, aut obedientiæ teneretur ſubire laborem incompatibilem cum jejunio. Ita tenent Laymann *l. 4. tr. 8. c. 3. n. 5.* Viva *ad propoſit. 31. ab Alexandro VII. damnatam n. 8.* de la Croix *ubi ſuprà n. 1334.* dicens, *hanc eſſe communiſſimam Sententiam DD.*

Di-

Dices tamen contra hanc reſolutionem 1. Per hoc, quòd præcipiatur jejunium, non prohibetur labor defatigativus; ſecus enim quam plures Mechanici ſubeundô laborem ſuum impingerent in hanc legem jejunii, quod tamen certò falſum eſt, prout ipſimet faſſi ſumus: ergo cuivis licet etiam diebus jejunii haſtiludio, venatione &c. vel alio labore ſeſe defatigare, ut poſtea liber ſit ab obligatione jejunandi. Et certè quivis habet jus ludendi pilâ vel haſtâ: ergo ludendô utitur jure ſuo: qui autem utitur jure ſuo, non cenſetur agere in fraudem legis juxta *Reg.* 55. *ff. de R. J.* ergo &c.

℟. ad hanc inſtantiam *diſt. ant.* non prohibetur labor defatigativus juſtè, id eſt, vel ex officio, juſtitia, pietate &c. ſuſcipiendus &c. *Conc.* labor defatigativus præcisè ex arbitrio & in fraudem legis, ſeu animo ſubterfugiendi obligationem legis obligantis ſuſcipiendus, prout ſupponitur in noſtro caſu, *neg. ant. cum conſ.* Negatur etiam ſuppoſitum, quòd quivis habeat jus ludendi pilâ, conis, haſtâ &c. eo die, vel hora, quâ præceptum urget; non enim datur jus ad actiones, per quas eluditur præceptum juſtum Superioris, ſecus fateri cogeremur, quòd tempore Sacrificii liceret vel venari, vel pilâ aut conis ludere &c. quod, quàm falſum, & ab omni pietate alienum ſit, nemo prudentum non videt. Aliud dicendum foret, ſi 520.

quis uno vel altero die, antequam urgebat præceptum jejunii ſuſcipiendô hujusmodi laborem ſeſe defatigâſſet: per hoc enim non impegiſſet in legem jejunii, quippe quòd tunc moraliter non inſtabat, prout jam ſuperiùs *n. 373.* innuimus, & poſt alios tradit Tamburinus *lib. 4. in decalog. c. 2. §. 3. n. 6. & 7.* Caſtropalao, Sanchez & alii plures.

Dices iterum. Qui animô ſubterfugiendi hanc obligationem jejunii exit ad alium locum vel territorium, ubi fas eſt comedere carnes, vel ubi non eſt dies feſtivus &c. & ibi carnes comedit, vel labores ſerviles peragit, non peccat, nec cenſetur agere in fraudem legis, ſed potiùs uti jure ſuo, prout ipſimet faſſi ſumus *part. 1. Theolog. decalog. Confer. 13. n. 370.* ergo nec dici debet agere in fraudem legis, qui ſeipſum defatigat ludendô conîs vel pilâ, quatenus hôc modô defatigatus à lege jejunii evadat exemptus.

521. ℞. *Neg. conſeq.* diſparitas eſt: quia dum quis exit in locum, ubi non urget præceptum, non ponit impedimentum ſaltem directum adimplendæ legi: & quia ſe ponit in tali loco, ubi lex non viget, hinc impunè agit contrarium, quin impingat in legem; è contra verò, qui manet in loco, ubi jejunii lex viget, & huic adimplendæ voluntariè ſine gravi cauſa impedimentum ponit, utique in legem impingit ob rationem pro-

ximè

ximè datam. Unô verbô: qui exit ad alienum territorium, ubi lex non viget, dicitur exeundô *obligationem fugere*: qui verò manens in locò, ubi lex viget, ſinè gravi cauſa reddit ſe voluntariè impotentem ad legis impletionem, dicitur *obligationem legis violare* & non fugere. Pro cujus meliori captu juvabit recolere ea, quæ diximus ſuprà *Conferent. 13, n. 371.* de duplici impedimentorum genere, quorum unum (ſcilicet diſpenſatio Superioris, vel mutatio territorii &c.) ab obligatione legis ſimpliciter liberat; alterum verò ſolùm excuſat ſecundùm quid, vg. ob ignorantiam, impotentiam &c. vel quia tale impedimentum juſta & gravi de cauſa ponitur: talis autem cauſa non eſt luſus pilæ, vel conorum &c. ergo &c.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

COlliges ex hactenus dictis primò, Epiſcopo nedum competere poteſtatem in jejunio Eccleſiæ diſpenſandi cum uno vel altero ſubdito privato, ſed etiam cum omnibus ſuis ſubditis, ſaltem tunc, quando de facili nequit recurri ad Summam Sedem, ſimúlque concurrit gravis cauſa, & publica, ſeu concernens bonum publicum, prout jam 522.

ſuperius *n. 503.* inſinuavimus. Ob easdem rationes permiſſum cenſetur Epiſcopo jejunium ab Eccleſia præceptum ab uno die transferre in alium: ut ſi vigilia S. Matthiæ incidat in feriam ſecundam vel tertiam Quinquageſimæ, & Epiſcopus animadvertat, fore: ut quamplures vel major pars populi violent jejunium etiam comedendo carnes, non ſine ſcandalo aliorum, prudenter omninò faciet, transferendo dictam obligationem jejunandi in Sabbatum præcedens. Ita Laymann *lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 8.* Babenſtuber *tr. 6. diſp. 1. art. 3. n. 12.* Tamburinus & alii plures.

523. Colliges 2do, ea, quæ *n. 509.* diximus de Mechanicis ob laborem gravem exemptis à lege jejunii, intelligenda duntaxat eſſe de illis, qui revera laboribus gravibus vacant: ſecus dicendum de illis, qui parùm vel nihil omninò laborant, prout familiare eſt nonnullis principalibus (uti vocant) Magiſtris, qui vix aliud conferunt ad opera quantumvis magnifica, niſi quòd alios ſibi ſubjectos dirigant, iisdemve invigilent. Unde ſi quis in die jejunii v. g. duo vel tria induſia lavet, aut parvo labore frumentum ſive beſtiarum, ſive ventorum vel aquarum vi molat &c. leviuſculas vittas texat &c. quod utique cum labore modico fieri aſſolet &c. propterea à jejunio Eccleſiaſtico nequaquam eximendus eſt,

eſto

eſto etiam pluribûs diei horis hujusmodi labore exiguo occupetur, prout benè obſervat Tamburinus *cit. lib. 4. decalog. c. 5. ſſ. 7. n. 22. & 23.* Ratio eſt: quia Eccleſia hujusmodi hominibus non alia ex cauſa quàm ob labores graves, ſeu multùm defatigantes indulget plures refectiones velut neceſſarias in ordine ad reſtaurandas & conſervandas vires &c. qui autem modicè duntaxat occupantur, vires propterea non perdunt, neque etiam indigent earundem reſtauratione: ergo non eſt ratio, cur ab hoc onere jejunii Eccleſiaſtici eximantur &c.

Colliges è contra 3tiò, illos, qui exercent opera vel artes de ſe non ita laborioſas ſecundùm dicta *n. 510.* quandoque per accidens excuſari poſſe à jejunii obſervatione quoad ſecundam refectionem. Ratio eſt: quia ſubinde evenit, ut perſona laborans tam ſit teneræ complexionis, ut officium vel artificium quantumvis de ſe tenue, nequeat exercere ſinè magno incommodo, niſi ſæpiùs de die reficiatur vg. Sartor nedum de die, ſed inſuper per medias noctes cogitur laborare: Barbitonſor per medium vel integrum diem cogitur partim alios radere, partim etiam balneo intereſſe, nec modicum ſudare ob extraordinarium calorem &c. quo procul dubio fieri poteſt, ut talis homo ſeſe ſentiret imparem ſubeundis hujusmodi laboribus, niſi ſæpiùs reficeretur &c. 524.

& hôc ipsô meritô præſumitur liber ab onere jejunii. Quin & Fagundez, Ledesma & alii putant barbitonſores & ſartores eſſe abſolutè eximendos à jejunio ob labores, ſibi incumbentes: idipſum Angles, Burghaber, & alii cenſent de Secretariis, aliisve, qui multum ſcribunt &c. Verùm hæc ſententia meritò rejicitur à Sanchez *cit.* de la Croix, & aliis, ob rationem jam ſuperiùs *n. 510.* datam; ſecus enim quævis mulier fila trahens ratione laboris foret eximenda; quod tamen de ſe absque abſurdo nequit admitti.

525. Colliges 4tò, omne opus incompatibile cum jejunio, eſſe in die jejunii intermittendum, ſi commodè omitti poſſit. Ita poſt S. Thomam, Moyam, Tamburinum & alios de la Croix *cit. n. 1335.* Ratio patet ex proximè *n. 519.* dictis, quia obligatus ad præceptum implendum, eô ipsô prohibetur ponere obſtacula adimpletioni &c. hac de cauſa Tamburinus *l. cit. n.* 31. teſtatur, ſe olim non excuſâſſe à jejunii lege adoleſcentem nobilem, qui magna animi propenſione per integros quandoque dies operam dabat elaborandis ſclopetis, aliiſque bellicæ artis exquiſitis inſtrumentis: talem quippe non ars propria, non neceſſitas, non labor ex aliqua rationabili cauſa ſuſceptus excuſare poteſt &c. ait rectè Doctor laudatus.

526. Dixi tamen: Omittendum eſſe omne il-

lud

lud opus, *quod commodè omitti poteſt* &c.; Secus enim tenendum eſt de operibus ad utilitatem corporalem vel ſpiritualem propriam vel alienam aſſumendis; hac de cauſa meritò excuſantur 1. omnes artifices, eſto ad ſuſtentationem propriam fortaſſis non indigerent exercitio talis artis; id quod & Eugenius IV. declaràſſe fertur. Excuſantur inſuper 2. omnes operibus jejuniô melioribus vacantes; quia Eccleſia non intendit hæc impedire; quin & 3. laborem ex honeſto fine aſſumptum, ùt ſi tempore vacantiarum venatum eas; pedes usque ad laſſitudinem incedas ad inviſendum amicum &c. à jejunio excuſare, multi probati, claſſici Doctores tradunt, uti Sanchez, Caſtropalao, Bonacina, & alii plures apud de la Croix *l. cit.* 4. denique excuſandi ſunt illi à jejunio, qui laborem valde defatigantem ſuſcipiunt damni vitandi, vel notabilis lucri (cujus occaſio non ſemper datur) captandi cauſa, vg. proficiſcendo ad nundinas præſertim pedites, vel ad alia negotia, quæ commodè differri nequeunt.

Colliges 5tó, fieri poſſe quandoque, ut & tenuiter infirmus, vel metuens rationabiliter gravius infirmandi periculum, excuſetur à jejunio; tametſi enim lex Eccleſiaſtica de ſervando jejunio lata ſit in ordine ad mortificandam carnem, non tamen lata eſt ad eam ſubjiciendam infirmitatibus, 527.

aut morborum, aut mortis periculis. Quocirca tamen illud adhuc obſervandum puto ex dictis, exemptionem à jejunio commenſurandam eſſe proportioni infirmitatis, ita, ut ſi infirmus advertatur, ſeu prudentum judiciô exiſtimetur ad recuperandam valetudinem indigere duntaxat pluribus refectionibus, non item carnibus, eidem permitti poſſit iterata refectio, non item eſus carnium: ſi verò ad vires vel valetudinem recuperandam inſuper indigeat carnium comeſtione, poterit hæc absque ſcrupulo à Confeſſario approbari, immô & ſuaderi, Caſu quo tamen de ſufficientia exemptionis vel infirmitatis adhuc dubium relinquitur, oportebit à Superiore petere diſpenſationem, quatenus hôc modô cauſa dubia quodammodo elevata, reddatur certò ſufficiens ad eximendum ab omni peccato ratione jejunii non obſervati, prout facilè colligetur ex dictis *n. 512.* Videatur de hoc Henno *tr. de peccatis actual. diſp. 4. q. 8. art. 1. Reſol. 7.*

528. Colliges denique 6tò, Cauſas, quas hactenus recenſitas diximus excuſare à jejunio Eccleſiaſtico, pariter excuſare à jejunio ex privata devotione v. g. Voti causâ ſuſceptô, niſi vovens voluerit ſe aliter (ſtrictiùs ſcilicet) obligare ad obſervantiam jejunii. Ita Sanchez *lib. 4. decalog. c.* 11. *n. 54.* Bonacina Reiffenſtuel, & alii. Ratio eſt: quia

quia votum jejunandi velut lex privata vo-ventium intentione introducta regulariter obligat juxta normam, & formam jejunii ab Eccleſia præcepti: ergo interpretandum eſt juxta normam & mentem Eccleſiæ: atqui Eccleſia ob rationes & cauſas ſuprà allegatas vult fideles exemptos ab obligatione jejunii Eccleſiaſtici: ergo etiam eximendi ſunt ab obligatione jejunii votô promiſſi.

Dixi tamen rurſus: *niſi vovens ſe voluerit* 529. *ſtrictiùs obligare* &c. quia minimè dubitandum, quin aliquis poſſit ſibimet ponere legem ſtrictiùs obligantem: immò talem à quovis Fratre Minore vi Profeſſionis ſibi poni, conſtat ex dictis ſuprà *n. 459. & 460.* Cùm enim quisque illorum voveat *toto tempore vitæ ſuæ ſervare Regulam S. P. N. Franciſci*, & vi hujus S. Regulæ jubeamur ſervare triplex jejunium &c. ſequitur planè, quòd & fratres juvenes ante completum annum 21. & ſenes poſt completum 60. adhuc teneantur ad obſervationem hujus, modò ſupponantur valentes & potentes viribûs. Illi porrò, qui intendunt lucrari Jubilæum &c. non eximuntur à jejunio, ſed tenentur petere ſaltem commutationem hujus oneris, nî velint privari hôc theſaurô, prout alibi dicitur, & nos paulò ſuperiùs *n. 500.* inſinuavimus.

CON-

CONFERENTIA DECIMA NONA

De Obligatione Pietatis & Obſervantiæ Parentibus debitæ?

SUMMARIUM.

530. Vi quarti præcepti decalogi jubemur Parentibus exhibere pietatem.

531. Quinam nomine Parentum veniant.

532. Et quidnam intelligatur per virtutem pietatis, obſervantiæ, & gratitudinis.

533. Virtute pietatis filii tenentur Parentibus exhibere amorem, obedientiam, & reverentiam.

534. Amorem quidem nedum ex- ſed & internum.

535. Ordinatum tamen, ita ut huic Deum non poſtponant.

536. Obedientiam pariter in omnibus ad curam paternam pertinentibus.

537. Id eſt, illis, quæ ad domeſticam gubernationem, bonos mores, & ad animæ ſalutem ſpectant,

538.

538. Non item in deligendo vitæ ſtatu. Hinc
539. Filius etiam contra voluntatem parentum poteſt licitè amplecti ſtatum Religioſum, niſi Parentes ob verè graves cauſas hunc diſſuadeant.
540. Reverentiam denique nedum corde, ſed ore etiam, atque opere.
541. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam filii, qui Parenti decrepito negaverat pecunias pro hauſtu extraordinario &c.
542. An poſt obitum Patris potuerit obligari ad ſolvenda debita ab eodem Patre relicta, & ratione hauſtûs ac compotationum hinc inde contracta.
543. An, vel quando filius ex bonis vinculatis vg. Majoratu &c. teneatur ſolvere debita à Patre contracta.
544. Reſolvitur Caſus II. Cujusdam puellæ, ſciſcitantis, an non invitìs etiam Parentibûs ſibi liceat nubere militi haud ignobili, neque indigno.
545. Undenam, & ex quibus capitibus dignitas vel indignitas ſponſi ſit petenda.
546. Si filia nubat digno, etiam contra voluntatem Parentum, propterea nec poteſt, nec debet privari dote ſibi congrua.
547. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam uxoratæ hinc ex parte parentis graviter decumbentis, illinc ex parte mariti ſibi contradicentis valde afflictæ, & anguſtiatæ;
548. Quæ duriùs non nihil tractando & alloquendo Parentem, per ſe loquendo graviter delinquit.
549. Nihilominùs etiam ſæpiùs cum iisdem peccatis reverſa, poteſt ac debet abſolvi, modò ſeriò pœniteat, ac proponat emendationem &c.

550. Filii Parentes ſuos odiô habentes, duriùs alloquentes, torvîs oculîs aſpicientes peccant mortaliter.

551. Idipſum tenendum eſt de aliis, qui Parentibus in verè gravi neceſſitate animæ vel corporis conſtitutis, non ſuccurrunt pro viribus.

552. Religioſus ſciens Parentes ſuos ante profeſſionem Religionis verè gravem indigentiam ac pauperiem incidiſſe, ad hanc ſublevandam tenetur de conſenſu ſui Prælati regredi ad ſæculum, ſi utiliter poſſit;

553. Nec eandem indigentiam ſublevare valeat manens Religioſus.

554. Sublevata tamen neceſſitate Parentum, vel iisdem per mortem ſublatis, tenetur denuò reverti ad ſuam Religionem.

555. Inobedientia filiorum erga Parentes ſæpè ſæpiùs à mortali poteſt excuſari, vel ob parvitatem materiæ, vel imperfectionem actûs.

556. Percuſſio tamen Parentis, quantumvis de ſe levis, per ſe loquendo ſemper eſt mortaliter mala.

557. Peccant etiam graviter, qui Parentes conviciis, geſtis, vel factis ad gravem iracundiam voluntariè provocant.

558. Item, qui Parentes contemnunt, ita ut pudeat eos agnoſcere, aut profiteri tanquam ſuos Genitores &c.

§. I.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Obſervantia filiorum erga Parentes.

QUæres primò, quidnam velit quartum decalogi præceptum: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Exod. 20.?*

℞. Hôc 4tô decalogi præceptô in quantum affirmativum eſt, jubemur exhibere 1. Pietatem, primariò quidem Parentibus carnalibus, ſecundariò illis, qui locum Parentum reſpectu noſtrûm tenent. 2. jubemur exhibere obſervantiam Superioribus quà ſpiritualibus, quà temporalibus etiam. Jubemur denique 3tiò exhibere gratitudinem debitam benefactoribus. Et quia omne præceptum formaliter affirmativum, ſimul virtualiter negativum eſt; dum enim poſitivè aliquid præcipitur, illius contrarium poſitivè prohibetur, juxta *DD. communiſſimè:* hinc eòdem 4to decalogi præceptô nobis interdicta cenſetur inhonoratio parentum vel eorum, qui parentum vicibûs funguntur. 2. Prohibitum inſuper nobis cenſetur Superiorum contemptus vel inobe- 530.

inobedientia. 3. prohibetur nobis pariter ingratitudo erga benefactores &c. Quemadmodum enim priora tria præcepta primæ tabulæ ſecundùm dicta ſuperiùs nos ordinent ad DEum in ſanctitate per virtutes theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem, nec non per virtutem moralium præſtantiſſimam, ſcilicet Religionem; ita hæc præcepta 2dæ tabulæ nos ordinant ad hominem ſeu ad proximum *in juſtitia*, quæ virtus eſt, reddens unicuique, quod ſuum eſt, veluti conſtare poteſt ex dictis *de Reſtit. Confer. 1.* ad juſtitiam verò reducuntur mox enumeratæ virtutes, ſcilicet pietas, obſervantiæ, & gratitudinis. Sed pro majori claritate.

Quæres 2dò, quinam ergo intelligantur nomine Parentum?

531. ℟. Nomine Parentum propriè loquendo intelliguntur illi, à quibus ſecundùm carnem fuimus progeniti. 2dò impropriè verò & ſuppletivè etiam intelliguntur illi, qui in parentum jus ſuccedunt, locum & officium horum quodammodo ſupplent, quantum ad curam & educationem, uti ſunt adoptantes, Patrini, Tutores, Curatores &c. 3tiò, Huc etiam pertinent Superiores ſpirituales, utputa Epiſcopi, Paſtores, Confeſſarii &c. Item 4tò Superiores ſæculares, uti ſunt Reges, Principes &c. qui inſtar Parentum ſe habent, vel habere

debent reſpectu ſubditorum, utpote vel inſtruendo, vel defendendo eos &c. &c. proptereáque dicuntur parentes ſimilitudinariè.

Quæres 3tiò, quidnam intelligat per virtutem pietatis, obſervantiæ, & gratitudinis?

℟. 1. *Pietatis* nomine intelligitur virtus, 532.
quâ Parentibus principaliter, aliíſque majoribus carnalibus debitum cultum, honorem, obſequiúmque impendimus. 2. Nomine *obſervantiæ* intelligitur virtus, quâ Superioribus poteſtatem ſuper nos habentibus pro ratione ſuperioritatis debitum cultum & obſequium impendimus. 3. Nomine autem *gratitudinis* intelligitur virtus, qua Benefactoribus pro beneficiis acceptis cultum & gratias debitas rependimus, utputa recognoſcendo, laudando vel deprædicando beneficia accepta &c. vel etiam pro viribus eadem compenſando &c.

Quæres 4tò, quidnam filii aut filiæ Virtute pietatis & 4ti hujus præcepti debeant Parentibus ſuis?

℟. Hôc quartô præceptô ex virtute pie- 533.
tatis obligantur filii (idem eſt de filiabus) honorare Parentes ſuos, exhibendo eis amorem, obedientiam, & reverentiam, & ſollicitè cavendo, quidquid his adverſatur affectu, ſignô vel opere. Ita *ex communi DD.* Marchantius *tom. 2, tr. 5. tit. 1, q. 1. concl. 1.*

data in jure naturæ; quia Parentes tenentur inſtruere & educare filios in omnibus, quæ ad honeſtè vivendum, & ad ſalutem aſſequendam ſunt neceſſaria, ita, ut ſecus facientes pro qualitate culpæ non rarò fuerint graviùs à Deo puniti, prout conſtat ex *1. Reg. 2.* de Heli Sacerdote magno &c. ergo viciſſim filii ſub gravi culpa tenentur obedire Parentibus in omnibus ad eorum curam ſpectantibus: & hoc, ut ſacer textus proximè relatus habet, juſtum eſt, id eſt, fundatum in ipſo jure naturali, & voluntate divina.

537. Dixi rurſus: *in omnibus ad eorum curam pertinentibus* utputa, primò in omnibus, quæ concernunt animæ ſalutem & obſervantiam mandatorum Dei, in quibus, ſi filius (aut filia) contra expreſſum mandatum Parentis (ſecus enim foret ſi Parens non præcepiſſet, ſed ſolùm admonuiſſet, aut dehortatus fuiſſet) non obediat, ſemper committit duplex peccatum, ſive mortale ſive veniale ſecundùm proportionem materiæ & inobedientiæ. 2dò, tenetur obedire in omnibus pertinentibus ad morum honeſtatem; utputa ſi Pater præcipiat, ut filius vel filia deinceps evitet certam converſationem, conventicula, præſertim nocturna vel ſecreta cum altero ſexu &c. luſum immoderatum &c. 3tiò, denique tenetur obedire in omnibus ad familiæ adminiſtrationem, aut rei domeſticæ gubernium pertinentibus, tam in temporali-

bus

bus, puta ut certo tempore domum redeat &c. ut de rebus domeſticis nihil vendat, aut diſtrahat &c. quàm etiam in ſpiritualibus: utputa ut certo tempore oret, Miſſam audiat, Concionem frequentet, litteras fidei ac pietatis rudimenta addiſcat &c. In his omnibus, vel eorum aliquo filii inobediendo, & contraveniendo mandatis Parentum, committunt peccatum qualificatum in Confeſſione neceſſariò exprimendum, idque vel grave, vel leve, juxta proportionem materiæ &c.

Ergòne, inquies, filius etiam in electione ſtatus tenetur obedire Parentibus, quia & hæc electio videtur pertinere ad ſalutem? &c.

℟. Filii non tenentur obedire Parentibus 538.
in eligendo vitæ ſtatu. Ita *unanimiter DD.* hac ratione: quia in eligendo vitæ ſtatu quivis naturaliter liber eſt, & eſſe debet: at, hôc ipsô non tenentur quoad hoc obedire Parentibus: quin immò hi gravem illis injuriam inferunt, dum eos quôvis modô ſive directè ſive indirectè compellunt ad amplectendum vitæ ſtatum, ſive dein conjugalem, ſive etiam clericalem. Nec minùs graviter peccant illi Parentes, qui liberos ſuos retrahunt vg. ab honeſto matrimonio, vel amplectendo ſanctioris Vitæ inſtituto. Unde ſi filius ſe ſentiat à DEO vocatum vg. ad ſtatum clericalem, aut re-

ligioſum, ſimúlque advertat, Parentes id ægrè laturos, & ex carnali affectu, aliisve futilibus motivis ſeſe oppoſituros &c. non tenetur eos hac in re conſulere, quin conſultiùs aget, rem totam celando Parentibus, & ſequendo divinum inſtinctum; magis quippe obediendum eſt Deo vocanti, quàm Parentibus carnalibus inde retrahentibus, veluti haud obſcurè nobis innuit Salvator noſter, dum *Matth. 8.* diſcipulum reprehendit, eò quód noluerit intuitu Patris ſepeliendi Chriſtum vocantem illicò ſequi. Hâc de cauſa D. Hieronymus *in Epiſt. ad Heliodorum* ait: *per calcatum perge Patrem: per calcatam perge Matrem: ad vexillum Crucis evola: ſummum genus pietatis eſt, in hac re eſſe crudelem.*

539. Dixi rurſus: *ſi filius advertat, Parentes ex carnali affectu, aliisve futilibus motivis ſeſe oppoſituros &c.* Secus enim dicendum eſt, ſi Parentes ob graves, & rationabiles cauſas contradicerent: quales eſſe poſſent 1. ſi filius eſſet ligatus aliquo impedimento Religioſam Profeſſionem irritante, vel 2. ſi defloráſſet jam Virginem cum promiſſione matrimonii, damno non aliter, niſi per connubium reparabili vel 3. ſi nobiliſſima & antiquiſſima familia defectu propagationis eſſet demoritura, præſertim ſi hujus bona forent devolvenda ad aliam lineam diverſæ Religionis, non abſque detrimento animarum.

4.

3. ſi Parentes ipſi in verè gràvi, vel omninò extrema neceſſitate conſtituti egeant ſubſidio filii, quô caſu hic poſtpoſito ſtatu Religionis jure naturali tenebitur manere in ſæculo eo fine, ut Parentum inopiam ſublevet, ſuppoſitîs tamen certîs conditionibûs. 1. ut in ſæculo remanens revera poſſet ſuccurrere Parentibus. 2. ut non adſint alii liberi vel amici, qui & poſſent & vellent eorum inopiam ſublevare. 3. ut filius ipſe poſt ingreſſum Monaſterii non ampliùs poſſit iisdem ſuccurrere; ſi enim hoc poſſit (prout in quibusdam Monaſteriis Dominorum capacium bonorum temporalium fieri poſſet) vel ſi adſint alii vg. amici, qui velint ac poſſint ſublevare, non tenetur filius deſerere propoſitum Sanctioris Vitæ in Monaſterio, vel Sacra Religione inſtituendæ. Quòd autem hiſce conditionibus ſtantibus, & ſuppoſita verè gravi vel extrema neceſſitate (non item neceſſitate communi duntaxat) filius teneatur relicto ſtatu perfectiori remanere in ſæculo, Parentibúsque ſuccurrere, inde ſuadetur: quia ingredi Religionem conſilii duntaxat eſt, & Evangelici quidem: ſubvenire autem Parentibus in gravi vel extrema neceſſitate conſtitutis, jure naturali jubemur: atqui jus naturale prævalet conſiliis Eccleſiaſticis; prout Chriſtus Dominus ſatis oſtendit, dum *Matth.* 15. graviter reprehendit Judæos, qui ſuaſêre

filiis miſericordiam erga parentes negliger ſub ſpecie pietatis & Religionis, ſeu munc rum Deo offerendorum

Quæres 7timò, quomodo & ſub quant obligatione Parentes à filiis ſint reverendi?

540. ℞. Filii ſub gravi culpa tenentur revereri Parentes ſuos tam corde, quàm ore & opere. Ita *omnes.* Fundatur hæc obligatio in S. Scriptura *Eccli 3.* ubi dicitur: *qui timet Dominum, bonorat Parentes, & quaſi Dominis ſerviet bis, qui ſe genuerunt*; idipſum patet ex verbis 4ti præcepti decalogalis: *honora Patrem tuum & Matrem tuam &c.* Ex quo ſequens confici poteſt ratio ad ſuadendum noſtrum intentum: filius jubetur ſervire Parentibus quaſi Dominis: at ſervorum eſt magna cum reverentia aſſiſtere Dominis ſuis, eos humiliter alloquendo, famulando, caput inclinando &c. ergo & filii ad hoc tenentur reſpectu Parentum. Quocirca advertendum eſt, reverentiam internam præcipuè in eo ſitam eſſe, quòd quis alterum recognoſcat tanquam Superiorem, majorem & excellentiorem, & conſequenter quendam timorem reverentialem erga eundem concipiat: externa verò conſiſtit tum in verbis, ut nempe de tali honorificè loquamur; tum etiam in aliis ſignis & factis, utputa, caput detegendo, aſſurgendo, locum nobiliorem cedendo, & ab omni eo, quod in illius injuriam aut damnum vergere poſ-

poſſet, ſollicitè cavendo, & abſtinendo: omnibus ergo his modis filii tenentur honorare Parentes, uti jam dictum fuit.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici, circa obligationem filiorum erga Parentes.

CASUS PRIMUS.

Titius artifex à Parente ſuo decrepito domum paternam, officinam, & alia non pauca bona mobilia, præſertim inſtrumenta artificialia obtinuerat ea lege, ac conditione, ut præter habitaculum eidem ſuo Parenti ad dies vitæ præberet ſuſtentationem honeſtam & congruam; id quod Titius longo tempore fideliter præſtitit: verùm quia Parens aſſueverat extra tempus prandii ac cœnæ frequenter bibere; hinc à filio identidem oportunè & importunè poſtulat pecunias, quibus hauſtum extraordinarium ſolvere poſſet; Titius è contra advertens ſibi vix tantum ſuppetere, quantum ad ſuſtinenda familiæ onera neceſſarium eſt, Patri aliquoties negat ſubſidium, cauſatus, ſe promiſiſſe duntaxat honeſtam & congruam ſuſtentationem, non item hauſtum extraordinarium. Hinc Parens graviter offenſum ſe exiſtimans,

 haud

haud infrequenter abit in hoſpitium, ibíque non ſinè quærelis ac murmure contra filium potitat, pecuniîs creditò hinc inde collectîs. Denique naturæ debitum ſolvit, relictîs aliis pluribûs debitîs: veniunt jam Creditores ſollicitantes Titium pro ſolutione debitorum: hic verò ſciſcitatur à Confeſſario 1. an fortaſſis contra legem pietatis egerit, negando Parenti ſuo ſubſidium pecuniarum? 2. an in Conſcientia teneatur ſolvere creditoribus debita à ſuo Parente relicta? Quid Confeſſarius reſpondebit ſciſcitanti?

541. ℟. ad priùs quæſitum; Videtur Titius non egiſſe contra debitum pietatis; tum quia, ùt ſupponitur in ſpecie facti, Parenti præbuit honeſtum victum, & ſuſtentationem congruam; tum etiam, quia ſe nunquam obligavit ad præſtandas pecunias pro hauſtu extraordinario: tùm denique, quia quotidiano labore ac ſudore ſuo vix ſibi & familiæ ſuæ neceſſaria potuit acquirere: ergo Parens rationabiliter non potuit plura prætendere: quia filius ſolùm tenetur neceſſitatibus Parentum ſuccurrere, quantum vires ſufficiunt, juxta communem DD. apud Navarrum & Tamburinum *l. 5. c. 2. decalog. §. 2. n. 10.* Secus dicendum foret, ſi vel Parens multa bona filio reliquiſſet, vel filius aliunde bonîs abundâſſet; tunc enim pietati omninò congruum fuiſſet, ut de ſuperfluis Parenti pro hauſtu etiam extraordina-

dinario, & quodammodo ſuperfluo contribueret, vix enim dubitare licet, quin & à ſuo Parente nedum ad ſuſtentationem neceſſaria, ſed & ſuperflua quandoque receperit: ergo conveniens eſt, ut Parenti de ſibi ſuperfluis tribuat abundanter juxta illud *Eccli. memento, quoniam niſi per illos, Parentes ſcilicet, natus non fuiſſes; & retribue illis, quod & illi tibi.*

℟. jam ad poſterius quæſitum, Titius in 542. conſcientia non tenetur ſolvere debita à ſuo Parente relicta &c. Ratio eſt: quia obligatio ſolvendi mutuum perſonalis eſt: atqui ſolus Pater, & inſcio quidem filio, mutuum hinc inde accepit; ergo filius non tenetur ſolvere debita à Parente hinc inde contracta; Secus denuo reſolvendum foret, ſi Titius pro ſuo Parente fide juſſiſſet. Secus etiam dicendum foret; ſi Parens Titio multa bona reliquiſſet; quia ſuccedens in bona, etiam ſuccedere debet in onera præſtanda, per *Regul. 55. J. in 6to.* Hac de cauſa filius tenetur adimplere ea, quæ in teſtamento à Parentibus fuêre diſpoſita circa æs alienum, vel legata &c. ita, ut ſi hæc absque cauſa legitima notabili temporis intervallo differat, reatum peccati mortalis incurrat. Ita Navarrus, Tamburinus *l. cit. n. 6.* Sporer *tr. 3. in decal. c. 5. n. 11.* Babenſtuber *tr. 5. art. 1. n. 9.*

Sed

Sed quid, inquies, ſi Pater relinquat filio ſuo bona vinculata, id eſt, adſtricta certîs obligationibûs vg. Majoratum &c. tenebitúrne filius ex his, vel horum fructibus ſolvere debita à Patre contracta?

143. ℟. cum diſtinctione; nam ſi Parens ipſe Majoratum inſtituit, & ante inſtitutum debita contraxit, tunc filius tenebitur ſolvere, prout dicitur *l. filius familias ſ. divi. & l. 2. ff. de Legat. 1.* Ratio hujus eſt: quia filius majoratus ſucceſſor repræſentat defunctum inſtitutorem quoad univerſum patrimonium: at, æs alienum ſpectat univerſum patrimonium: ergo filius tenetur ſolvere illa debita ex majoratu, niſi Pater, vel Inſtitutor majoratûs reliquerit alia bona libera, ex quibus Creditoribus ſatisfieri poteſt. Ita tenent multi, nominatim Molina, Lopez, Palacios, quos citat & ſequitur Sanchez *Conſil. mor. tom. 2. lib. 4. c. 1. dubio 31. n. 3.* Econtra ſi debita primùm poſt majoratum irrevocabiliter inſtitutum fuêre contracta, ſive à Parente, ſive ab alio quocunque demum poſſeſſore, tunc filius, vel quiscunque alius ſucceſſor non tenetur ſolvere illa debita. Ratio eſt: quia majoratus ſemel irrevocabiliter inſtitutus non ampliùs poteſt hypothecari aut vendi, nequidem ab ipſo inſtitutore, conſequenter nec debita poſt hujus conſtitutionem contracta ex prælegato irrevocabili ſunt deducenda.

Ita

Ita Gomez, Lopez, Molina, Sanchez *l. cit. n. 9.* Tamburinus *ubi ſuprà c. 2. §. 2. num. 9.*

CASUS SECUNDUS.

SEmpronia puella honeſtiſſimorum & ſat divitum Parentum amorem ſuum, affectúmque conjecit in quendam militem ſanguine nobilem, animo generoſum, & natura quidem, non item fortunæ donis divitem; quod ubi Parens Semproniæ advertit, extremè ſeſe oppoſuit, proteſtatus publicè, ſe nunquam conſenſurum, nec permiſſurum, ut filia nubat huic militi velut homini vagabundo, & mille periculis expoſito &c. Verùm hæc optimi Parentis indignatio amori carnali non valuit ponere metam, quò minùs Sempronia ſponſo ſuo nedum animo, ſe & corpore conjungeretur in tantum, ut poſt modicum temporis intervallum ab eo evaſerit gravida: quin & ultro fatebatur, ſe nunquam prorſus deſtituram ab amore hujus Juvenis: Parens è contra proteſtabatur, ſe nunquam conſenſurum in hoc connubium, tametſi filia ſæpiùs in hoc ſtatu evaderet gravida. Denique Sempronia Theologum conſuluit, an tutâ conſcientiâ prædicto ſponſo nubere poſſit, non obſtante qualicunque demum offenſa & contradictione Parentum? Quid ad hæc Confeſſarius vel Theologus reſpondebit?

℟. A

544. ℟. A Confeſſario nunquam ſuadenda, ſed potiùs diſſuadenda eſſe hujusmodi connubia contra voluntatem Parentum cœco amore potiùs, quàm ſana ratione contrahenda; plerúmque enim comperimus, hujusmodi homines vanis omnino motivis, & inordinato libidinis æſtu duci, qui cùm primùm intepuerit, amor converti ſolet in odium, ita ut à potiori hujusmodi matrimonia malum ſortiantur exitum, velut in noſtro hoc caſu contigiſſe, quàm optimè reminiſcor.

Nihilominùs ſi Confeſſarius in hoc caſu animadvertat, Semproniæ hunc ſponſum nullis rationibus diſſuaderi poſſe, ſimúlque eam continuò fore expoſitam periculo peccandi, quamdiu matrimonium non contraxerint, haud imprudenter eidem reſponderet, quòd ſi nullîs rationibûs poſſit Parentes in ſuam trahere ſententiam, tutâ conſcientiâ poſſit nubere huic ſponſo ſuo, etiam contra voluntatem Parentum: tametſi enim ſecundùm dicta *n. 538.* filii ac filiæ teneantur de congruo Parentes ſuos conſulere circa eligendum vitæ ſtatum, abſolutè tamen loquendo non tenentur amplecti eorum conſilium juxta *communem DD.* apud Thom. Sanchez, Sporer, Tamburinum & alios: idque vel maximè verum eſt, ubi filius aut filia vult inire matrimonium cum homine digno, prout revera Sempronia noſtra intendit. Arbitror

bitror proin in hoc caſu Patrem potiùs quàm filiam eſſe arguendum gravis peccati; tum quia hanc nititur impedire ab honeſto connubio, & hôc ipsô libertatem jure naturæ filiæ permiſſam tollere, non ſinè gravi præjudicio; tum etiam, quia hoc modo filiam relinquet expoſitam continuò quaſi periculo peccandi, non ſinè detrimento animarum &c. prout ex dictis *locô cit.* facilè conſtabit.

Quandonam ergo, inquies, filius aut filia cenſeri debet contrahere cum digno, & quando cum indigno?

℟. Cum indigno filia cenſetur contrahere 545.
1. quando huic nubere nequit ſinè dedecore in familiam, Parentes vel conſanguineos redundante, ùt dicit Sanchez *de Matr. lib. 4. diſp. 26. n. 23.* Vel 2. ſi Sponſus malîs moribûs ſit imbutus, ùt habet Baldus *L. Nec filium C. de Nupt.* Vel 3. ſi nubat multò pauperiori, juxta Menochium *de præſumpt. l. 4. præſumpt. 189. n. 85.* Excipe tamen: niſi Sponſus defectum divitiarum ſuppleat nobilitate, litteris, militiæ meritis, aut præſtantiâ officii, vel ſimili non vulgari prærogativâ. Vel 4. ſi ſit imparis conditionis cum altero conjuge, ùt ſi ignobilibûs ortus Parentibûs, nec aliis ornamentis vitæ ſuffultus, nobiliſſimam puellam, eámque ditiſſimam ſibi connubio ſociari contendat, ait Bartolus *L. cum ita l. 1. ff. de condit. & demonſtrat.* Ex quibus facilè

erui

erui valet, tunc filium aut filiam dici debere cum digno contrahere, quando compars non eſt imbuta malîs moribûs, vel aliâ infamiæ notâ, unde dedecus in familiam redundare poſſet, reſperſa. Item quando altera pars non eſt multò pauperior aut ignobilior, vel quando hujusmodi defectum aliîs haud quaquam vulgaribûs prærogativîs compenſat &c. quæ omnia, ſi maturiùs perpendere libuerit, inveniemus, Semproniam non indigno, ſed digno potiùs voluiſſe nubere; quod enim milites vî ſui officii hinc inde cogantur vagari, illos non reddit ignobiles, ſed potiùs commendabiles; ſiquidem hujusmodi officia intuitu Patriæ ac boni publici ſuſcipiunt.

Sed nunquid Parens filiæ contra ſuam voluntatem nubenti jure poterit negare, vel ſaltem diminuere dotem?

546. ℟. Breviter cum Sanchezio *lib. 4. de Matr. diſp. 24. n. 2. & ſeqq.* Tamburino *l. cit. n. 7.* & aliis paſſim, quòd non, loquendo de dote congrua. Ratio eſt: quia per hoc, quòd filia contra voluntatem Parentum nubat, digno tamen, non peccat, nec quidquam indignum facit, ſed utitur libertate ab auctore naturæ ſibi conceſſa: at ſi filia non delinquit, eô ipsô non debet puniri: ergo &c. Loquimur autem de congrua præcisè; per quod minimè negamus, penes Patrem ſtare de iis, quæ liberæ hujus

po-

poteſtati ſubſunt, plus aliis filiis vel filiabus magis obedientibus tribuere. Verùm ſi filia ſupponatur contra voluntatem parentum nupſiſſe indigno, tunc de rigore quidem nec dotem neque alimenta eidem deberet, nihilominus ſi ſint pauperes, æquitati ac paternæ pietati conſonum erit, ut iisdem tribuat alimenta ſaltem neceſſaria, ne fame pereant: atſi indigno quidem, ſatis tamen diviti vel habenti nupſit, & hôc ipſo ſibimet ſufficiant ad procurandum victum neceſſarium, meritò à parentibus deſtituitur, inquit Tamburinus *loc. cit.* Videatur Sanchez *de Matr. diſp. 26. num. 19.*

CASUS TERTIUS.

Caja Uxorata Parentem paupertulum nedum ſuſtentare, ſed eidem utpote longa & miſera infirmitate decumbenti continuò quaſi deſervire cogitur; quod, ſi non faciat ad amuſſim, Parentis indignationem, dicteria &c. incurrit: ſi faciat, incidat Mariti disgratiam, & ab hoc objurgatur ſeveriùs, eò quòd prolibus, aliisve rebus domeſticis non ſatis invigilet. Quamobrem Caja malleum inter & incudem conſtitutam ſe ſentiens haud infrequenter ad indignationem & impatientiam movetur, ſubinde verbis durioribus Parentem alloquitur, mortem huic optat ex animo, ut tantis miſeriis tandem aliquando li-

beretur, licèt fateatur, quòd dilapſo iracundiæ motu illicò pœniteat facti, atque ex animo optet, ne parens propterea mali quid patiatur. Jam dubitatur 1. an Caja ſit condemnanda peccati mortalis, & 2. ſi protinus in tali ſtatu perſeveret, vel cum iiſdem peccatis ſæpiùs redeat, poſſit à Confeſſario tutò abſolvi?

547. ℟. ad hoc quæſitum, Cajam procul dubio peccare mortaliter ſaltem per ſe loquendo; tum quia intuitu evadendi hanc ſervitutem velut malum temporale, eidem, & quidem ex animo optat mortem, quæ eſt longè majus malum; & hôc ipsô graviter lædit charitatem proximo debitam, juxta dicta *part. 2. Theol. decal. Confer. 7. n. 216.* tum etiam quia repugnat pietati Parenti debitæ, durioribus verbis eundem aliunde ſatis afflictum alloqui. Nec refert, quòd dilapſo iracundiæ motu illicò pœniteat facti, & ex animo optet, ne Parens propterea mali quid patiatur: ex hoc enim plus non ſequitur, quàm quòd in malo nolit perſeverare, & potius ex infirmitate, quàm ex malitia peccaverit graviter contra charitatem, pietatem, & reverentiam parentibus debitam, prout benè advertunt Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 8. n. 8.* Matthæucci *in Cautela Confeſſ. l. 2. cap. 10. n. 4.*

548. Dixi tamen: *Cajam per ſe loquendo graviter peccâſſe &c* quia minimè dubitandum,

quin

quin ſubin (non tamen ſemper) talis perſona poſſit à peccato mortali formaliter tali excuſari, idque vel ob imperfectionem actûs, & nimium iracundiæ motum, qui concurrentibus ſimul tot, tantíſque tam ex parte Parentis, quàm ex parte mariti etiam afflictionibus, procul dubio poteſt perturbare rationem, & hominem quantumvis bonæ voluntatis reddere ſui ipſius impotentem, præſertim, ſi ſtante tam diuturno & laborioſo ſervitio loco gratitudinis non reportetur aliud à Parente, niſi aſpera verba &c. vel quia contradicente & redarguente Marito plura obſequia præſtare non licuit &c. Unde

℞. Jam ad alterum quæſitum, Cajam tutâ conſcientiâ abſolvi poſſe à Confeſſario, eſto etiam ſæpius redeat cum iiſdem peccatis nihil emendata, modò ſemper concipiat firmum propoſitum ſeſe emendandi. Ratio hujus reſponſionis deſumi poteſt ac debet ex dictis *part. 2. Theol. Sacram. de Pœnit. Confer. 4. n. 97.* Eſto enim Caja revera ſit expoſita periculo proximo peccandi, quia tamen in hoc non voluntatis propoſito ſed neceſſitatis & vinculi matrimonialis ac pietatis debito perſeverare cogitur; quia inſuper contra inclinationem propriam occaſione extrinſeca, vel Parentis ſcilicet, vel mariti objurgatione ad hujuſmodi impatientiam, maledicta, & improperia commove- 149

tur; hinc & fragilitati huic à Confeſſario condeſcendendum eſt, & ſatagendum, ut propoſitis patientiæ motivis, Chriſti patientis exemplo, meritorum ex tali ſervitio colligendorum cumulo &c. Cajæ ſuadeat ac perſuadeat patientiæ propoſitum, nec durioribus verbis vel aſpera increpatione aliunde ſatis afflictæ afflictionem addat. Videantur ea, quæ *loc. proximè cit.* diximus.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

550. COlliges ex hactenus dictis primò, mortalis peccati condemnandos eſſe filios illos, qui Parentes ſuos odio habent, eisdem volendo vel optando aliquod grave malum ſive animæ, ſive corporis, vel gaudendo, quòd tali malo vg. infirmitate, doloribus, aliisve afflictionibus ſint obruti; graviter enim lumini naturæ repugnat illos odiſſe, qui nobis tot & tanta beneficia contulêre, tantòque amore nos proſecuti ſunt. Quin & illi filii graviter delinquunt, qui Parentes ſuos torvis oculis aſpiciunt, vel ita aſperè alloquuntur, ut revera videantur eos odiſſe; unde *Prov. 30.* dicitur: *oculum, qui ſubſannat Patrem, & qui deſpicit partum Matris ſuæ effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant*

edant eum filii aquilæ. Hac de cauſa S. Ambroſius ſanctè dixit, pietatem Parentum ne vultu quidem lædendam eſſe. Videantur de hoc Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 1. concl. 1. Reſol. 2. poſt concl. 1.* Matthæucci *ubi ſuprà n. 3.*

Colliges 2dò, reatum peccati mortalis etiam ab illis filiis, aut liberis incurri, qui Parentibus in neceſſitate ſpirituali vel corporali conſtitutis non ſuccurrunt pro viribus, vel qui eos in aſſecutione talium bonorum impediunt. Unde ſi filius ſua deſidiâ negligat Parentibus moribundis procurare Sacramenta Eccleſiæ, ſcilicet pœnitentiam, Viaticum Sacrum &c. vel ſi ſine juſta cauſa (qualis certè non eſt avaritia & cupiditas omnia acquirendi) impediat dolo, vel vî, ne teſtamentum condant, vel pia legata pro animæ ſuæ ſalute faciant; vel, ſi legata facta exequi negligant, tametſi poſſent moraliter, procul dubio mortaliter peccant contra pietatem & charitatem parentibus debitam. Idipſum dicendum, ſi eos in verè gravi neceſſitate corporis conſtitutos (qualis reputatur, ſi vel mendicando, vel exercendo artem, officium, aut laborem ſuo ſtatui indecorum, aut viribus imparem, cogerentur victum quærere &c.) non ſublevent, ſubminiſtrando media neceſſaria, ſi tamen id moraliter poſſent facere. Ratio eſt eadem: quia ſcilicet amorem Parenti- 551.

bus debitum, & in ipſa natura fundatum graviter lædunt: dictat profectò lumen naturæ, & ſana ratio, cuivis nobis benefacienti reciprocè à nobis benefaciendum, & pro viribus in pari neceſſitate conſtituto ſuccurrendum eſſe. Ita *ex communi DD.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 1. n. 5. & 6.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. par. 2. n. 2037.*

Sed quid, ais, ſi Religioſus poſt profeſſionem paupertatis advertat, Parentes ſuos quocumque demum fato incidiſſe paupertatem, & quaſi extrema egeſtate premi, tenebiturne illis ſuccurrere, vel qua via eorum pauperies ſublevanda erit?

552. ℞. Si Parens incidit hujusmodi neceſſitatem verè gravem poſt Profeſſionem à filio emiſſam, filius tenetur quidem modô moraliter poſſibili ejusdem pauperiem & indigentiam ſublevare, non tamen tenetur ampliùs, immò nec poteſt ſine licentia ſui Prælati egredi Monaſterio. Ita cum S. Thoma Cajetano, Sylveſtro, & aliis Leſſius *de J. & J. lib. 2. c. 41. dubit. 3. n. 34.* Ratio eſt: quia filius jam mutavit ſtatum, nec ſubeſt ampliùs patriæ poteſtati, ſed Prælati: conſequenter huic obligationi ſupervenienti non tenetur ſatisfacere, niſi quantum poteſt ſalvo ſtatu: ſicut ſi eſſet conjunctus matrimonio, non teneretur deſerere Uxorem eo fine, ut ſublevet indigentiam Patris, niſi is extremè indigeret. At verò, ſi filius Religio-

gionem ingreſſus fuit permittente duntaxat, vel omninò invito Parente, & hic ante Profeſſionem filii quocunque demum fato incidit in paupertatem & neceſſitatem verè gravem, Profeſſio quidem valida erit, filius tamen tenetur pro poſſibili ad ſublevandam Parentum pauperiem, ita, ut ſi in Religione id non poſſit, benè tamen in ſæculo, teneatur egredi Religione ſaltem ad tempus, & hôc modô Parenti ſuccurrere. Ita *ex communi* Leſſius *loc. cit.* Henno *ubi ſuprà q. 3. Reſol. 2. poſt. concl. 1.* Ratio eſt: quia tempore Profeſſionis filius tenebatur jure naturali ſuccurrere: ergo hæc obligatio velut fortior præferenda eſt obligationi voti, jure merùm humano introductæ.

Dixi tamen, filium teneri egredi, *ſi in Religione non poſſit ſublevare, benè verò in ſæculo &c.* Quia in tali caſu obligatio voti religioſi ſolùm ſuſpenditur; eò quòd ſupponatur filius non poſſe aliter ſublevare parentum indigentiam: ergo ſi in Religione manens idem poſſit præſtare, ut ſi eſſet profeſſus in aliquo Monaſterio Dominorum; vel ſi Conventus ipſe velit hanc in ſe obligationem ſuſcipere; vel ſi legendo Sacra poſſit per hujusmodi ſtipendium ſuccurrere &c. teneretur procul dubio in Monaſterio perſeverare. Et quia plerumque contingit, ut vel Monaſterium Parentibus hanc charitatem exhibeat, vel filii ipſi relicta Religione 553.

in ſæculo non illico inveniant occaſionem, puta præbendam, beneficium, aut Parochiam &c. talem, ex cujus redditibus & ſibi & ſuis Parentibus poſſent ſatisfacere; hinc rariùs hiſce temporibus Religioſi profeſſi permittuntur Religionis inſtitutum deſerere eo fine, ut Parentum neceſſitates ſublevent. Huc pariter referendæ ſunt limitationes mox ſuprà *n.* 539. inſinuatæ.

554. Dixi inſuper 2dò, filium teneri egredi Religione *ſaltem ad tempus &c.* Quia cum ſola neceſſitas permittat talem egreſſum, obligatione Religioſæ ſolitudinis interim ſuſpenſa duntaxat; ſequitur, quòd ſublevata neceſſitate vel Parentibus ipſis per mortem ſublatis (propter neceſſitatem enim ſororum aut fratrum ſuorum nec poteſt, neque tenetur deſerere Religionem, ùt benè notat Leſſius *cit.* & alii) illicò teneatur regredi ad ſuum Monaſterium. Inſuper talis Religioſus in ſæculo vivens tenetur pro poſſibili ſervare vota ſubſtantialia Religionis, aliàque ejus præcepta majoris momenti, modò ſtantè tali obſervatione poſſit ſublevare parentum indigentiam. Ita Sayrus *lib.* 7. *clav. reg. c.* 5. *n.* 19. Filliucius *tr.* 28. *part.* 2. *c.* 1. *n.* 10 Babenſtuber *tr.* 5. *diſp.* 5. *a.* 1. *n.* 8. Henno *q.* 3. *Reſp. ad petes poſt concl.* 3.

555. Colliges 3tiò, quòd licèt ſecundùm dicta ſuperiùs *n.* 536. & 537. filii teneantur parere parentibus in omnibus ad domeſticam guber-

gubernationem, bonos mores, & ſalutem animæ ſpectantibus, idque per ſe loquendo ſub gravi peccato, nihilominus non rarò à peccato mortali in praxi eorum inobedientia excuſari poſſit, idque vel ob levitatem materiæ, & inadvertentiam ſeu levitatem animi, vel ob quandam negligentiam humanam &c. Nam ad peccatum mortale inobedientiæ requiritur, ut quis omninò deliberatè & ex propoſito præcepto paterno contraveniat, cum virtuali ſaltem contemptu & contumacia; qualis contemptus ſaltem virtualis meritò præſumitur intervenire, ſi filius aut filia ſæpiſſimè, & ordinariè transgrediantur præcepta Parentum, præſertim talia, quibus retrahuntur à ſuſpectis conſortiis, conventiculis, vel nimia familiaritate cum altero ſexu, ob periculum labendi, vel infamiam incurrendi &c. At verò ubi transgreſſio ſemel vel iterum duntaxat fit ex ſocordia, vel incuria juvenili &c. non debent propterea ocyus argui gravis culpæ; benè tamen charitativè ad obedientiam Parentibus debitam Exemplo Chriſti JEſu præſtandam admoneri. Videatur Sporer *tr. 3. decalog. c. 5. n. 16.* Marchantius *tom. 2. tr. 5. tit. 2. q. 3.*

Colliges 4tò, Filium, qui Parentem etiam de ſe leviter duntaxat percutit, graviter peccare. Ratio eſt: quia eſto percuſſio de ſe levis ſupponatur, tamen facta à filio reſpectu Parentis morali & pruden- 116.

tum exiſtimatione cenſetur injuria gravis: id, quod etiam *Exod. 21.* inſinuatur, dum dicitur: *qui percuſſerit Patrem ſuum aut Matrem, morte moriatur.* Similiter noxæ mortalis Doctores condemnant filium, qui non quidem percutit, deliberatè tamen manum levat ad percutiendum Patrem vel Matrem. Ita Sayrus *lib. 7. Clav. Reg. c. 5. n. 2.* Tamburinus *ubi ſuprà §. 2. n. 12.* Filliucius *cit n. 17.*

557. Colliges 5tò, Etiam illas filias ac filios à peccato mortali non eſſe abſolvendos, qui Parentes ſuos verbis contumelioſis proſcindunt, probris, aut convitiis lacerant, aliisve geſtis, exprobrationibus aut factis ad notabilem iracundiam voluntariè & deliberatè provocant. Ratio eſt eadem: quia per hoc cenſentur gravem injuriam inferre Parentibus. Hac de cauſa *Exod. 21. & Levit. 20.* dicitur: *qui maledixerit Patri ſuo aut Matri, morte moriatur* &c. idque procedit, ait rectè Babenſtuber *cit. n. 12.* ſive Parentibus vivis quis maledicat, ſive defunctis. Loquimur tamen hic de illis, qui *voluntariè & deliberatè*, & quidem *ad notabilem iracundiam* provocant &c. quia & in hoc poteſt peccari venialiter duntaxat vel propter indeliberationem & imperfectionem actûs; vel quia verbum aut factum de ſe non fuit ita contumelioſum, & iracundia gravis ſolùm ex quadam ſiniſtra

appre-

apprehenſione, indiſpoſitione, vel colera Parentis ortum traxit. Videatur Sayrus vel Babenſtuber *l. cit.*

Colliges denique 6tò, Etiam illos filios à peccato non eſſe immunes, quos pudet ſuorum Parentum, ita, ut ſibi dedecori ducant, reputari aut haberi pro filiis ipſorum; quòd ſanè haud infrequenter contingere natum eſt, quando illi, qui à pauperibus nati, ad quodcunque demum dignitatis faſtigium evectos ſe ſentiunt; & hæc doctrina ſaltem tunc locum habere debet, quando filius ita ſe gerit, ut Parentes, aliive poſſint advertere, id fieri ex pudore, & quaſi contemptu Parentum. Ratio eſt: quia ejusmodi contemptus ac faſtus ex parte filii nedum de ſe ſcandoloſus eſt, ſed & graviter afflictivus Parentum. Hac ratione *Proverb. 19.* dicitur: *qui affligit Patrem, & fugat Matrem, ignominioſus eſt, & infelix.* Secus dicendum foret, ſi filius ideò duntaxat erubeſcat Parentes ſuos profiteri, quia ſcit, eos infami crimine vg. proditionis, hæreſeos, furti &c. notatos, vel publico ſupplicio affectos, vel quia rationabiliter timet aliud grave incommodum aut damnum, ex eo, quòd manifeſtaret ſuos Parentes. Videantur de hoc Sporer *cit. c. 5. n. 31.* Filliucius *n. 6.* Tamburinus *n. 17.* 558.

CON-

CONFERENTIA VIGESIMA

De Obligatione Parentum erga filios ſeu Liberos.

SUMMARIUM.

559. Parentes jure naturali divino tenentur filios ſuos amare, & educare.

560. Amare quidem amore nedum ex- ſed & interno, ordinato tamen.

561. Educare autem tam ſpiritualiter, quàm corporaliter.

562. Educatio ſpiritualis tria importat, ſcilicet 1. Doctrinam ſanam. 2. Exemplum bonum, & 3. correptionem charitativam.

563. Quomodo filii charitativè ſint corrigendi.

564. Educatio corporalis ſimiliter tria exigit, nempe 1. Providentiam vitæ, ſeu de vita filiorum conſervanda. 2. Providentiam victûs, & 3 Providentiam ſtatûs in futurum.

565. Ex filiis illegitimis alii naturales, alii ſpurii appellantur.

566. Illegitimis parentes non tenentur præſtare omnia illa, quæ legitimis.

567.

567. Quomodo Mater teneatur alimentare prolem.

568. Reſolvitur Caſus I. Cujusdam puellæ luxurioſæ, quæ ob iteratam imprægnationem à Parentibus derelicta duos gemellos recenter natos occiderat.

569. An Parentes hanc potuerint juſtè domô paterna excludere.

570. Et an potuerint eandem ob prædicta ſcelera exhæreditare.

571. Reſolvitur Caſus II. De quodam parvulo, qui Catechiſtæ reſpondendo mirum in modum confudit Matrem prope adſtantem.

572. Parentes coram parvulis ſuis minùs cautè utentes conjugiô, graviter peccare poſſunt peccatô ſcandali.

573. Graviter inſuper contra Virtutem pietatis peccant, ſi prolibus ſuis cœco amore ineſcati omnia diſſimulent, permittant, & nihil corrigant.

574. Reſolvitur Caſus III. De quodam Parente, quem ob ſupinum neglectum educationis filius ſupra ſcalam in manibus Carnificis conſtitutus coram plebe accuſavit.

575. Si Mater poſt triennium elapſum cogatur ſola enutrire filium, poteſt ſaltem in foro conſcientiæ á Patre prætendere, vel tacitè compenſare expenſas alimentorum.

576. Idipſum poterit, ſi poſt mortem Patris, factâ præſertim diviſione bonorum, familiam ſola gubernet, niſi gratìs voluerit alimenta præbere filio.

577. Parentes graviter delinquunt filiis ſuis malè imprecando.

578. Parentes ruſticani à Confeſſariis adhortandi ſunt, ut tempore hyemali ſaltem liberos ſuos

in

in doctrina Chriſtiana inſtruant, vel inſtrui ab aliis curent ſollicitè.

579. Qui hoc negligunt ex mera tenacitate, ut ſcilicet ſumptibus parcant, ſeveriùs (inter limites tamen modeſtiæ) à Confeſſariis reprehendendi ſunt.

580. Non tamen tenentur facere expenſas pro alimentatione, niſi ſecundùm proportionem facultatum, & juxta morem Patriæ.

581. Quodſi hoc neglexerint, tenentur poſteà ſolvere debita à filio ratione alimentorum neceſſariorum contracta.

582. Peccant inſuper per ſe loquendo graviter illi Parentes, qui proles ſuas recens natas in Eccleſiis, vel alio loco publico exponunt, & tecto quidem nomine, deinceps alendos in Orphanotrophio, hoſpitali, vel ab aliis &c.

§. I.

Præmittuntur, & breviter reſolvuntur, quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Obligatione Parentum erga ſuos Liberos.

QUæres primò, ad quid teneantur Parentes reſpectu filiorum, ſeu liberorum?

559. R. Parentes tenentur filiis amorem & educationem, idque jure divino naturali. Ita *ad unum omnes.* Ratio hujus obligationis fundatur in viſceribus naturæ & titulo generationis: certè bruta animantia viden-

tur

tur amare ſuos fœtus, eosdêmque pro viribus educare & alere: & hac fortaſſis de cauſa in decalogo non fit ſpecialis mentio hujus obligationis Parentum erga filios, eſto fiat mentio obligationis filiorum erga Parentes: multò enim fortior eſt inclinatio naturalis Parentum erga filios, quàm horum erga illos, etſi ſubin aliqui Parentum inveniantur, qui neſcio quantum ab inſtinctu naturæ declinantes, minorem videntur portare amorem erga ſuos liberos, quàm beſtiæ irrationales erga ſuos fœtus.

Quæres 2dò, quomodo Parentes teneantur filios ſuos diligere?

℟. Amore nedum externo, ſed interno 560.
etiam, ordinato tamen. *Omnes.* Ratio hujus patenter colligi poteſt ex dictis ſuprà *n. 534. & 535.* quemadmodum enim filii Parentes, & quisque ſeipſum, ita & Parentes filios ac liberos ſuos velut aliquid ſui, carnem de carne ſua tenentur ſincerè diligere, eisdem benevolendo, benefaciendo; mala pro poſſe ab iisdem avertendo &c. Hinc fit, ut illi Parentes, qui propria pignora ſine juſta ratione odio, rancore aut pravo affectu perſequuntur, domô expellunt, vel ſuo dedignantur aſpectu, vel uni favent, reliquos quaſi adulterinos tractant &c. nedum Deo, & Angelis, ſed & hominibus reddant ſe odioſos, & multùm

abo-

abominabiles. Unde Apoſtolus *Epheſ. 6.* ait: *Patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Dixi tamen rurſus, amore ordinato, ſcilicet non plus, quàm Deum, ita, ut omnia ipſis indulgeant, Deum poſtponant, vel offendant &c.

Quæres 3tiò, Qualem educationem parentes debeant filiis ſuis?

561. ℞. Debent iisdem duplicem educationem, ſcilicet nedum corporalem, ſed & ſpiritualem. Communis apud Sporer *tr. 3. decalog. c. 5. n. 38.* Ratio eſt: quia homo eſt creatura rationalis, qui præter illud eſſe materiale ſeu corporale commune cum cæteris animalibus inſuper participat à Deo animam rationalem nobiliſſimam, Divinitatis imaginem, eſtque creatus, ut in Deum ceu ultimum finem ſupernaturalem tendat: ergo à ſuis Parentibus primariò nedum corporaliter debet educari, ſed vel maximè etiam in hunc finem ſupernaturalem dirigi & inſtrui; id, quod Sanctiſſimè præſtitiſſe legitur B. Tobias, dum *Tob. c. 4.* filium ſuum inſtituiſſe legitur ſequentibus omninò verbis: *Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave, ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei Noſtri --- omni tempore benedic Deum, & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.* Plura de hoc videri poſſunt in eodem

dem libro Tobiæ. Verùm pro clariori notitia hujus obligationis

Quæres 4tô, Quidnam importet educatio ſpiritualis filiis debita à Parentibus?

℟. Educatio ſpiritualis tria potiſſimùm importat, ſcilicet 1. doctrinam. 2. bonum Exemplum. 3. Correptionem. Ita Tamburinus, Sporer, Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 4. concl. 3. 4. & 5. & alii communiter.* Explico breviſſimè. 562.

I. Doctrinam ſcilicet ſanam de iis, quæ ad aſſequendam ſalutem ſcitu ſunt neceſſaria, nec non ad debitè ſperandum & honeſtè vivendum &c. Ratio hujus obligationis patet ex proximè *n. 561.* dictis: quia ſcilicet, tametſi Parentes generent filios mundo, non tamen propter mundum, ſed propter Deum laudandum & aſſequendum, conſequenter media in hunc finem neceſſaria debent illis adminiſtrare: talia autem media ſunt doctrina ſana de rebus fidei, Sacramentorum, & mandatorum Dei &c. Hinc *Deuter. 11.* dicitur: *docete filios veſtros* (verba mea) *ut illa meditentur* &c. *& Eccl. 30.* habetur: *doce filium tuum, & operare in illo &c.* quocirca tamen illud obſervandum eſt, quòd Parentes huic obligationi poſſint ſatisfacere curando, ut filii ab aliis, utputa Ludimagiſtris, Præceptoribus, Catechiſtis &c. erudiantur in hac doctrina; quo caſu illa Regula 72. *Juris*

in 6. verificabitur: *qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum:* nec dubium, quin proles plerumque per hujusmodi inſtructores perfectiùs erudiri valeant, quàm per ipſos Parentes, utpote à potiori vel minùs eruditos, vel aliis negotiis diſtractos, & impeditos.

II. *Exemplum bonum* Parentes debent filiis. Ratio eſt: tum quia verba quidem movent, exempla autem ad ſequelam quodammodo trahere noſcuntur; tum etiam quia, ſi Parentes ipſi noſcantur malis moribus imbuti, parum vel nihil verbis movebunt liberos ad ſectandos bonos mores. Unde D. Hieronymus *Epiſt. 7. ad Lætam.* *mementote* (ait) *vos Parentes Virginis, màgìs eam exemplô doceri poſſe, quàm voce &c.* Quocirca Parentes vel maximè cavere debent, quantum ad uſum Matrimonii, ne filii aut filiæ in eadem fortaſſis camera jacentes malè videant, vel ex aliis indiciis advertant, quod meliùs ignorâſſent. Nec ſine cauſâ P. Sporer *cit. n. 35.* Prô! exclamat: quot peccatis ſcandalorum hic ſe intricant mali, & incauti Parentes.

III. Denique Parentibus incumbit filios aut filias delinquentes *corripere*, modeſtè tamen ac diſcretè, & cum prudentia. *Omnes.* Ratio hujus facilè colligitur ex jam dictis; Parentum quippe eſt filios dirigere in viam ſalutis: at hoc nunquam

præ-

præſtabunt, niſi errantes & delinquentes corripiant: ergo. Hac de cauſa *Proverb.* 13. dicitur: *qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.* Et rurſus *cap.* 23. dicitur: *noli ſubtrahere à puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virgâ, non morietur. Tu virgâ percuties eum, & animam ejus de inferno liberabis* &c.

Diximus tamen: *moderatè ac prudenter* 563. corrigendos eſſe liberos: enimverò caſtigatio immoderata, & nimius Parentum rigor vel ſeveritas in corrigendis liberorum defectibus plus obeſſe, quàm prodeſſe noſcitur; præterquam enim, quòd nullum inde ſperare liceat fructum, filios reddit puſillanimes ac deſperabundos & locò amoris Parentibus debiti parit contemptum, immò & exitiale odium ſubinde. Nec dubitandum, quin bonus Parens plus verbis charitativis, quàm verberîbus, & immoderata caſtigatione ſit effecturus.

Quæres 6tò, Quidnam educatio corporalis requirat, vel importet?

℟. Educatio corporalis pariter importat 564. tria. 1. Providere ſcilicet, & invigilare ad conſervandam prolium vitam. 2. providere de victu, & veſtitu &c. 3. providere de ſtatu futuro &c. Ita rurſus Sporer *cit. n.* 40. *& ſeqq.*

Explico rurſus breviſſimè ſingula membra.

I. *Providentia vitæ* poſtulat, ut tam Pater quàm Mater ſedulam gerant curam, ne quidquam agant, quod à tempore conceptionis prolis vitæ, ſanitati aut perfectioni naturali obeſſe poſſit, ſive ante, ſive etiam poſt partum, præſertim usque ad triennium. Quocirca juxta ſententiam multorum graviter peccare poſſunt Parentes 1. qui tempore menſtrui inordinatis commixtionibus vacant, ex quibus regulariter proles miſeræ ac monſtroſæ gigni ſolent. 2. item ſi tempore, quo Mater vicina eſt partui, & multùm prægnans, cum periculo abortûs importunè coeant &c. 3. ſi Maritus uxorem prægnantem dirè tractet, verberando, vel quod pejus eſt, pedibus conculcando &c. aut ad gravem iracundiam non ſine præviſo partûs periculo concitando &c. 4. graviter delinquunt fœminæ, quæ tempore prægnationis noxia edunt aut bibunt, vel onera gravia levant, portant &c. ſaltant, vel alios quoscunque demum notabiles corporis geſtus, vel agitationes exercent, non ſine periculo abortûs &c.

II. Ad *Providentiam Victûs* prolibus procurandi pertinet 1. nedum alimenta ad conſervationem vitæ neceſſaria charitativè eisdem procurare, ſed inſuper de honeſto veſtitu, lecto, & habitatione congrua, itemque de medicinis ad recuperandam ſanitatem

for-

fortè deperditam neceſſariis providere. In his omnibus Parentes culpabiliter & graviter negligentes peccant per ſe loquendo mortaliter: quia in materia gravi ſalutem tum corporis, tum animæ etiam ſaltem indirectè concernente minimè ſatisfaciunt ſuæ obligationi. Ita *DD. communiter.*

III. *Providentia Statûs* in futurum requirit 1. ut Parentes juxta proportionem ſui ſtatûs curent filios erudiri in artibus congruis, utputa nobiles in exercitiis nobilium ſeu etiam artibus liberalibus: Plebeos in aliis artificiis plebeorum &c. juxta filiorum capacitatem inſtrui curent, quatenus cum tempore ſibimet ſufficiant ad lucrandum panem. 2. ut expenſas pro ſimilibus, vel etiam pro ſtudiis ipſimet Parentes ſolvant, vel ſaltem non impediant, ſi filius cujuscunque demum beneficio velit ſe applicare; quandoquidem filius rationabiliter eligit talem ſtatum, ad quem Parentes potiùs opem ferre debent, quàm ponere obſtaculum &c. 3tiò inſuper tenentur Parentes pro filiis theſaurizare, quantum ſalvâ juſtitiâ & eorum indigentia fieri poteſt, juxta illud Apoſtoli *2. Corinth. 12. Non debent filii theſaurizare Parentibus, ſed Parentes filiis.* Quocirca Parentes nedum per defectum, dum ſcilicet nullam prorſus curam gerunt de providendis aliquando liberis, vg. filiæ de honeſta ac competenti dote &c. ſed & per exceſſum peccare poſſunt, dum nimia

avaritiâ & bonorum temporalium cupiditate, animovè liberos ſuos ad magnos honores, dignitates, divitias &c. evehendi per fas & nefas congregant (veriùs dicerem) rapiunt, quidcunque poſſunt, quæ poſtea filiis evadunt in laqueum, ſcandalum & ruinam, dum reſciunt, hujusmodi bona à ſuis progenitoribus injuſtè fuiſſe collecta, & tamen nihil ampliùs illis, quibus de jure deberentur, reſtituunt. Videantur de hoc Sporer *n. 42.* Babenſtuber *ubi ſuprà art. 2. n. 6.* Filliucius *tr. 28. part. 2. n. 28.* Reiffenſtuel *tr. 9. diſt. 2. n. 17.*

Quæres 6. an hactenus enarrata omnia Parens teneatur præſtare etiam filio illegitimo?

565. Ante reſponſionem gnaviter diſtinguendum eſt inter illegitimos filios; alii enim dicuntur *naturales*, alii omninò *ſpurii*, licèt uterque dicatur illegitimus, eò quòd extra Matrimonium, & non ex toro legitimo ſint procreati. Itaque illegitimi *Naturales* illi vocantur, qui à perſonis merùm ſolutis, habilibus tamen ad matrimonium contrahendum naſcuntur: & tales poſtea ſubſecuto Parentum matrimonio ipſo facto legitimantur; non ſubſecuto ſubin legitimari ſolent auctoritate Comitum (ut vocant) Palatinorum.

Illegitimi *Spurii* illi appellantur, qui naſcuntur ex copula damnata per leges, utputa ex adulterio, inceſtu, Sacrilegio &c. & univerſim omnes illi, qui à talibus perſonis ge-

ne-

nerantur, quæ tempore coitûs ſecundùm leges erant inhabiles ad invicem, ita, ut matrimonium inter ſe validè non potuiſſent contrahere. Hoc notatô

℟. Jam ad præſens quæſitum. Filio illegitimo parens non tenetur omnia præſtare, quæ poteſt aut tenebitur legitimo. Ita *communis & certa DD.* ſententia, nam eſto illegitimo tam ſpurio, quàm naturali teneatur de jure naturæ exhibere amorem, inſtructionem, exemplum, & correctionem, ſicut cuivis legitimo: eſto inſuper filio illegitimo teneatur præſtare alimenta, poſſitque, ſi velit filio merùm naturali in defectu aliarum prolium legitimarum omnia ſua bona donare, vel teſtamentô relinquere, prout fusè probat Sanchez *tom. 2. conſilior. lib. 4. c. 7. dub. 16.* præter alimenta tamen ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria, vel dotem filiæ ſpuriæ (quæ loco alimentorum ſuccedit) nihil tenetur hæreditate relinquere, neque theſaurizare, ſed hæc debentur duntaxat filiis legitimis; quorum intuitu ne quid his ſubtrahatur, jura civilia olim prohibuêre, dare alimenta prolibus, aut filiis ſpuriis; quæ tamen quantum ad hoc haud immeritò correcta fuêre per jus Canonicum, *c. cùm haberet, de eo, qui duxit &c. & c. per venerabilem: qui filii ſint &c.* eò quòd Pater de jure naturæ teneatur alere filium, quocunque demum, vel ex quocunque coitu geni- 566.

 tum.

tum. Videantur Laymann *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 14.* Tamburinus *lib. 5. c. 3. ſſ. 1. à n. 6.* Molina *tom. 2. de juſtit. diſp. 168.* Henno *ubi ſuprà q. 5.* Filliucius *tr. 28. part. 2. n. 30.*

Quæres denique 7timò, an, vel quomodo Mater teneatur alimentare filium, aut filiam?

567. ℟. Mater filium aut filiam etiam ſpuriam tenetur 1. alere usque ad finem tertii anni: poſt triennium verò educatio usque ad emancipationem pertinet ad Patrem. Ita ſtatuitur *L. nec filium C. de Patr. poteſt.* Si tamen Mater eſſet dives, & Pater pauper, tunc Mater tenetur alere filium: idipſum dicendum, ſi Pater deficiat, vel moriatur, aut non poſſit alimenta procurare, tunc enim tenebitur Mater. *L. 5. ff. de Liberis agnoſcend.* ſi autem etiam Mater deficiat, tenebuntur Avi, & alii aſcendentes. 2dò ſingulariter incumbit Matri lactare filios per ſe, vel per bonam nutricem, quando id juſta de cauſa per ſe non poteſt, ut ſi lacte ſit deſtituta, vel admodum imbecillis, vel inops, ita, ut lactando alium infantem ſibi, ſuisque victum procurare cogatur: vel ſi Mater ſit admodum illuſtris, ac nobilis, in locis, in quibus more receptum eſt, prout in hisce partibus noſtris communiter fieri aſſolet apud nobiles, ut proprio lacte non nutriant filios, ne inde nimium emacerentur, ſuámque pulchritudinem naturalem deperdant: per ſe loquendo tamen Matres ſine ulla cauſa ube-

ra

ra ſua filio lactando ſubtrahentes peccant ad minùs venialiter, proptereáque tales à Doctoribus, & Scriptoribus etiam ethnicis reprehenduntur, velut minùs charitativæ. Videatur Azorius *inſtitut. mor. tom. 2. l. 2. c. 4. q. 3. 4. & 5.* Filliucius *ubi ſuprà c. 2. n. 43.*

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici tangentes Obligationem Parentum erga Liberos ſuos.

CASUS PRIMUS.

Titia puella octodecim circiter annorum ab Amaſio ſuo ſub ſpe futuri matrimonii fuerat impragnata, proptereáque Parentum ſuorum honeſtiſſimorum offenſam incurrit & disgratiam; reconciliata denuo Parentibus, nec ob id Amaſium deſeruit, nec à luxurioſo vivendi modo deſtitit, ſed ſub quolibet ligno frondoſo proſternebatur effrons meretrix, ſcortum infame, ut jam tertiò portaret uterum nunquam adbuc contracto matrimonio. Parentes ſummo dedecori id ſibi ducentes filiam nec aſpectu dignabantur, neque alloquio, interdicta etiam eidem domo paterna: Titia è contra multis miſeriis oppreſſam, & ab omnibus, quaſi derelictam ſe ſentiens, nedum in magnam puſillanimitatem, ſed propè in omnimo-

modam deſperationem prolapſa eſt, quamobrem vel ſibi vel certè fœtui, quem portabat in utero, mortem inferre ſæpiùs propoſuerat: tandem ad anguſtias partûs devoluta, nocturno tempore domum paternam latenter ingreſſa fuit, ſeſéque in fœno, cujus abundantiam invenerat, abſcondit à facie totius mundi. Sub noctis medium verò ſola in tenebris ab omnibus quaſi derelicta enixa fuit duos gemellos, quos eâdem horâ priusquam lucem aſpexerant ſuffocando miſerabiliter & luce & vita privavit infelix mater. Nec poterat diu latere infandum ſcelus, quin altero die illicò ex certis quibusdam reliquiis partûs, & indiciis apud domeſticos veniret in ſuſpicionem Titia: immo verò conſcientia rea omni carnifice crudelior nullam ampliùs infanticidæ conceſſerat requiem; hinc mortem ipſam tollerabiliorem exiſtimans, propria ſponte acceſſit Judicem, & confeſſa delictum juxta qualitatem criminis plecti poſtulavit; id quod etiam haud difficulter obtinuit ob meritum cauſæ dextrâ manu, & capite paulò poſt obtruncata. Jam ad noſtrum propoſitum quæri poteſt 1. an Titia peccaverit, proponendo, quòd vel ſibi, vel fœtui velit inferre mortem; eò quòd propterea viderit contemptui & aliis miſeriis ſe expoſitam? 2. An Parentes filiam hanc ob vitam ſcandaloſè protractam, juſtè potuerint dedignari alloquio, excludere domô &c. etiam in tantis miſeriis, & in ipſo periculo partûs?

℟. Ad

℟. Ad prius quæſitum, Titiam procul dubio peccâſſe, & quidem mortaliter; nedum contra juſtitiam, ſed & contra pietatem, quam Parens debet proli etiam nondum natæ, dum vel ſolùm propoſuit, quòd fœtui velit inferre mortem, & à fortiori, dum jam enixos gemellos ſuffocavit. Ratio de ſe liquet ex dictis *n. 564.* Neque propterea, quòd ex iterata imprægnatione animadverterit ſibi imminere multas, & quaſi extremas miſerias, contemptum &c. licuit occidere innocentes &c. cùm hoc ſit intrinſecê malum, & hôc ipſo nullo caſu, nullo eventu cohoneſtabile &c. Quin immò & procurationem abortûs alicujus fœtûs nondum animati, veluti intrinſecè malam nequaquam cohoneſtari poſſe ob finem declinandi infamiam, vel alias miſerias &c. ſub prætextu, quòd talis fœtus ſe habeat ad inſtar injuſti aggreſſoris &c. ex profeſſo tradidimus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 19. n. 464.* Neque enim ullatenus facienda ſunt mala, ut eveniant bona. *c. 8. & 10. XXXII. q. 4.* Videantur *dicta loc. cit.* 568.

℟. Jam ad poſterius quæſitum. Parentes quidem haudquaquam peccâſſe filiam tot ſcelerum ream, & infamem dedignando alloquio, vel excludendo domô paterna; tum in vindictam criminum, tum etiam ad correptionem juſtam, præſertim cùm Titia jam ſemel, & fortaſſis ſæpiùs Parentibus 569.

re-

reconciliata reſipiſcere noluerit, quin potiùs peccata peccatis, infamiam infamiis cumulaverit, non ſinè permagno dedecore familiæ: Parentum quippe ſecundùm dicta *n. 562*, eſt, filios ac liberos corripere moderatè: atqui dedignatio alloquii vel aſpectûs, excluſio è domo paterna &c. comparativè ad delicta Titiæ non fuit pœna immoderata: ergo &c. Cenſeo tamen, Parentes hos minùs piè fuiſſe acturos, & graviter peccaturos, ſive prævíſo & agnito actuali periculo partûs Titiam ab omnibus (ùt fertur) derelictam non admiſiſſent ad domum, nec periclitanti ſuccurriſſent &c. Ratio eſt: quia quivis ſaltem ex charitate (Parentes inſuper ſuis prolibus ex pietate) tenetur ſuccurrere proximo etiam inimico ſuo extremè periclitanti: atqui minimè dubitandum eſt, quin Titia tempore partûs extremè periclitata fuerit: & licèt hæc fuerit ſatis rea, atque culpabilis, tamen gemelli recenter effuſi erant innocentes, & comiſeratione digni; quandoquidem & hi propterea fuerint expoſiti extremo periculo corporis & animæ, prout tragicus eventus demonſtravit: ergo Parentes peccâſſent, ſi Titiam non obſtante & agnito etiam partûs periculo domo excluſiſſent. Videantur, quæ de hoc diximus *part. 2. Theol. decalog. Confer. 7. n. 213.*

Dices: Sed nunquid Parentes potuiſſent hanc

hanc filiam juſtè exhæredare propter tot ſcelera & infamiæ notam honeſtæ familiæ aſperſam quodammodo ?

℟. Potuiſſent procul dubio, ſaltem in foro conſcientiæ ; nam inter alias cauſas exhæredandi jure per *Authent. ut cum de appellat. cognoſcitur ʃ. cauſas autem &c.* permiſſas etiam hæc eſt : *ſi Patre offerente dotem filia minor viginti quinque annis luxuriosè vixerit &c.* At, hoc certò verificatur de Titia : ergo Parentes, ſaltem in foro conſcientiæ hanc poſſunt juſtè exhæredare : ut autem in foro externo idipſum permittatur, debebit probare, quòd filiæ dotem obtulerit : quô factò & alimenta negare (extra extremam neceſſitatem) poſſet Parens, nec ampliùs teneretur eidem filiæ dotem conſtituere, quippe quæ ob ingratitudinem non ampliùs mereretur appellari filia, prout tenet Molina, & alii plures cum Sanchezio *lib. 14. de Matrim. diſp. 26.* quamquam non deſint alii Doctores videndi apud eundem Sanchez, qui putant probabiliter etiam tali filiæ alimenta ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria deberi, eò quòd propter hujusmodi ſcelera non amittat eſſe phyſicum filiæ, quod à Parentibus obtinuit. De aliis cauſis exhæredandi liberos videri poſſunt Azorius *tom. 2. lib. 2. c. 3. q. 6.* Buſenbaum apud de la Croix *lib. 3. part. 1. n. 69.* 570.

Spo-

Sporer *tr. 3. in decalog. c. 5. n. 61.* Tamburinus *l. 5. in decal. c. 3. §. 1. n. 8.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronia maritata filiolum ſuum quinquennem inter alios parvulos præſentaverat in Eccleſia ex doctrina Chriſtiana examinandum, hunc dum Catechiſta, quid ſciret? juſſit edicere, parvulus non nihil hæſitans & ſubridens reſpondit: ſcio aliquid, ſed non audeo dicere: inſtitit Catechiſta, & promiſsô præmio juſſit, audacter ediceret, quidquid illud eſſet, qui Matre ſimul adhortante & animante coram omnibus prorupit in hæc verba: hodie Pater meus in camera amplexatus & oſculatus eſt Matrem meam. Quàm hæc inopinata, quàm omnibus inexſpectata reſponſio fuerit, quantum inſuper Matri audienti & adſtanti ruborem expreſſerit, quisque prudentum facilè capiet. Caſus tamen non fictus, ſed factus eſt, quem licèt non adeò reſolutu difficilem, curioſum tamen partim ad Confeſſariorum eruditionem, partim etiam ad Parentum fortaſſis audientium vel legentium cautelam proponere placuit. Ad forum noſtrum id unicum interrogari poteſt, an vel qualiter præfati Conjuges peccârint, in conſpectu parvuli ſeſe amplexantes & oſculantes?

671. ℟. ad hanc quæſtionem, quòd ſi amplexus & oſcula fuêre laſciva, procul dubio

bio peccaverint Parentes, & quidem per ſe loquendo mortaliter coram parvulo talia exercentes, ſecùs, ſi non fuiſſent laſciva, obiter vel absque corporis denudatione facta &c. Ratio hujus diſtinctionis eſt; quia tametſi hujusmodi amplexus & oſcula liceant Conjugibus, non tamen absque periculo ſcandali, & quidem gravis fieri poſſunt priori (id eſt laſcivo modo) coram parvulo quinquenni, vel majoris adhuc ætatis: ergo Parentes talia in præſentia liberorum exercentes peccant peccato ſcandali contra charitatem & pietatem ſuis prolibus debitam.

Quanta enim ex hujusmodi incauto agendi modo coram prolibus etiam tenerioris ætatis, nata ſint ſuo tempore oriri ſcandala, peccata, & offenſiones Dei, fortaſſis Confeſſariis magis, quàm ipſis Parentibus notum erit: eſto enim tempore hujus tam teneræ ætatis liberi nondum apprehendant rem, adultiores tamen facti graviùs cæteris innocentibus tentari ſolent, dæmone hujuscemodi ſpecies reſuſcitante, proptereáque faciliús in impudicitias prolabuntur.

Confirmo hoc exemplô, quod quædam mulier non ſinè conſcientiæ remorſu 672.
olim mihi narravit: Pater! ajebat hæc, dum nuper adverti filiam meam ab aliquo imprægnatam, acriùs eam reprehendi; quæ illicò mihi repoſuit: hujus mei lapſus cau-

ſam

ſam tibimet imputes, oportet; cùm enim parvula adhuc ſæpius viderem Patrem rem tecum habentem, jam adulterior facta, quod tunc non intellexeram, volui experiri, quid rei eſſet, quidvè delectamenti in hoc agendi modo inveniretur: tentavi, & jam deteſtor factum, nec minùs malum exemplum; quod ſi nunquam vidiſſem, fortaſſis in hodiernum diem nec innocentiæ, neque Virginitatis jacturam incurriſſem. Utinam omnes Conjuges hanc facti ſpeciem reſcirent, fortaſſis cautiùs deinceps tractarent coram prolibus ſuis ea, quæ quidem inter ſe honeſtè fieri, minimè tamen à prolibus vel aliis honeſtè & absque ſcandalo videri poſſunt. Quod autem hic dictum eſt de Conjugibus minùs cautè inter ſe agentibus, à fortiori intelligi debet dictum de Parentibus, qui vel proles ſuas infando ſcelere ad peccata carnis ſollicitant; vel cum aliis extra Matrimonium rem habent, prolibus illius rei conſciis: hi profectò ſunt, *qui parvulos Iſraëlis allidunt ad petram,* Scandali ſcilicet.

Sed quid, ais, de illis Parentibus tenendum, qui omnia diſſimulant (ne dicam approbant) eſto ſciant filium aut filiam amoris vinculo irretitos ſæpiùs convenire temporibus ac locis ſuſpectis &c. &c.?

573. ℟. Etiam tales nequaquam abſolvendi ſunt à peccato impietatis; quia ſecundùm di-

dicta *n. 562.* Parentibus incumbit gravis obligatio filios ac filias delinquentes corripiendi, ſcandala impediendi, quod cùm non faciant, eſto revera & poſſent, ac deberent, eorundem peccatorum carnalium reos ſeſe faciunt; nam qui tacet, conſentire videtur. *per Reg. 43. J. in 6.* Idque à fortiori dicendum eſt de illis Parentibus, qui ſub ſpe Matrimonii favorabilis etiam viam ſternunt ad hujusmodi conventicula præſertim nocturna, ubi ſolus cum ſola converſetur: id ipſum intelligas velim de aliis Parentibus, qui cæco & nimio amore carnali captivati filiis aut filiabus in juventute tenera omnia permittunt, omnia diſſimulant &c. tales profectò ſibimet flagella cudunt, & quantò fuêre indulgentiores in juventute filiis, tantò eosdem ſibimet rigidiores juſtô Dei judiciô experiuntur in ſenectute. Nec mirum; nam propter eandem cauſam Heli Sacerdotem magnum à Deo ſeveriùs caſtigatum legimus: de quo S. Chryſoſtomus *hom. 9. in Epiſt. ad Timoth.* ait: *Heli propter filios periit; illos quippe, cùm acriùs coërcere debuiſſet, verbis tantùm levibus monuit: quocirca, dum illis moleſtus eſſe ſevera increpatione recuſat, illos, & ſeipſum unà perdidit. Audite hæc Patres.* Ita Sanctus.

CASUS TERTIUS.

CAjus multorum Liberorum Pater minimam ſanè ac poſtremam filiorum curam gerit, quin potiùs Uxore ac prolibus ſinè cibo, ſinè veſtitu competenti relictis, quidquid hinc inde facili labore acquirit, eâdem facilitate dilapidat, id unum Uxori dehortanti, & ad Liberorum curam ſæpiùs adhortanti reſpondere ſolitus: nudus ego ingreſſus ſum mundum, nudus inde egrediar: à meis Parentibus nihil obtinui, ſed labore ac induſtria quæſivi, quô me ſuſtentarem: ſequantur exemplum Patris filii: provideant ſibimet, quî ſuſtententur; mihi ſufficit, eisdem dediſſe & eſſe, & vivere. Uxor Caji è contra quantumvis ſollicita, non tamen erat ſufficiens prolibus omnibus alendis, quas proin permiſit hinc inde vagari, & quærere victum &c. quô factum, ut unus alterve filius neceſſitate compulſus cœperint pauca hinc inde eſculenta clepere; ſucceſſu temporis in hac arte liberali, jam magìs practicati, tantum profecêre, ut major natu in flagranti deprehenſus, confeſſus plurima furta, tandem latâ mortis ſententiâ ad altiora fuerit promotus; jamque in ſupremo gradu ſub poteſtate & arbitrio Carnificis conſtitutus cœpit in hunc modum fari ad populum in magna copia adſtantem ſpectaculo. Notum ſit omnibus, ajebat ille, me ſolius Parentis mei incuriâ ac negligen-

gentiâ ad hunc miſerum ſtatum & infamem mortem devolutum, qui, ſi majorem ùt oportuiſſet, mei curam habuiſſet, & ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria procurâſſet, nunquam ſanè hoc miſerum & infame mortis ſupplicium incurriſſem: diſcant ergo Parentes ex me, quanti referat, prolium curam gerere &c. Jam ad noſtrum intentum quæri poteſt, an Cajus graviter deliquerit negligendo liberorum curam &c. &c.

℟. Minimè dubitandum, quin mortaliter deliquerit. Ratio hujus reſolutionis liquet ex dictis *n. 564.* quia ad educationem corporalem prolibus jure naturæ debitam pertinet, ut Parentes prolibus provideant de victu neceſſario & veſtitu honeſto juxta proportionem ſtatûs, ita, ut ſi ſecus fecerint, graviter contra pietatem delinquant: frivola autem prorſus fuit excuſatio Caji, quòd nudus fuerit ingreſſus mundum, nihil à Parentibus acceperit &c. frivola, inquam, eſt; non enim quid Parentes Caji fecerint, ſed quid ſecundùm leges & jus naturæ facere debuiſſent, attendendum: debuiſſent autem certè & ipſi ſuis liberis pro viribus providere de honeſta ſuſtentatione naturæ, & veſtitu congruo: ergo &c. Faciliùs tamen Mater ſeu Uxor Caji excuſanda eſt à peccato gravi, quippe quæ, ut Caſus fert, non erat ſufficiens alendis tot prolibus, licèt & hæc potuerit peccare graviter, & alienorum 574

peccatorum participem ſeſe reddere, ſi ſupponatur ſciviſſe filios furando hinc inde ſe ſuſtentare &c. & tamen non contradixit, nec ad ſectanda meliora chariſmata admonuit. Ratio horum omnium patet ex dictis *loc. proximè cit.*

Sed quid, ais, ſi talis Mater ſolâ ſuâ induſtriâ, arte ac labore alat liberos, Patre, etſi potuiſſet, nihil prorſus contribuente, poteritnè à Patre juſtè prætendere compenſationem alimentorum, vel, ſi is nolit, tacitæ compenſationis cauſâ ea clam ſubtrahere?

575. ℟. Si talis Mater fuit proteſtata, quòd nolit gratis alere filios &c. & tamen non obſtante tali proteſtatione Pater nihil contribuit, poteſt præfatô modô prætendere alimenta, vel expenſas factas tacitè compenſare; quia revera expenſæ incumbebant Parenti; conſequenter hic nequit eſſe rationabiliter invitus, quòd Uxor illas velit ſubtrahere, quandoquidem propria ſponte deberet eas refundere. At verò ſi nunquam fuit proteſtata, quòd nolit gratis alere proles, tunc in foro externo præſumeretur liberaliter & gratis id feciſſe amore mariti vel prolium, conſequenter non ampliùs concederetur compenſatio. *L. Neſennius ff. de negotiis geſtis* quemadmodum (teſte Sanchezio *de Matr. lib. 9. diſp. 5. n. 7.*) ſi Maritus Uxorem alat nondum ſoluta dote, cen-

cenſetur eam gratis voluiſſe alere. Nihilominus Azorius *tom. 2. lib. 2. c. 5. q.* 10. Tamburinus *lib. 5. c. 3. §. 2. n. 4.* & alii plures Doctores probabile putant, quòd talis Mater pro foro conſcientiæ adhuc poſſit compenſare alimenta, tametſi ex timore aliòve reſpectu humano nunquam proteſtata fuerit, modo revera alimenta illa adminiſtraverit animô eadem compenſandi, neque etiam plus ſubtrahat, quàm Maritus expendere debuiſſet: idque probare nituntur per *L. ſi quis à liberis* & *L. ſi Mater ff. de liberis agnoſcendis.* Et revera nullam nec Patri, neque etiam prolibus infert injuriam compenſando tacitè ea, quæ in eorundem bonum expendit.

Quidſi ergo (inquies adhuc) mortuo Patre ſola Mater (nullo coexiſtente Tutore) adminiſtret familiam, & alimenta procuret, poteritne tunc à filio prætendere compenſationem alimentorum?

℞. Si poſt obitum Patris pariter bona 576. fuerant diviſa, parte ſua cuivis tam Matri ſcilicet quàm filio aſſignata, præſumitur Mater noluiſſe gratis adminiſtrare; propterea namque communiter fieri aſſolet rationum & liberorum diſtincta diviſio: at verò ſi bona manſère indiviſa, & Mater nunquam proteſtata fuit contra alimentationem gratuitò præſtandam, in foro externo præſumetur gratis, & ex amore filii feciſſe, idque

vel maximè, ſi filius multum laboraverit in adminiſtranda familia, vel re domeſtica: ideòque ex hac ſuppoſitione Mater non permitteretur compenſare alimenta. Illud quoque certum eſſe debet, quòd Mater nequeat tutâ conſcientiâ compenſare, vel de portione filii ſubtrahere æſtimationem ſui laboris, quem in educatione filii expendit; quia Mater pro filio laborem ſuum gratis impendere jure præſumitur, immò fortaſſe jure cogitur, ait rectè Tamburinus *loc. cit. n. 6.* Videantur de his Sporer *ubi ſuprà n. 54.* Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 5. Reſol. 5. & 6. poſt. Concl. 2.* Gobat *in Quinar. tr. 5. c. 28. ſect. 2. à n. 16.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 2, n. 2055.*

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

177. COlliges ex hactenus dictis primò, Parentes graviter peccare, ſi liberis ſuis mala imprecentur vg. dicendo: diabolus te rapiat: eas in malam crucem: tabeſcas omnibus membris ac ſenſibus &c. Quòd ſi hæc & ſimilia proferant ex vero odio erga filios aut liberos, duplex peccatum grave committunt, unum ſcilicet contra pietatem, alterum contra charitatem. At verò ſi

ſi ſimilia pronuncient ex ſubitanea iracundia abſque animo ut eveniant &c. ſed eo potiùs fine, ut filius per hæc & ſimilia abſterreatur, ſe corrigat &c. ſolùm venialiter peccant contra virtutem manſuetudinis & pietatis Ita Laymann *lib. 2. tr. 3. c. 8. n. 8.* eúmque ſecutus Matthæucci in Cautela Confeſs. *lib, 2. c. 10. n. 14.* ubi hic ſapienter ſubdit: quia tamen res periculoſa eſt, ne filius audiens Patrem ſibi maledicere in faciem, iram & odium contra eundem ſuum Parentem concipiat, hinc à Confeſſariis tales abſterrendi ſunt.

Colliges 2dò, etiam Parentes Ruſticanos à Confeſſariis eſſe adhortandos & adigendos, ut filios ſuos vel liberos tempore hyemali ſaltem curent inſtrui, ſive per ſe, ſive per alios Ludimagiſtros: certum quippe eſt ex ſuprà dictis *n. 562*, Parentibus hanc incumbere obligationem: cui cùm ob labores tempore autumnali vel vernali inſtantes regulariter non poſſint ſatisfacere, ſaltem hyemali tempore, quô plus otii communiter huic plebi eſſe ſolet, id faciant neceſſum eſt. Nam teſte Apoſtolo *1 Thimoth. 5. qui ſuorum* (maximè in ſpiritualibus) *curam non habet, fidem* ſuô modô *negâſſe cenſetur, & eſt infideli deterior.* Deploranda ſanè in hoc puncto eſt quorundam Parentum deſidia, qui omnem curam ad temporalia tantùm impendentes, ſpiritualium ita obliviſcuntur, 578.

ut ne ipſimet quidem ſciant, quæ ſunt ad ſalutem aſſequendam neceſſaria, multò minùs liberos ſuos inſtruant, vel inſtrui curent. Quocirca oportet Paſtores animarum eſſe vigilantes, quatenus Dei gloriam & animarum ſibi concreditarum ſalutem promoveant, etiam per pœnas & mulctas pecuniarias (ubi ita neceſſum eſt) cogendo Parentes, ut filios ſuos tempore debito mittant ad Cathechesin inſtruendos in principiis fidei Catholicæ &c. prout pluribus in locis non ſine ſpeciali animarum fructu practicari ſolet.

579. Colliges 3tiò, à fortiori etiam illos Parentes carpendos eſſe, & reprehendendos à Confeſſario, qui ut ſumptibus parcant, educationem ſpiritualem ſuorum liberorum prorſus negligunt, non advertentes, meliùs ſe facturos, ſi virtutibus & doctrinâ Chriſtianâ benè imbutos curarent promovere ad Cœlum, quàm divitiis temporalibus proviſos exponere periculo incidendi infernum; Et certè ſi in tenera ætate non inſtituantur proles, vix unquam erit ſpes dirigendi eas modô debitô in viam ſalutis æternæ; nam juxta effatum ſapientis *Proverb. 22. v. 6. Adoleſcens juxta viam ſuam* (quam ſcilicet in juventute apprehendit) *etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea*: nec mirum; quia ùt benè advertit Sayrus *in Clav. Reg.* puerorum animus ſe habet ad inſtar tabulæ raſæ, qui,

qui, ſicut facilè tempore juventutis teneræ inducitur ad bonum; ita ſenectutis tempore difficulter retrahitur ab illo. Videatur Matthæucci *loc. prox. cit. n. 13.*

Colliges 4tò ea quæ ſuprà *n. 564.* de educatione prolium diximus, ita intelligenda, ut Parens ſecundùm proportionem facultatum teneatur providere ſuis prolibus de victu, veſtitu &c. juxta morem Patriæ, & juxta conditionem ſtatûs; niſi aliundè ſuppetant; nam ſi filius aut filia ſibimet proſpicere poſſit (honeſto ſcilicet labore vel arte &c.) jus naturæ non ampliùs dictat, ut Pater pro tali filio gerat curam vel alimenta neceſſaria procuret &c. Ita Tamburinus *lib. 5. decal. c. 3. ſ. 1. n. 1.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 2. n. 2.* Bonacina & alii. 580.

Colliges 5tò, A Patre poſtea ſolvenda eſſe debita, quæ filius pro alimentorum neceſſariorum comparatione contraxit, niſi is aliunde habuiſſet, quô ſeſe honeſtè potuiſſet ſuſtentare. Ratio patet ex dictis; quia Patri incumbit alere filium; idque verum eſt, tametſi filius eſſet ſpurius, vel hæreticus, vel auctoritate Principis aut Reipublicæ proſcriptus &c. vel è Monaſterio ejectus, quia nec hæreſis, neque proſcriptio Principis, neque ex Ordine S. ejectio poſſunt tollere obligationem jure naturæ impoſitam, niſi filius ob inſignem erga Pa- 581.

rentes proprios ingratitudinem ſeſe reddidiſſet indignum nomine vel prærogativa filii &c. Dixi etiam, ſolvenda eſſe debita *pro alimentis neceſſariis* à filio contracta &c. Nemo enim facilè obligabit Parentem ad ſolvenda illa debita in luſus, Convivia, comeſſationes &c, extraordinariè à filio prodigo contracta; nam hæc vel filius debebit ex propriis ſolvere, vel ſi non habeat, creditores ſibimet debebunt imputare, quòd tot crediderint absque ſpeciali Parentum aſſecuratione.

582. Colliges denique 6tò, etiam illos Parentes graviter contra jus naturæ delinquere, qui absque juſta cauſa proles recens natas vg. ex concubitu illicito vel damnato exponunt in locis publicis, vg. in plateis, in Eccleſiis &c. poſtea alendas in Orphanotrophiis vel aliis hoſpitalibus &c. Ita Communis & *certa DD.* ſententia apud Sporer *cit. n. 41*, Babenſtuber *n. 4.* Tambur. *cit. c. 3. §. 1. n. 4.* Felix Poteſtas *Exam. Confeſſar. tom. 1. part. 2. n. 2047.* Prætérquam enim, quòd tales obligationi de alimentanda prole ſua minimè ſatisfaciant, inſuper prolem ipſam exponunt ſubin corporis & animæ periculo, vel alios innocentes damnificant ſaltem indirectè, dum eos cogunt quodammodo ad faciendas expenſas minimè debitas. Loquimur autem de illis, qui *absque juſta cauſa exponunt* in-

fan-

fantes alendos &c. Nam ſi hoc faciunt compulſi neceſſitate declinandi gravem infamiam, vel aliud periculum damni devitandi, probabiliter non peccant; licèt, ſi ſint divites, & aliunde habentes media, probabiliùs teneantur ad refundendas expenſas hoſpitali vel Orphanotrophio, prout *part. 3. Theolog. Sacram. Confer. 18. n. 461.* diximus. Videantur de hoc Leſſius *de J. & J. l. 2. c. 19. dub. 6. n. 69.* vel Laymann *l. 3. tr. 3. part. 3. c. 14. n. 4.*

CONFERENTIA VIGESIMA PRIMA

De Obligatione Superiorum erga Subditos, & vice verſa Inferiorum erga Superiores.

SUMMARIUM.

583. Paſtores animarum tenentur gregem ſibi commiſſum paſcere exemplô converſationis, verbo Prædicationis, & fructu orationis.

584. Patres verò Spirituales (utì ſunt Patrini) in defectu Parentum tenentur inſtruere filios ſpirituales in fide, & moribus Chriſtianis &c.

585. Clientes è contra ſuis Paſtoribus & Patribus ſpiri-

ſpiritualibus debent amorem reverentiam, & obedientiam &c.

586. Principes & Magiſtratus ſæculares ſubditis ſuis debent bonum exemplum, eos conſervare in pace, & juſtitiam rectè adminiſtrare. Tutores ſimiliter ſuos pupillos debent educare, eorum bona adminiſtrare &c.

587. E contra Pupilli Tutoribus, & ſubditi Principibus debent amorem, honorem, obedientiam, & fidelitatem &c.

588. Maritus tenetur Uxorem amare, fidem tori ſervare, debitum reddere, alimentare & gubernare eandem.

589. E contra Uxor præter amorem, tori fidem, ac debitum conjugale reddendum, tenetur eidem obedire in iis, quæ ad familiæ gubernationem pertinent, eundémque velut caput familiæ revereri.

590. Dominus tenetur famulum ſuum dirigere charitativè, & mercedem ei debitam ſolvere.

591. E contra famulus debet ſuo Hero reverentiam, obedientiam ſeu obſequium, rationabile tamen, & fidelitatem.

592. Magiſtri ac Præceptores, vel Profeſſores debent ſuis diſcipulis amorem, bonum exemplum, correctionem, & doctrinam ſanam.

593. Diſcipuli viciſſim debent ſuis Magiſtris amorem reciprocum, reverentiam & obedientiam. Denique

594. Quivis tenetur ſuo Benefactori gratitudinem, agnoſcendo ſcilicet beneficium acceptum, pro eodem gratias referendo, & illud pro facultate, loco ac tempore recompenſando &c.

595. Reſolvitur Caſus I. De quodam Ruſtico, qui ſuum Parochum inſigniter decepit in ſolutione Decimarum.

596

596. Neglectus Paſtoris circa animarum curam commiſſus, an præbeat ſufficientem cauſam defraudandi Decimas.

597. Abutens beneficentia Benefactoris poſitivè, committit ſpeciale peccatum in Confeſſione exprimendum.

598. Reſolvitur Caſus II. De quodam Marito, qui ob diſtortos Uxoris mores eandem cum prolibus domi reliquit, caſtra ſecutus.

599. Fueritne à Confeſſario obligandus ad mittendum è caſtris ſubſidium pro alimentatione Uxoris & prolium.

600. Vel ad eandem denuo recipiendam, caſu quo cum prolibus voluiſſet & ipſa Caſtra ſequi.

601. Reſolvitur Caſus III. Cujusdam famuli, qui in odium alterius conſervi aliquoties notabiliter damnificavit ſuum Dominum Poſtarum Præfectum.

602. Utrum famuli vel ancillæ præter intentionem damnum aliquod ſuo Domino inferentes, teneantur ad reſtitutionem.

603. An Dominus famulo ægrotanti juſtè poſſit ſubtrahere mercedem condictam.

604. Animarum Paſtoribus graviter incumbit reducere oves errantes modò poſſibili.

605. In cura animarum negligentes, Sacramenta non adminiſtrantes &c. graviter delinquunt.

606. Graviter etiam peccant Principes & Magiſtratus præficiendo, aut tolerando Reipublicæ Judices indoctos vel deſides, vel juſtitiam non benè adminiſtrantes &c.

607. A fortiori ipſimet Judices ignorantes, vel juſtitiam debitè non adminiſtrantes, conſcientiam ſuam inquinant.

608. Maritus Uxorem ſuam convitiis præſcindens,

vel

vel tyrannicè tractans, familiæ curam negligens &c. gravis noxæ arguendus eſt.

609. Nec minoris Uxor, aſſueta irridere, ſubſannare, vel ad iracundiam, blasphemias &c. provocare Maritum.

610. Præceptor diſcipulum ſuum ſeducens ad peccandum &c. committit peccatum qualificatum.

§. I.

Præmittuntur & breviter reſolvuntur quæſita ſcitu neceſſaria ad debitè reſolvendos Caſus practicos de Obligatione obſervantiæ Superioribus à ſubditis debitæ &c.

QUæres primò, quæ vel quanta obligatio incumbat Paſtoribus animarum, nec non Patribus ſpiritualibus reſpectu commiſſorum ſuæ Curæ, & quæ obligatio è contrario his incumbat reſpectu illorum.

583. ℞. Primò ad primam partem hujus triplicis quæſiti. Paſtores animarum (quo Nomine intelliguntur Epiſcopi, Prælati Eccleſiæ, Parochi, & alii Superiores Religionum) tenentur ſub gravi culpa paſcere gregem ſibi commiſſum 1. *Exemplô converſationis.* 2. *Verbô Prædicationis*, & 3. *fructu orationis*. Ita Henno noſter *tr. in decalog. diſp. 4. q. 6. concl. 1.* Secutus D. Bernardum *lib. de Colloquio Simonis ad JEſum: paſce oves meas. Joan. 21.* Ratio primi, quòd

quòd teneantur paſcere Exemplô converſationis deſumitur ex illo *ad Titum 2. in omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum* &c. Unde D. Gregorius *part. 3. curæ paſtoral. admonit. 5.* ait: *Scire Prælati debent, quia ſi perverſa unquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla transmittunt* &c. Et certè, ſi ſecundùm dicta ſuperiùs. *n. 562.* Parentes corporales ex eo, quòd filios mundo carnaliter genuerint, teneantur eisdem bonô exemplo prælucere, quantò ampliùs ad hoc tenebuntur illi, qui ex profeſſo tenentur animas Cœlo gignere &c.

Ratio ſecundi, quòd teneantur paſcere Verbo Prædicationis, eſt: quia officium Paſtoris proprium eſt; ignorantes docere erudiendo in doctrina ſana, & avertendo à via iniquitatis, ſeu reducendo oves aberrantes in viam juſtitiæ; quod aliter fieri non ſolet, niſi Verbo Prædicationis. Hinc Concil. Trident. *Ss. 5. de Reformat. C. 2.* ait: *ſtatuit & decrevit S. Synodus, omnes Epiſcopos, Archi-Epiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſeipſos, ſi legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum Sanctum JEſu Chriſti Evangelium,*

Ratio autem tertii, quòd Verbo Orationis teneantur ſibi concreditos paſcere, inde colligitur: quia quivis Sacerdos, utpote con-

conſtitutus quodammodò velut Mediator Secundarius Deum inter & hominem, tenetur populi ſibi concrediti neceſſitates Deo repræſentare, & pro bonis impetrandis, pro malis verò avertendis ſuppliciter Deum exorare, juxta illud *Apoſtoli Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.*

584. ℟. 2dò ad alteram partem quæſiti: Patres Spirituales (quo Nomine veniunt Patrini parvulos è fonte Baptiſmatis levantes, vel in Confirmatione tenentes) in defectum propriorum Parentum carnalium tenentur ſub gravi peccato inſtruere filios ſpirituales in fide, Religione, virtutibus & moribus Chriſtianis. Ita *Omnes.* Patet hoc ex ipſo officio & munere Patrinis proprio, quod eſt, in defectu Parentum carnalium agere curam ſuorum clientum, & eosdem ad honeſtatem morum, & ſemitam vitæ æternæ inducere, prout ex profeſſo diximus *part. 1. Theol. Sacram. Confer. 7. ubi de Baptiſmo n. 75.* Hac de cauſa S. Auguſtinus *ſerm. 215. de tempore* de Patrinis ait: *Filios, quos in Baptiſmo excepiſtis, ſcitote vos fidejuſſores pro ipſis apud Deum extitiſſe, & ideò tam illos, qui de vobis nati ſunt, quàm illos, quos de fonte excepiſtis, ſemper caſtigate, & corrigite, ut caſtè, juſtè, & ſobriè vivant.*

℟. Jam

℟. Jam ad 3tiam partem ejusdem quæſiti. Omnes fideles ſuis reſpectivè Paſtoribus, ſicut & filii ſpirituales Patrinis debent 1. Amorem reciprocum. 2. Reverentiam, & 3. Obedientiam obligationi Paſtorum, & Patrinorum proportionatam. Ita rurſus Henno *ex communi DD.* De amore liquida res eſt: ſi enim quisque teneatur diligere proximum ſuum, quantò magis Paſtoribus & Patribus ſpiritualibus debebitur amor reciprocus pro tanta charitate, & ſollicitudine &c. De Obedientia conſtat ex illo *ad Hebr. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* De reverentia debita ſimiliter loquitur Apoſtolus *1. Timoth. 5. Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore digni habentur.* Ultra hæc tria inſuper à Parochianis debetur *ſubſidium* ſuis Parochis, vel Paſtoribus animarum, id eſt, decima pars fructuum &c. &c. prout nedum ex Veteri Lege ſeu Jure Divino *Gen. 14. & 28. Exod. 22. Levit. 27. Num. 28.* ſed ex N. Lege, & Jure Canonico habetur, *cap. ex transmiſſa 23. de Decimis*, ubi dicitur: *fidelis homo de omnibus, quæ licitè poteſt acquirere, decimas erogare tenetur.* De hoc videri poteſt de la Croix *lib. 4. n. 1361. & ſeqq.* 585.

Quæres 2dò, quidnam alii quaſi Parentes temporales, ſcilicet Principes, Magiſtratus ſæculares, & Tutores &c. debeant ſuis ſubditis, & quid hi viciſſim illis?

586. ℟. Ad primam partem hujus quæſiti. Principes & Magiſtratus Sæculares tenentur ſubditis ſuis 1. dare bonum exemplum, 2. eosdem conſervare, & 3. juſtitiam eisdem rectè adminiſtrare. Tutores verò 4. debent ſuis pupillis bonorum temporalium adminiſtrationem, nec non educationem tum corporalem, tum ſpiritualem etiam. Ita rurſus Henno noſter *q. 7. concl. 1. & 2. & alii DD. communiter* quoad rem ipſam. Ratio primi eſt: quia Principes & Magiſtratus ſunt aliis dati in exemplum, juxta illud *Pſal. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram, ſervite Domino in timore* &c. Hinc communi proverbio dicitur: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*: videant ergo Principes & Magiſtratus (ait rectè Henno *cit. concl. 1.*) quot peccatis ſe, ſuósque exponunt, ſi eorum vita ſit ſcandaloſa. Ratio ſecundi ſimiliter colligitur ex officio & munere proprio Principum; quippe qui præficiuntur populo, non ſolùm ut ipſi præſint, ſed ut proſint: Eorundem igitur conſtituta, mandata & leges eò debent dirigi, ut tranquillitas, pax, & bonum publicum conſervetur, ſubditique in ſua poſſeſſione pacificè relin-

relinquantur &c. Ratio tertii colligitur ex modò dictis, niſi enim à Principe aut Republica juſtitia debitè adminiſtretur, non poterit Reſpublica diu conſervari in pace. Unde *Sap.* 1. dicitur: *diligite juſtitiam, qui judicatis terram* &c. Ratio denique quarti eſt: quia Tutores ſubſtituuntur pupillis locô Parentum: ergo tenentur reſpectu eorum agere curam paternam: atqui ad hanc curam ſpectat munus providendi nedum de bonis temporalibus, ſed & de ſpiritualibus &c. &c.

℟. Jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Pupilli Tutoribus ſuis debent amorem, honorem, & obedientiam: idipſum ſubditi debent ſuis Principibus ac Magiſtratibus. Ratio patet: ſi enim ſecundùm dicta filii Parentibus debeant amorem, honorem, ac reverentiam, quidni & pupilli Tutoribus, & ſubditi Principibus ac Magiſtratibus idipſum debeant, cùm & hi quaſi Parentum vices gerant reſpectu illorum. Inſuper autem ſub gravi culpa ſubditi tenentur ad fidelitatem ſuis Principibus ſervandam in tantùm, ut nihil contra Eosdem, nihil contra Patriam, aut bonum publicum moliantur &c. æquitas enim poſtulat, ut, quemadmodum Princeps & Magiſtratus tenentur tueri jura boni publici, ac ſubditorum; & nihil contrarium permittere, ita viciſſim jure correlativo ſubditi ma- 587.

neant ſuo Principi ac Magiſtratui fideles, quamdiu is nil prætendit, quod vel Juri Divino, bonis moribus, vel æquitati repugnat.

Quæres 3tiò, Quidnam Maritus Uxori debeat, & quidnam vice verſa Uxor teneatur præſtare Marito?

588. ℞. ad prius quæſitum. Maritus tenetur Uxorem 1. amare, 2. fidem ei ſervare, & debitum reddere, 3. præſtare alimenta, & 4. debitè eandem gubernare. Ita *communiter DD.* Sporer *ubi ſuprà n. 67.* Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 3. n. 12.* Ratio primi eſt: quia uxor cenſetur quaſi unum cum Marito; ſunt enim, ut Scriptura loquitur, *duo in carne una*: ergo ſicut vir tenetur diligere ſeipſum & proximum ſuum, ita & uxorem velut fortiori vinculo ſibi conjunctam; unde Apoſtolus *ad Coloſs. 3.* ait: *Viri diligite uxores veſtras &c.* amore ſcilicet ordinato &c. Ratio ſecundi eſt: quia hoc poſtulat tum bonum prolis, tum etiam bonum fidei in ipſo contractu matrimoniali ſubſtantialiter involutum, vi cujus Conjuges ſibi invicem, & non alteri, tradunt poteſtatem mutuam in corpora ad uſum conjugii, & propagationem generis humani: quemadmodum proin uxor ſecundùm dicenda tenetur reddere debitum viro rationabiliter & juſtè petenti, ita viciſſim vir uxori, velut ex profeſſo fuſiùs declaravi-

ravimus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 16. n. 385.* Ratio tertii eſt: quia juxta effatum Apoſtoli *ad Epheſ. 5.* Viri debent ita diligere uxores ſuas ùt corpora ſua: corpus autem ſuum quisque tenetur alimentare, ergo &c. Accedit expreſſa Conſtitutio Juris *L. ſi cùm dotem §. 2. ſin autem ff. ſoluto Matrim.* Nomine verò alimentorum intelligitur victus, veſtitus, lectus, habitatio, & alia ad vitam neceſſaria juxta perſonæ conditionem & qualitatem, prout fuſiùs declarat Gobat *Theolog. Jurid. Moral. c. 28. ſect. 1. n. 2.* Azorius *part. 2. lib. 2. c. 2. q. 2. & 19.* aliique plures. Ratio quarti eſt: quia Superiori incumbit gubernare ſuos inferiores: vir autem eſt Superior, & caput nedum uxoris, ſed & totius familiæ ſuæ: ergo tenetur uxorem gubernare, & ubi opus fuerit, corripere & caſtigare verbis, vel ſi hæc non ſufficiant, omninò verberibus, moderatè tamen, & non tyrannicè aut ſinè ratione ex mero paſſionis impetu &c. Videatur de hoc Gobat *l. cit.* vel *in Theol. experim. tr. 10. n. 769.* & ſeqq.

℟. ad poſterius quæſitum vel membrum ejusdem quæſiti. Uxor viciſſim tenetur virum amare, 2. fidem ſervare, ac debitum reddere, 3. obedire in iis, quæ ad familiæ gubernationem pertinent &c. 4. inſuper tenetur eundem ſuô modô revereri velut 589.

caput, ac Superiorem ſuum. Ita *communis DD.*

Ratio primi & 2di patet ex dictis numerô præcedenti: eſt enim virum inter & mulierem quantum ad amorem & fidem conjugalem, obligationemque debiti conjugalis utrobique par ratio. Ratio autem tertii & 4ti ex eo facilè ſuadetur, quòd vir ſit caput mulieris, & huic incumbat obligatio ſuſtentandi ac gubernandi familiam: atqui recta ratio dictat, capiti à reliquis membris deberi ſubjectionem & obedientiam ac reverentiam; unde & *1. Petr. 3.* Claviger Chriſti ait: *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis.* Hinc fit, ut mulier graviter delinquere poſſit, ſi nolit ſequi juſſa Mariti, aut eô invitô gubernacula domûs ſibi arroget, niſi vir eſſet prodigus, aut nimis incurius, vel certè minùs intelligens ea, quæ ad gubernandam familiam ſunt neceſſaria &c. Videatur de hoc Filliucius *tr. 28. n. 144. & ſeqq.* Henno *cit. q. 8. concl. 2.* Gobat *prox. cit. tr. 10. n. 780. & ſeqq.*

Quæres 4tò, quidnam Dominus famulo debeat, & è contra famulus Domino &c.?

590. ℟. ad prius membrum hujus quæſiti. Dominus obligatur famulum ſuum inſtruere & dirigere charitativè, quamdiu ſibi à ſervitiis manet, & 2. mercedem ei debitam ſolvere. Ita *communis & certa DD. ſententia.* Ratio prioris eſt: quia Dominus eſt

caput

caput famuli: capiti verò incumbit dirigere, & ubi opus eſt, etiam corrigere reliqua membra: unde Apoſtolus *1. Timoth. 5.* ait: *Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum* (quos inter reputantur famuli) *curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior* Quemadmodum verò erga omnes oportet habere charitatem communem, ita à fortiori erga domeſticos ceu famulos oportet habere charitatem ſingularem, conſequenter charitativè eos, & non tyrannicè corripere &c. Cæterùm quòd juſtam mercedem & ſalarium iisdemmet teneantur ſolvere, & quidem ſub gravi obligatione, ſuadet juſtitia & æquitas naturalis: unde defraudatio talis mercedis inter peccata in cœlum clamantia recenſetur.

℟. Jam ad poſterius membrum ejusdem 591. quæſiti. Famuli debent ſuís Dominis 1. reverentiam, 2. obedientiam, ſeu obſequium rationabile, 3. fidelitatem. Ita Henno & alii plures. Ratio primi eſt: quia famuli ſunt inferiores Dominis: inferior autem debet reverentiam Superiori ſecundùm dicta; unde Doctor gentium *1. Timoth. 6.* ait: *Famuli Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur*; quòd cùm non faciant ii, qui ſuos heros irrident, traducunt, cavillantur &c. ſanè noſcuntur peccare nedum peccato v. g. detractionis, ſed & irreverentiæ Dominis debitæ. Ratio 2di inde colligitur: quia famuli

muli eo fine conducuntur à Dominis, ut ſuam ipſis operam navent pro viribus, quod & Apoſtolus *ad Epheſ. 6.* inculcat, dicens: *Servi obedite Dominis carnalibus.* Et Princeps Apoſtolici agminis 1. *Petr. 2. ſervi*, ait, *ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis*, &c. quod tamen intelligendum eſt: niſi aliquid illicitum ſeu moraliter aut phyſicè impoſſibile præcipiant: quidquid enim ſinè peccato fieri nequit, moraliter impoſſibile cenſetur; *ad impoſſibile autem nemo poteſt obligari, Reg. 6. J. in 6tò.* Unde Innocentius XI. jure merito damnavit ſequentem *n. 51.* Propoſitionem: *famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam Virginem non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti* &c. Proptereaque diximus, quòd famulus Hero debeat *rationabile obſequium*, quale non eſt illud, quod eſt offenſivum Dei, & peccaminoſum. Ratio 3tii patet ex modò dictis: quisquis enim famulum conducit, cenſetur velle ſervum fidelem, & infideles ſemel deprehenſi tam facilè non ampliùs conducuntur à quovis alio, prout experientia docet: hac de cauſa Apoſtòlus *ad Titum 2.* adhortatur famulos, ut ſuis Dominis ſerviant *non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes.*

Quæ-

Quæres 5tò, quidnam Magiſtri & Præceptores ſuis diſcipulis debeant, & quidnam diſcipuli Magiſtris?

℟. Magiſtri ac Præceptores, utpote ad 592.
inſtar Parentum ſuô modô ſe habentes, debent diſcipulis ſuis 1. Amorem, 2. Exemplum, 3. Correctionem & 4. Doctrinam. Ita in re Navarrus, Filliucius *tr. 28. n. 152. & alii DD.* Ratio primi & 2di liquet ex dictis à paritate deſumpta à Parentibus. Ratio 3tii ſimiliter: nam Parentes filios ſuos Magiſtris vel Præceptoribus tradentes præſumuntur eosdem committere eorum diſciplinæ & correctioni, quatenus in bonis moribus educentur: profectò ſi hoc non faciant (prout ſubinde nimio filiorum amore excœcati nonnulli reperiuntur) cum tempore habebunt liberos minùs diſciplinatos &c. Ratio 4ti ſimiliter liquet; etenim Præceptores ac Magiſtri eo fine inſtituuntur tum publica tum privata etiam auctoritate Parentum, in ordine ad erudiendos liberos in doctrina ſana morum & litterarum. Ex quo R. P. Babenſtuber rectè infert, Magiſtris ac Præceptoribus, vel Profeſſoribus incumbere 1. ut ipſi benè ſtudendo ſatagant ſeſe perficere ad erudiendos alios juxta qualitatem ſuæ Profeſſuræ, 2. ut ſtudeant eisdem tradere dogmata certa, aut veriſimiliora, non autem falſa, vel bonis moribus, Regulis fidei &c. adverſantia, 3. ut inſuper pro

poſſibili conentur promovere eorum profectum in litteris, 4. ut alios pravis moribus imbutos arceant à ſuis ſcholis pro poſſibili, & 5. denique, ut Inſignia Doctoratûs non denegent dignis, nec conferant indignis &c. Videatur Babenſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 3. n. 18.*

593. ℟. jam ad alteram partem ejusdem quæſiti. Diſcipuli reciprocè tenentur ſuis Magiſtris, Præceptoribus & Profeſſoribus exhibere 1. amorem & reverentiam ob Superioritatem, & curam ac laborem eorundem, ut liquet ex hactenus dictis, 2. obedientiam, dum erudiuntur ab iisdem in bonis moribus, & artibus liberalibus; hoc enim importat obligatio reciproca diſcipulorum ad Magiſtros, qui planè fruſtra obligarentur ad eos erudiendos, vel imbuendos bonis moribus, niſi diſcipuli pariter obligarentur ad ſectanda monita & dogmata Magiſtrorum. Poſſunt igitur graviter delinquere diſcipuli & Studioſi 1. Si vel non diligenter ſtudeant, ſed potiùs otio, luſu, compotationibus, aliisve ineptiis contra voluntatem Majorum ſuorum tempus inutiliter conſumant, 2. ſi pecunias à Parentibus oblatas expendant contra voluntatem Magiſtrorum, quorum curæ commiſſi fuêre. Videatur Doctor *proximè cit. n. 19.*

Quæres 6tò, ad quid unusquisque teneatur Benefactoribus ſuis?

℟. Unus-

℟. Unuſquiſque tenetur ſuo Benefactori rependeredebitum gratitudinis, quod tribus modis fieri poteſt ac debet. 1. agnoſcendo beneficium acceptum, 2. pro eodem agendo gratias, 3. illud compenſando pro facultate, tempore & loco; hoc enim virtus gratitudinis poſtulat, prout nedum D. Thomas *2. 2. q. 106. a. 1.* ſed etiam Seneca lumine fidei deſtitutus ſolo rationis naturalis ductu agnovit & docuit *lib. 1. de beneficiis c. 6.* Videatur Sporer *tr. 3. c. 5. n. 77.* 594.

§. II.

Proponuntur, & breviter reſolvuntur Caſus practici de Obligatione, Majorum ac Superiorum erga Inferiores, ac viciſſim.

CASUS PRIMUS.

Titius Ruſticus inter alia fatebatur ingenuè, quòd ſuum Dominum Parochum inſigniter defraudaverit numerando Decimarum manipulos, dum aliquos fraudulenter ſubtraxit, alios pondere minores, aut certè de ſorte infima in agris reperta præbuit &c. hunc cùm Confeſſarius nonnihil redarguit, dicendo: an ergo non ſciret ſuam obligationem, quòd ſcilicet Decimæ tam divino, quàm humano Jure utriusque teſtamenti paginis confirmato deberentur? Titius illico repoſuit: ſcio equidem meam obligationem, verùm ſcio inſuper, nec Parochum no-

noſtrum ſuæ obligationi ſatisfacere; raro enim concionatur: rarius adhuc catechizat liberos noſtros: inſuper quantumvis ditiſſimus, rerum ſimul tenaciſſimus eſt: vix unquam videtur pauperibus præbere eleemoſynam, & his de cauſis ego aliunde non adeò abundans bonis exiſtimavi, me non adeò malè facturum, vel offenſurum Deum decipiendo Parochum: faciat ipſe prius, quod ſuum eſt, & tunc ego, quod mihi incumbit, præſtabo fideliter. Jam ad hanc ſpeciem facti pro noſtra eruditione diſquirere oportet 1. An vel qualiter R. D. Parochus peccet raro prædicando Verbum Dei, & rarius adhuc catechizando juventutem ſibi concreditam? 2. An, vel quomodo Titius defraudando, & modô præfatô decipiendo ſuum Parochum peccaverit? &c.

595. ℟. ad prius quæſitum. Si R. D. Parochus non niſi admodum raro in propria perſona Verbum Dei proponat ovibus ſibi concreditis, neque id faciat per alium à ſe ſubſtitutum (quod procul dubio gravibus & rationabilibus de cauſis poſſet facere abſque omni peccato) ſi inſuper rarius adhuc juventutem ſibi concreditam catechizet, probabilius graviter delinquit, nec ſatisfacit ſuæ obligationi. Ita *Omnes*. Ratio eſt: quia animarum ſalus æterna, & DEI gloria ferè unicè dependet ab inſtructione juventutis, & propoſitione verbi divini, prout experientia multiplex docuit, & hac de cauſa nedum jure communi Concilii

Tri-

Trident. *SS. 24. c. 4. de Reform.* Sed & juribus municipalibus in ſingulis fermè Diœceſibus cautum eſt ſub gravibus pœnis, etiam privationis beneficii &c. ut Domini Parochi quà catechizando, quà concionando etiam ſeu è pulpito dicendo populum ſibi concreditum erudiant ſeu paſcant Verbo Dei. Unde P. Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 6. Reſol. 2. & 3. poſt concl. 1.* ait: *peccati lethalis reos eſſe illos, qui Catechiſmum negligunt* (notabiliter ſcilicet) *item illos, qui rarò concionantur, ubi vitia redarguant, virtutes extollant &c. immò verò etiam illos, qui prædicando in altis ambulant, quærentes conceptus ſublimes, & ea, quæ ſunt ad captum populi negligentes: ſic enim concionari* (inquit ipſe) *& non concionari, perinde eſt, ita, ut verificetur illud Thren. 4.. parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Videatur Barboſa de Officio Parochi *c. 14. n. 9.* de la Croix *lib. 3. part. 1. à n. 764.*

℟. ad poſterius quæſitum. Licèt certum & exploratum ſit, Decimas integrè & ſine diminutione ſolvendas eſſe *per cap. Commiſſum cap. tua notis*, & alia multa *de Decimis*, proptereáque notabiliter defraudantes præter peccatum injuſtitiæ cum onere reſtitutionis, & peccatum Sacrilegii, per ſe loquendo incurrant, ſententiam Excommunicationis, juxta communiſſimam & certam ſententiam DD. videndam apud Leſſium 596.

lib.

lib. 2. de J. & J. c. 39. dubit. 3. n. 16. Barboſam *de Offic. & poteſt. Parochi part. 3. c. 28. n. 16.* Si tamen negligentia Parochi in catechizando & concionando revera fuit gravis, non video, cur Titius gravis peccati foret condemnandus (præſertim cùm aliunde conſtet, gravitatem peccati formalis petendam eſſe ex prudenti dictamine practico cònſcientiæ ipſius pœnitentis) cùm enim beneficium detur propter officium, ita, ut ex parte Paſtoris & ovium ſit quoddam quaſi pactum mutuum juſtitiæ commūtativæ; non video profectò, quo minùs ſubditus advertens revera gravem defectum & negligentiam ſui Paſtoris in officio & cura animarum, poſſet ſe tutò reſolvere, quòd nec ipſe teneatur in his circumſtantiis ad fidelem Decimarum ſolutionem; qui enim non facit, quod debet, æquum eſt, ut non recipiat, quod oportet. *Arg. l. ſi ea. Cod. de Cod. inſert.* Verùm cùm amor proprius ſoleat eſſe cœcus, atque intereſſatus, & communis plebs communiter ſoleat eſſe promptior ad ſiniſtrè, quàm juſtè judicandum: cùm inſuper non ſemper conſtet de cauſis legitimè excuſantibus v. g. infirmitate &c.; hinc facilè contingere poteſt, ut talis ſubditus erret, & ſiniſtrè atque injuſtè ſuum D. Parochum defraudet. Quare cenſeo, in praxi equidem poſſe diſſimulari ſeveriorem increpationem talis pœnitentis, vel obliga-

ligationem compenſandi Decimas defraudatas; nihilominus talem ſeriò & blandè dehortandum eſſe ab hujusmodi fraudibus: neque etiam ovium eſt dijudicare, ſed ſequi Paſtorem, qui, ſi à parte rei prudentum judicio graviter negligens & culpabilis inveniatur, poterit deferri ad ſuum Reverendiſſimum Ordinarium.

Sed quomodo, ais, deliquiſſe cenſendus eſt ſubditus ille, qui noverat ſuum Reverendiſſimum D. Parochum erga pauperes liberaliſſimum, pauperum Patrem propterea dictum, omnibus ſe petentibus ex quadam pixide argentea ſat liberaliter tribuere, propteréaque ab eodem eleemoſynam petiit, pixidémque argenteam è manibus elargientis ſubitò eripuit, cum eadem aufugiens?

℟. Salvo meliori judicio: talis mihi videtur graviter deliquiſſe nedum contra juſti- 597.
tiam, utpote iniquè rapiendo è manibus optimi Paſtoris rem gravem & magni pretii, ſed & ſpecialiter contra reverentiam & gratitudinem Benefactori debitam. Ratio eſt: quia beneficium ſibi præſtitum non ſolùm non agnovit, ſed potius benefica liberalitate optimi ſui Paſtoris poſitivè abuſus fuit ad rapinam, non ſinè permagna irreverentia, proprio ſuo Paſtori inferendam. Hinc P. Sporer *proximè cit. n. 79.* ſapienter ait: ingratitudo per commiſſionem, ſcilicet retribuendo mala pro bonis (uti fecit hic lurco) plerumque peccatum mortale eſt: quia

or-

ordinariè malitiam & internum contemptum admixtum habet: unde ſunt tot in hoc vitium invectivæ S. Scripturæ, SS. PP. ac ſapientum Ethnicorum. Et ſpecialiter in gravibus injuriis benefactori illatis ſemper explicanda erit circumſtantia ingratitudinis utpote ſpeciem mutans. Cæterùm ſicut in aliis, ita & hic excuſat imperfectio actûs, & levitas materiæ. Ita Sporer *l. cit.* referens pro eadem opinione Tannerum *tom. 3. diſp. 6. q. 1. dub. 3. à n. 38.*

CASUS SECUNDUS.

Sempronius ſortitus fuit (cæco amore mulieris, ut plerumque fieri ſolet, Paranymphum agente (Uxorem peſſimam, cui cùm aliquot annis in continuo mærore & animi afflictione ob diſtortos mores, & continuas rixas &c. cohabitâſſet, aliquot etiam prolibus etiamnum viventibus inde ſuſceptis, tandem ſtatuit miſeram hanc ſervitutem (habebatur enim ab illa velut mancipium) commutare liberiori aurâ: unde nomen ſuum militiæ dedit: quia tamen vir cæteroquin ſincerus non ſine compaſſione proles ſuas abituriens ad caſtra in manibus ſuæ Erivnyis reliquit, & ab hac etiamnum abſens continuò ſollicitatur, ut vel caſtris deſertis domum revertatur, vel ſubſidium pro ſe ac prolibus relictis ſubminiſtret è caſtris; hinc ſciſcitatur è Confeſſario 1. an teneatur redire ad uxorem & liberos? 2. item an remanens

in

in caſtris teneatur de tenui ſuo marſupio aliquid transmittere ſuæ Uxori ac prolibus? Quid ſciſcitanti reſpondebit Confeſſarius?

℟. ad primum, ſi Sempronius rationabiliter credat, ſe Uxori non poſſe cohabitare 598.
ſinè gravibus rixis, & continuo animi mœrore ob diſtortos ipſius mores &c. non tenetur reverti ad illam. Ratio eſt: quia inter reliquas divortii juſti cauſas etiam hæc eſt non minima, *ſi pars innocens nequeat alteri cohabitare absque periculo animæ, & grandium peccatorum.* Ita expreſſe tenet Caſtropalao *de Sponſal. & Matrim. diſp. 3. pu. 6. §. 9. n. 1.* Valentia *tom. 4. diſp. 10. q. 4. p. 2. verſ. 7.* Laymann *lib. 4. tr. 10. part. 3. c. 7. n. 16.* aliique plures, quos citat & ſequitur Gobat *in Quin. tr. 5. c. 33. ſect. 2. n. 42.* item *ſect. 3. n. 69.* Ratiò eſt: quia nullus prudentum præſumi poteſt ac debet, voluiſſe ſe adſtringere ad cohabitandum alteri parti innocenti, tametſi absque continuo quaſi periculo peccandi cohabitari eidem non poſſet. Unde S. Auguſtinus *cap. idololatria 28. q. 1.* ait, *quod propter illicitas concupiſcentias non tantùm, quæ in ſtupris committuntur, ſed omninò quaslibet, quæ animam corpore malè utentem à lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè, turpiterque corrumpunt, poſſit ſine crimine & Vir Uxorem dimittere, & Uxor Virum.* Quocirca tamen ſupponendum eſt, quòd Vir ſit innocens, vel certè non iisdem moribus diſtortis, vel aliis ſceleribus cauſam

dederit uxori ad rixas, iracundias &c. ſecus enim delicta quodammodo compenſarentur; quemadmodum ſi Maritus poſt adulterium ab uxore commiſſum, & ipſe eodem crimine ſeſe polluat, nequit ampliùs prætendere divortium, eò quòd in tali caſu delicta compenſentur, prout cum Clar. P. Schmier, Sanchez, Schmalzgrueber, & aliis pluribus diximus *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 15. n. 383.*

599. ℞. ad alterum quæſitum. Sempronius tenetur (ſi tamen poſſit) aliquid è caſtris ſubmittere pro ſuſtentatione prolium, non tamen pro ſuſtentatione uxoris. Ratio prioris liquet ex dictis *priori Confer. n. 564.* quia elapſo triennio Patri jure naturali incumbit alimenta adminiſtrare prolibus, prout etiam ſtatuitur *L. ſi quis à liberis ff. de cognoſ. & alend. lib.* & cùm proles prorſus ſint innocentes, planè non eſt, cur iisdem alimenta jure naturæ ac civili debita poſſit ſubtrahere. Ratio autem poſterioris hæc eſt: quia vir non tenetur alimentare uxorem, niſi hæc faciat, quod debet *arg. l. ſi ea Cod. de condit. inſert.* atqui Uxor Sempronii non fecit, quod debuit, prout patebit conſideranti obligationes Uxoris erga Maritum mox ſuprà *n. 589.* recenſitas: ergo &c. Nec propterea poteſt eſſe rationabiliter invita; nam *damnum, quod quis ſuâ culpâ ſentit, ſibi debet, non aliis imputare, per Reg. 86. J. in 6to.* Ex quo liquet, Sempronium prorſus fore deobligandum

ab

ab onere aliquid è caſtris mittendi Uxori, caſu quo proles morerentur.

Sed quid, ais, ſi hæc Uxor velit cum Viro ſuo, ac prolibus caſtra ſequi, tenebiturne Vir eandem recipere?

℞. Non tenetur recipere, niſi emendatam 600.
vel promittentem, quòd ſeriò ſeſe velit emendare, ac deinceps pacificè, ſubmiſsè &c. cohabitare Marito &c. quod ſi opere ipſo obſervaret, ſimúlque Maritum uná cum prolibus ſequi vellet, utique non poſſet Sempronius eandem repudiare. Ratio hujus jam fuit data *part. 3. Theol. Sacram. Confer. 15. n. 369.* quia ſola fornicatio vel adulterium ab altero conjuge commiſſum dat cauſam juſtam perpetui divortii, reliquæ verò cauſæ, utputa ſævitia Mariti, vel Uxoris, &c. periculum infectionis ex morbo contagioſo, &c. ſolùm præbent cauſam ſe ſeparandi ad tempus, quàmdiu ſcilicet durat hujusmodi cauſa: ergo ſi Uxor revera ſe emendaverit, tenebitur Vir eandem recipere, ſi tamen à ſuis ducibus vel officialibus permittatur; de quo valde dubito, niſi hi, antequam eundem receperunt, ſciverint eſſe conjugatum. E contra tamen putarem, quòd talis Uxor non poſſet obligari ad ſequenda caſtra cum Viro, caſu quo ab hôc peteretur; quia ſi Vir poſt contractum matrimoninm evadat vagabundus, Uxor deobligatur ab onere cohabitandi, niſi hoc ipſum ante vel in contractu matrimonii adpromiſerit, prout habet Commu-

nis DD. apud Buſenbaum & alios; de quo videri poteſt Sanchez *lib. 1. de Sponſal. & Matr. diſp. 40. n. 6.*

CASUS TERTIUS.

CAjus famulus à ſervitiis cujusdam Præfecti Poſtarum exiſtens, odii ac invidiæ livore erga alium quendam conſervum concepto, ſtatuit eundem Domino ſuo reddere exoſum eo fine, ut à ſervitiis omninò dimitteretur: hac de cauſa dum prævidit alterum juxta ordinem ſeu turnum curſuum &c. equo clavum eduxit, moxque eundem in tranſverſum nonnihil intruſit in ungulam ita, ut equus vel parùm currendo naturali impetu ſibimet eundem ampliùs intruderet usque ad carnem vivam, indéquè rediret claudicans: id quod opere ipſo aliquoties contigit non ſinè permagno Domini Præfecti Poſtarum detrimento: Præfecto huic, ut Vir erat valde diſcretus, & magni ingenii, res tandem nonnihil ſuſpectè videbatur, nec poterat capere, cur huic ſoli, & non aliis ſervis id accideret, ut ſcilicet cum equo claudicante ſemper rediret ad propria? quam ob rem ſecretò accuratiùs juſſit invigilari, quî res cum equis, priusquam excurrerent, ageretur, nec multò poſt deprehendit Cajum, clavum modo mox dicto infigentem in ungulam equi. Jam pro praxi ad noſtram eruditionem dubitari poteſt, quomodo Cajus in hoc facto peccaverit?

R. Ca-

℟. Cajum certò certiùs in hoc facto peccâſſe mortaliter toties quoties; idque nedum peccato invidiæ erga conſervum, cujus fortunam ſupportare non potuerat, ſed etiam injuſtitiæ & infidelitatis erga ſuum Dominum, Præfectum ſcilicet Poſtarum. Ratio hujus reſolutionis patebit conſideranti ea, quæ *n. 591.* diximus: quia famulus ex juſtitia commutativa tenetur ſuo Domino præſtare ſervitium, & quidem *fideliter*, laborando in ordine ad avertenda damna, & procurandum bonum ipſius &c. atqui Cajus hoc non fecit, quin potiùs poſitivè ſtuduit damnificare tum conſervum, tum etiam Dominum ſuum: ergo &c. Et licèt hoc fortaſſis non fecerit ex directa intentione nocendi, vel damnificandi Dominum ſuum, ſed potiùs conſervum, convincitur tamen ſaltem indirectè voluiſſe damnificare Dominum; quandoquidem non potuit non prævidere, immò experientiâ jam pridem didicit, hoc ſuum attentatum nunquam non vergere in grave detrimentum ſui Heri: conſequenter in omni foro condemnari poteſt ac debet ad compenſanda pro viribus & facultatibus damna tum Domino ſuo, tum etiam alteri conſervo illata, veluti conſtare poteſt ac debet ex iis, quæ *de Reſtitut. Confer. 4. n. 94.* fuſiùs diximus cum *communi DD.* 601.

Sed quid, ais, ſi famulus vel ancilla Dominum ſuum præter intentionem damnificet, v. g. aliquid negligendo, aut frangendo

&c. tenebitúrne in conſcientia illud recompenſare, vel certè ſuſtinere, ſi ſubtracta ſibi mercede Dominus ipſe ſibi velit reſarcire hujusmodi damnum.

602. ℞. Si damnificent Dominum præter omnem intentionem etiam indirectam, ideoque ſine culpa theologica; tunc per ſe loquendo (præciſa ſcilicet ſpeciali conventione vel pacto &c.) in foro conſcientiæ non tenentur damnum illud reſarcire, neque pati, ut ſubtracta mercede Dominus ſibimet illud reſarciat, aut compenſet. Ratio hujus peti debet ex dictis *de Reſtitut. l. cit. n. 95.* ad hoc enim ut quis ex delicto injuſtæ damnificationis coram Deo teneatur ad reſtitutionem vel compenſationem damni, neceſſum eſt, ut in conſcientia & coram Deo commiſerit culpam theologicam, & gravem quidem, ubi materia reſarcienda gravis eſt, prout habet communis perſuaſio Doctorum Leſſii *lib. 2. de J. & J. c. 7. dubit. 6.* Laymanni *l. 3. tr. 3. part. 1. c. 6. n. 2.* Sporer *tr. 4. in decal. n. 191.* ergo ſi famulus vel famula in conſcientia nullam vel certè non gravem culpam theologicam commiſêre, revera in conſcientia & coram Deo non tenentur ad compenſationem damni. Verùm ſi culpam civilem vel politicam etiam levem commiſiſſe ſupponatur, in foro civili datur Domino actio *ex l. Aquilia de damno dato*, poſſúntque per Judicem compelli ad integram reſarcitionem, prout videre licet *in ff.*

&

& inſtit. ad l. Aquiliam. De quo fuſiùs Molina *diſp. 697.* Laymann *loc. cit.*

℞. Cum Filliucio *tr. 28. n. 84.* & Baben- 603.
ſtuber *tr. 5. diſp. 5. art. 3. n. 17.* affirmativè. Ratio eſt: quia Dominus mercedem non condixit vel promiſit, niſi pro ſervitiis à famulo vel ancilla præſtandis: ergo ſi famulus ob ægritudinem ſervitia ſua non præſtet, eſto etiam ſinè culpa, non tenetur Dominus eidem ſolvere mercedem, ſed juſtè ſubtrahit ſaltem pro eo tempore, quo non ſervit; & hanc eſſe communem ac receptam DD. ſententiam, ait Filliucius *loc. cit.* quam multiplici praxi videmus confirmatam, præſertim circa opifices & operarios, qui, ſi quacunque demum de cauſa vel per mediam diem duntaxat non laborent, merces huic tempori correſpondens à Dominis ſubtrahi ſolet. Nec refert, quòd *cap. 1. de Cleric. ægrot.* habeatur, quòd Clericus ægrotans ſtante & non obſtante ægritudine ſua non debeat impediri á percipiendis in Eccleſia conſuetis, ſcilicet diſtributionibus beneficii &c. hoc enim Pontifex obſervari juſſit eo fine, ne alii hoc exemplo à Miniſterio Eccleſiaſtico abſterrerentur: hæc autem ratio vel conſtitutio non pugnat pro famulo ægrotante &c. licèt omninò conveniens ſit pietati & charitati chriſtianæ, ut hujuſcemodi famulo vel ancillæ ægritudine jam ſatis afflictæ non addatur ampliùs afflictio ſubtractione ſalarii.

 §. III.

§. III.

Corollaria ex dictis inferenda.

604. COlliges ex hactenus dictis primò, animarum Paſtoribus ſub diſtrictu Judicii Divini incumbere, ut ſi quos fortè ex ſuo grege noverint hæreſi infectos, vel aliis criminibus ſcandaloſis, ut puta blaſphemiis, concubinatui, uſuris &c. aſſuetos, ſtudeant pro poſſibili, ſcilicet opportunè, importunè, obſecrando, admonendo, exhortando, increpando, minitando &c. eos reducere ad meliorem viam; hoc enim amore erga Chriſtum Paſtorem omnium Paſtorum, hoc animarum ſalus, & ſollicitudo paſtoralis exigit, proptereáque contrarium facientes graviter reprehenduntur *Ezech. c. 34. Væ Paſtoribus Iſraël --- quod infirmum fuit; non conlidâſtis, & quod ægrotum, non ſanâſtis, & quod abjectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiviſtis.*

605. Colliges 2dò, à fortiori illos Paſtores graviſſimæ culpæ arguendos & reos eſſe, qui ovibus ſuis Sacramenta non adminiſtrant, aut in iis adminiſtrandis deſides, impatientes &c. ſeſe monſtrant; item, qui vix unquam extra tempus Paſchale Confeſſionibus excipiendis ſeſe exponunt: licèt enim fideles ſemel duntaxat in anno teneantur confiteri, tenentur nihilominùs Paſtores ſæpiùs per annum, ubi requiſiti fuerint, præſertim tem-

tempore infirmitatis, eisdem SS. Eccleſiæ Sacramenta adminiſtrare. Meminerint etiam ſuæ obligationis (ait Henno noſter *diſt. 4. q. 6. Reſol. 6. poſt concl. 1.*) in viſitandis infirmis, admonendis, edocendis, conſolandis &c. preces ab Eccleſia ordinatas pro iiſdem recitando, & eorum morti, ſi fieri poſſit per ſe, vel per alium aſſiſtendo &c. De his omnibus utiliſſimè videri poteſt Barboſa *de Officio & Poteſtate Parochi part. 1. c. 7. per totum.*

Colliges 3tiò, Principes ac Magiſtratus ſæculares graviter delinquere, qui præponunt, vel certè tolerant Judices ignaros, deſides, injuſtos, vel nimium intereſſatos &c. qui ſcilicet vel non intelligunt, vel partium lites diſquirere aut decidere negligunt, vel qui juſtitiam non adminiſtrant, niſi priùs corrupti aurô vel argentô, prout hodiedum, proh dolor! plures reperire eſt. Unde *Exod. 18.* Moyſi præceperat Deus: *provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam.* Ratio eſt facilis; nam Principibus incumbit primariò Rempublicam benè adminiſtrare, pacem conſervare &c. hoc autem nunquam fiet, niſi præponantur Judices docti, & Juſtitiæ amatores &c. ergo &c. 606.

Colliges 4tò, à fortiori Judices ipſos graviſſimo peccato ſuam conſcientiam inquinare, ſi officium tale ſuſcipiant absque ſufficienti legum peritia, ſi Viduarum vel Pupil- 607.

lorum, vel aliorum pauperum cauſas negligant, item qui ſinè juſta ratione lites protrahunt, aut vel perſonarum acceptores, ſontes abſolvant, vel inſontes condemnant; quive ultra ſtipendium juſtum aliquid à partibus exigunt &c. Ita rurſus Henno *cit. p. 7. Reſol. 2. & 3. poſt concluſ. 1.* Neque verò opus eſt ulteriori proba, lumen quippe naturale cuivis congenitum dictat, hæc & ſimilia eſſe illicita, eò quòd ſinè gravi damno & injuria, præſertim ab iis, quibus de jure incumbit adminiſtrare juſtitiam, fieri nequeant.

608. Colliges 5tò, Maritum gravis noxæ reatum incurrere 1. ſi ſuam uxorem convitiis proſcindat, utpote vocando adulteram, veneficam, ſagam, &c. ſaltem in eis circumſtantiis, in quibus uxor poſſet coram aliis incurrere infamiæ notam: peccat ſimiliter 2. ſi eandem absque juſta cauſa impediat ab executione præceptorum Divinorum, vel aliis devotionibus, puta ab obſervantia jejunii, auditione Miſſæ, Communione S. &c. item 3. ſi eam graviter cædat, vel modô tyrannicô tractet ad inſtar mancipii viliſſimi. 4. Si eidem non cohabitet absque juſta & legitima cauſa, vel 5. ſi ſuſtentationem congruam, debitum conjugale &c. neget. 6. Si familiæ gubernationem negligat; prolium curæ & educationis honeſtæ nullam prorſus curam gerat &c. Ita cum Sporer, Filliuc. Sayro, & aliis pluribus cit. Babenſtuber *ubi ſupra art. 3. n. 13.* Ratio eſt: quia in his omni-

omnibus & ſingulis caſibus graviter lædit obligationem Marito incumbentem &c.

609. Colliges 6tò, vice verſa à gravi delicto excuſandam non eſſe uxorem, quæ Maritum ſolet irridere, ſubſannare, verbis aſperis, inobedientia contumaci vel capitoſitate nimia eundem ad iracundiam, perjuria, blasphemias provocare: item ſi detrectet reddere debitum, præſertim eo fine, ut Maritum ſuum mortificet, quo caſû ſæpius præter inobedientiam poterit ſeſe inquinare peccato alieno, dando quodammodo occaſionem marito quærendi occaſiones extra matrimonium &c. Ratio eſt: quia in his contravenit obligationi gravi de jure naturæ, & vi ſtatus matrimonialis ſibi incumbenti. Videantur de his Henno *cit. q. 8. Reſol. 2. & 3. poſt concl. 2.* Matthæucci *in cautela Confeſſar. l. 2. c. 10. n. 16.* Buſenbaum *apud de la Croix lib. 3. part. 1. n. 708.* vel Gobat *ſuprà n. 588. citatus.*

610. Colliges tandem 7timò, Præceptores non ſolùm delinquere, dum diſcipulorum inſtructionem negligunt, vel eos injuſtè aut indiſcretè puniunt, ſed vel maximè reatum conſcientiæ incurrere, ſi (quod abſit) eosdem ſeducant, inducendo ad peccata v. g. carnalia &c. quo caſu nedum contra caſtitatem, ſed & contra charitatem peccato ſcandali, & contra pietatem triplici ſpecie peccati neceſſariò in Confeſſione explicanda delinquunt, ita, ut talis non ſatisfaceret in Confeſſio-

ſeſſione præciſè accuſando ſe, & dicendo: *Seduxi aliquem ad peccatum luxuriæ*, ſed oportet dicere: *ſeduxi aliquem mea cura vel inſtitutioni commiſſum* &c. Ratio eſt, quia Præceptor à Parentibus ſubſtituitur, ut locò ſuî. Parentum ſcilicet, curam, quantum ad inſtructionem in litteris & bonis moribus, in ſe ſuſcipiat, & hoc ipſo obligationem pietatis Parentibus primariò incumbentis in ſe ſuſcipere cenſetur, dum hujusmodi munus in ſe ſuſcipit: atqui inducere alium ad peccandum, quem Parentis loco debuiſſet inducere ad omne genus morum ac diſciplinæ, nedum charitati, ſed & pietati graviter repugnat: ergo talis Præceptor graviſſimè peccat peccato ſcandali & impietatis; nec dubium, quin olim in diſtricto Dei Judicio, vel ab ipſo tali diſcipulo accuſatus, redditurus ſit rationem graviſſimam de omnibus peccatis, ad quæ vel ſuô exemplô vel ſuaſu diſcipulum ſibi concreditum induxit. Videantur de hoc Henno *tr. in decalog. diſp. 4. q. 7. concl. 5.* Buſenbaum *apud de la Croix lib. 3. p. 1. n. 768.* Sporer *tr. 3. c. 5. n. 76.* Hæc omnia cum humillima ſubjectione ad limam, & cenſuram S. Matris Eccleſiæ Romano-Catholicæ, & eorum, ad quos attinet, dicta ſunto ad Majorem DEI gloriam.

IN-

INDEX

Alphabeticus rerum, & materiarum in hoc opuſculo contentarum.

Littera C. Conferentiam; n. cum cifra numerum marginalem deſignat.

A.

ABbatiſſa an poſſit ſubditas ſuas ad quartum votum Clauſuræ perpetuæ obligare? c. 8. n. 224. Item an poſſit in lege jejunii reſpectu ſuarum diſpenſare? c. 18. n. 505.

Acceſſorium ſequi principale quomodo intelligendum? c. 3. n. 66.

Adjuratio propriè talis quid? c. 6. n. 151. quotuplex? c. 6. n. 152. An, & quomodo licita? c. 6. n. 153. An, & quænam interrogatoria ab exorcizante licitè poni poſſint? c. 6. n. 157. n adjuratione Dæmonis qualis modus obſervandus? c. 6. n. 156. Omnes & ſolæ Creaturæ rationales, Etiam Dæmones licitè adjurari poſſunt. c. 6. n. 154.

Etiam

Etiam omnes, & ſolæ Creaturæ intellectuales adjurare poſſunt, ſed non omnes ſolemniter, c. 6. n. 155. Adjurare Dæmones eo fine, ut aliquid faciant, vel omittant Divini honoris cauſâ, an licitum? c. 6. n. 170. An fas ſit eosdem adjurare eo fine, ut circa agnitionem occultorum opem ferant. c. 6. n. 172. Adjurare vitulos ad eos cicurandos num prohibitum? c. 6. n. 168. Adjurare locuſtas, & vermes an licitum? c. 6. n. 169.

Amentes an ſint capaces ad deponendum verum Juramentum? c. 3. n. 84.

Amor. Qualem amorem filii debeant ſuis Parentibus? c. 19. n. 534. Et qualem alii inferiores, aut ſubditi ſuis ſuperioribus? c. 21. n. 589.

Amphibologia quid & quotuplex? c. 5. n. 126. Referuntur tres propoſitiones circa hanc materiam ab Innocentio XI. damnatæ. c. 5. n. 127. An, vel quibus de cauſis amphibologicè loqui licitum? c. 5. n. 131. Item n. 146. n. 147. & 148.

Ars ſartoria an licita diebus feſtivis? c. 14. n. 406. Item ars acu pingendi an diebus feſtivis permiſſa? c. 14. n. 408.

Artifices, quomodo propter laborem excuſati ſint à lege jejunii? c. 18. n. 523. & 524.

Attentio ad Miſſam quotuplex? c. 12. n. 337.

Auriga jus vehendi habentes, ſi ob hoc nequeant intereſſe ſacro, an peccent? c. 13. n. 390.

B.

Belligerare diebus feſtivis an licitum? c. 14. n. 403.

Benefactori quid debeatur? c. 21. n. 594. Benefactoris beneficentiâ abuti quale peccatum? c. 21. n. 597.

Blaſphemia quid? c. 1. n. 2. quotuplex. c. 1. n. 3. quale peccatum? ibid. n. 7. An poſſit à peccato excuſari? c. 1. n. 8. nùm omnis Blaſphemia ſit ejusdem ſpeciei? c. 1. n. 9. & 10. Blaſphemare non quidem animo blaſphemandi, ſed alia de cauſa, an licitum? c. 1. n. 17. & 18. An tales incurrant caſum reſervatum? c. 1. n. 19.

Blaſphemorum pœnæ quales in jure ſtatutæ? c. 1. n 11. & 12. Quandonam, & quomodo tales pœnæ ſubſtent arbitrio Judicis. ibid. n. 13. circa Blaſphemos quid Confeſſario obſervandum? c. 1. n. 15. An blaſphemus dicendus, qui Creaturis ſine ordine ad DEUM maledicit? c. 1. n. 20. Item qui verbis Scripturæ abutitur? ibid. n. 23. Aliæ nonnullæ ſpropoſitiones peſſimè ſonantes, & ſuo modo blaſphemæ innuuntur, & diſſuadentur. c. 1. n. 24. Blaſphemi habituati ad quid teneantur? c. 1. n. 26. Quibus motivis, aut mediis à conſuetudine removendi? c. 1. n. 27. & an debeant & poſſint abſolvi? c. 1. n. 16.

Breviarium ſub Miſſæ auditione in die Feſto recitare, an licitum? c. 12. n. 359.

C.

Cæci an excuſentur ab obligatione audiendi Sacrum? c. 12. n. 360.

Capellanus in abſentia Parochi an poſſit in diebus feſtivis diſpenſare quo ad labores ſerviles? c. 14. n. 414.

Cate-

Catechiſtæ quandonam debeant ſibi commiſſos dedocere conſuetudines jurandi, vel errantes inſtruere circa hanc materiam. c. 2. n. 55.

Caupones an, & quando poſſint diebus ab Eccleſia interdictis, ſuis hoſpitibus, vel domeſticis adminiſtrare carnes? c. 6. n. 471. & 472.

Cauſæ principales à jejunio Eccleſiaſtico excuſantes quot, & quales? c. 18. n. 501. An, & qualis impotentia excuſet à jejunio? c. 18. n. 506. An, & qualis labor? c. 18. n. 508. Item an opera Miſericodiæ? c. 18. n. 511. An cauſæ excuſantes à jejunio Eccleſiaſtico pariter excuſent à jejunio vi voti debito? c. 18. n. 529. Cauſa diſpenſationis, ut ſit juſta, qualis debeat eſſe? c. 10. n. 276. Cauſa diſpenſationis circa vota qualis debeat eſſe? c. 10. n. 275. & 276. Quænam cauſa gravis cenſeatur, ut liceat jurare cum reſtrictione? c. 5. n. 130. Quot ſint cauſæ excuſantes ab obſervantia feſtorum, & reddentes licitum laborem ſervilem? c. 14. n. 415. Cauſæ excuſantes ab auditione ſacri quænam? c. 13. n. 362. & ſeqq. Vide Miſſa. Nùm & diſtantia loci ab Eccleſia ſit cauſa excuſans ab auditione ſacri? c. 13. n. 370.

Cautela circa votum qualis adhibenda? c. 10. n. 284.

Clauſura. An Abbatiſſa, vel Superioriſſa ad Clauſuram poſſit ſuas ſubditas obligare? c. 8. n. 224. Quidſi in tali Monaſterio Clauſura jam ſemel introducta, ſucceſſu temporis vel per abuſum ſublata fuiſſet? ibid. n. 225.

Clericus an & quomodo præcepto jejunandi deobligetur? c. 16. n. 466.

Clientes quid ſuis Paſtoribus, & ſpiritualibus Patribus debeant? c. 12. n. 585.

Cœnam anticipare an licitum? c. 15. n. 443.

Collatiuncula Veſpertina an licita? c. 17. n. 478. An ab Eccleſia etiam permiſſa ad quodammodo ſedandam famem? c. 17. n. 498. In quali conſiſtat quantitate? c. 17. n. 479. 480. 481. 482. 483. Quale tempus ſibi determinet? ibid. n. 484. An hoc tempus præveniri, vel mutari poſſit? c. 17. n. 485. Quid de eo, qui in cœna aſſueverat ſumere duplicem portionem? c. 17. n. 486. Nùm tali pro refectiuncula quarta pars cœnæ poſſit indulgeri? c. 17. n. 487. Satisfit cuidam inſtantiæ. ibid. n. 488. In collatione an fas ſit æquam panis portiunculam commiſcere, ſeu decoquere in aliquo liquore? c. 17. 499. Quid ſi ſumens octo uncias, vel quartam partem cœnæ juſtæ, ſentit ſe ſaturatum? c. 17. n. 492. & 493. & quid ſi hanc partem modicum excedat? ibid. n. 494.

Commutatio voti quid? c. 11. n. 295. Quotupliciter fieri poſſit? c. 11. n. 297. Commutatio in opus evidenter melius an propria auctoritate voventis poſſit fieri? c. 11. n. 298. Item commutatio in opus aliud æquè vel minùs bonum an ex mero voventis arbitrio fieri poſſit? c. 11. n. 304. Satisfit inſtantiæ contra hanc reſolutionem. ibid. n. 304. An propria auctoritate commutare poſſit votum ſepténalis peregrinationis in quotidianam auditionem ſacri? c. 11. n. 316. Commuta-

tio valida qualem agnoſcat cauſam? c. 11. n. 306. Commutatio voti, vel Juramenti in favorem Eccleſiæ facti nùm poſſit fieri à Parocho tale votum acceptante; vel nùm poſſit voventem à tali obligatione liberare? c. 11. n. 309. & 310. Quid ſi tale votum in gratiam Parochi emiſſum? ibid. n. 311. Commutatio circa votum pœnale, quomodo facienda? c. 11. n. 315. An commutatio voti poſſit extra actum Confeſſionis & absque ſpeciali formâ fieri? c. 11. n. 314. An commutatio votorum poſſit etiam applicari ad commutationem juramentorum? c. 11. n. 327. Nùm commutatio voti etiam, poſt Jubilæum poſſit à quolibet Confeſſario fieri? c. 11. n. 326. Commutare quinam poſſint? c. 11. n. 296. An Commutans votum propria auctoritate in aliud opus, & hoc poſtea non potens præſtare teneatur ad primum votum? c. 11. n. 319.

Concionator an & quando ſit Præcepto jejunandi deobligatus? c. 16. num. 464. & 465. Quando, & quomodo debeat dedocere Auditores conſuetudines juramenti? c. 2. n. 55.

Concionem negligere an ſit contra præceptum de ſanctificando die Feſto? c. 13. n. 386.

Conditiones ad Juramentum quales, & quot? c. 2. n. 29. & 36. Item c. 3. n. 56. Quæ & quot conditiones fictione juris in omni Juramento promiſſorio tacitè ſubintelligantur? c. 3. n. 70.

Conditiones ad ſubſtantiam jejunii Eccleſiaſtici quot, & quales requirantur? c. 15. n. 424.

Confeſſarius an poſſit militem deſertorem obligare, ut revertatur ad caſtra? c. 2. n. 44. Con-

feſſarius non debet de facili â pœnitentibus exigere Juramentum propoſiti, emendationis, vel reſtitutionis. c. 4. n. 115. quomodo practicè ſit examinandus pœnitens, qui fatetur ſe juraſſe? c. 4. n. 116. An Confeſſarius à Tyranno adactus ad revelandum Sigillum Sacramentale poſſit negare etiam cum Juramento, ſe aliquid ſcire, de tali pœnitente? c. 5. n. 149. Quid ſi Tyrannus expreſsè petat, ut Confeſſarius de hoc juret ſine omni reſtrictione mentali? ibid. n. 150. Confeſſarius excipiens Confeſſiones an ſimul poſſit audire ſacrum? c. 12. n. 342. Quomodo cum pœnitente de non ſervato jejunio ſeſe accuſante debeat procedere? c. 15. n. 477. Item quomodo in aſſignanda pro collatione portione debeat ſe habere? c. 17. n. 495. Quomodo Confeſſarius habeat agere cum pœnitente Beſtiis maledicente? c. 1. n. 15. Quid ſi in tali peccato pœnitens ſit habituatus, c. 1. n. 16. Et quid Confeſſario agendum, dum pœnitens ſimpliciter dicit: Er habe geſcholten/ geflucht/ und geſchwört? c. 1. n. 25. Quale judicium ferendum circa jurantes? c. 2. n. 49. Confeſſarius quando, & quomodo debeat pœnitentes dedocere conſuetudinem jurandi? c. 2. n. 55. Quid agendum circa Parentes negligentes filios in Doctrina Chriſtiana inſtrui? c. 20. n. 578. & 579. An Confeſſarius quâ talis poſſit aliquem à jejunio eximere? c. 18. n. 505. Confeſſarius an poſſit in votis dubiis diſpenſare? c. 10. n. 288. Confeſſarius Privilegiatus an valeat diſpenſare in voto peregrinationis facto non ex devotione, ſed alio motivo? Item in

voto caſtitatis imperfectæ? c. 10. n. 290. & 291. Nùm & in voto imperfecto Religionis? ibid. n. 288. Nùm Confeſſarius Privilegiatus poſſit cum quibusvis fidelibus diſpenſare in omnibus illis votis, in quibus poſſunt Ordinarii cum ſuis? c. 10. 274. Confeſſarii Mendicantes quænam poſſint vota commutare? c. 11. n. 300. 301. & 302. Quid agendum cum pœnitente deſiderante diſpenſationem in voto caſtitatis tempore gravis infirmitatis facto? c. 10. n. 285. Quid ſi talis ſupponatur promiſiſſe caſtitatem; ſub conditione reconvaleſcentiæ, & jam jam recuperâſſe ſanitatem? c. 10. n. 286. & quid ſi votum fuiſſet pœnale? ibid. n. 287. Confeſſarius Privilegiatus an poſſit tam votum, quam pœnam debitam, vel ſtatutam pro prioribus transgreſſibus commutare? c. 11. n. 313. & 314. Quid Confeſſario obſervandum in commutatione, vel diſpenſatione circa votum pænitentis? c. 11. num. 320. & 321.

Confeſſio an poſſit ſimùl ſtare cum auditione Sacri? c. 12. n. 341.

Conjuges poſt Matrimonium voventes caſtitatem an, & quomodo diſpenſari queant? c. 10. n. 281.

Conſuetudo blasphemandi quibus motivis, & mediis ſit removenda? c. 1. n. 27. An conſuetudo contra præceptum audiendi Sacrum ſit admittenda? c. 13. n. 384. An ea, quæ conſuetudine permiſſa ſunt, excuſent ab obligatione feriandi dies Feſtivos? c. 14. n. 394.

Contemptus Parentum quale peccatum? c. 19. n. 558.

Con-

Contractus an firmentur Juramento, qui de lege naturæ irriti, & nulli ſunt? c. 3. n. 61. & 62. Afferuntur nonnullâ Exempla talium contractuum. ibid. n. 63. Undenam diſcernendum, aut colligendum, an contractus firmentur juramento? ibid. n. 64.

Cooperator an poſſit in abſentia Parochi quoad labores ſerviles diebus feſtivis prohibitos diſpenſare? c. 14. n. 414.

Creaturæ an, & quales adjurari poſſint? c. 6. n. 154. Creaturis ſine ordine ad DEUM ſumptis maledicere, an blasphemia? c. 1. n. 20.

D.

Dæmones an licitè adjurari valeant? c. 6. n. 154. an Dæmones adjurare eo fine, ut aliquid faciant, vel omittant Divini honoris causâ, licitum? c. 6. n. 170. An ſaltem Dæmones poſſint adjurari deprecativè, vel imperativè quidem, ſed cum pacto, ut Exorciſta ſe illis quodammodo ſubmittat? c. 6. n. 271. Item an non eo fine, ut circa agnitionem occultorum opem ferant? c. 6. n. 171. Dæmonis nomen Schedulæ inſcriptum comburere, nùm licitum? ibid. n. 173. An fas ſit, Dæmonem cogere ad dandum aliquod ſignum ſui è corpore Energumeni egreſſûs? c. 6. n. 174. Dæmonem habens quomodo liberari debeat? ibid. n. 162.

Debita à Patre relicta an teneatur Filius poſt mortem Patris ſolvere? c. 19. n. 542. & 543.

Decimas ſubtrahere an peccatum? c. 21. n. 595. Item an decimæ poſſint ſubtrahi ob neglectum Paſtoris? c. 21. n. 596.

Deliberatio qualis ad valorem voti requiratur? c. 7. n. 176. & 177.

Dies Feſti quinam cenſeantur? c. 12. n. 330. Quandonam incipiant? ibid. n. 331. An diebus feſtis licitum itinerari, venari, piſcari, & belligerare, c. 14. n. 402. 403. & 404. Vide labor ſervilis. Nùm die Feſto licitum ſegetes colligere? c. 14. n. 412.

Difficultas accedendi Eccleſiam publicam an excuſet ab auditione Miſſæ? c. 12. n. 352.

Dignitas Sponſi undenam ſit petenda? c. 19. n. 545.

Diſcipuli quidnam debeant ſuis Magiſtris? c. 21. n. 593.

Diſpenſatio voti quid? c. 10. n. 268. Diſpenſatio valida qualem petat cauſam? c. 10. n. 275. & 276. Diſpenſare potens in votis cum aliis an etiam poſſit diſpenſare ſecum ipſo? c. 10. n. 278. Utrum ad valorem diſpenſationis requiratur ſpecialis forma? c. 10. n. 294. An Diſpenſatio in voto procurandi certo Monaſterio paramenta Eccleſiaſtica valeat, & quid ſit in hoc obſervandum? c. 10. n. 282. 283. & 284. à quonam diſpenſari valeant vota dubia? c. 10. n. 288. Diſpenſatio à Privilegiato conceſſa ſine juſta cauſa an valeat, & quid ſit tenendum, quando motivum diſpenſandi ab Oratore allegatum non ſubſiſtit? c. 10. n. 292. Quid ſi uterque tàm Diſpenſans, quàm Diſpenſatus bona fide proceſſerunt? c. 10. n. 293. An ad valorem Diſpenſationis ſufficiat, quòd Diſpenſans ſeriò ſe manifeſtet ſe velle talem à voto abſolutum? c. 10. n. 294.

Diſpen-

Diſpenſare quis poſſit, in lege jejunii reſpectu omnium fidelium? c. 18. n. 502. An Diſpenſare poſſit Parochus quâ talis, in obligatione jejunii? c. 18. n. 505. An Diſpenſatus ob aliqualem infirmitatem recuperatâ valetudine poſſit ſumere ſecundam refectionem? c. 18. n. 515. An Diſpenſatus in eſu carnium ex eo præcisè, quòd non poſſit comedere piſces, poſſit ſumere ſecundam refectionem? c. 18. n. 516. & quid ſi aliquis ob infirmitatem in eſu carnium ſit Diſpenſatus? ibid. n. 517.

Diſtantia loci ab Eccleſia an ſit cauſa excuſans ab auditione Sacri? c. 13. n. 370.

Diſtinctio Juramentorum qualis ſit tum ex parte rei juratæ, tùm ex parte modi jurandi. c. 1. n. 31.

Dominus quid ſuo famulo debeat? c. 21. n. 590. An poſſit famulo ægrotanti juſtè ſubtrahere mercedem condictam? c. 21. n. 603. Utrùm Dominus poſſit irritare vota famuli? c. 9. n. 246.

Dubiam rem jurejurando aſſerere velùt certam an peccatum? c. 4. n. 114. Dubitans nùm ante, vel poſt pubertatem ſeſe obſtrinxerit aliquo voto, an teneatur voto? c. 9. n. 251. & quid ſi dubitetur, an non poſt pubertatem adeptam ratificaverit? c. 9. n. 252. An dubitans de voto caſtitatis tutâ conſcientiâ contrahere valeat Matrimonium, à quonam juvari, vel diſpenſari poſſit contracto jam Matrimonio? c. 10. n. 279. & 280.

E.

Ebrii an ſint capaces ad deponendum verum Juramentum? c. 3. n. 84.

Educatio corporalis quid importet? c. 20. n. 564. Quid ſpiritualis? ibid. n. 562.

Elevans duos digitos in teſtimonium aſſerti an cenſeatur verè jurare? c. 2. n. 45.

Eligere minùs dignum nùm peccatum? c. 5. n. 136. An conſultum Electoribus imponere juramentum de non eligendo minùs digno? c. 5. n. 135.

Energumenus quandonam à Miniſtro Eccleſia exorcizandus? c. 6. n. 158.

Epiſcopus an poſſit cum ſuis Diæceſanis diſpenſare in omnibus votis? c. 10. n. 271. An Epiſcopo competat poteſtas præcipiendi jejunium? c. 16. n. 455. & c. 18. n. 503. An poſſit obligationem jejunii Eccleſiaſtici de uno die transferre in alium? c. 18. n. 522.

Error circa ſubſtantiam an invalidet Juramentum promiſſorium? c. 3. n. 85. Qualis error irritet votum? c. 7. n. 179.

Eſus carnium à carnibus piſcium diſtinctarum an ſit ab Eccleſia prohibitus? c. 15. n. 447. Eſus in die jejunii ſæpiùs repetitus an ſit peccaminoſus? c. 15. n. 445.

Excuſari à peccato an poſſit, qui Creaturis maledicunt ſine ordine ad DEUM? c. 1. n. 2.

Exorcizans qualia interrogatoria licitè poſſit ponere? c. 6. n. 157. Quænam huic ſpecialiter obſervanda c. 6. n. 159. Miniſter Eccleſiæ quandonam exorcizare teneatur Energumenum? c. 6. n. 158. An Exorciſmis Eccleſiæ competat vis infallibilis expellendi Dæmones? c. 6. n. 160. & unde pro-

proveniat, quòd ſæpiùs Exorciſmi in caſſum videantur adhiberi? c. 6. n. 161.

Exorcizans Energumenum an benè faciat interrogando Diabolum de anima Salomonis? c. 6. n. 165. & 166. & quid ſi Diabolus reſpondeat ſe egreſſurum ſub conditione tamen, ut permittatur intrare alium hominem, vel Creaturam ſaltem irrationalem. c. 6. n. 168.

F.

Falsò jurans quale peccatum committat? c. 2. n. 54.

Famulus quid ſuo hero debeat? c. 21. n. 591. Famuli à ſuis heris ordinariè impediti, an excuſari poſſint ab obligatione audiendi Sacrum? c. 13. n. 377. Famuli, vel Famulæ præter intentionem Dominos ſuos damnificantes, an teneantur ad reſtitutionem. c. 21. n. 601. & 602.

Fidem Sponſo, vel Sponſæ promiſſam frangere an ſit peccatum contra Virtutem Religionis? c. 2. n. 42. Fidem Sacerdotalem, vel fidem Nobilium interponentes, an verè jurent? c. 2. n. 46.

Filii illegitimi alii ſunt naturales, alii ſpurii. c. 20. n. 565. Nùm illegitimis Parentes teneantur præſtare omnia illa, quæ legitimis? ibid. n. 566. Filii quid teneantur Parentibus exhibere? c. 19. n. 533. Qualem Parentibus debeant reverentiam? c. 19. n. 540. Qualem amorem? ibid. n. 534. & 535. qualem obedientiam? ibid. n. 536. & 537. Filii an, & quomodo poſſint contra voluntatem Parentum licitè amplecti ſtatum Religioſum? c. 19. n. 539.

n. 539. An poſſint Parenti pecunias negare pro aliquo hauſtu extraordinario? c. 19. n. 541. An teneantur ad ſolvenda debita à Patre relicta? ibid. n. 542. Et quomodo filii ex bonis vinculatis, v. g. majoratu teneantur ſolvere debita à Patre relicta? c. 19. n. 543. An Filii invitis Parentibus matrimonium contrahentes peccent? c. 19. n. 544. An poſſint, ſi contra Parentum voluntatem nubant, digno tamen, privari dote congrua, c. 19. n. 546. Filii duriùs Parentes alloquentes quomodo peccent? ibid. n. 547. 548. & 550. An ſæpius cum iiſdem peccatis reverſi poſſint vel debeant abſolvi? c. 19. n. 549. Filii Parentibus in gravi neceſſitate animæ, vel corporis non ſuccurrentes qualiter peccent? c. 19. n. 551. Filiorum inobedientia erga Parentes an poſſit aliquando à peccato excuſari? c. 19. n. 555. Filii publicè neglectum educationis ſuis parentibus objicientes, an peccent? c. 20. n. 574. Filii quomodo corrigendi? c. 20. n. 563.

Fiſcus utrùm teneatur debitis relictis ſatisfacere, ſi ob perpetratum aliquod delictum bona voventis ſibi attribuit? c. 8. n. 229.

Formulæ quædam, quæ non ſonant verum Juramentum, c. 2. n. 53. Formulæ nonnullæ commutationum ab aliis factarum, c. 11. n. 308.

Fratres Minores Profeſſi an nondum expleto vigeſimo primo anno teneantur ad jejunia in Regula expreſſa? c. 16. n. 459. An Sexagenario majores ad idem teneantur? ibid. n. 460.

Fur inducens alios commilitones ad perjurium, ut ſe à delicto purget, quomodo peccet? c. 4. n. 108. & 109.

G.

Gratitudo quid? c. 19. n. 532. An ingratitudo ſit ſpeciale peccatum? c. 21. n. 594. & 597.

H.

Hæres an teneatur ad ſolvenda Vota realia defuncti? c. 8. n. 213. Et ex quali virtute? ibid. n. 214. Hæres an & quomodo teneatur ad vota & legata pia decedentis ſolvenda? c. 8. n. 226. & 227. Quo ordine ab hæredibus hujuscemodi Votis ſatisfaciendum ſit? c. 8. n. 228.

Herus quid ſuo famulo debeat? c. 21. n. 590. Herus vel hera an peccent mandando, ut olera die jejunii condiantur pinguedine anſerum, vel lardi porcini? c. 15. n. 436.

I.

Jejunium propriè & impropriè ſumptum quid? c. 15. n. 421. & 422. Quid jejunium Eccleſiaſticum? c. 15. n. 423. Quales ad hoc requirantur conditiones? c. 15. n. 424. Jejunium frangens quoad ſecundam refectionem, an teneatur ad abſtinendum à tertia? c. 15. n. 425. & 426. In jejunio an ſit prohibitus eſus carnium à carnibus piſcium diſtinctarum? c. 15. n. 427. Item in Regionibus non exemptis an ſit prohibitus Eſus ovorum, & lacticiniorum? c. 15. n. 428. & 429. Quid de uſu lardi porcini, aut pinguedinis anſerum? c. 15. n. 430. & 431. An obſtet jejunio Eccleſiaſtico ſorbitio chocolatæ tenuis, aut decocti ex herba Thée,

aut

aut fabis Caffée? c. 15. n. 432. Quid ſi chocolata coqueretur, aut ſumeretur per modum pultis? c. 15. n. 433. An tempore jejunii in defectu butyri, aut olei licitum ſit comedere cibum ex farina frixa in ſebo & ſagimine? c. 15. n. 434. An fas ſit die eſuriali condire herbas, vel olera pinguedine anſerum, aut lardi porcini? ibid. n. 435. & 436. An jejunium frangant, qui ſolent diebus jejunij aſſidere ad tabulam per quatuor, vel quinque horas? c. 15. n. 437. Item qui per aliquod temporis ſpatium ſurgunt, & denuo ad menſam revertuntur, vel abſolutâ unâ cœnâ in alio loco denuo comedunt? ibid. n. 438. & 439. Nùm potus exceſſivus tôllat ſubſtantiam jejunii Eccleſiaſtici? c. 15. n. 440. & 441. item 442. An die jejunii ſæpiùs modicum quid comedens peccet mortaliter? c. 15. n. 445. 446. & 447. Utrum comedens carnes die jejunii peccet mortaliter toties quoties? c. 15. n. 449. & 450. An jejunii immemor de manè ſumens jentaculum adhuc teneatur ad ſervandum jejunium abſtinendo à carnibus, & ſecunda refectione? ibid. n. 451. Poteſtas jejunium pro univerſali Eccleſia præcipiendi cui competat? c. 16. n. 455. Quinam ad jejunium Eccleſiaſticum ſtringantur? c. 16. n. 456. An etiam tenuiter infirmi? c. 18. n. 527. Recenſentur dies univerſim 60. quibus fideles per annum ad jejunandum adſtringuntur, c. 16. n. 457. Jejunio Diœceſano quinam ſtringantur? c. 16. n. 461. An jejunia ab Epiſcopo præcepta nùm etiam teneantur Religioſi? c. 16. n. 462. An à jejuniis ab Eccleſia præcisè inſtitutis diſpenſante Epiſcopo

etiam Religioſi exempti deobligentur? c. 16. n. 463. Iejunium omittens duplici præcepto formali debitum, quotuplex committat peccatum? c. 16. n. 475. Quisnam in jejunio reſpectu omnium fidelium poſſit diſpenſare? c. 18. n. 502. An etiam Epiſcopus, vel Prælati Regulares, & reſpectu quorum? c. 18. n. 503. Item an, & quomodo Parochus? ibid. n. 504. Cauſæ à jejunio excuſantes quot principaliter ſint? c. 18. n. 501. Quænam à jejunandi obligatione cauſæ excuſent? c. 18. n. 506. & ſeqq. An jejunio ſit deobligatus, qui à Medico oblatâ pecuniâ teſtimonium obtinet, quòd egeat carnium comeſtione? c. 18. n. 512. Et quid de illis, qui tempore Paſchali fatentur, ſe comediſſe carnes per quadrageſimam non petitâ licentiâ, vel diſpenſatione, eò quòd pro hac debuiſſent facere expenſas? ibid. n. 514. An jejunii tempore ſponte ſe fatigantes eo præcisè fine, ut à lege jejunii evadant liberi, graviter delinquant? c. 18. n. 519. 520. & 521. Num jejunandi obligatio ſit perſonalis, & quomodo affixa diebus? c. 18. n. 473. Propoſitum per totam quadrageſimam violandi jejunium, quotuplex peccatum? c. 18. n. 476. Nùm à jejunio Eccleſiaſtico exempti ſint, qui laboribus vel muneribus ſuis obſervato jejunio ſatisfacere non poſſent? c. 18. n. 508. Recenſentur ſat multi ex hac claſſe, ibid. n. 509.

Illegitimis filiis an omnia illa Parentes teneantur præſtare, quæ legitimis? c. 20. n. 566.

Impedimentum ab auditione Sacri excuſans quotuplex? c. 13. n. 371. Impedimentum ſolùm impedi-

pediens pro die Dominico aut feſtivo ponere an liceat? ibid. n. 372. Nùm & tale pridie, aut maturiùs ponere fas ſit? ibid. n. 373.

Impoſſibilitas qualis ab auditione Sacri excuſet? c. 13. n. 362. Quandonam impoſſibilitas phyſica cenſeatur intervenire, ibid. n. 363. Et quandonam impoſſibilitas moralis ob detrimentum in bonis animæ, corporis, vel fortunæ? ibid. n. 364. & ſeq. Qualis impotentia à lege jejunii excuſet? c. 18. n. 506.

Impotentes intereſſe Sacro an obligentur domi, vel ruri vacare precibus? c. 13. n. 474. Quinam phyſicè vel moraliter impotentes cenſeantur? c. 18. n. 507.

Impuberes quinam in jure dicantur? c. 9. n. 243. An Parens poſſit impuberum vota irritare? ibid. n. 244. & 245.

Indignitas Sponſi undenam ſit petenda? c. 19. n. 545.

Inducere aliquem ad jurandum de jure incerta quale peccatum? c. 4. n. 102. Et ad quid talis teneatur? ibid. n. 103. Inducere aliquem ad perjurium quale peccatum? c. 4. n. 111. An liceat aliquem inducere ad perjurium materiale? c. 4. n. 112. An fas ſit inducere Prælatum ad Votum in Sæculo emiſſum, poſt Profeſſionem irritandum? c. 9. n. 253. & 254. An inducens alium ad violandum jejunium graviter peccet? c. 6. n. 470.

Infantes an excuſentur ab obligatione audiendi Sacrum? c. 12. n. 360.

Infir-

Infirmus tenuiter an poſſit excuſari à jejunio Eccleſiaſtico? c. 18. n. 527. An infirmus tempore infirmitatis ſuæ ſæpiùs aſſerens, ſe induiturum habitum Religioſum, ſi Deus reſtitueret ſanitatem, cenſendus ſit voviſſe? c. 7. 189.

Inobedientia Filiorum erga Parentes an poſſit aliquando à peccato mortali excuſari? c. 19. n. 555.

Intentio habitualis, vel interpretativa an ſufficiat ad Valorem Voti? c. 7. n. 198. Nùm intentio audiendi Sacrum ſine intentione ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ ſufficiat? c. 12. n. 336. An & quando intentio jurantis ſit examinanda? c. 2. n. 38.

Interpretatio Voti quid? c. 8. n. 217. Interpretandi regulæ nonnullæ breviter recenſentur, ibid. n. 218.

Irritatio Voti quid & quotuplex? c. 9. n. 241. & 242. Quinam valeant irritâre Vota? c. 9. n. 244. & 245. Irritare Vota ſine cauſa, an, & quale peccatum? c. 9. 248. An Parens reſpectu filii, vel filiæ poſſit irritare Votum amplectendi Ordinem Religioſum? c. 9. n. 249. & 250. Quomodo à Superiore irritari poſſint Vota Novitiorum? c. 9. n. 262. Item an irritari poſſint Vota ante pubertatem edita? ibid. n. 263. & 264. An & quomodo Vota ante ſubjectionem, v. g. ab uxore ante Matrimonium nuncupata irritari poſſint tempore Subjectionis? c. 9. n. 265. Nùm directè irritata Vota non ampliùs reviviſcant? ibid. n. 266. An Marîtus poſſit irritari Vota uxoris? c. 9. n. 257. & ſeq. Nùm irritari poſſint Vota edita, & impoſterum edenda? c. 9. n. 260. Pontifex an irritare poſſit Vota

tum

tum Religioſorum, tum Sæcularium: c. 9. n. 261. An irritari poſſit à Prælatis Noſtri Ordinis Votum eundi inter Saracenos vel Jeroſolymam? c. 9. n. 255.

Itinerare die feſto an liceat? c. 14. n. 404.

Judex an poſſit deferre juramentum purgatorium reo fatenti ſe cum puerpera imperfectam habuiſſe copulam? c. 5. n. 141. Nùm Judices ignorantes, vel juſtitiam debitè non adminiſtrantes peccent? c. 21. n. 607. Judex in foro externo ad quid ſoleat attendere in juramentis? c. 2. n. 40. Utrum Judex poſſit exigere juramentum, licèt prævideat periculum perjurii? c. 4. n. 110.

Judicium criminale an diebus feſtivis prohibitum? c. 14. n. 405.

Judicium Juramenti in quonam conſiſtat? c. 4. n. 98.

Juramentum quid? c. 2. n. 28. Quales ad hoc requirantur conditiones? ibid. n. 29. Jurare an licitum? c. 2. n. 30. Juramentorum diſtinctio tùm ex parte rei juratæ, tum ex parte modi jurandi breviter inſinuatur, ibid. n. 31. Juramentum aſſertorium quid? & quid promiſſorium? ibid. n. 32. Quid explicitum, quid implicitum? ibid. n. 33. Quid ſimplex, quid ſolemne? c. 2. n. 34. Quid denique, & quotuplex Juramentum judiciale, quid extrajudiciale. ibid. n. 35. Quænam requirantur conditiones ad hoc, ut quis licitè in judicio juret? c. 2. n. 36. Quid Juramentum conteſtatorium, Quid execratorium? ibid. n. 37. Quanto jurantis verba ſunt dubia, ad quid attendere debeat Confeſſarius? ibid. n. 38. Præſertim dùm juravit per crea-

creaturas? ibid. n. 39. Ad juramentum validum quid requiratur? c. 3. n. 56. An Juramentum gravi & injuſto metu extortum valeat? c. 3. n. 57. Quandonam valeat Juramentum promiſſorium? c. 3. n. 58. & 59. Nùm valeat Juramentum præſtandi id, quod eſt lege prohibitum, vel quod eſt lege permiſſum? c. 3. n. 60. Quo ſenſu intelligi debeat, Juramentum ſortiri conditiones actûs, cui adjicitur? c. 3. n. 65. Quomodo Juramenta in foro externo, & in interno ſint interpretanda? ibid. n. 67. & 68. An omnia Juramenta quà talia ſint ejusdem ſpeciei? c. 2. n. 50. Perjurium quale peccatum? c. 2. n. 54. Quando & quomodo jurandi conſuetudines debeant dedoceri? c. 2. n. 55. Juramenta verſantia circa materiam juris quomodo interpretanda? c. 3. n. 69. Quæ & quot conditiones fictione juris in omni juramento promiſſorio tacitè ſubintelligantur? ibid. n. 70. Quotuplex detur veritas in Juramento promiſſorio? ibid. n. 71. Qualiter obliget Juramentum promiſſorium? c. 3. n. 72. & 73. An Juramentum de ſervando ſilentio circa perpetrandam rem perniciosam Reipublicæ ad ſui obſervationem obliget? c. 3. n. 75. Quomodo Juramentum de vitanda certa quadam domo, vel conſortio ſtringat? c. 3. n. 77. An tali Juramento obſtrictus poſſit adhuc ob aliam cauſam accedere domum? ibid. n. 78. & 79. An, & quomodo juramentum non ampliùs ludendi obliget jurantem, & quandonam contra hoc graviter delinquatur? ibid. n. 81. Quomodo Juramentum de expellendo aliquem ex domo obliget? c. 3. n. 80. & 82. Et

quid ſi poſitivè juraſſet, quòd illum non velit expellere? ibid. n. 83. An Juramenta circa rem indifferentem quà talem valeant? ibid. n. 86. Juramenta Parentum de caſtigandis aut puniendis prolibus an ſemper valeant? c. 3. n. 87. Num Juramentum de faciendo opere illicito, item Juramentum de ſolvenda mercede ob poſitum tale opus validum? ibid. n. 88. An & quomodo contra Juramentum ſuum peccat Medicus, qui non admonet decumbentem de confeſſione peccatorum c. 3. n. 89. Quomodo Juramenta de ſervandis ſub roſa ea, quæ in Collegiis, aut Electionibus tractantur, obligent? c. 3. n. 90. Quomodo Juramenta ſervandi certas quasdam Conſtitutiones Univerſitatum vel Collegiorum obligent? ibid. n. 91. Utrùm contra Juramentum fidelitatis peccent Officiales, dùm ſua munera non ſatis fideliter adminiſtrant? c. 3. n. 92.

Juramentum licitum quales debeat habere conditiones? c. 4. n. 93. Ejus veritas in quo conſiſtat? ibid. n. 94. Nùm omne Juramentum contra mentem factum ſit mortaliter peccaminoſum? ibid. n. 95. An jurans ſe commiſſurum id, quod eſt mortaliter, vel venialiter duntaxat peccaminoſum, peccet mortaliter? c. 4. n. 97. An Juramentum carens judicio peccaminoſum? c. 4. n. 99. & 100. Quandonam Juramentum ſuppletorium deferendum? ibid. n. 101. An & quomodo Juramentum contrahendi matrimonium contra voluntatem Parentum valeat? c. 4. n. 104. Nùm Juramentum eo fine factum, ut obtineatur uſus corporis, valeat? c. 4. n. 105. Jurans hanc non aliam ducere, utrùm

utrùm ad hoc vi Juramenti teneatur? c. 4. n. 106. Quid de Juramento, quo Sponſi ſe obligant ad non permittendum tactum laſcivum ab alia quacunque perſonâ? ibid. n. 107. Utrum jurans rem dubiam velut certam, & viciſſim, peccet mortaliter? c. 4. n. 114. An Juramentum emendandi ſe, vel reſtituendi &c. à pœnitentibus ſit exigendum? c. 4. n. 115.

Juramentum fictum quid? c. 5. n. 117. Quotuplex? ibid. n. 118. An jurare absque animo jurandi aliquando liceat? ibid. n. 119. Jurare verum ſine animo jurandi, vel jurare falſum in materia levi, quale peccatum? c. 5. n. 120. Jurare ſine animo ſe obligandi ad promiſſum, an illicitum, & graviter peccaminoſum? ibid. n. 121. & 122. Jurare cum intentione ſe obligandi, non autem obſervandi promiſſum, quale peccatum? c. 5. n. 123. & 124. Juramentum fictum, ſed cum dolo factum, an, & qua virtute in conſcientia obliget? c. 5. n. 125. Sitnè fas jurare cum reſtrictione purè mentali ſine juſta cauſa? ibid. n. 129. 133. & 134.

Juramentum promiſſorium factum ex, vel cum errore circa ſubſtantiam nullum eſt, bene verò ſi error contingit ſolùm circa accidentia? c. 3. n. 85. An juraſſe cenſendus, qui in ſignum juramenti duos digitos elevavit? c. 2. n. 45. Nùm verè jurent, qui interponunt fidem Sacerdotalem, vel fidem Nobilium? c. 2. n. 46.

Jus ad aliquam rem defendendam an excuſet ab auditione Sacri? c. 13. n. 375.

Juſtitia juramenti in quo conſiſtat? c. 4. n. 96.

L.

Labor in diebus feſtivis à pluribus per ſesquihoram junctâ operâ ſimul protractus, an ſit mortaliter peccaminoſus? c. 14. n. 411. Et quid ſi labor ſucceſſivè ita fiat? ibid. Sitnè labor ſervilis aliquem in lectìca aliò aſportare? c. 14. n. 409. & 410. Labor ſervilis quandonam in diebus feſtivis ſit licitus? c. 4. n. 415. Quandonam laborare ſerviliter cauſâ pietatis, vel neceſſitatis licitum ſit? c. 14. n. 419. Et quandonam labor ſervilis, rei familiaris conſervandæ cauſâ permitti poſſit? c. 14. n. 417. Quinam labores ſerviles ab Eccleſia permittantur diebus feſtivis, cauſâ pietatis in Deum, vel divini cultus exercendi? ibid. n. 420. Qui laboribus ſibi incumbentibus ſervatô jejunio ſatisfacere nequeunt, an ſint excuſati à jejunio Eccleſiaſtico? c. 18. n. 508. & 509. An labor ſemper à jejunio excuſet? c. 18. n. 510. & 518. Nùm labor ſpontè ſuſceptus ex eo præcisè fine, ut quis à jejunio liber evadat, ab obligatione jejunii excuſet? c. 18. n. 519. item n. 520. & 521. Nùm laboribus de ſe minùs gravibus ſtrenuè incumbentes excuſari poſſint à jejunio? c. 18. n. 524. Labores artificum, vel Mechanicorum quandonam à jejunio excuſent? c. 18. n. 523.

Lectores menſæ an diebus jejuniorum licitè, priusquam ſuum officium inchoent, ſumant offam, vel aliud ſimile quid? c. 15. n. 448.

Legata pia an & quomodo ſolvi debeant ab hæredibus? c. 8. n. 226. 227. & 228.

Magi-

M.

Magiſter diſcipulum ſuum ſeducendo, vel inducendo ad peccandum quale committat peccatum? c. 21. n. 610. Magiſtri quid ſuis debeant diſcipulis? c. 21. n. 592.

Magiſtratus præficiendo Reipublicæ, vel tolerando Judices indoctos, vel deſides, vel juſtitiam non bene adminiſtrantes quomodo peccent? c. 21. n. 606. Magiſtratus Sæculares quid ſuis debeant ſubditis? c. 21. n. 586.

Maledicta in Sanctos, vel res ſacras an ſint Blaſphemiæ? c. 1. n. 5. Maledicere beſtiis an peccatum? c. 1. n. 14. Maledicere vento, pluviis, vel igni &c. an licitum? c. 1. n. 22.

Maritus an valeat irritare vota ſuæ uxoris? c. 9. n. 246. An poſſit irritare uxoris votum de perpetua in matrimonio ſervanda caſtitate, ſi hoc votum fuiſſet factum cum conſenſu permiſſivo tantùm? c. 9. n. 257. Et quid ſi fuiſſet factum cum conſenſu approbativo mariti? ibid. n. 258. & 259. Maritus ad quæ teneatur uxori præſtanda? c. 21. n. 588. An maritus poſſit relicta uxore caſtra ſequi? c. 21. n. 598. Ad quid talis à Confeſſario obligandus? ibid. n. 599. & 600. Maritus uxorem tyrannicè tractans quomodo peccet? c. 21. n. 608.

Materia Juramenti validi quæ & qualis eſſe debeat? c. 3. n. 58. & 59. vide Juramentum.

Materia Voti quæ & qualis? c. 7. n. 183. & 184. Quid ſi hæc ſit partim poſſibilis, partim impoſſibilis?

poſſibilis? ibid. n. 185. Quid ſi materia Voti ab initio fuit omninò indifferens, aut inepta, poſtea verò evadat bona? c. 7. n. 202. Quid ſi ab initio fuit bona, poſtea verò evadat inepta, & inutilis? ibid. n. 203. Quando in materia votorum ruit principale, ruit etiam acceſſorium, non vice verſa. c. 7. n. 204. Quid ſi partes materiæ ſint diviſibiles? c. 8. n. 233. An materia gravis commutata in levem obliget ſub mortali ad ſui obſervationem? c. 11. n. 328

Mater quomodo teneatur alimentare prolem? c. 20. n. 567. An Mater, quæ poſt triennium elapſum cogebatur ſola enutrire filium, poſſit à Patre prætendere, vel tacitè compenſare expenſas alimentorum? c. 20. n. 575. Nùm hoc poſſit, ſi poſt mortem Patris, factâ præſertim diviſione bonorum, familiam ſola gubernet? ibid. n. 576.

Matres quæ tempore ſacrificii nequeunt ſuos infantulos aliorum curæ committere, nùm poſſint domi manere? c. 13. n. 389.

Matrimonium contra voluntatem Parentum contrahentes an, & quando peccent, c. 19. n. 538. & 544.

Mechanici quandonam ob laborem ſint excuſati à jejunio? c. 18. n. 523.

Medicus an poſſit in jejunio Eccleſiaſtico diſpenſare? c. 18. n. 505. Medicus, qui non admonet graviter decumbentem de confeſſione peccatorum, an, & quomodo contra ſuum juramentum delinquat? c. 3. n. 89. An, & quomodo peccet Medicus oblatâ pecuniâ dans teſtimonium, quòd quis

quis egeat carnium comeſtione? c. 18. n. 512. & 513.

Mendicantes in quibus votis valeant diſpenſare? c. 10. n. 274. Et quænam vota commutare? c. 11. n. 300. 301. 302. & 304. Nùm poſſint in votis dubiis diſpenſare? c. 10. n. 288. Quid in voto peregrinationis non ex devotione, ſed alio fine facto, & quid in voto imperfectæ caſtitatis? c. 10. n. 290. & 291. Nùm poſſint diſpenſare in voto imperfecto Religionis? ibid. n. 289.

Mens jurantis quandonam à Confeſſario debeat examinari? c. 2. n. 38.

Mercator contra mentem commendans merces ſuas verbis verum juramentum ſonantibus, an cenſendus ſit perjurus? c. 2. n. 47. & 48. Et quid in hac materia Confeſſario obſervandum? ibid. n. 49.

Mercatus an diebus feſtivis ſit illicitus? c. 14. n. 405.

Metus injuſtè extortus nùm invalidet Juramentum? c. 2. n. 57. Qualis metùs irritet votum? c. 7. n. 178. An metus ſervilis ſubditorum, quo præceptum Superioris incompoſſibile cum auditione Sacri exequuntur, excuſet à peccato mortali? c. 13. n. 376.

Miles deſertor an poſſit à Confeſſario adſtringi, ut ad caſtra revertatur? c. 2. n. 44.

Miniſter Eccleſiæ an & quando teneatur exorcizare Energumenum? c. 6. n. 158. Miniſtri menſæ an licitè ſumant offam, vel aliud quid ſimile, antequam ſuum inchoent officium? c. 15. n. 448.

Minorennes quinam in jure vocitentur? c. 9. n. 243.

Miſſa auditio quid? c. 12. n. 333. & 334. ad hujus auditionem quales requirantur conditiones? c. 12. n. 335. Qualis requiratur intentio, & attentio? ibid. n. 336. & 337. Quinam Miſſam audire teneantur? c. 12. n. 338. & ſub quali obligatione? ibid. n. 339. Quo jure? ibid. n. 340. Nùm auditioni Miſſæ non obſit actualis Confeſſio? c. 12. n. 341. An ſub miſſa colloquia miſcentes ſemper peccent mortaliter? ibid. n. 343. & 344. An duas Miſſas à diverſis Sacerdotibus ſimùl lectas audiens ſatisfaciat Confeſſarii præcepto de duobus ſacris audiendis? c. 12. n. 345. & 346. Nùm ſatisfaciat huic præcepto, qui duas partes Miſſæ ſimùl à diverſis celebrantibus audit? ibid. n. 347. Item qui uni Sacro ab Elevatione usque ad finem, alteri verò usque ad conſecrationem aſſiſtit? ibid. n. 348. Quando, & quibus liceat Miſſam in Oratorio privato audire? c. 12. n. 349. 350. & 351. Quid ſi aliquis ſine difficultate non poſſit accedere Eccleſiam publicam? c. 12. n. 352. Miſſam non audire die Feſto à Principe ſæculari præcisè inſtituto, an ſit peccatum contra virtutem Religionis. c. 12. n. 353. An præcepto audiendi Miſſam ſatisfaciat, qui domi ſe continet, & ſolùm animum ſuum, vel preces dirigit ad Sacerdotem in Eccleſia litantem? c. 12. n. 354. An is, qui è feneſtra Cameræ non procul diſtantis ab Eccleſia, Sacerdotem ad aram ſtantem videt, & devotè auſcul-

ſcultat? ibid. n. 355. Quid ſi Miniſter aliquo tempore abſit? ibid. n. 356. Recenſetur breviter diſtinctio partium Miſſæ ſeu Sacrificii à DD. communitèr fieri ſolita. c. 12. n. 358. An auditioni Miſſæ obſtet recitatio Breviarii? c. 12. n. 359. à Miſſæ auditione annè excuſentur cæci, ſurdi: & quid de infantibus? c. 12. n. 360. In quanam Eccleſia Miſſa ſit à fidelibus audienda? ibid. n. 361. Quænam cauſæ excuſent? c. 13. n. 362. An Miſſæ obligationi deroget Titulus charitatis? c. 13. n. 369. Nùm & diſtantia loci? ibid n. 370.

Ab auditione Miſſæ datur duplex genus impedimentorum excuſantium. c. 13. n. 371. An Miſſam audire non potentes teneantur domi vacare precibus? c. 13. n. 374. An fas ſit Miſſam die Feſto negligere eo fine, ut alius idem jus prætendens præveniatur? c. 13. n. 375. An Miſſæ obligationi deroget conſuetudo legitimè introducta? c. 13. n. 384. Nùm ab auditione Sacri excuſati ſint aurigæ impediti? c. 13. n. 390. Item an & illi, quorum auctoritas, vel præſentia neceſſaria eſt ad impedienda majora mala, utputa, rapinas, incendia &c. ibid. n. 391.

Modus qualis ſit in adjuratione Dæmonis obſervandus? c. 6. n. 156.

n. 393. & 394. operibus ſervilibus quanto tempore vacari poſſit absque reatu peccati mortalis? c. 14. n. 395. num pingere ſit opus ſervile? c. 14. n. 396. & 397. an ſint opera ſervilia terrere colores, tales extendere, & alia ad actum pingendi præparatoria? ibid. n. 398. & quid de ſcriptione, deſcriptione, vel tranſcriptione tenendum? ibid. n. 399. & 400. an opera Typographorum ſint opera ſervilia? c. 14. n. 401.

Opifex plures famulos die Feſto adigens, ut junctâ opera per ſesqui horam ſimul laborent, an peccet? c. 14. n. 411. & quid ſi eos adigeret ad ſucceſſivè laborandum? ibid. ſitnè permittendum uni opifici, ut quaſi ſolus ſingulis diebus Feſtivis aliquot horis ſerviliter laboret. conf. 14. n. 478.

P.

Parentes quid debeant filiis? c. 20. n. 559. & ſeqq, quomodo eos corrigere debeant? c. 20. n. 563. An illegitimis teneantur omnia illa præſtare quæ legitimis? c. 20. n. 566. quid Mater? ibid. n. 567. An Parentes poſſint filios domo paterna excludere, aut exhæredare ob gravia crimina? c. 20. n. 568. 569. 570. Quomodo Parentes coram Parvulis ſuis minùs cautè utentes conjugio peccent? c. 20. n. 572. Num peccent prolibus ſuis cæco amore ineſcatis omnia diſſimulantes? ibid. n. 573. & 574. Quomodo peccent filiis ſuis malè imprecando? c. 20. n. 577. Quomodo Ruſtici teneantur curare, ut eorum liberi in do-

ctrina Chriſtiana inſtruantur? c. 20. n. 578. & 579. An teneantur facere expenſas pro alimentatione filiorum? ibid. n. 580. Ad quid teneantur, ſi hoc neglexerint? ibid. n. 581. An & quomodo Parentes peccent, qui proles ſuas recens natas in Eccleſiis, vel alio loco publico exponunt, & tecto quidem nomine, deinceps alendos in Orphonotrophio, hoſpitali, vel ab aliis? c. 20. n. 482. An Parentes poſſint filios ſuos cum diſpendio Miſſæ domi recludere eo fine, ne fortè filii in itinere ab aliis ſeducantur? c. 13. n. 378. Quomodo tales à Confeſſario adhortandi? ibid. n. 379. Quandonam fas ſit, filios cum diſpendio Sacri domi retinere? c. 13. n. 380. Parentum percuſſio etiamſi levis quale peccatum? c. 19. n. 556. Parentes convitiis, geſtis vel factis ad gravem iracundiam voluntariè provocare, quale peccatum? ibid. n. 557. Quomodo peccent filii ſuos Parentes contemnendo, ita ut pudeat eos agnoſcere tanquam genitores? ibid. n. 558. Parens num poſſit filii votum de ingrediênda Religione irritare? c. 9. n. 245. Quinam nomine Parentis in irritatione votorum intelligantur? c. 9. n. 247.

Parochus an poſſit diſpenſare in diebus feſtivis permittendo laborem ſervilem? c. 14. n. 413. An queat diſpenſare in lege jejunii? c. 18. n. 504. an poſſit votum in favorem Eccleſiæ factum commutare? c. 11. n. 309. & 310. Quid ſi tale votum ſupponatur in gratiam Parochi factum? ibid. n. 311.

Paſto

Paſtores animarum quomodo teneantur gregem ſibi commiſſum paſcere? c. 21. n. 583. Num Paſtoris neglectus circa curam animarum commiſſus præbeat ſufficientem cauſam defraudandi Decimas? c. 21. n. 569. An ſub gravi obligatione teneantur oves errantes reducere? c. 21. n. 604. & quid ſi in cura animarum negligentes Sacramenta non adminiſtrant? ibid. n. 605.

Patrini in defectu Parentum quid debeant filiis ſpiritualibus? c. 21. n. 584.

Percuſſio Parentis etiam de ſe levis an ſit peccatum mortale? c. 20. n. 556.

Peregrinus an teneatur audire Sacrum in feſto particulari alicujus loci? c. 13. n. 381. & quid ſi talis per unam, alteramvè ſeptimanam demoretur, in tali loco? ibid. n. 382. Sitnè talis peregrinus excuſandus à Miſſa, ſi ob hujus auditionem deberet privari comitivâ aliorum comperegrinantium? ibid. n 383. An Peregrinus ſit adſtrictus jejunio Diœceſano? c. 16. n. 461.

Perjurium materiale quid, & an fas ſit aliquem ad tale inducere? c. 4. n 111. & 112. Perjurium ex joco factum an licitum? ibid. n. 113. Num omnia perjuria ſint ejusdem ſpeciei? c. 2. n. 50. & 51. An ſit perjurus, qui contra mentem profert verba verum juramentum ſonantia? c. 2. n. 47. & 48.

Pietas erga Parentes quid? c. 19. n. 532. quid filii virtute Pietatis teneantur Parentibus exhibere c. 19. n. 533.

Pin-

Pingere an opus ſervile? c. 14. n. 396. Quid Confeſſario circa hoc advertendum? ibid. n. 397. An ad actum pingendi præparatoria, ut terrere colores, tales extendere &c. ſint opera ſervilia? ibid. n. 398.

Piſcari an diebus feſtivis prohibitum? c. 14. n. 402.

Pœna in Blaſphemos de jure ſtatutæ, quomodo vel quando ſubſtent arbitrio Judicis? c. 1. n. 13.

Pœnitens ſeſe accuſans: Er habe geſcholten/ geflucht/ und geſchwört: quomodo à Confeſſario examinandus? c. 1. n. 25. Quibus motivis aut mediis à peſſima conſuetudine blaſphemandi removendus ſit? c. 1. n. 27. Quomodo examinandus, qui fatetur ſe juraſſe? c. 4. n. 116. An Pœnitens tempore infirmitatis vovens caſtitatem ſub conditione reconvaleſcentiæ poſſit à Confeſſario diſpenſari recuperata valetudine? c. 10. n. 285. 286. & 287. Quomodo ſe accuſans de non ſervato jejunio debeat examinari? c. 15. n. 477. & quid circa pœnitentem beſtiis maledicentem obſervandum? c. 1. n. 15. & quid ſi in tali peccato ſit habituatus? ibid. n. 16.

Pontifex qualem habeat poteſtatem irritandi vota Religioſorum, & ſæcularium, etiam ſacerdotum? c. 9. n. 261. in quibus votis Pontifex poſſit reſpectu fidelium diſpenſare? c. 10. n. 269. & 270.

Poteſtas Mendicantium, & Privilegiatorum quo ad vota commutanda, ad quænam ſe extendat

dat

dat? c. 11. n. 300. 301. 302. & 303. Cuinam poteſtas inſtituendi dies feſtos pro univerſali Eccleſia competat? c. 12. n. 332. & cuinam pro Diœceſi? ibid. n. 337. Utrum Parenti competat poteſtas directa irritandi vota liberorum? c. 9. n. 244.

Potus an obſit Jejunio? c. 15. n. 440. & 441. item n. 442.

Præceptor. Vide *Magiſter.*

Præceptum 2dum decalogi quid prohibeat? c. 1. n. 1. Quid 3tium? c. 12. n. 329. An Præceptum de ſanctificando die Feſto etiam obliget ad Veſperas, vel concionem? c. 13. n. 385. & 386. Item an contra hoc Præceptum peccent, qui audito Sacrô, otiô, vel vanitatibus, reliquum tempus impendunt? ibid. n. 387. & 388. Ad quid ulteriùs vi 3tii Præcepti decalogi ut determinati ab Eccleſia teneamur? c. 14. n. 393. & 394. Quid Præceptum 4tum decalogi præcipiat? c. 19. n. 530.

Prælati noſtri Ordinis an poſſint irritare votum eundi inter Sacracenos vel Jeroſolymam? c. 9. n. 255. Quomodo Prælati valeant irritare vota Novitiorum? c. 9. n. 262. Prælati Eccleſiaſtici in quibus votis poſſint diſpenſare? c. 10. n. 271. & 272. An Prælatus poſſit obligare ſuos ſubditos ad jejunium ob votum à ſe emiſſum? c. 8. n. 222. Qualem Prælati habeant poteſtatem irritandi vota ſuorum Religioſorum ſubditorum? c. 9. n. 244.

Prin-

Principes quid debeant ſuis ſubditis? c. 21. n. 586. Quomodo peccent præficiendo, aut tolerando in republica Judices indoctos, vel deſides, vel Juſtitiam non bene adminiſtrantes? c. 21. n. 606.

Privilegiati. Vide *Confeſſarii*, vel *Mendicantes*.

Promiſſio jurejurando firmata de contrahendo Matrimonio etiam contra voluntatem Parentum, an valeat? c. 4. n. 104. & quid de promiſſione, hanc & non aliam ducendi? ibid. n. 106.

Propoſitiones aliquæ peſſimè ſonantes, & ſuo modo blasphemæ innuuntur, & diſſuadentur, c. 1. n. 24. referuntur tres propoſitiones circa reſtrictionem mentalem ab Innocentio XI. damnatæ c. 5. n. 127.

Puella quindecim annorum an valeat emittere votum? c. 7. n. 193.

Puerpera non nupta an poſſit tutâ conſcientiâ amaſio ſuo adſcribere prolem in dubio, an ab hoc conceperit? c. 5. n. 140.

Pupilli quid debeant ſuis Tutoribus? c. 21. n. 587.

R.

Ratificatio vera Voti quid requirat? c. 9. n. 252.

Refectio an poſſit ſe licitè extendere in die jejunii usque ad quartam partem cœnæ? c. 17. n.

n. 487. & 488. An, & quando major refectio licitè in die jejunii poſſit permitti? c. 17. n. 489. 490. & 491.

Religioſus an poſſit tutâ conſcientiâ inducere Prælatum, ut poſt Profeſſionem irritet Votum in ſæculo emiſſum? c. 9. n. 253. & 254. Utrùm Religioſi non Exempti teneantur ad jejunia ab Epiſcopo præcepta? c. 16. n. 262. Et quid de Exemptis? ibid. n. 463. Nùm Religioſus ſciens Parentes ſuos ante Profeſſionem ſuam verè gravem indigentiam, & pauperiem incidiſſe, teneatur ad hanc ſublevandam ad ſæcula regredi? c. 19. n. 552. & 553. Nùm ſublevatâ Parentum neceſſitate teneatur denuò reverti ad ſuam Religionem? ibid. n. 554. An Religioſi teneantur jejunare in aliqua V. G. Vigilia ob votum à Prælato factum? c. 8. n. 222.

Reſtitutio pecuniæ à Cacodæmone obtentæ an, & quandonam debeat fieri? c. 6. n. 164.

Reſtrictio mentalis quid, & quotuplex? c. 5. n. 126. Referuntur tres propoſitiones circa hanc materiam ab Innocentio XI. damnatæ, ibid. n. 127. Nùm reſtrictio purè mentalis in locutione, vel juramenta aliquando licita? c. 5. n. 128. An reſtrictio non purè mentalis ſinè juſta cauſa juramento appoſita ſit illicita? ibid. n. 129. Quænam cenſeatur cauſa gravis? ibid. n. 130. Reſtrictio mentalis quandonam ſit licita? c. 5. n. 131. 146. & ſeq. An, & quandonam reſtrictione mentali uti poſſit Confeſſarius

rius

ad revelandum ſigillum adactus? c. 5. n. 149. & 150. vide Amphibologia.

Reus illegitimè examinatus an, & quando uti poſſit reſtrictione non purè mentali? c. 5. n. 143. 144. & 145.

Reverentiam qualem Filii teneantur exhibere Parentibus? c. 19. n. 540.

S.

Sacerdotalem fidem interponentes an verè jurent? c. 2. n. 46.

Sacrâ Scripturâ abutentes an, & quando blaſphemâſſe cenſendi? c. 1. n. 23.

Scribere an ſit opus liberale, & die feſto permiſſum? c. 14. n. 399. & 400.

Segetes die feſto colligere irrequiſito D. Parocho, an ſit licitum? c. 14. n. 412.

Sexagenarii an ab obligatione jejunandi ſint exempti? c. 16. n. 458.

Solemnitas Voti quid importet c. 7. n. 181.

Sponſio an habeatur pro Juramento? c. 2. n. 52.

Sponſi num ſe poſſint obligare juramento de non admittendo tactu laſcivo ab alia quacunque Perſona? c. 4. n. 107.

Spurius filius quinam cenſendus? c. 20. n. 565.

Subditus timore ſervili in re ab Eccleſia prohibita obtemperans, an excuſetur à peccato mortali? c. 13. n. 376.

Succeſſores an poſſint adſtringi ad votum à tota Communitate factum? c. 8. n. 223.

Superiores quandonam poſſint ſubditos domi recludere cum diſpendio Miſſæ? c. 13. n. 380.

Superiorиſſa Monialium an poſſit ſuas ſubditas obligare ad quartum votum Clauſuræ perpetuæ? c. 8. n. 224. & quid ſi in tali Monaſterio clauſura ſemel introducta, ſucceſſu temporis, vel per abuſum duntaxat fuiſſet ſublata? c. 8. n. 225.

Surdus an ſit in die feſtivo exemptus ab obligatione ſacri audiendi? c. 12. n. 360.

T.

Terere colores, telas extendere, &c. an ſint opera ſervilia, & diebus feſtis prohibita? c. 14. n. 398.

Teſtis illegitimè examinatus an poſſit negare crimen, jurando cum reſtrictione non purè mentali? c. 5. n. 143. Nùm & hoc poſſit legitimè interrogatus? ibid. n. 144. & 145.

Timor ſervilis quo ſubditi præceptum Superioris exequuntur cum diſpendio Sacri, an excuſet à peccato mortali? c. 13. n. 376.

Transgreſſiones Votorum an omnes ſint ejuſdem ſpeciei? c. 8. n. 230.

Tutores quid debeant Pupillis? c. 21. n. 586.

Typographorum opera, an & quænam ſint ſervilia, & diebus feſtivis prohibita? c. 14. n. 401.

Vena-

V.

Venari an, & quomodo diebus feſtivis ſit licitum? c. 14. n. 402.

Verba juramenti quando ſunt dubia: quid Confeſſario examinandum? c. 2. n. 38. & 39.

Veritas juramenti in quo conſiſtat? c. 4. n. 94.

Veſperas die feſto negligere an ſit contra Præceptum de ſanctificando die feſto? c. 13. n. 385.

Votum quid? c. 7. n. 175. Votum validum quantam exigit deliberationem? c. 7. n. 176. & 177. An, vel quando votum ex gravi metu extrinſecè injuſtè extortum ſit validum? c. 7. n. 178. An, & qualis error votum irritet? ibid. n. 179. Votum quotuplex? c. 7. n. 180. Quid Voti ſolemnitas importet? c. 7. n. 181. Quisnam valeat emittere Votum? ibid. n. 182. Materia Voti quotuplex? c. 7. n. 183. & 184. Quid ſi Voti materia ſit partim poſſibilis, partim impoſſibilis? ibid. n. 185. & 186. Habens Votum pœnale conditionatum ad quid teneatur? c. 7. n. 187. & 188. An voviſſe cenſendus ſit, qui tempore gravis infirmitatis ſæpe auditus eſt dicere, ſe induiturum habitum Religioſum recuperatâ ſanitate? c. 7. n. 189. Num Votum perpetuæ Virginitatis in honorem B. V. MARIÆ factum indigeat diſpenſatione pro ſtatu conjugali? c. 7. n. 190. & 191. An vovens virgi-

virginitatem cenſendus ſit voviſſe caſtitatem, c. 7. n. 192. Nùm valeat Votum puellæ quindecim annorum? ibid. n. 193. An valeat Votum conjugatæ de jejunio ſervando ſub conditione, ſi ex congreſſu conjugali nunquam evaderet gravida? c. 7. n. 194. An talis mulier teneatur abſtinere ſaltem à ſecunda refectione, ſi nequeat abſtinere à carnibus? ibid. n. 195. An Votum jejunandi ſtringat alio die, ſi non poſſit ſervari in pervigilio? c. 7. n. 196. An vovens teneatur ſaltem confiteri, ſi nequeat percipere ſacram ſynaxin, & viciſſim? c. 7. n. 197. Qualis intentio requiratur ad Voti valorem? c. 7. n. 198. Nùm Votum vitandi omnia venialia, & nullum etiam deliberatè committendi, ſit validum? c. 7. n. 199. An Votum ob finem malum, vel indifferentem emiſſum valeat? c. 7. n. 201. Quid ſi materia ab initio fuit bona, poſtea verò evadat inepta, vel merè indifferens? c. 7. n. 203. Et quid ſi è contrario materia Voti fuit quidem ab initio indifferens, aut inepta, poſtea verò evadat bona? ibid. n. 202. in materia votorum ruente principali, ruit & acceſſorium, c. 7. n. 204.

Voti obligatio an ſit ſemper gravis? c. 8. n. 205. & 206. An quis poſſit ſe ad materiam de ſe liberam quantumvis gravem, obligare ſub culpa levi tantùm? c. 8. n. 207. & 208. Utrùm Votum conditionatum ſub conditione de futuro obliget ante impletam conditionem? c. 8. n. 209.

209. Quandonam Votum pœnale obliget? c. 8. n. 210. An Vota perſonalia poſſint adimpleri per alium? c. 8. n. 211. Et quid de Votis realibus? ibid. n. 212. Nùm hæres teneatur ſolvere vota realia defuncti? c. 8. n. 213. Et ex quali virtute? ibid. n. 214. Quandonam voto ſine determinatione temporis facto debeat ſatisfieri? c. 8. n. 215. Quid circa votum ſinè determinatione numeri, aut quantitatis factum? c. 8. n. 216.

Voti interpretatio quid? c. 8. n. 217. Ad quid teneatur, qui vovit pauperem alere? c. 8. n. 219. Undenam decidendum, an talis votifragus graviter, vel lèviter deliquerit? ibid. n. 220. Et an deinceps absque mortali poſſit negare alimenta? ibid. n. 221. An Votum jejunii à Prælato factum ſtringat etiam ſubditos? c. 8. n. 222. Nùm Votum à tota Communitate factum obliget Succeſſores? ibid. n. 223. Nùm omnes votorum transgreſſiones ſint ejusdem ſpeciei? c. 8. n. 230. Utrùm Votum abſtinendi à carnibus V. G. aut vino, graviter obliget? c. 8. n. 231. Quantum talis poſſit bibere ſinè peccato gravi? ibid. n. 232. Si partes materiæ Voto promiſſæ ſint diviſibiles, ad quid attendendum? c. 8. n. 233. Undenam colligendum ſit, quòd voti òbligatio fuerit annexa diei, aut tempori, vel non annexa? c. 8. n. 234. An & quando vota, quorum terminus certo tempori fuit annexus ſolùm ad ſollicitandum, non

item ad finiendam obligationem, debeant præſtari? c. 8. n. 235. Vovens v. g. peregrinationem hoc menſe, & non potens illam peragere in fine, quandonam teneatur peregrinari? c. 8. n. 236.

Votorum obligatio quot modis auferri poſſit? c. 9. n. 237. Quandonam Votorum obligatio ceſſet ob mutationem materiæ, circumſtantiarum &c. c. 9. n. 238. Et quando ob ceſſationem finis? ibid. n. 239. Quandonam Voti obligatio exſpiret ob defectum conditionis, vel ob lapſum temporis? c. 9. n. 240.

Voti irritatio quid & quotuplex? c. 9. n. 241. & 242. An vota ſubſtantialia Religioſi, & votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem, Prælatus poſſit irritare? c. 9. n. 245. Num maritus vota uxoris, vel dominus vota ſervi valeat directè irritare? c. 9. n. 246. Vota ſinè cauſa irritare, quale peccatum? c. 9. n. 248. Num poſſit Parens irritare Votum de ingredienda Religione? ibid. n. 249. & 250. Quid ſi dubitetur, an Votum ante vel poſt pubertatem adeptam fuerit emiſſum? ibid. n. 251. Et quid ſi dubitetur, an poſt pubertatem non fuerit ratificatum? ibid. n. 252. An Prælatus poſſit votum in ſæculo emiſſum, poſt Profeſſionem irritare? c. 9. n. 253. & 254. An maritus irritare valeat votum caſtitatis ab uxore emiſſum? c. 9. n. 256. & 257. item 258. & 259. Num vota edita, & impo-

impoſterum edenda irritari queant? c. 9. n. 260. Quomodo vota Religioſorum, & vota ſæcularium, etiam Sacerdotum à S. Pontifice irritari queant? c. 9. n. 261. Et quomodo vota Novitiorum à Prælato? ibid. n. 262. Nùm vota ante pubertatem irritari poſſint poſt pubertatem? c. 9. n. 263. & 264. An, & quomodo vota ante ſubjectionem v. g. uxoris ante matrimonium nuncupata, tempore ſubjectionis irritari poſſint? c. 9. n. 265. An vota ſemel directé & abſolutè irritata non ampliùs reviviſcant? c. 9. n. 266. Quid ſi vota ſint indirectè duntaxat irritata? ibid. n. 267.

Voti diſpenſatio quid? c. 10. n. 268. Recenſentur quinque Vota S. Pontifici reſervata, ibid. n. 273. In quibus votis Confeſſarii Privilegiati diſpenſare valeant? c. 10. n. 274. Quænam circa diſpenſationem votorum Confeſſario ſint obſervanda? c. 10. n. 277. An voto caſtitatis adſtrictus poſſit contrahere matrimonium? c. 10. n. 279. A quonam talis perſona juvari, vel diſpenſari valeat ſuppoſito jamjam contracto matrimonio? ibid. n. 280. An, & quomodo votum poſt matrimonium emiſſum, ob periculum incontinentiæ poſſit diſpenſari? c. 10. n. 281. An, & quomodo votum procurandi certo monaſterio paramenta Eccleſiaſtica diſpenſari valeat, & quomodo in hoc procedendum? c. 10. n. 282. 283. & 284. An votum caſtitatis tempore gravis infirmitatis factum à Confeſſario diſpen-

diſpenſari poſſit? c. 10. n. 285. Et quid ſi talis ſupponatur promiſiſſe ſub conditione reconvaleſcentiæ, & jamjam recuperâſſe ſanitatem? ibid. n. 286. Et quid ſi votum fuiſſet pœnale? ibid. n. 287. Nùm vota dubia ſint reſervata S. Pontifici? & à quonam diſpenſabilia? c. 10. n. 288. An votum imperfectum Religionis diſpenſari poſſit à Confeſſariis Privilegiatis? c. 10. n. 289. item votum peregrinationis factum non ex devotione, ſed ex alio motivo? ibid. n. 290. Et quid de voto imperfectæ caſtitatis? c. 10. n. 291.

Voti commutatio quid? c. 11. n. 295. in quale opus fieri poſſit? ibid. n. 297. An vovens propria auctoritate poſſit votum ſuum in aliud opus commutare? c. 11. n. 298. Quænam vota propria auctoritate in opus melius commutari queant c. 11. n. 299. Quænam vota Mendicantes & alii Privilegiati commutare valeant? c. 11. n. 300. 301. & 302. Vota jurata an poſſint commutari? c. 11. n. 303. Voti commutatio in quale opus valeat ex mero arbitrio fieri? c. 11. n. 204. & 205. Quænam ad validam Voti commutationem requiratur cauſa? c. 11. n. 306. An votum in favorem Eccleſiæ emiſſum valeat à D. Parocho commutari vel irritari? c. 11. n. 309. & 310. Et quid ſi tale votum in gratiam Parochi fuiſſet factum? ibid. n. 311. Nùm & quando votum pœnale non ludendi, vel excedendi in potu à Confeſſario, debeat aut poſſit commutari? c. 11. n. 312. 313, & 314. Quomodo

BIBLIOTECA

modo hæc voti commutatio facienda? ibid. n 315. An Votum ſeptennalis peregrinationis propria auctoritate poſſit commutari in quotidianam auditionem ſacri? c. 11. n. 316. An Votum primum relicto opere à Confeſſario ſubrogato poſſit reaſſumi? c. 11. n. 318. Et quid ſi opus propria præcisè auctoritate ſubrogatum non poſſit peragi? ibid. n. 319. Num Votum reale poſſit commutari in perſonale, & vice verſa? c. 11. n. 322. An Votum reſervatum, ſemel legitimè in aliud non reſervatum commutatum poſſit deinceps à quovis Privilegiato commutari? c. 11. n. 323. Vota non reſervata S. Pontifici ſunt faciliùs diſpenſabilia, quàm reſervata, c. 11. n. 325. Utrum commutatio votorum poſſit etiam applicari ad commutationem Juramentorum? c. 11. n. 327.

MAG 2005250

Digitized by Google